ספרי' — **אוצר החסידים** — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

שער
שלישי

ספר השיחות
תשמ"ז

- כרך א -

ערב ראש השנה - ש"פ ויקרא, ה' ניסן

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

- הוצאה שני' -

יוצא לאור על ידי מערכת

"אוצר החסידים"

770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים ושלש לבריאה

מאה שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

SEFER HASICHOS -- 5747
Volume One

Second Printing 2003
by
Kehot Publication Society
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
Orders Department:
291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213
(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148
www.kehotonline.com

Library of Congress Cataloging-in-Publication Data
Schneerson, Menahem Mendel, 1902—1994
[*Sihot* 5747]
Sefer ha-sihot, 5747 / mi-kevod Kedushat Menachem Mendel
Shene'ursohn, mi-Lyubavitsh.
p. cm. -- (sifriy. Otsar ha-hasidim, Lyubavitsh) (Kovets
Shalshelet ha-or; hekhal 9, sha'ar 3.)
Hebrew and Yiddish.
Title on t.p verso: Sefer Hasichos, 5747
Includes bibliographical notes and indexes.
Contents: kerech1. Erev Rosh HaShanah--Sh. P. Vayikra, 5 Nissan.
Kerekeh 2: 11 Nissan--Sh. P. Tavo, 18 Elul.
ISBN 0-8266-5765-6 (v.1)
1. Jewish Sermons, Hebrew. 2. Jewish Sermons, Yiddish.
3. Hasidism--Sermons. 4. Habad--Sermons.
I. Title. II. Title: Sihot, 5747. III. Title: Sefer hasichos, 5747.
IV. Series. V. Series: Sifriyat Otsar ha-Hasidim, Lyubavitsh.
BM740.2.S298 1988 Hebr
296.8'3322--cd20
Library of Congress Catalog Card #89-15226 CIP

Printed in Israel

בס"ד.

להוצאה החדשה

בקשר עם יום הבהיר י"א ניסן – יום מלאות מאה ואחת שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע,

הננו מדפיסים בהוצאה חדשה את ספר השיחות תשמ"ז (כרך ראשון).

ויה"ר שנזכה תיכף ומיד ממש לקיום היעוד „הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשאינו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, „תורה חדשה מאתי תצא".

מערכת „אוצר החסידים"

מוצש"ק פ' שמיני, יום הבהיר כ"ה אדר-שני, ה'תשס"ג
מאה ושתים שנה להולדת הרבנית הצדקנית נ"ע זי"ע
ברוקלין, נ.י.

מפתח ותוכן

ספר השיחות
ה'תשמ"ז

— א —

לשון הברכה שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א
אחרי קבלת הפ"נ הכללי, ערב ראש השנה, ה'תשמ"ז

מפני כבוד הציבור איז איצטער ניט די צייט צו לייענען דעם פדיון (כללי), און מ'פאַרלאָזט זיך אויף דער חזקה פון יעדער אידן[1] און פון אַלע אידן, ובפרט שטייענדיק אין „אחרית שנה"[2], ערב ראש השנה[3] — אַז אַלע גוטע זאַכן זיינען אַריינגעשריבן אין דעם פדיון.

און דער אויבערשטער „יראה ללבב"[4], וועט זיכער ממלא זיין משאלות לבב כל אחד ואחד מבני ישראל, בתוך כלל ישראל, כולל — דאָס וואָס איז געשריבן אין דעם פדיון (כללי), און דאָס וואָס דאַרף דאָרט שטיין, און — בהוספה על זה,

און עס זאָל אַלעס נתמלא ווערן בטוב הנראה והנגלה, למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו ממש.

ובמיוחד — מילוי הבקשה פון יעדער אידן און פון אַלע אידן, בתוך כלל ישראל, און אויך די בקשה פון דעם אויבערשטן אַליין (כביכול) — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו[5], במהרה בימינו ממש.

און „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[6], „קהל גדול ישובו הנה"[7] — לארצנו הקדושה, „ארץ[2] אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (וואָס דאָס גייט אויף ערב ר"ה, כנ"ל), ובאופן פון „ירחיב ה' אלקיך את גבולך"[8],

און „כספם וזהבם אתם"[9], כספם וזהבם הרוחניים[10], עאכו"כ כספם וזהבם הגשמיים[11],

ובמהרה בימינו ממש, ובעגלא דידן.

1) דכל ישראל בחזקת כשרות — ראה רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב. ועוד.

2) עקב יא, יב.

3) ראה אגה"ק סי"ד.

4) שמואל א טז, ז.

5) ובפרט אשר שנת תשמ"ז ר"ת „תהא זו שנת משיח", שנת משיח באופן ד„תהא" — בהוייתו תהא (ראה ברכות יג, א. מגילה ט, א. יז, ריש ע"ב. בכורות ד, ב. ובכ"מ), ו„זו" — באופן גלוי, מראה באצבעו ואומר (זו) זה (ע"ד מרז"ל שמו"ר ספכ"ג. ועוד).

6) כמש"נ ביצ"מ — בא י, ט. וכימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות — מיכה ז, טו.

7) ירמי' לא, ז.

8) ראה יב, כ ובספרי. שופטים יט, ח ובפרש"י. ועוד.

9) ישעי' ס, ט.

10) אהבה (שורש וכו' דכל רמ"ח מ"ע — תניא פ"ד) ויראה (שורש וכו' דכל שס"ה מל"ת — תניא שם) — ראה תו"א ר"פ וישב. תו"ח שם נח, א ואילך. לקו"ת בהעלותך לב, ד. ובכ"מ.

11) ועיקר הדין בר"ה הוא על דברים גשמיים (הגהות מיימוניות הל' תשובה פ"ג אות א בשם הרמב"ן. הובא בלקו"ת ר"ה נט, ב).

ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א
ערב יוהכ"פ, בבית הכנסת, אחרי תפלת מנחה, ה'תשמ"ז

א. ערב יום הכפורים איז כשמו — אַן ערב והכנה צו יום הכפורים.

כידוע תורת הבעש"ט[1], אַז דער שם בלשון הקודש פון יעדער זאַך גיט אַרויס דעם תוכן פון דער זאַך (און אַזוי אויך דער שם פון יעדער טאָג גיט אַרויס דעם תוכן פון דעם טאָג), און נאָכמער — ער איז אים אויך מהוה ומחי' ומקיים. אַזוי אויך דעם שם פון דעם טאָג (ע"פ תורת אמת) ערב יוהכ"פ — גיט אַרויס זיין תוכן, אַז ע"פ תורה האָט ער דעם כח (און כח התורה) אויף צוגרייטן דעם טאָג (ועניין) הבא לאחריו (כפירוש הפשוט אין אַלע ענינים וואָס ווערן אָנגערופן בשם „ערב" אין תורה — ערב שבת, ערב יו"ט, ערב יוהכ"פ וכיו"ב).

דערפון איז פאַרשטאַנדיק אַז בכדי צו וויסן דעם תוכן פון ערב יוהכ"פ דאַרף מען פריער פאַרשטיין דעם תוכן פון יוהכ"פ עצמו.

ב. דער ענין פון יוהכ"פ — „אחת בשנה"[2] — איז די עבודה מצד בחי' יחידה[3] שבנפש[4]. ד.ה. די דביקות הנשמה בשרשה ומקורה בעצמות א"ס וואָס איז דאָ בטבע בכאו"א מישראל, ניט קוקנדיק אויף זיין מעמד ומצב פרטי (כמבואר בתניא[5]).

וואָס די תשוקה טבעית איז מצד דעם וואָס דער עצם הנשמה (יחידה) נעמט זיך און איז מקבל מבחי' יחיד (יחידו של עולם)[6], אַ נשמה וואָס איז אַ „חלק אלוקה ממעל ממש" (בלשון פון דעם אַלטן רבי'ן בספר התניא[7]), ובלשון פון עץ חיים[8] — „יש ניצוץ קטן מאד שהוא בחי' אלקות כו' וזה הניצוץ מתלבש בכח ניצוץ אחד נברא כו' הנקרא יחידה כו'". און דער ניצוץ נברא (יחידה) איז איין זאַך מיטן ניצוץ בורא — „חבוקה ודבוקה בך כו' יחידה לייחדך"[9]. דעריבער האָט די נשמה אַ שטענדיקען רצון ותשוקה צו נכלל ווערן אין שרשה ומקורה בעצמות א"ס[10].

---

1) שער היחוד והאמונה פ"א. וראה לקו"א להה"מ סרמ"ד. או"ת להה"מ ד, סע"ב ואילך. ועוד.

2) ס"פ תצוה. אחרי טז, ל.

3) ראה תוד"ה עד אחת — מנחות יח, א.

4) ראה עטרת ראש שער יוהכ"פ פ"ב ואילך. ועיי"ש רפ"ה. קונטרס ההתפעלות (לאדהאמ"צ) פ"ד. ובכ"מ. ולהעיר מדרך חיים שער התשובה פי"ז. פי"ט.

5) פי"ח־יט. וראה קיצורים והערות לתניא שם (ע' צט) שבחי' חכמה שבנפש הוא נשמתא דנשמתא, שזה כולל בחי' יחידה (ד"ה אריב"ל תרפ"ח). וראה סה"מ עת"ר ע' כד.

6) לקו"ת ראה כה, א. ד"ה משכני במאמרי אדה"ז אתהלך לאזניא ע' קסט ואילך: באוה"ת שה"ש (כרך ג ע' תתטז ואילך): תרנ"ה: תרס"ח. סה"מ תרפ"ח ע' קיז. קונטרסים ח"ב שכז, א. ועוד.

7) רפ"ב.

8) שער דרושי אבי"ע פ"א. הובא בלקו"ת ראה כז, א. ועוד.

9) פיוט דהושענות (יום ג').

10) ראה בכ"ז תו"א צט, ב. לקו"ת ראה כה, א. שה"ש ו, ב. דרך חיים שער התשובה פ"ח ואילך. פכ"ט. שער התפלה פ"פ ואילך. קונטרס ההתפעלות (לאדהאמ"צ). קונטרס העבודה פ"ה. סה"מ עת"ר ע' ז־ח. ע' קמט ואילך. תרפ"ד ע' רצ. תש"ט ע' 118. מקומות שבהערה 6. ועוד.

און דעריבער זיינען אין דעם ניטאָ קיינע שינויים און דאָס בלייבט אַלע־מאָל בשלימות (אפילו ביי אַ קל שבקלים) — וואָרום דאָס איז אַלעמאָל פאַרבונדן מיט יחיד שלמעלה — „יחידה לייחדך", און פונקט ווי דער אויבער־שטער (יחיד שבעולם) איז אַלעמאָל קיים („אני ה' לא שניתי"[11]), אַזוי איז אויך יחידה שבנפש אַלעמאָל קיים.

און נאָכמער: בחי' יחידה איז ניט בלויז קיים תמיד, נאָר דאָס פועל'ט אויף דעם מענטשן, ביז אין עשי' בפועל. כידוע אַז גילוי יחידה פועל'ט בכחות הנפש ביז אין גשמיות הגוף[12]. ע"ד ובדוגמא ווי דאָס איז בנוגע לבחי' משה שבכאו"א מישראל — כמאחז"ל[13] עה"פ[14] „ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך", „אטו יראה מילתא זוטרתי היא, אין לגבי משה מילתא זוטרתי היא", ד.ה. לגבי בחי' משה שבכאו"א (כמבואר בתניא[15]) — קומט אויס, אַז בחי' משה שבכאו"א פועל'ט אויף אים „ליראה את ה' אלקיך", און אויך (כהמשך הכתוב) — „ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה"א גו' לשמור את מצוות ה' גו'" — כללות עבודת האדם, פון מחשבה (יראה ואהבה) ביז עשי' בפועל („ללכת בכל דרכיו גו' לשמור את מצוות ה'").

עאכו"כ בחי' יחידה שבנפש — וואָס דער אויבערשטער האָט „אָפּגעגעבן" יעדן אידן אַלס זיין אייגענע זאַך[16], און געגעבן אין אַן אופן פון „ממש"[17] (כהוספת אדה"ז על לשון הכתוב[18] „חלק אלוקה ממעל") — איז זיכער אַז דאָס (איז ניט בלויז קיים תמיד, נאָר) פועל'ט און גיט אים כח בכל עניניו ביז אין זיין הנהגה בעשי' בפועל.

די כוונה איז אָבער אַז אַ איד זאָל דאָס אַרויסברענגען מן הכח אל הפועל, מן ההעלם אל הגילוי, און מגלה זיין בפועל בחי' יחידה שבנפשו — אַרויסברענגען זיין התקשרות עצמית באלקות,

ביז אין אַן אופן אַז די התקשרות עצמית זאָל מאיר זיין און דורכנעמען כל מציאות האדם:

די כוונה למעלה איז געווען ניט אַז עס זאָל בלייבן בּאַ דעם וואָס דער ניצוץ בורא „מתלבש בכח ניצוץ אחד נברא כו' הנקרא יחידה", נאָר אַז יחידה זאָל נתלבש ווערן אין די אַנדערע חלקי הנשמה[19], חי', נשמה, רוח ונפש, ביז — אַז די נשמה (בכל ה' חלקי') זאָל יורד זיין למטה בעוה"ז הגשמי און נתלבש ווערן אין אַ גוף (וואָס אויך דאָרט בלייבט בחי' יחידה אַלעמאָל בשלימות); און אַ איד ע"י עבודתו זאָל מגלה זיין בפועל בחי' יחידה שלו מן הכח אל הפועל, אַזוי אַז דאָס זאָל בפועל מאיר זיין און דורכנעמען אַלע חלקי הנשמה

---

11) מלאכי ג, ו.

12) ראה דרך חיים שער התשובה פ"ח ואילך. שער התפלה פפ"ב ואילך. קונטרס העבודה שם (ע' 32 ואילך).

13) ברכות לג, ב (עפ"י גירסת העין יעקב. וכ"ה בתניא שבהערה 15). ועד"ז מגילה כה, א.

14) עקב י, יב.

15) רפמ"ב.

16) ובלשון המדרש: חמשה שמות נקראו לה, נפש רוח נשמה חי' יחידה (ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לז. — בכמה מקומות ודפוסים הוא בשינוי סדר. אבל כ"ה בע"ח שבהערה 8. שער הגלגולים בתחלתו. ובכ"מ).

17) נת' במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר מיום כ"א מנ"א תרח"ץ (אגרות קודש שלו ח"ד ע' תד. תז).

18) איוב לא, ב.

19) כהמשך לשון הע"ח שם.

און אַלע זיינע כחות, ביז זיין גאַנצע מציאות, אויך דעם כח העשי' הגשמית שלו (וואָס איז דער כח הכי תחתון) — גילוי בחי' יחידה בעשי' בפועל בגשמיות. כנ"ל אַז יחידה ווערט נתגלה דוקא בעשי' גשמית בפועל[20].

און דורך דעם — מגלה זיין בחי' יחיד שלמעלה (עצמותו ומהותו ית')[21] בכל חלקי סדר השתלשלות, ביז אין עוה"ז הגשמי, התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ובלשון הידוע[22] — אַ דירה לו ית' בתחתונים, לו לעצמותו[23]. ד.ה. אַז בכל העולם כולו זאָל זיך אַנהערן בגלוי יחידו של עולם[24].

וואָס דאָס איז די עבודה מיוחדת פון יוהכ"פ („אחת בשנה") — די עבודה פון התגלות יחידה שבנפש בכל מציאות האדם, אַזוי אַז מ'זעט בגלוי ווי ער איז איין זאַך מיט דעם אויבערשטן („ניצוץ בורא"). ועי"ז — גילוי יחיד (שלמעלה) בעולם, הן בזמן והן במקום — אַז בכל יום ויום ובכל זמן וזמן במשך השנה, ובכל מקום ומקום שבעולם זאָל זיך אַנהערן בחי' יחידה (אחת) שבזמן ומקום זה.

ג. ובעבודה בפועל איז דאָס (די עבודה פון יחידה שבנפש) עבודת התשובה — וואָס יוהכ"פ איז „זמן תשובה לכל"[25]:

עבודת התשובה ביוהכ"פ איז תשובה עילאה[26], ובזה גופא — אַ דרגא הכי נעלית אין תשובה עילאה[27], כמובן מזה וואָס דאָס קומט לאחרי די עבודה פון תשובה תתאה בחודש אלול[28], און אויך נאָך עבודת התשובה בימי הסליחות, און אויך נאָך די תשובה עילאה בר"ה ובעשרת ימי תשובה[29].

וואָס דער ענין פון תשובה עילאה איז (ניט על החטא וכו', נאָר) „והרוח[30] תשוב אל האלקים אשר נתנה"[31], דביקות

---

20) ראה בהנסמן לעיל הערה 12, ברכה דערב יוהכ"פ אחרי תפלת מנחה תשמ"ו ס"ג (לקו"ש חכ"ט ע' 331) (ושי"נ). שזהו החידוש דיחידה שבנפש שהיא חודרת כל כחות הנפש, גם כח העשי', ואדרבה — כל הגבוה גבוה ביותר יורד למטה מטה יותר, עיקר גילוי יחידה היא דוקא בעשי' גשמית. וי"ל שזהו הטעם שעבודת יוהכ"פ היא בעינוי הגוף הגשמי, פעולת יחידה בגוף הגשמי. וראה בארוכה מכתב ערב שבת סליחות תשמ"ה (לקו"ש שם ע' 521).

21) כי ע"י גילוי בחי' יחידה שבנפשו נעשה גילוי בחי' „ניצוץ בורא" (שחד הוא עם יחידה שבנפש), כדלקמן, ועי"ז נעשה כביכול גילוי עצמותו ומהותו ית', כי העצם כשאתה תופס במקצתו (ניצוץ בורא) אתה תופס בכולו (מאמר הבעש"ט — הובא בהמשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב ח"א ע' תטו. תקנג. ח"ב ע' א'פא. הוספות לכש"ט (הוצאת קה"ת) סקט"ז). וראה גם שיחת ליל שמח"ת לפני הקפות תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 3-362).

22) ראה תנחומא נשא טז. בחוקותי ז. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

23) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך א) ע' תפט. אוה"ת בלק ריש ע' תתקצז. שה"ש (כרך ב) ע' תרפ. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד.

24) ראה גם ברכה דערב יוהכ"פ אחרי תפלת מנחה תשמ"ב (לקו"ש חכ"ד ע' 562 ואילך). תשמ"ו ס"א.

25) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 203 ואילך.

26) לקו"ת תצא לו, ג. לז, ד. מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך ב) ע' תתמא. סה"מ תרל"ו (כרך ב) ע' שמט. עטר"ת ע' תרכ ואילך. ועוד.

27) ולהעיר ששבת היא תשובה עילאה (אגה"ת פ"י). ועפ"ז נמצא שיוהכ"פ, „שבת שבתון" (אחרי טז, לא. אמור כג, לב), היא תשובה עילאה שבתשו"ע.

28) סה"מ עטר"ת שם. וראה סה"מ תרל"ו שם.

29) ראה לקו"ת דרושים לשבת שובה סו, ג. סז, ד. סה"מ תרכ"ט ע' שט. ס"ע שיג ואילך. תרס"ד ע' שנד ואילך.

30) קהלת יב, ז.

31) ראה לקו"ת בלק עד, א (ושם עה, ריש ע"ב). שבת שובה סו, ג. סה"מ קונטרסים ח"א קלה, ב.

הנשמה בשרשה ומקורה. דערפאַר איז דאָס (תשו"ע) דוקא בשמחה רבה[32]. וואָס דאָס איז די עבודה מצד יחידה שבנפש — כידוע אַז די עבודה פון יחידה שבנפש דריקט זיך אויס אין תשובה עילאה[33] — דביקות הנשמה בשרשה ומקורה, "יחידה לייחדך", גילוי התקשרות הנשמה באלקות.

און דערפאַר איז תשובה עילאה דער ענין התורה, ובזה גופא — די לוחות האחרונות שניתנו ביוהכ"פ[34], תורה באופן פון "כפליים לתושי'"[35] — וואָרום דורך תורה[36] ווערט קוב"ה וישראל כולא חד[37] — "יחידה לייחדך".

ועפ"ז י"ל הדיוק אין דעם וואָס יוהכ"פ איז "זמן תשובה לכל" — וואָרום דער ענין פון גילוי בחי' יחידה ביוהכ"פ איז דאָ "לכל", ביי אַלע אידן.

[און אויך דער ענין התורה (תשו"ע) איז דאָ באַ אַלע אידן, ניט נאָר ביי אנשים נאָר אויך באַ נשים וטף, כמ"ש[38] "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", און אויך זיי זיינען מחוייב בלימוד התורה: בנוגע לנשים — כמבואר בחותם פרק ראשון דהל' תלמוד תורה לאדה"ז[39]; ובנוגע לטף — מצד ענין החינוך. ובפרט ע"פ ביאור הצ"צ[40] (בדברי הרמב"ם[41]) אַז "שמא גם על הקטן יש חיוב מדאורייתא" בתלמוד תורה].

און דער ענין פון תשובה עילאה (תורה) — יחידה — איז מגלה בחי' יחידה שבנפש בבל הכחות כולם[42], ביז אַז דאָס נעמט דורך דעם גאַנצן מענטשן, אויך זיין הנהגה בפועל בעשי' הגשמית. ועי"ז — גילוי בחי' יחידה שלמעלה בעוה"ז הגשמי, כנ"ל.

ד. וואָס דאָס גיט אַ ביאור (אין אותיות השכל) אין תורת הרב המגיד[43] [וואָס ער איז דער מקשר און ממוצע צווישן דעם בעש"ט און דעם אַלטן רבי'ן, שנזכרה תורתם לעיל: און דערנאָך איז דאָס אויך געוואָרן אַ תורה פון דעם אַלטן רבי'ן[44]] במאחז"ל[45] "דע מה למעלה ממך" — "דע", אַז "מה למעלה" הענגט דאָס אָפּ "ממך":

וויבאַלד אַז יעדער איד האָט אין זיך בחי' יחידה וואָס איז איין זאַך מיטן "ניצוץ בורא", און בחי' יחידה שבו איז אַלעמאָל בשלימות ביז אַז דאָס פועל'ט און נעמט דורך זיין גאַנצע מציאות אויך זיין כח העשי' הגשמית — איז פאַרשטאַנדיק (ובאופן של ידיעה ("דע"), נוסף אויף שכל והבנה (חכמה ובינה)) פאַרוואָס "מה למעלה" (באַ דעם בורא) איז דאָס "ממך", וואָרום אַלע פעולות

32) אגה"ת פי"א (קא, רע"א).

33) לקו"ת ראה כז, א. שה"ש מט, סע"ב. ועוד. וראה שם נא, א.

34) משנה תענית כו, ב ובפרש"י. גמרא שם ל, ב.

35) איוב יא, ו. שמו"ר פמ"ו, א. וראה אוה"ת תשא ס"ע ב'נו ואילך. סה"מ עזר"ת ע' לא. תרצ"ט ע' 61 ואילך. תש"י ע' 36. ועוד.

36) ובפרט שתורה עצמה היא בחי' יחידה — ראה לקמן (ע' 23) בהברכה להתלמידים שיחיו לפני כל נדרי ס"ג.

37) ראה זח"ג עג, א. לקו"ת שה"ש טז, ד. סה"מ תרנ"ז ע' כז ואילך. הש"ת ע' 61. ובכ"מ.

38) פרשתנו (ברכה) לג, ד.

39) וראה גם ספר חסידים סי' שיג. ב"י או"ח סמ"ז. רמ"א יו"ד סרמ"ו ס"ו. ועוד.

40) פסקי דינים שלו — חידושים על הרמב"ם בתחלתו.

41) הל' ת"ת פ"א ה"ג.

42) ראה דרך חיים (שער התשובה) פי"ב שנוסף לתשובה כללית מצד יחידה שבנפש צ"ל תשובה פרטית מצד נרנ"ח.

43) לקו"א להה"מ סקצ"ח. או"ת להה"מ קיב, ב.

44) ס' השיחות תש"ד ע' 23. "היום יום" יג אייר.

45) אבות פ"ב מ"א.

„ממך" (אפילו אַ פעולה בעשי' הגשמית) נעמט זיך פון בחי' יחידה, וואָס איז איין זאַך מיט דעם „ניצוץ בורא".

דערמיט איז אויך פאַרשטאַנדיק ווי אַ איד האָט בכח צו אויפטאָן (ע"י גילוי בחי' יחידה שבנפשו) גילוי בחי' יחיד שלמעלה (עצמותו ית') בכל העולם כולו — וואָרום מה־דאָך אַז אַ פעולה גשמית פון אַ אידן למטה (אפילו אין אַ דבר קטן) טוט אויף למעלה (וויבאַלד אַז יעדער פרט פון אַ אידן נעמט זיך פון בחי' יחידה שבנפשו), עאכו"כ אַז דער עצם ענין פון גילוי בחי' יחידה שבנפשו, וואָס דאָס גופא איז דער גילוי פון דעם „ניצוץ בורא" (ווי ער ווערט נתאחד מיט דעם ניצוץ נברא הנקרא יחידה) — טוט אויף גילוי בחי' יחיד שלמעלה (אין עוה"ז הגשמי).

ה. אַ תוספות ביאור בזה [בענין התגלות יחידה ביוהכ"פ] האָט מען לויט דעם וואָס דער מיטעלער רבי איז מבאר[46] אין דעם ענין פון ראש השנה:

בראש השנה זיינען כל הדברים חוזרים לקדמותם[47], און אידן דאַרפן דעמולט מעורר וממשיך זיין אַ המשכה חדשה פון פנימיות התענוג, בחי' תענוג הפשוט שבעצמותו ית', און דורך דעם זאָל נמשך ווערן גאַנץ סדר השתלשלות מחדש, ביז אַז דאָס טוט אויף אַ שינוי אויך אין חיצוניות העולמות, עוה"ז הגשמי.

אין אַנדערע ווערטער הייסט עס אַז בר"ה ווערט נמשך אַ המשכה חדשה פון בחי' יחידה שלמעלה (בחי' תענוג בכחות הנפש[48]) — און דאָס ווערט נמשך למטה מטה, ביז אין עוה"ז הגשמי.

און דער ענין ווערט אויפגעטאָן דורך עבודת האדם [„ממך"] — דורך דעם וואָס אַ איד איז ממליך דעם אויבער־שטן בר"ה („תמליכוני עליכם"[49]) אַלס „מלך ישראל"[50], און אויך „מלך על כל הארץ"[51] — גילוי מלכותו ית' בכל העולם כולו, אַזוי אַז בכל העולם הערט זיך אַן יחידו של עולם (יחיד דלמעלה).

אַזוי ווי אדם הראשון האָט אויפגע־טאָן ביום בריאתו (ראש השנה הראשון) — אַז ער האָט געררופן כל הנבראים (דומם צומח וחי) „בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו"[52]. וואָס אדם האָט דאָס געטאָן מיטן כח אַז ער איז בדומה צו יחידה שלמעלה (יחידו של עולם) — „אדם" על שם „אדמה לעליון"[53], „נברא אדם יחידי"[54], „הן האדם הי' כאחד ממנו"[55].

וי"ל אַז פון אדם הראשון ווערט נמשך דער כח צו יעדער אידן צו ממשיך

---

46) סידור שער התקיעות ד"ה להבין ענין תקי"ש עפ"י כוונת הבעש"ט.

47) ראה פע"ח ושער הכוונות שער ר"ה. סידור האריז"ל במקומו. ובכ"מ. לקו"ת נצבים נא, ב. ובכ"מ.

48) ראה אמרי בינה שער הציצית פ"ד. פי"ח. פכ"א. תו"ח לך צה, ג ואילך. סה"מ תרס"ג ע' כד ואילך. וראה רמ"ז (לזח"ב מ, ב (נדפס במק"מ קמז, ב). הובא בסה"מ שם ע' לח) שיחידה היא פנימיות עתיק.

49) ר"ה טז, א. לד, ב.

50) תפלת מוסף דר"ה (ברכת מלכיות) מישעי' מד, ו.

51) תפלת העמידה דר"ה (חתימת ברכת „אלקינו כו' מלוך כו'"), וכן בקידוש ובברכת ההפטרה.

52) תהלים צה, ו. פדר"א פי"א. זהר ח"א רכא, ב. ח"ג ס"פ אמור. וראה גם תקו"ז תנ"ו (צ, ב).

53) ס' עשרה מאמרות מאמר אם כל חי ח"ב פל"ג. של"ה ג, א. כ, ב. רסח, ב. שח, ב. ועוד.

54) משנה סנהדרין לז, א.

55) בראשית ג, כב. וראה מגלה עמוקות אופן קעה.

ומגלה זיין בראש השנה יחידו של עולם בעוה"ז הגשמי כולו — התגלות בחי' יחיד שלמעלה בגשמיות העולם.

וכמבואר אין די דרושים פון דעם צ"צ[56] און רבי'ן מהר"ש[57] בענין „את ה' האמרת היום גו' וה' האמירך היום"[58], אַז „את ה' האמרת" גייט אויף דעם ענין פון „אמרו לפני מלכיות כו' שתמליכוני עליכם"[49] בראש השנה („היום"[59]). און אין דעם („האמרת" און „האמירך") זיי־נען דאָ ג' פירושים: ל' רוממות ושבח ותענוג, ל' דיבור, ל' לבוש.

והענין בזה: „היום" (ראש השנה) זיי־נען אידן מעורר דעם („האמרת" מלשון) תענוג דלמעלה (בחי' יחידה) — ווייל בכדי עס זאָל זיין די התחדשות רצון למלוכה למעלה בר"ה — דאַרף צום אַלעם ערשטן זיין המשכת (פנימיות) התענוג למלוכה (כמבואר בסידור הנ"ל). דערנאָך דאַרף די מלוכה אַראָפּ־קומען בפועל, דאַרף מען דערצו האָבן בריאת העולמות, וואָס דער סדר בזה איז — אַז פון תענוג דאַרף עס נמשך ווערן פריער בבחי' סובב, מקיף („האמרת" מלשון לבוש), דערנאָך בבחי' ממלא, פנימיות („האמרת" מלשון דיבור), בנין עולם הדיבור, ביז — עוה"ז הגשמי.

און דורך דעם ווערט „וה' האמירך היום", אַז דער אויבערשטער גיט אַריין אין אַלע פעולות פון אידן אַ סייעתא דשמיא למעלה מדרך הרגיל, און אויך אין אַלע ג' ענינים הנ"ל: אָנהויבנדיק פון המשכת יחידה (תענוג), און דערפון ווערט עס נמשך אין סובב און ממלא, ובפשטות — אין זייערע ענינים גשמיים. כידוע אַז דער עיקר הדין בר"ה איז אויף דברים גשמיים[60].

ו. און די שלימות הגילוי פון המשכת יחידה שלמעלה בעוה"ז הגשמי (בראש השנה) — איז ביוהכ"פ,

כמבואר בלקו"ת[61] אַז יוהכ"פ „נק' ג"כ ראש השנה", ראש השנה בבחי' פנימיות — איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז ביוהכ"פ ווערט די שלימות ההמשכה בפנימיות פון אַלע ענינים דר"ה, כולל — דער (ענין עיקרי שבו) גילוי בחי' יחיד שלמעלה בעוה"ז הגשמי.

וכמבואר בכ"מ[62] אַז דער גמר ועיקר ושלימות ההמשכה פון בנין המלכות בר"ה (דורך די ג' ענינים פון מלכיות זכרונות ושופרות, ממלא סובב ועצמותו ית' שלמעלה משניהם. וי"ל אַז דאָס איז כנגד די דריי ענינים אין „האמרת" הנ"ל) ווערט ביוהכ"פ, וואָרום דעמולט איז דאָ „אמיתית הגילוי דלעתיד", בחי' עונג העצמי (העכער פאַר אכו"ש, בדוגמת עוה"ב וואָס אין בו לא אכילה ולא שתי'[63]) — גילוי בחי' יחידה למטה.

ז. ויש להוסיף ולהעיר:

דער יום הילולא פון דעם רבי'ן מהר"ש (בי"ג תשרי) איז בסמיכות

---

56) אוה"ת תבוא ע' תתרנו ואילך. תתרסט ואילך. תתרפ ואילך. וראה גם הוספות לאוה"ת דברים כרך ד ע' א'תתקסז.

57) סה"מ תר"ל ע' רצ ואילך. וראה גם ד"ה את ה' האמרת דליל ערב ר"ה תשמ"ז.

58) תבוא כו, יז־יח.

59) ראה גם רמ"ז לזח"ב לב, ב. זח"ג רלא, א. פענח רזא ס"פ נצבים. לקו"ת תבוא מא, ג. שם ר"פ נצבים.

60) לקו"ת דרושים לר"ה נט, ב מהגהות מיימוניות הל' תשובה פ"ג אות א בשם הרמב"ן.

61) שם נח, א. סד, א.

62) המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמו — הוצאת קה"ת, תשל"א ושלאח"ז).

63) ברכות יז, א.

ובהמשך הג' ימים פון יוהכ"פ — וואָס דאָס ווייזט אַז זיי האָבן צווישן זיך אַ שייכות, ביז אַז זיי ווערן אַ מציאות אחת[64]. כמודגש ביותר בשנה זו, ווען (ערב יוהכ"פ און) יוהכ"פ און י"ג תשרי ווערן אַלע געבענטשט פון דעם זעלבן שבת, שמיני' מתברכין כולהו יומין דשבוע הבא[65], ובפרט די ימי סגולה שבו.

ויש לומר השייכות: ביום הילולא פון אַ צדיק איז „כל מעשיו ותורתו אשר עבד כל ימי חייו"[66] בעלמא דין „מתגלה[67] ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל[68] ישועות בקרב הארץ". איינער פון די ענינים עיקריים בעבודת בעל ההילולא די"ג תשרי [וואָס איז געווען אַן עבודה כללית פון אַ נשיא — „הנשיא הוא הכל"[69]] איז — כפתגם והוראה שלו הידועה — אַז מ'דאַרף גיין מלכתחילה אַריבער[70]. וואָס דאָס מיינט בפשטות: אפילו אין הנהגת האדם בענינים גשמיים כפשוטו — דאַרף ער זיך פירן באופן פון מלכתחילה אַריבער. וי"ל אַז דאָס איז דער ענין פון המשכת יחידה בעוה"ז הגשמי.

ועפ"ז איז מובן די שייכות פון יוהכ"פ — „אחת בשנה" (המשכת יחידה בעוה"ז הגשמי) מיט י"ג תשרי, אח"ד בתשרי[71] — לכתחילה אַריבער.

ח. לאחרי הביאור אין דער עבודה פון יוהכ"פ, איז אויך פאַרשטאַנדיק דער תוכן העבודה פון ערב יוהכ"פ:

בערב יוהכ"פ — דער ערב והכנה צו יוהכ"פ — גיט מען אַ אידן די כחות צוצוגרייטן זיך צו דער עבודה פון התגלות יחידה שבנפש — די התקשרות עצמית פון אַ אידן אין אלקות, און דאָס אַראָפּברענגען אין אַלע זיינע כחות ביז אין זיין הנהגה בפועל, ביז אין עשי' הגשמית.

נאָכמער: ניט נאָר איז ערב יוהכ"פ אַ הכנה צו יוהכ"פ, נאָר ער טוט אויף דעם זעלבן ענין כביכול וואָס יוהכ"פ טוט אויף. ווי תורת אמת[72] זאָגט „כל האוכל ושותה בתשיעי כו' כאילה התענה תשיעי ועשירי". ד.ה. אַז די אכילה ושתי' פון ערב יוהכ"פ טוט אויף דעם זעלבן ענין ווי דער תענית („התענה") פון יוהכ"פ (און נאָכמער — „כאילו התענה תשיעי ועשירי").

ובפרט ע"פ המבואר אין פע"ח[73], אַז די אכו"ש בערב יוהכ"פ טוט אויף דעם ענין סיי פאַר ערב יוהכ"פ („תשיעי") און סיי פאַר יוהכ"פ („עשירי"). ווי דאָס דריקט זיך אויס אין דעם וואָס בערב יוהכ"פ דאַרף מען עסן „כפי שיעור ב' ימים ערב יוהכ"פ ויוהכ"פ" (ווי אַראָפּגעבראַכט אויך אין פוסקים[74]) — ווייל

---

64) כידוע שג' ימים נחשבים למציאות אחת — ראה: פסחים קו, סע"א. רמב"ם הל' שבת פכ"ט ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ה. סרצ"ט ס"ח. ולהעיר מהדין דכל פחות מג' כלבוד דמי — רמב"ם שם פט"ז ה"ח. ובכ"מ.

65) זח"ב סג, ב. פח, א.

66) אגה"ק ביאור לסי' זך (קמז, א ואילך). וראה סידור שער הל"ג בעומר (דש, ב־ג). ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י תקס"ד (סה"מ תקס"ד ע' קד). מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך. ד"ה הנ"ל תרנ"ד, עטר"ת. ועוד.

67) אגה"ק סכ"ח (קמח, א).

68) תהלים עד, יב.

69) פרש"י חוקת כא, כא.

70) הובא במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש שלו ח"א ע' תריז).

71) להעיר מכ"ר פ"ג, ח: יום אחד . . הכפורים.

72) יומא פא, ב. וש"נ.

73) שער יום הכפורים פ"א.

74) סידור אדה"ז לאחרי סדר כפרות. אשל אברהם (להרה"צ כו' מבוטשאטש) לשו"ע או"ח ר"ס תרד.

די אכילה פון ערב יוהכ״פ איז סיי אַן אכילה פון ערב יוהכ״פ און סיי (במקומה פון) אַן אכילה (כפשוטה) ביוהכ״פ[75].

און נאָכמער[76]: דער תענית דיוהכ״פ איז „סוד אכילה ושתי׳ פנימית״. — ווײַל אַז דאָס איז דער ענין פון „לחיותם ברעב״[77], כמבואר בלקו״ת[78] אַז דער „רעב״ דיוהכ״פ (ע״י התענית) גיט חיות צו דער נשמה, און דערפון קומט עס אַראָפּ אין חיות הגוף [גילוי בחי׳ יחידה — תענוג הפשוט (שלמעלה מאכו״ש) — אין גוף]. — און בכדי צוצוקומען צו דער „אכילה פנימית״, דאַרף פריער זיין די „אכילה חיצונית״ (אכילה כפשוטה) בשלימות בערב יוהכ״פ, וואָס דאָס איז אַ הכרח ותנאי און די כלים אויף צו קע־נען מקבל זיין „אכילה פנימית״ ביוהכ״פ.

ועפ״ז יש לומר, אַז אין דער עבודה פון גילוי היחידה בעוה״ז הגשמי איז דאָ אַן עילוי בערב יוהכ״פ אפילו לגבי יוהכ״פ עצמו[79] — ווײַל דער גילוי היחידה וואָס ווערט אויפגעטאָן ביוהכ״פ דורך „התענה״, ווערט אויפגעטאָן בערב יוהכ״פ דורך אכו״ש כפשוטו, מאכלים גשמיים — „כל האוכל ושותה בתשיעי כו׳ כאילו התענה תשיעי ועשירי״[80].

ט. עפ״ז איז מובן, אַז שטייענדיק בערב יוהכ״פ האָט מען ספּעציעלע כחות אויף צו טאָן די עבודה פון יוהכ״פ בכלל — גילוי יחידה שבנפש, און אין אַן אופן אַז דאָס זאָל דורכנעמען דעם גאַנצן מענטשן, ביז אויך זיין הנהגה בפועל און פעולות גשמיות.

ובפרט אַז מ׳שטייט בערב יוהכ״פ עצמו, נאָך תפלת מנחה, וואָס „אליהו לא נענה אלא בתפלת המנחה״[81], וואָס אליהו הנביא זכור לטוב איז מבשר הגאולה[82], ער איז דער מכריז ומודיע ומבשר וועגן ביאת משיח צדקנו בגאולה האמיתית והשלימה — וואָס דעמולט וועט זיין די שלימות הגילוי פון בחי׳ יחידה ותענוג בגשמיות העולם.

און פון ערב יוהכ״פ ויוהכ״פ וכללות עשרת ימי תשובה אָנהויבנדיק פון ראש השנה — ווערט עס נמשך על כל השנה כולה, כידוע[83] אַז אַלע טעג פון חודש תשרי אותיות רשית[84] זיינען ימים כלליים פון וועלכע עס ווערט נמשך על כל ובכל השנה כולה,

ובפרט די ערשטע צען טעג (עשרת ימי תשובה), אָנהויבנדיק פון ראש השנה — דער ראש פון כל השנה וואָס איז כולל כל ימי השנה און פירט מיט זיי אַן אויך ווי זיי שטייען במקומם[85], און סיומו

---

75) וראה שו״ע אדה״ז סר״ד ס״א „כיון שיוהכ״פ עצמו א״א לכבדו במאכל ובמשתה כדרך שמכבדין שאר יו״ט, צריך לכבדו ביום שלפניו״.

76) כמבואר בפע״ח שם.

77) תהלים לג, יט. — בלקו״ת שבהערה הבאה: ולהחיותם . . לחיותם . . להחיותם . . ולהחיותם.

78) שה״ש יד, ב.

79) ראה גם ברכת ערב יוהכ״פ לאחרי תפלת מנחה תשמ״ו ס״ב־ד (לקו״ש חכ״ט ע׳ 330־332).

80) ראה גם לקו״ש חכ״ד ע׳ 564.

81) ברכות ו, ב. וראה ד״ה לעולם יהא אדם זהיר בתפלת המנחה כו׳ תרנ״ד (סה״מ תרנ״ד ע׳ פז ואילך), עזר״ת (סה״מ עזר״ת ע׳ פב ואילך), תרצ״א (סה״כ הקונטרסים ח״א רג, ב ואילך). ובכ״מ.

82) פרש״י בחוקותי כו, מב. וראה תיב״ע וארא ו, ח. ילק״ש ר״פ פינחס. רמב״ם הל׳ מלכים פי״ב ה״ב.

83) מאמרי אדה״ז תקס״ו ע׳ שעט. אוה״ת סוכות ע׳ א׳תשנו. ברכה ע׳ א׳תתסו. סה״מ תרנ״ד ע׳ לו. תרנ״ו ע׳ רעח. תש״ב ע׳ 49.

84) בעל הטורים עה״פ עקב יא, יב. אוה״ת סוכות שם. סה״מ תר״ל ע׳ רפז. תרנ״ו ע׳ רעז.

85) ראה לקו״ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א. דרושים לר״ה נח, א. עטרת ראש שער ר״ה בתחלתו. ובכ״מ.

ביוהכ"פ וואָס „נק' ג"כ ראש השנה", ראש השנה בבחי' פנימיות.

ועד"ז איז מובן בנוגע צו די ימים בינתיים, כולל ערב יוהכ"פ (ערב ראש השנה בבחי' פנימיות) — ווי עס שטייט אין סידור האריז"ל[86], אַז די שבעה ימים רצופים פון די עשי"ת (בין ר"ה ויוהכ"פ) זיינען כנגד די שבעה ימים פון אַלע שבועות שבשנה שעברה, על מנת זיי צו מתקן ומשלים זיין[87] (אויך מלשון שלימות). וי"ל[88] (ע"פ הנ"ל אַז די ימים בחודש תשרי אותיות ראשית זיינען ימים כלליים על שנה הבאה) אַז זיי זיינען אויך כנגד די שבעה ימים פון אַלע שבועות שבשנה הבאה עלינו ועל כל ישראל לטובה — על מנת זיי צו צו־גרייטן און אין זיי משפיע זיין, אַז זיי זאָלן זיין שלמים בכל הענינים, [ולהוסיף בנוגע לערב יוהכ"פ בשנה זו — ביום ראשון (בשבוע), מלשון ראש],

ובמיוחד — אין דער עבודה פון גילוי בחי' יחידה ביז אין הנהגה בפועל (די עבודה פון ערב יוהכ"פ)[89], אַז בכל יום מימי השנה זאָל זיך הערן דער „אחת בשנה" (בחי' יחידה) פון דעם טאָג,

צוזאַמען מיט דעם כללות הענין — אַז עס זאָל זיין אַ שנת סליחה מחילה וכפרה (ענינו של יוהכ"פ[90], והתחלתו איז בערב יוהכ"פ לאחרי הוידוי בתפלת מנחה[91]).

און דאָס אַלץ ווערט אויפגעטאָן מתוך תענוג ופנימיות התענוג (יחידה בכחות הנפש), וואָס שלימות המשכתו איז (כנ"ל ס"ו) ביוהכ"פ (ר"ה בבחי' פנימיות), ומתוך שמחה וטוב לבב [וואָס איז אַן עיקר אין עבודת ה' בכלל, כמ"ש[92] „עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב", וכמבואר אין כתבי האריז"ל[93] אַראָפּגעבראַכט אין ספר התניא[94]], און נאָכמער — שמחה וטוב לבב ווי ס'איז פאַרבונדן מיט שלימות התענוג ופני־מיות התענוג.

יו"ד. וכשם ווי אידן טוען אויף ע"י עבודתם (גילוי יחידה שבנפש בעוה"ז הגשמי), „את ה' האמרת היום" — ווערט אַזוי אויך נמשך מלמעלה (וואָרום „מה למעלה" איז תלוי „ממך"), „וה' האמירך היום", גילוי בחי' יחיד ותענוג העליון, ביז פנימיות התענוג פון עצמותו ית', און דאָס ווערט נמשך ונתגלה למטה מטה בעוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו,

ובפשטות — אַז אידן ווערן גע־בענטשט מיט אַלע ענינים, סיי ברוחניות און סיי בגשמיות כפשוטם, ואדרבה — בעיקר בגשמיות וואָס אויף דעם איז דער עיקר דין (וזוכים בדין) בר"ה ויוהכ"פ (פנימיות ר"ה), כנ"ל.

* * *

יא. בכל הנ"ל (וואָס איז בשוה בכל שנה ושנה, אומאָפּהענגיק פון אופן

86) להר"ש מרשקוב — סדר עשי"ת. ועד"ז בפע"ח שער תפלות ר"ה ספ"ו. שער הכוונות דרושי ר"ה (לפני דרוש הא').

87) ראה גם פרדס שער השערים פ"ג. ראשית חכמה שער היראה פ"י. של"ה מסכת חולין קכ, ב.

88) ראה גם שיחת ש"פ האזינו (התוועדות א') תשד"מ בתחלתה.

89) להעיר שזהו גם העבודה בכללות עשי"ת — ראה לקו"ת תבוא מג, סע"ד. וראה לקו"ש חי"ד ע' 145. וש"נ. ברכת ערב יוהכ"פ לאחרי תפלת מנחה תשמ"ו ס"ג (לקו"ש חכ"ט ע' 331).

90) רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ז.

91) ראה לקו"ש חכ"ד ע' 562 ובהערה 1.

92) תבוא כח, מז.

93) ראה שער רוה"ק (י, ב — בהוצאת ירושלים תער"ב). של"ה מט, א. שפו, א.

94) פכ"ו (לג, א).

קביעות השנה) — קומט צו אַ הדגשה מיוחדת מצד די ענינים מיוחדים פון ערב יוהכ"פ בשנה זו:

הייאנטיקער יאָר איז אַ שבת'דיקער יאָר: א) דער יאָר האָט זיך אָנגעהויבן מיט יו"ט של ראש השנה שחל להיות בשבת. און דער „קאָפּ" פון יאָר שטעלט אָוועק דעם גאַנצן יאָר, וואָרום ער איז כולל אין זיך כל ימי השנה, און פון אים ווערט נמשך אויך ווי די ימי השנה שטייען במקומם. ב) ס'איז אַ שנת השמיטה — „שבת לה'"[95].

והענין בזה: שבת בכלל איז ענינו תענוג[96]. ונוסף לזה וואָס שבת האָט תענוג מצ"ע (מצד „מקדשא וקיימא"[97]), גיט שבת אויך כח צו אַ אידן אַז עס זאָל זיין „וקראת לשבת עונג"[98], און נאָכמער — „המענג את השבת"[99] (מוסיף זיין תענוג אין שבת מער ווי שבת פאַרמאָגט מצ"ע[100]).

דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז ווען ר"ה איז חל להיות בשבת ווערט דעמולט דער תכלית השלימות פון המשכת תענוג ויחידה שלמעלה (כמדובר לעיל אַז יחידה איז תענוג בכחות הנפש) וואָס ווערט אויפגעטאָן בר"ה דורך עבודת האדם בגילוי בחי' יחידה (תענוג) שבנפשו (כנ"ל ס"ה) — וואָרום שבת גיט אויף דעם אַ תוספת כח.

וכמבואר בהמשך יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת פון דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע[101], און אויך אין די מאמרים (ובפרט די) מיט דער זעלבער התחלה (קאָפּ, ראש) פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[102] — אַז בשעת יו"ט של ר"ה חל להיות בשבת ווערן אַלע המשכות פון תק"ש אויפגעטאָן ע"י שבת עצמו, ווייל בשבת (וי"ל — בפרט בזמן רעוא דרעוין) ווערט נמשך בחי' תענוג הפשוט (יחידה), המשכת העצמות (שלמעלה מסובב וממלא) און דאָס ווערט נמשך אין סובב וממלא (און דורך אמירת פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות, ווערט נמשך נאָך אַ העכערע דרגא בזה, ע"ד די דרגא פון תענוג הפשוט דיוהכ"פ — תורה דלוה"א) — התגלות מלכותו ית' בעולם — מעין ובדוגמא ווי ס'וועט זיין בשלימות לע"ל אין דער דירה לו ית' בתחתונים, לו לעצמותו.

עאכו"כ אַ יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת (בימים) אין אַ שנת השמיטה (שבת בשנים) — וואָס כל השנה כולה איז ענינו עונג (יחידה) [וכמודגש אויך אין דברי המדרש[103] (בנוגע צו שבת בימים ושבת בשנים) — „כל השביעין חביבין", ענין החביבות ותענוג, וואָס איז נאָכמער ווי אהבה סתם].

און פון ראש השנה (שחל להיות בשבת) ווערט נמשך דער ענין העונג (יחידה) על כל ימי השנה, ובפרט אַז כל ימי השנה זיינען אַ שבת בשנים (שמיטה). ובמיוחד ווערט עס נמשך (פון ר"ה) אין ערב יוהכ"פ, ר"ה בפנימיות,

95) בהר כה, ב.

96) ראה רמב"ם הל' שבת פ"ל. טושו"ע או"ח סרמ"ב ובנ"כ שם. שו"ע אדה"ז או"ח שם. וראה סה"מ תרפ"ד ע' דש וסה"מ תש"ט ע' 130 ובהערה שם. ועוד.

97) ביצה יז, א. וראה סה"מ ה'ש"ת ע' 61 ואילך.

98) ישעי' נח, יג. וראה אוה"ת נ"ך (כרך א) עה"פ (ע' רעז ואילך).

99) שבת קיח, סע"א ואילך.

100) ראה סה"מ ה'ש"ת שם.

101) תרס"ו (ע' תקמג ואילך).

102) ראה המשך יו"ט של ר"ה תרצ"ו (סה"מ קונטרסים ח"ג ע' קנז ואילך). ובכ"מ.

103) ויק"ר פכ"ט, יא.

און „שבת[104] שבתון"[105] — דער שלימות אין המשכת התענוג (יחידה), כנ"ל.

און נוסף לזה וואָס שבת (יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, און שנת השמיטה) גיט אַ תוספת כח אויף המשכת תענוג ויחידה בכלל — גיט עס אויך כח אַז די המשכת התענוג (יחידה) זאָל זיין אין עוה"ז הגשמי[106]:

דער תענוג פון יום השבת טוט אויף אַז אַ מענטש דאַרף זיך דעמולט פירן אין אַן אופן פון „כל מלאכתך עשוי'"[107]. ד.ה. אַז דער תענוג למעלה ברוחניות פון שבת, נמשך און גיט אַריין אַ ברכה אין די דברים גשמיים פון דעם אידן — אַז „כל מלאכתך עשוי'"[108].

עד"ז דער תענוג פון שנת השמיטה איז ממשיך ברכה אין די נכסים גשמיים פון אידן, כמקרא מלא דיבר הכתוב[109] — „וצויתי את ברכתי להם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש שנים, וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה הישן עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה". ד.ה. אַז עס ווערט נמשך אַ ברכה ניט בלויז אין, אויף דער שנת השמיטה (ווען אידן זיינען מקיים מצות שמיטה), נאָר אויף „שלש שנים"[110], און אַ ברכה גלוי' — שנראה במוחש לעיני בשר אין די תבואה וואָס מ'האָט גע־אַקערט, געזייט און צוזאַמענגעקליבן בשנה הששית, אַ ברכה אין עניני אכילה כפשוטה — אַז דערפון עסט מען, און עס ווערט דם ובשר כבשרו, במשך שנה השביעית, ובאופן פון די והותר, אַזוי אַז ס'איז דאָ געגוג אויך אויף דעם שנה השמינית (שנת הקהל)!

דערפון קומט אויס, אַז בערב יוהכ"פ בשנה זו (אַ שבת'דיקער יאָר) — האָט מען תוספת ברכות מתענוג העליון, ובאופן אַז דאָס ווערט נמשך אין אַלע צרכים גשמיים פון אידן (וועלכע זיינען אַלע כלול אין דעם ענין האכילה ולחם[111]).

יב. כל זה שטייט נאָכמער בהדגשה מצד דעם שיעור חומש אין תורה פון ערב יוהכ"פ — ריש פ' וזאת הברכה,

כידוע די הוראה (און נתינת כח) פון דעם אַלטן רבי'ן (מיטן ביאור פון דעם מיטעלן רבי'ן על שאלת החסידים וכו'), שנתגלה ונתפרסם לחסידים און איז אָנ־געקומען צו אונז ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[112] [וואָס „הנשיא הוא הכל"] — אַז מ'דאַרף לעבן מיט דער צייט, מיט די פרשה אין תורה וואָס מ'לייענט און מ'לערנט אין דער צייט, און בפרט מיט דעם חלק מיוחד פון דער פרשה המתאים להיום:

---

104) להעיר שגם שנת השמיטה נק' „שבת שבתון" (בהר כה, ד).

105) ראה המשך תרס"ו שם הפירוש בזה, שיוהכ"פ הוא בחי' שביתה מבחי' שבת ג"כ, כי המשכת עונג העצמי בשבת בא במורגש, אבל העונג בשבת שבתון הוא עונג עצמי ממש.

106) להעיר אשר עלי' דשמיטה היא עליית ספי' המל' (סהמ"צ להצ"צ מצות קדושת שנת השביעית. וש"נ).

107) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סש"ו ס"ח (סכ"א).

108) וראה סמ"ק סי' רפ הובא בסה"מ תש"ב ע' 79: יראה לאדם בכל שבת שכל מלאכותיו עשויות ואין לך עונג גדול מזה.

109) בהר כה, כא ואילך.

110) ופעמים שהיתה צריכה לעשות לארבע שנים (בשנת היובל) — פרש"י שם, כב.

111) ראה משלי ל, ח: ראש ועושר אל תתן לי הטריפני לחם חוקי. וראה ספרי עקב יא, יב. ועוד.

112) ס' השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. „היום יום" ב' חשון.

נוסף לזה וואָס תורה בכלל איז דער „כוס" אויף אַלע ברכות[113], און באופן של תענוג (יחידה) — „דרכי' דרכי נועם"[114],

לערנט מען און מ'לעבט היינט מיט פ' וזאת הברכה בכלל, ובפרט מיט דעם שיעור פון התחלת הפרשה וואו עס שטייט „וזאת הברכה אשר ברך משה גו' את בני ישראל":

די ווערטער (פון היינטיקן שיעור) „וזאת הברכה" איז בפשטות כולל אין זיך אַלע ברכות וואָס ווערן דערנאָך אויסגערעכנט אין די גאַנצע פרשה, סיי די ברכות פרטיות צו יעדער שבט בפ"ע, און סיי די ברכות כלליות צו אַלע שבטים ביחד („עכשיו הוא מדבר נגד כל ישראל"[115]), דער כלל הבא לאחרי הפרט (די ברכות פרטיות לכל שבט ושבט בפ"ע), וואָס לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש"[116] איז מובן, אַז די ברכה אין דעם כלל (שלאחרי הפרט) איז נאָך העכער פאַר דעם פרט שלפנ"ז און אויך פאַר דעם כלל שלפני הפרט („וזאת הברכה" — ל' יחיד) — אָבער אויך דער כלל (לאחרי הפרט) איז נכלל צוזאַמען מיט אַלע ברכות אין דער פרשה, אין „וזאת הברכה",

און נכלל אין אַז אופן פון „וזאת" — א ברכה גלוי' לעיני בשר בגשמיות, ביז אַז מראה באצבעו ואומר זה (זאת)[117].

קומט אויס, אַז היינטיקער שיעור חומש — מיט וועלכע מ'דאַרף היינט לעבן — גיט נאָכמער כח אויף די ענינים הנ"ל פון ערב יוהכ"פ — המשכת ברכות (מבחי' תענוג) באופן גלוי („וזאת") בעוה"ז הגשמי, און ברכות פרטיות, וואָס דאָס ווייזט נאָכמער אַז די ברכות והמשכות קומען אַראָפּ אין עוה"ז הגשמי, באופן פרטי — לכל אחד לפי ענינו.

יג. דער ענין האָט אַ שייכות מיט דעם המשך בהשיעור חומש[118] — „ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל":

גלייך פאַר דעם וואָס משה הויבט אָן בענטשן אידן מיט זייערע ברכות פרטיות — שטייט „ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבט ישראל". וואָרום:

די כלי צו המשכת יחידה (תענוג) והמשכת כל הברכות בעוה"ז הגשמי — איז אחדות בני ישראל (וואָס שלימותה (דהאחדות) קומט מצד גילוי הנשמה[119], ובמיוחד — גילוי בחי' יחידה שבנפש, וואָס פאַראייניקט אַלע אידן), כמ"ש[120] „ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך": דורך דעם וואָס אידן שטייען „כולנו כאחד", „בהתאסף ראשי עם יחד[121] שבטי ישראל" — ווערט „ברכנו אבינו", אבינו שבשמים, דורך „אבינו" כפשוטו

113) כמש"נ (בחוקותי כו, ג־ד) אם בחוקותי גו' שתהיו עמלים בתורה כו' (רש"י מתו"כ עה"פ שם) — ונתתי גשמיכם גו'.

114) משלי ג, יז.

115) פרש"י פרשתנו לג, כה.

116) ברכות כח, א. ושי"נ.

117) ע"ד שמו"ר ספכ"ג. ועוד.

118) לג, ה.

119) ראה תניא פרק לב.

120) ברכת „שים שלום" בסוף תפלת העמידה.

121) ובני חבורה זריזין הן (רמב"ם שיעור היום עיוהכ"פ — ע"פ הסדר שנתפשט דג"פ ליום — אבה"ט פ"ח סוף ה"ה). וראה אגה"ק רסכ"א (שיעור מחרת יוהכ"פ).

— משה רבינו, דער מלמד ומורה דרך ורבינו[122] פון אידן.

וואָס דאָס איז דער פירוש אין דעם פסוק „ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" (וואָס שטייט פאַר ברכת השבטים): דער ענין האחדות (גילוי יחידה שבנפש) — „בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" — איז דער כלי אויף „ויהי בישורון מלך", מלכו של עולם[123], המשכת בחי' יחידה ותענוג (למלוכה) בר"ה[124], ושלימותו ביוהכ"פ, און אויך „ויהי בישורון מלך" לויט דעם פירוש אַז דאָס גייט אויף משה רבינו[125] (גואל ראשון[126]) — „ברכנו אבינו" פון משה רבינו.

ביז אַז דאָס ווערט דער כלי אויף „ויהי בישורון מלך", דא מלכא משיחא[127] (שלימות המלכות), בחי' יחידה ה־כללית[128] — דער שלימות פון גילוי יחידה בעוה"ז הגשמי[129].

יד. און וויבאַלד אַז אַלע ענינים דלעתיד לבוא זיינען תלוי במעשינו ועבודתינו איצטער[130] — איז פאַר־שטאַנדיק אַז מ'טוט אויף מעין הענין פון „ויהי בישורון מלך בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" במעמד ומצב זה וואו עס האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן אַ ריבוי מישראל, בערב יוהכ"פ לאחרי תפלת מנחה, באופן פון „בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" כפי האפשרי בזמן הגלות:

און דאָס איז נאָכמער מוסיף אין „ברכנו אבינו" — גילוי יחידה והמשכת כל הברכות ביז אין עוה"ז הגשמי.

ביז — אַז די אחדות ישראל איז נאָכ־מער ממהר די גאולה האמיתית והשלימה, וואָרום דורך ביטול סיבת הגלות (היפך פון אהבת ישראל) ווערט בדרך ממילא (בלי עבודה נוספת) בטל דער מסובב (גלות), און מ'האָט „ויהי בישורון מלך", דא מלכא משיחא — גילוי יחידה בעולם בתכלית השלימות.

ובפרט אַז נוסף צו דעם עצם צוזאַ־מענקלייבן זיך („בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל") — זיינען אידן אויך מוסיף אין נתינת צדקה (כמנהג ישראל בערב יוהכ"פ[131]), וואָס דאָס ברענגט אַרויס די אחדות ישראל (אַלס כלי אויף גילוי יחידה בערב יוהכ"פ) אין אַן עשי' בפועל [נוסף לזה וואָס קודם התפלה האָט יעדער איד געזאָגט (און זיכער מיט אַן אמת) „הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת[132] לרעך כמוך", כמ"ש בכתבי האריז"ל[133], און דער אַלטער רבי האָט

122) שכאילו ילדו שנאמר ואלה תולדות גו' ומשה (במדבר ג, א ובפרש"י).

123) פרש"י ורמב"ן עה"פ.

124) לקו"ת נצבים מד, א. מה, א. דרושים לר"ה נד, ג.

125) שמו"ר ספ"ב. פמ"ח, ד. מדרש תהלים בתחלתו. ועוד. רמב"ן שם.

126) ראה שמו"ר פ"ב, ד. זח"א רנג, א. שער הפסוקים פ' ויחי.

127) ראה תקו"ז תל"ז (עח, סע"א).

128) רמ"ז לזח"ג רס, ב (נדפס במק"מ קצ, ב). ל"ת להאריז"ל בראשית עה"פ (ה, כב) ויתהלך חנוך. ועוד. וראה אוה"ת נצבים ע' א'רעו. סה"מ תרכ"ז ע' טז. תר"ל ע' י ואילך. תרנ"ה ס"ע יט ואילך. תרצ"ט ע' 207. תש"ב ע' 51. ס' הליקוטים-דא"ח צ"צ ערך משיח. וש"נ.

129) ראה לקו"ת שה"ש בסופו. ד"ה פדה בשלום דלקמן הערה 168. סה"מ תרנ"ח ע' כב. ובכ"מ.

130) ראה תניא רפל"ז.

131) ראה מטה אפרים סתר"ז ס"ג.

132) קדושים יט, יח.

133) שער הכוונות בתחלתו. סידור האריז"ל במקומו. מג"א או"ח ר"ס מו. שו"ע אדה"ז או"ח שם סעיף יא. (ובכ"מ — נסמן במאמרי אדה"ז על

עס אריינגעשטעלט בסידורו[134]].

במילא איז דאס נאכמער כלי אויף גילוי בחי' יחיד שלמעלה אין עוה"ז הגשמי. און ניט בלויז לויט וויפל עס קומט מצד שכר העבודה, וואס א איד קען מאנען בזרוע[135]

[בפרט שטייענדיק אין חודש תשרי, פונעם חלקו ווען מ'זאגט שוין ניט קיין תחנון[136] (ווייל דער חודש איז „מרובה במועדות"[137]), ווארום מ'האט אלע ענינים ע"י דעם זמן מצ"ע בלי אמירת תחנון (כמדובר כמ"פ)],

כולל מצד החיוב של הקב"ה[138] „הענק[139] תענק לו"[140] צו אידן וועלכע האבן אפגעדינט „שש שנים" אלס עבדים של הקב"ה, ווי עס שטייט בהדגשה בשנה זו, שנה השביעית, לאחרי העבודה בשש שנים —

נאר נאכמער: כשם ווי דער גילוי היחידה בא אידן איז פארבונדן מיט מצות צדקה — גיט זיי דער אויבער־שטער גילוי יחידה שלמעלה (מדה כנגד מדה) אויך באופן של צדקה, ולפי הישג יד הנותן, הישג יד של הקב"ה — באופן של בלי גבול, ובאופן פון „כל הנותן בעין יפה נותן"[141].

טו. אין די כלי וואס מ'מאכט בערב יוהכ"פ צו גילוי יחידה בעוה"ז הגשמי (וואס שלימות ענין זה וועט זיין בגאולה העתידה) — קומט צו נאך א הוספה ועילוי בדבר דורך דעם וואס מ'נוצט אויס די מכשירים וועלכע זיינען נתחדש געווארן בדורות האחרונים בחכמת העולם בקשר עם בנין העולם (ווי עלעקטרי און טעלעפאן וכיו"ב)

— ווי עס שטייט אין זהר[142] (בשייכות צום פסוק[143] „בשנת שש מאות שנה גו' נבקעו כל מעינות תהום רבה וארובות השמים נפתחו"), אז „בשית מאה שנין לשתיתאה יפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומבועי דחכמתא לתתא וייתקן עלמא לאעלא בשביעאה כו'", וכפירוש המפר־שים[144] אז „חכמתא לעילא" מיינט חכמת התורה, און „חכמתא לתתא" מיינט חכמות העולם. ווי מ'זעט טאקע, אז אין די יארן פון שש מאות שנה ואילך פונעם אלף הששי איז געווען א התגלות יתירה אין חכמת התורה, פנימיות התורה[145], הפצת המעינות חוצה, און

פרשיות התורה ח"ב ע' תתקמא ואילך). וראה שיחת י"ט כסלו וש"פ וישב, כ"ף כסלו – תשד"מ (לקו"ש חכ"ה ע' 373 ואילך).

134) לפני „מה טובו".

135) ע"ד ברכות יז, ב.

136) סידור אדה"ז לפני למנצח גו' יענך. הוספה לשו"ע אדה"ז שבהערה הבאה.

137) הוספה לשו"ע אדה"ז (להר"נ מדובראוונע) או"ח סקל"א ס"ח. וראה גם ב"י לטור או"ח סתצ"ב (ד"ה ומ"ש). שו"ע אדה"ז או"ח שם סעיף ב.

138) כי „מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמו"ר פ"ל, ט). וזהו אתדל"ע שקדמה לאתדל"ת, ואח"כ באתדל"ת אתדל"ע, שמה שהוא מצוה לישראל לעשות הוא עושה. וראה תו"א (לה, ג) שע"י קיום המצוות למטה נמשך כן למעלה להיות הקב"ה מקיים המצוות.

139) ראה טו, יד.

140) לפי הפירוש שזה שכר פעולה (ולא צדקה) — ראה לקו"ש חי"ט ע' 154 ואילך.

141) רמב"ם הל' מכירה פכ"ה ה"ד (מב"ב סה, א). הל' זכי' ומתנה פי"א הכ"ב (מב"ב עא, סע"א). ועוד.

142) ח"א קיז, א.

143) נח ז, יא. — בדפוסים שלפנינו לא הובא סיום הכתוב („וארובות השמים נפתחו"). אבל בפי' ר' אברהם גלאנטי הובא באור החמה כאן, וכן בעטרת ראש דרוש לעשי"ת (נה, א) משמע, שגרסי בזהר גם סיום הכתוב.

144) ס' אשמורת הבוקר (לר' משה ב' אברהם קאשטרו ס"ט) לזהר.

145) ועיי"ש בזהר (קיח, א): וכד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביי דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו'. וראה דרך אמת שם. וראה בארוכה

אַזוי האָט זיך דאַן אויך אָנגעהויבן אַ התפתחות יתירה להבדיל אין די חכמות העולם[146] —

אויף פאַרגרעסערן דעם „בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" (גילוי יחידה שבנפש) אַזוי אַז דאָס זאָל אויך כולל זיין אידן אין אַנדערע ערטער (וואָס געפינען זיך דאָ ניט בגופם) וועלכע הערן די רייד ע"י מכשירים אלו, און אויף בענטשן אידן באופן כזה אַז די ברכות זאָלן אָנקומען צו „יחד שבטי ישראל" (בכל המקומות ביז בקצוי תבל) ברגע כמימרא (בשעתא חדא וברגעא חדא). והביאור:

מ'האָט גערעדט כמ"פ אַז די מכשירים וועלכע מ'נוצט אויף איבערגעבן אַ קול למקום שני בלי הפסק זמן (טעלעפאָן, ראַדיאָ וכיו"ב) — טראָגן ניט איבער קול האדם ממש, נאָר דער קול קלאַפּט אויף אַ מתכת וכיו"ב, און דער מתכת איז נשתנה עי"ז און טראָגט איבער די שינויים למקום שני וואו עס קלאַפּט אויף אַ צווייטע מתכת, און פון דעם אָפּקלאַנג הערט דער אדם השומע דעם קול המתכת.

וואָס דערפאַר קען מען דורך די מכשירים ניט יוצא זיין אַ מצוה וועלכע פאָדערט קול אדם[147]: אָבער בשעת ס'איז נוגע בלויז ידיעת הענין, וויסען תוכן הדברים, דעמולט איז קיין נפק"מ ניט צי מ'הערט קול אדם, אָדער אַן אָפּקלאַנג.

ואדרבה — י"ל בנוגע לענינינו (מאַכן א כלי אויף גילוי בחי' יחידה בעוה"ז הגשמי) איז דאָ אַן עילוי בשעת דאָס קומט אַן דורך אַ מתכת (און ניט קול אדם),

וואָרום דאָס גיט אַ אידן דעם כח (און אפשריות) צו מגלה זיין בחי' יחידה (יחידו של עולם) אין עולם, ביז אין אַ מתכת, דומם — אַזוי אַז אפילו דומם, ווי ער בלייבט אַ דומם במעמדו ומצבו, איז זיך משתנה (מתנענע בפנימיותו) און טראָגט איבער „דבר ה'[148] זו הלכה"[149] און „דבר ה'[148] זה הקץ"[149], ענינים אין הלכה און ענינים וועגן דער קץ הגאולה (וואָס דאָס גופא איז אַ הלכה[150], אַז מ'דאַרף רעדן וועגן משיח'ן[151] און מצפה זיין לביאתו[152]), וואָס קומט פון תושב"כ ותושבע"פ [ווי דער רמב"ם פסק'נט[153] אז „כל הספרים מלאים בדבר זה"],

וואָס דאָס איז כולל — די רייד וועגן אויסנוצן ערב יוהכ"פ בשלימות ובתענוג און מקיים זיין עבודת היום פון גילוי בחי' יחידה, ועאכו"כ אויסנוצן יוהכ"פ עצמו בשלימות ובתענוג, ובאופן פון „בהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל" (כמדובר לעיל באריכה),

ווערן די אַלע רייד איבערגעטראָגן דורך אַ דומם צו אידן בכל קצוי תבל, אַזוי אַז ברגע כמימרא הערן זיי, די זעלבע ענינים וואָס עס הערן די וואָס

שיחה שנדפסה בסוף המשך תרס"ו. לקו"ש ח"ז ע' 206 ואילך.

146) ראה באריכה לקו"ש חט"ו ע' 42 ואילך.

147) ראה לקו"ש ח"ט ע' 336. חכ"א ס"ע 496 ואילך.

148) עמוס ח, יב.

149) שבת קלח, ב.

150) ראה ב"י לטור או"ח סקפ"ח (ד"ה וכתב הרמב"ם) משיבלי הלקט (דין סדר ברכת המזון סי' קנז). וראה מדרש תהלים מזמור יז. מדרש שמואל פל"א הובא ברד"ק סוף שמואל ב. וראה שיחת ז' מר־חשון תשמ"ו.

151) ראה שיחת אחש"פ תרצ"ט.

152) ראה רמב"ם הל' מלכים פי"א ה"א. ועוד. וראה לקו"ש חכ"ח ע' 135 ואילך.

153) שם ה"ב.

געפינען זיך אין דעם ביהכנ"ס וביהמ"ד פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (בעשר שנים האחרונים פון חיים חיותו בעלמא דין).

קומט דאך אויס, אז דוקא דורך דעם וואס דער קול טראגט זיך איבער ע"י דומם — ווערט נתגלה דער כח פון א אידן צו מגלה זיין בחי' יחידה אפילו בדומם.

בדוגמא ווי אדה"ר האט אויפגעטאן בר"ה — „בואו נשתחוה ונכרעה נברכה לפני ה' עושנו", גילוי יחידו של עולם בכל הנבראים,

חי צומח ביז דומם (כנ"ל ס"ה).

און די הוספה במעשינו ועבודתינו (בגילוי בחי' יחידה למטה) מאכט נאך א גרעסערע כלי אויף ממשיך זיין „ברכנו אבינו" און יחידה שלמעלה אין עוה"ז הגשמי. ביז — אז עס ווערט נמשך נוסף לפי ערך דער „קב (אחד) שלו"[154] פון עבודת האדם, אויך די „תשעה קבים של חבירו"[154] (כמדובר כמ"פ).

טז. ופשטות — אין דעם „עבידתי"[155] פון יוהכ"פ:

דער אויבערשטער זאל געבן יעדער אידן און אלע אידן א גמר חתימה טובה בכל עניניהם, סיי ברוחניות און סיי בגשמיות. כולל — דעם כח אויף טאן די עבודה פון „אחת בשנה", עבודה מצד יחידה שבנפש.

וע"פ המדובר לעיל, אז די ברכה והמשכה דארף אראפקומען אין פרטים, וואס דאס ווייזט אז דאס קומט אראפ (פון בחי' יחידה) אין גשמיות העולם, וואס שטעלט זיך אויס אין התחלקות ופרטים — דארף מען אויך מפרט ומפרש זיין די ברכות אין פרטים.

ווי עס שטייט אויף תפלה ביוהכ"פ[156] — אז מ'דארף בעטן ומתפלל זיין נוסף אויף א תפלה באופן כללי, אויך מפרט זיין די בקשות פרטיות.

וואס דערפאר זאגט יעדער איד אין תפלת יוהכ"פ „(כמו ששמעת תפלת כהן גדול בהיכל כמו כן מפינו תשמע ותושי') יהי רצון מלפניך כו' שתהא השנה הזאת כו' שנת אורה וכו'", און מ'רעכנט אויס ברכות אין אלע אותיות פון דעם אל"ף בי"ת (ד.ה. ברכות פרטיות).

ועד"ז איז דער מנהג, במיוחד בערב יוהכ"פ וביוהכ"פ, און מ'גיט יעדער איד דערויף כח, כאו"א לפום שיעורא דילי' — צו מפרט זיין (כפי עניות דעתו אדער כפי עשירות דעתו) די ברכות לויט דעם סדר פון אל"ף בי"ת, און אין אן אופן אז דאס ווערט איבערגעגעבן גם ע"י דומם בכל העולם כולו (גילוי בחי' יחידה בעוה"ז הגשמי בפרטיות):

עס זאל (און וועט) זיין א שנת אורה, א שנת ברכה, א שנת גילה, א שנת דיצה, א שנת הוד והדר, א שנת ועד חור („כולנו כאחד"), א שנת זכיות גדולות, א שנת חיים טובים וארוכים, א שנת טורה, בטוב הנראה והנגלה, באופן פון „הטוב לנו"[157],

154) ראה ב"מ לח, א.

155) ראה זח"ג צד, ריש ע"ב.

156) ראה טושו"ע או"ח סתר"ז ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

157) פיוט „שערי שמים" שאומרים בסוף נעילה ובהושע"ר. וראה סה"מ תרפ"ז ע' רא ואילך (ועד"ז בסה"מ קונטרסים ח"ג ע' קפט): ואוצרך הטוב לנו תפתח . . שיבואו בחסד פרטי, שהוא הטוב לנו בטוב הנראה והנגלה גם למטה ממש.

אַ שנת יחוד — „יחידה לייחדך", וואָס דעמולט איז דער שלימות ואמיתית ענין פון אהבת ישראל בשעת עס ווערט באופן פון אחדות ישראל, אַ מציאות אחת — „יחידה לייחדך",

און דער גילוי פון „יחידה לייחדך" ווערט נמשך ביז אין ענינים גשמיים — אַ שנת כלכלה, סיי כפשוטה, עאכו"כ „כלכלה" מלשון „והוא יכלכלך"[158], אַז דער אויבערשטער גיט יעדער איד אַלע כלים[159] וואָס ער דאַרף האָבן בכדי א) דורכפירן אַלע זיינע החלטות טובות,

און ב) מקבל זיין אַלע ברכות פון דעם אויבערשטן, אַנהויבנדיק פון ברכת השלום, וואָס „לא[160] מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום שנאמר[161] ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום", דער ענין התורה (אין עוז אלא תורה[162]), דער „כוס" (כלי) מחזיק ברכות (כנ"ל סי"ב),

ביז „תורה חדשה מאתי תצא"[163] — אַ שנת לימודים, לימוד התורה ובאופן חדש, ביתר שאת וביתר עוז,

צוזאַמען מיט אַ שנת מרומים, אַז מ'שטייט אין אַ רוממות, „ביד רמה", בדוגמא ווי ס'איז געווען „כימי[164] צאתך מארץ מצרים"[165],

צוזאַמען מיט אַ שנת נסים גדולים — נאָכמער ווי ס'איז געווען ביצי"מ, כמ"ש „כימי (בכ"ף הדמיון) צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", נסים ונפלאות באופן פלא ונפלא לגבי די נסים בימי צאתך מארץ מצרים[166].

אַנהויבנדיק פון תחלת השנה — האָט מען גלייך אַ סימן טוב בזה — שנת סימן טוב, צוזאַמען מיט שנת סייעתא דשמיא,

וואָס דאָס גיט יעדער איד און אַלע אידן אַ שנת עוז, און אַ שנת פדות, ביז אין אַן אופן פון „פדה בשלום נפשי"[167], וואָס דער שלימות בזה וועט זיין בגאולה העתידה (ווי דער מיטעלער רבי איז מבאר[168]) [ומעין זה איז געווען בפועל בגאולת אדה"ז, „כשקריתי פדה בשלום נפשי יצאתי בשלום מה' שלום"[169] — וואָס דעמולט האָט זיך אָנגעהויבן דער עיקר ענין פון יפוצו מעינותיך חוצה[170], אַ התגלות מעין פון דער גילוי פון פנימיות התורה בגאולה העתידה].

און אַ שנת צהלה, און שנת צדקתו של הקב"ה, וואָרום עס ווערט אַ שנת קוממיות — „ואולך אתכם קוממיות"[171], און אַ שנת רוממות, און אַ שנת שמחה, „שמחת עולם על ראשם"[172],

---

158) תהלים נה, כג.

159) ראה סה"מ עזר"ת ריש ע' קז. תרפ"ח ע' כח. תרצ"ט ריש ע' 21. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שכח. ח"ד ע' תנג. וראה גם פלח הרמון להרר"ה מפאריטש וירא סב, ג — מאדמו"ר הצ"צ בשם הבעש"ט.

160) עוקצים בסופה.

161) תהלים כט, יא.

162) מדרש תהלים ח, ג. שהש"ר פ"א, ד. פ"ב, ג (ג). ועוד.

163) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

164) מיכה ז, טו.

165) בשלח יד, ח. ובמכילתא ופרש"י שם: בגבורה גבוהה ומפורסמת.

166) ראה זח"א רסא, ב (בהשמטות). פע"ח שער חג המצות פ"ז. אוה"ת נ"ך (כרך א) עה"פ (ע' תפז) סק"ז־ח. וראה שער האמונה לאדמו"ר האמצעי פט"ז.

167) תהלים נה, יט.

168) ד"ה פדה בשלום (בשערי תשובה ח"א) פי"א־יב.

169) לשון מכתב אדמו"ר הזקן — נדפס באגרות קודש אדה"ז (קה"ת, תש"מ) סי' לח. וש"נ.

170) ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

171) בחוקותי כו, יד.

172) ישעי' לה, י. שם נא, יא.

וואָס דאָס ברענגט אויך אַ שנת תהלה — „ימלא פי תהלתך״[173], פאַרבנודן מיט „אז ימלא שחוק פינו״[174], וואָס וועט זיין בגאולה האמיתית והשלימה.

און דאָס ווערט דורך דעם וואָס אידן טוען עבודתם מתוך שמחה וטוב לבב ומתוך רחבות ומתוך כל הברכות האמורות — אַז דער שנה זאָל ווערן אַ שנת תורה, אַ שנת תפלה, אַ שנת תשובה און שנת תהלה,

וואָס דאָס איז כולל אויך אַ שנת צדקה (דער דריטער עמוד שעליו העולם עומד[175]) — וואָס דעמולט וועט זיין אַ שנת תהלה, הן מצד הנותן והן מצד המקבל: דער נותן הצדקה איז מהלל אויף דעם וואָס מ'האָט אים געגעבן די מעגלעכקייט צו מקיים זיין מצות צדקה וואָס איז „מקרבת את הגאולה״[176], נוסף לזה וואָס ער באַקומט שכר אויף דעם וואָס „אתה החיית את נפש העני״[177] — אַז דער אויבערשטער איז מחי' אים ובני ביתו; און דער מקבל איז מהלל אויף דעם וואָס ער באַקומט צדקה, וואָס טוט אויף החיית את נפש העני, ועוד ועיקר — ער איז מהלל אויף דעם וואָס ער האָט אַן איינטייל אין מצות צדקה של הנותן.

און דורך דעם ענין הצדקה וכללות אהבת ישראל, בתוך שאר מעשינו ועבודתינו — איז מען נאָכמער מזרז די גאולה, דורך ביטול סיבת הגלות, ווערט בדרך ממילא בטל דעם מסובב (גלות), און מ'שטעלט אריין דעם אל״ף פון „אלופו של עולם״ אין „גלות״ (גולה), ווערט „גאולה״[178].

יז. און דורך דעם וואָס יעדער איד, אנשים נשים וטף, איז מוסיף אין דער עבודה פון ערב יוהכ״פ און יוהכ״פ — עבודה מצד יחידה שבנפש, תשובה עילאה, ענין התורה (כנ״ל ס״ג) — איז דאָס נאָכמער מוסיף אין די אַלע ברכות הנ״ל צו יעדער איד און צו אַלע אידן,

כמדובר לעיל (ס״ג) אַז די עבודה פון יוהכ״פ האָט אַ שייכות צו אַלע אידן ממש, אנשים נשים וטף,

ואדרבה — „כי נער ישראל ואוהבהו״[179], דורך דעם וואָס אפילו גאָר פיצלער קינדער זיינען מהלל ומשבח דעם אויבערשטן און זאָגן „אמן יהא שמי' רבה״ וכיו״ב (בדוגמא ווי דער בעש״ט האָט מעורר געווען קינדער בזמנו[180], ווערט דאָס אַ הוראה נצחית על כל הזמנים) — זיינען זיי מסייע אַז אין עבודת התשובה ביוהכ״פ (נתינת ולימוד התורה) זאָל זיין בשלימות ומתוך שמחה ותענוג, ביז אין אַן אופן פון „כפליים לתושי׳״ (ווי די לוחות האחרונות שניתנו ביוהכ״פ).

כן תהי' לכל אחד ואחת מתוך כלל ישראל — אַז אין אַלע ענינים האָט מען „כפליים לתושי׳״, תושי׳ וחיזוק והתחזקות, מיט אַלע ברכות האמורות,

---

173) תהלים עא, ז.

174) שם קכו, ב.

175) אבות פ״א מ״ב.

176) ב״ב י, א. וראה תניא פל״ז (מח, ב ואילך).

177) ראה תנחומא משפטים טו.

178) ראה לקו״ת בהעלותך לה, ג. ס׳ הליקוטים־דא״ח צ״צ ערך גולה. המשך מים רבים תרל״ו פקל״ד.

179) הושע יא, א. וראה אוה״ת בשלח ע׳ שפב ואילך. ד״ה כי נער ישראל תרס״ו (נדפס בהוספות להמשך תרס״ו ע׳ תקנ ואילך — הוצאת קה״ת, תשל״א ושלאח״ז). וראה לקו״ש חכ״א ע׳ 20 ואילך. ושי״נ.

180) ס׳ השיחות תש״א ע׳ 156. ובכ״מ.

און מ'האט א הצלחה'דיקן ערב יוהכ"פ און א הצלחה'דיקן יוהכ"פ, און אַ הצלחה'דיקן יאָר.

ביז די הצלחה העיקרית — אז אלע אידן גייען ארויס פון גלות, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[181], און "כספם וזהבם אתם"[182], כולל — שלימות התורה והמצוות[183],

און אלע צוזאמען גיין — באופן פון "וארו עם ענני שמיא"[184], בפרט אַז ביוהכ"פ זיינען אידן "דוגמת מלאכי השרת"[185], "ענני שמיא" — אין ארצנו הקדושה, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"[186], און דאָרטן גופא — "בהר הקודש בירושלים", כלשון הכתוב[187] "והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו גו' בהר הקודש בירושלים", ווי מ'זאָגט בתפלת מוסף דראש השנה[188], און דער שלימות הגילוי בזה איז ביוהכ"פ (כמבואר בלקו"ת[189]).

און "בהר הקודש בירושלים" גופא — איז "מקדש אד' כוננו ידיך"[190], און אין קודש הקדשים. וואָס אין דעם באשטייט די עבודה המיוחדת פון יוהכ"פ — כניסת כהן גדול בקודש הקדשים ועבודת הקטורת, "דקה מן הדקה"[191],

ובזמן הגלות — טוט עס אויף יעדער איד דורך תפלתו, "ונשלמה פרים שפתינו"[192] (אויך פון לשון שלימות), דערפאר זאָגט יעדער איד די "עבודה" פון יוהכ"פ עם כל הפרטים שבזה.

כן תהי' לנו, לכל אחד ואחת, ומתוך שמחה וטוב לבב, און טאנצן בקרוב ממש, צוזאמען מיט משיח צדקנו, אין ארץ ישראל ובירושלים ובהר הבית ובסמיכות לקודש הקדשים ממש, ממש אין מקום און ממש אין זמן.

---

181) כמ"ש ביצי"מ — בא י, ט. וכימי צאתך מארמ"צ — כנ"ל בפנים.

182) ישעי' ס, ט.

183) ראה לקמן בהברכה להתלמידים ס"א.

184) דניאל ז, יג.

185) טור או"ח סתר"ו (מפדר"א פמ"ו). שם סתרי"ט. שו"ע אדה"ז שם סעיף ט (מדב"ר פ"ב, לו). רמ"א ושו"ע אדה"ז שם סו"ס תרי.

186) עקב יא, יב.

187) ישעי' כז, יג.

188) ראה המשך תרס"ו בסופו (ע' תקמו — בהוצאת קה"ת הנ"ל).

189) ר"ה ס, רע"ג. וראה עט"ר שער יוהכ"פ בתחלתו.

190) בשלח טו, יז ובפרש"י. זח"ג רכא, א. ועוד.

191) יומא מה, ב.

192) הושע יד, ג.

ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א להתלמידים שיחיו
ערב יום הכפורים, בבית הכנסת, לפני כל נדרי, ה'תשמ"ז

א. וידבר גו' דבר גו' יברכך גו' יאר גו' ישא גו'. ושמו גו' ואני אברכם[1].

וואָס (די ווערטער פון) ברכת כהנים איז כוללת כל הברכות כולן[2], סיי הרוחניות, סיי הגשמיות — ווי פאַרשטאַנדיק דערפון וואָס דאָס איז די ברכה[3] **וועלכע דער אויבערשטער האָט** אָנגעזאָגט **די כהנים, און געגעבן זיי דעם כח, צו בענטשן אידן („כה תברכו את בני ישראל") — בכל הענינים.**

און אע"פ אַז דאָס איז ברכת כהנים **— האָט יעדער איד (אויך לויים וישראלים) דעם כח צו בענטשן אידן מיט דעם נוסח פון ברכת כהנים, וואָרום אויף אַלע (יעדער) אידן ווערט געזאָגט[4] „ואתם תהיו לי ממלכת** כהנים **וגוי קדוש"[5].**

און נאָכמער: „(ממלכת) כהנים" האָט אויך דעם פירוש „כהנים גדולים**"[6]. ד.ה. אַז יעדער איד איז (ברוחניות) אַזוי ווי אַ כהן גדול[7], און האָט בכח צו בענטשן אידן בדוגמא (כביכול) ווי ברכת כהנים ע"י הכהן גדול[8], וואָס איז העכער פאַר ברכת כהנים ע"י שאר הכהנים, וואָרום דער כהן גדול איז „ראש לכל הכהנים"[9], דער שלימות פון ענין הכהונה. במילא איז מובן אַז דער כה"ג טוט אויך אויף שלימות הענין פון ברכת כהנים[10].**

1) נוסח ברכת כהנים — נשא ו, כב־כז.

2) **ראה גם ספרי נשא שם. ועוד מדרשי חז"ל בענין ברכת כהנים.**

3) מיוחדת **וחלוקה מכל הברכות וגם** בפשש"מ **כוללת ברכה בכל.**

4) **יתרו יט, ו.**

5) **וראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל בסופן: ולא שבט לוי בלבד אלא כל איש ואיש מכל באי העולם אשר נדבה רוחו אותו והבינו מדעו להבדל לעמוד לפני ה' לשרתו ולעבדו כו' הרי זה נתקדש קודש קדשים.**

6) **אגדת בראשית פע"ט [פ]. בעל הטורים יתרו שם.**

7) **להעיר מרמב"ם שם „הרי זה נתקדש** קודש קדשים" **דשייך רק לכהן גדול. וזהו תוארו של אהרן** כה"ג, **כמ"ש (דה"א כג, יג): „ויבדל** אהרן גו' קדש קדשים" **(ואף שבהמשך הפסוק נאמר „הוא ובניו" — ראה לקו"ש חי"ז ע' 36 הערה 23).**

8) **ובדוגמא מה שיש לכאו"א מישראל מעין תפלת כה"ג ביוהכ"פ — כנוסח תפלת מוסף ביוהכ"פ: „כמו ששמעת תפלת כה"ג בהיכל** כמו כן מפינו **תשמע** ותושי'".

9) **רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד הי"ב. וראה שם** פרק ה.

10) **וי"ל דמודגש גם בזה שהכהן גדול ברך בשם המיוחד* (קידושין עא, א ובחדא"ג מהרש"א שם) גם לאחרי ש„נמנעו אחיו הכהנים מלברך בשם (ה־מפורש)" לאחרי מיתת שמעון הצדיק** (יומא לט, ב).**

ויש לומר הטעם לזה — כי בר"כ בשם המיוחד ע"י הכהן גדול הוא באופן נעלה יותר מבר"כ ע"י שאר הכהנים (גם בהזמן שהיו כל הכהנים מברכים בשם המיוחד). כמבואר במ"א (שיחת ערב חגה"ש תשל"ו) ע"פ דברי המשנה (תמיד רפ"ז. סוטה לח, רע"א. הובא להלכה ברמב"ם הל' תפלה פי"ד ה"ט) שהכהנים ב־מקדש נושאים את ידיהם „על גבי ראשיהם (מפני שמברכים את העם בשם המפורש ושכינה למעלה מקשרי אצבעותיהם) חוץ מכהן גדול **שאין מגבי' את ידיו למעלה מן הציץ (מפני שהשם כתוב עליו)": אאפ"ל שענין זה שהכה"ג לא הגבי' ידיו למעלה מן**

*) עם הכוונות דשם בן י"ב אותיות וכו' (כדמשמע מקידושין שם), שהוא שם המיוחד המלא (ראה ס' הבהיר סי' קז. בחיי ורקאנטי נשא ו, כז). וראה מש"כ הרמב"ם (מו"נ ח"א פס"ב) בפירוש שם בן י"ב ושם בן מ"ב — ששמות אלו „היו מוסיפים **ידיעה** מסויימת באלקות כו'" **בשם בן ד'**.

**) אבל ראה מו"נ שם באופן אחר.

ב. עפ״ז יש לבאר דעם טעם אויף דעם וואָס ברכת הבנים (וכיו״ב) בערב יוהכ״פ[11] איז מיט ברכת כהנים[12] („יברכך וגו׳״):

„כל עבודות יום הכפורים״ זיינען דוקא בכהן גדול[13].

און דער טעם לזה איז (כמדובר לעיל בארוכה, אין דער ברכה נאָך תפלת מנחה) ווייל דער ענין פון יוהכ״פ איז — עבודה מצד בחי׳ יחידה[14] (שבנפש)[15], און אין אַלע דריי ענינים פון עולם שנה נפש: „אחת בשנה״[16] — יחידה בזמן; און די עבודה דעמולט איז אין „אחת״ ב־מקום — קודש הקדשים, יחידה שבעולם;

און דערפאַר איז דאָס דוקא דורך דעם „אחת״ פון אידן — דער כהן גדול, יחי־דה שבנפש[17].

וואָס דער ענין איז דאָ בעבודת כאו״א: בא יעדער איד איז פאַראַן בחי׳ כהן גדול („ממלכת כהנים״)[18] — די עבו־דה מצד בחי׳ יחידה שבנפש.

ובפרט בזמן הגלות[19] ווען אַ איד שטייט בדוגמא ווי אַ כהן גדול ב־ביהמ״ק[20], דורך תפלתו ביוהכ״פ — „ו־נשלמה פרים שפתינו״[21].

און דעריבער — אַלס הכנה צו יוהכ״פ (בערב יוהכ״פ) ווען יעדער איד איז ב־דוגמת הכה״ג — בענטשט מען (די בנים וכיו״ב) מיט ברכת כהנים, בדוגמא ווי (שלימות ענין) ברכת כהנים שע״י הכה״ג (שלימות ענין הכהונה), וואָרום דאָס גיט דעם כח אויף צו טאָן דערנאָך די עבודת כה״ג ביוהכ״פ (עבודה מצד בחי׳ יחידה שבנפש).

ג. דער ענין האָט אַ שייכות מיוחדת מיט תלמידי ישיבה:

אין קודש הקדשים (בחי׳ יחידה) איז געווען דער אבן השתי׳ (שממנה הושתת העולם)[22], אויף וועלכן ס׳איז געשטאַנען דער ארון הקודש מיט די לוחות האחרו־

(הציץ) הראש (כשאר הכהנים) הוא לגריעותא דכה״ג! אלא אדרבה — למעליותא, שבבר״כ (בשם המיוחד) דהכה״ג הי׳ גם הסיוע דהשם על הציץ. ועאכו״כ לדעת ר׳ יהודה (שם) שהי׳ מגבי׳ ידיו למעלה מן הציץ שנאמר (שמיני ט, כב) וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, וי״ל שהפירוש בזה הוא, ששם המיוחד בבר״כ (ע״י הכה״ג) הוא למעלה ובכחו לברך גם השם על הציץ.

ולהעיר שהלימוד דבר״כ בנשיאות כפים הוא מהכהן גדול („וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם״ — שמיני שם ובפרש״י שם) — סוטה שם. ועד שיש קס״ד (בסוטה שם) שנש״כ צ״ל דוקא בכה״ג (וקס״ד בתורה — ג״כ תורה).

ולהעיר גם מהשייכות דברכת כהנים לבחי׳ יחידה (עט״ר שער יוהכ״פ ספ״ד (ל, רע״א). ד״ה אתה אחד לאדהאמ״צ (קה״ת, תשכ״ה) ע׳ 9), שזוהי דרגתו של הכהן גדול, כבפנים.

11) ראה מטה אפרים סתר״ח ס״ג. כתר שם טוב (גאגין) ח״ו ע׳ 281.

12) ראה סידור יעב״ץ (הנהגת ליל שבת ס״ז) — לגבי ליל שבת. וראה ס׳ מעבר יבק מאמר שפתי רננות פרק מג. ראשית חכמה פרק גידול בנים בתחלתו (רמו, סע״ג).

13) יומא לב, סע״ב.

14) ראה עטרת ראש שער יוהכ״פ פ״ב ואילך. ועיי״ש רפ״ה. ובכ״מ.

15) ראה תוד״ה עד אחד — מנחות יח, א.

16) ס״פ תצוה. אחרי טז, לד.

17) ראה המשך תער״ב ח״ב ע׳ תתקסז. תתקפ. ועוד. וראה המשך מים רבים תרל״ו פקע״ט.

18) ועפ״ז יומתק מה שעבודת הכהן גדול הוא בתור שליח של „עמך בית ישראל״ — שהשליח צ״ל דומה להמשלח (ראה קידושין מא, ב: מה אתם כו׳. לקו״ת ויקרא א, ג. שיחת י״ב תמוז תשמ״ה. ולהעיר מנדרים לה, ב. וש״נ. תוד״ה דאמר — קידושין כג, ב ובמקומות שנסמנו על הגליון שם).

19) דקלקלתינו היא תקנתינו (ע״ד שבת פ, ב).

20) ראה לעיל הערה 8.

21) הושע יד, ג.

22) משנה יומא נג, ב. גמרא שם נד, ב.

נות[23], שנתנו ביוהכ״פ[24] (ביום חתונתו[25] זה מתן תורה[26]) — דער ענין התורה[27], ובאופן פון „כפליים לתושי׳״[28].

וואָס תורה איז בחי׳ יחידה (די עבודה פון כה״ג ביוהכ״פ בקדה״ק)[29], וואָרום דער אויבערשטער, יחידו של עולם, האָט זיך „אַריינגעגעבן״ בתורתו[30].

און דאָס (תורה) איז די מציאות פון יעדער אידן — כידוע אַז „ישראל״ איז ר״ת „יש ששים ריבוא אותיות לתורה״[31], דער חיות און נשמה פון יעדער אידן איז פון זיין אות בתורה[32].

און דורך לימוד התורה בפועל — איז אַ איד מגלה זיין התאחדות מיט תורה (בחי׳ יחידה), כמבואר בתניא[33], אַז דורך (שכל בכלל, ועאכו״כ) לימוד התורה (תורתו של יחידו של עולם), ווערט אַ „יחוד נפלא שאין יחוד כמוהו ולא כערכו נמצא כלל כו׳ להיות לאחדים ומיוחדים ממש מכל צד ופנה״ (דער שכל מיטן משכיל מיטן מושכל ווערן איין זאַך[34]), אַז ער ווערט נתאחד מיט תורה באופן של יחידה — „יחוד נפלא כו׳״.

און צווישן אידן גופא — שטייט דאָס מער בגלוי באַ תלמידי ישיבה, וואָרום ביי אַ ישיבה בחור איז „תורתו אומנתו״[35] בעוה״ז הגשמי, זיין גאַנצע באַשעפטיקונג איז לימוד התורה (ניט ווי ביי אַנדערע אידן, וואָס זיי לערנען תורה, אָבער זייער „אומנות״ איז אין אַנדערע ענינים[36] — אין מצוות וכיו״ב), אין אַן אופן אַז ער לערנט תורה און די תורה לערנט אים (ווי כ״ק מו״ח אדמו״ר איז מדגיש[37]), ביז אַז דאָס ווערט זיין גאַנצע מציאות[38], ובלשון הגמרא[39] — תורה „נקראת על שמו״.

איז מובן אַז דער לימוד התורה באופן פון „יחידה״ („יחוד נפלא כו׳״) איז נאָכמער בגלוי און נאָך שטאַרקער באַ תלמידי ישיבה, וויבאַלד אַז זיי ווערן דערמיט נתאחד מיט אַ „יחוד נפלא כו׳״ באופן פון „אומנתו״, אַז דאָס איז כל

---

23) רמב״ם הל׳ בית הבחירה רפ״ד.

24) משנה תענית כו, ב ובפרש״י. גמרא שם ל, ב.

25) שה״ש ג, יא.

26) משנה תענית שם.

27) שזהו מתפקידי הכהן וכמש״נ: ותורה יבקשו מפיהו — מלאכי ב, ז. וראה פרשתנו (ברכה) לג, ח: י: וללוי אמר גו׳ יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל. וראה יומא כו, א. רמב״ם הל׳ שמיטה ויובל פי״ג הי״ב.

28) איוב יא, ו. שמו״ר פמ״ו, א. וראה אוה״ת תשא ס״ע ב׳נו ואילך. סה״מ עזר״ת ע׳ לא. תרצ״ט ע׳ 61 ואילך. תש״ו ע׳ 36. ועוד.

29) ואדרבה: על תורה נאמר „יקרה היא מפנינים״ (משלי ג, טו) — „מכה״ג שנכנס לפני ולפנים״ (הוריות יג, א) — וי״ל — כי כה״ג נכנס בקדה״ק אבל בחי׳ קדה״ק הוא בחי׳ מקיף עליו, אבל כשלומד הלכה או פסוק בתורה מתאחד שכלו וחכמתו בחכמת התורה (ראה לקמן בפנים מתניא פ״ה), מאיר בחי׳ קדה״ק בגילוי בפנימי׳, לכן יקרה היא מפנינים (אוה״ת בלק ע׳ תתקסא. ועד״ז שם ע׳ תתקנז. וראה גם דרך חיים (שער התשובה) לב, ד).

30) כמאחז״ל (שבת קה, א — ע״פ גירסת העין יעקב) „אנא נפשי כתבית יהבית״. וראה לקו״ת שלח מד, סע״ד. אוה״ת יתרו ע׳ תתקא ואילך.

31) מגלה עמוקות אופן קפו. הובא בילקוט ראובני פ׳ בראשית בתחלתה.

32) ראה מאמר ד״ה קול ה׳ על המים לאדמו״ר הצ״צ [נדפס באוה״ת נ״ך (כרך ג) ע׳ א׳שא]. סה״מ תש״ו ע׳ 46. תש״ט ע׳ 41 (השני). ועוד.

33) פ״ה.

34) ראה מו״נ ח״א פס״ח. סהמ״צ להצ״צ מצות האמנת אלקות פ״ג ואילך. וש״נ.

35) ראה שבת יא, א. ובכ״מ.

36) ורק ר׳ נהוראי אמר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה (קידושין בסופה).

37) ראה לקו״ד ח״ב רמו, ב. ועוד.

38) כבתניא — לעיל בפנים.

39) ע״ז יט, א. וראה קידושין לב, סע״א ואילך.

מציאות שלהם בכל הזמנים בכמות (ניט נאָר בשעות מסויימות ביום), און אויך „אומנתו" באיכות, אַזוי אַז אין לו ב־עולמו אלא תורה.

קומט אויס, אַז דער ענין פון יוהכ"פ און די ברכות בערב יוהכ"פ (בדוגמת ברכת כהנים ע"י הכה"ג) – עבודה מצד בחי' יחידה (קודש הקדשים), דער ענין התורה[40] – שטייט בהדגשה מיוחדת בא תלמידי ישיבה.

ובפרט אַז תורה איז אַ „כוס של ברכה"[41], המחזיק כל הברכות[42], עאכו"כ ברכות בענין התורה.

ד. וואָס דערפון איז מובן, אַז כל הענינים ו(במיוחד) הברכות האמורות בסמיכות לתפלת מנחה – זיינען חל על כל אחד ואחד מכם, ובהדגשה יתירה (בפרט אַז מ'שטייט איצטער בסמיכות צו תפלת ערבית פון יוהכ"פ) – וואָרום די ענינים פון יוהכ"פ (גילוי בחי' יחידה) זיינען שייך מער במיוחד צו אייך.

און בהוספה על זה – קומט צו די ברכה עיקרית צו תלמידי ישיבה, אַז איר זאָלט מצליח זיין בלימוד התורה, ובאופן פון „כפליים לתושי'".

ובפרטי פרטיות – שטייט עס בהד־גשה יתירה בא די תלמידים פון ישיבת תומכי תמימים, וואָס א) זיי לערנען נגלה דתורה און פנימיות התורה, תורת החסידות (בחי' יחידה שבתורה גופא[43]),

און ב) כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[44] – דער ממלא מקום פון מייסד הישיבה – איז געווען און איז בפועל עד היום הזה ועד ביאת המשיח ולאח"ז דער מנהל פועל פון דער ישיבה[45],

און ער גיט די תלמידי הישיבה תוס־פות כח – באורך ברוחב ובעומק – אַז זיי זאָלן קענען לערנען תורה (נגלה ד־תורה און פנימיות התורה) אין אַן אופן פון „כפליים לתושי'" (דער אויפטו פון די לוחות האחרונות שניתנו ביוהכ"פ)[46]. „כפליים" און „תושי'"[47], און חיבור שני־הם יחד – „כפליים לתושי'", בפועל ובגלוי – אַז מ'זעט אויף דעם תלמיד ווי תורתו איז „אומנתו".

ואין ענין יוצא מידי פשוטו: דער לימוד פון תלמידי תומכי תמימים זאָל זיין באופן פון „כפליים לתושי'" לגבי ווי עס לערנט אַן אַנדער איד (אָדער אפילו אַ תלמיד פון אַן אַנדער ישיבה), וואָס זיין „אומנות" איז אין אַנדערע ענינים (אין מצוות וכיו"ב).

און „כפליים לתושי'" מיינט ניט נאָר צוויי מאָל אַזויפיל, נאָר אַ הוספה שלא בערך בלימוד התורה[48].

ה. אין דעם אַלעם (די שליחות מיו־

---

40) וראה תניא פנ"ג.

41) ראה סה"מ תש"ה ע' 73. תש"ט ע' 73 (הא'). תשי"א ע' 87.

42) כמש"נ (בחוקותי כו, ג־ד) אם בחוקותי גו' שתהיו עמלים בתורה כו' (רש"י מתו"כ עה"פ שם) – ונתתי גשמיכם גו'.

43) נתבאר בארוכה בקונטרס ענינה של תורת החסידות סעיף ו ואילך.

44) בחי' יחידה הכללית של הדור – ראה ד"ה פדה בשלום (בשערי תשובה ח"א) לאדמו"ר האמצעי פי"ב. וראה שיחת ליל שמח"ת לפני הקפות ה'תשמ"ו, לקו"ש חכ"ט ע' 360 ואילך.

45) ראה גם שיחת שמח"ת תרפ"ח (סה"מ תרפ"ח ע' ר).

46) ולהעיר שפנימיות התורה לגבי נגלה דתורה היא ע"ד החידוש דלוחות האחרונות לגבי לוחות הראשונות.

47) ראה סנהדרין כו, ב.

48) כמובן משמו"ר שבהערה 28. וראה בדרושים שנסמנו בהערה שם.

חדת פון תלמידי ישיבה) קומט צו אין אַ הדגשה מיוחדת בשנה זו:

היינטיקער יאָר איז אַ שבת׳דיקער יאָר בכמה ענינים: א) דער יאָר האָט זיך אָנגעהויבן מיט יו״ט של ר״ה שחל להיות בשבת. און דאָס איז דער „ראש השנה״ וואָס איז כולל כל ימי השנה[49], און פון אים ווערט נמשך אויך ווי די ימי השנה שטייען במקומם. ב) ס׳איז אַ שנת השמיטה — „שבת לה׳״[50].

וי״ל דער ענין בזה:

שבת איז ענינו תורה, כמאחז״ל[51] ל„כולי עלמא בשבת ניתנה תורה״, ווייל תורה און שבת זיינען איין זאַך (כמבואר בדרושי רבותינו נשיאינו[52]).

איז דערפון פאַרשטאַנדיק, אַז ב־יוהכ״פ בשנה זו שטייט נאָכמער בהד־גשה און מ׳האָט נאָכמער כחות אויף דעם ענין פון לימוד התורה (ענינם פון תלמידי הישיבות) — ווייל אין צוגאָב דערצו וואָס דער ענין שטייט בהדגשה ביוהכ״פ מצ״ע, ובפרט אַז יוהכ״פ איז „שבת שבתון״[53] (תורה שבתורה)[54] — איז דאָס אויך אַ שנה וועלכע הויבט זיך אָן מיט אַ שבת בימים (און דאָס ווערט נמשך על כל ימי השנה, ובמיוחד ב־יוהכ״פ — ש„נקרא[55] ג״כ ראש השנה ב־כתוב״[56], פנימיות דר״ה[57]), און אַ שבת בשנים — שנת השמיטה.

נאָך אַן ענין אין דעם:

שבת (תורה) איז ענינו תענוג[58]. וואָס תענוג איז בחי׳ יחידה[59] בכחות הנפש[60].

און אין דעם קומט צו אין דעם תענוג — בשעת יו״ט של ר״ה חל להיות בשבת, ווייל ענינו של ר״ה בכלל איז המשכת פנימיות התענוג (יחידה) דלמעלה[61], עאכו״כ ווען ר״ה איז חל להיות בשבת (בימים) שענינו עונג, און אין אַ שבת בשנים (שנת השמיטה). [ולהעיר אַז דער ענין העונג בשבת איז מודגש אין דברי המדרש (בנוגע צו שבת בימים ושבת בשנים) — „כל השביעין חביבין״[62], ענין החביבות ותענוג].

ו. דער ענין התורה שטייט אויך ב־גלוי אין היינטיקן שיעור חומש[63] — דער שיעור חומש פון ערב יוהכ״פ (וואָס ע״פ דין איז נאָך איצטער ערב יוהכ״פ) — ריש פ׳ וזאת הברכה:

---

49) ראה לקו״ת תבוא מא, ג. נצבים מז, א. דרושים לר״ה נח, א. עטרת ראש שער ר״ה בתחלתו. ובכ״מ.

50) בהר כה, ב.

51) שבת פו, ב.

52) ראה תו״א יתרו ע, ג. ויקהל פח, א ואילך. וראה לקמן סעיף ט.

53) אחרי טז, לא. אמור כג, לב.

54) להעיר מלקו״ת דרושים ליוהכ״פ בסופם, ש„שבת שבתון״ הוא בחי׳ אוא״ס המלובש ברדל״א — וזוהי מדרגת תורת החסידות — המשך תער״ב ח״ב סעיף שעד. שעו.

55) לקו״ת דרושים לר״ה נח, א.

56) „ביחזקאל רסי׳ מ״ס״ — הגהת אדמו״ר הצ״צ בלקו״ת שם סד, א.

57) לקו״ת שם.

58) כמ״ש (ישעי׳ נח, יג) וקראת לשבת עונג. וראה רמב״ם הל׳ שבת פ״ל. טושו״ע או״ח סרמ״ב ובנ״כ שם. שו״ע אדה״ז או״ח שם. וראה הערה בסה״מ תרפ״ד ע׳ דש וכסה״מ תש״ט ע׳ 130. ועוד.

59) וראה ד״ה אתה אחד לאדמו״ר האמצעי (ס״ע 8 ואילך — קה״ת, תשכ״ה) ששבת היא בחי׳ יחידה. וראה לקו״ש חט״ו ע׳ 228 ואילך.

60) נסמן לעיל ע׳ 6 (בהברכה לאחרי תפלת מנחה) הערה 48.

61) כדלקמן ס״ט. וראה אוה״ת דרושים לר״ה (דברים כרך ה) ע׳ ב׳קי ואילך. ועוד.

62) ויק״ר פכ״ט, יא.

63) דשיעורי חת״ח (חומש, תהלים, תניא) ה־ידועים.

„תורה[64] צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב. ויהי בישורון מלך": בכדי אַרויס־צוברענגען דעם „תורה צוה לנו משה גו'" בגלוי – איז דאָס אָפּהענגיק ספּע־ציעל אין תלמידי ישיבה, „מאן מלכי רבנן"[65] – אויף וועמען עס שטייט „ויהי בישורון מלך", די וואָס „תורתם אומנ־תם" („ויהי בישורון מלך"), אָדער זיי זיי־נען זיך מכין צו „תורתו אומנתו" (רבנן באופן דמלכי), דורך לערנען תורה כ־דבעי, ל„אסוקי שמעתא אליבא דהיל־כתא"[66].

ז. וואָס כל זה [די הדגשה אויף ענין השבת בשבת זו, און היינטיקער שיעור חומש] גיט נאָכמער צו אין דער נתינת כח וברכות ביום זה צו תלמידי ישיבה אַז זיי זאָלן קענען אויספירן זייער שליחות צו לערנען תורה, ובאופן פון „כפליים ל־תושי'",

ומתוך תענוג ופנימיות התענוג (ענין השבת וענין התורה), און צוזאַמען דער־מיט – מתוך שמחה וטוב לבב, וואָרום אויף תורה שטייט[67] „פקודי ה' ישרים משמחי לב",

ובפרט די תורה פון תלמידי ישיבה – וואָרום היות אַז מ'האָט זיי במיוחד גע־געבן די שליחות צו לערנען תורה, איז „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[68], האָט מען זיי פון פריער זיכער געגעבן כל המצטרך בגשמיות וברוחניות, בכדי צו קענען דאָס מקיים זיין בשמחה ובטוב לבב, האָבנדיק אַלע צרכים גשמיים,

במילא איז דאָס ניט מבלבל, און דאַרף ניט מבלבל זיין

און קען ניט מבלבל זיין, וואָרום דאָס איז היפך ענין התורה, אַ איד דורך תורה[69] ווערט אַ בעה"ב אויף וועלט[70].

ובפרט תורה באופן פון „תורתו אומנתו" – כפשטות ענין האומנות, אַז דאָס ברענגט אַריין פרנסה (צו דעם אומן) שממנה יחי' נפשו ונפשות בני ביתו, אָנהויבנדיק פון „בני ביתו" שבה־אדם – די אברי הגוף, „עיר קטנה"[71] זה הגוף"[72], דאָס גיט אים זיין פרנסה, סיי בגשמיות כפשוטה, און סיי אַז ער זאָל האָבן בגשמיות די אפשריות המלאה אויף לערנען תורה,

ומתוך שמחה וטוב לבב: סיי „שמחה" („פקודי ה' ישרים משמחי לב", כנ"ל), סיי „וטוב" – „אין טוב אלא תורה"[73], און סיי „לבב" (ניט נאָר „משמחי לב", מיט איין בי"ת, נאָר „לבב") מיט צוויי בי"ת'ן – אַז דורך תורה איז מען מהפך אויך דעם יצה"ר שנמצא בחלל השמאלי שב־לב[74], כמאחז"ל[75] „בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין", אַזוי אַז עס ווערט „ואהבת גו' בכל לבבך (בשני בי"ת'ן) – בשני

---

64) פרשתנו לג, ד־ה.

65) ראה גיטין סב, סע"א.

66) יומא כו, א.

67) תהלים יט, ט. תענית ל, סע"א. טושו"ע או"ח ר"ס תקנד.

68) במדב"ר פי"ב, ג.

69) כידוע (לקו"ת תזריע כב, ריש ע"ג. סה"מ ה'ש"ת ע' 116. וראה ס' החקירה להצ"צ סה, א) שהאותות והמופתים שעשו התנאים ואמוראים וכל הצדיקים הרי"ז בכח תורתם.

70) כדרשת רז"ל עה"פ (תהלים נז, ג) לא־ל גומר עלי – ירושלמי כתובות פ"א ה"ב. הובא בש"ך (ושו"ע אדה"ז) יו"ד סי' קפט ס"ק יג (ס"ק כג). וראה שמו"ר פט"ו, ב. דב"ר פ"ב, יד. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. ועוד.

71) קהלת ט, יד.

72) נדרים לב, ב. תניא פ"ט (יד, א). ועוד.

73) אבות פ"ו, ג.

74) תניא רפ"ט. ובכ"מ.

75) קידושין ל, ב.

יצריך"[76], ניט נאָר אתכפיא, און אפילו ניט נאָר „לבי" חלל בקרבי"[78], נאָר נאָכמער — אתהפכא, „בכל לבבך בשני יצריך", אַז אויך דער צווייטער בי"ת פון „לבב" (דער צווייטער יצר שבחלל השמאלי) דינט דעם אויבערשטן.

ח. אין דעם קומט צו נאָך אַ שליחות מיוחדת פאַר תלמידי ישיבת תומכי תמימים:

נוסף לזה וואָס זיי דאַרפן אַליין לערנען תורה (נגלה דתורה ופנימיות התורה) באופן פון „תורתו אומנתו" און „כפליים לתושי'" — דאַרפן זיי זיין „נרות להאיר"[79] (ווי דער מייסד הישיבה און מנהל פועל של הישיבה האָבן מד־גיש געווען וכמ"פ), משפיע זיין און מאַכן לייכטן דעם אַרום.

און אין אַן אופן — ווי אַ „נר להאיר": כשם ווי די תכונה פון אַ נר המאיר איז, אַז מ'דאַרף צו אים בלויז צורירן נאָך אַ נר (שאינו מאיר) — ווערט דער צווייטער גלייך אָנגעצונדן אָן קיין השתדלות, אַזוי אויך באַ תלמידי תומכי תמימים, איז „כל הנוגע בהם יקדש"[80], מ'דאַרף נאָר צורירן צו זיי דער „נר ה' נשמת אדם"[81] פון יעדער איד (וואָס איז אפשר נאָך ניט אַ נר המאיר בשלימות) — איז זייער עצם מציאות (זיי דאַרפן ניט „רעדן" וכיו"ב) צינדט אָן דעם צווייטנ'ס „נר ה' נשמת אדם"!

ובמיוחד — אין דער שליחות וואָס די מייסדי הישיבה ומנהלי הישיבה האָבן געגעבן די תלמידים — דעם ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה"[82], און דערמיט מלחמה האָבן און מנצח זיין די וואָס „חרפו[83] עקבות משיחך"[84],

און ברענגען דעם „אתי מר" דא מלכא משיחא[82], בחי' יחידה הכללית[85].

ביז אין אַן אופן — אַז די עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה" ווערט זייער „אומנות" (ע"ד וביחד מיט „תורתם אומנתם"), מער נאָך ווי ביי אַן אַנדער אידן וואָס קען האָבן אַ שליחות בתורה ומצוות והפצת המעינות חוצה, אָבער הפצת כו' ווערט ניט זיין „אומנות", די זאַך וואָס גיט אים „פרנסה" שממנה יחי' נפשו ונפשות בני ביתו (כנ"ל).

ט. וכל הנ"ל (בנוגע די שליחות מיוחדת פון תלמידי ישיבה) האָט אַ שייכות מיוחדת, און איז נאָכמער ממהר — די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, וואָס דעמולט וועט זיין די שלימות הגילוי פון יחידה בעוה"ז הגשמי (כמדובר פריער נאָך תפלת מנחה)[86] — כמבואר אויך אין די תורות פון אַלע רבותינו נשיאינו:

---

76) ואתחנן ו, ה. משנה ברכות נד, א. ספרי ופרש"י עה"פ.

77) תהלים קט, כב.

78) שאין לו יצה"ר כי הרגו בתענית (תניא פ"א — ה, ב), ולמעלה מזה היא מדריגת אברהם שהפך היצה"ר דכתיב (נחמי' ט, ח) ומצאת את לבבו נאמן לפניך — ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה. נת' בלקו"ש ח"ה ע' 64. ועוד.

79) ראה לקו"ש ח"ב ע' 484. ח"י ע' 310. חי"ב ע' 149. ועוד.

80) לשון הכתוב — תשא ל, כט.

81) משלי כ, כז.

82) ראה הנסמן בהערה 87.

83) תהלים פט, נב.

84) ראה שיחת אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שמח"ת תרס"א — הידועה בשם מאמר „כל היוצא למלחמת בית דוד" — נדפסה בס' השיחות תש"ב ס"ע 141 ואילך. לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך.

85) נסמן לעיל ע' 14 (בהברכה לאחרי תפלת מנחה) הערה 128.

86) ראה בהנסמן שם (ע' 14) הערה 129.

ווי דער בעש"ט האָט מגלה געווען באגרת הקודש שלו[87], וואָס ער האָט געהערט אין היכל דמשיחא, על שאלתו (למשיח) „אימת אתי מר" — „בעת שי־תפרסם לימודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה".

ובפרט ע"פ מאמר הרב המגיד ה־ידוע[88], במחז"ל[89] „דע מה למעלה ממך" — „דע" אַז „מה שלמעלה" איז דאָס אַלץ „ממך" (וואָרום יעדער איד האָט אין זיך בחי' יחידה וואָס פועל'ט אויף זיין עשי' בפועל, כנ"ל נאָך תפלת מנחה) — איז פאַרשטאַנדיק אַז בשעת מלמעלה האָט מען שוין פון לאַנג אָפגע'פסק'נט[90] אַז „כלו כל הקיצין" און עס קומט משיח צדקנו, און „אין הדבר תלוי אלא בתשו־בה"[91], ד.ה. אַז דאָס איז תלוי „ממך", אין עבודת התשובה פון אידן, וואָס תשובה עילאה איז דער ענין התורה[92], במילא איז פאַרשטאַנדיק אַז ביאת המשיח איז תלוי אין לימוד התורה, ובמיוחד — פון די וואָס תורה איז זייער „אומנות".

ובפרט אַז דורך לימוד התורה שלהם (באופן פון „אומנתו") ווערן זיי נתאחד מיט תורתו של יחידו של עולם מיט אַ „יחוד נפלא כו'", דער ענין פון „תורתו אומנתו" באיכות (כנ"ל) — ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין ספר התניא.

און אין כחות הנפש — איז דאָס דער ענין התענוג, לימוד התורה מתוך עונג ושמחה וטוב לבב — וואָס המשכת פני־מיות התענוג הויבט זיך אָן פון ר"ה, ווי דער מיטעלער רבי איז מבאר אין סי־דור[93], און דאָס שטייט בהדגשה מיוחדת בשנה זו, ווען יו"ט של ר"ה חל להיות בשבת, וואָס שבת (עונג) און תורה זיינען איין זאַך (כנ"ל), כמבואר בדרושי חסידות פון דעם אַלטן רבי'ן[52], דעם מיטעלן רבי'ן[94], דעם צ"צ[95] און די נשיאים שלאחריהם ממלאי מקומם.

ובפרט ע"פ המבואר אין די דרושים פון צ"צ[96] און דעם רבי'ן מהר"ש[97] בענין „את הוי' האמרת היום גו' והוי' האמירך היום"[98], „האמרת" און „האמירך" מלשון שבת ותענוג — אַז בר"ה זיינען אידן מעורר („האמרת") דעם תענוג דלמעלה (בחי' יחידה), און דער אויבערשטער איז („האמירך") מגלה וממשיך תענוג (בחי' יחידה) אין אידן, און דערנאָך ווערט עס נמשך אין די צוויי פירושים פון „האמרת" און „האמירך", לשון לבוש און לשון דיבור, ד.ה. אַז המשכת בחי' יחידה (תענוג) איז ביז אין עוה"ז הגשמי ובאופן גלוי.

וואָס דערפון איז מובן אַז מ'באַקומט די אַלע כחות אויף לימוד התורה אין אַן אופן פון „מלכתחילה אַריבער" — כ־פתגם והוראה הידועה פון דעם רבי'ן מהר"ש[99] [וואָס יום הסתלקותו איז בי"ג

87) נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתו. ובכ"מ.
88) לקו"א להה"מ סקצ"ח. או"ת קיב, ב.
89) אבות פ"ב מ"א.
90) סנהדרין צז, ב.
91) סנהדרין שם. וראה רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה: הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה כו' ומיד הן נגאלין.
92) אגה"ת ספ"ח ואילך.

93) שער התקיעות רמו, א ואילך.
94) תו"ח יתרו שצג, ב.
95) אוה"ת יתרו ע' תתקכא ואילך.
96) אוה"ת תבוא ע' תתרנו ואילך. תתרסט ואילך. תתרפ ואילך.
97) סה"מ תר"ל ע' רצ ואילך. וראה גם ד"ה את ה' האמרת דליל ערב ר"ה תשמ"ז.
98) תבוא כו, יז־יח.
99) הובא באגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תריז.

תשרי, בסמיכות ובהמשך ובתוך להג' ימים פון יוהכ"פ, עשירי בתשרי. וואָס פחות משלשה (ימים) „כלבוד דמי"[100] — געבונדן מיט יוהכ"פ (עשירי בתשרי), און דערנאָך גייט מען גלייך אַריין אין י"ג תשרי, ווען מ'האָט דעם זכות ומזל און כחות[101] פון „מלכתחילה אַריבער"— וואָס דאָס („מלכתחילה אַריבער") איז דער ענין פון המשכת יחידה (תענוג) אין עוה"ז הגשמי (כנ"ל[102]).

וואָס דער גילוי בזמן הזה איז מעין הגילוי דלעתיד לבוא, ווען עס וועט זיין שלימות המשכת והתגלות יחידה (תענוג) בעולם — כמבואר בהמשך ה־ידוע פון דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע ד"ה יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת[103], און אויך אין די מאמרים ובפרט אין די המשכים מיט דער זעלבער התחלה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[104] — אַז יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת איז פאַרבונדן מיטן גילוי התענוג דלע"ל בעוה"ז הגשמי.

יו"ד. און וויבאַלד אַז אייער לימוד התורה איז פאַרבונדן מיט דעם גילוי דלע"ל — דאַרף זיך הערן אין אייער לימוד התורה מעין הגילוי דלע"ל.

ובפשטות:

לימוד התורה לשמה, לשם התורה ו־לשם הקב"ה (וואָס דאָס איז נאָכמער ווי אליבא דנפשי') — ווי דער רמב"ם איז מאריך אין פרק עשירי פון הלכות תשו־בה, די שלימות (פרק עשירי — מספר השלם[105]) אין תשובה — תשובה עילאה, ענין התורה.

יא. ויה"ר אַז דאָס זאָל נאָכמער צו־איילן די גאולה האמיתית והשלימה, ווען עס וועט זיין שלימות הגילוי פון כל ענינים הנ"ל, כולל די שלימות פון לימוד התורה לשמה — „לא[106] יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד כו', שנאמר[107] כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

און במהרה בימינו ממש וועט מען קומען פון „כנור של מקדש של שבעת נימין"[108], „כל השביעין חביבין" — צו „למנצח על השמינית"[109], כנור של שמונה נימין בימות המשיח[108], ביז דער שלימות בזה — „עלי עשור"[110], כנור של עשרה נימין לע"ל[108].

„בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותי־נו"[111], „קהל גדול ישובו הנה"[112], שלימות העם,

צוזאַמען מיט שלימות התורה וה־מצוות — „כספם וזהבם אתם"[113], וואָרום תורה לשמה ווערט געלערנט מתוך

---

100) רמב"ם הל' שבת פט"ז ה"ח. ובכ"מ. וידוע גם שג' ימים נחשבים למציאות אחת — ראה: פסחים קו, סע"א. רמב"ם שם פכ"ט ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ה. סרצ"ט ס"ח.

101) ראה לעיל ע' 8 בהברכה לאחרי תפלת מנחה (סעיף ז).

102) בהברכה שם.

103) תרס"ו — ע' תקמג ואילך.

104) ראה המשך יו"ט של ר"ה תרצ"ו (בסה"מ קונטרסים ח"ג).

105) ראה ראב"ע עה"פ שמות ג, טו. פרדס שער ב.

106) רמב"ם סוף הל' מלכים.

107) ישעי' יא, ט.

108) ערכין יג, ב.

109) תהלים יב, א.

110) שם צב, ד.

111) כמ"ש ביצ"מ — בא י, ט.

112) ירמי' לא, ז.

113) ישעי' ס, ט.

אהבה ויראה[114], דחילו ורחימו (בלשון התקו"ז[115]), כסף וזהב רוחניים[116],

און זיי זיינען דער מקור פון כסף וזהב גשמיים[117], ובמילא איז מובן אַז דורך לימוד התורה (ובפרט לשמה) באַקומט מען כל הצרכים הגשמיים[118], וואָרום אַ איד דורך תורה איז בעה"ב אויף וועלט, און תורה לאָזט ניט צו קיין ענינים מבלבלים ללימוד התורה וקיום המצוות (כנ"ל ס"ז). ובפרט אַז מ'האָט אויף דעם אויך די כחות פון רבותינו נשיאינו, כנ"ל.

114) תניא ספל"ט, פ"מ.

ולהעיר מהראי' שהביא אדה"ז (בית רבי ח"א פ"כ) לדברי התקו"ז (שבהערה הבאה) ש„אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא" — מהא דפסחים (נ, ב) „רבא רמי כתיב (תהלים נז, יא) כי גדול עד שמים חסדך וכתיב (שם קח, ה) כי גדול מעל שמים חסדך, הא כיצד כאן בעושין לשמה וכאן בעושין שלא לשמה". ועפ"ז — תורה לשמה היא מתוך דחילו ורחימו.

115) תיקון יוד (כה, ב).

116) ראה תו"א ר"פ וישב. תו"ח שם נח, א ואילך. לקו"ת בהעלותך לב, ד. ובכ"מ.

117) ראה תניא רפ"ג: נשתלשלו מהן.

118) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט.

צוזאַמען מיט שלימות הארץ — כיבוש שבעה עממין, ביז דער שלימות בזה — „ירחיב ה' אלקיך את גבולך"[119], כיבוש עשר עממין, כולל קיני קניזי וקדמוני[120].

ובפשטות — אַז פון דעם יוהכ"פ וועט מען טאַנצן לקבל פני משיח צדקנו, מתוך שמחה וטוב לבב,

ווי מ'איז מכריז בסיום תפלת נעילה ביוהכ"פ — „לשנה הבאה בירושלים", וידוע פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר בזה[121], אַז די גאולה קומט גלייך און דעמולט וועט בדרך ממילא זיין „לשנה הבאה בירושלים",

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, ובעגלא דידן.

אמן כן יהי רצון.

119) ראה יב, כ. שופטים יט, ח.

120) ספרי ראה שם. פרש"י שופטים שם. ועוד.

121) ס' השיחות תש"ה ע' 83.

ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א לאנשי כפר חב"ד, בעת מסירת האתרוגים ע"י באי כח הכפר שיחיו — ערב שבת קודש, ערב חג הסוכות ה'תשמ"ז

דער אויבערשטער זאָל מצליח זיין יעדערן, בתוך כלל ישראל, צו ממשיך זיין אַלע המשכות פון די ד' מינים על כל השנה כולה, סיי באַ זיך, און סיי באַ אַלע אידן, וואָס זיי טיילן זיך אויף די ד' סוגים וואָס כנגדם זיינען די ד' מינים[1],

וכל זה — מתוך שמחה וטוב לבב.

און דאָס זאָל ברענגען די ברכה העי־קרית — עס זאָל זיין אַ געבענטשטער יאָר, ברוחניות ובגשמיות וברוחניות גם יחד,

ביז די ברכה הכי עיקרית — ביאת משיח צדקנו, יבוא ויגאלנו ויוליכנו קוממיות לארצנו, און באופן פון „קהל גדול ישובו הנה"[2], אַלע ד' סוגים פון אידן ווי זיי ווערן איין „קהל גדול"[3].

און מעין זה (מאַכן איין „קהל גדול" פון די ד' סוגים בישראל) טוט מען נאָך בזמן הגלות[4] — „טועמי'[5] חיים זכו"[6],

און דאָס גופא איילט נאָכמער צו די גאולה[7] ע"י משיח צדקנו[8],

און אַלע אידן צוזאַמען, צוזאַמען מיט „הקיצו ורננו שוכני עפר"[9] — טאַנצן אַריין אין די גאולה האמיתית והשלימה, ומתוך שמחה וטוב לבב, „שמחת עו־לם"[10], במהרה בימינו ממש.

---

1) ויק"ר פ"ל, יב.

2) ירמי' לא, ז.

3) ע"ד שכל הד' מינים (שהם כנגד הד' סוגים בישראל) נעשים „אגודה אחת" (תפלת העמידה דר"ה ויוהכ"פ. וראה ויק"ר שם), ומצוה אחת (ראה סהמ"צ להרמב"ם שורש יא).

4) עיין שיעור חומש דהג' ימים דכלבוד הם (נסמן לעיל ע' 8 הערה 64), ובחותמם דוקא: ויהי בישורון מלך בהתאסף גו'.

ולהעיר אשר בהתאסף גו' יחד הוא במיוחד בג' רגלים ובפרט בחה"ס (דאז הציווי דאל תאחר (תצא כג, כד. ר"ה ד, סע"א)) — ע"י שמתאספים בפועל בערב יו"ט, כפשוט.

5) פע"ח שער השבת רפ"ג. שער הכוונות ענין טבילת ערב שבת. וראה שו"ע אדה"ז הל' שבת סר"נ ס"ח.

6) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. ח"כ ע' 173.

7) כי ע"י אהבת ואחדות ישראל מבטלים סיבת הגלות (יומא ט, ב), ובמילא נתבטל המסובב (גלות). וראה תנחומא (נצבים א. באבער — ד): „אין ישראל נגאלין עד שיהיו כולן אגודה אחת".

8) ועפ"ז יש לבאר מאחז"ל (פסחים ה, א) שבשכר נטילת ד' מינים (ולקחתם לכם ביום הראשון) זכו לשמו של משיח (ובלקוטי לוי"צ (אגרות ע' קו־ז) מבאר השייכות דהד' מינים לד' שמות של משיח, שמרומזים גם בר"ת של משיח — מנחם, שילה, ינון, חנינה) — כי נטילת (אחדות) ד' מינים מרמזת על אחדות ד' סוגים דישראל, שזה ממהר ומביא (שמו של) משיח (כמ"ש בהערה הקודמת).

9) ישעי' כו, יט.

10) שם לה, י. נא, יא.

משיחות יום שמח"ת ה'תשמ"ז

א. ענינו של שמע"צ ושמח"ת הוא — שכל עניני חודש תשרי באים באופן של קליטה בפנימיות[1].

והכוונה בזה — להמשיך כל ענינים אלו בעבודה ד"ויעקב הלך לדרכו"[2], החל ממוצאי שמח"ת[3], וכן בימים שלאח"ז, במשך כל השנה כולה.

וכמודגש גם בקרה"ת דשמח"ת — ש"מתכיפין התחלה להשלמה"[4], "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"[5], להורות שגם השלימות דשמח"ת, "גמרה של תורה"[6], צריכים להמשיך בעבודה בעניני העולם, שמים וארץ וכל צבאם[7], במשך כל השנה כולה.

ומזה מובן, אשר, בעמדנו ביום שמח"ת, הרי זה הזמן המתאים ומסוגל ביותר לקבל החלטות טובות בנוגע לעבודה דכל השנה כולה.

ב. ועוד וגם זה עיקר — שיש מעלה יתירה בקבלת החלטות טובות בשמח"ת, להיותן באופן של פריצת גדר:

ב"זמן שמחתנו" גופא, הרי, עיקר ושלימות השמחה היא — בשמח"ת[8], שאז, השמחה גדולה יותר מכל שבעת ימי הסוכות (כולל שמחת בית השואבה, עלי' אמרו[9] "מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו"), ובלשון הידוע דכ"ק מו"ח אדמו"ר[10] — "מצות היום בשמחה".

והנה, מתכונת השמחה — שפורצת גדר[11], למעלה ממדידה והגבלה, ומזה מובן, שכל הענינים שנעשים בשמח"ת, להיותם חדורים בשמחה (מצות היום בשמחה), הרי הם באופן של פריצת גדר.

ובנוגע לענינו, קבלת החלטות טובות בנוגע לעבודה דכל השנה כולה — הרי, נוסף לכך שעצם הענין דקבלת החלטות טובות על העתיד הוא בבחינת פריצת גדר, היינו, פריצת גדר דזמן שיהי' בכחו לפעול גם על הזמנים שלאח"ז, הנה עוד זאת, שבשמח"ת יש נתינת כח מיוחדת שהעבודה דכל השנה כולה תהי' באופן של פריצת גדר, למעלה ממדידה והגבלה.

ובזה גופא — לא רק ביחס לגדר, מדידה והגבלה, דמצב ההוה, אלא גם ביחס לגדר, מדידה והגבלה דמצב העתיד:

מכיון שכללות העבודה היא באופן

---

1) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ פה, ד. צא, א. ובכ"מ.
2) ל' הכתוב — ויצא לב, ב.
3) כידוע המנהג בליובאוויטש להכריז במוצאי שמח"ת "ויעקב הלך לדרכו" (אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' קצד. וראה לקו"ש ח"כ ע' 556 ושי"נ).
4) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.
5) בראשית א, א.
6) טור ורמ"א או"ח סתרס"ט.
7) ועד — להביאם למצב של "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם" — תכלית שלימותם (ואשתכללו — ת"א בראשית ב, א). — וראה אוה"ת בראשית מב, ב ואילך.
8) גמר וחותם דשמע"צ — ובאה"ק באותו היום.
9) סוכה נא, סע"א — במשנה. שם, ב.
10) ראה סה"ש תש"ג ריש ע' 8. תש"ה ע' 58. וראה בארוכה שיחת ליל שמח"ת תשמ"ה.
11) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

ד„ילכו מחיל אל חיל"[12], „מעלין בקודש"[13] — הרי מובן, שגם ענינים אלו שבמצב ההוה נחשבים אצלו באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, נעשים גם הם באופן של גדר ומדידה והגבלה לפי־ערך העילוי שיתוסף אצלו בעתיד, ובמילא, הענין דפריצת גדר שבעתיד הוא — ביחס גם לענינים הכי נעלים, ובאין־ערוך.

ובכן, הנתינת כח דשמח"ת לעבודה באופן דפריצת גדר במשך כל השנה כולה היא — גם לפי־ערך מעמדו ומצבו בעתיד, היינו, שבכל מעמד ומצב, בכל דרגא ודרגא, בעילוי אחר עילוי, תהי׳ עבודתו באופן של פריצת גדר.

ג. ואם הדברים אמורים בנוגע לכל עניני העבודה — בעניני עבודה שתוכנם הו"ע של פריצת גדר, על אחת כמה וכמה:

כללות עבודת השליחות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה — הוא ענין של פריצת גדר, כלומר, התגלות והתפשטות אור הקדושה, תורה ויהדות, עד למעיינות דתורת החסידות, בכל מקום ומקום, עד ל„חוצה" שאין „חוצה" הימנו, באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

ולא עוד, אלא שאור הקדושה נמשך ומתפשט גם אצל אומות העולם — ע"י הפצת התורה והמעיינות גם בשבעים לשון דאוה"ע, החל מפעולת ההשפעה על אוה"ע לקבל מצוות שנצטוו בני נח (כפס"ד הרמב"ם[14]), אשר, ענין זה מהווה הכנה לקיום היעוד[15] „למען דעת כל עמי הארץ כי ה׳ הוא האלקים אין עוד" (כפי שאומרים בסיום ההושענות דכל א׳ דימי הסוכות[16], וכן בהפטרה דשמיני־עצרת — באופן של קליטה בפנימיות).

ועפ"ז מובן ששמח"ת הוא זמן מסוגל ביותר לקבל החלטות טובות בנוגע להפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה בכל העולם כולו, ובאופן של פריצת גדר, למעלה ממדידה והגבלה, עד שפועלים חידוש בכל העולם, כאמור — הענין ד„בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ", חידוש הבריאה.

ד. ויש להוסיף, שענין זה מודגש ביותר בפעולה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ע"י הקמת בתי תפלה, בתי תורה, ובתי צדקה וגמ"ח, ומה טוב — בית א׳ הכולל שלשתם, ע"ד הבתים „בית יוסף יצחק ליובאוויטש, בית חב"ד"[17], שכן, פעולה (דההפצה) ע"י הקמת בית היא באופן של פריצת גדר.

ובהקדמה:

אודות העילוי ד„בית" לגבי „לבוש" ו„מזון" (ג׳ הענינים הכוללים כל צרכי האדם) — מבואר בלקו"ת דפרשתנו[18] ש„מזון הוא חיות פנימי שנעשה פנימית וחיות לו . . ולבושים הם מקיפים על

---

12) תהלים פד, ח. ברכות ומו"ק בסופן. שו"ע אדה"ז או"ח רסקנ"ה.

13) ברכות כח, א. וש"נ.

14) הל׳ מלכים ספ"ח.

15) מלכים א׳ ח, ס.

16) שבהם מקריבים (גם) שבעים פרים, כנגד שבעים אומות העולם (סוכה נה, ב. ועוד), שעי"ז נעשה הבירור והעלי׳ שלהם (ד"ה בסוכות תשבו תשל"ו (סה"מ מלוקט ח"א ע׳ קעה ואילך), תשל"ח (שם ע׳ רמח־ט), ועוד).

17) הביאור בפרטי השם — ראה שיחות ש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ז (לקו"ש חכ"ט ע׳ 50־249).

18) ברכה צח, ד ואילך. וראה גם המשך מים רבים תרל"ו פרק ר׳. סה"מ תשי"ד ע׳ 120. ובכ"מ.

האדם שמקיפו ומלבישו . . בתים הם ג"כ מקיפים על האדם, רק לא כמו הלבושים שהם עליו ממש (מקיפים ומגינים עליו, אבל, בערך למדתו), משא"כ הבתים הם מרוחקים מן האדם . . בחי' מקיף דמקיף", היינו, ש„הבתים שרשם למעלה יותר גבוהים מן הלבושים והלבושים מן המזון", ולכן, הלבושים „הם יותר ביוקר ומתקיים יותר, לפי ששרשו למעלה גבוה יותר ממזון . . שהוא מאור המוגבל בכלים, משא"כ לבושים שרשם מבחי' סובב שאינו מוגבל בכלים, ולכן אין לו כליון כ"כ . . ובתים . . הוא יותר ביוקר ומתקיים ביותר, מפני ששרשם למעלה מעלה מבחי' מקיף דמקיף".

ונמצא, שהענין דהעדר ההגבלה (למעלה מהגבלת הכלים), פריצת גדר — מודגש בעיקר בנוגע ל„בית"[19].

ועד"ז בנוגע לעבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה — שיכולה להיות בכמה אופנים: (א) באופן פנימי ממש, אור המוגבל בכלים, בדוגמת המזון; (ב) באופן מקיף, היינו, שהתחלת הפעולה היא ע"י גילוי אור שלמעלה מהתלבשות בכלים, בדוגמת הלבוש שמקיף את כל מציאותו, אלא שאעפ"כ יש בזה איזו מדידה, להיותו לפי מדת האדם; (ג) גילוי אור עליון יותר — בחי' מקיף דמקיף, למעלה לגמרי ממדידה והגבלה, בדוגמת ה„בית" שהוא „מקיף הרחוק", ואינו עשוי לפי מדת האדם.

היינו, שעיקר הענין דפריצת גדר בעבודה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות, הוא — באופן של „בית", כדלקמן.

ה. ביאור הדברים:

כשבאים למקום מסויים על מנת לעסוק בהפצת התורה והיהדות והמעיינות — יכולה להיות הפעולה באופן שהולך לחפש ולבקר כל אחד ואחד בפרטיות, ולדבר עמו באופן פרטי, בסגנון המתאים למעמדו ומצבו הפרטי, תכונות נפשו, וכיו"ב, כלומר, פעולה ע"י גילוי אור המוגבל בכלים (בדוגמת המזון).

אמנם, ישנו גם אופן פעולה ע"י גילוי אור שלמעלה מהגבלת הכלים — ועד"ז שמקימים בית תורה, בית תפלה, בית צדקה וגמ"ח, או בית א' הכולל שלשתם, שאז אין צורך לחפש כאו"א בפרטיות, שהרי אדרבה — באופן כזה יתקבצו מאליהם כו"כ, ועד — כל אלה הנמצאים בסביבה, ויבואו מעצמם לבית זה, להתפלל, ללמוד תורה, או לתת צדקה,

ועאכו"כ בבית הכולל שלשתם, שעי"ז שיתכנסו לבית זה, יהיו בידם (לא רק תפלה לחוד, תורה לחוד, או צדקה וגמ"ח לחוד, כי אם) כל ג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח, שבהם כלולים כל עניני העבודה דתומ"צ, אשר, באופן כזה

---

19) ולהעיר, שגם ענין השמחה (שפורצת גדר) קשור עם ענין ה„בית" — כמובן מלקו"ת שם בביאור דברי התוספתא (פ"ג דפאה) „מה ראית לשמוח בשמחת מצוה זו מכל מצוות שבתורה . . זו שלא לדעתנו", למעלה מהדעת, ש„שרשה מבחי' מקיף דמקיף", ענין ה„בית", כמבואר בהמשך הענין (צט, ג) בנוגע לשמחה ד„חנוכת הבית".

ויש לקשר ענין זה עם השמחה דשמע"צ (ושמח"ת) — שאז: (א) נכנסים מ„סוכה", דירת עראי, ל„בית", דירת קבע (ראה תיב"ע פינחס כט, לה: „תהוון בחדוא מן מטילכון לבתיכון כנישת חדוא ויומא טבא", וראה לקו"ש ח"ט ע' 229 ובהערה 31). (ב) בהפטרה דשמע"צ מדובר אודות חנוכת בית המקדש (למעלה מ„ואהי' מתהלך באוהל" — משכן), ומבואר בלקו"ת שם שהשמחה דבחי' מקיף דמקיף היא „כ"ש בחנוכת בית המקדש שזהו כללות בחינה זו".

מודגש עוד יותר שהפעולה היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה.

וכמשל הידוע — שנתבאר בשיחות דכ״ק מו״ח אדמו״ר נשיא דורנו[20] — „א חסיד איז א לאמטערנשציק״, האיש שהולך ברחוב להדליק פנסי העיר:

כשבאים למקום חשוך, אשר, לעת־עתה לא מאיר אור הקדושה במקום זה — אזי, העצה היעוצה, להדליק פנס באמצע הרחוב, ומטבע הדברים, שבנ״א נמשכים ומתקבצים למקום האור[21], כך, שאין צורך לדפוק בדלת ולחפש את האנשים הנמצאים שם כדי להאיר להם כו׳ (ומה גם שיתכן שמלכתחילה לא יפתחו לו את הדלת כו׳), מכיון שבאים מעצמם[22], ולא עוד, אלא שבאים גם ממקומות כאלו שלא שיער מלכתחילה שיש שם בני־אדם.

וככל הדברים האלה בנוגע להקמת בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ״ח, ועאכו״כ בית א׳ הכולל שלשתם — אשר, עי״ז גדולה ההצלחה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות שלא בערך לגמרי, עד לאופן דפריצת גדר, למעלה ממדידה והגבלה.

ו. ולכן, בעמדנו ביום שמח״ת, הרי זה הזמן המתאים לעורר ע״ד קבלת החלטות טובות בכל הקשור להקמת בתי תורה, בתי תפלה ובתי צדקה וגמ״ח, וב־מיוחד — בית א׳ הכולל שלשתם, „בית חב״ד״ (כמדובר כמ״פ במשך השנה החולפת[23]).

ובאותיות פשוטות בנוגע למעשה בפועל, המעשה הוא העיקר[24]:

בכל מקום ומקום **שדרים בו יהודים — יש להקים בהקדם הכי אפשרי „בית חב״ד״,**

ובמקומות שבהם ישנו כבר „בית חב״ד״ — להגדילו ולהרחיבו, ע״י הוספת חדר או קומה וכיו״ב, אשר, עי״ז יתוסף גם בפעולות דהפצת התורה וה־יהדות והמעיינות, הן בכמות והן באיכות.

ז. ויש להוסיף בביאור נחיצות והכרח הדבר, ושייכותו (ובנקל) לכל אחד ואחד — בימינו אלו:

בשנים שעברו, כאשר התחילה עבודת השליחות בהקמת בתי חב״ד — יתכן שהי׳ מקום לספק במדת ההצלחה וכו׳, בבחינת „אל יתהלל חוגר כמפתח״[25].

משא״כ בימינו אלו, לאחרי שעברו למעלה משלושים שנה **(אשר, בתלת**

---

20) סה״ש תש״א ע׳ 136. וראה בארוכה שיחת י״ב תמוז תשכ״ב.

21) להעיר שגם התפשטות והליכת האור (בכל מקום) הוא בתכלית המהירות, עד שכמעט אין בזה שהיית זמן כלל.

ויש לומר (ראה עד״ז לקו״ש ח״ז ע׳ 156. חכ״ה ע׳ 239) שזהו מפני שענין האור הוא בלי־גבול, ורק בהמשכתו בעוה״ז הגשמי — שאז מוכרח שיהי׳ בו הגבלה דזמן ומקום — ביטוי הבל״ג שבו הוא בכך שהתפשטותו היא בתכלית המהירות, כנ״ל.

22) ע״ד שמצינו אצל שלמה המלך — ה„אושפיזא״ דשמע״צ — שמפני תוקף האור דאבוקה גדולה, נתקבצו מאליהם ניצוצות הקדושה ונכללו באבוקה (תו״א בראשית ו, רע״א. ובכ״מ). ועד״ז בנוגע לכ״ק מו״ח אדמו״ר נשיא דורנו — ה„אושפיזא״ החסידי דשמע״צ — שבכחו ובשליחותו נעשית כללות העבודה דהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה באופן האמור.

23) ראה שיחות: נר ה׳ דחנוכה (לקו״ש חכ״ה ע׳ 400), עשרה בטבת (שם ע׳ 473), ש״פ חו״ב י״ב תמוז (לקו״ש חכ״ח ע׳ 276), ש״פ דברים שבת חזון (לקו״ש חכ״ט ע׳ 248 ואילך) (ועוד) — תשמ״ז.

24) אבות פ״א מי״ז.

25) מלכים א׳ כ, יא.

זימני הוי חזקה[26], אפילו ג' שנים, ועאכו"כ ג' תקופות דעשר שנים, שכל עשר שנים הם תקופה אחת שלימה[27]) של פעילות בהפצת התורה והיהדות וה־מעיינות חוצה, ורואים במוחש מה שהצ־ליחו לפעול ע"י פעילות זו — הרי בודאי ובודאי שבכל מקום שיקימו בו „בית חב"ד", מובטחת הצלחה רבה ומופלגה בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, לאור הנסיון מכל שאר המקומות, מקומות שונים, שבהם דוגמא מכל קושי (שוועריקייט) אפשרי, הן בנוגע לדרכי הפעולה והן בנוגע להתגברות על הקושיים וכיו"ב.

ועאכו"כ בנוגע להרחבת בתי חב"ד הקיימים כבר — שבהם אין צורך ללמוד ממקום אחר, מכיון שכבר ראו במוחש את מדת ההצלחה במקום זה עצמו.

ומכיון שכן, אין הדבר תלוי אלא בר־צונו של כאו"א — להצטרף לשלוחים שעוסקים במילוי השליחות דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו (באופן ד„שליח עושה שליח", עד מאה שלוחים[28]), שכן, עבודת השליחות בימינו אלו היא בבחינת הליכה בדרך סלולה, השייכת לכל אחד ואחד ממש, ללא יוצא מהכלל.

„ובחנוני נא בזאת"[29]: כל מי „שימסור" את עצמו, מתוך מסירה ונתינה, לעבודת השליחות דהפצת התורה והיהדות וה־מעיינות ע"י (השתתפות ב)הקמת בתי חב"ד — יווכח ויראה בעצמו בפועל ממש!

ח. ויה"ר שינצלו „יום סגולה" זה לקבל החלטות טובות בנוגע להקמת בתי חב"ד בכל מקום ומקום ממש.

וכאמור, שישנה נתינת כח מיוחדת ע"י השמחה דשמח"ת — שמחה פורצת גדר,

ובזה גופא — נוסף לכך שעצם הפעולה דהפצת התורה והיהדות וה־מעיינות ע"י בתי חב"ד הו"ע דפריצת גדר (כנ"ל בארוכה), הרי, גם אופן הפעולה יהי' מתוך שמחה שפורצת גדר, שלא להתפעל משום דבר כו', באופן ד„לכתחילה אריבער"[30] [בודאי לא באופן דעולם התוהו, כי אם, בסדר דעולם התיקון, „ויעקב (בעל עולם התיקון) הלך לדרכו", אבל בעולם התיקון גופא — באופן ד„לכתחילה ארי־בער"[31]], אשר, עי"ז ניתוסף עוד יותר במדת ההצלחה, כמובן וגם פשוט.

ועד שזוכים לקיום היעוד[32] „עלה הפורץ לפניהם" — דוד מלכא משיחא, שאז יהי' ענין ה„בית" — בית המקדש — בתכלית השלימות[33] („כיעקב שקראו

---

26) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

27) ראה אבות ספ"ה. לקו"ש ח"ב ע' 593 הע' 13.

28) ראה שיחת ש"פ בראשית (ב) — המשך לשמח"ת תשמ"ה. ועוד.

29) ל' הכתוב — מלאכי ג, י. ולהעיר מתענית ט, א — בנוגע למעשר, וכן בצדקה, כפס"ד ברור בשו"ע יו"ד סו"ס רמז — סימן ראשון בהל' צדקה, וי"ל עד"ז בנדו"ד — צדקה רוחנית.

30) ראה אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תריז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד.

31) להעיר, שגם ענין זה שייך ליעקב — „נחלה בלי מצרים . . נחלת יעקב אביך . . כיעקב שכתוב בו ופרצת" (שבת קיח, סע"א ואילך).

32) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית ספס"ג.

33) ויש להוסיף, דמכיון ש„בית" הוא למעלה מדעת ורצון האדם (לקו"ת שם צט, ג) — לכן, העבודה ד„בית" היא הקדמה וכלי למשיח שבא בהיסח הדעת (סנהדרין צז, א), „למעלה מבחי' הדעת" (אגה"ק ס"ד). ולהעיר מהמובא בלקו"ת שם (ק, א) בענין לידת דוד (שהי' באופן שלא הי' יכול להתלבש „בדעתו" של ישי) — דיש לומר, שזהו מפני שענינו של דוד הוא — דוד מלכא משיחא, שענינו למעלה מהדעת.

בית"[34]**), וכן תכלית השלימות דגילוי אור הקדושה בכל העולם כולו („השמים החדשים והארץ החדשה"**[35]**), כאמור, „למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד", ויתירה מזה, „ונגלה כבוד ה' וראו** כל בשר **יחדיו כי פי ה' דיבר"**[36]**.**

ובאופן דפריצת גדרי הזמן — במהרה בימינו ממש[37]**, בשעתא**[38] **חדא וברגעא חדא, „**מיד הן **נגאלין"**[39]**.**

34) פסחים פח, א. וראה חדא"ג מהרש"א ועיון יעקב שם (וראה לקו"ש חט"ו ע' 231 ואילך. ושי"נ).

35) ישעי' סו, כב.

36) ישעי' מ, ה. וראה שער האמונה פכ"ד ואילך.

37) מ'טאפט עס אן מיטן חוש המישוש. — ראה שער היחוה"א פ"ט.

38) בתנועה (מל' וישע ה' אל הבל — ע"ד הפירוש בלשון חז"ל „שעה אחת", שעה מלשון הפנה (סה"מ תרל"ז ח"ב ע' שמז. ועוד)), ועפ"ז מובן ההמשך וברגעא.

39) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

משיחת ש"פ נח, ו' מרחשון ה'תשמ"ז

א. היינטיקער שבת איז ששה בחשון[1] — דער טאָג אין וועלכן עס האָט זיך פאַרענדיקט דער אומקערן זיך פון דער עלי' לרגל פון חג הסוכות, ווען יעדערער (אויך דער „אחרון שב־ישראל") האָט זיך אומגעקערט צו זיך א היים און צום געוויינטלעכן טאָג טעג־לעכן לעבן.

ווי פאַרשטאַנדיק דערפון וואָס די משנה זאָגט[2], אָראָפּגעבראַכט להלכה בשו"ע[3], אַז שאילת הגשמים (בארץ ישראל) הויבט זיך אָן פון שבעה בחשון ("מליל ז' במרחשון"), „ט"ו יום אחר הרגל כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת", „ולא יעצרנו הגשם"[4].

היות אַז מ'האָט אנגעהויבן שאילת גשמים ב„ליל ז' במרחשון", איז מובן אַז דער „אחרון שבישראל" הגיע לביתו בששה בחשון (וואָרום אויב הגיע לביתו ערשט בשבעה בחשון, קען מען דאָך ניט אָנהויבן שאילת הגשמים בליל ז' חשון, ווייל דאָס קען דאָך גלייך ברענגען גשמים וועלכע וועלן שטערן דעם „אחרון שבישראל" וואָס איז נאָך בדרך).

קומט אויס, אַז היינט — ששה בחשון — איז

א) דער סיום התקופה פון עלי' לרגל בחודש תשרי (בחג הסוכות), בלשון השו"ך[5], אַז כל זמן וואָס אידן זיינען גע־ווען בדרך מעלי' לרגל (אפילו אויב זיי זיינען אוועק פון ירושלים למחרת שמע"צ[6]) און נאָך ניט אָנגעקומען לביתם „הי' דומה להם כאילו הם עדיין בא"י עסוקים בעניני הרגל"[7] [וואָרום במקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא[8]];

און ב) התחלת התקופה פון עבודת כל בני ישראל כל אחד בביתו ובמקומו, „איש תחת גפנו ותחת תאנתו"[9], בארץ ישראל אָדער בחוץ לארץ[10], צו מאַכן א דירה לו ית' בתחתונים[11].

ב. כשם ווי אַלע ענינים פאַרבונדן מיט דעם ביהמ"ק זיינען גאַנץ (ברוחניות) אויך איצטער, בזמן הגלות ובחוץ לארץ — אַזוי אויך דער ענין

---

1) ראה זח"ב ערה, א (תוספות): ומאלול כו' עד שיתא בחשון עד דיהדרון בני נשא מחובייהו ויתכפר להון. וראה שיחת ש"פ לך תשד"מ.

2) תענית י, א.

3) או"ח ר"ס קיז. שו"ע אדה"ז שם.

4) שו"ע אדה"ז שם. ועד"ז בריטב"א תענית שם. וראה לקו"ש ח"כ ע' 54 הערה 6.

5) חו"מ סמ"ג ס"ק מז.

6) בלשון הכתוב (מ"א ח, סו. סיום וחותם הפטורת שמע"צ): ביום השמיני שלח (המלך) את העם . . וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב.

7) בש"ך שם: ואע"ג דהשתא כו' לשון כו'. אבל עפמ"ש בשו"ע אדה"ז שם שגם „לאחר החורבן היו מתאספים ג"כ מכל הסביבות בירושלים לרגל, כמו שעושים גם היום" — יש לומר, דאין זה רק לשון כו', אלא הענין דעסוקים בעניני הרגל.

8) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סל"ח. ושי"נ. וידועה הראי' מעירובי תחומין דמקום שדעתו שם, שם הוא מקומו (ראה שו"ע אדה"ז או"ח סת"ח. פרש"י ד"ה חוץ מן המים ומן המלח — עירובין כו, ב).

9) מ"א ה, ה.

10) ראה פרש"י לרי"ף תענית שם „כשחוזרין לבבל מן ארץ ישראל לאחר הרגל". וראה לקו"ש שם הערה 10.

11) ראה תנחומא נשא טז. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ז.

האמור בנוגע צו ששה בחשון (אַז דעמולט האָט זיך פאַרענדיקט די תקופה פון עלי' לרגל, און אנגעהויבן די עבודה כל אחד במקומו) איז קיים אויך איצטער בזמן הגלות ובחוץ לארץ.

ובמכ"ש וק"ו: מה־דאָך אַז "ונשלמה[12] פרים שפתינו"[13] אפילו בנוגע צו הקרבת הקרבנות וואָס זיינען אסור בזמן הזה, עאכו"כ אַז דער ענין פון ששה ושבעה בחשון איז קיים אויך איצטער — וואָרום אויך בזמן הזה איז די הלכה והנהגה במעשה בפועל אַז מ'איז שואל גשמים בארץ ישראל[14] אָנהויבנדיק פון שבעה בחשון[15] (צוליב דעם טעם "כדי שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת"), און אויך "לאחר החורבן היו מתאספים ג"כ מכל הסביבות בירושלים לרגל, כמו שעושין גם היום"[16].

ביז אַז דאָס איז אויך נוגע בזמן הזה אין חוץ לארץ — ווי דער דין איז[17], אַז אויב מ'האָט געשריבן אין אַ שטר "אחר הרגל", איז די כוונה בזה — "ט"ו יום אחר הרגל", ווייל ביז דאַן איז נאָך "כאילו . . עסוקים בעניני הרגל".

דאָס הייסט, אַז אויך בזמן הזה ובחוץ לארץ איז ששה בחשון דער סיום התקופה פון די עבודה בחודש תשרי (ובמיוחד בחג הסוכות) און התחלת התקופה פון די עבודה בעולם.

ג. עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער תכלית השלימות פון "ויעקב הלך לדרכו"[18] — ווען אַ איד גייט אַרויס פון חודש תשרי בכדי מקיים זיין שליחותו בעולם — הויבט זיך אָן (בעיקר) נאָך ששה בחשון, ווען יעדער איד (אפילו דער "אחרון שבישראל") איז שוין אָנ־געקומען לביתו און הויבט אָן טאָן עבודתו בקיום שליחותו בעולם.

דערפון איז אויך מובן, אַז וויבאַלד דער עיקר ענין פון "ויעקב הלך לדרכו" הויבט זיך אָן נאָך ששה בחשון (ווייל ביז דעמולט איז "כאילו . . עסוקים בעניני הרגל"), דאַרף דעמולט זיין מעין דער באַוואָרעניש פון שולל זיין דעם "קשה עלי פרידתכם"[19] וואָס איז געווען לאחרי שמע"צ דורך "עכבו עוד יום אחד"[19].

ד. דער ענין (וואָס איז גילטיק פאַר אַלע אידן בכל מקום ומקום) — דריקט זיך אויס נאָכמער בגלוי דאָרט וואו מ'זעט בגלוי ווי "עושים גם היום" מעין ודוגמת הענין פון עלי' לרגל:

בנוגע דעם תוכן הענין פון עלי' לרגל בעבודה הרוחנית בנפש האדם — איז מבואר בכ"מ[20], אַז "משחרב ביהמ"ק,

---

12) מלשון תשלומין, וגם מלשון שלימות (ראה לקו"ת ראה ל, רע"ג. ובכ"מ).

13) הושע יד, ג.

וזהו זכר להקרבת הקרבנות — נוסף על זה שתפלות במקום קרבנות תקנום (ראה ברכות כו, א־ב. רע"מ בזח"ג כח, ב). ועפ"ז יומתק אמירת פסוקי הקרבנות. "ונשלמה פרים שפתינו" (ראה שו"ע או"ח ס"א ס"ט. סו"ס תפ"ח וסתקצ"א).

14) שמתמציתה שותה כל העולם כולו (ראה תענית י, רע"א).

15) ונפק"מ לדינא גם בחו"ל — "טעה היחיד ושאל מטר מז' מרחשון ואילך אינו מחוייב לחזור" (שו"ע אדה"ז או"ח סקי"ז סוס"א. וש"נ).

16) שו"ע אדה"ז שם.

17) ש"ך חו"מ שם.

18) לשון הכתוב — ויצא לב, ב. וראה אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קצד. לקו"ש חט"ו ע' 259 ואילך. וש"נ. מכתב ל' תשרי ר"ח מרחשון תשמ"ז (נדפס לקמן ח"ב בהוספות). וש"נ.

19) פרש"י פינחס כט, לו. אמור כג, לו. בחיי פינחס שם, לה.

20) לקו"ת ברכה צח, ב. וראה סידור עם דא"ח רעו, א. ס' הליקוטים־דא"ח צ"צ ערך בית הכנסת. וש"נ.

הגם שאין אנו יכולין להשתחוות („עיקר הראי' היא ההשתחוואה שהי' משתחווה ויוצא"), עכ"פ נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצהו במקדש מעט[21], בהכ"נ ובהמ"ד, ועאכו"כ — בהכנ"ס ובהמ"ד מיוחדים, וע"ד — דער ביהכנ"ס וביהמ"ד פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[22].

און אזוי „עושים גם היום" — אז כמה וכמה עשיריות ומאות מישראל זיינען זיך מטלטל („טלטולי דגברא" און „טלטולי דאיתתא"[23]) מביתם ומקומם בכדי פראַוועז די מועדים פון חודש תשרי אין די ד' אמות (גשמיים) פון נשיא דורנו, מעין ודוגמא וזכר צו דער עלי' לרגל בזמן שביהמ"ק הי' קיים.

איז דערפון מובן, אַז דער ענין הנ"ל (בנוגע לששה ושבעה בחשון) איז נאָכ־מער בגלוי באַ די אורחים וואָס זיינען געקומען אַהערצו צו פאָרן פאַר חודש תשרי:

אַ חלק פון די אורחים זיינען צוריק־געפאָרן למקומם לאחרי שמע"צ ושמח"ת. אָבער אעפ"כ, איז דער סיום וגמר הרגל אויך פאַר זיי — דוקא בששה ושבעה בחשון, וואָרום ביז דעמולט איז נאָך „כאילו . . עסוקים בעניני הרגל", ווייל אפילו אויב זיי זיינען בדרך (אָדער אפילו שוין אָנגע־קומען למקומם) איז במקום שמחשבתו של אדם שם הוא נמצא. וכמשל כ"ק מו"ח אדמו"ר[24], אַז אוועקגייענדיק פון די סעודה[25] ושמחה גדולה פון חודש תשרי, נעמט מען מיט די „שיריים"[26] וואָס זיינען געבליבן פון דער סעודה (זייענדיק אַ סעודה בשלימותה, באופן פון די והותר), און מ'איז נהנה פון די שיריים אויך בדרך, ובפרט בתחנה הראשונה (ששה ושבעה בחשון):

און לאחרי ששה בחשון, פאַנגט זיך אָן דער (עיקר) עבודה פון „ויעקב הלך לדרכו".

נאָכמער בהדגשה ובגלוי שטייט עס באַ די אורחים וועלכע האָבן זיך ניט גע־איילט אוועקפאָרן פון די ד' אמות און זיינען געבליבן ביז ששה בחשון, און וועלן דערנאָך פאָרן למקומם (ניט אום שבת געריעדט) נאָך ששה בחשון — זעט מען באַ זיי בגלוי, אַז ביז ששה בחשון איז נאָך אַ המשך וסיום פון דעם רגל, „דומה להם כאילו הם עדיין . . עסוקים בעניני הרגל", און ערשט דערנאָך הויבט זיך באַ זיי אָן „ויעקב הלך לדרכו", יעדערער לביתו ולמקומו וואו ער געפינט זיך ע"פ ההשגחה העליונה צו דאָרט מקיים זיין תפקידו ושליחותו, „לשכן שמו שם"[27].

21) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

22) להעיר מ„התמים" חוברת ב ע' קכו [קי, ב] דברי אחד מזקני חסידי האמיל בימי הצ"צ: מיום שחרב ביהמ"ק וקד"ק עד אשר ירחם השי"ת וישלח לנו גואל צדק . . ויבנה לנו את ירושלים וביהמ"ק עם הקד"ק, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והבית הכנסת אשר כ"ק אדמו"ר מתפלל בו הוא ביהמ"ק שלנו וכו'.

23) ראה כתובות כח, א. סנהדרין כו, רע"א.

24) ראה גם שיחת שמע"צ תש"ז (הועתק בהקדמה לקונט' פה — סה"מ תשי"א ע' 78 ואילך) בענין שמע"צ ושמח"ת, אַז אַף אַ יריד קויפט מען איין די סחורה, און קומענדיק אַהיים — במשך ימות השנה — פאַקט מען עס פאַנאַנדער און מען הייבט אָן טאָן דערמיט וואָס מ'דאַרף טאָן.

25) ראה במדב"ר פכ"א, ד. תנחומא פינחס טז (באבער — טו). רד"ה ביום השמע"צ תרס"ו, תרפ"ה, תש"ח (הא').

26) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 449.

27) ל' הכתוב — תבוא כו, ב. וראה תורת הבעש"ט עה"פ („היום יום" ח"י אלול. כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות ס"ג. וש"נ).

ה. דערפון איז מובן, אז אויך די באווארעניש פון שלילת „(קשה עלי) פרידתכם" איז נוגע עוד יותר בנוגע צו די וואס זייער „פרידתכם" (נסיעה) בפועל וועט זיין ערשט נאך ששה בחשון (אע"פ וואס ששה בחשון הויבט זיך אן דער (עיקר) „פרידתכם" פון אלע אידן, אויך פון די וואס זיינען אוועקגעפארן פאר ששה בחשון).

ועוד ועיקר: אע"פ וואס מ'האט שוין לכאורה באווארנט דעם „קשה עלי פרידתכם" בשמע"צ (דורך „עכבו עוד יום אחד") — איז אבער וויבאלד אז בששה בחשון הויבט זיך אן דער אמת'ער „פרידתכם" (ווייל ביז דעמולט איז „כאילו . . עסוקים בעניני הרגל" — אין דער זעלבער זאך), ובפרט אז עס זיינען דא אזוינע אידן וואס בא זיי הויבט עס דעמולט אן בפועל — דארף מען עס דעמולט נאכאמאל (און נאך שטארקער) באווארענען, ווארום דער „פרידתכם" נאך ששה בחשון קען אויך „מעורר" זיין דעם „פרידתכם" נאך שמע"צ. ע"ד הכלל בהלכה[28] פון חוזר וניעור (בפרט בא מין במינו).

און נאכמער — מ'דארף עס באווארענען אויך בא די וואס בלייבן במקומם הם, וואו זיי זיינען געווען במשך הרגל, ווארום אויך בא זיי הויבט זיך אן נאך ששה בחשון דער (עיקר) ענין פון „ויעקב הלך לדרכו" און „פרידתכם" — זיי „גייען אוועק" פון דעם מצב נעלה ורוחני בשעת הרגל ובמשך גאנץ חודש תשרי, „מרובה במועדות"[29], און „גייען אריין" אין די עבודה פון עובדין דחול, „לדרכו", יעדערער צו זיינע וואכעדיקע ענינים, אין מאכן א דירה לו ית' בתחתונים.

ו. ווי באווארנט מען דעם „קשה עלי פרידתכם"? איז דאס פארשטאנדיק פון דעם דיוק הלשון עצמו: א) לכאורה האט געדארפט שטיין „קשה עלי פרידתנו", ניט „פרידתכם"? ב) וואס הייסט „קשה עלי" לגבי דעם אויבערשטן?!

איז דער ביאור בזה[30]: מצד דעם אויבערשטן איז קיינמאל ניטא קיין פירוד ח"ו צווישן אים מיט אידן. נאר דער פירוד איז ח"ו צווישן אידן („פרידתכם") — מצד דעם וואס זיי פארן זיך פאנאנדער (נאך שמע"צ און נאך ששה בחשון) כל אחד למקומו, וואס דאס לאזט אן ארט אויף פירוד צווישן אידן, וואס דאס ברענגט אויך א פירוד ח"ו צווישן אידן מיטן אויבערשטן.

און אויף דעם זאגט דער אויבערשטער „קשה עלי" — ווארום „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים"[31], יראת שמים איז כביכול ניט אין די „הענט" פון דעם אויבערשטן, נאר אפגעגעבן לבחירת האדם („פרידתכם"), ס'איז תלוי אין אים אליין צו האבן יראת שמים, און אז די יראת שמים זאל מבטל זיין דעם „פרידתכם".

און אויף דעם גיט דער אויבערשטער די עצה „עכבו עוד יום אחד", וואס אין דעם „יום אחד" (שמע"צ) ווערן אידן נתאחד בתכלית השלימות[32], און עס

---

28) ראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך יג) בערכו. וש"נ.

29) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ב ס"ב. ועוד.

30) ראה גם לקו"ש ח"ב ע' 433 ואילך. שיחת כ"ה תשרי תשמ"ז ביחידות הכללית להאורחים שיחיו.

31) ברכות לג, ב.

32) נוסף על האחדות שנפעלה ע"י עלי' לרגל — כדאיתא בירושלמי (חגיגה פ"ג ה"ו) „עיר שחוברה לה יחדיו עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים . . בשעה ששם עלו שבטים (בשעת הרגל)". ולהעיר גם מהנס ד„עומדים צפופים ומשתחווים

ווערט נתגלה ווי זיי זיינען אן „אומה יחידה"[33] (ווי דאס דריקט זיך אויס אין הקרבת „פר אחד"[34] בשמע"צ), ביז אז די התאחדות גיט כח צו שולל זיין דעם „(קשה עלי) פרידתכם" אויך לאחרי שמע"צ ושמח"ת וששה בחשון, ווען עס ווערט דער „ויעקב הלך לדרכו", כל אחד לדרכו, ווארום בא יעדער איד הערט זיך אז, אויך אין זיין עבודה פרטית ב„דרכו", ווי ער איז איין זאך מיט אלע אנדערע אידן (פון דער „אומה יחידה"), און זיין עבודה פרטית איז נוגע צו שלימות העבודה פון אלע אנדערע אידן, און אויך לאידך גיסא — אז לשלימות עבודתו דארף ער אנקומען צו די עבודה פון אלע אנדערע אידן. און דורך די התאחדות צווישן אידן — ווערן אידן אויך נתאחד (בגלוי) מיטן אויבערשטן — היפך פון „קשה עלי פרידתכם".

ובפשטות: אז אויך במשך כל השנה כולה ווען יעדער איד איז מקיים שליחותו הפרטית בעולם — איז ער זיך מתאחד מיט אנדערע אידן, הן ברוחניות, והן ובעיקר — בגשמיות.

ובכללות — אין זיין עבודה בהשלשה עמודים שעליהם העולם עומד — תורה, עבודה (תפלה) וגמילות חסדים[35] (וואס זיי זיינען כולל כל התומ"צ) — אז ער טוט די אלע ענינים בצבור ובאחדות מיט אנדערע אידן: תפלה בצבור, שיעורי תורה ברבים, ועאכו"כ גמ"ח וצדקה (כללות כל המצוות[36]) — וואס איז מאחד אידן[37]. וואס דאס (עבודה בציבור) גיט צו אין שלימות העבודה (אויך עבודתו הפרטית)[38].

און פון התאחדות ישראל בעניני תומ"צ, ווערט עס נמשך אין אלע אנדערע ענינים, אויך עניני רשות, „כל מעשיך יהיו לשם שמים"[39], און „בכל דרכיך דעהו"[40].

ז. ובפרטיות יותר:

בכדי שולל זיין בשלימות ובתכלית דעם „(קשה עלי) פרידתכם" צווישן כללות בני ישראל — דארף יעדער איד לכל לראש אויפטאן העדר הפירוד („פרידתכם") צווישן זיינע עשר כחות הנפש (עולם קטן זה האדם[41])[42]:

רווחים" (אבות פ"ה מ"ה), שיל"פ שע"י הביטול (משתחווים) — נעשה „רווחים", ועד שכתוצאה מזה נעשה בירושלים כולה, ש„לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים" (אבות שם).

33) סוכה נה, ב.

34) פינחס ל, לו. סוכה שם. וראה מדרשים שבהערה 25.

35) אבות פ"א מ"ב.

36) ראה ב"ב ט, א. תניא פל"ז. ובכ"מ.

37) ראה ברכות ח, א: פדה בשלום נפשי . . כל העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הצבור — שכולם שלום ואחדות — ראה פרש"י שם. אוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ.

38) בנוגע לתפלה בצבור — כמ"ש „הן א־ל כביר ולא ימאס" (איוב לו, ה. ברכות שם. רמב"ם הל' תפלה רפ"ח. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס נב. סק"א ס"ה). וראה גם ר"ה יח, א.

בנוגע לתורה ברבים — ראה אבות פ"ג מ"ו. ברכות ו, א. אגה"ק סכ"ג.

בנוגע לצדקה וגמ"ח (כללות כל המצוות) ברבים — ראה אגה"ק שם. וראה לקו"ש ח"ה ע' 423 הערה 11. ע' 428 הערה 14.

39) אבות פ"ב מי"ב.

40) משלי ג, ו.

41) תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, ב. קא, א). ועוד.

42) כי נוסף לזה שבכחו של כל א' להכריע (נוסף לעצמו) את כל העולם כולו כו' (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד) — הרי „פרידתכם" בכחות נפשו יכול לפעול „חוזר וניעור" ד„פרידתכם" של כל בני ישראל, כנ"ל ס"ה.

אמאָל קען ווערן אַ מציאות פון „פרידתכם" בכחות הנפש של האדם — אַ פירוד בין שכל ומדות שלו (חב"ד און חג"ת), אַז ער האָט אַ פאַרשטאַנד אין אלקות און אין דעם הכרח אויף עבודת ה', אָבער דאָס קומט ניט אַראָפּ אין מדות שבלב (דער ענין פון קליפת עמלק)[43], אָדער אַ פירוד בין שכל ומדות און מעשה בפועל (נה"י ומלכות, רוח וגוף)[44], ווי יעדערער פילט עס במוחש בײַ זיך.

ובפרט בשעת מ'האַלט בײַ דער התחלה פון „ויעקב הלך לדרכו" (נאָך ששה בחשון), ווען יעדער איד גייט אַוועק פון דעם מצב נעלה בחודש תשרי און גייט אַריין אין זײַן עבודה אין וואָכעדיקע זאַכן. גיט דאָס אַן אפשריות אויף ברענגען אַ מצב פון „פרידתכם" בין כחות הנפש שלו — ווייל די גלייך־גילטיקייט און קאַלטקייט פון וועלט (עמלק[45]) האָבן אויף אים אַ השפעה אַז עס זאָל ווערן אַ פירוד בין מוחין למדות, ובין מעשה בפועל.

און בכדי באַוואָרענען דעם „(קשה עלי) פרידתכם" בין עשר כחות נפשו — איז די עצה „עכבו עוד יום אחד", צוזאַמענקלײַבן און מאַכן „אחד" איין „ציבור" פון זײַנע עשר כחות הנפש[46]. וואָס דאָס איז דורך דעם ענין והקדמה פון קבלת עול ויראת שמים, ביז אַז דאָס נעמט דורך כל כחות נפשו, אַזוי אַז יעדער כח ווערט נמשך וכלול אין די אַנדערע כחות — פון מוחין אין מדות ביז אין מחשבה דיבור ומעשה, בלימוד התורה וקיום המצוות, תורה עבודה (תפלה) וגמ"ח.

און דורך די אחדות וציבור פון עשר כחות נפשו — ברענגט דאָס[47] (אָדער דאָס איז מוסיף אין) אחדות כללות בני ישראל. און דורך דעם — אחדות בגלוי צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן.

ח. בכדי נאָכמער פאַרשטאַרקן אחדות ישראל (שלילת „פרידתכם") און די פעולות אין תומ"צ בכלל (בפרט בציבור) — הן בכללות עם ישראל, והן בכחות הנפש (עולם קטן זה האדם) — האָט מען מציע געווען צוויי ענינים [ווי גערעדט בארוכה במשך חודש תשרי, ובפרט בשמח"ת], וואָס זײַנען כדאי איצטער נאָכאַמאָל דערמאָנען שטייענדיק איצטער בששה בחשון, ווען אַלע אידן האַלטן בײַ אַריבערגיין פון דעם מצב הרגל צו די עבודה פון „ויעקב הלך לדרכו", כאו"א במקומו ובעבודתו הפרטית, און דאַרט ממשיך זײַן די

---

43) ראה תו"א תצוה פה, א ואילך. ד"ה זכור במאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך א) וביאורו. סידור עם דא"ח שער הפורים. סהמ"צ להצ"צ מצות זכירת עמלק. מאמרים שבהערה 45. לקו"ש חכ"א ע' 195 ואילך. וראה גם ס' השיחות תשי"ד ע' 75. סה"מ תש"ט ע' 34 (השני) ואילך.

44) שלכן צריך הבאַוואָרעניש „גדול לימוד שמביא לידי מעשה" (ראה קידושין מ, ב. ב"ק יז, א), כי לימוד סתם אולי לא יבוא לידי מעשה, ודוקא „גדול לימוד", גדלות בלימוד (ראה לקו"ש ח"ז ע' 327. חי"ח ע' 154), מביא לידי מעשה.

45) ראה תנחומא תצא ט. פרש"י תצא כה, יח. סה"מ עטר"ת ע' רצד. תרפ"א ע' קעב. תרפ"ה ע' רח. תש"ט ע' 65 (השני). ובכ"מ.

46) כידוע הסיפור עם הרה"ק ר' יוסף יצחק בנו של אדמו"ר הצ"צ (זקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) שפעם אמר שענין תפלה בצבור הוא „לצבור" את עשר כחות הנפש (לקו"ש ח"ב ע' 477 ואילך. וב„התמים" חוברת ב ס"ע מה [עה, א] ואילך: תפלה בצבור הוא לצבור כל הבירורים ולהעלותם בתפלה). וראה פירוש מהרז"ו לב"ר פפ"ד, א: התפלה עיקרה ההכנעה אסיפת האברים והכחות אל הלב.

47) ברוב הפעמים. אף שלפעמים האחדות דכללות בני ישראל מסייע ומביא לאחדות עשר כחות הנפש.

אחדות פון חודש תשרי בכלל און שמע"צ במיוחד:

א) הקמת בתי חב"ד[48], בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ"ח וצדקה — בכל מקום ומקום וואו עס געפינען זיך אידן, ב) „עשה לך רב"[49]:

די אַלע פעולות פון תומ"צ בציבור (וואָס זיינען כלול אין די דריי עמודים פון תורה, עבודה וגמ"ח) און פעולת האחדות שעי"ז וואָס מ'איז ממשיך במשך כל השנה מקדושת „ביהמ"ק" בעת „עלי' לרגל" — זיינען שלא בערך שטאַרקער בשעת מ'איז דאָס מקיים אין אַ בית קבוע („מקדש מעט") וואָס איז ספּעציעל געווידמעט צו תפלה[50] (אַ בית הכנסת[51], „מקום[52] שמגדלין בו תפלה"), אָדער תורה (אַ בית המדרש[53], „מקום[52] שמגדלין בו תורה"), אָדער צדקה, אַזוי אַז יעדער איד וואָס געפינט זיך אין דער שכונה קען דאָרט אַריינגיין לערנען תורה, מתפלל זיין, אָדער געבן צדקה, אָדער באַקומען צדקה [צדקה גשמית (דאָרט נעכטיקן וכיו"ב) אָדער צדקה רוחנית (אַן עצה טובה וכיו"ב)]; ועאכו"כ אַ „בית משולש" וואָס איז כולל אַלע דריי זאַכן צוזאַמען, וואָס דעמולט איז יעדערער פון די דריי קוים מוסיף אין די אַנדערע[54].

ווי מ'זעט עס בפשטות[55]: אַ בית בכלל (מקיף הרחוק) איז מאחד די וואָס געפינען זיך בתוכו בלי שום חילוק ביניהם[56], און אַן אחדות באופן של קביעות והתיישבות — כידוע אַז אַ בית, איז אַ דירת קבע און בהתיישבות. דערפון איז מובן, אַז בשעת אידן האָבן אַ בית קבוע בשכונתם ובעירם וואו מ'קען זיך צוזאַמענקלייבן צו לערנען תורה, מתפלל זיין, געבן צדקה וגמ"ח — איז דאָס זיי מאחד מיט אַן אחדות קבועה אין אַ בית קבוע, וואָס איז זיי מאחד שלא בערך שטאַרקער ווי בשעת מ'וואָלט עס געטאָן במקום ובאופן עראי. נוסף להפשוט, אַז בשעת די אידן ווייסן אַז זיי האָבן אַ בית קבוע וואו מ'קען אַלעמאָל אַריינגיין לערנען תורה, מתפלל זיין אָדער געבן צדקה (אָדער

---

48) ראה לעיל ע' 35 ואילך. וש"נ.

49) ראה שיחת ש"פ דברים תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 247 ואילך).

50) שאין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת (ברכות ו, א. רמב"ם הל' תפלה רפ"ח), והקב"ה מצוי בבית הכנסת (ברכות שם. ירושלמי שם פ"ה ה"א (וראה אוה"ת שבת שובה ע' א'תעה)).

ומטעם זה „לעולם ישתדל אדם להתפלל בבהכ"נ עם הצבור, ואע"פ שיכול להתפלל בביתו בעשרה מ"מ ברב עם הדרת מלך וגם אין תפלתו של אדם נשמעת אלא בבהכ"נ" (שו"ע אדה"ז או"ח ס"צ ס"י. עיי"ש).

וגם תפלת יחיד עדיף בביהכנ"ס — „מפני שהוא מקום קבוע ומיוחד לתפלת צבור ותפלתו של אדם נשמעת שם כו', וגם מפני שהקב"ה מצוי בבהכ"נ כו'" (שו"ע אדה"ז שם. וראה ר"י בשם הגאונים — ב"י לטור או"ח שם ד"ה לא יתפלל. שו"ע שם ס"ט).

51) פרטי דיני ביהכנ"ס — ראה רמב"ם הל' תפלה פי"א ואילך. טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סר"צ. טושו"ע שם הל' בית הכנסת (סי' קנ ואילך). וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ.

52) מגילה כז, רע"א.

53) פרטי דיני ביהמ"ד (ויחס שלו לביהכנ"ס) — ראה רמב"ם שם פי"ח ה"ג. פי"א. ועוד. טושו"ע או"ח שם. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ.

54) ולהעיר מרמב"ם שם ה"ג: וחכמים גדולים אע"פ שהיו להם בעירם בתי כנסיות הרבה לא היו מתפללין אלא במקום שהיו עוסקין שם בתורה.

55) נוסף על זה שעצם הקמת בית חב"ד תלוי (לא ביחיד, כ"א) בהשתתפות ואחדות של כמה וכמה.

56) וזהו גם ענין שמע"צ (ה„יום אחד" ששולל „פרידתכם"), שנכנסים אז מסוכה, דירת עראי, ל„בית", דירת קבע — שזהו"ע המשכת מקיפים בפנימיות ובאופן של קביעות (ראה בארוכה לקו"ש ח"ט ע' 229).

כולם יחד) — פועל'ט דאָס אַליין אַן אחדות קבועה צווישן די אידן.

וואָס דאָס איז דער תוכן כללי פון אַ „בית חב"ד": די ג' מוחין חב"ד (חכמה בינה דעת) זיינען די שלשה קוים, קו הימין, קו השמאל וקו האמצעי — כנגד תורה (קו האמצעי), תפלה (קו השמאל) וגמ"ח (קו הימין). און אַ „בית חב"ד" מיינט אַז די שלשה קוים זיינען אין אַ בית קבוע באופן של התיישבות[57]. ובפשטות: אַ בית קבוע, אַ „בית משולש" (בית תורה, בית תפלה ובית צדקה וגמ"ח) וואָס מ'שטעלט אויף בכל מקום ומקום וואו עס געפינען זיך אידן — בכדי באַלייכטן („נרות להאיר") און משפיע זיין אויף דעם גאַנצן אַרום אין תורה ומצוות און אידישקייט בכלל[58].

ובאופן אַז די עבודה אין די שלשה קוים איז דורכגענומען מיט דעם אור פון פנימיות התורה (נשמתא דאורייתא[59]), הפצת המעינות חוצה, כפי שנתגלתה בתורת חסידות חב"ד, באופן פון „יתפרנסון[60] מיני'" — וואָס דאָס גיט אַריין אַ פנימיות אין די עבודה ואחדות בג' קוים אלו[61].

ט. בכדי מצליח זיין כדבעי[62] אין אחדות כללות עם ישראל ע"י הקמת בתי חב"ד, דאַרף יעדער איד אַליין ווערן אַ (דוגמא חי' לזה — אַ) „בית חב"ד" (בעיר קטנה[63] זה הגוף[64]). ד.ה. אַז חב"ד שבנפשו (וכל עשר כחות שלו) ווערט נתאחד אין אַן אופן פון אַ „בית"[65], דירת קבע:

כשם ווי אַ בית (קבוע) כפשוטו טוט אויף אַן אחדות קבועה, אַזוי דאַרף אויך זיין אין דער „עיר קטנה" פון דעם מענטשן — אַז די אחדות פון אַלע זיינע כחות הנפש (כנ"ל ס"ז) דאַרף זיין (ניט באופן עראי, נאָר) באופן קבוע, אַזוי אַז ער בויט אויף אַ „בית"[66] פון אַלע זיינע עשר כחות הנפש ביחד — אַנהויבנדיק פון חב"ד שבנפשו[67], און פון חב"ד

---

57) ראה משלי כד, ג־ד: „בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו". וראה שמו"ר פמ"ח, ד, שבג' דברים אלו (חכמה בינה ודעת) נברא העולם, שנאמר (משלי ג, יט־כ) ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה בדעתו תהומות נבקעו, ובג' דברים הללו נעשה המשכן כו' ובג' דברים הללו נבנה בית המקדש, וכן כשיעמוד הקב"ה לבנותו לע"ל כו'. וראה אוה"ת נ"ך ע' תרכא ואילך. (כרך ג') ע' א'שסט־ע. נמצא, שהמשכן והמקדש (וכל העולם כולו) הם „בתי חב"ד". ועפ"ז יש לומר שכן הוא בנוגע ל„מקדש מעט", בתי כנסיות ובתי מדרשות (מגילה כט, א).

58) כמשל הידוע שנתבאר בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר — „אַ חסיד איז אַ לאַמטערנשציק" (סה"ש תש"א ע' 136. וראה בארוכה שיחת י"ב תמוז תשכ"ב. לעיל ע' 34).

59) ראה זח"ג קנב, א.

60) לשון התקו"ז תיקון ו בסופו. וראה מקדש מלך בהקדמה לספרו. כסא מלך לתקו"ז שם. ועוד.

61) ראה לקו"ש חכ"ח ע' 253, שפנימיות התורה (נשמתא דאורייתא) מביא לאחדות ישראל ע"י גילוי הנשמה דישראל. וראה גם לקו"ש ח"כ ע' 180.

62) כתובות סז, א.

63) קהלת ד, יד.

64) נדרים לב, ב. תניא פ"ט (יד, א). ועוד.

65) ראה לקו"ת ברכה צט, א שבחי' בית (ולבוש ומזון) יש בבחי' עולם שנה נפש. ולהעיר מפי' הראב"ד לס' יצירה פ"ד מ"ב: כל הבריות הם כעין בתים כו'. ע"ש. וראה סה"מ תרפ"ח ע' נג: בית הוא הגוף.

66) כמש"נ (תרומה כה, ח) „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" [ולהעיר שבתי כנסיות ובתי מדרשות נק' „מקדש מעט", כנ"ל הערה 57] — וארז"ל בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א מישראל (ראה ר"ח שער האהבה פ"ו. של"ה תרומה שכה, ב ואילך. אלשיך תרומה עה"פ).

67) ראה שמו"ר שבהערה 57.

(אמות ומקור המדות[68], וכל העשר כחות) ווערט עס נמשך אין חג"ת (מדות) און נה"י, מחשבה דיבור ומעשה, אַזוי אַז ער ווערט אַליין אַ „נר להאיר", ובדרך ממילא קען ער משפיע זיין און באַלייכטן און אָנצינדן אַנדערע „נרות".

יוד. און דער „בית חב"ד" בכחות הנפש דאַרף זיך אויסדריקן אין זיין עבודה בפועל, בתורה, עבודה וגמילות חסדים. אין פשוט'ע אותיות:

תורה [קו האמצעי]: אפילו בשעת אַ איד במשך השנה איז זיך עוסק רוב היום (בהיתר התורה — זייענדיק פון „זבולון" און ניט „ישכר") אין עובדין דחול ועניני העולם — דאַרף ער קובע זיין עתים לתורה, „כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה"[69], אַזוי אַז ער ווערט דעמולט „משכן ומכון לשבתו הוא יתודו ית'"[69], ע"ד ובדוגמת השראת השכינה במשכן ומקדש („בית חב"ד" הכללי ובשלימותו[70]).

ד.ה. אַז אין דעם זמן ווען ער לערנט תורה (אע"פ וואָס ברוב היום פאַרנעמט ער זיך מיט אַנדערע זאַכן) ווערט ער אַ „בית חב"ד": תורה (חב"ד — „חכמתכם ובינתכם"[71]) שטייט ביי אים ווי אַ „בית" קבוע ובהתיישבות, אַזוי אַז בשעת הלימוד האָט ער ניט אַ שייכות מיט קיין אַנדער זאַך בעולם חוץ פון זיין לימוד התורה, ע"ד „תורתו[72] אומנתו"[73] (בזמן זה).

ובלשון חז"ל[74] „עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי", ד.ה. אַז אפילו ווען במשך כמה שעות ביום איז ער עסוק במלאכתו, און נאָר אַ טייל פון טאָג לערנט ער תורה, איז אָבער „תורתך קבע ומלאכתך עראי", וויסנדיק אַז עיקר ענינו איז — תורה, „תורתו אומנתו", כולל — אַז די תורה איז אויך זיין אומנות וואָס ברענגט אים פרנסה גשמית, וואָרום „ברכת ה' היא תעשיר"[75], און „מלאכתך" איז נאָר אַ „כלי ולבוש" בלבד[76], במילא פאַרשטייט זיך אַז בשעת ער לערנט תורה איז ער ניט מפסיק צוליב ותועלת דעניני מסחר וכיו"ב: עס מעג זיך „איבערקערן" די גאַנצע וועלט, און עס מעג קלינגען דער טעלעפאָן וכיו"ב — איז ער ניט מפסיק מלימוד התורה, און בלאה"כ — ברכתו של הקב"ה בעניני הפרנסה ווערט נמשך (ניט דורך זיין התעסקות במסחר, נאָר) דורך לימוד התורה דוקא!

ועד"ז אין עבודת התפלה [קו השמאל] — אַז בזמן התפלה איז דע לפני מי אתה עומד[77], לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, ער שטייט אין אַ מעמד ומצב וואו זיינע גאַנצע מציאות איז דורכגענומען מיט ענין התפלה (באופן של

---

68) תניא רפ"ג.

69) תניא פל"ד.

70) ראה לעיל הערה 57.

71) ואתחנן ד, ו.

72) ראה שבת יא, א. ועוד.

73) והדגשה יתירה בשנה זו — (א) שנת השמיטה, „שנת שבתון יהי' לארץ שבת לה'" (ר"פ בהר), „שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'" (ספורנו עה"פ), היינו, שיכולים וצריכים להקדיש את השנה כולה ללימוד התורה, (ב) הכנה למצות הקהל (בסיום שנת השמיטה) „מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות . . הקהל את העם האנשים והנשים והטף . . למען ישמעו ולמען ילמדו גו'" (וילך לא, י ואילך. וראה בארוכה — מכתב שבהערה 18 ובהנסמן שם).

74) רמב"ם הל' ת"ת פ"ג ה"ז. טושו"ע או"ח סקנ"ו. שו"ע אדה"ז שם ס"א. וראה לקו"ת אמור לה, ג.

75) משלי י, כב.

76) ראה לקו"ת תצא לז, ריש ע"ג. מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך ב) ע' תרמח. הקדמת אדהאמ"צ לספרו דרך חיים. סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת המצורע פ"ב ואילך. ובכ"מ.

77) ראה ברכות כח, ב.

„בית" קבוע), מעין ודוגמת הקרבת הקרבנות בבית המקדש, „תפלות כנגד קרבנות תקנום".

און אויך אין גמ"ח וצדקה [קו הימין]: „גם שאר היום כולו שעוסק במשא ומתן — יהי' מכון לשבתו ית' [„בית"] בנתינת הצדקה שיתן מיגיעו כו'"[69].

יא. און פון דעם „בית חב"ד" בכחות נפשו (און ווי דאס קומט ארויס בעבודתו בפועל אין תורה עבודה וגמ"ח) — ווערט עס נתפשט (במובן יותר רחב) אין ביתו כפשוטו[78], אז זיין הויז ווערט א „בית חב"ד". ובפשטות: א בית וואס איז מיוסד און דורכגענומען מיט תומ"צ און אידישקייט (דורכגענומען אויך מיט דעם אור פון פנימיות התורה), וואו מ'זעט בגלוי דעם „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם — בתוך כאו"א", אזוי אז „ביתך" ווערט א „בית ועד לחכמים"[79], ובית תפלה ובית צדקה וגמ"ח — אז פון דעם בית קומט ארויס א התעוררות צו אלע מענטשן און בתים ארום אין די שלשה קוים פון תורה תפלה וגמ"ח.

און דורך דעם (וואס מ'איז אליין א „בית חב"ד", און די אייגענע שטוב איז א „בית חב"ד") — ווערט א סך לייכטער צו אויפשטעלן אין דער שכונה און שטאט א „בית חב"ד" הכללי. ועד"ז לאידך גיסא: דער „בית חב"ד" כללי גיט כח צו די עבודה פון מאכן א „בית חב"ד" פון דער אייגענער שטוב און די אייגענע עשר כחות.

ביז אז דאס גיט נאכמער כח אז דער גאנצער ארום (אויך מחוץ העולם קטן זה האדם, ומחוץ לבית הפרטי ומחוץ לבית חב"ד הכללי) ווערט א „בית חב"ד" — א דירה (דירת קבע[80]) לו ית' בתחתונים[81], א דירה לעצמותו ית'[82], דורך די עבודה פון כאו"א בחלקו בעולם, „ויעקב הלך לדרכו" (וואס הויבט זיך אן בעיקר נאך ששה בחשון).

יב. דערביי קען נאך אבער בלייבן א שוועריקייט:

עס קומט ניט אלעמאל אן אזוי גרינג צו פועל'ן אחדות (שלילת „פרידתכם") בעשר כחות הנפש, ועד"ז בביתו ובסביבתו (ע"י הקמת „בית חב"ד"), ווארום ער האט דאך א נפש הבהמית ויצה"ר (בחי' עמלק שבו) וואס שטערט דערצו. ובפרט ווען מ'האלט בא יורד זיין פון דעם מצב נעלה במשך חודש תשרי אין די עובדין דחול פון „ויעקב הלך לדרכו", ווען ס'איז מעגלעך אז די ירידה זאל אויף אים פועל'ן א פירוד בכחות נפשו, בין מוחין ומדות כו', ביז אז אפילו דער אויבערשטער זאגט „קשה עלי פרידתכם".

און אמת טאקע — דורך די הקדמה פון קבלת עול ויראת שמים קען ער באַווארענען דעם „פרידתכם" (כנ"ל ס"ו־ז), אבער קב"ע ויר"ש גופא איז ניט א לייכטע עבודה!

אויף דעם האט מען די עצה פון א דבר משנה[83] — „עשה לך רב", נעם צו

---

78) וגם זה נוגע לשלימות האדם — כמרז"ל (יבמות סג, רע"א) „כל אדם שאין לו קרקע אינו אדם" (וראה סה"מ תרס"ה ע' ג. תש"ג ע' 9). וראה לקו"ת ברכה צט, רע"א. לקו"ש ח"ט ע' 139 הערה 31.

79) אבות פ"א מ"ד. וראה פיה"מ להרמב"ם שם (בהוצאת קאפח): כמו בתי כנסיות ובתי מדרשות.

80) ראה מאמרי אדה"ז: תקס"ה (כרך א) ע' תלד: פרשיות (כרך ב) ע' תקלו. תקמב.

81) ולהעיר שהכוונה דדירה בתחתונים (שמושרשת בעצמותו ית') היא הסיבה (ועי"ד) מה שכל אדם יש לו רצון מוחלט בעצמותו לבנות בית (ראה לעיל הערה 78).

82) המשך תרס"ו ע' ג. ובכ"מ.

83) אבות פ"א מ"ו. שם מט"ז.

זיך אַ צווייטן אידן, אַלס אַ רב: נוסף אויף דעם עצם ענין אַז בשעת צוויי אידן טרעפן זיך איז דאָס צוויי נפש האלקית אויף איין נפש הבהמית[84] (כפתגם אדמו"ר האמצעי[85]), במילא העלפט דאָס יענעם איינקערן זיך מיט זיין נה"ב[86] — קומט אין דעם צו, אַז דער צווייטער איז אַ „רב", אַזאַ וואָס איז גדול ממנו (בחכמת התורה ונסיון בפועל וכיו"ב)[87], און קען אים אַרויסהעלפן מיט אים געבן אַן עצה טובה ועידוד כו' בעבודתו ויראת שמים שלו, והמשכת מוחין במדות ובמחשבה דיבור ומעשה וכו'.

ובדיוק לשון המשנה — „עשה לך רב":

„עשה": דער עצם ענין פון מקבל זיין אַ רב אויף זיך דאַרף זיין באופן פון „עשה", „לשון עשי' יאמר על דבר שצריך לטרוח ולעשות על ידו"[88], ביז עשי' מלשון כפי'[89]. ד.ה. אַז דאָס איז ניט באופן פון „בחר" (וכיו"ב), אַז דער נה"ב האָט אין דעם אויך אַ דיעה און איז צופרידן מיט דעם רב, ווייל דאָס באַווייזט וואָס פאַר אַ רב מ'האָט זיך אויסגעקליבן — אַזאַ מיט וועמען דער נה"ב איז צופרידן, וואָרום יענער וועט אים ניט מגביל זיין פון טאָן כפי רצונו כפי שמתאים ונוח (לבהמיות ש)לה... נאָר דאָס דאַרף זיין באופן פון „עשה", אַז ער איז דערמיט כופה דעם נה"ב.

„לך": א) דאָס קומט טאַקע באופן של „עשה" (כפי'), אַבער „לך", לרצונך. ב) ער ווערט דיין רב. ניט „עשה רב" פאַר אַ צווייטן, אַבער דו אַליין דרייסט זיך דערפון אַרויס, נאָר „עשה לך רב", ביז אין אַן אופן פון „לך — לפנימיותך"[90].

„רב": „תקבלוהו עליך לרב", לסמוך על דבריו[91] און מקיים זיין וואָס ער הייסט דיר, אַזוי ווי יעדער הוראה ופס"ד פון אַ רב.

ואין לומר אַז ער קען זיך ניט געפינען אַ „רב" המתאים לו — ווייל היות אַז דאָס איז אַ ציווי אין אַ משנה[92] בתורת ה', תורת אמת, איז דאַ דער כלל אַז „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[93], און זיכער איז דאָס אַ „רב" המתאים לו, און ניט ערגעץ־וואו בעולם (וואָס דעמולט איז דאָס ווייטער אינו לפי כחו), נאָר „קרוב אליך הדבר מאד בפיך ובלבבך לעשותו"[94].

---

84) כי הנה"ב של השני לא „חוטא ולא לוי" (ב"מ ה, ריש ע"ב. הובא ברמב"ם בכ"מ — ראה לדוגמא: הל' מעשר פי"ב הי"ז).

85) לקו"ד ח"ב שנ, ב. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' עג. „היום יום" כ' טבת.

86) וכמבואר בקונטרס החלצו פ"י (סה"מ תרנ"ט ע' סא. ולהעיר, שזמן אמירתו הי' בשמח"ת ובש"פ נח — סה"מ שם ע' רכא), ש„כשמדברים יחד ממציא כל א' עצות לזה איך לתקן ועושים הסכם בקבלה על להבא לתקן מעשיהם שיהי' כך וכך כו'. וההסכם אשר עושים שנים כו' יש לזה חיזוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפ"ע כו'".

87) ואפילו אם „לא ימצא חכם גדול כמוהו, יעשה מי שלמטה הימנו, כי אין אדם רואה בעניני עצמו העצה הצריכה לו כמו שיראה זולתו" (מאירי — הובא במדרש שמואל אבות שם מ"ז), כי אדם קרוב אצל עצמו (יבמות כה, ב. וש"נ). וראה לקו"ש שבהערה 49.

88) מאירי — הובא במדרש שמואל שם.

89) מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא. סה"מ תרל"ו ח"ב ע' רפט. תרע"ח ע' קכא. תרצ"ט ע' 191. ועוד.

90) ראה סד"ה לך: תרס"ו: תרס"ז (בהמשך תרס"ו): עדר"ת (בהמשך תער"ב ח"א): תש"ה. ועוד.

91) לב אבות — הובא במדרש שמואל שם.

92) ובפרט ש„טעה בדבר משנה חוזר" (כתובות פד, ב).

93) במדב"ר פי"ב, ג.

94) נצבים ל, יד.

און דורך קיום הדבר משנה, מיט די תנאים הנ"ל — וועט עס זיכער אַרויס־העלפן יעדער אידן אין איינקערן זיך מיט זיין נה"ב און עבודתו בכלל, ובמיוחד — די עבודה פון אחדות עשר כחות נפשו, ואחדות בביתו ובשכונתו ובכל העולם כולו — דורך אויפמאַכן אַ „בית חב"ד" אין די אַלע ענינים, כנ"ל[95].

יג. און דורך דעם וואָס עס וועט זיין „תמים תהי' עם ה' אלקיך"[96], תמים בכל עשר כחות שלו ובכל רמ"ח אברים וכו'[97], דורכגענומען מיט „תורה תמימה", נגלה דתורה ופנימיות התורה (חב"ד), און מ'פועל'ט אויך אַז אין דעם אייגענעם בית ושכונה ועיר וכו' זאָל זיין באופן של תמימות, דורך הקמת „בתי חב"ד", וואָס וועט משפיע זיין אַז אויך אַנדערע אידן זאָלן שטיין באופן פון „תמים תהי'" —

וועט דאָס נאָכמער צואיילן די גאולה תמימה, גאולה שאין אחרי' גלות[98], וביהמ"ק תמים, בית שלישי, דער „בית חב"ד" העיקרי[99], שיבנה במהרה בימינו ממש.

95) להעיר גם משיעור היומי ברמב"ם (הל' נזקי ממון פי"ב ה"י־טו) בדיני בור, שישנם ב' אופנים, „החופר בור עמוק עשרה טפחים", או „עשה תל גבוה ברשות הרבים . . גבוה עשרה טפחים", דיש לומר בביאור ענינם (למעליותא) ב„תקון הדעות" (רמב"ם סוף הל' תמורה) — שהם ע"ד ובדוגמת ב' הענינים ד„עשה לך רב", והקמת „בתי חב"ד": „בור עמוק" — מורה על תנועת הביטול והקבלה, „עשה לך רב", ו„תל גבוה ברשות הרבים" — מורה על תנועת ההשפעה להאיר גם ברה"ר, ע"י הקמת „בתי חב"ד" באמצע רשות הרבים, ובשניהם צ"ל „עשרה טפחים" — לעשות בזה כדבעי, בכל עשר כחות נפשו (כנ"ל ס"ז).

96) שופטים יח, יג.

97) לקו"ת נצבים מה, ג.

98) ראה מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ועוד.

99) ראה לעיל הערה 57.

משיחות ש"פ נח, ו' מרחשון ה'תשמ"ז

א. ענינו של ששה במרחשון (יום שבת זה) — גמר וסיום מועדי חודש תשרי[1]:

איתא במשנה[2]: „שואלין את הגשמים — בשבעה בו (במרחשון), ט"ו יום אחר החג, כדי שיגיע אחרון שבישראל (שעלה לרגל, לביתו) לנהר פרת" („שהוא מקום ישוב היותר רחוק מירו־שלים, ולא יעצרנו הגשם"[3]), כלומר, הזמן שבו הגיע אחרון שבישראל לביתו בנהר פרת הוא — ששה במרחשון, ולכן, מיד לאח"ז, בליל ז' מרחשון, מתחילין לשאול גשמים, שאז, לא יעצור הגשם את האחרון שבישראל, מכיון שכבר הגיע לביתו לנהר פרת לפני התחלת (שאלת) גשמים, בששה במרחשון.

ונמצא, שסיום וגמר העלי' לרגל דחג הסוכות הוא — בששה במרחשון, שכן, אף אשר התחלת ההליכה לביתו הוא מיד אחר הרגל, ובלשון הכתוב[4]: „ביום השמיני שלח (המלך) את העם . . וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב", הרי, כל זמן שלא הגיע אחרון שבישראל לביתו בנהר פרת, לא נסתיימה עדיין העלי' לרגל, מכיון ש„הי' דומה להם כאילו הם עדיין בארץ ישראל עסוקים בעניני הרגל"[5], היינו, שהעלי' לרגל נמשכת עד ששה במרחשון, ועד בכלל.

ב. והנה, אע"פ שכל האמור לעיל מדובר אודות העלי' לרגל בזמן שביהמ"ק הי' קיים — הרי זה שייך גם לאחרי החורבן, ועד ימינו אלה, בבחינת זכר לזמן הבית.

ובמכש"כ וק"ו:

עבודת הקרבנות — אינה שייכת כלל בזמן הזה, ועד כדי כך, שאסור להקריב קרבנות בזמן הזה. ואעפ"כ, עושים זכר[6] להקרבת הקרבנות — „תפלות כנגד תמידין תקנום"[7], בבחינת „ונשלמה פרים שפתינו"[8] (מלשון תשלומין, וגם מלשון שלימות[9]).

ועאכו"כ בנדו"ד, שנוסף לכך ש„אף לאחר החורבן היו מתאספים ג"כ מכל הסביבות בירושלים לרגל כמו שעושים גם היום"[10], הרי, הענין דששה במר־חשון (סיום העלי' לרגל) נוגע להלכה

---

1) ראה זח"ב ערה, א (תוספות): ומאלול כו' עד שיתא בחשון עד דיהדרון בני נשא מחובייהו ויתכפר להון. — נתבאר בשיחת ש"פ לך לך תשד"מ.

2) תענית יו"ד, א. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"ב הט"ז. טושו"ע ואדה"ז או"ח הל' תפלה ר"ס קיז.

3) שו"ע אדה"ז שם. ועד"ז בריטב"א תענית שם. וראה לקו"ש ח"כ ע' 54 הערה 6.

4) מלכים א' ח, סו — סיום וחותם הפטורת שמע"צ.

5) ש"ך חו"מ סמ"ג סקמ"ז.

6) זכר ג"כ (נוסף על שתפלות במקום קרבנות הן). ועפ"ז יומתק אמירת פסוקי הקרבנות (ראה שו"ע או"ח ס"א ס"ה־ט. שו"ע אדה"ז שם (מהדו"ב — ס"ט. מהדו"ק — סי"א־יט)).

7) ברכות כו, ב. וראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ה. טושו"ע ואדה"ז או"ח הל' תפלה סצ"ח ס"ד. שו"ע אדה"ז שם ר"ס פט.

8) הושע יד, ג (ובמפרשים שם). שו"ע אדה"ז או"ח (מהדו"ב) סוס"א.

9) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.

10) שו"ע אדה"ז ר"ס קי"ז. ועפ"ז, מ"ש בש"ך (חו"מ שם) „ואע"ג דהשתא אנן בגולה מ"מ לשון אחר הרגל נמשך מהם" — יש לומר, דאין זה רק לשון כו', אלא גם הענין דעסוקים בעניני הרגל.

למעשה בזמן הזה — הן בנוגע לשאלת גשמים בארץ ישראל[11] (שמתמציתה שותה כל העולם כולו[12]), והן בנוגע לדיני שטרות בכל מקום, שכאשר כותבים בשטר „אחר הרגל״, פירושו, „ט״ו יום אחר הרגל״[5] — הרי בודאי שגם בזמן הזה מודגש ענינו המיוחד דששה במרחשון, סיום העלי׳ לרגל דחג הסוכות.

ג. ויש להוסיף, שענין זה מודגש עוד יותר — כאשר „עושים גם היום״ מעין ודוגמת הענין דעלי׳ לרגל:

בנוגע לתוכן הענין דעלי׳ לרגל בעבודה הרוחנית בנפש האדם — מבואר בלקו״ת[13] ש„משחרב ביהמ״ק, הגם שאין אנו יכולים להשתחוות („עיקר הראי׳ היא ההשתחוואה שהי׳ משתחווה ויוצא״), עכ״פ נתפשטה קדושת הארה זו אפס קצהו במקדש מעט[14], בהכ״נ ובהמ״ד״, ועאכו״כ — בהכ״נ ובהמ״ד מיוחדים, ועאכו״כ — של כ״ק מו״ח אדמו״ר נשיא דורנו[15].

ואכן „עושים גם היום״ — שכמה וכמה עשיריות ומאות מישראל מטלטלים את עצמם („טלטולי דגברא״ וגם „טלטולי דאיתתא״[16]) מביתם ומקומם, כדי לשהות במשך מועדי חודש תשרי בד׳ אמותיו של נשיא דורנו, מעין ודוגמת וזכר לענין דעלי׳ לרגל בזמן שביהמ״ק הי׳ קיים.

ומכיון שנמצאים כאן עדיין כמה וכמה שלא מיהרו לחזור לבתיהם מיד לאחר שמח״ת, אלא נשארו גם לששה במרחשון (שבת זה), ורק לאחרי כן עומדים לחזור לבתיהם, איש איש למקומו, המקום שהועידה לו ההשגחה העליונה למלא את תפקידו ושליחותו, „לשכן שמו שם״[17] — אזי מודגש עוד יותר ענינו המיוחד דששה במרחשון, סיום וגמר העלי׳ לרגל.

*

ד. עפ״ז מובן, אשר, בעמדנו ביום השק ששה במרחשון, הרי זה הזמן המתאים לחזור ולהדגיש עוד הפעם אודות כל הענינים הקשורים עם (סיום תקופת) מועדי חודש תשרי, עלי׳ לרגל, והתחלת התקופה ד„ויעקב הלך לדרכו״[18], „איש תחת גפנו ותחת תאנתו״[19], במשך כל השנה כולה.

ולכל לראש — ענין הברכה, ובלשון הכתוב[20] „ויברך את כל קהל ישראל״, „שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב״, כאמור, שאע״פ שענין זה הי׳ מיד לאחרי החג, הרי, גמר ושלימות הברכה היא בסיום וגמר העלי׳ לרגל, בששה במרחשון.

---

11) ונפק״מ לדינא גם בחו״ל — „טעה היחיד ושאל מטר מז׳ מרחשון ואילך אינו מחוייב לחזור״ (שו״ע אדה״ז סקי״ז סוס״א. וש״נ).

12) ראה תענית יו״ד, רע״א.

13) ברכה צח, ב.

14) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

15) להעיר מ„התמים״ ח״ב ע׳ קכו: „מיום שחרב ביהמ״ק וקד״ק עד אשר ירחם השי״ת וישלח לנו גואל צדק . . ויבנה לנו את ירושלים וביהמ״ק עם הקד״ק, הנה ליובאוויטש הוא ירושלים שלנו, והביהכ״נ אשר כ״ק אדמו״ר מתפלל בו הוא בית המקדש שלנו וכו׳״.

16) כתובות כח, א. סנהדרין כו, סע״א.

17) ל׳ הכתוב — תבוא כו, ב. וראה תורת הבעש״ט עה״פ („היום יום״ ח״י אלול. כש״ט (הוצאת קה״ת) הוספות ס״ג. וש״נ).

18) ל׳ הכתוב — ויצא לב, ב. וראה לקו״ש ח״כ ע׳ 556. מכתב ר״ח מרחשון ש.ז. (נדפס לקמן ח״ב בהוספות). וש״נ.

19) מלכים א׳ ה, ה. מיכה ד, ד.

20) שם ח, נה (הפטורת שמע״צ).

ועוד ו(גם זה) עיקר — בנוגע לעבודה בפועל, שכל הענינים שהיו בזמן העלי' לרגל, במשך מועדי חודש תשרי, יומשכו בכל עניני העבודה במשך כל השנה כולה, כדלקמן.

ה. ובפרטיות יותר:

גילוי אור הקדושה דביהמ"ק בעת העלי' לרגל, פעל פעולתו גם לאחרי שכאו"א מישראל חזר למקומו — שגם אז תהי' כללות עבודתו ביתר שאת וביתר עוז, מעין ודוגמת אופן העבודה בביהמ"ק, שלימות הקדושה[21].

ועד"ז בנוגע לזמן הזה, ששלימות הקדושה דחודש תשרי, „מרובה במועדות"[22], שאז עיקר ההתעסקות היא בעניני קדושה, ובפרט אצל אלו שאינם נמצאים בביתם ובמקומם, כך, שכל התעסקותם אינה אלא בעניני קדושה בלבד — יש להמשיכה גם בעבודה ד„ויעקב הלך לדרכו", ובמשך כל השנה כולה.

כלומר, למרות התעסקותו בעניני העולם, „עובדין דחול" — ישנם זמנים מיוחדים שבהם נמצא במעמד ומצב שלמעלה מהעולם, ע"ד ובדוגמת העלי' לרגל לביהמ"ק, אשר, עי"ז בכחו לפעול שגם עבודתו בעניני העולם תהי' באופן המתאים, „כל מעשיך יהיו לשם שמים"[23] ו„בכל דרכיך דעהו"[24].

ובאותיות פשוטות:

גם כאשר במשך השנה כולה עוסק רוב היום (בהיתר התורה — להיותו שייך לזבולון ולא לישכר) בעניני העולם — מ"מ, במשך הזמן שחייב להקדיש ללימוד התורה, „כדת הניתנה לכל אחד ואחד בהלכות תלמוד תורה", נעשה „משכן ומכון לשבתו הוא יחודו ית'", „אושפיזיכן לגבורה", ע"ד ובדוגמת השראת השכינה במשכן ומקדש[25], ומ־כיון שכן, הרי מובן וגם פשוט, שבעת לימוד התורה לא קיים בעולמו שום דבר אחר מלבד לימוד התורה, בבחינת „תורתו אומנתו"[26].

ויתירה מזה, בלשון חז"ל[27] „עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי", היינו, שגם כאשר במשך כמה שעות היום

---

21) ראה גם תוד"ה כי מציון (ב"ב כא, א) „לפי שהי' רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, הי' מכוין לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשינן בספרי למען תלמד ליראה וגו'". וראה לקו"ת ברכה צח, ב: „ומשלש רגלים אלו הי' מקבל בחי' ההשתחוואה עד הרגל הבא אחריו".

22) שו"ע אדה"ז או"ח סתצ"ב ס"ב. וראה השלמה לשו"ע אדה"ז או"ח סקל"א ס"ח. ועוד.

ולהעיר, שהענין ד„מרובה במועדות" פועל גם על ימי החול שלאחרי שמע"צ ושמח"ת (שלכן אין אומרים בהם תחנון), ובמילא, גם אז עיקר ההתעסקות היא בעניני קדושה. ועד"ז מובן בנוגע להמשכת „עניני הרגל" עד ז' מרחשון, שפעולתם גם בעובדין דחול, שהרי, גם כשכותבים „אחר הרגל" בשטרות דממונות, פירושו, „ט"ו יום אחר הרגל" (כנ"ל ס"ב).

23) אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

24) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב.

25) ראה בארוכה תניא פל"ד.

26) והדגשה יתירה בשנה זו — (א) שנת השמיטה, „שנת שבתון יהי' לארץ שבת לה'" (ר"פ בהר), „שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'" (ספורנו עה"פ), היינו, שיכולים וצריכים להקדיש את השנה כולה ללימוד התורה, (ב) הכנה למצות הקהל (בסיום שנת השמיטה) „מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה בחג הסוכות . . הקהל את העם האנשים והנשים והטף . . למען ישמעו ולמען ילמדו גו'" (וילך לא, י"ד ואילך. וראה בארוכה — מכתב ר"ח מרחשון שנה זו, ובהנסמן שם).

27) אבות פ"א מט"ו. וראה לקו"ת אמור לה, ג.

עסוק במלאכתו, ורק חלק קטן מהיום מוקדש ללימוד התורה, מ"מ, „תורתך קבע ומלאכתך עראי", בידעו שעיקר ענינו הוא — תורה, כאמור, „תורתו אומנתו", כולל — שהתורה היא גם האומנות שעל ידה באה פרנסתו הגשמית, שכן, „ברכת ה' היא תעשיר"[28], והמלאכה אינה אלא „כלי ולבוש" בלבד[29], ובמילא, לא יתכן שיפסיק באמצע הלימוד בקשר ומפני ולתועלת דעניני המסחר כו', שהרי הפעולה דהמשכת ברכתו של הקב"ה בעניני הפרנסה היא (לא ע"י ההתעסקות במסחר, כי אם) ע"י לימוד התורה דוקא.

ועד"ז בעת עבודת התפלה — שבזמן התפלה עומד לפני מלך מה"מ השם, במעמד ומצב שלמעלה מהעולם, מעין ודוגמת הקרבת הקרבנות בביהמ"ק, „תפלות כנגד תמידין תקנום".

ולא עוד, אלא ש„גם שאר היום שעוסק במשא ומתן — יהי' מכון לשבתו ית' (ע"ד ובדוגמת המשכן ומקדש) בנתינת הצדקה שיתן מיגיעו . . כנודע מאמר רז"ל[30] שמצות הצדקה שקולה כנגד כל הקרבנות"[31].

ונמצא, שפעולת מועדי חודש תשרי היא — שגם במשך כל השנה ידע וירגיש שמקומו האמיתי בביהמ"ק, ואילו מה שנמצא ועוסק בעניני העולם, אין זה אלא באופן של עראי[32], והכוונה בזה — „לשכן שמו שם", היינו, להמשיך את הקדושה דביהמ"ק במציאות העולם, החל מהענין ד„ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[33], בתוך כל אחד ואחד[34], ועי"ז — בכל הסביבה כולה, ע"ד ובדוגמת ביהמ"ק שממנו „אורה יוצאה לעולם"[35],

וענין זה נעשה ע"י עבודתו בעניני התומ"צ, שכללותם תורה עבודה (תפלה) וגמ"ח, ג' העמודים שעליהם „העולם עומד"[36] ו„העולם קיים"[37], הן „עולם קטן זה האדם"[38], והן העולם כפשוטו,

כולל ובמיוחד — ע"י הקמת בתים מיוחדים[39], בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ"ח בכל מקום ומקום, ומה טוב — בית א' הכולל שלשתם, בית משולש[40], שיש בו כל ג' הענינים דתורה תפלה

---

28) משלי י"ד, כב.

29) ראה לקו"ת תצא לז, רע"ג. הקדמת אדהאמ"צ לספרו דרך חיים. סהמ"צ להצ"צ מצות תגלחת מצורע. ובכ"מ.

30) ראה סוכה מט, ב.

31) תניא שם.

32) להעיר גם מלקו"ד ח"ב בתחלתו (רה, א ואילך) בביאור דיוק הלשון „וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב", ולא „לבתיהם" — מכיון שעניני עוה"ז אינם ריחו של יהודי, כי אם, דבר עראי, בדוגמת „אוהל".

33) תרומה כה, ח.

34) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשיך עה"פ. של"ה חלק תושב"כ פ' תרומה (שכה, ב. שכו, ב). וכן בש' האותיות אות ל. ועוד.

35) ירושלמי ברכות פ"ד סה"ה. שהש"ר פ"ד, ד (בסופו).

36) אבות פ"א מ"ב.

37) שם מי"ח.

38) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט (ק, ב). וראה מו"נ ח"א פע"ב. ועוד.

39) ע"ד העילוי ד„בית" ושייכותו המיוחדת לשמח"ת – ראה בארוכה שיחת יום שמח"ת (לעיל ע' 32 ואילך) ובהנסמן שם.

40) להעיר, שגם בנוגע ל„שלישי" ארז"ל (תנחומא יתרו יו"ד) „לעולם השלישי חביב", כי, ענינו של „שלישי" (כמו שלישי המכריע) שכולל ומאחד את השנים. וי"ל אשר אעפ"כ, גם „שלישי" הוא בגדר פרטי [כמו מדת הת"ת, שעם היותה כוללת חו"ג, הרי היא רק אחת מהמדות, מדה פרטית], משא"כ ב„משולש" מתבטא ענין שלמעלה מגדר קוין (גם מהגדר דקו האמצעי), שלכן כולל כל ג' הקוין (ראה בארוכה לקו"ש ח"ח ע' 233).

וגמ"ח, כולל — שנעשים חדורים בפנימיות התורה כפי שנתבארה בתורת חסידות חב"ד, בית חב"ד[41].

אשר, עי"ז ממשיכים את אור הקדושה דביהמ"ק[42] בכל העולם כולו, ועד שזוכים לבנין ביהמ"ק השלישי[43].

ו. ובהמשך לזה, הרי, כאן המקום והזמן לעורר עוד הפעם (נוסף על המדובר לעיל[44]) אודות הקמת בתי תורה, תפלה וצדקה, בכל מקום ומקום:

מכיון שלאחרי העלי' לרגל יש להמשיך את אור הקדושה דביהמ"ק בכל העולם כולו — הרי, ששה במרחשון, סיום וגמר העלי' לרגל, הוא הזמן הכי מסוגל שבו נותנים כחות מיוחדים בכל הקשור להמשכת הקדושה דביהמ"ק בכל העולם כולו, ע"י הקמת „מקדש מעט", בית תורה, בית תפלה ובית צדקה וגמ"ח, בכל מקום ומקום.

ומובן, שהפעולה בזה צריכה להיות גם באופן ד„קשוט עצמך"[45], היינו, שהוא בעצמו נעשה חדור בג' הענינים דתורה תפלה וגמ"ח, כולל — כפי שמוארים בתורת חסידות חב"ד, בבחינת „בית חב"ד"[46], ועד"ז בנוגע לביתו הפרטי נעשה בית תורה, „בית ועד לחכמים"[47], וכיו"ב בנוגע לבית תפלה ובית גמ"ח, וכאמור, שלשתם יחדיו, „בית חב"ד", בית שממנו מתפשט אור הקדושה בכל הסביבה, ועד להשתתפות בהקמת בתי־חב"ד ציבוריים, בתי תורה תפלה וגמ"ח, בתי־חב"ד כפשוטם, והוספה בהקיימים כבר,

אשר, ההוספה בכל א' מהם (בעצמו, בביתו הפרטי או בבתים הציבוריים) פועלת הוספה גם בהשני, אלא, שלפעמים ההתחלה היא ע"י ההוספה בביתו, ולפעמים — ע"י ההוספה בבתים הציבוריים, ועל ידם ניתוסף (עוד יותר) גם בביתו הפרטי.

*

ז. ענין נוסף המודגש בנוגע לעלי' לרגל, שיש להמשיכו בעבודה דכל השנה כולה — ענין האחדות:

גילוי השכינה בביהמ"ק פעל ענין של אחדות אצל כל ישראל[48], ש„כל הנ־

---

41) ע"ד צירוף ג' הענינים דחכמה בינה דעת. ולהעיר, שגם חכמה בינה דעת הם בג' הקוין ימין שמאל ואמצע, כנגד ג' הקוין דתורה (קו האמצעי) תפלה (קו השמאל) וגמ"ח (קו הימין), וצירוף שלשתם יחד — חב"ד — הו"ע „משולש".

42) להעיר מהשייכות דביהמ"ק לחב"ד (בית חב"ד) — ע"פ מארז"ל (שמו"ר פמ"ח, ד) על הפסוק (משלי כד, ג־ד) „בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאו", ש„בג' דברים הללו (חכמה בינה דעת) נעשה המשכן . . יבנה בית המקדש . . וכן כשיעמוד הקב"ה לבנותו לעתיד לבוא בג' דברים הללו נבנה".

43) שנוסף על היותו „שלישי", הרי הוא גם „משולש" — שכולל גם את המעלות דבית ראשון ובית שני (ראה זח"ג רכא, א).

44) יום שמח"ת (לעיל ע' 32 ואילך).

45) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת בראשית ד, כה.

46) ראה לקו"ת ברכה צט, א, שבחי' בית יש בבחי' עולם שנה ונפש. ולהעיר מפי' הראב"ד לס' יצירה פ"א מי"ב: כל הבריות הם כעין בתים כו'. וראה סה"מ תפר"ח ע' נג: בית הוא הגוף. ועפ"ז, כשנעשה חדור בתורה תפלה וגמ"ח, הרי הוא בבחינת „בית חב"ד".

47) אבות פ"א מ"ד.

48) ראה ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ו „עיר שחוברה לה יחדיו, עיר שהיא עושה כל ישראל לחברים . . בשעה ששם עלו שבטים (בשעת הרגל)". ולהעיר גם מהנס ד„עומדים צפופים ומשתחווים רווחים" (אבות פ"ה מ"ה), שיל"פ שע"י הביטול („משתחווים") — נעשה „רווחים", ועד שכתוצאה מזה נעשה בירושלים כולה, ש„לא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים" (אבות שם).

שמות מתבטלים כנר בפני האבוקה . . כל נר יחידי הדולק בסמוך לה הולך אורו ונכלל באור האבוקה והיו לאחדים ממש"[49]. ואחדות זו — היו צריכים להמשיך על כל השנה כולה, היינו, שגם לאחרי שכאו"א חוזר למקומו, "איש תחת גפנו ותחת תאנתו", יהיו במצב של אחדות.

ועד"ז בזמן הזה, שבסיומה של תקופה שבה נמצאים כו"כ מישראל יחדיו, יש להדגיש את הצורך בהמשכת ענין האחדות על כל הימים שלאח"ז.

ובלשון הידוע[50] — בנוגע לשמע"צ (ושמח"ת) — "קשה עלי פרידתכם", היינו, שלילת ענין הפירוד, עי"ז שמוסיפים בענין האחדות, כמודגש בקרבן דשמע"צ (ובזמן הזה — בתפלת המוספים) — "פר יחידי . . כנגד אומה יחידה"[51].

וכמדובר לעיל[52] אודות הדיוק ד"פרידתכם", ולא "פרידתינו" — שאין צורך לשלול את הפרידה מאביהם המלך (שהרי בודאי נשארים תמיד במצב של אחדות עם אביהם המלך), כי אם, שלילת ענין הפירוד אצל הבנים עצמם, היינו, שהאחדות שהיתה במשך הזמן שבו היו כולם יחדיו אצל אביהם המלך, יש להמשיכה גם לאחרי שחוזרים איש איש למקומו, שגם אז יהיו במצב של אחדות.

ח. ובפרטיות יותר — בקשר ובשייכות לכל עניני העבודה האמורים לעיל:

כדי שהעבודה בכל הענינים האמורים לעיל תהי' כדבעי — יש לשלול את הענין ד"פרידתכם",

אל"ף) הן בנוגע לעבודתו בעצמו[53] — ובשתים:

א) האחדות דכל עשר כחות נפשו (הציבור שבנפשו[54]), היינו, שלא יהי' מצב של פירוד בין ההבנה והשגה בחב"ד שלו לרגש הלב (ענינו של עמלק, מלשון "ומלק", ענין ההפסק בין המוח ללב[55]), וכמו כן שלא יהי' הפסק בין המוחין שבראש והמדות שבלב למעשה בפועל[56], כי אם, באופן ד"גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"[57], היינו, שכדי שיבא לידי מעשה יש צורך בגדלות דתלמוד ("גדול תלמוד"),

ב) ונוסף לזה, ההתאחדות עם הציבור, שעי"ז ניתוסף עילוי גדול ביותר בכל

49) לקו"ת ברכה צח, ב.

50) פרש"י אמור כג, לו. פינחס כט, לו. בחיי פינחס כט, לה.

51) סוכה נה, ב.

52) שיחת כ"ה תשרי ש.ז. ביחידות הכללית לאורחים שיחיו. וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 433. ועוד.

53) להעיר, ששלילת הענין ד"פרידתכם" בנוגע לעצמו נוגע גם לכלל ישראל — כי (נוסף לזה שבכחו של כאו"א להכריע גם את העולם כולו (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד), הרי) הפירוד שבו יכול לעורר, ח"ו, את הפירוד דכלל ישראל, ע"ד שמצינו בהלכה הכלל ד"חוזר וניעור", ובפרט במין במינו (ראה אנציק' תלמודית (כרך יג) בערכו. וש"נ).

54) ע"ד פתגם הרה"ג ר' יוסף יצחק בנו של אדמו"ר הצ"צ (זקנו של כ"ק מו"ח אדמו"ר) שתפלה בציבור פירושה — "לצבור" את עשר כחות הנפש ("התמים" ח"ב ס"ע מה ואילך. לקו"ש ח"ב ע' 477 ואילך). וראה פירוש מהרז"ו לב"ר פפ"ד, א: התפלה עיקרה . . אסיפת האברים והכחות אל הלב.

55) ראה תו"א ס"פ תצוה. ד"ה זכור בסה"מ תקס"ה (כרך א) וביאורו. סידור עם דא"ח שער הפורים. סהמ"צ להצ"צ מצות זכירת מעשה עמלק. לקו"ש חכ"א ע' 195 ואילך. וראה גם סה"ש תש"ד ע' 75. סה"מ תש"ט ע' 34 ואילך.

56) הפסק בין הנשמה (והרוח) והגוף (והמעשה).

57) קידושין מ, ב. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"א. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. וראה גם לקו"ש ח"ז ע' 327. חי"ח ע' 154. ועוד.

עניני העבודה, הן בנוגע לתפלה, תפלה בציבור, „הן א־ל כביר ולא ימאס"[58], הן בנוגע לתורה, „עשרה שיושבים ועוסקים בתורה שכינה שרוי' ביניהם"[59], והן בנוגע לצדקה, כללות כל המצוות[60], כפי שמבאר רבינו הזקן באגה"ק[61] אודות העילוי ד„עסק התורה והמצוות בעשרה דוקא",

ועד"ז בנוגע לכל שאר עניני העבודה, כמבואר בדברי רבותינו נשיאינו בריבוי מקומות גודל מעלת האחדות בנוגע לעבודת האדם לקונו, ומהם: פתגם אדמו"ר האמצעי[62] שכאשר שני יהודים מתדברים ביניהם בעניני העבודה, אזי ישנם שתי נפשות אלקיות כנגד נפש הבהמית אחת[63], ומבואר גם בקונטרס החלצו[64] ש„כשמדברים יחד ממציא כל א' עצות לזה איך לתקן, ועושים הסכם בקבלה על להבא לתקן מעשיהם שיהי' כך וכך כו', וההסכם אשר עושים שנים או רבים, יש לזה חיזוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפ"ע כו'";

בי"ת) והן בנוגע לעבודתו עם הזולת, כולל ובמיוחד ע"י הקמת בתי־חב"ד[65] — כפי שרואים במוחש שבעסקנות ציבורית נוגע ענין האחדות הרבה יותר מאשר בעבודה הפרטית, ובפשטות, שכאשר מתאספים ביחד, מתוך אהבה ואחדות, באופן ד„איש את רעהו יעזורו"[66], ו„תשועה ברוב יועץ"[67] — אזי נעשים כל הפעולות בהצלחה יתירה, רבה ומופלגה.

ט. והעצה היעוצה לעשות לחזק ולהרבות בענין האחדות — קיום הוראת המשנה[68] „עשה לך רב":

נוסף על הפירוש הפשוט ד„קשה עלי פרידתכם", שהקב"ה אינו יכול, כביכול, לסבול פירוד בישראל ח"ו — ישנו גם פירוש נוסף, שקשה לו להקב"ה, כביכול, לשלול ולבטל את הפירוד בישראל, מכיון שדבר זה תלוי בעבודתם של ישראל, ע"ד מארז"ל[69] „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים".

והעצה לזה, כאמור, קיום הוראת המשנה „עשה לך רב":

דובר בארוכה בתקופה האחרונה[70]

---

58) איוב לו, ה. ברכות ח, רע"א. שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס נב, וסו"ס קא.

59) אבות פ"ג מ"ו. וראה ד"ה עשרה שיושבים תרפ"ח (תש"ח).

60) ראה ב"ב ט, א. ירושלמי פאה פ"א ה"א. תניא פל"ז. תו"א וישב כט, ג. לקו"ת פ' ראה כג, ג. תצא לט, א. ובכ"מ.

61) סימן כג. וראה לקו"ש ח"ה ע' 423 הע' 11, וע' 428 הע' 14. ועוד.

62) „היום יום" כ' טבת. אגרות־קודש כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ב ע' עג. לקו"ד ח"ב שנ, ב. ועוד.

63) כי, נפש הבהמית אינה מתערבת בנוגע לחבירו, שהרי „חזקה אין אדם חוטא ולא לו" (כפס"ד הרמב"ם בכ"מ — ראה לדוגמא: הל' מעשר פי"ב הי"ז).

64) פ"י (סה"מ תרנ"ט ע' סא). ולהעיר, שזמן אמירתו הי' בשמח"ת ובש"פ נח (סה"מ שם ע' רכא).

65) נוסף לכך שעצם הפעולה עם הזולת הו"ע של אחדות, ובפרט ע"י הפעולה בג' הקוין דתורה עבודה וגמ"ח, שבהם מודגש ענין השלום והאחדות, כדברי הגמרא (ברכות ח, א ובפרש"י) ש„פדה בשלום נפשי", קאי על „העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור" (וראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ), ובזה גופא — ע"י הפעולה ד„בתי־חב"ד", שהאחדות היא באופן של קביעות, בדוגמת ענין ה„בית", דירת קבע.

66) ישעי' מא, ו.

67) משלי יא, יד. כד, ו.

68) אבות פ"א מ"ו. שם מט"ז.

69) ברכות לג, ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת עקב י, יב.

70) שיחות ש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 247 ואילך). ועוד.

ע"ד הצורך והנחיצות שכאו"א מישראל, מגדול ועד קטן, יקבל עליו ויעשה לו רב, היינו, שלא יסמוך על עצמו (שהרי הלכה בחורה היא „אדם קרוב אצל עצמו"[71]), אלא יעשה לו רב, גדול הימנו, ויקבל את דבריו.

ובהדגשה — „עשה לך רב", אשר, כל א' מתיבות אלו היא בדיוק: (א) „עשה" — „לשון עשי' יאמר על דבר שצריך לטרוח ולעשות על ידו"[72], מלשון כפי'[73], כלומר, שאין זה באופן שבוחר לעצמו רב, בחירה שנפשו הבהמית יכולה להתערב ולהחליט כפי שמתאים ונוח (לבהמיות ש)לה, כי אם, באופן שכופה את עצמו לעשות לו רב אמיתי שידריך אותו בדרך הנכונה, (ב) „לך" — לא להסתפק בכך שמעורר אחרים שיקיימו את הוראת המשנה לעשות להם רב, אלא, לכל לראש, עליו לקיים בעצמו את ההוראה „עשה לך רב", (ג) „רב" — שיקבל את דבריו ויקיימם בפועל, כמו כל הוראה ופס"ד של רב.

ומובן, ונראה במוחש, שע"י קיום ההוראה ד„עשה לך רב", יהי' נקל יותר לפעול בעצמו את ענין האחדות, הן בנוגע לעבודתו בעצמו, והן בנוגע לעבודתו עם הזולת.

ובהתאם לכך, הרי, בעמדנו בזמן שבו מודגש הענין ד„קשה עלי פרידתכם" — יש צורך להדגיש עוד הפעם אודות קיום ההוראה „עשה לך רב".

*

י. ויש להוסיף, שכל האמור לעיל — ענינו המיוחד דששה במרחשון, הפעולה דהקמת בתי־חב"ד, וענין האחדות — מודגש גם בפרשת השבוע[74], פ' נח:

א) בפ' נח מסופר אודות ענין המבול, אשר, ככל עניני התורה, שכולה טוב, „אין טוב אלא תורה"[75], הרי, גם ענין המבול כפי שהוא בתורה הוא ענין (שתחלתו ותכליתו) טוב[76] — כמודגש גם בפירוש רש"י, פשוטו של מקרא „ויהי הגשם על הארץ"[77], „הורידן ברחמים, שאם יחזרו יהיו גשמי ברכה".

וזהו הקשר לששה במרחשון, שבו הגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, ומיד לאח"ז מתחילים לשאול גשמים[78] — שאז מודגש הענין ד„גשמי ברכה" בתכלית השלימות, שאינם גורמים עיכוב וצער אפילו הכי קל גם לאחרון שבישראל[79], ע"ד מ"ש[80] „ונתתי גשמיכם בעתם", „בשעה שאין דרך בני אדם לצאת".

ב) בפ' נח מסופר אודות ציווי הקב"ה „עשה לך תיבת גו' בא גו' אל התיבה

---

71) יבמות כה, ריש ע"ב. וש"נ.

72) מאירי — הובא במדרש שמואל שם מ"ו.

73) מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא. סה"מ תרל"ז ח"ב ע' רפט. תרע"ח ע' קסא. תרצ"ט ע' 191. ועוד.

74) כתורת אדה"ז שצריכים „לחיות" עם הזמן — „היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

75) אבות פ"ו מ"ג.

76) ראה בארוכה לקו"ש ח"ל ע' 16 ואילך.

77) פרשתנו ז, יב.

78) ועד שחודש מרחשון כולו נקרא „ירח בול" (מלכים א' ו, לח) — ע"ש גשמי ברכה שבו (ראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. יל"ש מלכים רמז קפד), ולכן נקרא גם מרחשון — מלשון „כמר מדלי" (ישעי' מ, טו), ע"ש טפות הגשמים (פר"ח לשו"ע אה"ע סקכ"ז סוס"ז).

79) להעיר, שבענין זה מודגש גם הענין דאהבת ישראל בתכלית — שכדי למנוע צער קל דאחרון שבישראל, מעכבים כל ישראל שאלת גשמים, למרות שכבר צריכים לירידת גשמים (ראה בארוכה שיחת ז' מרחשון תשמ"ז. ועוד).

80) בחוקותי כו, ד ובפרש"י.

גו'"[81]. וידועה תורת הבעש"ט[82] בפירוש „בא אל התיבה", ש„תיבה" קאי על תיבות התפלה והתורה, ש„צריך להכניס את עצמו בהתיבות דתפלה ותורה ולידבק בהם", כדי להציל את עצמו ובני ביתו מכל הענינים המבלבלים כו'.

וביאור הקשר עם ששה במרחשון — סיום תקופת המועדים (עלי' לרגל), עד שהאחרון שבישראל מגיע לביתו בנהר פרת, שאז מתחילה העבודה ב„עובדין דחול":

המעבר מחודש תשרי, „מרובה במועדות", להתעסקות ב„עובדין דחול", עניני הפרנסה כו', הוא — ע"ד ובדוגמת הכניסה למי המבול, כידוע[83] ש„טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עוה"ז", נמשלו ל„מים רבים", ע"ד ובדוגמת מי המבול.

והעצה לזה — „בא אל התיבה", להכניס ולדבק את עצמו בתיבות התפלה והתורה, כאמור לעיל, שההשפעה דחודש תשרי[84] על כל השנה כולה מתבטאת בכך שבזמנים מסויימים נמצא כולו בעולם הקדושה, כמו, בזמן לימוד השיעורים הקבועים בתורה, שכל מציאותו מונחת בלימוד התורה, „תורתו אומנתו", היינו, שנמצא כולו בתוך תיבות התורה, וכן בנוגע לכניסה בתיבות התפלה, ועד"ז בנוגע לעסקו בגמ"ח (כללות כל המצוות), אשר, עי"ז מובטח לו שינצל ממי המבול, היינו, שהתעסקותו בעניני העולם לא תגרע מדביקותו בה' ע"י התומ"צ („מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה"[85]), ולא עוד, אלא שע"י עבודתו פועל בירור וזיכוך העולם, דירה לו ית' בתחתונים[86].

וזהו גם הקשר והשייכות להקמת בתי-חב"ד בכל מקום ומקום — בתי תורה תפלה וצדקה, ע"ד ובדוגמת „עשה לך[87] תיבת גו'", שבה יכנסו („בא אל התיבה") כל אחד ואחת מבנ"י הנמצאים במקום זה, ועי"ז ינצלו מ„מי המבול", מים הזידונים כו', ועד, שעי"ז פועלים בירור וזיכוך העולם כולו (גם בנוגע לאוה"ע), ויתירה מזה — חידוש הבריאה, „השמים החדשים והארץ החדשה"[88], ע"ד ובדוגמת החידוש שלאחרי המבול — „עולם חדש ראה"[89], וכדברי חז"ל[90] שהשלימות דלעתיד לבוא קשורה עם

81) ו, יד ואילך.

82) כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות ס"ז ואילך. ושי"נ.

83) תו"א ריש פרשתנו. תו"ח שם נח, ד ואילך. וראה ד"ה מים רבים תשל"ח (לקו"ש ח"כ ע' 276 ואילך). ושי"נ.

84) להעיר מהקשר דתיבת נח לחודש תשרי — ע"פ דברי הזהר (ח"ג קמט, ב. רנח, ב) שהובאו ונתבארו באוה"ת פרשתנו (ע, א) על הפסוק (ח, ד) „ותנח התיבה בחודש השביעי בשבעה עשר יום לחודש", שחודש השביעי קאי על חודש תשרי, ושבעה עשר יום הם עש"ת ושבעת ימי הסוכות.

85) שה"ש ח, ז. וראה מקומות שנסמנו בהערה 83.

86) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

87) להעיר, שגם בציווי זה מודגש הענין ד„עשה לך", כפירוש האברבנאל: עשה לך, כלומר שנח בעצמו יעשה התיבה ולא יצוה לעשותה לאחרים (ולהעיר גם מצפע"נ עה"ת עה"פ, ובהנסמן שם. וראה לקו"ש חט"ו ס"ע 35 ואילך), ובנדו"ד, בנוגע להקמת בתי-חב"ד (תוכן ה„תיבה" בעבודת האדם. כבפנים) — שציווי זה שייך לכאו"א, שצריך בעצמו לעסוק בענין זה, ע"ד האמור לעיל (ס"ט) בענין „עשה לך רב".

88) ישעי' סו, כב.

89) ב"ר פרשתנו פ"ל, ח. ושי"נ.

90) ויק"ר פ"ז, ד. איכ"ר בסופו. ועוד. וראה לקו"ש ח"ל ע' 22-21.

השלימות דימי נח — "כימי עולם כימי נח".

ג) בפ' נח מסופר אודות דור ההפלגה, "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים"[91], היינו, שהי' אצלם ענין האחדות בשלימות[92], ומבואר בדרושי חסידות[93], שמצד גודל מעלת האחדות, "לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות"[94], שכן, "אפילו ישראל עובדים ע"ז ושלום ביניהם, אמר המקום, כביכול, איני יכול לשלוט בהם כיון ששלום ביניהם, שנאמר[95] חבור עצבים אפרים הנח לו"[96], שלכן, "דור של אחאב כולם עובדי ע"ז, ועל שלא הי' בהם דלטורין, היו יוצאין ונוצחים", ולאידך, בדורו של דוד, היו כאלו שלמרות גודל מעלתם בלימוד התורה, "אחר כל השבח הזה, היו יוצאין למלחמה ונופלין על שהיו בהן דלטורין"[97].

ונמצא, שבפ' נח מדובר אודות גודל מעלת האחדות — כפי שניתן ללמוד מהאחדות דלעו"ז, ובלשון הידוע — ע"ד המוסר — "קרבו רודפי זמה מתורתך רחקו"[98], שרואים לדאבוננו, שאצל "רודפי זמה" ישנו ענין הקירוב והאחדות ("קרבו"), ואילו אצל העוס־קים ב"תורתך", יכול להיות, ח"ו, ענין של ריחוק כו' ("רחקו"), ולכן, יש ללמוד (גם) מהם — "מאויבי תחכמני"[99] — את ענין האחדות.

*

יא. המורם מכל האמור לעיל — בנוגע לפועל:

בעמדנו בששה במרחשון, סיום וגמר העלי' לרגל דמועדי חודש תשרי, והתחלת הענין ד"ויעקב הלך לדרכו" בפועל ממש (גם אצל אחרון שבישראל) — הרי זה הזמן המתאים לעורר עוד הפעם אודות ההתחזקות ביתר שאת וביתר עוז בכל עניני העבודה דתומ"צ במשך כל השנה כולה, ע"י שממשיכים את החיות והנתינת כח כו' שקיבלו במשך חודש תשרי,

ובמיוחד בנוגע לב' הענינים שהם בהדגשה מיוחדת בעת העלי' לרגל — (א) המשכת הקדושה דביהמ"ק בכל מקום ומקום (ע"י בניית ועשיית "מקדש מעט"), החל מביתו הפרטי דכאו"א מיש־ראל, ועד להקמת בתי תורה תפלה וגמ"ח, בתי חב"ד, (ב) הוספה באחדותם של ישראל, אהבת ישראל, "ואהבת לרעך כמוך"[100], עד לאחדות ישראל, "לאחדים כאחד"[101] ממש.

וכדי למהר ולזרז ולהקל בקיום

---

91) יא, א.

92) להעיר מדברי הזהר בפרשתנו (עד, סע"א ואילך. וראה גם תו"א סוף פרשתנו. תו"ח שם עח, ד ואילך. לקוטי לוי"צ סוף פרשתנו (ע' לט)) ששורש האחדות ד"שפה אחת ודברים אחדים" הוא — מדרגות הכי גבוהות בקדושה כו', עיי"ש.

ולהעיר גם מפתיחת הענין בזהר (שם, רע"א) "ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים, ר' שמעון פתח והבית בהבנותו וגו'" — בנין בית המקדש, היינו, שענין האחדות נוגע גם לבנין ביהמ"ק, ועד"ז בנוגע להמשכת הקדושה דביהמ"ק בכל העולם כולו ע"י "מקדש מעט" (כנ"ל ס"ח).

93) תו"א סוף פרשתנו. תו"ח שם סג, ג ואילך. ובכ"מ.

94) יא, ו.

95) הושע ד, יז.

96) ב"ר פרשתנו פל"ח, ו. וש"נ.

97) מדרש תהלים ז, ח.

98) תהלים קיט, קנ.

99) שם, צח.

100) קדושים יט, יח.

101) לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

ענינים אלו — (ג) לקיים את הוראת המשנה „עשה לך רב", כנ"ל בארוכה[102].

יב. ויה"ר שכאו"א יקבל החלטות טובות לעסוק בכל הענינים האמורים לעיל, ומתוך שמחה וטוב לבב, אשר, עי"ז ניתוסף עוד יותר בכל עניני העבודה, עד לאופן של פריצת גדר והגבלה דלעו"ז, ואפילו — דנפה"ב, ואפילו — מצרים דקדושה, שהרי שמחה פורצת גדר[103].

ובענין זה יש נתינת כח מיוחדת בקבלת החלטות טובות ביום השבת:

אמרו חז"ל[104] „וביום שמחתכם אלו השבתות", ובפרט בשנה שכולה „שבת לה'"[105], ולא עוד, אלא שהתחלתה וראשיתה („ראש השנה", הכולל את כל ימי השנה[106]) ביום השבת, ומזה מובן שביום השבת, ובפרט בשנה זו, מודגש ביותר ענין השמחה, שפורצת גדר,

וביום השבת גופא — לאחרי חצות, זמן „רעוא דרעוין", שבו מודגש הענין ד„נחלה בלי מצרים . . נחלת יעקב אביך[107] . . כיעקב שכתוב בו[108] ופרצת"[109].

ועי"ז ניתוסף עוד יותר בהמשכת ברכותיו של הקב"ה — „ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך"[110], מהברכה ד„ונתתי גשמיכם בעתם", גשמי ברכה, ש„היא גדולה שבברכות"[111], ובהמשך לזה — כל הברכות האמורות בפרשה.

ובפשטות — שנה טובה ומבורכת בטוב הנראה והנגלה למטה מעשרה טפחים בגשמיות כפשוטו, „גשמיכם" גם מלשון גשמיות[112], וכתוצאה מזה — גם ברוחניות, ע"ד פתגם רבינו הזקן[113] שהקב"ה נותן לישראל גשמיות, והם עושים מהגשמיות רוחניות, ובגשמיות וברוחניות גם יחד,

ועד לברכה העיקרית והפנימית, גאולתנו, ע"י משיח צדקנו — „ואולך אתכם קוממיות"[114], כאשר „עלה הפורץ לפניהם"[115],

שאז יהי' הענין דעלי' לרגל בפועל ממש, ואדרבה — „מידי חודש בחדשו ומידי שבת בשבתו"[116], וכן עבודת הקרבנות בפועל ממש, כמ"ש[117] „וערבה לה'

---

102) להעיר גם משיעור היומי ברמב"ם (הל' נזקי ממון פי"ג ה"י־טו) בדיני בור, שישנם ב' אופנים, „החופר בור עמוק עשרה טפחים", או „עשה תל גבוה ברשות הרבים . . גבוה עשרה טפחים", דיש לומר בביאור ענינם (למעליותא) ב„לתקן הדעות" (ראה רמב"ם סוף הל' תמורה) — שהם ע"ד ובדוגמת ב' הענינים ד„עשה לך רב", והקמת בתי חב"ד: „בור עמוק" — מורה על תנועת הביטול והקבלה, „עשה לך רב", ו„תל גבוה ברשות הרבים" — מורה על תנועת ההשפעה להאיר גם ברה"ר ע"י הקמת „בית־חב"ד" באמצע רשות־הרבים. ובשניהם צ"ל „עשרה טפחים" — לעשות בזה כדבעי (כתובות סז, רע"א), בכל עשר כחות נפשו.

103) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

104) ספרי בהעלותך י, י.

105) בהר כה, ב. שם, ד.

106) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

107) ישעי' נח, יד.

108) ויצא כח, יד.

109) שבת קיח, סע"א ואילך. וראה זח"ב פח, ב.

110) ראה תניא פל"ב.

111) רמב"ן עה"פ (בחוקותי כו, ד).

112) ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) סי' רז, וסי' רנו. וראה גם „היום יום" כ"ח תשרי.

113) „היום יום" כ"ז טבת. וראה „היום יום" כ"ז אלול.

114) בחוקותי כו, יג.

115) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית ספס"ג.

116) ישעי' סו, כג.

117) מלאכי ג, ד.

מנחת יהודה וירושלים כימי עולם וכשנים קדמוניות",

קיום היעוד[118] **"כי מלאה** הארץ **דעה את ה'** כמים לים מכסים", **לאחרי ההכנה בימי נח ("כימי עולם כימי נח") שה־עולם כולו הי' מוצף במים, כ"בתחלת ברייתו", שהי' "כל העולם כולו מים במים"**[119], **אלא ואדרבה — באופן נעלה יותר, שכן, ע"י מעשינו ועבודתינו בבירור העולם (החל בפרט מז' במר־חשון) פועלים שלימות זו** במציאות העולם, **"מלאה** הארץ **דעה את ה'** כמים לים מכסים"[120], **ע"ד השלימות ד"אלה תולדות פרץ"**[121] **— יותר מהשלימות ד"אלה**[122] **תולדות השמים והארץ בה־בראם"**[123],

כן תהי' לנו — במהרה בימינו, בעגלא דידן ממש.

118) ישעי' יא, ט. וראה סיום וחותם ספר הי"ד.
119) ב"ר פ"ה, ב, וש"נ. וראה לקו"ש ח"ל ע' 16.

120) ראה לקו"ש שם ע' 20 ואילך.
121) רות ד, יח.
122) בראשית ב, ד.
123) ראה שמו"ר פ"ל, ג. וראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שסז.

משיחת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשמ"ז

א. היינט, כ"ף חשון, איז דער יום הולדת פון דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע, ובלשון פון צמח צדק (דער נשיא בדורו) בעת קריאת שם בעל יום ההולדתי „נולד כ' חשון תרכ"א[2], שיש בזה שני כפי"ן, שהוא רומז לכתרא עילאה"[3].

ויש לומר דעם ביאור השייכות ביניהם (פון דעם בעל יום ההולדת מיט זמן הולדתו):

כללות התורה איז פארבונדן מיטן קו האמצעי, המבריח מן הקצה אל הקצה, וואס איז עולה עד (פנימיות) הכתר[3*] און נמשך אין ספירת המלכות, ביז למטה מטה[4]. ובאותיות פשוטות: תורה איז „חכמתו ורצונו של הקב"ה"[5] (וואס „רצון העליון ב"ה מכונה ונקרא בפי חכמי האמת בשם כתר עליון"[6]). און פון די הויכע דרגא איז „תורה ירדה ממקום כבודה שהיא רצונו וחכמתו יתברך ואו־רייתא וקוב"ה כולא חד[7] כו', ומשם נסעה וירדה בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה בהשתלשלות העולמות עד שנתלבשה בדברים גשמיים ועניני עולם הזה כו'"[5], און ווי די תורה איז למטה שטייט זי מיט דעם גאנצן תוקף ווי זי איז למעלה (מבריח מן הקצה אל הקצה) און ווייזט אן אידן ווי זיי זאלן זיך פירן אין זייערע ענינים (אויך הגשמיים) בהתאם לרצון הקב"ה. און דערפאר איז תורה (אורייתא) דער „ממוצע המחבר" וואס איז מאחד ישראל וקוב"ה[8] (בדוגמא ווי כתר (רצון) איז דער ממוצע[9] צווישן איין דרגא מיט די צווייטע דרגא)[10].

און אין תורה עצמה איז די המשכה פון (פנימיות ה)כתר שבתורה[11] — אין פנימיות התורה, „בעסק סתים ופנימיות התורה מאיר בזה העצמות בגילוי יותר כו'"[12]. ועאכו"כ ווי פנימיות התורה נתגלתה בתורת החסידות[13], אנהויבנ־

---

1) ראשי פרקים מתולדות כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בהקדמה לחנוך לנער ע' 8.

2) שנת כתר"א — „היום יום" כ' חשון.

3) כמבואר בכ"מ שאות כ' ר"ת כתר ועשרים בגימטריא כתר — ראה לקו"ת שה"ש לה, ג. ס' הערכים־חב"ד מערכת אותיות אות כ"ף ע' סט ואילך. ושי"נ.

3*) וראה אבות פ"ד מי"ג. רמב"ם הל' ת"ת רפ"ג: „בשלשה כתרים נכתרו ישראל כתר תורה . . מונח ועומד ומוכן לכל ישראל . . כל מי שירצה יבא ויטול". וראה הדרן על הרמב"ם תשמ"ה — לקו"ש חכ"ז ע' 242 ואילך.

4) המשך תער"ב ח"ב פשס"ב. וראה שם ח"א פקי"ד.

5) תניא פ"ד.

6) אגה"ק סכ"ט (קמט, סע"ב) — שיעור תניא דכ"ף מ"ח (בשנה מעוברת).

7) ראה זהר ח"א כד, א. ח"ב ס, א. תקו"ז ת"ו בתחלתו. לקו"ת נצבים מו, א. ועוד.

8) ראה זח"ג עג, א. וראה לקו"ת נצבים שם. המשך תער"ב ח"ב שם. סה"מ תרנ"ז ע' כו ואילך. הש"ת ע' 61. 67 ואילך. ובכ"מ.

9) ע"ח שער דרושי אבי"ע פ"א. וראה לקו"ת בחוקותי מו, ג. במדבר יב, א ואילך. ראה כא, א. ובכ"מ.

10) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' שצח. יתרו ע' תתסו ואילך. נ"ך (כרך ג) ס"ע א'שמט ואילך. ועוד.

11) ראה מקומות שבהערה הקודמת.

12) המשך הנ"ל ח"ב שם.

13) ראה המשך הנ"ל שם פשע"ג ואילך, שענינה דחסידות בכלל היא המשכת אור חדש מבחי' פנימיות הכתר, ולמעלה יותר — המשכת בחי' פנימיות עתיק ממש, בחי' א"ס שנמצא ברדל"א. וראה בארוכה קונט' ענינה של תורת החסידות.

דיק דורך דעם בעש"ט — באופן פון "יפוצו מעינותיך חוצה"[14],

און נאָכמער — דורך תורת חסידות חב"ד שנתייסדה ע"י אדמו"ר הזקן, ובפרט "נאָך פעטערבורג", וואָס דעמולט האָט זיך אָנגעהויבן "דער עיקר פון יפוצו[14] מעינותיך חוצה"[15] — ווייל חסידות חב"ד גיט אַרויס די מעינות (הבעש"ט[16]) פון פנימיות התורה בהבנה והשגה פון חכמה בינה דעת[17], באופן פון "יתפרנסון"[18] מיני", ביז אַז דאָס זאָל קענען דורכנעמען די שכל און מציאות פון נה"ב, און פון חלקו שבעולם, און זיי מהפך זיין לקדושה. וואָס דאָס ערמעגלעכט אַז די מעינות הבעש"ט זאָלן אָנקומען אין "חוצה" כפשוטו.

און דעריבער איז דוקא דורך דעם (התלבשות פנימיות התורה בהשגה ע"י אדה"ז) ווערט "נמשך עצם פנימיות התורה"[19], וואָרום די "ירידה והשפלה" פון מלביש זיין חסידות אין שכל איז נמשך מכח עליון יותר[20], און נאָכמער: סוף מעשה במחשבה תחלה, די כוונה למעלה בעצמותו ית' איז אַז תורה און אלקות זאָל אַראָפּקומען דוקא למטה מטה, ביז אין "חוצה" — הפיכת טבע הנה"ב[21] ("חוצה" שבאדם[22]) וחלקו שבעולם ("חוצה" שבעולם) און מאַכן דאָרט אַ דירה לו ית' בתחתונים, אַזוי אַז דער תחתון וטבע העולם זאָל ווערן אַ כלי צו אלקות, וואָס די מעגלעכקייט דערצו איז דורך גילוי החסידות בהבנה והשגה[23], דעריבער איז דאָס ממשיך "עצם פנימיות התורה", און וואָס אַלץ ווייטער (מער "חוצה") חסידות ווערט נמשך, אַלץ מער דריקט דאָס אויס עצם מהותה[24].

אין דעם גופא זיינען אָבער אויך געווען דרגות — וואָס מדור לדור האָט יעדער נשיא מפיץ געווען די מעינות הבעש"ט צו נאָך אַ ווייטערדיקן "חוצה".

ב. ויש לומר אַז אין דעם איז צוגעקומען אַ חידוש ושלב עיקרי דורך דעם בעל יום ההולדת, דער רבי נ"ע — הן אין תורת החסידות שלו, והן אין זיינע פעולות פון הפצת המעינות חוצה:

---

14) ראה אגה"ק הידועה דהבעש"ט — נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתה. ובכ"מ.

15) ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

16) ראה מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע (נדפס באגרות־קודש שלו ח"א ע' רנט. "היום יום" בתחלתו): והיא היא תורת הבעש"ט.

17) ראה תורת שלום שם. מקומות שבהערה 19. ובכ"מ.

18) לשון התקו"ז ת"ו בסופו. וראה הקדמת המקדש מלך לספרו. כסא מלך לתקו"ז שם. ועוד.

19) ד"ה פדה בשלום תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה ע' עט) בשם אביו כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע י"ט כסלו עטר"ת (ס' השיחות תורת שלום (הוצאת קה"ת, תשמ"ג) ע' 260).

20) תורת שלום ע' 115.

21) להעיר מהפתגם שכל ענין החסידות הוא לשנות טבע מדותיו — לקו"ד ח"א נו, א. מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר מיום כ' מרחשון תרצ"ז ("התמים" חוברת ג' ע' סו [קמט, ב]. אגרות־קודש שלו ח"ג ע' תנח). ועוד.

22) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תנה.

23) ויש להתאים זה עם הידוע שעבודת אדה"ז היתה בעשיית בעלי תשובה (לקו"ד ח"ד תשנה, א ואילך. תורת שלום ע' 86) — כי זהו בירור ניצוצות הכי תחתונים שנפלו למטה בזדונות כו', וע"י התשובה מעלים הניצוצות, וזדונות נעשות כזכיות.

וגם בענין זה (עשיית בע"ת) — נראה ההתעסקות המיוחדת של בעל יום ההולדת (שיחה דלקמן הערה 31 — ס' השיחות תש"ב ע' 144. ועוד).

24) ראה סד"ה פדה בשלום שם (ע' פח). קונט' ענינה של תורת החסידות סי"ח. ס"כ. לקו"ש חט"ז ע' 38 הערה 39.

ולהעיר, שבחי' יחידה — תורת החסידות (יחידה שבתורה) — חודרת בעיקר כח העשי' כו' — ראה בארוכה ברכת ערב יוהכ"פ (לעיל ע' 2 ואילך) ושי"נ.

בתורת החסידות: במאמרי בעל יום ההולדת זעט מען אז די עניני חסידות זיינען בביאור יותר רחב ובהבנה והשגה שכלית יותר, ווי זיי זיינען (בגלוי) במאמרי רבותינו נשיאינו שקדמו[25]. וכידוע דער פתגם פון חסידים הרא־שונים[26] אז דער רבי נ"ע איז „דער רמב"ם פון חסידות", ווייל די ענינים במאמרי חסידות שלו זיינען „א הלכה קבועה ומסודרה מיט דעם גאנצן הסבר פון דעם ענין, דבר דבר על אופנו . . א מעין פון ים החכמה, א מסכת שלימה". והיות אז דער רבי נ"ע האט אראפ־געבראכט תורת החסידות נאכמער אין הבנה והשגה, גיט דאס די מעגלעכקייט אויף דערגרייכן נאך ווייטער אין „חוצה", ובמילא באווייזט עס אז דאס נעמט זיך פון נאך א העכערע דרגא אין „עצם פנימיות התורה".

ועוד ועיקר: דער רבי נ"ע האט מייסד געווען ישיבת תומכי תמימים. וואס דורך דעם האט ער דורכגעפירט די כוונה פון „יפוצו מעינותיך חוצה" ע"י הבעש"ט ואדה"ז ורבותינו נשיאינו שלאחריהם — אז דאס זאל ארויס־קומען אין לימוד התורה בפועל, און דורכנעמען עולם התורה (לומדי תורה ואנשי תורה), ובאופן של קביעות והת־יישבות — וואס דאס האט זיך דורכ־געפירט בעיקר (אנהויבנדיק) דורך התייסדות ישיבת תומכי תמימים, א ישיבה פאר תלמידים, מיט דער כוונה צוצוציען תלמידים מכל קצוי תבל, וואו מ'לערנט תורה, נגלה דתורה און תורת החסידות, באופן של „ישיבה", בקביעות ובהתיישבות[27], און ווי א תורה אחת, תורה תמימה[28] — דער לימוד הנגלה איז דורכגענומען מיט לימוד החסידות, און דער לימוד החסידות איז דורכ־גענומען מיט לימוד הנגלה, ביז אז די השגה בחסידות איז „כלימוד הסוגיות בגליא שבתורה"[29].

דאס הייסט: אע"פ וואס „דער עיקר פון יפוצו מעינותיך חוצה" האט זיך אנגעהויבן בא דעם אלטן רבי'ן, איז אבער דער ענין בפועל בעולם התורה האט זיך אנגעהויבן (בעיקר) דורך התייסדות ישיבת תומכי תמימים. ווי מ'זעט עס בפועל, אז ניט קוקנדיק אויף די הפצה ע"י רבותינו נשיאינו שלפני זה, איז אין דעם צוגעקומען שלא בערך מער דורך התייסדות הישיבה און די תלמידי הישיבה. און דאס האט געגעבן דער כח צו באלייכטן דעם חושך כפול ומכופל פון „חוצה" (שבעולם) פון עקבתא דמשיחא (א טיפערער חושך ווי ס'איז געווען בדורות שלפנ"ז).

און ווי דער רבי נ"ע האט געזאגט בכמה משיחותיו בקשר עם התייסדות הישיבה[30]. ובמיוחד אין די שיחה הידועה

25) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 27.

26) לקו"ד ח"ב רצו, א.

27) ראה לקו"ש חכ"ט ע' 4־283.

28) ראה שיחת כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שמח"ת תרנ"ט (בשעת הקפות) — בקשר לקריאת שם הישיבה „תומכי תמימים" — נעתקה במכתבי כ"ק מו"ח אדמו"ר („התמים" חוברת א ע' כד [יג, ב] ואילך. אגרות־קודש שלו ח"י ע' ד. שם ע' שסח).

29) ל' כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע ב„מאמר הפתיחה" שלו בעת התייסדות הישיבה ט"ו אלול תרנ"ז — נעתק במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר („התמים" שם ע' כג [יג, א] ואילך. אגרות־קודש שם ע' שסו ואילך). וראה גם קונטרס עץ החיים פכ"ה.

30) ראה שיחת ח"י אלול תרנ"ז (נדפסה בס' השיחות תש"ב ע' 133. לקו"ד ח"ד תשפב, א): מיט דער התחלה אין דער ישיבה . . צינד איך אן דעם נר תמיד פון די מאורות, וואס דער בעש"ט און די רביים האבען אונז מנחיל געווען, אז עס זאל מקויים ווערן די הבטחה פון יפוצו מעינותיך חוצה און ביאת משיח צדקנו.

שלו צו די תלמידי הישיבה[31] בענין „כל[32] היוצא למלחמת בית דוד" — אַז די תלמידי הישיבה זיינען „חיילי בית דוד" וועלכע וועלן „ראַטעווען דעם מצב פון כלל ישראל" פון די „אשר חרפו עקבות משיחך"[33] (ראַטעווען ביז אין אַן אופן פון „אמן ואמן" (כסיום המזמור תהלים[34]), וואָס ווייזט אויף גמר הנצחון[35]), און דורך יפוצו מעינותיך חוצה ברענגען „אתי מר" דא מלכא משיחא (קיום ההבטחה פון משיח'ן צום בעש"ט[36]).

און נאָכמער בגלוי און נאָך ווייטער אין „חוצה" איז דאָס (הפצת המעינות) אַרויסגעקומען דורך בנו יחידו, ממלא מקומו — כ"ק מו"ח אדמו"ר, וועלכער האָט אָנגעהויבן מגלה און מפיץ זיין פנימיות התורה בכל מקום ומקום ממש, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנו, און אויך — דורך הייסן מתרגם זיין חסידות אין אַנדערע שפּראַכן[37], „באר היטב — בשבעים לשון"[38], אַזוי אַז דאָס זאָל קענען דערגרייכן אידן וואָס פאַר־שטייען נאָך ניט לע"ע לשון הקודש אָדער אידיש, און אויך — אומות העולם[39] (להבדיל).

ג. עפ"ז איז (נאָכמער) פאַרשטאַנ־דיק דער ביאור אין דברי הצ"צ בנוגע להולדת אדמו"ר נ"ע — „נולד כ' חשון תרכ"א, שיש בזה שני כפי"ן, שהוא רומז לכתרא עילאה" — ווייל די שליחות פון דעם רבי'ן נ"ע במיוחד איז באַשטאַנען אין ממשיך ומגלה זיין בחי' כתר שב־תורה (תורת החסידות) למטה מטה[40], באופן גלוי לכל[41].

ויש לומר אַז דאָס איז מרומז אין דעם וואָס „יש בזה שני כפי"ן" — ע"פ המבואר בלקו"ת[42] אַז די שני כפי"ן זיינען מרמז לב' הבחינות שבכתר אריך ועתיק[43]. ווייל גילוי תורת החסידות עד

---

31) שמח"ת תרס"א — נדפסה בס' השיחות שם ע' 141 ואילך. לקו"ד שם תשפז, ב ואילך.

32) שבת נו, א.

33) תהלים פט, נב.

34) שם, נג. וראה פסיקתא רבתי פט"ז, טו: אם ראית דור אחר דור מחרף צפה לרגליו של מלך המשיח, ומה טעמי', אשר חרפו אויביך ה' אשר חרפו עקבות משיחך ומה כתב בתרי' ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

35) דגדול העונה אמן כו' (נזיר בסיומה).

36) אגה"ק דהבעש"ט שבהערה 14.

37) ראה גם לקו"ש ח"ג ע' 863. חכ"ד ע' 10. ובכ"מ.

38) תבוא כז, ח ובפרש"י.

39) בענינים המותרים להם.

40) וענין זה מרומז גם בשמו „שלום דובער" — המשכת שלום (קו האמצעי, העולה עד הכתר) למטה מטה, בבחי' „דוב" — „המסורבל בבשר" (קידושין עב, א ובפרש"י), ו„בער" — תרגום בלע"ז (ע"ד „כתרא" תרגום דכתר כדלקמן). ראה בארוכה שיחות: ש"פ ויקרא תשמ"ב. ליל הושע"ר תשד"מ. ש"פ תצא תשמ"ה. כ"ף מ"ח תשמ"ו.

ועפ"ז יש לומר קשר הדברים במה שאמר הצ"צ בעת קריאת שם בעל יום ההולדת „רש"ב, בשר שבר — צריכים לשבור בשר הגוף" (ובהמשך לזה אמר כנ"ל) „ונולד כ' חשון תרכ"א, שיש בזה שני כפי"ן, שהוא רומז לכתרא עילאה" — דהקשר בין „בשר שבר" עם „כתרא עילאה" מובן ע"פ הנ"ל — שענינו של אדמו"ר מהורש"ב הוא המשכת כתרא עילאה — שלום — למטה מטה ב„בשר שבר".

41) ולהעיר גם, שכ"ף חשון הוא לעולם חמשים יום מראש השנה (ובאותו יום בשבוע דר"ה) — שענינו של ר"ה הוא שתמליכוני (ר"ה טז, א. וש"נ), המשכת בחי' כתר (רצון ותענוג) למטה מטה (ראה לעיל ע' 7־6. וש"נ), וענין זה נתגלה בעבודה בעולם (שהתחיל בעיקר בחודש חשון — ראה לקו"ש ח"כ ע' 358. ובכ"מ) במיוחד חמשים יום לאחרי זה (כ"ף חשון) המרמז על גילוי שער הנו"ן, בחי' כתר (ראה לקו"ת במדבר יב, א ואילך. ובכ"מ).

42) שה"ש לה, ג. וראה ס' הערכים שבהערה 3. וש"נ.

43) וי"ל שהב' כפי"ן שבנדו"ד (כ' מ"ח תרכ"א) הם כנגד מנין השנים (תרכ"א) — חיצוניות הכתר, ומנין החדשים (כ' מ"ח) — פנימיות הכתר (ראה

למטה מטה („חוצה" ממש) דורך דעם רבי'ן נ"ע איז דער חיבור פון עתיק און אריך: דאָס ווערט נמשך (ניט בלויז מבחי' אריך, חיצוניות הכתר, ששייך לסדר השתלשלות, נאָר) מבחי' עתיק, פנימיות הכתר[44], שלמעלה מסדר השתלשלות לגמרי, אָבער דאָס ווערט נמשך בבחי' אריך, מקור לסדר השתל־שלות, ועי"ז — בכל סדר השתלשלות.

און דער יום כ' (כתר) בשנת כתר"א איז בחודש מרחשון — וואָס ווערט אָנגערופן „ירח בול"[45] על שם ירידת הגשמים שבחודש זה[46], וואָס ירידת גשמים איז פאַרבונדן מיט עבודת התשובה[47] — ענינה פון תורת החסי־דות[48], צו מהפך זיין אויך דעם תחתון שבתחתון דורך עבודת התשובה.

ד. ויש להוסיף, אַז דער יום הולדת איז געווען בשנת תרכ"א, „כתר"א" בלשון תרגום (ניט בשנת תר"כ, אותיות כתר בלשון הקודש), וכלשון הצ"צ „כתרא עילאה" (ניט „כתר עליון") — ווייל תוכן עבודת בעל יום ההולדת איז געווען המשכת בחי' כתר (תורת החסידות) בלשון תרגום (כתרא), פון די שבעים לשון דאוה"ע, בכדי מברר זיין די שבעים לשון פון דעם פירוד בעולמות בי"ע, וואָס איז „חוצה" לגבי עולם האצילות, עולם הקודש (לשון הקודש)[49].

ווי דאָס איז אַרויס בגלוי ממש דורך בנו ממלא מקומו כ"ק מו"ח אדמו"ר[50] — ע"י תרגום תורת החסידות „בשבעים לשון".

ה. דערפון האָט מען אויך אַ לימוד בכ"ף חשון בכל שנה ושנה:

ביום הולדת פון יעדער מענטש איז „מזלו גובר"[51]. עאכו"כ פון אַ נשיא הדור, וואָס „הנשיא הוא הכל"[52], און ער איז („נשיא" מלשון) מנשא (הויבט אויף) הכל, כל אנשי הדור — איז דאָך מובן אַז ביום הולדת פון אַ נשיא, ווען „מזלו גובר" (ניט נאָר הבנתו והשגתו — דמאי קמ"ל, נאָר אויך „מזלו", בחי' כתר שבו[53], און פון כתר ווערט עס נמשך אין אַלע כחות), טוט עס אויף אַ התגברות במזלו ובכל הכחות פון כל אחד ואחת מאנשי דורו, און דורך בנו ממלא מקומו כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — ווערט נמשך אין כל אנשי דורנו אַ התגברות במזלם, בחי' כתר, און אין אַלע כחות.

ד. ה. אַז בכ"ף חשון מדי שנה בשנה האָט כאו"א אַ התגברות מיוחדת אין די כחות צו טאָן אין דער עבודה פון דעם בעל יום ההולדת, וועלכע ער האָט איבערגעגעבן לכל אנשי דורו, ועי"י בנו

אוה"ת בראשית יט, א ואילך. ד"ה החודש תרנ"ד. שיחת כ"ף מ"ח תשמ"ו).

44) ראה לעיל סעיף א', שחסידות היא מפנימיות הכתר.

45) מלכים א ו, לח.

46) ראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"ב. פסיקתא רבתי פ"ו, ה. ילק"ש מלכים רמז רפד.

47) ראה תענית ח, ב ואילך.

48) כנ"ל הערה 23.

49) ראה תו"א משפטים עז, ד. עח, ג. וראה לקו"ש ח"ג ע' 862. חכ"ד שם. ובכ"מ.

50) שעבודתו מתחילה (בכח) בעבודת אביו אדמו"ר נ"ע. ועפ"ד המבואר (ראה ביאוה"ז לאדהאמ"צ ויחי כט, ד ואילך. ולהצ"צ שם ע' קסח ואילך. אוה"ת ויחי שפה, ב ואילך. ועוד. וראה לקו"ש ח"ג ע' 832 ואילך) בנוגע ליעקב ויוסף (שמו הראשון של כ"ק מו"ח אדמו"ר), שיוסף (יסוד) ענינו להמשיך כל עניני יעקב (אצילות) בעולמות בי"ע.

51) ראה ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. וראה שיחת כ"ף מ"ח תשד"מ.

52) פרש"י חוקת כא, כא.

53) פרדס שער ערה"כ ערך מזל. וראה תקו"ז ת"י (כה, ב).

ממלא מקומו — לכל אנשי דורנו — דער כללות הענין פון הפצת המעינות חוצה, המשכת כתר (פנימיות התורה) למטה מטה, אין „חוצה" ממש, ביז אין תרגום („כתר"א") „בשבעים לשון".

ואדרבה: בכל שנה ושנה ווערט, קומט אין דעם צו אן עלי' והתגברות נוספת, ווארום „מעלין בקודש"[54], ובפרט אז בכל שנה ושנה ווערט נמשך אן „אור[55] חדש שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה"[56]. ועאכו"כ מדור לדור (דור גם מלשון שורה[57], וכולל כו"כ שנים), וואס איז שלא בערך מער פאר די עלי' משנה לשנה.

ו. ועאכו"כ בכ"ף חשון שנה זו, וואס איז: א) א שנת השמיטה, ב) ביום השבת[58] — וואס אויך אין דעם איז אונטערשטראכן די נקודה הנ"ל — התגלות תורת החסידות (כתר שב־תורה) למטה מטה.

וביאור הענין:

דער תוכן פון שנת השמיטה איז בדומה צו דער תוכן פון יום השבת[59]: כשם ווי „ויברך אלקים את יום השביעי (של היקף השבועי) ויקדש אותו"[60], אזוי אויך בהיקף של שבעת השנים, האט דער אויבערשטער מברך ומקדש גע־ווען די שנה השביעית. און דערפאר דארף דעמולט זיין „ושבתה הארץ שבת לה'"[61], אז מ'איז דעמולט שובת ממלאכת האדמה, חרישה וזריעה וכו'. בדומה צו תוכן יום השבת, ווען מ'איז שובת מכל מלאכה.

ובלשון הקבלה והחסידות[62] — בשנת השמיטה („שבת לה'") ווערט עליית המלכות ועליית העולמות בי"ע לעולם האצילות, און דעריבער איז דעמולט אסור מלאכת האדמה (מלכות). ע"ד ווי עליית המלכות והעולמות ביום השבת, מעולם המעשה לעולם הדיבור ועולם המחשבה[63].

ד.ה. אז בשנת השמיטה (ע"ד ווי ביום השבת) שטייט א איד העכער פאר וועלט — ער פארנעמט זיך ניט מיט די פעולות גשמיות הרגילות בחיי יום יום (בשאר השנים). וואס דאס שטרייכט אונטער זיין פארבונד מיט דעם אויבערשטן — סיי מצד דעם וואס ער האט דעמולט ניט די בילבולים פון טרדות הפרנסה בעוה"ז הגשמי, און ער פארלאזט זיך אויפן אויבערשטן[64], און סיי מצד דעם וואס ער נוצט אויס די ליידיקע צייט און כחות אויף הוספה בעבודת ה', לימוד

---

54) ברכות כח, א. וש"נ.

55) אגה"ק סי"ד.

56) כידוע שגם לאחרי צאת הנשמה מן הגוף יש (הוספה ב)ענין הזמן (בהמשך להשנים שהיתה נשמה בגוף למטה) — ראה רשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לאביו בעל יום ההולדת (נדפסה בהוספות לסה"מ פר"ת ע' שנז. וש"נ). וראה לקו"ש ח"ה ע' 103 ואילך.

וע"ד הנגלה והלכה — ראה צפע"נ על הרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ד. כללי התומ"צ אות ב, י.

57) מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך א) ע' תיט. אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תקמט ואילך.

58) נוסף על זה שכל השנה התחלתה ביום השבת, יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת. וראה לעיל הערה 41.

59) ראה חינוך מצוה של. סהמ"צ להצ"צ מצות קדושת שנת השביעית. וש"נ. וראה ויק"ר פכ"ט, יא. רמב"ן בהר כה, ב. ועוד.

60) בראשית ב, ג.

61) כשם שנאמר בשבת בראשית (פרש"י בהר שם).

62) סהמ"צ להצ"צ שם. וש"נ.

63) ראה לקו"ת שבת שובה סו, ג. סה"מ תרס"ה ע' י. תש"ג ע' 38.

64) שזהו אחד מהענינים בשנת השמיטה — ומורה על חידוש העולם ועל בורא העולם ומנהיגו (ראה חינוך מצוה פד. רמב"ן בהר שם).

התורה ועבודת התפלה. ווי עס שטייט אין מפרשים[65] בנוגע לשנת השמיטה „שתהי' כל השנה הבטלה מעבודת האדמה מוכנת לעבודתו . . שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'". און — אין אַן אופן פון יגיעה בלימוד התורה כו': כשם ווי אין די שש שנים איז געווען „יגיע כפיך"[66], „בזיעת אפיך תאכל לחם"[67], נוצט ער אויס (בשנת השמיטה) דעם כח היגיעה אין לימוד התורה ועבודת ה'.

כולל ובמיוחד אין לימוד פנימיות התורה — בחי' שבת שבתורה (וואָס איז נשמתא[68] פון נגלה דתורה וואָס פאַר־נעמט זיך מיט בירורי טוב ורע כו'[69]).

צוזאַמען דערמיט איז ניט דער פשט אַז דעמולט פעלט אין פרנסה והשפעות בעוה"ז הגשמי (וואָס מ'באַקומט בהשש שנים דורך מלאכת האדמה), נאָר כמקרא מלא[70] „וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים"[71].

ד.ה. אַז אין די שש שנים באַקומט ער די ברכה בפרנסה דורך יגיעה במלאכת האדמה, און בשנת השמיטה באַקומט ער די ברכה בפרנסה דורך יגיעה בלימוד התורה ועבודת התפלה כו'.

עפ"ז איז מובן, אַז דער תוכן הנ"ל פון יום הולדת אדמו"ר נ"ע בכ' חשון שנת כתר"א (המשכת בחי' כתר, גילוי תורת החסידות, למטה מטה) קומט נאָך שטאַרקער אַרויס אין אַ שנת השמיטה — ווייל דאָס איז אויך מתוכן שנת השמיטה: עליית (כתר) מלכות[72] למעלה מעלמא דפרודא (בי"ע), און ווי בחי' (כתר) מלכות שטייט למעלה, ווערט פון דאָרט נמשך למטה מטה בעוה"ז הגשמי[73], „וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים". ובעבודה — אַ שנה געווידמעט צו לימוד התורה, כולל ובמיוחד פנימיות התורה (שבת שבתורה), און אין אַן אופן אַז דאָס ווערט נמשך למטה מטה אין „חוצה" ממש (כתר"א לשון תרגום).

ז. בסגנון אחר:

יום השבת האָט אין זיך צוויי ענינים: א) יום השביעי, דער המשך וסיום ושלימות פון די שבעת ימי בראשית[74]. ב) עליית כל השבעה ימים למעלה מן

65) ספורנו בהר שם. וראה מכתב ל' תשרי ר"ח מרחשון תשמ"ז (נדפס לקמן ח"ב בהוספות). וש"נ.

66) תהלים קכח, ב.

67) בראשית ג, יט.

68) זח"ג קנב, א.

69) ראה אגה"ק סכ"ו.

70) בהר כה, כא.

71) וגם השש שנים מקבלים השפעתם משנת השמיטה — ראה אוה"ת בהר (כרך ב') ע' תקצד ואילך. ועוד.

72) ראה תקו"ז בהקדמה (פתח אליהו): כתר עליון איהו כתר מלכות. וראה אגה"ק ס"כ (קל, ב). לקו"ת ר"ה נו, ג. ועוד.

73) ליתר ביאור: גם עבודת האדמה בשש שנים (עובדין דחול) היא עבודה ע"פ תורה (ולהעיר שחרישה וזריעה היו עבודות במשכן), לקיים „לשבת יצרה" (ישעי' מה, יח).

ועאכו"כ עבודת האדמה ע"י ישראל, שהוא „מאמין בחי העולמים וזורע" (תוד"ה אמונת — שבת לא, א), כלומר שהוא מכיר בטבע עצמו בחי' אלקות שלמעלה מהטבע (ראה לקו"ש חט"ז ע' 370. וש"נ);

אבל מ"מ הי' התלבשות (תפיסא עכ"פ) בדרך הטבע, עבודת החרישה וזריעה כו'. וי"ל שהוא בדוגמת בחי' אריך, שהוא למעלה מעולם (טבע) וסדר השתלשלות, אבל בערכו (שרש הנאצלים).

משא"כ בשנת השמיטה ההמשכה היא ע"י עבודה רוחנית (לימוד התורה כו'). וי"ל בדוגמת עתיק שנעתק לגמרי מעולם וסדר השתלשלות, ומשם נמשך בעוה"ז הגשמי („וצויתי את ברכתי").

74) ראה אוה"ת בראשית ד"ה ויכולו (כרך א מב, ב ואילך. כרך ג תקח, א ואילך). ועוד.

הזמן. דעריבער הויבט מען דערנאָך אָן ציילן זמן מחדש „היום יום ראשון"[75]. ובספירות: א) ספירת המלכות (סיום וגמר פון די שבע מדות). ב) ספירת הכתר (למעלה מזמן וסדר זמנים). ובספירת הכתר עצמו — בחי' עתיק, שנעתק ומובדל לגמרי פון זמן (משא"כ אריך האָט נאָך עפּעס אַ שייכות מיט סדר זמנים).

וי"ל אַז עד"ז האָט אין זיך שנת השמיטה („שבת לה'", שבת בשנים) בײדע ענינים: א) שנה השביעית, אַ המשך וסיום ושלימות פון די שש שנים — בחי' מלכות. ב) עליית השבע שנים למעלה מן הזמן (דעריבער הויבט מען דערנאָך אָן אַ מספר חדש פון שבע שנים) — בחי' כתר.

קומט אויס אַז אין שנת השמיטה אי. דאָ דער חיבור פון בײדע ענינים הנ"ל בעבודת בעל יום ההולדת — המשכת שלימות הכתר (שלמעלה מעולם) אין מלכות, און אין די שבע שנים פון סדר בראשית (עולם). כידוע[76] אַז שרש המלכות איז פון כתר, און כתר ווערט נמשך דוקא אין מלכות (נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן[77]), סוף מעשה במחשבה תחלה.

ויש להוסיף, אַז דער יום ההולדת איז קרוב לתחלת שנת השמיטה (כ"ף חשון) — ע"ד פירוש החסידות[78] אין „סוף מעשה במחשבה תחלה"[79], אַז „סוף מעשה" נעמט זיך אין מחשבה גופא — פון תחלת המחשבה. ובנדו"ד: כ"ף חשון איז בתחלת שנת „שבת לה'", „במחשבה תחלה" (כנ"ל אַז שבת איז בחי' המחשבה), און פון דאָרט ווערט נמשך אין „סוף מעשה", אין מלכות, ביז אין עולמות בי"ע, ביז אין „חוצה" ממש.

ח. דערפון איז פאַרשטאַנדיק, אַז אין אַלע מועדים, כולל בכ"ף חשון בשנה זו — אַ שנת השמיטה (און אויך ביום השבת) — קומט צו אַן עלי' והתגברות ביתר שאת וביתר עוז אין דעם „מזלו גובר" פון בעל יום ההולדת — המשכת והפצת פנימיות התורה (כתר) למטה מטה, אין „חוצה" ממש.

ט. והמעשה הוא העיקר[80] (סוף מעשה במחשבה תחלה):

שטייענדיק בכ"ף חשון, יום הולדת אדמו"ר נ"ע, וביום השבת ובשנת השמיטה — האָט כאו"א אַ התגברות מיוחדת אין די כחות צו טאָן אין דער עבודה פון דעם בעל יום ההולדת, וועל־כע ער האָט איבערגעגעבן לכל אנשי דורו, וע"י בנו ממלא מקומו — לכל אנשי דורנו — דער כללות הענין פון הפצת המעינות חוצה, המשכת כתר (פנימיות התורה) למטה מטה, אין „חוצה" ממש, ביז אין תרגום („כתר"א") „בשבעים לשון".

ובפשטות: הוספה בלימוד התורה מתוך יגיעה, כולל ובמיוחד יגיעה בלימוד תורת החסידות, כולל — די מאמרי חסידות פון דעם בעל יום ההולדת, כמאמר הידוע שלו[81] „די כתבים לאָז איך אייך".

---

75) לקו"ת שה"ש כה, א. רד"ה ביום השמיני תרע"ח. ובכ"מ.

76) ראה לעיל הערה 72.

77) ספר יצירה פ"א מ"ז.

78) ראה תו"ח ר"פ ויגש. המשך תרס"ו ע' יט ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' איקיז ואילך.

79) פיוט לכה דודי.

80) אבות פ"א מי"ז.

81) הועתק במכתב זקני אנ"ש — נדפס באגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קיג. נת' בלקו"ש חכ"ז ע' 24 ואילך.

און דערפון זאָל עס נמשך ווערן אין יגיעה בלימוד הנגלה, און — בלימוד שניהם יחד (נגלה און חסידות). און אין אַן אופן אַז דאָס פאַרשטייט אויך דער שכל פון נה"ב („תרגום" פאַר „חוצה" שבאדם עצמו).

וגדול לימוד שמביא לידי מעשה[82] — פון לימוד התורה („די כתבים"), „דע את אלקי אביך"[83], זאָל עס נמשך ווערן אין מעשה, „חוצה" שבאדם, „ועבדהו בלב שלם"[83], אהבה ויראה, פון וועלכע עס ווערט נמשך בכל המצוות כולם — הוספה בקיום המצוות בהידור.

כולל ובמיוחד אין די מעשה ועבודה אין „חוצה" פון עוה"ז הגשמי — צו „פאַרשרייבן זיך" אין „כל היוצא ל־מלחמת בית דוד", צו טאָן אין הפצת היהדות והתורה, און הפצת המעינות — חוצה, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנו, כולל דורך איבערזעצן חסידות צו יע־דערן באותיות (ולשונות) המתאימות לפי הבנתו והשגתו.

און ספּעציעל דורך די הוספה באופן הפצת המעינות חוצה וואָס איז צוגעקו־מען בדורנו זה, ובמיוחד בזמן האחרון[84] — דורך אַ) אויפשטעלן (אָדער מרחיב זיין) אַ „בית חב"ד" בכל מקום ומקום, בית תורה תפלה וגמ"ח, און ב) „עשה[85] לך רב":

ענינו פון אַ „בית חב"ד" איז — הפצת המעינות חוצה באופן של קביעות והתיישבות (בית). און דער „בית חב"ד" בכל מקום באלייכט — ממנו יוצא אורה — די גאַנצע שכונה און שטאָט („חוצה") מיט אור התורה דורכגענומען אויך מיט אור פון תורת חסידות חב"ד, ובאופן אַז דאָס ווירקט אין די הנהגה במעשה בפועל[86]. ע"ד ובדוגמת התיישדות ישיבת תומכי תמימים — לימוד תורת החסידות והפצת המעינות חוצה באופן של קביעות והתיישבות, וממנו יוצא אורה לכל הסביבה.

דער תוכן פון „עשה לך רב" איז — באַשטימען פאַר זיך אַ רב מיט וועמען ער קען זיך מיישב זיין און בעטן אַן עצה וכיו"ב (און טוט אַזוי בפועל — וזהו העיקר) בנוגע צו זיין לימוד התורה, כולל לימוד פנימיות התורה, און עבודת ה', כולל — הפצת המעינות חוצה. וואָס דאָס פאַרשטאַרקט נאָכמער די עבודה ופעולה ויגיעה אין לימוד החסידות והנגלה, און אין הפצת המעינות חוצה.

יוד. ויש להוסיף רמז צו די צוויי ענינים בפרשתנו:

אַ) „ויטע[87] אשל — פונדק לאכסניא[88] — בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א־ל עולם", „על ידי אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלוקה לכל העולם, לאחר שאוכלים ושותים אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו"[88]. וואָס דאָס איז דער ענין פון אַ „בית חב"ד": אַ פונדק לאכסניא, וואו יעדער איד קען אַריינ־גיין און איבערנעכטיקן און באַקומען וואָס צו עסן און טרינקען[89] (ועאכו"כ) —

82) ב"ק יז, א. וש"נ.

83) דה"א כח, ט. וראה קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (קנו, ב).

84) ראה לעיל ע' 44 ואילך. וש"נ.

85) אבות פ"א מ"ו. שם מט"ז.

86) ולהעיר שבית הוא בחי' כתר, ובכתר עצמו — פנימיות הכתר, מקיף הרחוק (לקו"ת ס"פ ברכה), וממנו נמשך ויוצא אורה לכל סביבתו, „חוצה".

87) פרשתנו כא, לג.

88) פרש"י עה"פ שם. מסוטה י, סע"א.

89) אש"ל ר"ת אכילה שתי' לינה (יש גורסים במדרש תהלים לז). ולכאורה משמע כן בפרש"י

לערנען תורה, מתפלל זיין און געבן צדקה וכיו"ב. און דורך דעם „אשל" ווערט[90] „ויקרא" שם בשם ה' א-ל עולם"[91].

ב) „ולוט ישב בשער סדום"[92], ופרש"י: „ישב כתיב, אותו היום מינוהו שופט עליהם". ד.ה. אז אפילו אנשי סדום, וועלכע זיינען געווען „רעים וחטאים לה' מאד"[93], האבן געפונען נויטיק צו ממנה זיין אויף זיך א שופט — „עשה לך רב", און האבן פארשטאנען מעצמם אז דער שופט דארף זיין ניט בדומה להם נאר אברהם'ס א קרוב, עאכו"כ ווען עס רעדט זיך וועגן (להבדיל) אידן און נאך מתן תורה!

יא. דער לימוד הנ"ל (פון דעם בעל יום ההולדת) במובן רחב יותר:

ידוע ומפורסם דער גודל ההשתדלות בענין החינוך פון בעל יום ההולדת[94], ועד"ז פון בנו ממלא מקומו כ"ק מו"ח אדמו"ר. אז ניט קוקנדיק אויף די ענינים הכי עיקריים והכי חיונים וואס זיי האבן געטאן, איז בא זיי געווען א ספעציעלע השתדלות בענין החינוך.

ויש לומר אז בכללות (במובן הרחב) איז דאס פארבונדן מיט די התרחבות אין הפצת היהדות והפצת המעינות חוצה וואס איז צוגעקומען ע"י דעם בעל יום ההולדת ובנו ממלא מקומו (המשכת כתר למטה מטה) — א התרחבות בענין החינוך, סיי חינוך עצמו, דורך הפצת התורה והיהדות והמעינות אין דעם „חוצה" שבאדם, ע"י הוספה בלימוד התורה, חסידות ונגלה, בהבנה והשגה, אויך פארן נה"ב כו', און סיי חינוך הזולת — הפצת התורה והיהדות והמעינות אין דעם „חוצה" כפשוטו, כנ"ל.

האט מען דערויף די הוראה — שטייענדיק בכ"ף חשון, ווען „מזלו" של (עבודת) בעל יום ההולדת „גובר" — אז כל אחד ואחת דארף מוסיף זיין ביתר שאת וביתר עוז אין ענין החינוך:

סיי חינוך עצמו, „קשוט עצמך"[95], כולל — דורך קיום הוראת המשנה „עשה לך רב",

און סיי חינוך הזולת, „(ואח"כ) קשוט אחרים"[95], אנהויבנדיק פון חינוך בפשטות — חינוך ילדים, קטנים וקטנות[96], און אויך חינוך פון קטנים וקטנות בידיעות, כולל — בידיעת ההכרח אז פון יעדער ידיעה דארף אראפקומען אין מעשה בפועל („טאפארו דא פלאחו"[97]). ד.ה. ניט בלויז אז „טוב הדבר", נאר „טוב לי הדבר".

סוטה (י, סע"א) „פונדק ללון". וא"כ צ"ל בסוף דברי רש"י שם „לינה" במקום „לוי". וראה לקו"ש חט"ז ס"ע 501. וש"נ.

90) ראה ד"ה ויטע אשל — אוה"ת פרשתנו (כרך ד) תשנט, ב ואילך. תר"ל, תר"ז, תרנ"ה. סה"מ תש"ט ע' 94. ד"ה הנ"ל שנאמר בההתוועדות.

91) ועפ"ז מתורץ ומובן גודל העילוי בזה שאברהם נטע אשל בבאר שבע.

92) פרשתנו יט, א.

93) לך יג, יג.

94) ראה באריכה קונט' חנוך לנער.

95) ב"מ קז, סע"ב. הובא בפרש"י עה"ת בראשית ד, כה.

96) וידועה שיחת בעל יום ההולדת (ס' השיחות תורת שלום ע' 54. הועתק ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש שלו ח"א ע' קפח ואילך)): אט אזוי ווי הנחת תפילין בכל יום איז א מצוה דאורייתא אויף יעדער אידן, אהן א חילוק צי א גדול בתורה צי א איש פשוט, אט אזוי איז א חוב גמור אויף יעדער אידן טראכטן יעדער טאג א האלבע שעה וועגן דעם חינוך פון קינדער און טאן אלץ וואס בכחו איז צו טאן, און יתר מכפי כחו פועל זיין בא די קינדער אז זיי זאהלען גיין אין דעם דרך וואס מי איז זיי מדריך.

97) ראה ס' השיחות הש"ת ע' 105. תש"ב ע' 84. תש"ד ע' 104. ועוד.

ובפשטות — דורך אויפשטעלן (אָדער מרחיב זיין) מוסדות חינוך בכל מקום ומקום, וואו אידישע קינדער קענען באַקומען אַ חינוך הכשר וחינוך על טהרת הקודש, און אַזוינע מוסדות וואָס וועלן האָבן די מעגלעכקייט צו אַריינעמען און צוציען וואָס מער אידישע קינדער, אַזוי אַז אין דער שטאָט (פון דעם מוסד חינוך) זאָל ניט זיין קיין עיכוב מצד המוסד פון אַריינעמען און מחנך זיין די אַלע אידישע קינדער וואָס לעבן דאָרט (און די איינציקע השתדלות וואָס דאַרף זיין איז — צו אָראָפּנעמען די מניעה מצד העדר ידיעת ההורים וכיו"ב).

ועד"ז מוסדות חינוך פאַר גדולים בשנים — דורך אויפשטעלן בתי חב"ד בכל מקום ומקום, וואָס ענינם איז צו מחנך זיין די אידן אין דעם מקום (כנ"ל ס"י).

יב. אין דעם גופא קומט צו די הוראה פון דעם רבי'ן מהר"ש (דער פאָטער פון דעם בעל יום ההולדת) — „מלכתחילה אַריבער"[98].

וויבאַלד אַז הקמת מוסדות חינוך, בתי חב"ד וכיו"ב איז פאַרבונדן מיט הוצאות כספיות (ויגיעה וזמן כו') — קען זיין אַ קס"ד, אַז ביז מ'האָט ניט די געלט במזומן, וועט מען ניט אויפשטעלן דעם מוסד.

אויף דעם האָט מען די הוראה — אַז מ'דאַרף זיך אין דעם פירן באופן פון „מלכתחילה אַריבער" (אָבער כמובן — אַ הנהגה פון עולם התיקון[99]), ניט אָפּהאַלטן די הקמה פון אַ מוסד חינוך צוליב דעם וואָס עס פעלט געלט: נאָר אויפשטעלן המוסד און דערנאָך זיך משתדל זיין שאַפן די געלט, און אויסצאָלן וכו'.

[זיכער איז בעסער האָבן די געלט פאַראויס, אָבער מ'קען צוליב דעם ניט אָפּשטופּן די הקמה פון דעם מוסד חינוך].

ווי מ'לערנט אָפּ פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, וואָס ער האָט געזאָגט אַז ער האָט אַלעמאָל געהאַט אַ דעפיציט (בהנהלת המוסדות): אָבער לאידך גיסא — איז ער קיינמאָל ניט געבליבן קיין בעל־חוב, ווייל סוף סוף האָט ער אַלעמען אָפּגעצאָלט.

און די הסברה בזה איז בפשטות: אפילו אויב מ'האָט ניט די געלט גלייך אָפּצוצאָלן — איז דאָס טאַקע ניט אַזוי באַקוועם און געשמאַק, אָבער דורך דעם פעלט ניט אין דעם עצם הענין: אויב ער קען היינט ניט אָפּצאָלן, צאָלט ער אָפּ מאָרגן וכיו"ב: משא"כ אויב מ'וועט ניט גלייך אויפשטעלן (און אויפהאַלטן) דעם מוסד חינוך וכיו"ב, און מ'וועט וואַרטן ביז מ'וועט האָבן די געלט מאָרגן, ועאכו"כ „יש מחר לאחר זמן"[100] — קען דאָך דערווייַלע פאַרפאַלן ווערן אַ אידיש קינד ר"ל וועלכן מ'האָט איצטער געקענט מציל זיין און שפּעטער וועט מען אים ניט טרעפן. און יעדער קינד איז דאָך אַן „עולם מלא"[100*]!

ד.ה. אַז דאָס איז אַ שאלה פון פקו"נ (ברוחניות) — וואָס איז דוחה כל התורה כולה[101]. במילא איז מובן, אַז ווען מ'האָט

98) הובא במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות־קודש שלו ח"א ע' תריז).

99) ראה בארוכה שיחת יום שמח"ת (לעיל ע' 36), שהעבודה דמלכתחילה אַריבער הוא „אַריבער" ההנהגה ד„עולם התיקון", ולא ההנהגה ד„עולם התוהו".

100) ע"פ מכילתא ופרש"י בא יג, יד. ועוד.

100*) סנהדרין לז, א (במשנה). וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פי"ב ה"ג. וראה רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש ספ"א.

101) ראה יומא פב, א. כתובות יט, א. ועוד.

ניט קיין ברירה, און מ'דארף אויסקלייבן איינע פון דיביידע מעגלעכקייטן (גלייך אויפשטעלן דעם מוסד, אדער ווארטן ביז מ'האט געלט) — איז קיין ספק ניט אז לכל לראש דארף זיין „תן לי הנפש"[102], הצלת נפשות, און דערנאך געפינען די מיטלען אויסצוצאלן די הוצאות.

עאכו"כ בזמננו זה, ווען דער צד שכנגד רוט ניט און זוכט אלע מעגלעכקייטן צו פארכאפן ר"ל אידישע קינדער (און ערוואקסענע), מיט כל מיני פאלשקייטן, ביז אויך אפרייסן קינדער פון זייערע עלטערן וכו'.

[ווי ס'איז געווען בנוגע צו די ילדי טהרן וילדי תימן ר"ל[103], ועד היום הזה האט מען ניט מברר געווען שמותיהם און די ערטער וואו זיי זיינען אהין־געקומען] —

איז נאך שטארקער נוגע מס"נ בצד הקדושה בענין החינוך, צו אריינציען וואס מער אידישע קינדער אין מוסדות של חינוך הכשר ועל טהרת הקודש, און דאס ניט אפשטופן אפילו אויף א רגע אחד (צוליב געלט וכיו"ב).

דעריבער איז איצטער נאכמער הכרח ואחריות וזכות לכל אחד ואחת — צו טאן כל התלוי בו אין דעם שטח פון חינוך ניט אפשטעלנדיק זיך צוליב קיינע מניעות — כאו"א לויט זיינע מעגלעכקייטן:

די וואס האבן א השפעה וכח בנוגע צו הקמת מוסד של חינוך, הנהלת המוסדות, תומכי המוסדות וכיו"ב — האבן דעם גודל הזכות והאחריות צו טאן אין דעם אופן, ניט ווארטנדיק ביז מ'האט מזומן:

און די וואס האבן ניט די מעגלעכקייט, האבן זיי אן אנדער מעגלעכקייט צו זיך משתדל זיין בענין החינוך: חינוך פון די אייגענע קינדער. און אפילו אויב דער חינוך ביז איצטער איז געווען בשלימות — איז אין גוט קיין שיעור ניטא.

און אפילו אויב מ'האט ניט אייגענע קינדער — האט יעדערער די מעגלעכקייט צו משפיע זיין בנוגע צו קינדער פון א קרוב אדער א שכן, וואס יעדער מענטש קומט אין בארירונג מיט קינדער, ווי מ'זעט בפשטות.

יג. לאידך גיסא:

מס"נ העלפט אויף „אראפשפרינגען פון א דאך", אבער ניט אויף „ארויפשפרינגען אויף א דאך". ובעניננו: אפילו אויב מ'האט מס"נ אויף חינוך, און מ'רעכנט זיך ניט מיט א דעפיציט, קען מען אבער ניט העלפן מיט מס"נ אויף א זאך וואס איז ניט בכחו לדעת רב שאינו נוגע בדבר (ניט וואס זיין יצר שמועסט עם איין אז עס איז ניט בכחו). ד.ה. אז די מס"נ וועט ניט העלפן בשעת ס'איז דא א מחנך וכיו"ב וואס וויל אבער בעקשנות האבן געלט במזומן, אדער בשעת מ'קען ניט באקומען א הלואה בכדי דעקן די הוצאות, וכיו"ב.

דעריבער איז אשרי חלקם וגדול זכותם פון די בעלי צדקה וואס שטעלן צו געלט במזומן פאר א מוסד חינוך, בית חב"ד וכיו"ב, אזוי אז מ'דארף זיך ניט פארלאזן אויף מס"נ שאינו בכחו בהקמת והרחבת המוסד. ומהם יראו וכן יעשו רבים, ביז אז זיי (הרבים) ווערן אויך „נרות להאיר".

---

102) ל' הכתוב — לך יד, כא.

103) ראה כ' השיחות תש"ג ע' 128 ואילך. וראה אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ז ס"ע קסו ובהנסמן שם. ח"ח ס"ע ח ובהנסמן שם.

יד. ויש להוסיף השייכות פון ענין החינוך (עבודתו המיוחדת פון דעם בעל יום ההולדת) מיט ענין השמיטה (וואָס איז בדוגמא די עבודה פון דעם בעל יום ההולדת, כנ"ל ס"ו־ז):

איינער פון די גרעסטע שווערקייטן פון שנת השמיטה איז דער שפרונג ושינוי הרגילות מן הקצה אל הקצה — אַז לאחרי הרגילות והחזקה פון „שש שנים תזרע שדך גו'"[104] (צוויי מאָל תלת זימני הוי חזקה[105]), דאַרף גלייך (ניט לאט לאט) זיין „ובשנה השביעית שבת שבתון יהי' לארץ גו'"[106], במשך אַ שנה שלימה[107].

וואָס דאָס איז דער תוכן פון חסידות במיוחד — די עבודה פון שינוי טבע הרגילות (וואָס דעמולט ווערט מען אָנגערופן „עובד אלקים"[108]), שינוי טבע מדותיו[109] — וואָס אין דעם איז צוגעקומען אַ חידוש דורך דעם בעל יום ההולדת, כנ"ל בארוכה.

ועפ"ז איז מובן די שייכות מיט חינוך: דער גאַנצער ענין פון חינוך איז — בכדי משנה זיין טבע הרגילות: אַ קינד בטבע טוט ווי ביי אים קומט אויס, בלי שום הגבלות. ובלשון הכתוב — „יצר לב האדם רע מנעוריו"[110]. דעריבער דאַרף מען אים מחנך זיין — בכדי מגביל זיין און משנה זיין טבע הרגילות שלו, ביז אַז ביי אים זאָל זיין מוח שליט על הלב. ועד"ז חינוך פון גדולים בשנים איז תוכנו — משנה זיין רגילות שלהם בעבר און צוקומען צו אַ דרגא נעלית יותר.

וואָס אע"פ אַז דאָס איז דער תוכן העבודה במשך כל השנים, האָט מען אויף דעם ספּעציעלע כחות בשנת השמיטה, וואו מ'זעט בהדגשה ובגלוי — ובאופן שלא בערך — דעם שינוי הרגילות פון אַ מצב פון עבודת האדמה צו אַ מצב פון שביתת הארץ, און במקום זה — לימוד התורה ועבודת התפלה וכו'.

האָט מען די הוראה ונתינת כח פון שנת השמיטה — ובפרט בכ"ף חשון בשנה זו — בגודל הנחיצות אויף ענין החינוך[111] — זיך אַליין מחנך זיין און מחנך זיין אַנדערע, און נתעלה ווערן צו אַ העכערע דרגא בעבודת ה', בלימוד התורה, עבודת התפלה, קיום המצוות בהידור, הפצת היהדות והמעינות חוצה וכו', העכער ווי מ'איז געשטאַנען ביז דעמולט[112].

---

104) בהר כה, ג.

105) ב"מ קו, ריש ע"ב.

106) בהר שם, ד.

107) יעד כדי כך, ששינוי הרגילות (אפילו מן עבודה קשה לעבודה קלה) נקראת „עבודת פרך" (סוטה יא, ב ובפרש"י). ולהעיר מ„אכלושי דמחוזא, דאי לא עבדי חלשי" (ב"מ עז, א. וראה המשך תער"ב ח"ב ע' א'מא. ועוד).

108) מלאכי ג, יח. חגיגה ט, ב. תניא פט"ו.

109) כדלעיל הערה 21.

110) נח ח, כא.

111) ולהעיר גם ששנת השמיטה היא הכנה למצות הקהל (בסיום שנת השמיטה) „מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה . . הקהל את העם האנשים והנשים והטף . . למען ישמעו ולמען ילמדו גו'" (וילך לא, י ואילך), שזהו"ע החינוך (חינוך עצמו וחינוך הנשים והטף). וראה פירוש רבינו מיוחס (ירושלים, תשכ"ח) עה"פ וילך שם (בהמשך לדרשת רז"ל (חגיגה ג, א. פרש"י וילך שם) „טף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן"): מכאן שמצוה להוליך אדם את בנו לבית הספר ולבית הכנסת כדי להתחנך בכך. וראה תוד"ה כדי — חגיגה שם. מס' סופרים פי"ח ה"י (ובכסא רחמים שם). וראה לקו"ש חי"ד ע' 133.

112) ולהעיר שענין השמיטה — „סאַבאַטיקל" בלע"ז — ישנה גם במנהג האומות, בכדי להוסיף בעניני חכמה ומדע וכיו"ב.

טו. ויה״ר אַז דורך דעם וואָס מ'וועט אַרויסגיין אין "מלחמת בית דוד" להפיץ המעינות חוצה, זאָל און וועט זיכער מקויים ווערן הבטחת רבותינו נשיאינו (דער בעל יום ההולדת ובנו ממלא מקומו, כ״ק מו״ח אדמו״ר), אַז מ'וועט מנצח זיין במלחמה זו, און ברענגען דוד מלכא משיחא, ותיכף ומיד, נאָך בשנת השמיטה זו, ועאכו״כ אַז בשנת הקהל הבע״ל וועט מען זיין אין ארצנו הקדושה, און דאָרט מקיים זיין מצות "הקהל את העם האנשים והנשים והטף גו' למען ישמעו ולמען ילמדו ויראו את ה' אלקיכם גו'"[113],

ובמהרה בימינו ממש.

---

113) וילך לא, יב.

משיחות ש"פ וירא, כ"ף מרחשון ה'תשמ"ז

א. כ"ף מרחשון הוא יום סגולה — יום הולדת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע בשנת כתר"א (כלשון הצ"צ[1]).

וע"פ הידוע גודל העילוי דיום הולדת, ש„מזלו גובר"[2], היינו, עילוי והוספה באופן של התגברות (לא רק בכחות הגלויים, הבנה והשגה כו', אלא) אפילו במזל ושורש הנשמה למעלה, מובן, שבבוא כ"ף מרחשון מידי שנה בשנה, נעשה עילוי והוספה באופן של התגברות בכל עניניו של בעל יום ההולדת (גם לאחרי ההסתלקות[3], ואדרבה, ביתר שאת וביתר עוז[4]).

וע"י העילוי וההוספה אצל נשיא ישראל, נעשה עילוי והוספה אצל כל ישראל („הנשיא הוא הכל"[5]) — החל מתלמידיו ותלמידי תלמידיו, שהולכים „בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו"[6], ועל ידם — אצל כל ישראל.

ולכן, בעמדנו ביום סגולה זה, ראוי להתבונן בעניניו של בעל יום ההולדת, על מנת לקבל החלטות טובות להוסיף ולהתחזק בהליכה בדרכיו ואורחותיו במשך כל השנה כולה.

ב. מעניניו העיקריים של בעל יום ההולדת — הדגשה מיוחדת על הענין דהפצת המעיינות חוצה. ובהקדמה:

אמיתת הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה", הפצת תורת החסידות („מעינותיך" דהבעש"ט) באופן של „יתפרנסון"[7], הבנה והשגה בחב"ד שבנפש — התחיל כבר ע"י אדמו"ר הזקן לאחרי הגאולה די"ט כסלו (כמבואר בשיחתו הידועה של בעל יום ההולדת[8]).

אמנם, לאחרי התחלת הענין ע"י אדמו"ר הזקן — הרי, גילוי והפצת המעיינות חוצה באופן שיחדור בעולם (ע"ז שחודר תחילה אצל לומדי התורה,

---

1) „היום יום" — כ"ף חשון. וראה קונטרס חנוך לנער ע' 8: „נולד כ' חשון תרכ"א, שיש בזה שני כפי"ן, שהוא רומז לכתרא עילאה".

ולהעיר, שהשיעור תניא דכ"ף מרחשון (בשנה מעוברת, השיעור דשנה זו) מתחיל „והנה רצון כו' כתר עליון".

ויש להוסיף, שגם בשיעור דשנה פשוטה מדובר אודות בחינה זו, אלא, שבשיעור דשנה מעוברת ניתוסף הגילוי דבחינה זו, ש„רצון העליון ב"ה מכונה ונקרא . . בשם כתר עליון", וגם בהמשך השיעור, ענין ה„עמודים" ש„נצבים מרום המעלות הוא רצון העליון ב"ה עד הארץ הלזו החומרית" (ע"ד הגילוי וההמשכה ד„כתרא" — בלשון תרגום, כדלקמן ס"ג).

2) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם. וראה לקו"ש ח"ה ע' 86. וש"נ.

3) שהרי „ת"ח אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב" (ברכות בסופה. וש"נ), ובזה גופא — עילוי מיוחד ביום ההולדת, כידוע (לקו"ש ח"ה ע' 103 ואילך. ועוד) שגם לאחרי ההסתלקות ניתוסף במספר השנים כו'.

4) מכיון שאינו מוגבל „בתוך כלי ולבוש . . בבחי' מקום גשמי שהיא בחי' נפש הקשורה בגופו" (ראה אגה"ק סז"ך וביאורה).

5) פרש"י חוקת כא, כא. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו „לבו (של המלך) לב כל קהל ישראל".

6) לשון אדה"ז באגה"ק סז"ך.

7) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הע' 35. וש"נ.

8) י"ט כסלו תרס"ח (סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך).

כמאמר[9] „אסתכל באורייתא וברא עלמא״) — הולך וניתוסף ע״י רבותינו נשיאינו מדור לדור, ובמיוחד — ע״י כ״ק אדמו״ר מהורש״ב, בעל יום ההו־לדת, שייסד את ישיבת תומכי תמימים שבה ילמדו (לא רק נגלה דתורה, אלא) גם תורת החסידות („ובזה דוקא יחיו בלימוד התורה הנגלית״[10]) בסדר הלימוד של „ישיבה״, כלומר, לימוד באופן ובסדר של התיישבות, בהבנה והשגה, „כלימוד הסוגיות בגליא שבתורה״[11], אשר, עי״ז ניתוסף שלב עיקרי בהפצת המעיינות חוצה.

ובלשונו של בעל יום ההולדת בקשר להתייסדות הישיבה[12] — „בהתחלה זו בישיבה . . הנני מדליק את המאורות שמורנו הבעש״ט והרביים הנחילונו, למען תקויים ההבטחה של יפוצו מעינותיך חוצה, להחיש את ביאת המשיח״.

ובפרטיות יותר — נתבארו הדברים בשיחתו הידועה[13] בענין „כל היוצא למלחמת בית דוד״[14], שתוכנה, שתלמידי תומכי תמימים, תלמידיו של בעל יום ההולדת, הם „חיילי בית דוד״[15], שתפקידם ללחום עם אלו „אשר חרפו עקבות משיחך״[16], כדברי המדרש[17] „אם ראית דור מחרף ומגדף צפה לרגליו של משיח, מה טעם, אשר חרפו אויבך ה׳ אשר חרפו עקבות משיחך, וכתיב בתרי׳ ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן״, היינו, שע״י פעולתם של „חיילי בית דוד״ בגילוי והפצת אור החסידות נעשה הנצחון דמלחמת בית דוד, ובאופן ד„ברוך ה׳ לעולם אמן ואמן״, „ראה המשורר . . ביאת המשיח, על כן נתן תודות לה׳״[18].

ג. ובכל זה — ניתוסף עוד יותר בדורנו זה, ע״י נשיא דורנו, כ״ק מו״ח אדמו״ר, בנו יחידו וממלא מקומו של בעל יום ההולדת:

נוסף לכך ששיחה הנ״ל נתפרסמה, ונדפסה ע״י נשיא דורנו (לאחרי בואו למדינה זו)[19], אשר, גם ע״י הלימוד דשיחה הנ״ל ניתוסף בזה באופן ד„לאפשה לה״[20], הרי, על ידו נעשה שלימות הענין דהפצת המעיינות חוצה — עי״ז שהפיץ את המעיינות דתורת החסידות באופן ד„באר היטב״[21], „בשבעים לשון״[22], עד כדי כך, שאפילו אוה״ע (לא רק יהודים שמדברים בלשון עם ועם) יוכלו להבין עניני חסידות, היינו, שעל ידו באו המעיינות דתורת החסידות גם במקום ה„חוצה״ ממש, עד ל„חוצה״ שאין „חוצה״ ממנו.

ויש לומר, שהענין דהפצת החסידות באופן ד„באר היטב״, „בשבעים לשון״,

---

9) זהר ח״א קלד, סע״א. ח״ב קסא, רע״ב. ח״ג קעח, א. וראה ב״ר בתחלתו.

10) קונטרס עץ החיים ספכ״ג.

11) ל׳ כ״ק אדמו״ר מוהרש״ב נ״ע ב„מאמר הפתיחה״ שלו בשעת התייסדות הישיבה ט״ו אלול תרנ״ז — נעתק במכתב כ״ק מו״ח אדמו״ר („התמים״ ח״א יג, א־ב [ע׳ כג־כד]). וראה גם קונטרס עץ החיים פכ״ה.

12) שיחת ח״י אלול תרנ״ז (נדפסה בסה״ש תש״ב ע׳ 133).

13) שמח״ת תרס״א (נדפסה בלקו״ד ח״ד תשפז, ב ואילך. סה״ש תש״ב ס״ע 141 ואילך).

14) שבת נו, א. כתובות ט, רע״ב.

15) להעיר משיעור היומי ברמב״ם (הל׳ רוצח ושמירת נפש פ״ז ה״ח) „כל ישראל צריכין לתשועתו כיואב בן צרוי׳״ — שר הצבא ד„חיילי בית דוד״.

16) תהלים פט, נב.

17) יל״ש עמוס בסופו (רמז תקמט).

18) רד״ק וראב״ע עה״פ.

19) ער״ח תמוז תש״ב (לקו״ד וסה״ש שם).

20) זח״א יב, ב. וראה הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״ב ה״ב. וש״נ.

21) תבוא כז, ח.

22) פרש״י עה״פ. ולהעיר ש„היטב״ במספר האחורי בגימטריא שבעים (רא״ם, גו״א ולבוש האורה עה״פ. ועוד).

שייך ומרומז גם ביום ההולדת דכ"ק אדמו"ר מהורש"ב, כ"ף מרחשון תרכ"א, שסימנה „כתרא" — שכן, „כתרא" (בתוספת אל"ף, ולא „כתר") הוא בלשון תרגום, לרמז, שענין ה„כתר" שבתורה, פנימיות התורה שנתגלה בתורת החסידות[23], יורד ונמשך גם בלשון תרגום (ע"ד ובדוגמת הירידה וההמשכה מאצילות לבי"ע[24]), ועל ידו — יורד ונמשך גם בכל שבעים לשון דאוה"ע, כאמור, „באר היטב", „בשבעים לשון".

ונמצא, שבדורנו זה ניתוסף עוד יותר בפעולת „חיילי בית דוד" לבטל את הענין ד„חרפו עקבות משיחך", עד לאופן ד„ברוך ה' לעולם אמן ואמן"[25] — שלימות הנצחון דמלחמת בית דוד, עד לביאת משיח צדקנו בפועל ממש, שאז יקויים היעוד „למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד"[26], היינו, שגם אוה"ע ידעו עניני אלקות, ויתירה מזה — „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר[27] גו'"[28].

ד. עפ"ז מובן אשר בעמדנו ביום סגולה, יום הולדת של אדמו"ר מהורש"ב נ"ע — צריך כאו"א לקבל החלטות טובות להוסיף בהפצת המעיינות חוצה:

לכל לראש — בנוגע לעצמו, להוסיף בלימוד החסידות באופן של הבנה והשגה, הן הוספה בכמות זמן הלימוד, והן הוספה באיכות הלימוד, להתייגע יותר בהבנת עניני החסידות, ובמיוחד — בעניני החסידות של בעל יום ההולדת (ובתוספת ביאור והסבר — בכתבי החסידות דכ"ק מו"ח אדמו"ר), כפי שאמר לפני הסתלקותו[29] — „די כתבים לאָז איך אייך" (את הכתבים, כתבי החסידות, משאיר הנני לכם), ללמוד בהם באופן של הבנה והשגה בחב"ד שבנפש עד לשכל האנושי והטבעי, ע"ד ההבנה וההשגה בשכל דנגלה דתורה[30], ומההבנה וההשגה שבשכל — לרגש במדות שבלב, כמ"ש[31] „דע את אלקי אביך ועבדהו בלבב שלם", אהבת ה' ויראת ה', וכן שאר המדות ש„הן ענפי היראה והאהבה ותולדותיהן"[32].

ומובן, שההוספה בלימוד החסידות פועלת גם הוספה בלימוד ויגיעה בנגלה דתורה, ו„גדול תלמוד שמביא לידי מעשה"[33] — הוספה בהידור דקיום

---

23) ראה המשך תער"ב (לבעל יום ההולדת) ח"ב פשע"ג ואילך, שגילוי החסידות הוא המשכת אור חדש מבחי' פנימיות הכתר, ולמעלה יותר — המשכת בחי' פנימיות עתיק ממש (נתבאר בארוכה בקונטרס ענינה של תורת החסידות).

24) ראה תו"א משפטים עז, ג ואילך.

25) להעיר, שיום ההולדת דכ"ף מרחשון שנה זו הוא בשנת התשעים לישיבת תומכי תמימים, יום הולדת הראשון לאחרי סיום שנת הפ"ט, שכנגדה מכוון מזמור פ"ט שבתהלים, שבו מדובר אודות הנצחון ד„חיילי בית דוד" (ראה לקו"ש חכ"ט ע' 284-5).

26) מ"א ח, ס.

27) להעיר מהשייכות ד„בשר" לבעל יום ההולדת — ע"פ דברי הצ"צ בעת קריאת השם „רש"ב בשר כו'" (קונטרס חנוך לנער שם), דיש לומר, שבזה מרומז גם שגילוי אור החסידות חודר גם ב„בשר" הגשמי.

28) ישעי' מ, ה.

29) הועתק במכתב זקני אנ"ש — נדפס באג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' קיג. נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ז ע' 24 ואילך.

30) להעיר גם מפתגם של חסידים הראשונים — שכ"ק אדמו"ר נ"ע הוא „הרמב"ם דתורת החסידות" (לקו"ד ח"ב רצו, א. וראה סה"ש תש"א ע' 160).

31) דה"א כח, ט. וראה קו"א ד"ה להבין מ"ש בפע"ח (תניא קנו, ב). לקו"ת ויקרא ה, ג. ובכ"מ.

32) תניא ספ"ג.

33) קידושין מ, ב. וש"נ. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג.

המצוות (לפנים משורת הדין, מדת חסידות[34]), כולל גם בנוגע לעניני הרשות, שיהיו באופן ד"כל מעשיך יהיו לשם שמים"[35], ויתירה מזה — "בכל דרכיך דעהו"[36].

ועוד ועיקר — הפצת המעיינות חוצה, כלומר, להשתדל שעוד יהודים יוסיפו בלימוד החסידות, ובכללות יותר — הפצת התורה והמצוות והפצת היהדות בכללותה, כפי שנעשים חדורים בפנימיות התורה שנתבארה בתורת חסידות חב"ד, ועד להפצת אור הקדושה בכל העולם כולו, גם בנוגע לבני-נח, ע"י שמשפיעים ופועלים עליהם "לקבל מצוות שנצטוו בני נח"[37].

ה. ובאותיות פשוטות — בנוגע לפועל:

הפעולה בכל הענינים האמורים היא — ע"י ההשתדלות בענין החינוך, אשר, גם בעניין זה מצינו הדגשה מיוחדת אצל בעל יום ההולדת[38], וכן אצל בנו וממלא מקומו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שכן, למרות שהיו עסוקים בריבוי ענינים הכי הכרחיים וחיוניים כו', השקיעו ריבוי זמן והשתדלות ומרץ כו' בכל הקשור לפעולה בשטח החינוך, כידוע ומפורסם.

והכוונה בזה בנוגע לכאו"א מאתנו — הן בנוגע לחינוך עצמו, "קשוט עצמך" (תחילה)[39], ע"י שמקיים את הוראת המשנה[40] "עשה לך רב" (כמדובר בארוכה כמה וכמה פעמים במשך התקופה האחרונה[41]), והן בנוגע לחינוך הזולת.

ובזה גופא — הן בנוגע לחינוך דקטנים וקטנות בשנים, והן בנוגע לחינוך דקטנים וקטנות בידיעות (עם היותם גדולים בשנים), ואפילו בנוגע לחינוך של גדולים בידיעות, שכן, עניני קדושה, תורה ומצוותי', הם באופן של בלי-גבול, ובמילא, יכולים וצריכים תמיד להוסיף עוד יותר, בעילוי אחר עילוי.

ובפשטות — הקמת (והרחבת) מוסדות חינוך לילדים וכן מוסדות חינוך לילדות, שבהם יקבלו חינוך הכשר, עד לחינוך על טהרת הקודש, כולל פעולת ההשפעה על ההורים ע"ד גודל ההכרח והנחיצות בחינוך יהודי אמיתי ברוח התורה והמצוות; וכמו כן הקמת (והרחבת) מוסדות שבהם מחנכים גם מבוגרים, בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ"ח, דוגמת "בתי חב"ד" הכוללים את שלשתם, שמהם יוצא אור הקדושה לכל הסביבה כולה (כמדובר בארוכה כמה וכמה פעמים במשך התקופה האחרונה[42]).

34) רמב"ם הל' דעות פ"א ה"ה.

35) אבות פ"ב מי"ב. וראה רמב"ם הל' דעות ספ"ג.

36) משלי ג, ו. וראה רמב"ם שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקנ"ו ס"ב. וראה לקו"ש ח"ג ע' 907, וע' 932. ועוד.

37) רמב"ם הל' מלכים פ"ח ה"י.

38) להעיר מפתגמו הידוע ("היום יום" — כ"ב טבת), אשר, כשם שהנחת תפילין בכל יום היא מצוה דאורייתא, כמו כן חוב גמור על כל אחד מישראל לחשוב ולהתבונן בכל יום חצי שעה אודות חינוך הבנים והבנות, ולעשות כל מה שבכחו, ויותר מכפי כחו, לפעול שילכו בדרך התומ"צ.

39) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת בראשית ד, כה.

40) אבות פ"א מ"ו. שם מט"ז.

41) שיחת ש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ז (לקו"ש חכ"ט ע' 247 ואילך). ש"פ נח, ו' מרחשון (לעיל ע' 44 ואילך. ע' 56 ואילך). ועוד.

42) ש"פ חו"ב, י"ב תמוז תשמ"ז (לקו"ש חכ"ח ע' 276 ואילך). ש"פ דברים תשמ"ז (לקו"ש חכ"ט ע' 248 ואילך). יום שמח"ת (לעיל ע' 32 ואילך). ש"פ נח הנ"ל — לעיל ע' 44. ע' 56 ואילך. ועוד.

ו. והדגשה נוספת בכל זה — שהפעולה צריכה להיות באופן ד"מלכתחילה אריבער"[43] (כפתגם והוראת אדמו"ר מהר"ש, אביו של בעל יום ההולדת):

הקמת (והרחבת) מוסדות חינוך, בתי־חב"ד, וכיו"ב — כרוכה עם הוצאות כספיות מרובות כו', ובמילא, יש מקום לקס"ד שלכל לראש יש להשיג את מכסת הכסף הדרוש, ואח"כ יתחילו להקים ולהרחיב את המוסדות כו'.

על כך באה ההוראה ד"לכתחילה אריבער" — שלכל לראש יש להתחיל בהקמת והרחבת המוסדות, באופן שלמעלה מחשבונות כו' (אם כי בסדר דעולם התיקון).

וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — שתמיד הי' במצב של גרעון כספי, בעל־חוב כו', וביחד עם זה, לא נשאר בעל־חוב, מכיון שסוכ"ס עזר השי"ת להשיג את הכסף הדרוש לתשלום החובות[44].

וההסברה בצורך העבודה והפעולה באופן כזה (לקחת חוב ע"ע, ואח"כ להחזירו, ולא להמתין עד שישיג את הכסף) — מובנת בפשטות:

גרעון כספי גורם אי־נעימות למשך זמן קצר בלבד, שכן, סוכ"ס נותן השי"ת את הכסף הדרוש לשלם את כל החובות; ולעומת זאת, דחיית הפעולה בהפצת היהדות והמעיינות ל"מחר", ועאכו"כ "מחר שהוא לאחר זמן"[45], עלולה לגרום להפסד, ח"ו, ב"נפשות מישראל", אשר, אפילו "נפש אחת מישראל" היא "עולם מלא"[46].

ומכיון שכן, הרי אין כל ספק שלכל לראש יש לפעול תיכף ומיד בהצלת נפשות מישראל, "תן לי הנפש"[47], ע"י הקמת והרחבת מוסדות חינוך, בתי־חב"ד, וכיו"ב — מבלי להתחשב בגרעון הכספי כו', באופן ד"לכתחילה אַרי־בער".

ובפרט כאשר רואים בדורנו זה את מעשיהם של הצד־שכנגד, עד כמה משתדלים לעשות כל מה שביכלתם כדי לחנך את הנוער היפך התורה, עד לדרכים שהם היפך הצדק והיושר, והיפך האנושיות לגמרי — לגנוב ילדים מהוריהם כדי לחנכם היפך התורה, רחמנא ליצלן,

הרי בודאי ובודאי שצריכים להוסיף עוד יותר, ביתר שאת וביתר עוז, בהצלת נפשות מישראל, ללא כל חשבונות כו', כאמור, "לכתחילה אַריבער".

ואשרי חלקם של כל המתעסקים בכל זה — הן בגופם, והן בממונם, לעזור ולסייע במימון הפעולות בענינים האמו־רים, כפי יכלתם, ויותר מכפי יכלתם, באופן ד"לכתחילה אַריבער".

*

ז. ויש להוסיף, שהפעולה בכל הענינים האמורים כתוצאה מההתעוררות

---

43) ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"א ע' תריז. לקו"ש ח"א ע' 124. ועוד.

44) להעיר מסיפור ההפטורה דשבת זו — דברי "איש האלקים" ל"אשה אחת מנשי בני הנביאים", "לכי . . ושלמי את נשייך", ולא עוד, אלא ש"את ובנייך תחיי בנותר" (מ"ב ד, ז).

45) לשון חז"ל — מכילתא ופרש"י בא יג, יד. ועוד.

46) סנהדרין לז, א — במשנה. וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פי"ב ה"ג. וראה רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש ספ"א.

47) ל' הכתוב — לך לך יד, כא.

ונתינת כח דיום סגולה זה — מודגשת עוד יותר בשנה זו[48].

וכמה פרטים בדבר — הן מצד כל־לות השנה, שנת השמיטה, שהיא גם הכנה לשנת הקהל, הן מצד הקביעות דכ"ף מרחשון ביום השבת, והן מצד פרשת השבוע, פרשת וירא,

אשר, כל א' מהענינים האמורים מהוה הוראה נוספת ותוספת נתינת כח בכל הקשור לפעולה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, כדלקמן.

ח. *שנת השמיטה:*

ענינה של שנת השמיטה — „שבת שבתון יהי' לארץ שבת לה'"[49], „שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'"[50], היינו, שגם אלו שאינם „יושבי אוהל", אלא, עיקר עסקם בעבודת האדמה, „שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך"[51], הנה, בשנת השביעית, שבה פנויים מעבודת האדמה, יכולים וצריכים להקדיש את כל זמנם ללימוד התורה.

[ועניין זה נעשה הכנה לקיום מצות הקהל — „מקץ שבע שנים . . הקהל את העם האנשים והנשים והטף . . למען ישמעו ולמען ילמדו . . ושמרו לעשות את כל דברי התורה"[52], שכן, העסק בלימוד התורה במשך כל השנה כולה מהוה הכנה הראוי' לפעול שמירת וקיום התורה אצל כל העם, „האנשים והנשים והטף", על כל הימים שלאח"ז, „כל הימים אשר אתם חיים על האדמה"[53]].

ומובן, שאופן הפעולה בלימוד התו־רה צריך להיות בדוגמת אופן הפעולה בחרישה וזריעה כו' במשך כל שש השנים שלפנ"ז — מתוך יגיעה, מרץ וחיות כו', אלא שהיגיעה היא בחרישה וזריעה ברוחניות, כידוע[54] ש„ל"ט מלאכות חורש וזורע כו', כמו שיש למטה כמו כן יש למעלה", חרישה, הו"ע עבודת התפלה, „כמו חרישה שמרככין ארעא כדי שתצמיח הזרעים, פי' להתגבר על חפציו ותשוקתו בעניני עוה"ז . . ולשבור לבבו בשביל חפצו

---

48) להעיר, מהמזמור תהלים דבעל יום ההולדת שמתחיל בכ"ף מר־חשון שנה זו — קכ"ז* — דיש לומר, שבו מרומז ע"ד הענינים האמורים לעיל:

פסוק א': „שיר המעלות לשלמה אם ה' לא יבנה בית וגו'" כמבואר במפרשים דקאי על ביהמ"ק, ודוגמתו — „מקדש מעט", בית תורה תפלה וגמ"ח, בית חב"ד (כמדובר בארוכה בשיחת ש"פ נח, ר' מרחשון (לעיל ע' 40, 44 ואילך. ע' 4־53), ע"ד השיי־כות דבתי־חב"ד לביהמ"ק).

ולהעיר גם מהקשר ד„בית" לענין ה„כתר" — כמבואר ביהל אור (ע' תצד־ה) ש„על הבית שורה מקיף למקיף (סוכ"ע) וזהו ענין מה שהוי' יבנה בית".

פסוק ב': „שוא לכם משכימי קום גו'", „בעלי האומניות המשכימים ומאחרים למלאכתם ומתפרנסים בעצבון וביגיעה בלחם העצבים של טורח מלאכה". „כן יתן הקב"ה פרנסה למי שמנדד שנתו מעיניו (לידידו שנא) בשביל לעסוק בתורה" (פרש"י עה"פ) — ענין המודגש ביותר בשנת השמיטה.

ופסוק ג': „הנה נחלת ה' בנים", „אלו התלמידים שהוא מעמיד שהם לו כבנים" (פרש"י עה"פ), ענין החינוך.

ולהעיר גם מיהל אור (ע' תצט) ש„נחלת ה' ע"ד מנוחה זו שילה ונחלה זו בית עולמים כו', כי ענין הנחלה הוא ענין דירת קבע, ומשחרב ביהמ"ק אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה".

---

*) ע"ד העילוי דמספר קכ"ז — ראה בדרושים על הפסוק „ויהיו חיי שרה מאה שנה ועשרים שנה ושבע שנים" (שקורין במנחת שבת).

---

49) בהר כה, ד.

50) ספורנו עה"פ.

51) שם, ג.

52) וילך לא, יו"ד־יב.

53) שם, יג.

54) לקו"ת בשלח, ב, א. וראה לקו"ת בהר מ, ב ואילך.

לדבקה בה' אלקים, ומה שיחרוש גופו ביותר וישבר בענין זה, כן מצמיח יותר כו'"[55], ע"י קיום המצוות, כמ"ש[56] „זרעו לכם לצדקה", „כמו עד"מ הזורע שמצמיח פירות תבואתו בתוס' ברכה כו'"[54].

ויש להוסיף בזה:

גם העבודה ד„שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך" היא — ע"פ היתר התורה, ולא עוד, אלא שחדורה באמונה בבחי' אלקות שלמעלה מהטבע, „מאמין בחי העולמים וזורע"[57]. ואעפ"כ, בשנת השמיטה נדרשת ממנו עבודה נעלית יותר באין־ערוך, למעלה ממציאות העולם לגמרי, דהיינו, לשנות את טבעו ורגילותו, אע"פ שמדובר אודות טבע ורגילות שע"פ היתר התורה.

ומזה מובן גם בנוגע ליושבי אוהל, שגם במשך השש שנים עיקר עסקם בלימוד התורה — שבבוא שנת השמיטה צריכים להוסיף בלימוד התורה ביתר שאת וביתר עוז, לשנות את טבעם ורגילותם, טבע ורגילות דקדושה.

ופשוט, שבענינים כגון־דא אינו יכול לסמוך על עצמו, לדעת אם כבר שינה טבעו ורגילותו כו', ובאיזו מדה צריך להוסיף בזה וכו', כי אם, לשאול אצל מי שגדול ממנו, כאמור, „עשה לך רב".

ובנוגע לענייננו:

ההתעסקות בכל עניני העבודה השייכים לכ"ף מרחשון, כאמור, הוספה

---

55) לקו"ת ס"פ מסעי. ובכ"מ.

56) הושע י"ד, יב.

57) ירושלמי* הובא בתוד"ה אמונת — שבת לא, א. מדרש תהלים מזמור יט. במדב"ר פי"ג, טז. וראה לקו"ש חט"ו ע' 370. וש"נ.

---

*) במהר"ץ חיות (אמרי בינה סי' ב) — שבירושלמי לפנינו ליתא.

בלימוד תורת החסידות, ועי"ז הוספה גם בלימוד נגלה דתורה[58], כולל ובמיוחד הפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה — נעשית ביתר שאת וביתר עוז בשנה זו, שנת השמיטה, שנה שכולה קודש ללימוד התורה[59].

ט. הקביעות בימי השבוע — ביום השבת:

יום השבת — כולו קודש לעבודת ה', עבודת התפלה ולימוד התורה, הן נגלה דתורה והן ובמיוחד פנימיות התורה[60].

ואם הדברים אמורים בנוגע לכל שבת ושבת — בשבת דשנת השמיטה, „שבת לה'", על אחת כמה וכמה.

ונמצא, שכאשר כ"ף מרחשון חל ביום השבת, וביום השבת דשנת השמיטה[61] — ישנה תוספת נתינת כח בכל הקשור לעבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, כולל — שהעבודה תהי' מתוך מנוחה ותענוג, ענינו של יום השבת, „כל מלאכתך עשוי'"[62], „וקראת לשבת עונג"[63].

---

58) להעיר גם מפי' הצ"צ (יהל אור ע' תצד־ו) על הפסוק „אם ה' לא יבנה בית גו'" (במזמור תהלים דשנת הקכ"ז), ש„בית" קאי על התורה, והענין דה' יבנה בית הוא — הקדמת ענין היראה, ברכו בתורה תחלה, עבודת התפלה וכו', שעי"ז נעשה הקיום דלימוד התורה.

59) להעיר, שבשיעור היומי דרמב"ם מדובר אודות דיני עיר מקלט, שענינו בעבודה הרוחנית — לימוד התורה, „דברי תורה קולטין" (מכות יו"ד, א. וראה אוה"ת מסעי ע' א'תיד ואילך).

60) ראה אג"ק אדמו"ר מהר"ש ע' כו. קונטרס עץ החיים פכ"ה (ע' 53). לקו"ש ח"א ע' 53. ועוד.

61) להעיר מד"ה ויטע אשל תר"ן לבעל יום ההולדת (סה"מ תרמ"ו־תר"ן ע' אשל ואילך — שי"ל זה עתה) ע"ד הקשר דשבת ושביעית, ושייכותם לבחי' סוכ"ע, בחי' הכתר.

62) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח הל' שבת סש"ו ס"ח (סכ"א).

63) ישעי' נח, יג.

ויש להוסיף בזה:

הקביעות דכ"ף מרחשון היא לעולם באותו יום בשבוע שבו חל ראש השנה[64] — לאחרי שבעה שבועות[65].

ונמצא, שבקביעות דכ"ף מרחשון ביום השבת מודגש שגם ר"ה חל בשבת, כלומר, שנוסף לכך ששנה זו היא שנת השמיטה, "שבת לה'", הרי, גם התחל־תה וראשיתה ("ראש השנה", בדוגמת ה"ראש", שבו כלולים כל ימי השנה[66]) ביום השבת.

י. ובפרשת השבוע — פרשת וירא:

בפרשת וירא (שבה צריכים "לחיות" במשך כל ימי השבוע[67], ועאכו"כ ביום השבת, שבה קורין את הפרשה כולה) — מצינו הדגשה מיוחדת בנוגע לענינים האמורים לעיל, הן בנוגע לענין החינוך (ובפרטיות יותר — חינוך עצמו וחינוך הזולת), והן בנוגע להקמת בתי־חב"ד, שעל ידם נעשית הפעולה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, כדלקמן.

ענין החינוך:

לכל לראש — חינוך עצמו, ע"י קיום הוראת המשנה "עשה לך רב" — במכ"ש וק"ו מאנשי סדום, שלמרות היותם "רעים וחטאים גו'"[68], הבינו גם הם שחייבים למנות עליהם שופט, כמסופר בפרשתנו[69] "ולוט ישב בשער סדום", "ישב כתיב, אותו היום מינוהו שופט עליהם"[70], ועאכו"כ — להבדיל אלף אלפי הבדלות — בנוגע לבני אברהם יצחק ויעקב, ועאכו"כ לאחרי מתן־תורה.

וחינוך הזולת — כמפורש בפרשתנו אודות מעלתו של אברהם אבינו, היהודי הראשון, "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט"[71], חינוך הבנים והבנות (כולל "בניך אלו התלמידים"[72]) ב"דרך ה'", לימוד התורה — "משפט"[73], וקיום המצוות — "צדקה", כללות כל המצוות[74].

וכמו כן בנוגע להקמת בתי־חב"ד:

מסופר בפרשתנו[75]: "ויטע אשל בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א־ל עולם", "ע"י אותו אשל נקרא שמו של הקב"ה אלקה לכל העולם, לאחר שאוכלין ושותין אמר להם ברכו למי שאכלתם משלו, סבורים אתם שמשלי אכלתם משל מי שאמר והי' העולם אכלתם"[76], וכמארז"ל[77] "אל תקרי ויקרא אלא

---

64) להעיר גם מפי' הצ"צ (יהל אור ס"ע תצג ואילך) על הפסוק "אם ה' לא יבנה בית גו'" (במזמור תהלים דשנת הקכ"ז) — ע"ד הקשר והשייכות לבנין המלכות בר"ה.

65) להעיר, שגם בענין זה מודגש הקשר והשייכות לענין הכתר (נוסף על כללות הענין דכ"ף מרחשון דשנת כתר"א) — שהרי כ"ף מרחשון הוא יום החמישים מר"ה, ע"ד ובדוגמת שער הנו"ן, בחי' הכתר.

66) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

67) "היום יום" — ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

68) לך לך יג, יג.

69) יט, א.

70) פרש"י עה"פ (מב"ר פרשתנו פ"נ, ג). והבינו מעצמם שהשופט צ"ל בדוקא לא משלהם, כ"א האחד שבא לגור — כיון שהוא קרובו דאברהם. וק"ל.

71) יח, יט.

72) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ז. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ב. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ח.

73) תו"א משפטים עה, ג. לקו"ת ר"פ דברים (א, סע"ב) — ע"פ ת"א עה"פ וישב מ, יג.

74) תו"א וישב כט, ג. לקו"ת פ' ראה כג, ג. תצא לט, א. ובכ"מ. וראה סה"מ מלוקט ח"א ע' רה ואילך.

75) כא, לג.

76) פרש"י עה"פ (נת' בלקו"ש חט"ו ע' 122 ואילך. וש"נ).

77) סוטה י"ד, סע"א ואילך.

ויקריא, מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפי כל עובר ושב".

כלומר, עבודתו של אברהם אבינו היתה לגלות ולפרסם אלקות בעולם, עד כדי כך, שלא זו בלבד שאברהם פעל את הענין ד"אלקי הארץ"[78] ("עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ, שהרגלתיו בפי הבריות (כולל — ערביים שמשתחוים לאבק שעל רגליהם[79]), אבל כשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא הי' רגיל בארץ"[80]), אלא עוד זאת, שגילה ופירסם את הענין ד"א־ל עולם", "א־ל עולם ולא א־ל העולם (ע"ד "אלקי הארץ"), היינו, שאין העולם דבר בפ"ע כ"א הוא אלקות"[81].

ונמצא, שהתוכן ד"ויטע אשל[82] בבאר שבע ויקרא שם בשם ה' א־ל עולם", הוא הוא התוכן דהקמת בתי־חב"ד[83], בית תורה, תפלה וגמ"ח, עד לבית כפשוטו שיש בו גם אכילה שתי' ולינה או אכילה שתי' ולוי'[84] — ר"ת "אשל"[85], אשר, בו ועל ידו מתגלה אור הקדושה, יהדות, תורה ומצוותי', עד למעיינות דתורת החסידות, בכל הסביבה כולה, גם אצל "בריות", כולל גם בני־נח, ע"ד ובדוגמת פעולתו של אברהם אבינו, אשר, להיותו "אבינו" דכאו"א מישראל, מהוה הנהגתו הוראת־דרך לכאו"א מישראל.

*

יא. ויהי"ר שע"י ההוספה בכל העני־נים האמורים מצד הנתינת־כח דכ"ף מרחשון, ובפרט בשנה זו (כנ"ל בארוכה) — נזכה בקרוב ממש לענין ד"וירא אליו ה'"[86], גילוי אלקות לכל אחד ואחת מישראל, בתכלית השלימות — בביאת משיח צדקנו, שאז יקויים היעוד "כי עין בעין יראו גו'"[87], עד לגילוי אלקות בכל העולם כולו, "כי מלאה הארץ דעה את

---

78) חיי שרה כד, ג.

79) ב"מ פו, ב. פרש"י פרשתנו יח, ד. וראה לקו"ש ח"א ע' 28. ועוד.

80) פרש"י חיי שרה כד, ז (נת' בלקו"ש חט"ו ע' 155 ואילך. וש"נ).

81) לקו"ת תבוא מב, ד. מג, ג. המשך תער"ב ח"א פרק קלג. ועוד.

82) להעיר מהשייכות ד"אשל" לדוד (ובנדו"ד, חיילי בית דוד שמגלים את האור דמשיח בן דוד) — ע"פ המבואר באוה"ת פרשתנו (כרך ד' תשסד, א ואילך) שזהו ע"ד מ"ש (ש"א כב, ו) "האשל ברמה", ש"ברמה" הו"ע ד"רמה קרני" (בתפלת חנה — ש"א ב, א), וארז"ל (מגילה יד, א. וש"נ) "רמה קרני . . דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן", היינו, ש"בחי' האשל מגיע לבחי' רמה, שהוא בחי' רמה קרני כו' בחי' עתיקא" (אוה"ת שם תשסז, ב).

83) להעיר ש"ויטע אשל" בגימטריא "בית חב"ד" (או "בתי חב"ד").

84) הדגשת המשך הפעולה גם לאחרי שיוצא משם והולך לדרכו כו'.

85) במדרש תהלים מזמור לז (יש גורסים) — אכילה שתי' לינה (ולכאורה משמע כן בפרש"י סוטה שם לינה במקום לוי'). ובמדרש תהלים מזמור קי: אכילה שתי' לוי'. וראה גם רש"י כתובות ח, ב (ובבחיי עה"פ, ובכד הקמח מע' אורחים (בשם מדרש תהלים) — אכילה שכיבה לוי').

86) להעיר מהסיפור ("היום יום" — ט' חשון) ע"ד בעל יום ההולדת, שבהיותו בן ד' או ה' שנים, נכנס אל זקנו הצ"צ בש"ק פ' וירא, והתחיל לבכות, באמרו: מפני מה נראה ה' אל אברהם אבינו ולנו אינו נראה.

וראה בארוכה לקו"ש חט"ו ע' 129 ואילך, שלאחרי מאורע זה (ובפרט לאחרי שכ"ק מו"ח אדמו"ר גילה ופירסם ברבים וצוה להדפיס כו') נעשה פתיחת צינור חדש בענין החינוך, שעכשיו יכולים לפעול ולהרגיל גם ילדים קטנים (ע"י חינוך המתאים) שתהי' להם תשוקה לעניני אלקות (אע"פ שמצד הטבע נמשכים אחר דברים גשמיים, דברי מתיקה וכו'), עד לתשוקה כזו שתביא אותם לידי בכי'!

87) ישעי' נב, ח. וראה תניא פל"ו.

ה' כמים לים מכסים"[88], וכאמור, באופן ד"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'"[28].

ובפרט בעמדנו בשנת השמיטה, אשר, קיומה ממהר את הגאולה האמיתית והשלימה, כדאיתא במדרש[89] על הפסוק[90] "רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב", "רצית ה' ארצך, זש"ה[91] ארץ אשר ה' אלקיך דורש אותה . . עד שתרצה מעשי' להקב"ה . . עשו את השמיטין . . אותה שעה היא מרצה מעשי' להקב"ה . . לכך נאמר רצית ה' ארצך".

וכן תהי' לנו — "מיד הן נגאלין"[92], תיכף ומיד ממש, כך, שזוכים לקיים מצות השמיטה בארץ ישראל מן התורה,

ובדרך ממילא, נקיים לאח"ז גם מצות הקהל, "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה (בשנה ראשונה של שמיטה שהיא השנה השמינית[93]) בבוא כל ישראל לראות את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר", בירושלים עיר הקודש, "קרית חנה דוד"[94], בהר הקודש ובבית המקדש השלישי,

שאז יהי' ה"בית" (ביהמ"ק) וה"עיר" (ירושלים) בקיום נצחי, "מקדש אדני כוננו ידיך"[95], כי ה' יבנה בית, ישמר עיר[96], שכן, "לידידו"[97], "הוא מלך המשיח", "יתן לו הא־ל יתברך כו'" ה"בית" וה"עיר" בתכלית השלימות[98],

במהרה בימינו ממש, ובעגלא דידן.

---

88) ישעי' יא, ט. וראה סיום וחותם ספר הי"ד.

89) תהלים עה"פ.

90) תהלים פה, ב.

91) עקב יא, יב.

92) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

93) פרש"י וילך לא, יו"ד.

94) ישעי' כט, א.

95) בשלח טו, יז.

96) ראה תהלים קכז, א — המזמור דבעל יום ההולדת השייך לשנה זו. וראה בארוכה רשימות הצ"צ (יהל אור ס"ע תצג ואילך).

97) שם, ב.

98) פי' הרד"ק — בסוף המזמור. וראה זהר (ח"א כח, א. ועוד — הובא ביהל אור עה"פ) דקאי על ביהמ"ק השלישי, "עלי' אתמר גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון, דקדמאה אתבני על ידא דבר נש, והאי על ידא דקב"ה", "נחלה בלי מצרים".

משיחת ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו ה'תשמ"ז

— יום התחלת כנס השלוחים שי' הרביעי בארצות הברית —

א. דעם שבת הויבט זיך אן דער כנס השלוחים שי' (פון ארצות הברית) — די שלוחים און שלוחי שלוחים פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

וואס אין דעם ענין השליחות איז באַשטאַנען איינער פון די חידושים פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו: אע"פ וואס אין תורה רעדט זיך וועגן ענין השליחות (אויך בשייכות צו כללות עבודת ה', כדלקמן), און מ'געפינט דעם ענין השליחות בדורות שלפני זה אז א גדול בישראל האָט איינעם געשיקט מיט א שליחות מסויימת בעניני תומ"צ[1] — איז אין דעם צוגעקומען א חידוש מיוחד דורך כ"ק מו"ח אדמו"ר, וואס ער האָט אויפגעטאָן (און אָנגעזאָגט) אז אַלע אידן פון דעם דור זיינען שלוחים אויף צו טאָן אין הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה. ביז אַז ער האָט ממנה געווען שלוחים און זיי געשיקט צו פאַרשידענע ערטער מיט עניני שליחות אין הפצת התורה והיהדות און הפצת המעינות חוצה.

ב. וביאור הענין:

די ערשטע שליחות — פון וועלכער עס נעמען זיך אַלע עניני ואופני שליחות (אויך געשיקט פון בני אדם) — איז די שליחות וואס דער אויבערשטער גיט יעדער מענטשן אַראָפּשיקנדיק אים אַלס א נשמה בגוף[2] דאָ למטה אין עולם הזה הגשמי בכדי ער זאָל מאַכן א דירה לו יתברך בתחתונים[3], דורך דעם וואָס ער איז משמש את קונו[4] ע"י קיום התורה ומצוותי', און איז אויך משפיע און פאַרשפּרייט תומ"צ בא אַנדערע, און איז מפרסם אלקות בחלקו בעולם, ביז בכל מקום וואו ער קען דערגרייכן[5].

כמבואר בלקוטי תורה[6], אַז יעדער איד איז שלוחו של אדם העליון[7], שלוחו של אדם כמותו[8], „כמותו[9] דהמשלח ממש"[10].

און די שליחות ווערט דורכגעפירט (ונתגלה) במיוחד דורך קיום המצוות —

---

1) ראה ירושלמי חגיגה פ"א ה"ח. וכהנה רבות.

2) ושליחות זו — היא בכל הדרגות שלמעלה, שענין השליחות שלמעלה הוא „מה שנמשך הארה ע"י אמצעות איזה בחינה" (לקו"ת ויקרא א, ג), וענין זה הוא בכל הדרגות שלמעלה, עד לדרגות הכי נעלות, כי כל המשכה והשפעה ואור כו' מחוץ לעצמותו ית' היא המשכה „ע"י אמצעות איזה בחינה". וכן הוא גם בנוגע לירידת הנשמה, שמושרשת בעצמותו ית', „טהורה היא", וירדה מדרגא לדרגא (ענין השליחות), עד למטה בעוה"ז.

3) ראה תנחומא בחוקותי ג. שם נשא טז. במדב"ר פי"ג, ו. תניא פל"ו.

4) ראה משנה וברייתא סוף קידושין.

5) כמו שהי' בשליחות אברהם אבינו — „לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך גו'" (ר"פ לך), „והי' (רמב"ם הל' ע"ז ספ"א) מהלך וקורא כו' מעיר לעיר וממלכה לממלכה כו'", „ויקרא שם בשם ה' א־ל עולם" (וירא כא, לג), וכפרש"י בפרשתנו (כד, ז) „כשלקחני מבית אבי הי' אלקי השמים ולא אלקי הארץ, שלא היו באי עולם מכירים בו ושמו לא הי' רגיל בארץ", אבל „עכשיו הוא אלקי השמים ואלקי הארץ שהרגלתיו בפי הבריות".

6) ויקרא א, ג.

7) ראה לקמן הערה 28 מתורת הבעש"ט ואדה"ז.

8) משנה ברכות לד, ב. קידושין מא, ב. וש"נ.

9) לקו"ת שם. וכ"ה (הלשון: כמותו ממש) בתשובות הריב"ש סרכ"ח. ועוד.

10) וכמאחז"ל (קידושין שם) „מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית".

כדאיתא במדרש[11], „היו מכבדין את המצוות שהן שלוחי, ושלוחו של אדם כמותו". ד.ה. אז מצוות זיינען „שלוחים" פון דעם אויבערשטן, דורך וועלכע עס ווערט (מצוה מלשון) צוותא וחיבור[12] צווישן דעם אדם המקיים את המצוה מיטן אויבערשטן[13].

וואס דער ענין (השליחות) האט זיך בעיקר אויפגעטאן בא מתן תורה — ווען אידן זיינען געווארן שלוחים של הקב"ה — „ואתם תהיו לי ממלכת כהנים"[14], שלוחי דרחמנא[15] — צו מאכן א דירה לו יתברך בתחתונים, דורך קיום התומ"צ, און משפיע זיין בזה אויף אנדערע, ביז אויך אויף אומות העולם, כפס"ד הרמב"ם[16] „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצות שנצטוו בני נח".

ג. אין דעם גופא (די שליחות פון יעדער אידן אין כללות תומ"צ) האט מען אבער אויך דעם ציווי „בכל יום יהיו בעיניך חדשים"[17]. און וויבאלד אז תורת אמת מאנט עס, איז מובן אז דער אמת איז אזוי, אז בכל יום ווערט טאקע א חידוש אמיתי אין תומ"צ, דערפאר קען מען מאנען אז מ'זאל דאס מקיים זיין בכל יום ווי א דבר חדש (אדער עכ"פ „כחדשים"[18]* (מיט א כ"ף הדמיון) — אויב ער האלט נאך ניט בא שלימות ההתבוננות וואס ברענגט דעם רגש ועשי' בפועל אז דאס איז „חדשים" ממש)[19]. ויומתק זה ע"פ תורת הבעש"ט[20] אז התהוות העולם איז בכל רגע ורגע מחדש[21]. וע"פ המבואר באגה"ק[22] אז בכל שנה „יורד אור חדש עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה"[23].

ד.ה. אז קבלת וקיום שליחותו של הקב"ה בתומ"צ ע"י כאו"א מישראל

---

11) תנחומא ויגש ואי"ז.

12) לקו"ת בחוקותי מה, ג. וראה תניא מהדו"ק (קה"ת, תשמ"ב) ספמ"ט.

13) ועפ"ז מובן הטעם שמצוות הן „שלוחי", כי בקיום המצוות פועלים צוותא וחיבור בין הקב"ה וישראל, ודכר המחבר צ"ל בדוגמא להדברים שהוא מחבר (הקב"ה וישראל), כי בלאו הכי אין זה חיבור אמיתי (ואדרבה — הפסק). וזהו ע"י שהמצוות הן „שלוחי", ששלוחו של אדם כמותו, דומה להמשלח (הקב"ה), ודומה לבני ישראל שהם שלוחיו של הקב"ה כמותו. וראה לקו"ת יוהכ"פ סח, ב. אוה"ת וישלח רמח, ב.

14) יתרו יט, ו.

15) ראה קידושין כג, ב ובתוס' שם. ושי"נ.

16) הל' מלכים פ"ח ה"י. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 132 ואילך.

17) פרש"י עה"ת תבוא כו, טז. וראה פרש"י יתרו יט, א. עקב יא, יג.

18) ראה ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ו.

19) ועפ"ז מתורצת השאלה: איך שייך לתבוע שתומ"צ תהיינה בכל יום „חדשים" ממש אם לא הרגיש החידוש בדבר? די"ל שהוא ע"ד המבואר בנוגע להציווי על אהבת ה'. כי איך שייך ציווי על רגש שבלב? אלא הציווי הוא על ההתבוננות בדברים המביאים לידי אהבה, וזה בהכרח מביא לידי אהבה בפועל (ראה ס' הערכים חב"ד (כרך א) ערך אהבת ה' (ע' רסו ואילך). וש"נ). כן י"ל בנדו"ד: הציווי הוא על ההתבוננות בדברים המביאים לידי רגש שתומ"צ הן בכל יום — „חדשים" (או עכ"פ „כחדשים"). ומהענינים של התבוננות המביאים לרגש זה הן — תורת הבעש"ט ואדה"ז דלקמן בפנים.

20) שעהיוה"א פ"א.

21) ראה גם לקו"ש חכ"ט ע' 285 הערה 52.

22) סי"ד.

23) שזהו חידוש על חידוש: חידוש הראשון — „אור חדש", חידוש השני — עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה".

---

*) כי „אור חדש" פירושו — „שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם", אבל אפ"ל עליון כמותו, או גם תחתון ממנו (להעיר ממקדש הב' לגבי הא').

דאַרף זיין בכל יום ויום באופן פון „חדשים" ממש (ובפרט אַז אין דעם ווערט אויפגעטאָן אַ חידוש בפועל בכל יום ויום). ס'איז ניט מספיק קבלת וקיום שליחותו של הקב"ה ע"י בני ישראל טויזנטער יאָרן צוריק בּאַ מתן תורה, אָדער אין די יאָרן שלאחרי זה, נאָר עס דאַרף שטענדיק זיין „חדשים". ואדרבה: „מעלין בקודש"[24] — עס דאַרף אין דעם שטענדיק צוקומען אַן עילוי נעלה יותר.

ד. בכדי צו מאַכן לייכטער און בכדי אַרויסצוברענגען מער בגלוי דעם „חידוש" (חדשים) אין דער שליחות פון יעדער אידן אַלס שלוחו של הקב"ה — האָט דער אויבערשטער געמאַכט אַז מזמן לזמן ומדור לדור זאָלן צוקומען נייע ענינים אין וועלכע מ'זעט בגלוי (לעיני בשר) דעם חידוש אין דער שליחות פון אַ אידן (וואָס דעמולט איז לייכטער בּאַ זיך פועל'ן דעם „חדשים" בקיום השליחות): און דערצו האָט דער אויבערשטער געגעבן אידן אַ נשיא בכל דור ודור[25], און הוי' „גלה סודו אל עבדיו הנביאים"[26], וואָס דער נשיא הדור גיט כחות לכל אנשי הדור[27] צו אויספירן שליחותם בקיום התומ"צ און מאַכן די וועלט פאַר אַ דירה לו יתברך, ובמיוחד — אין דער שליחות חדשה וואָס קומט צו בכל דור ודור.

און אין דעם גופא איז צוגעקומען אַ חידוש דורך דעם נשיא פון אונזער דור — כ"ק מו"ח אדמו"ר — וואָס ער האָט אויפגעטאָן אַ חידוש וגילוי מיוחד ונעלה און אַריינגעגעבן אַ כח חדש אין כללות ענין השליחות פון יעדער אידן אַלס שליח של הקב"ה[28] — ער האָט אויפגעטאָן אַז דאָס זאָל אַראָפּקומען בגלוי ובפועל ממש אַלס אַ יסוד ודרך בעבודת ה' לכאו"א מישראל[29],

דורך דעם וואָס ער האָט אָנגעזאָגט (און געגעבן כח) אַז די שליחות פון יעדער אידן בדור זה איז צו פאַר־שפּרייטן תורה ויהדות און הפצת המעינות חוצה. און האָט געזאָגט אַז דערצו דאַרף מען אָוועקגיין ממקומו

24) ברכות כח, א. וש"נ.

25) ראה יומא (לח, סע"ב. הובא בתניא פ"א (ה, ב)): עמד (הקב"ה) ושתלן בכל דור ודור.

26) עמוס ג, ז.

27) ראה גם תניא פ"ב. ועוד.

28) נוסף על החידוש שבזה ע"י הבעש"ט — וכתורתו הידועה (כש"ט הוצאת קה"ת הוספות ס"ג) עה"פ (תבוא כו, ב) „והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשכן שמו שם", „אַז אַ איד גייט אין אַן אָרט, איז דאָס ניט וואָס ער גייט נאָר מ'פירט עם כו', אַז ער קומט אין אַן אָרט איז די כוונה — „לשכן שמו שם" — לפרסם אלקות בעולם" (וראה כש"ט שם סקל"ז. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' רנו; ענינים ע' קלא). ולהעיר מתורת אדה"ז („היום יום" י' תמוז. אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' קג. קי) — „אַז אַ איד קומט אין אַ אָרט, איז עס צוליב אַ כוונה, טאָן אַ מצוה וכו', אַ איד איז אַ שליח של מעלה, אַ שליח וואו ער איז, איז ער דער כח המשלח".

29) וי"ל שהוא ע"ד המבואר (ראה לקו"ש ח"ז ע' 64. ח"ח ע' 354. ליקוט פירושים כו' לשעהיוה"א פ"א) ב„פי' הבעש"ט" (שעהיוה"א פ"א) בענין „לעולם ה' דברך נצב בשמים" (תהלים קיט, פט), שההתהוות היא בכל רגע ורגע מחדש — אף שנאמר כן במדרש תהלים (עה"פ. הובא בלקו"ת אחרי כה, ג. וראה הנסמן בליקוט פירושים שם ע' נג) — כי הבעש"ט פירש, האָט עס פאַנאַנדערגעשפּרייט, ועשה ופעל שהלימוד במדרש תהלים יהי' יסוד ודרך בעבודת ה' בתומ"צ דכאו"א מישראל במעשה בפועל. ועד"ז הוא חידוש כ"ק מו"ח אדמו"ר בענין השליחות: אף שכללות ענין השליחות (בשייכות לעבודת ה' בכלל) נאמר במדרש תנחומא, „היו מכבדין את המצוות שהן שלוחיי", ובלקו"ת — שכל איש ישראל הוא שליח של אדם העליון, וענין זה הי' כבר במתן תורה וכו', ובמיוחד ע"י הבעש"ט המגיד ואדה"ז ונשיאי חב"ד ממלאי מקומו — נתחדש ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר שמ"ש בספרים הנ"ל ע"ד ענין השליחות יבוא לידי פועל בתור יסוד ודרך בעבודת כאו"א.

(כולל — ממדריגתו) און קומען בכל המדינות ובכל המקומות שבעולם שיכול להגיע שם, און דארטן טאן די שליחות פון הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה.

ביז אז דאס האט זיך אויסגעדריקט בגלוי ממש דורך דעם וואס ער האט צו זיך אריינגערופן מענטשן און זיי ממנה געווען אלס שלוחים מיוחדים אויף מקיים זיין פארשידענע עניני שליחות בהפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה (אבער אויך די וועלכע ער האט ניט אריינגערופן און ניט געשיקט בשליחות מסויימת — האבן זיי די שליחות בעסקים הפרטיים שלהם, כאו״א לפי ענינו).

אנהויבנדיק ווי ס׳איז געווען נאך במדינה ההיא (מאחורי מסך הברזל) — די ערשטע שלוחים וואס ער האט אויסגעקליבן, צוזאמען מיט א כריתת ברית וכו׳[30] (ווי ס׳איז איצטער שוין ידוע);

דערנאך ארויסגייענדיק ממדינה ההיא, למקומות וואו דאס האט שוין געקענט זיין מיט א גרעסערן פרסום — האט ער ארויסגעשיקט שלוחים בפרסום גדול יותר ובהתרחבות גדולה יותר;

ביז אנקומענדיק במדינה זו, ארצות הברית, בעשר שנים האחרונות שלו בחיים חיותו בעלמא דין — וואו מ׳האט אויך דעם סיוע פון דער ממשלה ואנשי המדינה (עאכו״כ — אז ס׳איז ניטא קיין התנגדות, ווי דאס איז געווען במדינה ההיא) — האט זיך דער ענין השליחות פאנאנדערגעשפרייט באופן הכי רחב, דורך דעם וואס ער האט געשיקט שלוחים לכל קצוי תבל, כולל דערנאך — דורך תלמידיו ותלמידי תלמידיו, והולך ומתפשט באורך ברוחב ובעומק[31].

ווי מ׳זעט איצטער דעם מצב בפועל ובגלוי לעיני בשר, אז אין א ריבוי מקומות בעולם, גרויסע שטעט און קליינע שטעטלעך, ביז אפילו אין פינות רחוקות שבעולם, אין אוסטרליא, און אפריקא וכיו״ב, געפינען זיך די שלוחים וואס כל התעסקותם איז בשליחותו פון דעם משלח, בשליחותו של הקב״ה — אין הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה.

און אויך די אידן בדור זה וואס זיינען (בגשמיות) ערגעץ ניט געפארן, האבן זיי אויך די שליחות מיוחדת צו טאן אין הפצת התורה והיהדות ומעינות חוצה (אנהויבנדיק בא זיך אליין, און אויך) דורך אויפקגיין ממקומם ומדריגתם הרוחנית, און מפיץ זיין תורה כו׳.

ה. און אין דעם גופא איז צוגעקומען (בשנים האחרונות) נאך א שלב וחידוש — אז בכל שנה ושנה מאכט מען (בכמה מקומות, בארץ הקודש, ארצה״ב, ועוד) א „כנס השלוחים״, וואו אלע שלוחים (פון א געוויסער מדינה אדער מדינות) קלייבן זיך צוזאמען על מנת עס זאל זיין „אז נדברו גו׳״[32], „איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק״[33], וואס דעמולט קומט צו אין דעם חיזוק הדבר, כמבואר בקונטרס החלצו[34] די מעלה פון טאן אלע ענינים בעבודת ה׳ ברבים, ווייל „כשמדברים יחד ממציא כל א׳ עצות לזה כו׳ ועושים הסכם בקבלה על

---

30) ס׳ השיחות תש״ב ע׳ 154. שיחת י״ג תמוז תרצ״ב.

31) להעיר מש׳ היחוד (לאדהאמ״צ) בתחלתו.

32) מלאכי ג, טז. הובא ברמב״ם סוף הל׳ טומאת צרעת (נת׳ בשיחת יום ב׳ דראש השנה תשמ״ז).

33) ישעי׳ מא, ו.

34) תרנ״ט — פ״י (סה״מ תרנ״ט ע׳ סא).

להבא כו', וההסכם אשר עושים שנים או רבים יש לזה חיזוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפ"ע":

אַלע שלוחים האָבן דאָך פאַרשידענע פעולות משותפות, אין וועלכע יעדערער קען זיך אָפּלערנען און באַקומען אַן עצה ועידוד וחיזוק פון אַ צווייטן שליח וואָס האָט מצליח געווען בשטח מסויים.

נוסף לזה האָט אַ כנס השלוחים מעלת וכח הציבור, וואָס גיט אַ כח מיוחד צו יעדערן פון די שלוחים בשליחותו הפרטית במקומו בפרט, און צו אַלע שלוחים צוזאַמען אַלס אַ כלל — צו ממשיך זיין בעבודתם בהפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, כולל גם — פאַרשפּרייטן צדק ויושר אויך באַ אוה"ע דורך קיום ז' מצוות בני נח, און זיך צונויפרעדן ווי מ'קען אין דעם אַלעם מוסיף ומרחיב זיין בכל מיני אופנים. וכדלקמן.

ו. אין דעם חידוש (פון נשיא דורנו) בענין השליחות גופא — איז דאָ נאָך אַ חידוש אין אופן פעולת השלוחים לגבי דעם אופן העסקנות פון אַ טייל פון אַנדערע עסקנים ציבוריים:

בשעת מ'קומט אָן אין אַן אָרט, אַ שטאָט, מיט אַ געוויסע שליחות אין עסקנות — קען מען דערביי גיין אין צוויי אופנים:

דער סדר באַ כו"כ אַנדערע עסקנים איז, אַז קומענדיק אין אַ שטאָט האַלט מען לכל לראש אַ פייערדיקע דרשה וועגן דעם מצב פון כלל ישראל און מצב העולם, ווי די וועלט שטייט אין סכנה, און מ'דאַרף איר ראַטעווען, און דערפאַר דאַרף מען מאַכן אסיפות און באַשטימען וועידות און קאָמיטעטן וכיו"ב, און צום סוף פירט אויס דער עסקן — אשר לכן דאַרף מען העלפן דעם מוסד פרטי, די מלמדים ומלמדות מסויימים, און די תלמידים ותלמידות מסויימים וכדומה.

ד.ה. אַז צום אַלעם ערשטן רעדט מען וועגן דעם ענין מצד כלל ישראל און כל העולם, און דערפון קומט מען צו עזר פאַר דעם מוסד פרטי.

דער אויפטו פון שלוחי נשיא דורנו איז — אַז מ'גייט מיט פונקט אַ פאַרקערטן סדר: היות אַז נשיא דורנו האָט אים געגעבן אַ שליחות אין אַ מקום מסויים, מיט אַ שליחות מסויימת (וברוב הפעמים — אים גלייך אָנגעזאָגט אין וואָס עס באַשטייט די שליחות) — איז בשעת ער קומט אָן אין דעם מקום מסויים, הויבט ער אָן לכל לראש רעדן מיט די תושבי המקום אַז ער איז געקומען צו זיי עצמם, צו העלפן דורך חיזוק נאָכמער אין אידישקייט און צדק ויושר ביי זיי און זייערע פרויען און קינדער און פריינט, און פאַר אַלע תושבי המקום, אויך די ניט-אידן. אשר לכן, בעט ער זיי און זיי דאַרפן אים אַרויסהעלפן צו אויפשטעלן אין זייער אָרט אַ מוסד (אַ „בית חינוך" וכיו"ב), און זיי אַליין זאָלן ווערן חברים אין דעם מוסד, און אַרויסהעלפן מיט עזר גשמי, בגופו ובממונו, וכו'.

און ערשט דערנאָך און בהוספה על זה — גיט צו נשיא דורנו — אַז דורך דער הוספה אין הפצת היהדות והצדק והיושר במקום פרטי זה, העלפט מען כלל ישראל, ביז אַז מ'ברענגט דורך דעם די גאולה פאַר כלל ישראל און פאַר כל העולם כולו, כולל — פאַר שכינתא בגלותא[35]:

---

35) ראה מגילה כט, א. זהר ח"א קכ, ב. ח"ג ד, ב. צ, ב. ועוד.

אָבער צום אַלעם ערשטן טוט דער שליח — וכל מעינו בו[36] — אין זיין שליחות הפרטית אין דעם מקום מסויים און מיט די תושבי המקום מסויימים, דורך פאַראינטערעסירן זיך מיט אַן אמת אין דעם מצב הפרטי פון די תושבי המקום, אנשים נשים וטף, און אויסגעפינען ווי מ׳קען זיי אַרויסהעלפן אין אַלע זייערע ענינים, און פאַרשפּרייטן אידישקייט און חסידות, און צדק ויושר בכלל.

נאָר בהוספה על זה ווייסט ער אויך שכרו בצדו, און דאָס גיט אים נאָך מער געשמאַק אין דער עבודה — אַז זיינע פעולות פרטיות אין דעם מקום מסויים, העלפן אַרויס כלל ישראל און ברענגען די גאולה [כפס״ד הרמב״ם[37], אַז דורך אַ „מצוה אחת כו׳ הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה״]. אָבער דאָס טאָר ניט מבלבל זיין צום אויספירן די שליחות פרטית אין דעם מקום מסויים מיט די תושבי המקום.

און בשעת מ׳גייט מיט אַט דעם צוגאַנג איז מען מצליח שלא בערך מער ווי מיט דעם ערשטן צוגאַנג, כמובן בפשטות וכנראה במוחש.

ואדרבה: ווי טוט מען אויף פאַר כלל ישראל און די גאולה — דוקא דורך דעם וואָס יעדער שליח פאַרט צו זיין „פינה רחוקה״, זיין „קליין שטעטעלע״, און ליגט איינגאַנצן אין די פעולות פון הפצת היהדות והצדק והיושר צווישן די געציילטע תושבים פון זיין קליין שטעטל. וואָרום פון די אַלע יחידים בישראל שטעלט זיך צוזאַמען כלל ישראל, און פון די אַלע פינות רחוקות און קליינע שטעטלעך — שטעלט זיך צוזאַמען די גאַנצע וועלט!

אויב ער וועט טראַכטן נאָר וועגן כלל ישראל און וועגן דער גאולה, און דורך דעם וועט פעלן אין זיין שימת לב צוצושטעלן די צרכים הפרטיים (בעניני יהדות וכו׳) פון תושבי המקום — קען מען ניט מציל זיין כלל ישראל און די גאַנצע וועלט, וואָרום כלל ישראל באַשטייט פון יחידים, און די גאַנצע וועלט באַשטייט פון אַ ריבוי קליינע ווינקלעך!

ז. און דער ביאור בזה איז פאַרשטאַנדיק אויך פון כללות השליחות דירידת הנשמה בגוף לשמש את קונו בתומ״צ:

דער אויבערשטער האָט באַשאַפן אַ וועלט וואָס באַשטייט פון אַ ריבוי פרטים ופרטי פרטים[38]. און יעדער פרט ופרט איז ניט באַשאַפן געוואָרן „לבטלה״ ח״ו, נאָר יעדער פרט האָט אין זיך אַ חידוש וואָס קיין אַנדער פרט פאַרמאָגט ניט און קען ניט פאַרבייטן, און „כל[39] מה שברא הקב״ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו״[40], יעדער נברא ברענגט אַרויס כבודו של הקב״ה אין אַן אופן וואָס קיין אַנדער נברא ופרט קען דאָס ניט אַרויסברענגען. לדוגמא: בשעת אַ יחיד אין אַ פינה רחוקה שבעולם נעמט אַן איינפאַכע גלאָז וואַסער און מאַכט דערויף אַ ברכה —

---

36) ע״פ תהלים פז, ז.

37) הל׳ תשובה פ״ג ה״ד.

38) ואדרבה — ריבוי ההתחלקות הוא דוקא מצד פשיטות העצמות (תו״ח נח ע, ב ואילך. דרמ״צ מט, א (כמהדו״ת). סה״מ תרס״ב ע׳ של ואילך. עת״ר ע׳ קצד. השי״ת ע׳ 132 ואילך. ועוד).

39) אבות ספ״ו.

40) ולשון זה („לא . . אלא״) מורה דהוא לעיכובא (ראה מנחות סג, ב בתוד״ה מתנ״).

ברענגט דאס ארויס כבודו של הקב"ה[41] מיטן גאנצן שטורעם, ע"ד ומעין ווי די גרעסטע פעולה וואס ווירט אן בכל העולם כולו בגלוי.

וכשם ווי דאס איז אין עולם (מקום), אזוי איז דאס אויך (אין זמן און) אין נפש[42] — אז יעדער איד בפרט איז אנגעזאגט געווארן צו מקיים זיין אלע מצוות[43], ווארום יעדער איד האט זיין שליחות מיוחדת בעולם וואס קיין צווייטער קען ניט פארבייטן[44].

און דוקא דורך צירוף כל הפרטים, יעדער פרט בשלימותו, האט מען דעם כלל און שלימות הכלל.

אזוי איז אויך מובן בנוגע צו די שלוחים פון נשיא דורנו: א שליח האט ניט וואס צו זיין אראפגעפאלן בא זיך, אז ער געפינט זיך אין א פינה רחוקה, און פארנעמט זיך לכאורה מיט איינפאכע זאכן, לערנען תורה מיט א קינד, דערציילן א פרוי וועגן צינדן נרות שבת ויו"ט, וועגן פרטי האדעוועץ די בני בית — ווייל אדרבה ואדרבה: דוקא אין דעם איינפאכן טאג-טעגלעכן לעבן פון א מאן און א פרוי והנהגת בני ביתם, וואס מ'טוט לכאורה בלי התפעלות — דוקא אט דארט ליגט די כוונה עליונה, און דוקא דאס ברענגט ארויס כבודו של הקב"ה, ובאופן כזה וואס קיין אנדער מענטש און קיין אנדער זאך אין וועלט קען דאס ניט ארויסברענגען!!

און דוקא בשעת יעדער שליח פרטי פירט אויס זיין שליחות הפרטית במקומו ופינתו הפרטי מיט די תושבי המקום הפרטיים — ברענגט דאס, בצירוף כולם יחד, הצלת כלל ישראל און די גאולה האמיתית והשלימה!

ח. ולאחרי הקדמה זו — קומט צו גאר אן אנדער געשמאק אין דעם כנס השלוחים, וואו עס קלייבן זיך צוזאמען שלוחים פון פארשידענע שטעט און שטעטלעך, וואס יעדער יחיד קען מוסיף זיין אין אלע אנדערע שלוחים, „איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק", און מוסיף זיין ניט קיין דבר טפל, נאר א דבר הכי עיקרי.

און דורך צירוף כולם יחד שטעלט זיך צוזאמען א כלל הכי גדול[45] — די אלע שטעט און שטעטלעך רעפרעזענטירט (פארגעשטעלט) יעדערער דורך זיין שליח, וואס דאס איז אין זיך כולל א ריבוי גדול פון אידן.

און דער כלל גדול (וואס שטעלט זיך צוזאמען פון די פרטים) גיט נאכמער כח צו יעדער שליח בפרט, אז צוריקפארנדיק למקום שליחותו זאל ער האבן נאכמער ידיעות, עידוד, חיות וחיזוק צו אויספירן שליחותו אין מקומו הפרטי אין זיין „איינפאכן" טאג טעגלעכן לעבן, וביתר שאת וביתר עוז, באופן פון הולך ומוסיף ואור, וויסנדיק אז דוקא דורך דעם איז ער מוסיף בכבודו של הקב"ה.

און דוקא דורך דעם — ווערט נאך לייכטער צו העלפן כלל ישראל, ביז „איינגעמען" די גאנצע וועלט מיט צדק, יושר וידיעת ה', און בנוגע צו אידן במיוחד — בתורה ומצוות ומעינות

41) „השוה ומשוה קטון וגדול" (פיוט וכל מאמינים דימים הנוראים).

42) אשר על ענין ג' בחי' אלו הוא יסוד של ספר יצירה (תורת שמואל סה"מ תרכ"ח ד"ה והר סיני עשן ע' קמד).

43) כמבואר בכ"מ כהטעם שעשרת הדברות נאמרו בלשון יחיד (יל"ש יתרו רמז קפו. מפסיקתא דר"כ פ' בחודש השלישי. וראה פסיקתא רבתי פכ"א. רמב"ן עה"ת יתרו כ, א).

44) וכמובן מדברי המשנה (אבות רפ"ד) „איזהו חכם הלומד מכל אדם".

45) ראה (שבת סח, א) בענין „כלל גדול" — ומזה מובן בנוגע „הכי גדול".

החסידות. ביז — אַז מ׳ברענגט די גאולה פון כלל ישראל און פון כל העולם כולו.

ט. אין דעם אַלעם קומט צו נאָך אַ „דבר חידוש" (לגריעותא) בדורנו זה במיוחד (ובפרט אין די יאָרן נאָך שנת תש"י), וואָס ברייינגט אָבער מיט זיך אַ „דבר חידוש" (למעליותא) — עס איז איצט געגעבן יעדערן אַ מעגלעכקייט, און עס ליגט אויף יעדערן אַן אחריות, צו טאָן אין הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה:

בדורנו זה זעט מען בפועל די ירידה גדולה ר"ל אין דעם מצב פון אידן און אידישקייט: עס זיינען דאָ אַזויפיל אידן וואָס באַקומען ניט קיין שום הדרכה וחינוך אין אידישקייט, תורה ומצוותי'.

אע"פ וואָס כמה עסקנים טוען אין מתקן זיין דעם מצב — איז לאחרי אַלע השתדלות ופעולות — בלייבן איבער אַרום ר"ל דריי פערטל אידישע קינ־דער, און אויך ערוואַקסענע, וואָס באַ־קומען ניט קיין אידישן חינוך, ר"ל!

האָט יעדערער איצטער די געלעגנ־הייט — און די ערנסטע אחריות — צו „איבערקערן די וועלט" למעליותא, דורך אַרויסגיין (בפשטות און אַרויסגיין פון זיך) און טאָן כל התלוי בו צו מקרב זיין אידן צו אידישקייט, ובדרכי נועם ובדרכי שלום, אָן קיין מחלוקת — און אין היינטיקן מצב איז וויפל אַנדערע טוען בשטח זה, איז דאָ אַ ריבוי עבודה אין דעם אַלעם און עס איז דאָ אַ ריבוי אידן וועלכע מ׳קען און מען מוז העלפן.

יוד. האָט מען דערפון דעם לימוד בקשר מיט שליחות נשיא דורנו, און אויך אַן ענטפער צו די וואָס זוכן ערטער וואו צו פאָרן אויף שליחות:

ס׳איז נאָך קיינמאָל ניט געווען אַזאַ מצב ווי היינט ווען מ׳קען איינגעמען די גאַנצע וועלט מיט תורה און אידישקייט בדרכי נועם ובדרכי שלום — וואָרום „כל הארץ לפניך"[46] (ניט נאָר ארץ ישראל, נאָר אויך חוץ לארץ), באופן פון „ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"[47],

וואָרום בכל מקום ומקום (אפילו אין ברוקלין, ניו־יאָרק, וכיו"ב) זיינען דאָ טויזנטער אידישע קינדער און ערוואַק־סענע וואָס באַקומען ניט קיין אידישן חינוך, און בכדי זיי מקרב זיין צו אידיש־קייט דאַרף מען מיט קיינעם ניט מלחמה האָבן. ועד"ז אין אַנדערע עניני יהדות.

דעריבער דאַרף מען מכריז זיין צו אַלע אידן, ובמיוחד צו תלמידי ישיבת תומכי תמימים, וועלכע די רביים האָבן אויפגעהאָדעוועט (און זיך מוסר נפש געווען אויף דעם) אַז זיי זאָלן אַרויסגיין אין „מלחמת[48] בית דוד" צו ברענגען משיח צדקנו[49], און אַז זיי זאָלן אויס־וואַקסן צו זיין עסקני ציבור און שלוחים:

ווערט שלוחים און גייט איינ־נעמען די וועלט מיט אידישקייט!

ואין הדבר תלוי אלא ברצון[50] — מ׳זאָל ניט ליגן אין „פערל־גרויפען אין יויך", נאָר אין „פערל אויפן האַלדז"[51] (כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר).

---

46) ל׳ הכתוב — לך יג, ט.

47) ויצא כח, יד.

48) ל׳ חז"ל — שבת נו, א.

49) ראה שיחת כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע שמח"ת תרס"א הנ"ל, ד"ה „כל היוצא למלחמת בית דוד" — נדפסה בס׳ השיחות תש"ב ס"ע 141 ואילך. לקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך.

50) ולאידך גיסא — „אין לך דבר שעומד בפני הרצון" (ראה סה"מ תש"ג ע׳ 12. ובכ"מ).

51) להעיר שא׳ מכ"ד קישוטי כלה הוא „הנטיפות" — „שתלויות על הצואר ונוטפות על החזה והן כמין מרגליות נקובות וחרוזות בחוט" (ישעי׳ ג, יט ובפרש"י).

יא. ולהעיר — בתור מאמר המוסגר:

מ'דאַרף ניט אָנקומען צו ראיות אַז דרך חב"ד ושלוחי חב"ד איז דוקא מתוך אהבת ישראל ובדרכי נועם ובדרכי שלום[52] — ווייל דאָס איז די מהות פון חב"ד און ליובאַוויטש[53] — אהבת ישראל ואחדות ישראל[54].

און אפילו ווען עס זיינען דאָ אַזוינע אידן וואָס פירן זיך ח"ו שלא כרצוי — זאָגט די גמרא[55] „יתמו חטאים"[56] ולא חוטאים ח"ו: חב"ד האָט מלחמה מיט עבירות, אָבער ניט מיט די חוטאים, אדרבה — מ'איז זיך משתדל זיי מחזיר זיין בתשובה.

זיכער טאָר מען ניט געבן אַ „הכשר" אויף די הנהגה פון די „חוטאים", און מ'דאַרף באַוואָרענען אַז אַנדערע זאָלן זיך אַזוי ניט פירן; אָבער דאָס איז אַ מלחמה מיט די „חטאים" ניט מיט די „חוטאים". בדוגמא ווי עס איז אַן איסור וחה"ש וכו' געבן אַ הכשר אויף בשר טריפה, דאָס איז אָבער אַ התנגדות צו דעם בשר טריפה, ניט צו דעם קצב.

יב. דערפון האָט מען נאָך אַ נקודה הכי עיקרית וועלכע מ'דאַרף צוגעבן צו דעם „סדר היום" פון דעם כנס השלוחים:

איצטער איז אַ צייט ווען יעדער שליח קען איינגעמען זיין גאַנצע שטאָט מיט הפצת הצדק והיושר והפצת התורה והיהדות והמעינות חוצה, בדרכי נועם ובדרכי שלום.

אָבער כאמור לעיל, דער סדר בזה דאַרף זיין — ניט מ'גייט כובש זיין כל העולם כולו, נאָר מ'הויבט אָן מיט דער אייגענער שטאָט און די מענטשן וואָס וואוינען דאָרט. און דערפון קומט מען דערנאָך צו הצלת כלל ישראל וכל העולם כולו.

יג. ובכל זה קומט צו אַ תוספת כח אין דעם כנס השלוחים דערפון וואָס דאָס הויבט זיך אָן בשבת זו:

שבת בכלל גיט אַ כח אַז די עבודה (פון די שלוחים) זאָל אָנקומען מתוך עונג, ובאופן פון „כל מלאכתך עשוי"[57].

ובפרט בשבת זו — וואָס ווערט גע־בענטשט פון דעם שבת שעברה, כ"ף חשון, דער יום הולדת פון דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע[58], דער מייסד פון ישיבת תומכי תמימים, און דער נשיא וואָס האָט אָנגעהויבן די עבודה פון ממנה זיין די תלמידי התמימים אַלס שלוחים וחיילים במלחמת בית דוד, צו מפיץ זיין די מעינות חוצה און ברענגען משיח צדקנו, און דער המשך ושלימות בזה — ע"י בנו ממלא מקומו, כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו.

יד. ולסיכום — בנוגע לפועל:

יהי רצון אַז דער כנס השלוחים זאָל זיין בהצלחה רבה ומופלגה, און דער כח

---

52) ולהעיר גם מהלימוד בזה משיעור היומי ברמב"ם בגודל החומר דאונאת דברים, ש„לא ניתן להשבון" והוא „דבר מסור ללב" שנאמר בו (בהר כה, יז) „ויראת מאלקיך" (הל' מכירה ספי"ד).

53) ע"ש ענין האהבה („ליובאַ" — בשפת המדינה ההיא) — ראה ספר הזכרונות ח"א ס"ע 17. וראה גם שם ריש ע' 342.

54) ראה ס' הערכים־חב"ד ערך אהבת ישראל ס"ט. וש"נ.

55) ברכות י, א.

56) תהלים קד, לה.

57) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סש"ו ס"ח (סכ"א).

58) ראה לעיל ע' 62 ואילך — בארוכה.

הציבור זאָל אריינגעבן כח וחיות צו יעדערען פון די שלוחים בפרט צו אומ־קערן זיך למקומו און אראָפּברענגען בפועל בקיום שליחותו די נקודות האמורות:

אַז איצטער איז אַ צייט צו איינעמען די גאַנצע וועלט מיט צדק ויושר און אידישקייט בדרכי נועם ובדרכי שלום. און דער סדר בזה דאַרף זיין — לכל לראש דורך דעם וואָס יעדער שליח פירט דורך שליחותו באַ די תושבים פון זיין שטאָט.

ובמיוחד — דורך אויפבויען (אָדער מרחיב זיין) אַ „בית חב"ד" במקומו[59], אַ בית תורה תפלה וצדקה, כמדובר כמה פעמים לאחרונה[60].

ויש להוסיף בזה עוד הצעה: בכדי עס זאָל זיין אַ המשך פון דעם כח הציבור פון אַ כנס השלוחים, כו"כ שלוחים ביחד — איז כדאי, אַז מ'זאָל באַשטימען אַ מקום מרכזי (און אַ טעלעפאָן) וואו יעדער שליח קען זיך פאַרבינדן און בעטן אַן עצה אָדער הילף אין קיום שליחותו במקומו, מ'זאָל אים צושטעלן אַ רעדנער וכו' וכו'.

ובכל זה האָט מען די הבטחה — אַז „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[61], און נאָכמער: מ'גיט נאָכמער כח, מער וויפל מ'דאַרף אויף דעם האָבן[62].

און דורך דעם וואָס מ'וועט טאָן בזה באופן האמור — וועט מען צום אַלעם ערשטן מצליח זיין אין קיום השליחות, און מיט אַ הצלחה למעלה מן המשוער: און דערצו וועט מען אויך האָבן הצלחה אין די אייגענע ענינים — בבני חיי ומזוני רויחי ובכולם רויחי — געזונטע קינדער, און געזונטע אייניקלעך, און מאַכן גוטע שידוכים, און זיין געבענטשט מיט אַלע ברכות.

טו. ולהוסיף נאָך אַ נקודה: די רביים האָבן געמאָנט אַז חב"ד זאָל נתפשט ונתפרסם ווערן בכל קצוי תבל. דערי־בער איז אַ דבר נכון במאד — אַז בנוגע דעם כנס השלוחים ופעולת השלוחים זאָל מען ניט טאָן בזה באופן פון „הצנע לכת עם אלקיך"[63], מצד החשש אַז דער־פון קען ח"ו צוקומען ישות כו'[64], נאָר ע"פ המבואר והציווי — „מצוה לפרסם עושי מצוה"[65], מ'זאָל דאָס מפרסם זיין באופנים האפשריים, אַזוי אַז עס זאָל זיין מהם יראו וכן יעשו רבים, און אויך די רבים זאָלן ווערן „נרות להאיר".

טז. דער אויבערשטער זאָל העלפן אַז דורך די עבודה פון די שלוחים

59) רמז לזה בפרשתנו (כד, סז ובפרש"י) „ויביאה יצחק האוהלה שרה אמו", „ויביאה האוהלה והרי היא שרה אמו, כלומר ונעשית דוגמת שרה אמו, שכל זמן ששרה קיימת הי' נר דלוק מערב שבת לערב שבת וברכה מצוי' בעיסה וענן קשור על האהל ומשמתה פסקו וכשבאת רבקה חזרו", ומשום זה „ויקח את רבקה ותהי לו לאשה".

וכזה נראית המעלה אפילו בחידוש פעולה ב„אהלה שרה אמו" (בלא הקמה חדשה) ע"י רבקה — עאכו"כ הקמת „בית חב"ד" חדש. ע"ד הרחבת „בית חב"ד": עאכו"כ הקמת „בית חב"ד" חדש.

60) ראה לעיל ע' 44 ואילך; ע' 70 ואילך.

61) במדב"ר פי"ב, ג.

62) להעיר מספורנו לויקהל לו, ז.

63) מיכה ו, ח.

64) להעיר ממענה כ"ק אדמו"ר האמצעי לאחר שהתאונן על רגש הישות מחזרת דא"ח: אַ ציבעלע זאָל פון דיר ווערן, אָבער חסידות זאָלסטו חזר'ן נת' בלקו"ש ח"א ע' 329. חב"ד ע' 144. ועוד.

65) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג. מג"א או"ח סקנ"ד ס"ק כג. ולהעיר ממחז"ל (ויק"ר פל"ד, ח): אילו הי' יודע ראובן שהקב"ה מכתיב עליו כו'.

במיוחד, אין הפצת התורה והיהדות בכלל, ובמיוחד — הפצת המעינות חוצה, זאָל דאָס נאָכמער ממהר זיין דעם אתי מר דא מלכא משיחא[66].

און „טרם כלה לדבר"[67] זאָל שוין זיין „קפצה הארץ"[68], קפיצת הדרך פון די לעצטע אמות אין גלות, און אַלע אידן — און די שלוחים בראשם — טאַנצן גלייך אַרייַן אין די גאולה האמיתית והשלימה, ע"י משיח צדקנו,

ומתוך שמחה וטוב לבב, ובמהרה בימינו ממש.

66) אגה"ק הידועה דהבעש"ט (נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתו. ובכ"מ).

67) ל' הכתוב — פרשתנו כד, טו. נת' בלקו"ש ח"כ ע' 91 ואילך.

68) ראה פרש"י פרשתנו כד, מב.

משיחות ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ז"ך מרחשון, ה'תשמ"ז

א. יום השבת הוא „משפיע" וגם „מקבל"[1]. „משפיע" — שממנו מתברכים כל ימי השבוע שלאחריו, כמאמר הזהר[2] „מיני' (מיום השבת) מתברכין כולהו יומין": ו„מקבל" — השלימות דשבת נעשית ע"י העבודה והטירחא דימי השבוע שלפניו — „מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת"[3], ויתירה מזו — שהוא גם מקבל ומתברך מיום השבת שלפניו, כי זה ששבת „מיני' מתברכין כולהו יומין" — הכוונה היא לכל שבעת הימים הבאים לאחריו (כולל יום השבת)[4].

ובשבת זה — מעלה מיוחדת בשני הענינים:

שבת זה הוא שבת מברכים החודש. כלומר, שהוא מברך ומשפיע לשבעת הימים שלאחריו וגם לכל ימי החודש — שלושים יום[5]. ולא עוד, אלא שהוא שבת מברכים חודש כסלו — חודש השלישי לתשרי, שיש בו מעלה גם לגבי חודש השלישי לניסן (סיון)[6].

וגם השבת שממנו מתברך שבת זה הוא יום סגולה [שלכן, גם הברכה שנמשכת מיני' לכולהו יומין שלאחריו היא ברכה נעלית ביותר] — יום ההולדת דאדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע, שאז — „מזלו גובר"[7], עילוי והוספה בכל ענייניו של בעל יום ההולדת (ועד ב„מזל" שלו שלמעלה), ובאופן של התגברות.

ב. והנה מכיון שכל המאורעות (שב־עולם, ועאכו"כ הענינים הקשורים בתומ"צ) הם בהשגחה פרטית[8] — הרי מובן, שכאשר שני ענינים מיוחדים חלים באותו יום[9] — וכמו שבת זה, שהוא מתברך מיום ההולדת דאדמו"ר נ"ע, ושהוא מברך את כל ימי חודש כסלו — זה מורה, שיש קשר בין שני הענינים.

וי"ל הביאור בזה:

הנקודה והחותם דחודש כסלו הוא חנוכה[10], דמעלת נרות חנוכה על נרות המקדש היא שנרות חנוכה (דוקא) „אין בטלין[11] לעולם"[12]. היינו, שהאור דנרות

---

1) להעיר מסידור (עם דא"ח) שער הת"ת (צז, ג ואילך), שכל ענין שבעולם הוא „משפיע" וגם „מקבל".

2) ח"ב סג, ב. פח, א.

3) ע"ז ג, סע"א.

4) ראה לקו"ש ח"ב ע' 592 הע' 9. ובארוכה — שיחת ש"פ בא וש"פ יתרו תשד"מ.

5) כי כסלו דשנה זו הוא מלא.

6) ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' רה וע' ריז. לקו"ש ח"א ע' 75.

7) ירושלמי ר"ה פ"ג ה"ח ובקה"ע שם (וראה שיחת כ"ף מ"ח תשד"מ). וראה לקו"ש ח"ה ע' 86. וש"נ.

8) ראה בארוכה בש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקי"ט ואילך. וש"נ.

9) להעיר ממ"ש „הילכו שנים יחדיו בלתי אם נועדו" (עמוס ג, ג).

10) להעיר גם מלקוטי לוי"צ שם ע' ריז, שגם שאר הנסים שהיו בכסלו [י"ט כסלו, כ"ט (נר ה' דחנוכה), יו"ד], „המקור והראשון לכולם הוא חנוכה".

11) בלקוטי לוי"צ שם ע' רה, „שהחתונה דמ"ת (שהיתה בסיון חודש השלישי מניסן) לא הי' קיום, כי הלוחות ראשונות לא נתקיימו", משא"כ לוחות השניות שניתנו בתשרי „שהוא אור חוזר, תשובה שלמעלה מעבודת הצדיקים" — „לדבר זה יש קיום לעולם, בנין עדי עד". ועפ"ז יש לבאר השייכות דנרות חנוכה ש„אין בטלין לעולם" לכסלו, חודש השלישי מתשרי.

ולהעיר, שגם הנס דחנוכה — דעיקר הנס הי'

חנוכה הוא אור נעלה ביותר. וי"ל (מעין) עצמות אור א"ס שלמעלה מהשתל־שלות[13], שלגבי' ית' — „גם[14] חושך לא יחשיך ממך"[13].

וזהי גם השייכות לגאולה העתידה [כידוע[15], דשמונה נרות חנוכה הם דוגמת כינור דימות המשיח של שמונה נימין[16]] — כי הגילוי שיהי' בגאולה העתידה הוא גילוי בלתי מוגבל שאין שייך העלם לגבי', גאולה שאין שייך שיהי' אחריי גלות[17].

וענין זה (כמו כל הענינים דלעת"ל) נעשה ע"י מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות[18]: ע"י הלימוד וההפצה דפנימיות התורה[19] שאין עלי' העלמות והסתרים[20] — שמעוררת את פנימיות הנשמה, ועד לבחי' איתן שבנשמה, איתן מלשון חזק וקשה, שכל הרוחות שבעולם לא יזיזו אותו ממקומו[21] — עי"ז שמעוררים וממשיכים עצמות האור שאין שייך העלם לגבי'.

ג. וזהו הקשר דשני הענינים שב־שבת זה (שבת מברכים כסלו עם יום ההולדת דאדמו"ר נ"ע):

מעניניו העיקריים של אדנ"ע הוא שייסד את ישיבת תומכי תמימים שמטרתה היא, כמו שביאר בשיחתו הידועה[22] בענין „כל היוצא למלחמת בית דוד"[23], שתלמידי הישיבה יהיו ה„חיילים" של „בית דוד", שתפקידם הוא ללחום עם אלו „אשר חרפו עקבות משיחך"[24]. ובהמשך הדברים הוא מבאר[25], שאופן המלחמה היא „לא בחיל ולא בכח"[26], חיל וכח הם מוסר ותוכחה, „כי אם ברוחי"[26] — לימוד והפצת פנימיות התורה.

וזהו הקשר דשני ענינים הנ"ל: ביום ההולדת של מייסד הישיבה, ישנה נתינת כח מיוחדת לכל תלמידיו ותלמידי תלמידיו להוסיף (ובאופן דהתגברות, מזלו גובר) במילוי תפקידם, להאיר את העולם. ועי"ז נעשה הענין דכסלו — גאולה שאין אחריי גלות („אינן בטלין").

שהוחזר להם התורה ומצותי* (לאחרי שהיונים רצו להשכיחם תורתך כו'), בא ע"י המס"נ שלהם, עבודה מלמטלמ"ע בבחי' אור חוזר**. דעפ"ז יש לומר, שזהו הטעם על זה שנ"ח אין בטלין לעולם — בדוגמת בנין עדי עד דלוחות השניות, שנתינתן היתה ע"י עבודת התשובה. ועפ"ז יומתק יותר הקשר דחנוכה לשלישי מתשרי.

12) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

13) ראה תו"א מקץ לד, א. מא, א.

14) לשון הכתוב — תהלים קלט, יב.

15) סה"מ תרכ"ט ע' יא. ובכ"מ.

16) ערכין יג, ב.

17) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ועוד.

18) תניא רפל"ז.

19) ולהעיר, שגם הגילוי דפנימיות התורה הי' בכסלו — חודש השלישי מתשרי. [ולהעיר מהשייכות דתורת החסידות לתשובה — ראה ס' השיחות תש"ב ע' 45 ואילך. לקו"ד ח"ד תשנה, סע"א ואילך].

20) ראה אגה"ק סכ"ז. קונטרס עה"ח פי"ג ואילך. ובכ"מ.

ולהעיר גם מקיצורים לשערי אורה (קיט, ב) ש„וטמאו כל השמנים" הוא „בתורה הנגלית", „ומצאו פך אחד — פנימיות האור".

21) ראה סה"מ תש"ג ע' 74. קונטרס לימוד החסידות פ"ג. וראה שיחת שמח"ת תרס"א דבעל יום ההולדת (לקו"ד ח"ד תשפט, ב. סה"ש תש"ב ע' 144) שזהו ענינם של היוצאים למלחמת בית דוד.

22) נדפסה בלקו"ד שם תשפז, ב ואילך. סה"ש שם ס"ע 141 ואילך.

23) שבת נו, א. כתובות ט, ריש ע"ב.

24) תהלים פט, נב.

25) לקו"ד שם תשפח, סע"ב ואילך. סה"ש שם ע' 143.

26) זכרי' ד, ו.

---

*) שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פנ"ג. ושם, שזהו"ע מה שמצאו פך שמן טהור.

**) ראה בארוכה שערי אורה שם פנ"ט. ולהעיר מלקוטי לוי"צ אגרות ע' ריז „שמ"ת הי' בחודש השלישי דסיון, ומס"נ על קיום התומ"צ הי' בכסלו".

ד. ויש להוסיף, שהקשר דשבת מברכים כסלו (כשחל בכ"ז מרחשון) עם כ"ף מרחשון, יום ההולדת דאדמו"ר נ"ע — מודגשת עוד יותר בשנה זו[27]:

מזמורי התהלים ליום ההולדת בשנה זו[28] הם: מזמור קכ"ו — הסיום והחותם דשנה שעברה[29], ומזמור קכ"ז — המזמור דשנה זו שהתחיל ביום ההולדת. והרי בשיעור תהלים דיום הכ"ז בחודש (כפי תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר) — שני מזמורים אלה.

ונקודה נוספת, בתוכנם של המזמורים הו"ע הגאולה — קשר ישיר עם תפקידם של תלמידי בעל יום ההולדת „חיילי בית דוד", כנ"ל בארוכה.

ה. והנה שני מזמורים אלו, עם היות שבשניהם מדובר בענין הגאולה, אעפ"כ חילוק ביניהם:

התחלת מזמור קכ"ו הוא „בשוב ה' את שיבת ציון" — קיבוץ גלויות; והתחלת מזמור קכ"ז הוא „ה' גו' יבנה בית" — בנין בית המקדש.

וסדר המזמורים (שגם סדר בתורה הוא תורה והוראה[30]) — קיבוץ כל ישראל (קיבוץ גלויות) לפני בנין ביהמ"ק — כמו שהי' במשכן (שבו מתחיל הציווי „ועשו לי מקדש"[31]) ובביהמ"ק הראשון (ביהמ"ק המלא, שלא חסר בו כלום[32]) וגם בנוגע לעת"ל[33] הוא בהתאם לדעת המדרש[34] „שאין ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגלויות"[35].

ואף שבנוגע להלכה יש לכאורה[36] פס"ד ברור דהרמב"ם[37] (ובמילא — כולל נושאי

27) להעיר: (א) שהקביעות דכ"ף מ"ח בשנת ההולדת (כתר"א) הי' ביום ב' פ' חו"ש. (ב) המספר קכ"ז (המזמור שהותחל ביום ההולדת) בריש פרשתנו [וראה בדרושים ד"ה ויהיו חו"ש גו' העילוי דמספר זה].

28) כידוע המנהג לומר הקאפיטל תהלים המתאים למספר שנותיו — מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר, נדפס בקובץ מכתבים ע"ד אמירת תהלים. אגרות קודש כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"י ס"ע נג. וענין זה שייך גם לאחר ההסתלקות — כמפורש ברשימה שבהערה הבאה. וראה לקו"ש ח"ה ע' 103 ואילך. ח"כ ע' 400. ועוד.

29) להעיר מרשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר מכ' מ"ח תש"ה (נדפסה בהוספות לסה"מ פר"ת ע' שנז), ש„כל אחד מכ"ק רבותינו . . יאמר דרוש ע"פ דקאפיטל פ"ד" — דמזה מוכח, שגם הקאפיטל דשנה העברה שייך ליום ההולדת שלאחרי'.

30) ראה של"ה חלק תושבע"פ, כלל לשונות בתחלתו (תב, ב). לקו"ד ח"א ח, א. ח"ד תשמו, א.

31) תרומה כה, ח. וראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.

32) משא"כ השני שחסרו בו ה' דברים (יומא כא, ב. ירושלמי תענית פ"ב ה"א) והמשכן שנקרא אהל ולא בית (שהש"ר פ"א, טז (ג). וראה תו"א ר"פ ויגש. ובכ"מ).

33) ועפ"ז יומתק, שגם „בשוב ה' את שיבת ציון" (דלשון „בשוב" שייך דוקא כשהיו כבר שם, אלא שגלו וחוזרים מגלותם) הוא לפני „יבנה בית". משא"כ באם נאמר שסדר המזמורים הוא רק במשכן וביהמ"ק הראשון* — יהי' צ"ל שסדר המזמורים הוא רק בנוגע לכללות הענין, קיבוץ ישראל.

34) תנחומא נח יא (בסופו).

35) בעץ יוסף שם מפרש (ע"פ המשך מאמר המדרש) „עד שיבוא הזמן שיתכנסו הגלויות תיכף אחר בנין ירושלים". אבל לפי הגירסא ביל"ש תהלים רמז קמז (הובא בעץ יוסף שם) — כוונת המדרש ב„עד שיתכנסו הגלויות" היא כפשוטה.

36) כי י"ל דהרמב"ם בספרו (הלכות הלכות) פס"ד סדר המוכרח ע"פ הלכה בכל אופן, משא"כ הסדר שיהי' רק אם אכשור דרי ויהי' כלו כל הקיצין לגמרי, שאז יבנה ביהמ"ק מלכתחילה בתכלית השלימות (ע"י כל ישראל וכשכל יושבי' עלי', וכו'). ואכ"מ.

37) הל' מלכים ספי"א. וראה גם שם בריש הפרק „ובונה המקדש (ואח"כ) ויקבץ נדחי ישראל". וראה בארוכה אגרות־קודש דבעל יום ההולדת ח"א ע' שט ואילך.

*) דבאם יפרשו שהפס"ד דהרמב"ם הוא בכל האופנים (דלא כבהערה 36) — יהי' מוכרח (לכאורה) לומר כן.

כליו[38]) „ובנה מקדש במקומו (ואח"כ) וקבץ נדחי ישראל" — אעפ"כ בנוגע ל„מעשינו ועבודתינו" עכשיו ברוחניות (שעי"ז נעשים הענינים בגשמיות, כנ"ל) יש ללמוד הוראה משתי הדיעות[39].

והביאור בזה:

ענין בית המקדש הוא ש(גם) דברים ה־גשמיים (בדוגמת י"ג וט"ו דברים[40] שמהם נעשה המשכן[41]) נעשים מקדש לו ית'.

וזהו טעם הדיעה „שאין ירושלים נבנית עד שיתכנסו הגלויות" — שבתחילה תהי' יציאת כל ישראל מהגלות, ורק לאחרי זה יהי' ענין נעלה יותר — שגם דברים הגשמיים ייעשו דירה לו ית'.

ועד"ז הוא במעשינו ועבודתינו עכשיו, דלדיעה זו — תחילת העבודה היא לאסוף ולקבץ את כל „ניצוצי חלקי אור הנפש" שנתפזרו „במקומות רבים זרים ורחוקים מאד"[42], ורק לאח"ז — ביכלתו לפעול שלימות הבירור וזיכוך בהעולם שמחוצה לו, ביהמ"ק. אבל כל זמן שהוא עצמו לא נתברר בתכלית — אי אפשר לו (לדיעה זו) לבוא לשלימות בירור וזיכוך העולם שמחוצה לו[43].

וההוראה מהדיעה שבנין ביהמ"ק קודם לקיבוץ גלויות — דהגם שהסדר בכלל הוא „קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים"[44], אעפ"כ יש לפעמים מצב מיוחד, שהעבודה דבנין ביהמ"ק באה לפני העבודה דקיבוץ גלויות. דכאשר בא לידו (בהשגחה פרטית) איזה ענין שצריך תיקון — הרי זה גופא הוכחה שעליו לפעול בזה (אף שהוא עצמו לא נתברר עדיין)[45].

ופעולה זו דשלימות בירור וזיכוך ה־עולם שמחוצה לו (בנין ביהמ"ק), ממשכת נתינת כח נוסף[46] בעבודתו עם עצמו (קי־בוץ גלויות — וכמו שהי' בביהמ"ק השני).

ו. ויש להוסיף, דכמו שבנוגע לענינים (דבנין ביהמ"ק וקיבוץ גלויות) כפשוטם, פשטות לשון הרמב"ם היא שבנין ביהמ"ק קודם לקיבוץ גלויות — עד"ז הוא גם בנוגע למעשינו ועבודתינו שבדורנו זה, פשטות ההוראה ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהעבודה דבנין ביהמ"ק קודמת להעבודה דקיבוץ גלויות.

כלומר, שבדורנו זה, הנהגה הנ"ל (לפעול בעולם מבלי לחכות עד שיברר את עצמו בתכלית) היא הנהגת הרוב וסדר לרבים — מלבד למיעוט, או רק ליחידי סגולה (שדרשו מהם השלימות בשלימות).

והוראה זו באה במעשה בפועל, מעשה רב[47], שכ"ק מו"ח אדמו"ר שלח שלוחים למקומות רחוקים, רחוקים גם ברוחניות, מבלי לחכות עד שיזככו בתכלית ובשלימות את עצמם. והנהגה

---

38) מדלא השיגו עליו, כידוע בכללי נו"כ הרמב"ם.

39) ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שה. ועוד.

40) ראה לקו"ש חכ"א ע' 153. וש"נ.

41) ומכ"ש המקדש שנבנה מאבנים דומם (ראה תו"א ר"פ ויגש. לקו"ת ס"פ ברכה. ובכ"מ).

42) לשון אדמו"ר האמצעי בשעה"ת בתחלתו.

43) ועד"ד המבואר בלקו"ת צו (ח, רע"א) „דלכן אסור לאכול קודם התפלה לפי שהתפלה הו"ע בירור הניצוצות מהמאכל . . ואיך יעלה המאכל והוא עצמו עדיין מקושר למטה".

44) ב"מ קז, סע"ב. וש"נ.

45) להעיר ממארז"ל (עירובין נד, א) חטוף ואכול חטוף ושתי. וראה אגרות־קודש אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ח"א ע' רסו. מבוא לקונטרס ומעין ע' 22.

46) להעיר מתו"א בראשית בתחלתו, דע"י מעשה הצדקה „נעשים מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה". ובאוה"ת (בראשית כרך ו' תתרכו, ב) בהערות לשם.

47) להעיר מב"ב קל, ב.

זו היתה (לא באופן יוצא מהכלל, אלא) בסדר ואופן לרבים.

ז. אלא שאעפ"כ (מובן, ו)כל אחד צריך ללמוד הוראה גם „מהדיעה" דקיבוץ גלויות קודם לבנין ביהמ"ק, שהרי התורה כולה היא נצחית.

והביאור בזה: גם בהעבודה עם הזולת (בנין ביהמ"ק) ישנם שני ענינים הנ"ל: (א) ההשתדלות לעזור לו ככל הדרוש — שכל כחות נפשו יהיו מרוכזים יחד ע"י שכולם יהיו חדורים בתומ"צ — „קיבוץ גלויות"; (ב) הפעולה שנעשית ע"ז בהעולם כולו, דע"י שניתוסף עוד יהודי אחד שנתקרב לתומ"צ, מקרבים וממהרים את הגאולה (דכל העולם כולו)[48] — „בנין בית המקדש".

וזוהי ההוראה שלמדים מהדיעה דקיבוץ גלויות קודם לבנין ביהמ"ק:

כוונתו של המשלח נשיא דורנו בשליחת השלוחים למקומות שונים י"ל שהיא, שהשליח יתרכז לפעול, לעזור לאנשי המקום שלשם נשלח — הן לאחב"י הנמצאים שם, שיאיר וישפיע להם ע"י הפצת היהדות והמעיינות, והן לבני נח — להבדיל — ע"י הפצת שבע מצוות דידהו[49].

ואף שהשליח צריך לידע פס"ד התורה והודעת התורה — תורת חיים — אודות הפעולה שנעשית ע"ז בכל העולם, שעי"ז מקרבים את הגאולה וכו' — ובפרט שידיעה זו מוסיפה חיות ומרץ בעבודתו — הנה ביחד עם זה עליו לדעת שהענין דקירוב הגאולה הוא „מסובב" ו„תוצאה" מהעבודה שהטיל עליו המשלח; והתפקיד שהטיל עליו המשלח הוא — להתרכז להאיר את המקום אליו נשלח באור התומ"צ.

ח. ויהי רצון אשר כינוס השלוחים שליט"א, באופן „דאיש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק"[50], יוסיף אומץ בכל אחד מהם במילוי שליחותם, ויתירה מזה — באופן דמוסיף והולך ואור.

ובפרט שלכל אחד מהם ניתנים כחות מיוחדים מהמשלח, דשלוחו של אדם כמותו, ועד כמותו ממש[51]. ומה שנדרש מהם הוא לנצל את הכחות, לנצל כדבעי[52] שכל אחד יאיר את המקום לשם נשלח ע"י הפצת היהדות, התומ"צ, ובמיוחד ע"י הפצת המעיינות.

וכל הוספה בפעולות אלו מקרבת וממהרת את הגאולה (מזמור קכ"ז) ואת הגילוי דבית השלישי (מזמור קכ"ז) — בית נצחי, „מקדש אד' כוננו ידיך"[53],

וכתוכן המזמור דעתה דבעל יום ההולדת, שצ"ל אשר הוי' יבנה בית, הוי' ישמר עיר, שכן, „לידידו", „הוא מלך המשיח", „יתן לו הא-ל יתברך כו'" ה„בית" וה„עיר" ובתכלית השלימות[54],

במהרה בימינו ממש, בעגלא דידן.

---

48) ובמכש"כ מזה שאפילו ע"י פעולה אחת „הכריע כו' את כל העולם כולו לכף זכות וגרם כו' תשועה והצלה" (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד).

49) סנהדרין נט, א.

50) ישעי' מא, ו.

51) שו"ת הריב"ש סרכ"ח. ועוד. וראה לקו"ת ויקרא א, ג. ובכ"מ.

52) ראה כתובות סז, רע"א.

53) בשלח טו, יז. זח"ג רכא, א.

54) פי' הרד"ק — בסיום המזמור.

משיחת ש"פ ויצא, י"א כסלו ה'תשמ"ז

א. די התוועדות קומט פאר בקשר מיט יו"ד כסלו[1] — למחרתו ובמוצאי יו"ד כסלו[2] — דער חג הגאולה פון דעם מיטעלן רבי'ן, כ"ק אדמו"ר האמצעי[3].

היות אז דאס איז געווען א גאולה פון א נשיא בישראל, וואס „הנשיא הוא הכל"[4], איז מובן אז דאס האט א שייכות און איז א גאולה פון כל אנשי הדור[5], ובפרט בא די וואס גייען „בדרך[6] ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו".

און דערנאך ווערט אזוי נמשך אויך בדורות שלאחרי זה, ואדרבה — בכל דור באופן פון „מעלין בקודש"[7].

און „הימים האלה נזכרים ונעשים"[8], מדי שנה בשנה ווען עס קומט דער יום וחג הגאולה חזר'ן זיך איבער די זעלבע ענינים וואס האבן פאסירט אין דעם חג הגאולה בפעם הראשונה, על מנת אז עס זאל זיין „נזכרים ונעשים"[8], מ'זאל זיך אויף זיי דערמאנען (נזכרים) און אראפ־ברענגען (ניט בלויז אין מעשה שב־

1) כי אף שהוא גם יום השבת (עם כל העילויים דשבת), הרי לא הכל מתוועדים (ע"פ תקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר) בכל שבת ושבת, כ"א בשבתות מיוחדים, כמו שבת ק' מברכים החודש (אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' תרג. ועוד), שבת חנוכה, וכיו"ב, וכן בשבת זה — במוצאי למחרת יו"ד כסלו.

2) כסדר הנהוג ברוב ההתוועדויות — שהתחלתן היא (לכתחילה) במוצאי החג (כמו מוצאי י"ט כסלו (אור לכ"ף כסלו*), וכיו"ב), ואפילו כשהתחלת ההתוועדות היא בתוקפו דהחג — הרי המשך ההתוועדות היא במוצאי החג ((גם) כדי להמשיך עניני החג על הזמן שלאח"ז), כמו בסעודת פורים שהתחלתה היא לאחרי תפלת מנחה (רמ"א או"ח סתרצ"ה ס"א), וממשיכים הסעודה במוצאי פורים, וכן התוועדות דראש השנה (ראה ס' השיחות תשי"ד ע' 11), שמחת תורה, וכיו"ב.

וכן הוא בנוגע להתוועדות דיו"ד כסלו, ששייכת (גם) למוצאי יו"ד כסלו. ובפרט שיו"ד כסלו בשנה זו הוא בערב שבת — שאינו זמן מתאים כ"כ להתוועדות, מפני ההכנות לשבת, ולאידך — שבת הוא המשך לערב שבת יו"ד כסלו (נוסף על זה שהוא מוצאי יו"ד כסלו), ובפרט ע"י תוספת שבת, ועד שאפשר להתפלל תפלת ערבית דשבת מבעוד יום (ראה ב"ח לטואו"ח סרס"א. שו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סרס"ג ס"ב), יו"ד כסלו, וכן מתפללים (ע"ד הרוב) תפלת קבלת שבת לאחרי צאת הכוכבים. אבל בליל שבת — צריך עיון אם הוא זמן להתוועדות, כדי שלא לבלבל סעודת שבת בבית כו': משא"כ ביום השבת, וה"ה (גם) המשך לליל שבת.

ונוסף לכל זה — הרי ידוע (ראה אוה"ת בראשית כרך א מב, ב ואילך. כרך ג תקח, א ואילך. ועוד) שעליית (העבודה ד)כל ימי השבוע, ובפרט יום הששי (ערב שבת), יו"ד כסלו בשנה זו — הוא ביום השבת. ומכ"ש שיומא דשבתא ורעוא דרעוין פועלים עלי' בליל שבת (מוצאי יו"ד כסלו).

3) ראה „התמים" חוברת ב ע' פא [פח, א] ואילך. „מבוא" לס' בד קודש (הוצאת קה"ת). בית רבי ח"ב פ"ד־ה (הועתק בקיצור לשון בהוספה לס' בד קודש (הוצאה הנ"ל) ע' 20 ואילך).

4) פרש"י חוקת כא, כא.

5) להעיר ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לגאולתו י"ב־י"ג תמוז: לא אותי בלבד גאל הקב"ה כו', כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הקדושה, שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה כו' (אגרות קודש שלו ח"ב ע' פ).

6) לשון אדה"ז באגה"ק סי' זך (קמו, א).

7) ברכות כח, א. וש"נ.

8) לשון הכתוב — אסתר ט, כח. וידוע פי' האריז"ל עה"פ (ראה רמ"ז בס' תיקון שובבי"ם, הובא ונת' בס' לב דוד להחיד"א פכ"ט).

*) ואף שיש גם טעם לזה כי שלימות הגאולה היתה בכ"ף כסלו (ראה לקו"ש ח"י ע' 230. וש"נ) — הרי אדה"ז **מדגיש** במכ' הידוע שהייתה בדוקא ביט"כ (אגרות קודש אדה"ז (קה"ת תש"מ) ע' צח). — להעיר מהשייכות (בתוכן) בין גאולת אדה"ז בי"ט כסלו לגאולת אדהאמ"צ ביו"ד כסלו.

זכרון, נאר) אין עבודה ומעשה בפועל (נעשים).

דערפון איז פארשטאנדיק, אז אין א התוועדות בקשר מיט יו"ד כסלו דארף מען ארויסנעמען א לימוד והוראה פון גאולת כ"ק אדמו"ר האמצעי, א לימוד והוראה ניט בלויז אין עבודה רוחנית, נאר אויך (ובעיקר) אין עבודה גשמית, בעשי' בפועל, המעשה הוא העיקר[9],

וואס אין דעם באשטייט דער עיקר חידוש פון גאולת כ"ק אדמו"ר האמצעי, און פון א התוועדות בקשר עם זה, כדלקמן.

ב. דערביי שטעלט זיך די שאלה:

מ'זעט בפועל אז דער שטורעם און התוועדות פארבונדן מיט דער גאולה פון דעם אלטן רבי'ן בי"ט כסלו, וואס ווערט אנגערופן „חג החגים"[10], „ראש השנה לחסידות"[11], איז א סאך גרעסער (עכ"פ בכמות) ווי די וואס איז פארבונדן מיט דער גאולה פון יו"ד כסלו.

קען מען פרעגן: בשעת מ'שטייט אונטערן איינדרוק פון י"ט כסלו, מ'גע־דענקט וועגן חגיגת הגאולה פון י"ט כסלו פאר־א־יארן, און מ'ווייסט אז אין עטלעכע טעג ארום וועט מען (נאכ־אמאל) פראווען י"ט כסלו (ובפרט אז יו"ד כסלו עצמו דערמאנט וועגן י"ט כסלו) — ווי קען מען זיך ברענגען צו שטורעמען וועגן די גאולה פון יו"ד כסלו, און ארויסנעמען דערפון דוקא א לימוד והוראה בעבודת ה'?!

אמת טאקע, אז ס'איז מובן ופשוט אז יו"ד כסלו מוז אין זיך האבן א מעלה איבער י"ט כסלו, ווארום „כל יומא ויומא עביד עבידתי'"[12], און ביום זה איז ער דער „שער" דורך וועלכע אלע אנדערע ימי השנה זיינען דעמולט עולה[13]. ועאכו"כ א יום ווי יו"ד כסלו, א חג הגאולה פון א נשיא בישראל — וואס איז „אחת בשנה" — האט ער זיכער אן „עבידתי'" מיוחדת וואס אפילו י"ט כסלו פארמאגט ניט, און נאכמער, כנ"ל — דאס איז דעמולט דער „שער" דורך וועלכע שאר ימי השנה, כולל י"ט כסלו, זיינען עולה, ד.ה. אז (די עלי' פון י"ט כסלו ב)יו"ד כסלו טוט אויף אן עלי' אויך לגבי ווי י"ט כסלו שטייט מצ"ע —

אבער תורה בכלל און חסידות בפרט מאנט אז נוסף צו אמונה דארף יעדער זאך אראפקומען אין הבנה והשגה, בחכמה בינה ודעת, און פון דעת (מפתחא דכליל שית[14]) — אין מדות, ביז אין מחשבה דיבור ומעשה בפועל, עבודה בפועל,

ובפרט אז מ'זעט בפועל אז בשעת מ'פארשטייט אן ענין אין שכל והבנה, דערנעמט עס דעם מענטשן מער בפנימיות (מער ווי אויב ער האט אין דעם אמונה בלבד), און דאס (צוזאמען מיט די אמונה בדבר) ברענגט אים נאכ־מער און ברייטער לקיום הדבר בפועל.

9) אבות פ"א מי"ז.

10) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו — כ' כסלו תש"ג (אגרות קודש שלו ח"ז ע' ל). הקדמה לחוברת י"ט כסלו. נת' בלקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך, לקמן ע' 385 ואילך.

11) מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — ט"ז כסלו תרס"ב (נדפס ב„מבוא" לקונט' ומעין ע' 17 (פקסימילי' מגוכתי"ק). „היום יום" בתחלתו. אגרות קודש שלו ח"א ע' רנט).

12) זח"ג צד, ריש ע"ב.

13) ראה לקו"ד ח"ד תשמז, ב. ס' השיחות הש"ת ע' 22. וראה שיחת ש"פ ויצא, יו"ד כסלו תשמ"ז. ובכ"מ.

14) זח"ב קעז, א. וראה לקו"ת ואתחנן ו, ד.

ג. וועט מען עס פאַרשטיין לויט דעם הפרש (בדא"פ) פון דעם מיטעלן רבי'ן און אַלטן רבי'ן בכלל[15]:

ס'איז ידוע אַז גילוי תורת חסידות חב"ד איז געווען באופן מסודר, בהתאם ווי דער סדר התגלות פון אַ שכל חדש, אַז פריער ווערט נתגלה נקודת השכל — חכמה, און דערנאָך קומט די נקודה אַראָפּ אין בינה[16], אין הבנה והשגה, ביז מיט די התפשטות והתרחבות, „רחובות הנהר", פון בינה[17]. בדוגמא ווי אַ נהר (בינה) וואָס ווערט נמשך פון מעין (חכמה), וואָס די מי הנהר קומען פון מי המעין, אָבער אין נהר ווערן זיי נתרחב ונתפשט, „רחובות הנהר".

דער אַלטער רבי האָט מגלה געווען די ענינים אין חסידות אין אַן אופן פון אַ נקודה — דרגת החכמה פון תורת החסידות[18]; און דער מיטעלער רבי האָט אַרויסגעבראַכט די נקודה (נקודת החכמה) בביאור רחב — דרגת הבינה[19] פון תורת החסידות[18].

און ווי דער בעל הגאולה (דער מיטעלער רבי) אַליין שרייבט בהקדמה צו כמה פון זיינע ספרים, אַז זיינע דרושים זיינען פון זיין פאָטער, דער אַלטער רבי, בתוספת ביאור והרחבה כו'.

ווי מ'זעט עס בפשטות אין זייערע דרושי חסידות (אפילו בשעת מ'קוקט אַריין אין די מאמרים, עאכו"כ בשעת מ'לערנט זיי).

ובלשון הקבלה והחסידות[20] — „נקודה בהיכלא"[21], נקודת החכמה בהיכל דבינה, „צריך להיות שתיהן כאחד כו'"[22].

און כשם ווי דאָס איז בתורתו של בעל הגאולה — איז דאָס אויך אַרויס בהנהגתו בפועל, אַז ער האָט זיך געפּירט מיט אַ התרחבות והתפשטות גדולה, ווייל ער איז דער כח הבינה פון חסידות חב"ד[23].

ד. דערמיט וועט מען פאַרשטיין — בהבנה והשגה, חכמה בינה דעת — דעם אויפטו פון גאולת אדמו"ר האמצעי ביו"ד כסלו אפילו לגבי גאולת אדה"ז בי"ט כסלו (ביז אַז דאָס טוט אויף אַן עלי' אויך אין י"ט כסלו):

בכללות איז דער מאסר וגאולה (סיי פון דעם אַלטן רבי'ן און סיי פון דעם מיטעלן רבי'ן) געווען פאַרבונדן מיט דעם ענין פון „יפוצו[24] מעינותיך

15) בהבא לקמן — ראה לקו"ש ח"ה ע' 129 ח"י ע' 99. חכ"ה ע' 162 ואילך.

16) ע"ד סדר התגלות נגלה דתורה — משנה ואח"כ גמרא (חכמה ואח"כ בינה — ראה ביאוה"ז להצ"צ (כרך א) ע' שסג ואילך. ועוד) — ראה לקו"ש חכ"ה שם. ושי"נ.

17) ראה זח"ג קמב, א. אגה"ק סו"ס טו. מקומות שבהערה 20. לקו"ת שה"ש לט, א ואילך.

18) ראה ס' השיחות תש"ב ע' 19. תש"ה ע' 60. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ט ע' תטז. מקומות שבהערה הבאה.

19) ראה „התמים" חוברת ב ע' עח [פח, ב]. לקוטי לוי יצחק — אגרות ע' שלג ואילך.

20) ד"ה ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה — לקו"ת ר"פ ראה. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ב בתחלתו (נדפס ז"ע). ועוד. — ולהעיר שגם בדרושים הנ"ל (בביאור הענין דנקודה בהיכלא) — נראה בגלוי הרחבת הביאור דבעל הגאולה בנקודת הענין שבלקו"ת לאדה"ז.

21) ראה זח"א ו, רע"א. תקו"ז ריש תיקון ה (יט, א). תיקון כח (עב, ב). ועוד. אגה"ק ס"ה (קז, א). ועוד.

22) לשון הלקו"ת שם.

23) „התמים" שם.

24) לשון אגה"ק הידועה דהבעש"ט — נדפסה בכש"ט הוצאת קה"ת בתחלתו. ובכ"מ.

חוצה"[25]: דער מאסר איז געקומען צוליב דעם קטרוג (למעלה)[26] אויף זייער עבודה אין הפצת המעינות חוצה, און די גאולה האָט באַוויזן אויף זייער נצחון, אַז זיי זיינען געווען גערעכט מיט זייער מפיץ זיין מעינות החסידות חוצה[27].

ואדרבה: דורך דעם מאסר וגאולה איז צוגעקומען אַ יתרון האור מן החושך — אַ תוספת גילוי והרחבה אין הפצת המעינות חוצה. כידוע די שיחה[28] בנוגע לגאולת אדה"ז בי"ט כסלו, אַז נאָך פעטערבורג האָט זיך אָנגעהויבן דער עיקר ענין פון "יפוצו מעינותיך חוצה". ועד"ז איז מובן בנוגע צו די הוספה וואָס איז צוגעקומען ע"י גאולת אדמו"ר האמצעי ביו"ד כסלו.

ויש לומר, אַז די הוספה והרחבה בהפצת המעינות חוצה ע"י די גאולה פון דעם מיטעלן רבי'ן טוט אויף אַ מעלה אפילו אין די הוספה והרחבה ע"י די גאולה פון דעם אלטן רבי'ן[29] — ע"ד ובהתאם צו דער עילוי כללי הנ"ל וואָס דער מיטעלער רבי האָט אויפגעטאָן אין די תורה פון דעם אלטן רבי'ן (אפילו לאחרי גאולתו בי"ט כסלו), אַז ער האָט אַרויסגעבראַכט די נקודת החכמה (בתורת החסידות) פון דעם אַלטן רבי'ן[30] בביאור רחב, "רחובות הנהר" פון בינה[31]:

דער כללות החידוש פון הפצת המעינות חוצה ע"י חסידות חב"ד הויבט זיך אָן לכל לראש — מיט דער הפצה אין דעם "חוצה" שבאדם, וואָס איז כולל — אַז די "מעינות" (ווי זיי שטייען למעלה משכל) זאָל מען מפיץ זיין אין הבנה והשגה בשכל האדם[32].

וואָס אין דעם גופא איז צוגעקומען אַ מעלה דורך דעם מיטעלן רבי'ן (און ביי אים גופא — איז צוגעקומען נאָכמער עילוי בזה דורך זיין גאולה, כמובן מגאולת אדה"ז), וואָס ער האָט אַראָפּ־געבראַכט נקודת החכמה פון דעם אַלטן רבי'ן אין הרחבת הביאור דבינה כו', וואָס דאָס גיט צו אין דער הפצת

25) אלא, בפרטיות — הי' הקטרוג על אדה"ז על כללות חידושו בהפצת המעינות חוצה (ראה ס' השיחות תש"ג ע' 59. בית רבי ח"א פט"ז בהערה (לא, א). לקו"ש ח"י ע' 223. 269. ח"ל ע' 170), בחב"ד שבשכל (שעד אז לא הי' ענין זה); משא"כ הקטרוג על אדהאמ"צ הי' בעיקר על הענין דרבי וחסיד כו' (שיחת יו"ד כסלו תש"א (ס' השיחות תש"א ס"ע 50). וראה אגרות קודש אדמו"ר האמצעי (קה"ת תש"מ) ע' שב).

26) ונשתלשלו מהן (ראה תניא רפ"ג) — המאסר למטה.

27) וכדברי הבעש"ט וההה"מ לאדה"ז בהיותו במאסר (על שאלת אדה"ז „ואם אצא מכאן האם אפסיק מלומר ד"ח"): כיון שהתחלת לא תפסיק ואדרבה לכשתצא תאמר יותר (בית רבי שם. נת' בלקו"ש ח"ל שם). — ומזה מובן גם בנוגע לגאולת אדהאמ"צ ביו"ד כסלו.

28) ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

29) וכמובן גם מזה, שלמרות גאולת אדה"ז, הי' אפ"ל עוד קטרוג והעלם והסתר על הפצת המעינות חוצה ע"י מאסר של אדהאמ"צ. ומזה מוכח, שגם ע"י גאולתו ניתוסף עילוי בהפצת המעינות חוצה, עילוי שלא הי' ע"י גאולת אדה"ז. וראה בזה ובהבא לקמן שיחת יו"ד כסלו תשמ"א.

30) שגם לאחרי גאולתו בי"ט כסלו היתה תורתו בבחי' נקודת החכמה בערך להרחבת הבינה דאדמו"ר האמצעי.

31) ואף שרוב תורתו של אדהאמ"צ (באופן דהרחבה כו') נאמר ונכתב לפני גאולתו (לא כבגאולת אדה"ז, שלאחרי הגאולה נתרחבה ונתגלתה תורתו לגבי לפני הגאולה) — הרי הכוונה היתה שילמדוה והפצתה (כדלקמן בפנים), ומבלי רדיפות וכו' מהמלכות דאז וכו' — והשלימות בזה נעשה ע"י הגאולה.

32) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תנה, שהמדות (ז"א) נק' חוץ לגבי חו"ב. וי"ל, שגם המוחין נק' חוץ לגבי האמונה שלמעלה מהשכל ובפרט לגבי עצם הנפש (ראה לקו"ת ויקרא ד, ב).

המעינות חוצה — (מתחיל) אין הבנה והשגה בשכל האדם[33] (וואס בינה איז „חוצה" בערך צו חכמה).

ובפשטות: בשעת מ'לערנט א מאמר פון דעם אלטן רבי'ן (חכמה) צוזאמען מיט דעם תוספת והרחבת הביאור פון דעם מיטעלן רבי'ן (בינה) — איז דאס כביכול געשמאקער, און ברענגט ארויס מער שמחה, „אם הבנים שמחה"[34] (וואס גייט אויף בינה[35] — „אם הבנים").

ה. ועוד (ובמובן רחב יותר) ובעיקר:

דער עיקר מאסר וגאולה (פון דעם אלטן רבי'ן און פון דעם מיטעלן רבי'ן, ועד"ז פון כ"ק מו"ח אדמו"ר במאסר וגאולה שלו בי"ב-י"ג תמוז) איז געווען ניט אזוי אויף לימוד התורה וחסידות וקיום המצוות פאר זיך (אפילו פאר דעם „חוצה" שבאדם עצמו, חב"ד ומדות), נאר אויף הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה, אין חוצה כפשוטו — לערנען און מפיץ זיין אידישקייט און חסידות בא אנדערע אידן.

ובפרטיות יותר: חסידות מאנט אז ס'איז ניט מספיק בלויז זיין א „משכיל" און לערנען תורה, כולל חסידות חב"ד בחב"ד שבשכל (אפילו ווען דאס קומט אראפ בהרחבת הבינה), נאר די השכלה דארף אראפקומען[36] אין עבודה[37] — אין מדות שבלב („חוצה" בערך למוחין), ביז אין מחשבה ודיבור, ביז — והוא העיקר — אין מעשה בפועל („חוצה" שאין חוצה ממנו אין דעם אדם).

ביז — אין מעשה בפועל פון הפצת המעינות חוצה, חוצה כפשוטו (מחוץ להאדם) — ביי אנדערע אידן, כנ"ל. וואס די עבודה פון לערנען און מפיץ זיין מעינות החסידות ביי אנדערע (בדבור) איז אן ענין של עשי' בערך צו די עבודה מיט זיך.

דאס הייסט:

נוסף לזה וואס תורה בכלל זאגט אן אז „לא המדרש הוא העיקר אלא

33) וידוע שאדמו"ר האמצעי עסק וביותר בהדפסת ספרי חסידות, ובאופן שיגיעו לכאו"א בנקל כו', ועד שהשתדל להדפיסם באופן שגם עניים יוכלו לקנותם (ראה אגרות קודש אדמו"ר האמצעי — ח"ב (קה"ת, ברוקלין, תשנ"ג) ע' פא ואילך). וראה שיחת יו"ד כסלו תשמ"ה.

34) תהלים קיג, ט.

35) זהר ח"א ריט, א. ח"ב פד, א. פה, ב. פרדס שער ערה"כ ערך אם הבנים. לקו"ת שמע"צ פח, ד. ובכ"מ.

36) בלשון וכפס"ד המשנה „לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה" (אבות פ"א מי"ז).

37) וענין זה — כמו כל ענינים בחסידות — נמצא גם בנגלה דתורה*, כי נגלה דתורה הוא גופא לנשמתא דאורייתא (זח"ג קנב, א): פס"ד הרמב"ם (בספרו „הלכות הלכות") ש„ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו" (סוף הל' מעילה) ו„אע"פ שכל חוקי התורה גזירות הם כו' ראוי להתבונן בהן וכל מה שאתה יכול ליתן לו טעם תן לו טעם כו' ורוב דיני התורה אינן אלא** כו' לתקן הדעות ולישר כל המעשים" (סוף הל' תמורה), כלומר שדיני התורה (גם חוקים וגם מצוות התלויות בכהן וכיו"ב) לא ניתנו אלא ללמוד הוראה בעבודת ה', „לתקן הדעות ולישר כל המעשים".

*) אלא שחסידות גילתה ופירשה הענין (ע"ד „ופירש הבעש"ט" (שעהיוה"א פ"א) בענין „לעולם ה' דברך נצב בשמים" (תהלים קיט, פט) — שנאמר לפני זה במדרש תהלים (עה"פ. וראה לעיל ע' 87 הערה 29. וש"נ). ועד"ז בענין השגחה פרטית (ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' קלב. סה"מ תרע"ח ע' תיג. תרפ"ו ע' קנו ואילך. ועוד. וראה לקו"ש ח"ל ע' 149־50] אבל לאחרי הגילוי ע"י תורת החסידות אפשר למצוא כל הענינים בנגלה דתורה.

**) ולשון זה מורה דהוא לעיכובא (ראה מנחות פג, ב בתוד"ה מתני').

המעשה"[36], ונוסף אויף די הדגשה גדולה אין חסידות, אז ס'איז ניט גענוג אמונה בלבד, נאר עס דארף אראפ־קומען אין הבנה והשגה שבשכל (כנ"ל) — איז אבער אויך ניט גענוג השכלה בלבד, און ניט גענוג די כוונות און אפילו עבודה רוחנית (ניט קוקנדיק אויף דעם גודל העילוי שבזה), נאר יעדער השכלה דארף אראפקומען אין א „בכן"[38] (ניט נאר א מסקנא והלכה שבשכל, נאר) אין עבודה ומעשה בפועל בגשמיות העולם. ואדרבה: א משכיל גדול — דארף זיין אן עובד גדול, און וואס גרע־סער דער משכיל — אלץ מער דארף צוקומען אין זיין עבודה, ווי"ל אז לפעמים איז צוליב דעם (עבודה) איז עס געגעבן געווארן די השכלה!

[ויש להוסיף ביאור בזה ע"פ המבואר בתניא[39], אז אלע גילויים דלעתיד לבוא זיינען „תלוי במעשינו ועבודתינו[40] כל זמן משך הגלות": וויבאלד אז הפצת המעינות חוצה ברענגט אתי מר דא מלכא משיחא[41] — דעריבער שטייט דארט בהדגשה יתירה דער הכרח אויף מעשה ועבודה בפועל, ווייל אין דעם („מעשינו ועבודתינו"[42]) איז תלוי אלע גילויים דלעתיד לבוא].

ונוסף על כל זה — איז צוגעקומען א הוספה והרחבה אין דעם הכרח אויף עבודה ומעשה בפועל דורך די גאולה פון דעם אלטן רבי'ן בי"ט כסלו, וואס איז א גאולה והרחבה (וועלכע קומט נאך דעם קטרוג ומאסר) בעיקר אין דעם ענין פון הפצת המעינות חוצה (ניט אזוי פאר זיך אליין) בעבודה ומעשה בפועל, בעיקר — צו אנדערע אידן.

און אין דעם גופא איז צוגעקומען נאכמער עילוי דורך די גאולה פון דעם מיטעלן רבי'ן ביו"ד כסלו (און נאכמער — דורך די גאולה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר בי"ב־י"ג תמוז) — זייענדיק ספירת הבינה:

בשרש הענינים (אין מוחין עצמן) איז חכמה שייך לעצמו און בינה שייך להזולת[43], ד.ה. אז בערך צו נקודת החכמה איז בינה דער שרש ומקור אויף עבודה ועשי' און שייכות עם הזולת: בינה ברענגט אראפ נקודת החכמה אין הבנה והשגה בפרטים ופרטי פרטים. וואס דאס ערמעגלעכט אז מ'זאל קענען מסביר זיין דעם דבר שכל צו א צווייטן, משא"כ בשעת עס לייכט נאר נקודת החכמה, איז דאס נאר א נקודה בלבד, וואס האט אבער ניט קיין תפיסא בהסברה ומשלים וואס מ'קען איבער־געבן א צווייטן.

און פון חכמה ובינה ווערט נשתלשל בפרטיות יותר (אין דעם חילוק צווישן) מוחין און מדות: מוחין איז שייך לעצמו, און מדות איז שייך להזולת. וואס דער־פאר איז בינה דער מקור המדות, „אם הבנים", ווייל תולדות המדות איז דוקא מהתרחבות השכל בבינה וואס איז שייך להזולת[44] (משא"כ פון חכמה עצמה וואס

---

38) ראה סה"מ קונטרסים ח"א קצה, סע"א ואילך. הש"ת ע' יא. תש"א ע' 57. ס' השיחות הש"ת ע' 44 ואילך. תש"ג ס"ע 66 ואילך.

39) רפל"ז.

40) לכאו' כצ"ל [ועבודתינו — ביו"ד] כמו „במעשינו" הסמוך לו.

41) אגה"ק דהבעש"ט הנ"ל הערה 24.

42) „מעשינו" — מלשון כפי' (ראה לקו"ת בחוקותי מח, א. מאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשסא. ועוד), „ועבודתינו" מלשון עיבוד עורות (תו"א משפטים עו, א).

43) ראה תו"א לך יא, ג. תו"ח שם סא, ב ואילך. לקו"ת חוקת נז, ד. וככ"מ.

44) וכפרט בחי' תבונה (שבבינה) אותיות בן ובת שהן דחילו ורחימו (מדות שבבינה) — תניא ספמ"ז בהג"ה. מזח"ג (אדר"ז) רצ, ב. ע"ח שער הזווגים

איז למעלה פון השגה ושייכות להזולת לא ילדו המדות)[45].

ביז אַז דערפון (פון בינה) ווערט נשתלשל (למטה מטה) — עבודה ומעשה בפועל[46], ביז אויך — עם הזולת, כולל — הפצת המעינות חוצה, צו אַנדערע אידן.

ועפ"ז יש לומר, אַז דורך דער גאולה פון דעם מיטעלן רבי'ן (אַ גאולה אין בינה) איז צוגעקומען אַ הוספה והרחבה אין עיקר כוונת (המאסר ו)הגאולה — הפצת המעינות חוצה בעבודה ומעשה בפועל[47], ובמיוחד — צו אַנדערע אידן[48].

ו. אין דעם לימוד פון יו"ד כסלו קומט צו נאָכמער תוקף בשעת מ'פאַרבינדט עס מיט אַ התוועדות פון כמה וכמה מישראל[49] — וואָרום אַ התוועדות מטרתה דעם זעלבן תוכן וכוונה ווי די גאולה — הפצת המעינות חוצה (ניט פאַר זיך, נאָר) ברבים און במעשה בפועל (וואָס אויף דעם איז געווען דער קטרוג ומאסר וגאולה, וכנ"ל):

לכל לראש — די עצם זאַך אַז אידן קלייבן זיך צוזאַמען, איז אַ הפצה ברבים, וואָס פאַרשטאַרקט אהבת ישראל ואחדות ישראל (ובפרט אַז ס'איז אויך דאָ „גדולה לגימה שמקרבת"[50]). און

פ"ד. שער אח"פ פ"א. מאו"א ת, ז. וראה ביאורי הזהר להצ"צ ע' תקכ ואילך.

45) דרושי פ' ויצא (פרשתנו): ביאורי הזהר ריש פרשתנו. ד"ה ויצא תר"ל, תר"פ, תרפ"ז, ועוד. וראה לקמן סעיף ז־ח.

46) ראה הערה 49.

47) ולהעיר משיחת יו"ד כסלו תש"ז (לקו"ד ח"ג תפז, ב ואילך) — לפני ארבעים שנה — שמבאר גודל ההכרח שכל השכלה תבוא בעבודה בפועל. עיי"ש.

48) ועפ"ז יש להוסיף בהשייכות דגאולת אדה"ז בי"ט כסלו וגאולת אדהאמ"צ ביו"ד כסלו — לימי חנוכה, בסיום חודש כסלו (נוסף להמבואר בכ"מ*): גם נס חנוכה ונצחון החשמונאים הי' על התנגדות היונים לא לענין ההשכלה שבתורה בלבד, כי אם „להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך", וכתוצאה מזה — ההכרח דעבודה ומעשה בפועל, כולל הפצת התומ"צ גם אצל הזולת. ולזה קבעו הנס בנרות — שמדליקים על פתח ביתו מבחוץ, להאיר כ„נר (משלי ו, כג) מצוה ותורה אור"** (ובפרט פנימיות התורה, שמן** שבתורה (אמרי בינה ש' הק"ש פנ"ד ואילך)) גם בחוץ, וע"י מנורה שכל שבעה קני המנורה (כנגד שבעה סוגים דישראל — לקו"ת ר"פ בהעלותך. שערי אורה ד"ה כי עמך פ"ד. ובכ"מ) הם „מקשה אחת" (תרומה כה, לו), וממנה יוצאה אורה לכל העולם כולו (ראה מנחות פו, ב. ויק"ר פל"א, ז. ירוש' ברכות פ"ד ה"ה), וי"ל גם לאוה"ע.

49) להעיר מלקו"ד שם (תפח, ב), שיו"ד כסלו הוא זמן הלידה של חסיד, וענין הלידה של חסיד הוא התוועדות חסידית. ויש לומר השייכות, כי לידה הו"ע הגילוי בעולם גם להזולת (ולא כעובר במעי אמו), וזהו גם ענין ההתוועדות — גילוי לרבים.

ובספירות — ספירת הבינה הו"ע הלידה וגילוי שבמוחין מנקודת החכמה שהיא בבחי' העלם.

כי אף שבכללות מוחין הן בחי' עיבור ומדות בחי' לידה והתגלות (תניא פט"ז בהג"ה הא'. ביאורי הזהר לאדהאמ"צ קג, סע"א ואילך. קמה, ג. להצ"צ (כרך ב') ע' תתקצג ואילך. הנסמן בליקוט פירושים כו' לתניא שם) — הרי במוחין עצמן בינה היא בחי' (עיבור ואח"כ) לידה (גילוי) בערך לחכמה, כי מקור המדות הוא מהולדת המדות שבבינה (תבונה), הנק' „תעלומות לבו" (תניא שם. אגה"ת ספ"ד. לקו"ת מסעי צ, א), בחי' „בינה לבא" (קיצורים והערות לתניא שם. וראה אוה"ת יתרו ע' תתנו ואילך), וראה הערה 44. ועד שאפשר להיות שבחי' תבונה זו מתלבשת במעשה דבור ומחשבת התורה ומצותי' כו' כאלו עסק בהם בדחילו ורחימו ממש אשר בהתגלות לבו (תניא שם). וראה הג"ה הב' בתניא שם ש„לפעמים התבונה יורדת להיות מוחין בנוק' דזעיר אנפין שהן אותי' התורה והמצות".

50) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

---

*) ראה בכ"ז מאמרי אדה"ז תקס"ג ע' נז. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"א־מב. פנ"ג. סהמ"צ להצ"צ מצות נ"ח (עא, א. שם, סע"ב ואילך). וראה לקו"ש חכ"ה ע' 237 ואילך.

**) ולהעיר מדברי אדמו"ר מהורש"ב נ"ע אשר הקטרוגים וכו' והגאולה די"ט כסלו הוא ע"ד דע"י שכותשין אותו הזית נותן שמנו (ס' השיחות תורת שלום ע' 26).

האַט אין זיך אַן עילוי הכי גדול — כח הציבור[51], נוסף אויף דעם וואָס (נאָר) „איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק"[52]. דער גאַנצער (כח ה)ציבור העלפט, ובפרט לויט די „פתקא אשר משמי שמיא נחיתא" וואָס דער אַלטער רבי האָט איבערגעגעבן[53] וועגן דעם גודל העילוי פון אַ חסידישען פאַר־ברענגען, אַז דאָס טוט אויף מער וויפל עס קען אויפטאָן מלאך מיכאל, שרם של ישראל[54], און שאַפט נחת רוח — און במילא אַן אחדות מיט — אבינו שבשמים.

ועוד ועיקר: די כוונה פון דער התוועדות איז, אַז דורך דעם זאָל צוקומען אַ הוספה והרחבה אין הפצת התורה והיהדות בכלל, ובמיוחד הפצת המעינות חוצה בעבודה ובמעשה בפועל, אַזוי אַז דאָס זאָל דערגרייכן בפועל אויך צו אַנדערע אידן.

און דוקא דאָס איז די בחינה (אויס־פּרואוו) אַז מ'האָט זיך באמת משתתף געווען אין דער התוועדות און ס'איז ניט געווען אַ דמיון בעלמא — בשעת עס זעט זיך אָן אויף דעם מתוועד אַ שינוי בהנהגתו בפועל (אַלס תוצאה פון דער התוועדות) אין זיין עבודה פון הפצת המעינות חוצה במעשה בפועל, אַזוי אַז מ'קען אָנווייזן מיטן פלייש'קן פינגער בעוה"ז הגשמי די הוספה אין הפצת המעינות חוצה!

אויב מ'קען דאָס ניט אָנווייזן, איז אַ ספק צי מ'איז טאַקע געווען באַ דער התוועדות באמיתית, וואָרום דאָס איז די כוונה פון דער התוועדות — דאָס צוגעבן אַ הוספה אין מעשה בפועל.

ער (ל' נסתר) קען האָבן אַ תירוץ אַהער און אַ תירוץ אַהין — אָבער „כמאן דעבד לא אמרינן"[55] (אפילו ווען „אונס (וואָס) רחמנא פטריי"[56]), די עבודה בפועל פעלט.

עאכו"כ ווען דאָס איז אַ התוועדות ביו"ד כסלו — וואָס דאָס (גאולה שני') גיט אַ כפל'דיקע הדגשה אויף דעם הכרח פון הפצת המעינות חוצה במעשה ועבודה בפועל.

ז. דאָס אַלעם שטייט נאָכמער בהדגשה מצד דעם וואָס די התוועדות (למחרת יו"ד כסלו) איז בשבת פ' ויצא[57] — הן מצד כללות הפרשה, והן מצד דעם שיעור חומש הפרטי פון יום השבת (שביעי עד סוף פ' ויצא):

חסידות איז מבאר דעם פירוש אין „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" — אַז דאָס גייט אויף דער יציאה פון יעקב, יו"ד עקב (בחי' חכמה) למטה מטה גם בבחי' עקביים[58]. וואָס די יציאה וירידה איז דורך „באר שבע" — בחי' בינה, מקור השבע מדות[59]. ד.ה. אַז „ויצא

---

51) ראה ד"ה החלצו תרנ"ט פי"ו (סה"מ תרנ"ט ע' סא). ועוד.

52) ישעי' מא, ו.

53) הובא במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 198 ואילך. אגרות קודש שלו ח"ג ע' תיג ואילך).

54) ראה דניאל י, כא. שם יב, א. ועוד.

55) ירושלמי קידושין פ"ג ה"ב.

56) ב"ק כח, ב.

57) עוד שייכות – ראה לקו"ש חכ"ה ע' 159 ואילך.

58) תו"א ותו"ח ריש פרשתנו. אוה"ת שם קצב, א ואילך. מאמרי אדה"ז תקס"ח (כרך ב) ע' תרכו ואילך. וראה מקומות שבהערה 62.

59) ולהעיר שבפרשתנו מסופר גם שלאה ילדה ששה בנים ובת אחת, שהו"ע הולדת שבע מדות (ז"א ומלכות) מבחי' בינה (לאה) (ראה פרדס שבהערה 35. תו"ח פרשתנו כט, ב. אוה"ת חנוכה רחצ, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך ב) ס"ע תשפח).

יעקב מבאר שבע" מיינט יציאת בחי' חכמה פון בחי' בינה[60], מקור המדות (באר שבע), צו מאיר זיין אין מדות, ביז למטה מטה אין עולמות בי"ע, „חרנה"[61].

דער ענין איז אויך דאָ באַ יעדער אידן: יציאת יעקב מבאר שבע לחרן גייט אויף ירידת הנשמה בגוף[62], די נשמה וואָס נעמט זיך מבחי' חכמה (ולמעלה מזה), איז יוצא מבחי' בינה אין די מדות, ביז אין עולמות בי"ע, ביז אַ נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי.

ובעבודת האדם — די עבודה ונתינת כח פון דעם מיטעלן רבי'ן: לימוד התורה באופן פון נקודת החכמה דאַרף אַראָפּקומען אין הבנה והשגה בהרחבה פון בינה. און דערפון דאַרף די השכלה והבנה נמשך ווערן אין מדות, ביז אין מחשבה דיבור ומעשה ביז אין עבודה בעלמא דפרודא, רשות הרבים[63] — הפצת המעינות חוצה.

ח. ויש לומר עוד:

פון כללות יציאת וירידת יעקב אבינו „מבאר שבע" אין „חרנה" ווערט נשתלשל (לאחרי כמה צמצומים והעלמות כו') אויך אַלע ירידות אין גלות[64]. כולל אויך דעם מאסר וגלות (בתוך גלות) פון דעם מיטעלן רבי'ן.

אבער די כוונה בכל ירידות אלו איז — ירידה צורך עלי', אַז דורך דער ירידה פון חכמה אין בינה, אין מדות, אין מעשה בפועל ביז אין די עבודה אין „חוצה" (מיט אַנדערע אידן) און אין גלות — זאָל צוקומען אַ גאולה ועלי' נעלית יותר, די גאולה פון דעם מיטעלן רבי'ן, וואָס טוט אויף אַ הרחבה והתפשטות אין הפצת המעינות חוצה, ביז שלימות העלי' — בגאולה האמיתית והשלימה, שאין אחרי' גלות[65].

ויש לומר, אַז די צוויי ענינים — דער מאסר וגלות (די ירידה פון „באר שבע" אין „חרן"), און די גאולה ועלי' וואָס קומט דורך דעם אַרויס — זיינען מרומז אין תחלת הפרשה און סוף הפרשה: בתחלת הפרשה רעדט זיך וועגן דער ירידה — „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"; דערנאָך בהמשך הפרשה רעדט זיך וועגן עבודת יעקב בפועל אין „חרן" (גלות): און בסוף הפרשה רעדט זיך וועגן סיום וגמר עבודת הבירורים אין גלות — ווי יעקב ווערט גרעאַטעוועט פון לבן הארמי אין חרן, און „ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים גו' ויקרא שם המקום ההוא מחנים"[66], וואָס דערפון ווערט נשתלשל דער סיום וגמר העבודה פון כל גלות וגלות, אויך דער גלות (מאסר) פון דעם מיטעלן רבי'ן.

והענין בזה:

„ויפגעו בו מלאכי אלקים" מיינט „מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו ללותו לארץ", ד. ה. אַז די מלאכים פון ארץ ישראל זיינען געקומען אין חוץ

---

60) ויש לומר, ש„ויצא" קאי גם על היציאה מחכמה לבינה.

61) ובפרטיות יותר — כפירוש השני בזהר (פרשתנו קמו, ב ואילך. וראה ביאוה"ז לאדהאמ"צ (יז, ד) ולהצ"צ ריש פרשתנו. מקומות שבהערה הבאה) ב„ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", שהיציאה היא מ„באר שבע", בחי' מלכות, לעלמא דפרודא.

62) ד"ה ויצא תר"ל, תר"פ, תרפ"ז. ועוד.

63) ראה תניא ספל"ג. ועוד.

64) ראה ב"ר פס"ח, יג. רמב"ן ריש פרשתנו מפדר"א (פל"ה — ונשמט בפדר"א שעם פירוש הרד"ל!). וראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 153 ואילך. וש"נ.

65) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ועוד.

66) פרשתנו לב, ב־ג.

לארץ"[67]. און "ויקרא שם המקום ההוא מחנים" (ל' רבים), "שתי מחנות של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו".

ובעבודה: דער גמר העבודה פון יעקב אבינו אין גלות (בחוץ לארץ)[68] איז געווען — צו מאכן דארט "ארץ ישראל"[69]. ועד כדי כך אז ער האט גע־פועל'ט אז "מלאכים של ארץ ישראל באו לקראתו (בחוץ לארץ) ללותו לארץ". און נאכמער: דאס האט ניט מבטל געווען די מציאות פון חוץ לארץ, נאר ער האט מחבר געווען די מציאות פון חוץ לארץ מיט די מציאות פון ארץ ישראל — "ויקרא שם המקום ההוא מחנים", על שם די "שתי מחנות של חוצה לארץ שבאו עמו עד כאן ושל ארץ ישראל שבאו לקראתו".

דער לימוד דערפון איצטער: דער גמר ושלימות העבודה פון גלות אדמו"ר האמצעי און פון גלות זה האחרון בכלל איז די עבודה פון "מאך דא ארץ ישראל". וואס דאס איז דער כללות העבודה פון הפצת המעינות חוצה: "ויצא", ניט בלייבן במקומו (בדרגתו ובמצבו הרוחני — נאר להעלות בקודש), די יציאה והתפשטות מנקודת החכמה בהרחבת הבינה, ביז אין מדות, אין מחשבה דיבור ומעשה, ביז "ויצא" בפשטות — ארויסגיין און מפיץ זיין די מעינות חוצה אויך בא אנדערע אידן, אזוי אז מ'מאכט "דא" אין "חוצה" — "ארץ ישראל".

ט. דער לימוד פון דעם אלעם בנוגע לפועל:

די התוועדות בקשר מיט יו"ד כסלו און בש"פ ויצא דארף צוגעבן א הוספה והרחבה מער וויפל ס'איז געווען ביז איצטער (כנ"ל אז "הימים האלה נזכרים ונעשים" באופן פון מעלין בקודש) — אין ארויסגיין ("ויצא") טאן אין הפצת התורה והיהדות והפצת המעינות חוצה בעבודה ובמעשה בפועל, ד. ה. ניט נאר אין א הוספה בלימוד החסידות בהרחבה והבנה והשגה דבינה, נאר אויך אין עבודה ומעשה בפועל בא זיך אליין, ועוד ועיקר — א הרחבה אין די עבודה פון הפצת התורה והיהדות און המעינות חוצה אויך צו אנדערע אידן.

ובמיוחד — שטייענדיק אין די טעג פון חודש כסלו — שהחיתום[70] שלו חנוכה. — אין די הכנות צו מבצע חנוכה, זען אז יעדער איד בכל מקום ומקום זאל צינדן נרות חנוכה און מקיים זיין די אנדערע מצוות פון חנוכה.

ולפני זה — מאכן די פאסיקע הכנות צו י"ט כסלו (ולפנ"ז — צו חמשה עשר בחודש, קיימא סיהרא באשלמותא): פון דעם שבת מתברכין כולהו יומין[71], די ימי המעשה וואס זיינען א הכנה צו דעם קומענדיקן שבת, וואס למחרתו איז י"ט כסלו. ובפרט אז ס'איז אויך יו"ד כסלו (וואס טוט אויף אז עלי' אויך אין י"ט כסלו, כנ"ל). האט מען א נתינת כח פון דעם שבת ויו"ד כסלו צו מאכן די אלע

---

67) ראה מפרשי רש"י כאן. רמב"ן כאן. וראה לקו"ש חכ"ה שם (ע' 150). ושו"נ.

68) ראה לקו"ש חכ"ה שם ע' 153 ואילך.

69) כפתגם הצ"צ הידוע על שאלת חסיד א' ע"ד הנסיעה לארץ ישראל: "מאך דא ארץ ישראל" (אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה ואילך). ומזה מובן במכש"כ וק"ו בנוגע לעבודת יעקב אבינו, ובפרט שיעקב הי' לפני כיבוש ארץ ישראל, שע"י הכיבוש נקבעה קדושת הארץ (אף שנתינת ובעלות הארץ היתה מזמן אברהם. — ראה לקו"ש חט"ו ע' 205 ואילך. חכ"ה שם ע' 3־152).

70) והכל הולך אחר החיתום (ברכות יב, א).

71) זח"ב סג, ב. פח, א.

פאַסיקע הכנות אין די קומענדיקע טעג צו איינאָרדענען אַז בי"ט כסלו (אָדער בסמיכות לו) זאָלן זיין התוועדויות בכל מקום ומקום, וואו מ'זאָל זיך אַלע צוזאַמען שטאַרקן אין טאָן די עבודה ומעשה בפועל פון הפצת המעינות חוצה בכל מקום ומקום.

כולל ובמיוחד — שטורעמען, און אַראָפּברענגען דעם שטורעם לפועל, צו מרחיב זיין (אָדער אויפשטעלן מחדש) אַ „בית חב"ד"[72] בכל מקום ומקום (כמדובר לאחרונה בארוכה[73]).

והיות אַז עס זיינען איצטער דאָ אַזוינע וואָס פאָרן נאָך שבת (ניט אום שבת גערעדט) צו אַנדערע ערטער קודם י"ט כסלו — זאָלן זיי אַריינגיין אין „מזכירות"[74] נאָך שבת און דאָרט נעמען משקה — אַ דבר גשמי — פון דער התוועדות ביו"ד כסלו, במקום שמגדלין בו תורה ותפלה וצדקה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר (ממלא מקומו פון דעם בעל הגאולה), פון וואַנעט ער האָט אַרויסגעשיקט שלוחים בכל העולם כולו צו מפיץ זיין תורה ויהדות בכלל און די מעינות חוצה. און מיט די משקה זאָלן זיי מאַכן אַ התוועדות במקומם, און שטורעמען על מנת להביא בפועל, אין כל הענינים האמורים לעיל.

יוד. דער עיקר איז — כמדובר לעיל בארוכה — אַז כל האמור לעיל זאָל אַראָפּקומען אין מעשה ועבודה בפועל ממש, אָן קיינע פּשט'לעך!

און אע"פ אַז מעשה ועבודה (אָנהויבנדיק פון „ויצא" — ממשיך זיין מנקודת החכמה אין הרחבת הבינה, און דערנאָך אין מדות, ביז אין מחשבה דיבור ומעשה, ביז די עבודה ומעשה פון הפצת המעינות חוצה צו אַנדערע אידן) פאָדערט אַ יגיעה גדולה („מעשה" מלשון כפי', און עבודה מלשון „עיבוד עורות"[75]), כמאחז"ל[76] „לא יגעתי ומצאתי אל תאמין כו', יגעתי ומצאתי תאמין" — האָט מען דעם כלל אַז „אדם לעמל יולד"[77] און „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[78], ניט לפי כח כלל ישראל, נאָר לפי „כחן", כחו של כאו"א בפרט.

און מ'דערציילט וועגן דעם (די שוועריקייט פון מעשה ועבודה) יעדער אידן (ניט בכדי פועל'ן אַ נמיכת רוח ח"ו, נאָר אדרבה —) בכדי אַרויסרופן אַ שמחה בשעת מ'דערוויסט זיך אַז ניט קוקנדיק אויף די שוועריקייטן אין די עבודה ומעשה, איז דאָס בכחו של כאו"א[79], און מ'האָט געגעבן יעדערן דעם זכות („לזכות את ישראל"[80]) ואחריות צו דאָס קענען מקיים זיין בפועל, וכדבעי[81].

און נאָכמער: אע"פ וואָס דאָס פאָדערט טאַקע אַ יגיעה גדולה — בשעת

---

72) רמז לזה בפרשתנו (כח, כב) — „והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית אלקים".

73) ראה לעיל ע' 94. ושי"נ.

74) והעיקר — „להכנס" בעניני זכור וזכרון (עיין הל' ת"ת לאדה"ז פ"ב סוס"י. דרושי פ' זכור. ועוד).

75) נסמן לעיל הערה 42.

76) מגילה ו, ריש ע"ב.

77) איוב ה, ז. סנהדרין צט, ב.

78) במדב"ר פי"ב, ג.

79) וכמודגש גם בפרשתנו, שתיכף בתחלת העבודה (יציאת יעקב מבאר שבע) מבטיח לו הקב"ה „והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך והשיבותיך אל האדמה הזאת גו'" (כח, טו), ומשום זה „וישא יעקב רגליו", „משנתבשר בשורה טובה שהובטח בשמירה נשא לבו את רגליו ונעשה קל ללכת" (כט, א ובפרש"י).

80) משנה מכות כג, ריש ע"ב.

81) ראה כתובות סז, רע"א.

אבער א איד איז זיך מתבונן אין דעם וואס ער טוט אויף דורך די עבודה ביגיעה, ווערט דאס פאר אים ניט קיין טירחא וצער, נאר אדרבה — א שמחה גדולה. ע״ד משל ווי די יגיעה פון טראגן א משא של אבנים טובות ומרגליות. פארשטייט יעדערער, אז פאר אים איז די גרעסטע שמחה (ועאכו״כ ניט קיין צער) צו טראגן די שווערע משא — אבי ער קען צו זיך אריינ־טראגן די אבנים טובות ומרגליות. ער פרעגט זיך גאר ניט נאך וויפל וועגט די משא, אדרבה: ער פרעגט וויפל אבנים טובות ומרגליות זיינען פאראן, און אויב מ'ענטפערט אים צוויי מאל אזויפיל וויפל ער האט זיך פארגעשטעלט — האט ער ניט צוויי מאל אזויפיל צער, נאר צוויי מאל אזויפיל שמחה!

ובפרט, אז בדורנו זה האט מען שוין די הבטחה פון כ״ק מו״ח אדמו״ר[82], אז היינט דארף מען שוין ניט אנקומען צו אן עבודה ויגיעה גדולה בהנ״ל, און אין „הימים האלה נזכרים ונעשים״ — ווארום אלץ איז שוין היינט צוגעגרייט, עס דארף נאר זיין „עמדו הכן כולכם״, שטיין מיט א תוקף (עמדו), און צוגע־גרייט (הכן), און צוזאמען מיט אנדערע אידן (כולכם) — באקומט יעדערער אלע השפעות והמשכות.

ועאכו״כ אז היינט איז ניט מוכרח עבודת הבירורים וואס קען גורם זיין צער [ווארום המברר מוז זיך מתלבש זיין בלבושי המתברר[83], והמתאבק עם כו׳[84], במילא דארף זיין א יגיעה מתוך צער, און דערנאך זיך טובל זיין אין א מקוה, „אפוואשן״ דעם דבר בלתי רצוי וואס האט זיך צו אים צוגעקלעפט דורך טבילה במי המקוה, אדער בדמעות, אדער בתורה (מי הדעת הטהור[85])], נאר יגיעה ועבודה בקדושה עצמה[86] (ע״ד משא של אבנים טובות ומרגליות).

און אפילו די עבודה וואס דארף יע זיין — באשטייט נאר פון „צופוצן די קנעפלעך״[87]: די קאפ און הארץ זיינען שוין „צוגעפוצט״, ואפילו הלבושים — א איד דארף אבער האבן תכלית השלימות — דארף ביי אים אויך זיין צוגעפוצט די קנעפ פון די לבושים החיצוניים[88].

---

82) כמכתבו — נדפס בסה״מ קונטרסים ח״ב שצז, ב. אגרות קודש שלו ח״ד ע׳ רעט.

83) ראה ד״ה פדה בשלום לאדמו״ר האמצעי (בשערי תשובה ח״א) פ״ד. ד״ה ולאחותו הבתולה תרכ״ז, תרכ״ט. סה״מ תרנ״ט ע׳ קסב. תש״ד ע׳ 106 ואילך. ועוד.

84) תניא ספכ״ח.

85) ראה רמב״ם הל׳ מקואות בסופן.

86) ראה תו״א ותו״ח ר״פ שמות.

87) שיחת שמח״ת תרפ״ט (סה״ש תרפ״ט ע׳ 42).

88) ע״ד ובדוגמת הביהמ״ק (שכל א׳ מישראל הוא בדוגמת המקדש, „ושכנתי בתוכם״ (תרומה כה, ח) — „בתוך כאו״א״ (ראה ראשית חכמה שער האהבה פ״ו קרוב לתחלתו. אלשיך תרומה שם. של״ה חלק תושב״כ פ׳ תרומה שכה, ב. שכו, ב. ועוד) — שכל פרט שבו צ״ל בתכלית השלימות, ואין עניות במקום עשירות (תמיד כט, א. וראה אנציקלופדיי תלמודית (כרך א) ערך „אין עניות במקום עשירות״. וש״נ), ולא רק בקדש הקדשים (בדוגמת „צופוצן״ המוח והלב) כו׳, אלא גם בכל פרט ופרט, עד שמשקין הבהמה קודם (ולכאורה מחוץ למקום) שחיטתה בכוס של זהב (תמיד שם).

ועניננו בעבודה (ראה לקו״ד ח״ד תשכ, א): משקין הבהמה משום סירכא על הריאה (ביצה מ, א ובפרש״י. יו״ד סל״ט סי״ב ובש״ך שם ס״ק לב), שיכול לעכב נענוע הריאה ונשימת הבהמה, וע״י ההשקאה מסירים הסירכא. וברוחניות: התלבשות הנפש אלקית בנפש הבהמית נקרא בשם סרכות הריאה, שהריאה נסרכת ודבוקה ומושרשת עד שאינה יכולה להניף על הלב (לקו״ת ר״ה סב, א. וש״נ), ולזה משקין הנפש הבהמית כדי להסיר סרכות הריאה, שמעכבין נשימת רוח חיים של הנה״ב (מנפש האלקית), שנשתלשל מ„ויפח באפיו נשמת חיים״ (בראשית ב, ז), מאן דנפח מתוכי׳ נפח

און בשעת מ'פאַרענדיקט דעם צופוצן די קנעפ — קומט גלייך די גאולה.

און נאָכמער: ווי ס'איז מבואר אין די דרושים פון פ' וישלח[89] (וואָס מ'גייט באַלד לייענען) — אַז יעקב אבינו איז שוין געווען גרייט צו דער גאולה, און מצדו איז עשו אויך געווען גרייט, נאָר מפני סיבות האָט זיך דאָס דעמולט באַ עשו'ן פאַרהאַלטן; אָבער איצטער, לאחרי וואָס „כלו כל הקיצין"[90], איז אַ דבר ברור אַז אויך אוה"ע מצדם זיינען צוגעגרייט צו דער גאולה, מ'דאַרף נאָר האָבן אַז אַ איד זאָל דאָס אים מודיע זיין און אויפשטורעמען — קומט גלייך די גאולה, „מיד הן נגאלין"[91],

ובפרט דורך די הוספה אין הפצת המעינות חוצה וואָס איז בכחו של כל או"א בפרט, וואָס ברענגט קאָתי מר דא מלכא משיחא, די גאולה כללית — ע"ד ובדוגמא ווי דער בעל הגאולה, אַ יחיד לכאורה, איז אויך „הנשיא הוא הכל", און האָט גע'פועל'ט אַז ער זאָל נגאל ווערן לעיני כל העם,

גיט ער כח לכאו"א מישראל צו אויפ־טאָן באַ זיך זיין גאולה הפרטית, ולהקדים די גאולה הכללית (ע"י הפצת המעינות חוצה),

במהרה בימינו ממש ובשמחה ובטוב לבב.

(תניא רפ"ב ואגה"ק סט"ו בשם הזהר. וראה לקו"ש חי"ט ס"ע 437. ושי"נ). וגם עבודה זו צ"ל „בעשירות", בתכלית השלימות — בכלי זהב (בדוגמת „צופוצן די קנעפ").

89) בתו"א ותו"ח.

90) סנהדרין צז, ב.

91) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

משיחות ש"פ ויצא, י"א כסלו ה'תשמ"ז

א. יום הש"ק זה, שקביעותו בי"א כסלו — שייך גם ליום שלפניו, יו"ד כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר האמצעי[1]:

ענינו של יום השבת — „ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"[2], העילוי והשלימות דכל ששת ימי המעשה, עד לתכלית העילוי, בחי' התענוג[3].

ובששת ימי המעשה גופא — הרי הימים ד„קמי שבתא"[4] שייכים יותר ליום השבת, ובנדו"ד, יום החמישי ט' כסלו, יום ההולדת ויום ההסתלקות[5] של אדמו"ר האמצעי[6], בעל הגאולה דיו"ד כסלו, אשר, ביום זה מתעלים „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" עד לתכלית העילוי, ובאופן של גילוי והמשכה עד למטה מטה, „פועל[7] ישועות בקרב הארץ"[8].

ועאכו"כ בנוגע ליום הששי יו"ד כסלו, אשר, להיותו „ערב שבת" כפשוטו, הרי, שייכותו ליום השבת היא בהדגשה יתירה, כמארז"ל[9] „מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת", היינו, שהאכילה דשבת היא הטירחא דערב שבת.

ב. ויש להוסיף, שההתוועדות דחג הגאולה יו"ד כסלו — שייכת מלכתחילה (גם) לי"א כסלו:

בנוגע לסעודת פורים — מצינו[10] שזמנה בסוף היום, ונמשכת גם בלילה[11], כלומר, גם ביום שלאחריו.

ועד"ז נוהגים בכמה התוועדויות — שמתחילים בסוף היום, ויתירה מזה — במוצאי היום, וי"ל גם כדי להמשיך את ענינו המיוחד של היום גם ביום שלאחריו (ועי"ז — על כל השנה כולה).

ובפרט בנוגע לחג הגאולה י"ט כסלו — כידוע[12] שגאולת אדמו"ר הזקן היתה בי"ט כסלו בעת המנחה, ונמשכה ליום שלאחריו, כ"ף כסלו, ולכן, נקבע המנהג לערוך את ההתוועדות במוצאי י"ט כסלו[13].

---

1) „היום יום" — יו"ד כסלו. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 159. וש"נ.

2) בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.

3) ראה אוה"ת עה"פ (ח"א מב, ב ואילך. ח"ג תקח, א ואילך). ועוד.

4) פסחים קו, סע"א.

5) להעיר ממארז"ל (ר"ה יא, א. וש"נ) ש„הקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום כו'" (ע"ד משה רבינו) — עילוי מיוחד שלא מצינו (כגלוי עכ"פ) אצל כו"כ צדיקי ונשיאי ישראל.

6) „היום יום" — ט' כסלו.

7) תהלים עד, יב.

8) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח. סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר דש, סע"ב ואילך — בנוגע להסתלקות דרשב"י. וראה לקמן בפנים (ס"ט) ע"ד השייכות המיוחדת של אדמו"ר האמצעי לרשב"י.

9) ע"ז ג. סע"א.

10) ראה רמ"א או"ח הל' מגילה סתרצ"ה ס"ב.

11) ובפרט אשר בקדשים הלילה הולך אחר היום (חולין פג, סע"א. וש"נ). ולהעיר מהקשר ליעקב שתיקן תפלת ערבית (ברכות כו, ב — הובא בפרש"י ריש פרשתנו) — ע"פ המבואר באוה"ת (כרך ה' סוף פרשתנו) שתפלת ערבית שתיקן יעקב „היינו ודאי בלילה שאחר היום שהי' בו תפלת שחרית ומנחה דאברהם ויצחק . . בקרבנות ובתפלות שהוא בחי' אתעדל"ת הלילה הולך אחר היום, כי א"א שיהי' אתעדל"ת בלתי שיהי' אתעדל"ע לעורר אתעדל"ת, והרי זמן גילוי בחי' אתעדל"ע זה לעורר אתעדל"ת הוא כמ"ש וישכם לבן בבוקר, שאז התגלות החסד עליון ורב חסד כו'".

12) לקו"ד ח"א כט, א. לז, ב. ח"ד תשנ, ב.

13) ראה לקו"ד שם תשמט, ב.

ומזה מובן גם בנוגע להתוועדות דיו"ד כסלו — שזמנה גם במוצאי יו"ד כסלו, כלומר, בזמן השייך ליום של־אחריו, י"א כסלו.

וכאשר י"א כסלו חל ביום השבת, שאז נערכת ההתוועדות (לא בליל שבת, שאז „בא לביתו ומצא נר דלוק ושולחן ערוך כו'"[14], כי אם) ביום השבת, ולאחרי חצות היום[15] — הרי, מלבד כללות העילוי ש־ניתוסף מצד מעלת השבת, ישנו גם ה־עילוי המיוחד דיום השבת לאחרי חצות, „רעוא דרעוין"[16], „נחלה בלי מצרים . . נחלת יעקב אביך[17] . . כיעקב שכתוב בו (בפרשת שבוע זה[18]) ופרצת גו'"[19], דקאי במיוחד על סעודה שלישית[20], ביום ה־שבת לאחרי חצות.

ג. עפ"ז מובן אשר בעמדנו ב־התוועדות הקשורה עם יו"ד כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר האמצעי — יש להתבונן בפרשת החג, כולל גם יחודו ומעלתו לגבי י"ט כסלו, חג הגאולה של אדמו"ר הזקן[21], על מנת ללמוד הוראה בעבודת ה' עד למעשה בפועל, „המעשה הוא העיקר"[22].

ובלשון הידוע — „הימים האלה נזכרים ונעשים"[23], היינו, שע"י הזכרון כדבעי, אזי, חוזרים ונעשים כל הענינים שהיו בפעם הראשונה (ואדרבה — באופן ד„מעלין בקודש"[24]), כולל גם „נעשים" ביחס לקבלת החלטות טובות בנוגע ל־עניני העבודה במעשה בפועל.

ובכל זה ניתוסף מצד כח ומעלת הציבור, שכן, „ההסכם אשר עושים שנים[25] או רבים, יש לזה חיזוק הרבה יותר מההסכם שעושה בפ"ע כו'"[26], ובזה גופא — מתוך התוועדות חסידית[27], באופן של קירוב הלבבות, כולל „גדולה לגימה שמקרבת"[28], כידוע[29] ה„פתקא אשר משמי שמיא נחיתא כו'" אודות גודל מעלתה של התוועדות שפועלת יותר מאשר מלאך מיכאל, שרם של ישראל.

*

ד. ענינו של יו"ד כסלו — חג הגאולה של אדמו"ר האמצעי:

---

14) שבת קיט, ב.

15) להעיר, שבשורת הגאולה הגיעה בשבת (ט' כסלו) לעת המנחה („מסורת בבית הרב" — הובא בהוספה לקונטרס בד קודש ע' 22 בהערה).

16) ראה המשך תרס"ו בסופו. ועוד.

17) ישעי' נח, יד.

18) כח, יד.

19) שבת קיח, סע"א ואילך.

20) זח"ב פח, ב. וראה סידור (עם דא"ח) סדר סעודת שבת קצט, ד ואילך.

21) שהרי ענינו המיוחד של יום זה — „אחת בשנה" — ביום זה נעשה הוא „שער" לכל שאר הענינים, כולל גם עניני י"ט כסלו.

22) אבות פ"א מי"ז.

23) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים, הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

24) ברכות כח, א. וש"נ.

25) להעיר מפתגם בעל הגאולה („היום יום" — כ' טבת) שכאשר שני יהודים מתדברים יחד בעניני עבודה, ישנם שתי נפשות אלקיות נגד נפש בהמית אחת (כי נה"ב אינה מתערבת בנוגע לחבירו, שהרי „אין אדם חוטא ולא לו").

26) קונטרס החלצו תרנ"ט פ"י (סה"מ תרנ"ט ע' סא).

27) להעיר מהשייכות המיוחדת דהתוועדות חסידית ליו"ד כסלו — ע"פ המבואר בשיחת יו"ד כסלו תש"ז (לפני ארבעים שנה, שאז, „קאי איניש אדעתי' דרבי'") שיו"ד כסלו הו"ע הלידה של חסיד, והתוועדות חסידית היא הלידה של חסיד (לקו"ד ח"ג תפח, ב).

28) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

29) קובץ מכתבים לתהלים ע' 199. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ע' תיג. וש"נ.

כללות ענין המאסר והגאולה דנשיאי החסידות בעולם דלמטה, נשתלשל מה־ענינים דוגמתם למעלה: ענין המאסר — כתוצאה מהקטרוג על גילוי והפצת תורת החסידות, וענין הגאולה — כ־תוצאה מביטול הקטרוג, אשר, ע"י ניתוסף עוד יותר בגילוי והפצת החסי־דות, כיתרון האור מן החושך[30].

ובזה גופא ישנו חילוק בין המאסר והגאולה של אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו להמאסר והגאולה של אדמו"ר האמצעי ביו"ד כסלו — בהתאם לחילוק שביניהם באופן גילוי והפצת תורת החסידות:

המאסר והגאולה די"ט כסלו, קשורים עם חידושו של אדמו"ר הזקן לגבי ה־בעש"ט והמגיד — התייסדות תורת חסי־דות חב"ד, באופן של הבנה והשגה בחב"ד שבנפש, אשר, בי"ט כסלו פסקו בב"ד של מעלה שיכולים וצריכים ל־גלות פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה, ע"י תורת החסידות חב"ד.

אמנם, גם לאחרי הגאולה די"ט כסלו, נתעורר ונתחדש הקטרוג על גילוי ו־הפצת תורת החסידות ע"י אדמו"ר ה־אמצעי — ובדא"פ י"ל בגלל החידוש בתורת החסידות של אדמו"ר האמצעי גם לגבי תורת החסידות של אדמו"ר הזקן, אמירת חסידות באופן של הרחבת הביאור, באורך ורוחב ועומק כו', „רחו־בות הנהר"[31].

וכידוע[32] שענינו של אדמו"ר הזקן — ספירת החכמה, וענינו של אדמו"ר ה־אמצעי — ספירת הבינה[33]. וחילוק זה מודגש גם במאמרי החסידות שלהם — שמאמרי החסידות של אדמו"ר הזקן, עם היותם תורת חב"ד, באופן של הבנה והשגה כו', הרי זה באופן של נקודה, ע"ד נקודת החכמה, וכפרט לגבי הרחבת הביאור במאמרי החסידות של אדמו"ר האמצעי, באופן ד„רחובות הנהר" דבי־נה, כפי שרואים במוחש (אפילו במבט שטחי) שמאמר קצר (בכמות עכ"פ) של אדמו"ר הזקן נתבאר ע"י אדמו"ר ה־אמצעי במאמר ארוך, המשתרע על רי־בוי דפים כו'.

ונמצא, שגאולת אדמו"ר האמצעי ב־יו"ד כסלו היא — הפס"ד והאישור דב"ד של מעלה שיכולים וצריכים לגלות פנימיות התורה (לא רק באופן של הבנה והשגה סתם, אלא יתירה מזה) באופן של „רחובות הנהר", היינו, שה„מעיינות" ד־תורת החסידות (מעיין, בחי' החכמה) נמשכים ומתגלים באופן של ריבוי והר־חבה, דוגמת הריבוי וההרחבה ד„נהר", שעל ידו באים המעיינות (לא רק מי המעיינות, אלא המעיינות עצמם) בכל מקום ומקום, עד למקום ה„חוצה"[34]*.

---

30) ע"ד התוקף דשטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד (ראה שו"ע חו"מ סמ"ו ס"ז־לז. סמ"ע שם סקכ"ב) — לקו"ד שם שצ, א־ב.

31) ראה „התמים" ח"ב ע' עח. לקוטי לוי"צ אגרות ע' שלד. שלט.

32) סה"ש תש"ב ריש ע' 19. תש"ה ע' 60. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ט ס"ע תטז.

33) להעיר מהקשר דחכמה ובינה, נקודה בהיכלי' — לקו"ת ר"פ ראה, ובארוכה במאמרי אדהאמ"צ דברים ח"ב (שי"ל זה־עתה) שם.

34) להעיר מפתגם אדמו"ר האמצעי, שרצונו, שכאשר שני אברכים נפגשים יחדיו, ידברו בעניני חסידות (סה"ש תש"א ע' 52), ממלא וסובב, יחו"ע ויחו"ת (סה"ש תש"ב ע' 104), אריך ועתיק (בית רבי ח"ב פ"א הערה ה' (השני')), ויבינו ב„כתר" כבחמש האצבעות* (סה"ש תש"ג ע' 13). — להעיר אשר

---

*) להעיר מדברי הצ"צ אודות אדמו"ר האמצעי, שאם היו חותכים את אצבעו הי' זורם לא דם, אלא חסידות — אצבע דוקא (הביאור בזה ע"ד הקבלה — ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שלט).

ה. „והימים האלה נזכרים ונעשים":

בבוא יו"ד כסלו מידי שנה בשנה — ישנה נתינת־כח מיוחדת בכל הקשור ל־גילוי והפצת תורת החסידות באופן ד־„רחובות הנהר", כבפעם הראשונה, ו־אדרבה — באופן ד„מעלין בקודש".

ובפרט לאחרי הפעולה דהפצת ה־מעיינות חוצה ע"י רבותינו נשיאינו מ־דור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שהפיץ את המעיינות דתורת ה־חסידות בכל קצוי תבל ממש, ובאופן ד„באר היטב"[35], „בשבעים לשון"[36], עד כדי כך, שאפילו אוה"ע[37] יוכלו להבין עניני חסידות,

ולכן, יש לנצל נתינת־כח זו כדי להו־סיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הפעולות דהפצת המעיינות חוצה, כולל הפצת התורה והיהדות, כפי שחדורים במעיי־נות דפנימיות התורה — לא רק בנוגע לעצמו, אלא גם ובעיקר בנוגע לזולת, שהרי הקטרוג והגזירה כו' לא היו (כ"כ) בנוגע ללימוד החסידות לעצמו, כי אם, בנוגע לגילוי והפצת החסידות ברבים, עד לכאו"א מישראל ממש, כלשונו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו בנוגע לגאולתו[38] — „לא אותי בלבד גאל הקב"ה כו' כי אם גם את כל מחבבי תורתנו הק', שומרי מצוה, וגם את אשר בשם ישראל יכונה".

ו. ויש להוסיף, שהעבודה דיו"ד כסלו פועלת עילוי והוספה בכל עניני העבודה הקשורים עם מועדי חודש כסלו שלאח"ז.

ועל הסדר:

(ט"ו כסלו — שבו „קיימא סיהרא (ד־חודש כסלו) באשלמותא"[39]),

י"ט כסלו — „חג החגים"[40], ראש ה־שנה לחסידות[41],

וחנוכה[42] (סיום וחותם חודש כסלו, „הכל הולך אחר החיתום"[43]) — שנקבע ע"ש נס השמן, שזהו"ע דפנימיות התורה (כמבואר בדרושי בעל הגאולה[44]),

---

הספירות הם חמש כנגד חמש — כהאצבעות (ס' יצירה פ"א מ"ג).

35) תבוא כז, ח.

36) פרש"י עה"פ. ולהעיר ש„היטב" במספר האחורי בגימטריא שבעים (רא"ם, גו"א ולבוש האורה עה"פ. ועוד).

37) להעיר מאגה"ק דאדה"ז (נדפסה באגרות קודש שלו סי' לח. וש"נ) בנוגע לגאולתו: „אשר נתגדל ונתקדש ברבים ובפרט בעיני כל השרים וכל העמים אשר בכל מדינות המלך" (נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ה ע' 186 ואילך). ועד"ז מצינו בנוגע לגאולתו של אדמו"ר האמצעי (ראה (לדוגמא) „התמים" ח"ב ע' פא ואילך. מבוא לקונטרס בד קודש. סה"ש תש"א ע' 51).

38) סה"מ תרפ"ח ע' קמו. אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' פ. וש"נ.

39) זח"א קנ, רע"א. רכה, סע"ב. רמט, ב. ח"ב פה, רע"א. רטו, א. וראה שמו"ר פט"ו, כו. — ועד"ז בכל חודש, אבל לא ממש, כי לכל חודש חידוש שלו, כדמוכח גם מהמזל, צירופו וכו'.

ולהעיר, שמילוי ושלימות הלבנה הוא „חצי כ"ט י"ב תשצ"ג" (ב"י או"ח סתכ"ו), היינו, ששייך לאחרי חודש מלא (ובפרט בשנה זו דשני חדשים מלאים קדמו לכסלו) לי"ד כסלו.

ובדורות — דורו של דוד, שאצלו הי' והתחיל הענין ד„פדה בשלום נפשי", כדלקמן ס"ח.

40) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו — נעתק ב„היום יום" בהקדמה. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ז ע' ל. וראה לקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך.

41) מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע — נעתק ב„היום יום" בתחלתו. אג"ק אדמו"ר מוהרש"ב ח"א ע' רנט. וש"נ. וראה לקו"ש ח"י ע' 224 ואילך.

42) להעיר מלקוטי לוי"צ אגרות ע' ריז: „הרבה נסים היו בחודש זה", „בי"ט ובכ"ט (נר ה' דחנוכה) ובי' בכסלו", „והמקור והראשון לכולם הוא חנוכה".

43) ברכות יב, א.

44) אמרי בינה שער הק"ש פנ"ד ואילך.

היינו, שכאשר העבודה דיו"ד כסלו היא כדבעי[45], אזי ניתוסף גם בכל עניני העבודה דהחודש, ובמיוחד די"ט כסלו, ולאח"ז בכל עניני העבודה דימי חנוכה – שיהיו באופן נעלה יותר, באופן ד„רחובות הנהר", ביתר שאת וביתר עוז.

ז. ובאותיות פשוטות – בנוגע למעשה בפועל:

ימים אלו, החל מיו"ד כסלו, עד לי"ט כסלו, ולאח"ז ימי חנוכה – הם „ימי סגולה", אשר, בהם צריך כאו"א להשתדל ולהתייגע בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה (נוסף על עבודתו בעצמו, „קשוט עצמך"[46]).

ובמיוחד – בענינים שהזמן גרמא:

הכנות מתאימות להתוועדויות דחג הגאולה י"ט כסלו, „ברוב עם הדרת מלך"[47], בכל מקום ומקום[48],

וכן הכנות מתאימות ל„מבצע חנוכה", באופן של „פירסומי ניסא"[49], בכל מקום ומקום,

וכל זה – באופן של הוספה, ביתר שאת וביתר עוז, לגבי הפעולות בשנים שלפנ"ז, כהוראת ימי חנוכה – „מוסיף והולך . . מעלין בקודש"[50].

ח. ויש להוסיף, שבענינים אלו – ימי הגאולה יו"ד וי"ט כסלו, וימי חנוכה – נכללים גם כל שאר הפעולות דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה:

ימי הגאולה יו"ד וי"ט כסלו:

הגאולה דיו"ד וי"ט כסלו קשורה עם הענין ד„פדה[51] בשלום נפשי"[52]: בי"ט כסלו – כמ"ש באגה"ק של אדמו"ר הזקן[53] „כשקריתי בס' תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי . . יצאתי בשלום", וביו"ד כסלו – שהרי הפסוק „פדה בשלום נפשי" הוא בשיעור תהלים חדשי דיום זה, עשירי בחודש[54].

ובענין זה („פדה בשלום נפשי") נרמזות כללות העבודה דתומ"צ, שנחלקת לג' הקוין דתורה עבודה (תפלה) וגמ"ח – כדרשת חז"ל[55] ש„פדה בשלום נפשי" קאי על „העוסק בתורה ובגמ"ח ומתפלל עם הציבור", ובזה גופא – כפי שנעשים

---

45) ראה כתובות סז, רע"א.

46) ב"מ קז, סע"ב. ושי"נ. הובא בפרש"י עה"ת בראשית ד, כה.

47) משלי יד, כח. וראה אנציק' תלמודית בערכו. ושי"נ.

48) בפרטיות יותר ע"ד אופן עריכת ההתוועדויות די"ט כסלו – ראה לקו"ש ח"י ע' 230 ואילך. ועוד.

49) שבת כג, ב.

50) שם כא, ב.

51) תהלים נה, יט.

52) להעיר, שגם בענין ד„פדה בשלום נפשי" ישנו עילוי ביו"ד כסלו לגבי י"ט כסלו – כי:

אמירת „פדה בשלום נפשי" בי"ט כסלו קשורה עם הקביעות די"ט כסלו ביום שלישי בשבוע, שכן, בחלוקה דספר תהלים לימי השבוע שייך פסוק זה לשיעור דיום שלישי. ונמצא, שענין זה הוא (א) רק בשנים שי"ט כסלו חל ביום שלישי, (ב) רק אצל האומרים תהלים „בשופי" (גם השיעור דימי השבוע). משא"כ השייכות ד„פדה בשלום נפשי" ליו"ד כסלו, מצד השיעור תהלים דימי החודש, היא: (א) בכל השנים, (ב) ענין השוה לכל נפש.

וראה לקו"ש חכ"ה ע' 159 ואילך, שענין זה קשור עם חידושו של אדמו"ר האמצעי בגילוי החסידות באופן ד„רחובות הנהר".

53) „היום יום" – י"ט כסלו. אג"ק אדמו"ר הזקן ע' צח. ושי"נ.

54) ובפרט ע"פ המסופר בבית רבי (ח"ב ספ"ה בהערה) שגם גאולת אדמו"ר האמצעי היתה בעת אמירת הפסוק „פדה בשלום נפשי".

55) ברכות ח, רע"א.

„לפנים משורת הדין", מדת חסידות[56], ובפרט ע"י גילוי תורת החסידות.

וימי חנוכה:

נר חנוכה קשור עם נרות המנורה דביהמ"ק, וענינו בעבודה הרוחנית — שכל שבעת נרות המנורה, ז' הסוגים ד„נר[57] הוי' נשמת אדם", „מנורת[58] זהב כולה"[59], מאירים ב„נר מצוה ותורה אור"[60],

ונוסף לזה — „עדות היא לבאי עולם כו'"[61], „ממנו אורה יוצאה לעולם"[62],

ולא עוד, אלא שמאיר „על פתח ביתו מבחוץ", ו„משתשקע החמה", „עד דכליא רגלא דתרמודאי"[50] (ביטול המציאות של מרידה באלקות, „תרמוד אותיות מורדת"[63], ואפילו „רגלא דתרמודאי"), מכיון שנרות חנוכה נעלים יותר מנרות המקדש, „אין בטלין לעולם"[64].

ובהתאם לכך, יש להוסיף ולעורר עוד הפעם אודות הקמת (והרחבת) בתי-חב"ד, בתי תורה תפלה וגמ"ח, בכל מקום ומקום, שעי"ז ניתוסף יותר בכל הפעולות דהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה — הן הענין ד„פדה בשלום נפשי", ג' הקוין דתורה תפלה וגמ"ח הנכללים ב„בית חב"ד", והן הענין דנרות המקדש, כמדובר לעיל[65] ש„בית חב"ד" הוא ביהכנ"ס וביהמ"ד, מקדש מעט[66], כמחז"ל ע"ד ובדוגמת ביהמ"ק.

ונוסף לזה, כאמור, העבודה עם עצמו, „קשוט עצמך"[46], כולל ובמיוחד ע"י קיום ההוראה „עשה לך רב"[67], כמדובר בארוכה בתקופה האחרונה כו"כ פעמים.

*

ט. ויש לקשר כל האמור לעיל עם פרשת השבוע[68] — פ' ויצא[69]:

א) כללות ענין הגאולה:

התוכן דפרשת ויצא הוא — גלות וגאולה: „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"[70], היציאה מא"י לחו"ל, ובחו"ל גופא — „חרנה", „חרון אף של מקום"[71], ענין הגלות; וגאולה — „ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו . . לבוא אל יצחק אביו ארצה כנען"[72] (התחלת השיעור דיום הגאולה בשנה זו).

ובענין הגאולה גופא — „ושבתי ב־

---

56) להעיר משיעור היומי ברמב"ם — סוף הל' שכנים — „הטוב והישר . . דרך חסידות".

57) משלי כ, כז. וראה תניא פי"ט.

58) זכרי' ד, ב.

59) ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובארוכה — שערי אורה לאדהאמ"צ שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו בתחלתו. וד"ה כי עמך בתחלתו.

60) משלי ו, כג.

61) שבת כב, ב. וש"נ.

62) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. ועוד.

63) עמק המלך שער קרית ארבע ר"פ קיא. קה"י ע' תרמוד. ועוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 330. וש"נ.

64) רמב"ן ר"פ בהעלותך. וראה לקו"ש ח"ג ע' 811 ואילך. ועוד.

65) ש"פ נח, ו' מרחשון (לעיל ע' 44 ואילך. ע' 53 ואילך).

66) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

67) אבות פ"א מ"ו ומט"ז.

68) כתורת אדמו"ר הזקן שצריכים „לחיות" עם הזמן — כפי שנתבארה ע"י אדמו"ר האמצעי, בסגנונו ברוחב האמיתי דבינה (סה"ש תש"ב ס"ע 29 ואילך. וראה לקו"ש חכ"ט ע' 280 הערה 6).

69) ואף שהקביעות די"ד כסלו היתה אז ביום א' פ' וישלח — הרי: (א) יום זה מתברך משבת פ' ויצא, (ב) בשורת הגאולה היתה בשבת ט' כסלו (כנ"ל הערה 15), בפ' ויצא.

70) כח, יו"ד.

71) פרש"י ס"פ נח.

72) לא, יז־יח.

שלום"[73], **תוכן הענין ד"פדה בשלום נפשי"**[74].

ב) גילוי והפצת תורת החסידות באופן ד"רחובות הנהר":

בשיעור דיום השבת נאמר[75] "עד הגל הזה". ומבואר בדרושי בעל הגאולה ב־סידור עם דא"ח[76] ש"בפסוק זה יש רמז לל"ג בעומר", יום ההילולא דרשב"י, שעל ידו הי' הגילוי דפנימיות התורה, היינו, שביטל את המחיצה שבין נגלה דתורה לפנימיות התורה, מחיצה שהיא בדוגמת "גל", שנותן מקום לביטול המחיצה — לטובה[77].

וענין זה שייך במיוחד לבעל הגאולה — כידוע[78] שהסתלקותו היתה בדוגמת הסתלקותו של רשב"י — שעל ידו ני־תוסף בגילוי תורתו של רשב"י (כפי ש־נתגלתה באופן ד"יתפרנסון"[79] בתורת החסידות) באופן ד"רחובות הנהר" (כנ"ל ס"ד), שזוהי ההכנה לביטול והעברת המחיצה לגמרי, "מחצתי ואני ארפא"[80],

עד לשלימות הגילוי ד"גל עיני ואביטה נפלאות **מתורתך"**[81], **לעתיד לבוא.**

ג) הפצת התורה והיהדות ע"י הקמת בתי חב"ד בכל מקום ומקום:

"והאבן[82] הזאת אשר שמתי מצבה יהי' בית אלקים"[83], **ודוגמתו — ע"י הקמת בית חב"ד, בית תורה, תפלה וגמ"ח[84], מקדש מעט, כנ"ל.**

ובזה גופא — באופן ד"ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה"[81]: (א) בכל מקום ומקום, בכל קצוי תבל, (ב) באופן של־מעלה ממדידה והגבלה, "נחלה בלי מצרים . . כיעקב שכתוב בו ופרצת"[81].

וכל זה — מתוך שמחה וטוב לבב, "וישא יעקב רגליו"[85], "משנתבשר ב־שורה טובה נשא לבו את רגליו ונעשה

---

73) כת, כא.

74) להעיר מב"ר פרשתנו (פע"ג, ג. מדרש תהלים נה, יט): "פדה בשלום נפשי . . זה יעקב" (וראה רשימות הצ"צ עה"פ — יהל אור ע' רז).

75) לא, נב.

76) שער הל"ג בעומר דש, ג ואילך.

77) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 129 ואילך.

78) מאמר הצ"צ (הובא בבית רבי ח"ב פ"ו הערה ב'). וראה הקדמה לתו"ת אשר "החל לדרוש דברים עתיקים ונפלאים", "לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים כו'" — ע"ד המסופר אודות הסתלקות דרשב"י "מלין קדישין דלא גליאן עד השתא בעינן לגלאה" (זח"ג רפז, ב), "לא סיים בוצינא קדישא למימר חיים כו'" (שם רצו, ב). וראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שכז. ס"ע שלט ואילך.

79) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הע' 35. וש"נ.

80) האזינו לב, לט. וראה המשך חייב אדם לברך תרל"ח פכ"ה.

81) תהלים קיט, יח. וראה המשך הנ"ל שם.

82) פרשתנו כח, כב.

83) להעיר גם מדברי הזהר (פרשתנו קנא, א) על הפסוק, "מתרין סטרין עילאין, מסטרא דיובלא (בינה) כו' ומסטרא דיצחק (גבורה)". ובהמשך לזה, דעת ר"א "סטרא דדינא קשיא" (גבורה), ודעת ר"ש "קרית מלך רב" (בינה). ובהערות אאמו"ר (לקוטי לוי"צ פרשתנו ס"ע קי ואילך) שלדעת ר"א קאי רק על גבורה, ולדעת ר"ש — רק על בינה.

אבל יש לומר (ועיין באור החמה לזהר שם), דמ"ש בזהר לפנ"ז "מתרין סטרין" — הכוונה היא לשניהם (כפשטות הלשון), אלא שאח"כ מוסיף עוד ענין (וי"ל — בנוגע להמשכה ממלכות לבי"ע), שבזה רק "סטרא" אחת (גבורה בלבד או בינה בלבד), נוסף ל"תרין סטרין" שלפנ"ז.

84) וי"ל שגם ב"האבן הזאת גו'" מודגשים ג' הקוין דתורה תפלה וגמ"ח: תורה — כמבואר בדרושי בעל הגאולה (תו"ח פרשתנו כד, א ואילך) השייכות ד"אבני המקום", "האבן אשר שם מראשותיו . . מצבה ויצוק שמן גו'" — לתורה, ענינו של יעקב. תפלה — "אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים", "מקום תפלה לעלות תפלתם השמימה" (פרשתנו כח, יז ובפרש"י). וגמ"ח (צדקה) — "עשר אעשרנו לך".

85) כט, א.

קל ללכת"[86], עד לסיום וחותם הפרשה — „ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלקים . . ויקרא שם המקום ההוא מחנים", היינו, שבכל מקום ומקום (גם בחו"ל[87]) באים לא רק מלאכי חוץ לארץ, אלא גם מלאכי ארץ ישראל[88], עד שה־מקום (מקום אחד) נקרא בשם „מחנים", ע"ש ב' מחנות המלאכים כפי שמתאח־דים יחדיו.

*

י. והמעשה הוא העיקר:

ה„אבן־הבוחן" בנוגע לכל המדובר לעיל הוא — המעשה בפועל, שכאו"א יוסיף בכל עניני העבודה דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, ובאופן של יגיעה דוקא, „לא יגעתי ומצאתי אל תאמין", כי אם, „יגעתי ומצאתי"[89], אבל, היגיעה גופא היא מתוך שמחה וטוב לבב, בדוגמת היגיעה בנשיאת משא כבד[90] של אבנים טובות ומרגליות!

ובלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דור־נו[91] — „עמדו הכן כולכם", היינו, שישנם כבר כל הכחות והברכות כו', וכל מה שדורשים אינו אלא לעמוד בתוקף („עמדו") ולהיות מוכנים („הכן") למלא את השליחות דנשיא דורנו, כולם יחדיו („כולכם").

ואז — משלימים ומסיימים את צחצוח הכפתורים (כפתגם הידוע[92]), היינו, ש־אפילו ה„כפתורים" (לא רק הלבושים עצמם, ועאכו"כ — אברי הגוף והנשמה, השכל שבמוח והרגש שבלב) נוצצים וזוהרים[93] לקראת ה„מסדר" של „צבאות השם" (כל אחד ואחת מבנ"י, „הקטנים עם הגדולים"[94], כפי שנקראו ב„ימי צאתך מארץ מצרים"[95]) לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ותיכף ומיד — ביום השבת, בזמן ה־מנחה („נחלה בלי מצרים . . נחלת יעקב אביך"[20]) — זוכים לגאולה האמיתית וה־שלימה ע"י משיח צדקנו, שאז הוא שלי־מות הענין ד„פדה בשלום נפשי"[96], „ושב־תי בשלום אל בית אבי", יצחק[97], שהרי

---

86) פרש"י עה"פ.

87) ראה רמב"ן כאן: שהרי עדיין לא הגיע יעקב לארץ ורחוק הי' משם כו' (וראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 150 ואילך. ושי"נ).

88) פרש"י סוף פרשתנו.

89) מגילה ו, רע"ב.

90) ומעשה אבות סימן לבנים: ואברם כבד מאד (לך יג, ב).

91) סה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ריש ע' רעט.

92) שיחת יום שמח"ת תרפ"ט.

93) וי"ל דוגמא לדבר בהלכה — „השקו את ה־תמיד בכוס של זהב" (תמיד פ"ג מ"ד. רמב"ם הל' תמידין פ"א ה"ט), לפי ש„אין עניות במקום עשירות" (תמיד כט, א), היינו, שגם ענין צדדי וטפל, לכאורה, שאינו שייך לעבודת המקדש גופא (כי אם, כדי להשקות את הבהמה קודם השחיטה, משום סרכא דמשכא), צריך להיות בתכלית ההידור והיופי, „כוס של זהב".

94) ל' הכתוב — תהלים קטו, יג.

95) בא יב, מא. וראה המשך באתי לגני תש"י פ"י ואילך.

96) ראה בארוכה ד"ה פדה בשלום לאדהאמ"צ בשעה"ת ח"א.

97) להעיר מהקשר של אדמו"ר האמצעי (בעל הגאולה) ליצחק — „שהוא ע"ד כמו האמצעי באבות שהוא יצחק . . וענינו הי' שהי' כמו באר, שביאר הרבה מאד בחסידות בדא"ח, והי' כמו באר הנובע כהרחבה מאד מאד, כמו הבאר דרחבות (דיצחק), וקרא את ספריו בשם שערים („בחי' יצחק שכתוב בו וימצא כו' מאה שערים"), ובשם אמרי בינה („בחי' יצחק, הבאר דרחבות"), ובשם חיים („חיות גימטריא יצחק גבורה"), דוקא, שכ"ז שייך לבחי' יצחק . . הסתלקותו היתה אחר ש"ק פ' תולדות ששם מדובר מענין יצחק ועבודתו בהבארות . . ונסתלק בעת אמרו דא"ח ע"ד הסתלקות הרשב"י בעת אמרו האדר"ז,

לעת"ל יאמרו ליצחק **דוקא „כי[98] אתה אבינו"[99], ביחד עם בנין ביהמ"ק השלישי, „כיעקב שקראו** בית, **שנאמר (בפרשת שבוע זה[100]) ויקרא את שם המקום ההוא בית א-ל"[101],**

וכפי שהולכים עתה לקרוא בתפלת מנחה — „וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו"[102], היינו, שכבר נשלם גם הבירור דעשו[103], ובמילא, מוכנים כבר לקיום היעוד[104] „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה".

ורשב"י הוא ג"כ ע"ד בחי' יצחק גבורות, כי שמו שמעון, שמיעה, בחי' יצחק, כל השומע יצחק לי" (לקוטי לוי"צ אגרות ע' שלט, עיי"ש בארוכה).

98) ישעי' סג, טז.

99) שבת פט, ב. וראה תו"א ריש פרשתנו ד"ה ושבתי בשלום. ובארוכה — תו"ח שם כד, ד ואילך. אוה"ת להצ"צ עה"פ.

100) כט, יט.

101) פסחים פח, א.

102) ר"פ וישלח.

103) ראה תו"א ר"פ וישלח. ובארוכה — תו"ח שם.

104) עובדי' א, כא — הפטורת פ' וישלח (הובא בפרש"י וישלח לג, יד).

משיחת ש"פ וישלח, ח"י כסלו ה'תשמ"ז

א. פון דעם שבת ווערט געבענטשט (מיני' מתברכין[1]) דער טאג פון י"ט כסלו, דער חג הגאולה פון דעם אלטן רבי'ן, כ"ק אדמו"ר הזקן.

דאס הייסט: אין צוגאב דערצו וואס י"ט כסלו פארמאגט מצד עצמו, ובפרט זייענדיק „חג החגים"[2] און „ראש השנה לחסידות"[3] (מיט אלע תוארים ברשימות ושיחות רבותינו נשיאינו וואס באצייכענען י"ט כסלו) — באקומט ער א תוספת ברכה והמשכה[4] פון דעם שבת[5].

און אין דעם גופא קומט צו נאך א שטארקערע השפעה וברכה (בגלוי) בקביעות שנה זו — ווען י"ט כסלו קומט אויס במוצאי שבת (יום הראשון)[6], וואס דעמולט באקומט י"ט כסלו די ברכה פון שבת בלי שום הפסק זמן ובלי שום הפסק פון עובדין דחול, במילא האט די ברכה דעמולט נאך א שטארקערן תוקף.

נוסף לזה וואס בשעת י"ט כסלו קומט גלייך במוצאי שבת (בלי שום הפסק פון עובדין דחול), איז די עבודה פון י"ט כסלו באופן נעלה יותר — קומענדיק גלייך פון אן „ערב" י"ט כסלו[7] וואס איז א יום קודש[8], יום השבת[9].

ובפרט אין שבת עצמו — פון דעם סיום וחותם פון שבת, (און) זמן רעוא דרעוין, וואס דאס איז די העכסטע דרגא אין שבת גופא, כמאחז"ל[10] „הכל הולך אחר החיתום", ובפרט בנוגע צו דער

---

1) זח"ב סג, ב. פח, א.

2) לשון כ"ק מו"ח אדמו"ר במכתבו — כ' כסלו תש"ג (אגרות קודש שלו ח"ז ע' ל. ונעתק בהקדמה ל„היום יום"). הקדמה לחוברת י"ט כסלו. נת' בלקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך. לקמן ע' 385 ואילך.

3) מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע — ט"ז כסלו תרס"ב (נדפס ב„מבוא" לקונט' ומעין ע' 17 (פאקסימילי' מגוכתי"ק). „היום יום" — בתחלתו. אגרות קודש שלו ח"א ע' רנט).

4) ברכה מלשון המשכה — תו"א מקץ לז, ג.

5) כפירוש הפשוט ב„מיני' מתברכין כולהו יומין" (בנוגע לברכת המן בשבת) — ששבת אינו מהוה מציאות הימים, אלא שהוא ממשיך (תוספת) ברכה בכולהו יומין שהיו במציאותם בלאו הכי, ולהעיר ממחז"ל עה"פ (יתרו כ, יא. תשא לא, יז) „ששת ימים עשה ה'", ולא בששת, כל יומא ויומא עביד עבידתי' (זח"ג צד, ריש ע"ב. הוספות לזח"א רסד, ב. ועוד).

6) כי אף שיחודים עליונים שב„קדושת שבת ויו"ט (וכן מובן בנוגע ל„חג החגים" י"ט כסלו) הוא למעלה מגדר המקום והזמן", וא"כ מהו הנפק"מ באיזה יום בשבוע הוא קביעות החג — הרי יחודים עליונים אלו מתלבשים בגדר ומדידת הזמן, ו„מאיר למטה לכל מקום ומקום בזמנו הראוי לו" (לשון אדה"ז בשלחנו או"ח מהדו"ת ס"א ס"ח. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ז ע' מג ואילך. תו"ח בשלח שמט, ב ואילך. אוה"ת נ"ך כרך ג ע' א'קסז ואילך). ולכן, יש בו עילוי כשהוא ביום ראשון, שמתברך מיום השבת בלי שום הפסק ימים, כבפנים.

7) ראה שיחת י"ט כסלו תשי"ד (ע' 48), שלפני י"ט כסלו, ר"ה לחסידות, ישנו הערב ראש השנה.

8) שזהו למעלה מקדוש וטוב, קדש מלה בגרמי' (זהר ח"ג צד, ב. סידור עם דא"ח ר, ג ואילך. וראה תו"א ר"פ חיי שרה).

9) ומובן שאי"ז סתירה לאין שבת מכינה לחול (משנה שבת ספט"ו. וש"נ. מדרש לקח טוב בשלח טז, ה) — כי המדובר כאן הוא לא בנוגע להכנת שבת לי"ט כסלו, כ"א להשפעת שבת בי"ט כסלו כולל הבאה מסמיכותם. ויתרה מזה — המן דבר יום ביומו (בחול) הוכן ונעשה (ב„השמים") בשבת דוקא (זהר שבהערה 1. מאמרי אדה"ז על פרשיות התורה כרך א ע' רצה ואילך. אוה"ת בשלח ע' תרלח ואילך. ועוד).

10) ברכות יב, א.

חיתום פון שבת — רעוא דרעוין[11] — כמבואר בכ"מ[12] אז אין דער שלימות פון שבת עצמו איז רעוא דרעוין תכלית השלימות[13].

ב. לויט דעם כלל[14] אז המעשה הוא העיקר[15], איז פאַרשטאַנדיק, אַז דער עילוי פון דעם שבת, שמיני' מתברך י"ט כסלו וכו', דאַרף מען אַראָפּברענגען אין עבודה ומעשה בפועל.

ובפשטות: פון דעם שבת (וואָס בענטשט, איז ממשיך תוספת ברכה והמשכה אין י"ט כסלו) דאַרף מען נעמען אַ תוספת כח והמשכה צו טאָן אין די עבודה פון י"ט כסלו (אַ הוספה אפילו לגבי די עבודה פון י"ט כסלו מצ"ע) — „ראש השנה לחסידות" — די עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה"[16], וואָס עיקרה האָט זיך אָנגעהויבן בי"ט כסלו[17].

ובמיוחד — כמנהג ישראל — דורך מאַכן התוועדויות בי"ט כסלו בכל מקום ומקום[18], און זיך אַלע צוזאַמען שטאַרקען אין טאָן די עבודה פון הפצת המעינות חוצה.

כולל — דורך אויפשטעלן (אָדער מרחיב זיין) אַ „בית חב"ד"[19], בכל מקום ומקום[20].

און לויט דעם כלל אַז „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[21], איז פאַרשטאַנדיק אַז נאָך איידער בקשת (וציווי) הקב"ה אַז „המעשה הוא העיקר", האָט יעדערער דעם כח („כחן") צו מקיים זיין די בקשה, אפילו ווען עס רעדט זיך וועגן „כחן" המוגבל (נאָך איידער מ'קומט צו די עבודה פון „בכל מאדך"[22], שלמעלה מכחן).

וכל זה — מתוך שמחה וטוב לבב, ווי דער אויבערשטער איז מבקש בנוגע צו כל עניני עבודה — „עבדת את ה' אלקיך בשמחה וטוב לבב"[23], במילא איז פאַר־שטאַנדיק אַז ער גיט אויך אויף דעם כחות,

ובמיוחד — שמחה בקשר מיט י"ט כסלו, כידוע אַז י"ט כסלו איז אַ „מועד"[24] (און „חג החגים"), וואָס „מועדים לשמחה", ווי מנהג ישראל איז אַז מ'פראַוועט די התוועדויות בי"ט כסלו מתוך שמחה[25].

---

11) זח"ב פח, סע"ב. ח"ג קכט, א.

12) ראה המשך תרס"ו ע' תקמג ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' א'קכז ואילך. וראה אוה"ת בשלח ע' תרכא. כהר (כרך ד) ע' א'קנב.

13) וצ"ע אם העילוי דרעוא דרעוין קשור עם מעלת חותם השבת, דהכל הולך אחר החיתום, דיש לומר בב' אופנים: א) הם שני דברים נפרדים (כדמוכח לכאורה מזה שלא כל חיתום יש בו העילוי דרעוא דרעוין), ב) הא בהא תלי': העילוי דרעוא דרעוין בשבת (לגבי שאר הזמנים בשבת) הוא מצד החיתום דשבת, והכל הולך אחריו. ואכ"מ.

14) אבות פ"א מי"ז.

15) וכמבואר בתניא (פל"ח), שהמכוון כל הכוונות ולא קיים המצוה בפועל — „לא יצא ידי חובתו".

16) ראה אגה"ק הידועה דהבעש"ט — נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתה. ובכ"מ.

17) ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

18) ע"ד אופן עריכת התוועדויות בי"ט כסלו — ראה לקו"ש ח"י ע' 230 ואילך.

19) ולהעיר שגם התוועדות היא ע"ד הקמת (או הרחבת) „בית חדש" — קיבוץ ואחדות של כמה וכמה מישראל, כדי שעי"ז יהי' „בית ישראל ברכו את הוי'" (תהלים קלה, יט) ע"ד הקמת בית שהוא ע"י קיבוץ כו"כ ענינים, אבנים כו'.

20) ראה לעיל ע' 94. ושי"נ.

21) במדב"ר פי"ב, ג.

22) ואתחנן ו, ה.

23) תבוא כח, מז. וראה רמב"ם סוף הל' לולב. תניא פכ"ו (לג, א).

24) לשון אדה"ז — לקו"ד ח"א יט, ב.

25) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר: קבעו את יום גאולת הוד כ"ק אדמו"ר הזקן, י"ט כסלו, ליום

ג. אין דעם לימוד הנ"ל פון דעם שבת שמברך (ערב) י"ט כסלו — קומט צו א תוספת הדגשה מצד די פרשה אין תורה וואס מ'לייענט דעם שבת — פ' וישלח, כידוע דברי השל"ה[26] אז אלע מועדי השנה זיינען מרומז אין די פרשיות התורה וואס ווערן געלייענט אין די זמנים אין וועלכע די מועדים זיינען חל[27].

דערפון איז פארשטאנדיק בנוגע דעם מועד[24] פון י"ט כסלו, וואס קומט אויס אלעמאל בסמיכות צו פ' וישלח[28] (ובשנה זו — בערב י"ט כסלו) — אז דער תוכן פון י"ט כסלו איז מרומז אין פ' וישלח:

די כללות העבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה" (דער תוכן עיקרי פון י"ט כסלו) באשטייט פון „וישלח"[29]: די מעינות (פון פנימיות התורה) זאלן ניט בלייבן במקומן (א מקום של קדושה ביותר), נאר ארויסגעשיקט („וישלח") ווערן ממקומן און פאנאנדערגעשפרייט ווערן באופן פון „יפוצו" ביז אין „חוצה".

ובסגנון אחר: „וישלח" איז מדגיש צוויי קצוות: מ'שיקט א צווייטן אלס שליח (ניט זיך אליין); אבער צוזאמען דערמיט איז שלוחו של אדם כמותו[30], ביז כמותו דהמשלח ממש[31].

אזוי איז אויך בנוגע צו „יפוצו מעינותיך חוצה": „חוצה" מיינט אז דאס איז חוץ פון די מעינות עצמן (ניט די מעינות אליין); אבער עס דארף זיין „יפוצו מעינותיך חוצה", מ'דארף מפיץ זיין ניט נאר די מי המעינות, נאר די מעינות אליין אין „חוצה"[32], אזוי אז עס ווערט אויס „חוצה" און עס ווערט די „מעינות" אליין — כמותו ממש.

ד. ויש לומר אז דאס (יפוצו מעינותיך חוצה) האט א שייכות (ניט נאר מיט דעם פירוש פון דעםווארט „וישלח" (אבל — שם כל הפרשה), נאר אויך) מיט דעם תוכן פון „וישלח" בפרשה זו[33]:

דער תוכן כללי פון סיפור יעקב ועשו בפרשתנו איז — עבודת הבירורים בעולם הזה הגשמי והחומרי, די עבודה פון יעקב צו מברר זיין עשו אחיו בארצה שעיר שדה אדום. און פון דעם סדר ואופן פון עבודת יעקב ווי דער־ציילט אין די פרשה קען מען ארויס־נעמען[34] דעם סדר ואופן ווי יעדער איד דארף טאן די עבודה אויך היינט.

דער סדר בזה איז: לכל לראש — „וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו

משתה ושמחה של מצוה (אגרות קודש שלו ח"א ס"ע תקנב).

26) חלק תושב"כ ר"פ וישב.

27) וידועה תורת בעל הגאולה: מ'דארף לעבן מיט דער צייט, מיט פרשת השבוע („היום יום" ב' חשון. ס' השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. ועוד).

28) בשבת פ' וישלח עצמו, או בימי השבוע שמתברכים משבת פ' וישלח. וראה ס' השיחות תש"ד ע' 50.

29) שם כל הפרשה. וכמדובר כמ"פ, ששם הפרשה (כפי שנקרא ע"פ מנהג ישראל תורה היא) מורה על תוכן כל הפרשה (ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ועוד).

30) משנה ברכות לד, ב. קידושין מא, ב. ושי"נ.

31) תשובות הריב"ש סי' רכח. ועוד. לקו"ת ויקרא א, ג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' רסג סכ"ה בקו"א: כעושה בעצמו ממש וכו' ה"ז כאילו אוחז ידו של חברו כו' שנעשית כידו אריכתא. וראה בארוכה לקח טוב (להר"י ענגיל) כלל א.

32) ראה גם לקו"ש ח"ד ע' 1119. ח"י ע' 106. ועוד.

33) בהבא לקמן ראה לקו"ש ח"י ע' 100 ואילך.

34) דמעשה אבות סימן לבנים (ראה תנחומא לך ב. רמב"ן לך יב, ו. ועוד).

אחיו ארצה שעיר שדה אדום, ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדוני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי גו', ויהי לי שור וחמור גו' ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך"[35]. ווי חסידות איז מבאר אַז דער טעם אויף דעם „וישלח" איז געווען, בכדי מודיע זיין עשו'ן אַז יעקב האָט שוין פאַרענדיקט די בירו־רים פון עולם התיקון זייענדיק אין גלות בא לבן אין חרן, און אויך די ניצוצות שנפלו ע"י שבירת הכלים בעולם התהו בעולמות בי"ע („ויהי לי שור וחמור גו'"), און איצטער קען ער (און ער וויל) אויך מברר זיין עשו'ן וואָס שרשו איז מבחי' שבירת הכלים דתהו[36], ולמעלה מזה: „יעקב חשב שעשו נתברר כבר וחזר לשרשו הנעלה בחי' המקיפים דתהו שלפני התקון", און דערפאַר האָט ער געשיקט מלאכים צו עשו'ן בכדי „להמשיך בחי' המקיפים דתהו אליו למטה בתקון שהוא בחי' האו"פ ויאיר המקיף בפנימי ויתייחדו יחד"[37].

און בשעת יעקב האָט דערהערט פון די מלאכים אַז עשו איז נאָך ניט מוכן לזה (אע"פ וואָס יעקב איז שוין געווען מוכן), און אדרבה „הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו"[38], האָט יעקב פאַרשטאַנען אַז ער דאַרף עס אַליין ממשיך זיין, דעריבער „ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו"[39], דער ענין פון העלאת מ"ן לשרשו של עשו (בחי' תהו)[40], און דורך דעם וועט ער מבטל און מברר זיין עשו דלמטה[41], און צו־גרייטן די וועלט צו „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה"[42], „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד"[43].

והיות אַז עשו איז נאָך ניט געווען מוכן לזה (ואדרבה, כנ"ל), האָט יעקב אַליין ניט געקענט גיין ברענגען די מנחה צו עשו'ן, דעריבער האָט ער אויף דעם (ווייטער) געשיקט שלוחים (זיינע עבדים) לפניו מיט די מתנות בידיהם, „ויאמר אל עבדיו עברו לפני גו'", „דרך יום או פחות ואני אבוא אחריכם", און איר זאָלט זאָגן עשו'ן אַז איר זייט עבדים (שלוחים) „ליעקב", און „מנחה היא שלוחה לאדוני לעשו והנה גם הוא (יעקב) אחרינו"[44]. און דער טעם פאַר־וואָס יעקב האָט אַזוי געטאָן איז „כי אמר אכפרה פניו (אבטל רוגזו) במנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני"[45].

אָבער לאחרי ווי די שלוחים (עבדים) שלו גרייטן צו די וועג, דעמולט איז דער „אני אבוא אחריכם" און דער בירור פון עשו אויף אַ העכערן אופן (ווי עס וואָלט געווען אַז די שלוחים).

ווי ס'איז געווען בפועל, אַז דאָס האָט טאַקע גע'פועל'ט אַ בירור אין עשו, „וירץ עשו לקראתו ויחבקהו גו' וישקהו

(35) ריש פרשתנו (לב, ד ואילך).

(36) תו"ח ריש פרשתנו.

(37) תו"א ריש פרשתנו.

(38) פרשתנו לב, ז.

(39) שם, יד.

(40) תו"א ותו"ח פרשתנו ד"ה ויקח מן הבא בידו.

(41) תו"א שם (כו, ריש ע"א). וראה ד"ה פדה בשלום לאדהאמ"צ (בשערי תשובה ח"א) פרק יא (נו, א).

(42) עובדי' א, כא (הפטרה דפ' וישלח).

(43) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

(44) פרשתנו שם, יז ואילך ובפרש"י.

(45) שם, כא ובפרש"י.

גר'"[46]. ביז אַז עשו האָט אים געזאָגט אַז ער זאָל קומען אין ארץ שעיר.

נאָר וויבאַלד אַז „הילדים רכים והצאן והבקר עלות עלי גו'"[47], ד.ה. אַז דער בירור האָט זיך נאָך ניט אויפגעטאָן בשלימות — האָט יעקב געזאָגט אַז „ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבוא אל אדוני שעירה"[48], בשעת עס וועט זיין דער שלימות הבירור בימי המשיח (ווען עס וועט זיין ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו)[49].

און בינתיים איז „ויעקב נסע סוכתה ויבן לו בית גו'"[50] — די עבודה (כולל — אין זמן הגלות) צו משלים זיין די עבודת הבירורים בעולם (בירור ותיקון עולם התהו — עשו).

ה. פון דעם סיפור בתורה (מלשון הוראה[51]) האָט מען דעם לימוד בנוגע צו די עבודה פון אידן בכל הדורות[52]:

יש לומר אַז דער ענין פון „וישלח יעקב מלאכים גו' אל עשו", בכדי מברר זיין עשו'ן (כנ"ל) — איז בדוגמת די שליחות[53] וואָס דער אויבערשטער[54] גיט יעדער אידן[55] אַראָפּשיקנדיק אים אַלס אַ נשמה בגוף, וואָס די כוונה בזה איז (ניט צוליב די נשמה אַליין, „כי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל כו'"[56], נאָר) צו מתקן זיין דעם גוף ונפש הבהמית וחלקו בעולם, לברר ניצוצין כו' בגשמיות וחומריות העולם, אויך די ניצוצות וואָס זיינען געפאַלן אין דברים גשמיים וחומריים כו', וואָס געפינען זיך בײַ די אומות העולם (בחי' עשו), און מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים[56] ביז — שאין תחתון למטה ממנו (בירור ותיקון כל עולם התהו — עשו)[57].

ובפרטיות יותר: בײַ יעדער איד דאַרף זיין בדוגמת „וישלח יעקב מלאכים גו' אל עשו" — אַרויסשיקן שלוחים, אָנ־הויבנדיק פון זיך אַליין (מצוה בו יותר מבשלוחו[58]), כולל זיינע כחות טבעיים (וואָס ווערן אָנגערופן „מלאכים"[59],

---

46) שם לג, ד.

47) שם, יג.

48) שם, יד.

49) פרש"י שם.

50) שם, יז.

51) ראה זח"ג קנב, א (הובא בפרדס שער כז פ"א): ווי לאינון חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהי אלא ספורא בעלמא. וראה מכתבי תורה (להרוגצ'ובי) מכתב צט.

52) כידוע שנשמת יעקב „כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם" (אגה"ק ס"ז (קיא, סע"ב)).

53) כידוע שהשם מלאך הוא ע"ש ענין השליחות — לקו"ת ויקרא א, ג. וראה ס' הליקוטים דא"ח — צ"צ ערך מלאכים (ע' תלב ואילך). מקומות שבהערה 55.

54) ולהעיר שיעקב נקרא „א־ל אלקי ישראל" (פרשתנו לג, כ. מגילה יח, א. פרש"י פרשתנו עה"פ. זח"ג פו, א. וראה ב"ר פצ"ח, ג). נת' במקומות שבהערה הבאה. וראה אגה"ק שבהערה 52.

55) כמבואר בלקו"ת (ויקרא שם) שכאו"א מישראל הוא שלוחו של אדם העליון כמותו — כמותו דהמשלח ממש. וראה אוה"ת פרשתנו רמט, ב. ד"ה ויצב שם מזבח תרל"ג. ד"ה הנ"ל (עם הגהות) תרמ"ד (סה"מ תרמ"ד (קה"ת תשמ"ט) בהוספות ע' רצה): תרנ"ו (סה"מ תרנ"ו ע' נו ואילך).

56) תניא פל"ו (מח, ב).

57) ובפרטיות יותר: „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" — קאי על כללות השליחות דירידת הנשמה בגוף (אור החיים ויצא כח, יד. קיצורים והערות לתניא ע' נז. דרושי פ' ויצא — תר"ל, תר"פ, תרפ"ז. ועוד), שיעקב קיים שליחותו של אביו ואמו („וישמע יעקב אל אביו ואל אמו וילך פדנה ארם" — תולדות כח, ז). ועבודתו של יעקב בחרן אצל לבן היתה עבודה בטוב וקדושה ע"י תומ"צ (עבודת הצדיקים); ולאחרי גמר הבירורים בחרן — הי' מוכן לירידה תחתונה יותר, בירור עשו, בחי' הרע דנוגה (עבודת התשובה) — אוה"ת פרשתנו רכז, א ואילך. סד"ה וישלח תרס"ז. תער"ג. תשמ"ג.

58) קידושין מא, א.

59) מו"נ ח"ב פ"י.

„שלוחים״) — צו מברר זיין גשמיות וחומריות העולם דורך הפצת התורה והיהדות והצדק והיושר באַ דעם אייגע־נעם גוף ונה״ב, און אין חלקו בעולם, ביז אויך באַ אוה״ע, דורך קיום שבע מצוות בני נח (כפס״ד הרמב״ם[60]).

ובמיוחד ווערט דאָס אויפגעטאָן דורך די עבודה פון „יפוצו מעינותיך חוצה״ — אַרויסשיקן („וישלח״) און פאַר־שפרייטן די מעינות פון פנימיות התורה אין „חוצה״, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנה, בירור הניצוצות שנפלו ע״י שבירת הכלים דתהו.

ועי״ וואָס אידן זיינען מקיים שלי־חותם (אַלס שלוחו של אדם (העליון) כמותו ממש), גרייטן זיי צו די וועג אַז עס זאָל זיין „ואני (דער משלח ממש, ניט שלוחו כמותו) אבוא אחריכם״ — גילוי אלקות אין וועלט, ביז אַ דירה לעצמותו ית׳ בתחתונים, וואָס אין אַ דירה געפינט מען זיך בגלוי; ווי ס׳וועט זיין בשלימות לע״ל — „והיתה לה׳ המלוכה״ בגלוי.

ועפ״ז איז מובן די שייכות פון י״ט כסלו מיט פ׳ וישלח — ווייל „י״ט כסלו איז אַ תיקון צו שבירת הכלים דתהו״[61]: הפצת התורה והיהדות בכלל דורכ־גענומען מיט הפצת המעינות חוצה במיוחד (וואָס האָט זיך אָנגעהויבן בעיקר בי״ט כסלו) איז דער ענין פון „וישלח״ וואָס טוט אויף די (לעצטע) בירורים פון עוה״ז הגשמי והחומרי, בירור ותיקון עולם התהו, אַלס הכנה צו „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה׳ המלוכה״ בגאולה העתידה (כידוע אַז יפוצו מעינותיך חוצה ברענגט „אתי מר״ דא מלכא משיחא[62]).

ו. אין דעם קומט צו אַ חידוש מיוחד בדורנו — וואָס דערמיט וועט מען נאָכ־מער פאַרשטיין די שייכות פון „וישלח״ מיט י״ט כסלו (יפוצו מעינותיך חוצה):

דער כללות הענין פון „וישלח״ (די שליחות פון יעדער אידן אַלס שלוחו של הקב״ה, צו מברר ומתקן זיין עוה״ז הגשמי והחומרי (בירור ותיקון עולם התהו), דורך הפצת התורה והיהדות וה־צדק והיושר, ובמיוחד דורך הפצת המעינות חוצה) איז דאַ בכל הדורות ובכל הזמנים — די שליחות פון ירידת הנשמה בגוף פון יעדער מענטשן, אָנ־הויבנדיק פון אדם הראשון און חוה און אַלע מענטשן וואָס שטאַמען פון זיי.

ובמיוחד ווי ס׳איז געשטאַנען בגלוי באַ די אבות, ביז באַ יעקב אבינו וואָס „וישלח יעקב מלאכים גו׳ אל עשו״ בכדי אויפטאָן דעם בירור פון עשו.

ועד״ז אין די דורות שלאחרי זה, ווי מ׳געפינט בכמה מקומות אין תורה[63] וש״ס דער ענין פון מאַכן אַ שליח [בדיני קידושין[64], שליח לדבר מצוה[65], וכיו״ב], און אויך אין הנהגת גדולי ישראל, אַז מ׳האָט געשיקט איינעם מיט אַ שליחות מסויימת בעניני תומ״צ.

---

60) הל׳ מלכים פ״ח ה״י.

61) שיחת י״ט כסלו תרס״ז (לפני שמונים שנה) — נעתקה בשיחת י״ט כסלו תש״ד (ע׳ 50). וראה שם, שענין זה הוא השייכות די״ט כסלו עם המסופר בפ׳ וישלח ע״ד „ואלה המלכים אשר מלכו וגו׳״ (מלכי ארץ אדום), מלכים דעולם התהו.

62) אגה״ק דהבעש״ט שבהערה 16.

63) להעיר משליחות אליעזר עבד אברהם — ענין כללי וכו׳ (ראה דרושי ד״ה יפה שיחתן — סה״מ תקס״ג כרך א ע׳ לו. תו״ח חיי שרה קלה, א ואילך. אוה״ת שם קכז, ב ואילך. ועוד).

64) ראה קידושין מא, א ואילך.

65) ראה קידושין שם. וראה ירושלמי חגיגה פ״א ה״ח. וכהנה רבות.

און דערנאָך איז אין דעם צוגעקומען אַ תוספת הדגשה דורך דעם בעש"ט און דעם מגיד און דעם אַלטן רבי'ן און רבותינו נשיאינו ממלאי מקומם — וואָס זיי האָבן געגעבן יעדער אידן די שליחות צו מפיץ זיין די מעינות חוצה.

אין דעם גופא איז לכאורה צוגעקומען אַ חידוש דורך דעם נשיא פון אונזער דור — כ"ק מו"ח אדמו"ר — וואָס הוי' „גלה סודו אל עבדיו הנביאים"[66], ועד"ז צו דעם צדיק ונשיא בכל דור ודור, וואָס ער האָט דערפון געמאַכט אַ יסוד ודרך בעבודת ה' לכאו"א מישראל (כמדובר לעיל בארוכה[67]):

נשיא דורנו האָט אויפגעטאָן און אָנגעזאָגט צו כל אנשי ונשי הדור אַז מצות הדור איז אין דעם ענין השליחות: אַז יעדער איד פון דעם דור האָט אַ מצוה וחיוב צו ווערן אַ „שליח" אויף פאַרשפרייטן „דבר ה'[68] זו הלכה"[69], תורה ויהדות, און הפצת המעינות חוצה, בכל מקום שידו (שידה) מגעת.

ביז אַז דאָס האָט זיך אויסגעדריקט בגלוי ממש דורך דעם וואָס ער האָט ממנה געווען מענטשן אַלס זיינע שלוחים מיוחדים — שליחותו בשליחותו של הקב"ה — אויף אָוועקפאָרן אין פאַרשידענע ערטער און דאָרט מפיץ זיין תורה ויהדות און מעינות חוצה, בכדי מברר זיין די וועלט, און איר צוגרייטן צו „והיתה לה' המלוכה" בגאולה העתידה.

וואָס אין דעם דריקט זיך אויס בגלוי (מער ווי ס'איז געווען אין די דורות שלפנ"ז) הנהגת יעקב אבינו[70] — „וישלח יעקב מלאכים[71] גו' אל עשו גו' ארצה שעיר שדה אדום", בכדי מברר זיין עשו'ן.

דער משלח אַליין גייט טאַקע (לכתחילה) ניט אין דעם מקום השליחות, נאָר „וישלח" שלוחים — ווייל [נוסף לזה וואָס יעקב האָט מיט זיך געהאַט נשיו ובניו, צאן ובקר וגמלים, „ואת כל רכושו גו' אשר רכש בפדן ארם"[72], און ער האָט זיי ניט געקענט אַפּלאָזן און אַוועקגיין לעשו בארצה שעיר — איז] „כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו אולי ישא פני", וי"ל הפירוש, ווייל די וועלט קען נאָך ניט פאַרטראָגן דעם גילוי פון דעם משלח (יעקב) אַליין, און עס דאַרף דאָך זיין אַ דירה בתחתונים, מצד גדרי התחתונים (ניט דורך ברעכן די גדרי העולם), דעריבער שיקט ער שלוחים (וואָס זיי זיינען מער בערך צו דעם מקום הבירור),

אָבער די שלוחים זיינען פון די שטאַרקסטע און די בעסטע („מלאכים ממש"), און זיי זיינען שלוחו של אדם כמותו ממש[73],

---

66) עמוס ג, ז.

67) לעיל ע' 85 ואילך. וראה גם שיחת ליל שמח"ת (לפני הקפות) תשמ"ז (לקו"ש חכ"ט ע' 358 ואילך).

68) עמוס ח, יב.

69) שבת קלח, ב.

70) ולהעיר ש„נשיא" ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו (קהלת יעקב (לבעהמ"ס מלא הרועים) מערכת רבי. ונת' בלקו"ש ח"ד ע' 1051 הערה 18).

71) ולהעיר מפירוש הראשון במדרש (ב"ר פע"ה, ד) שמלאכים — „אלו שלוחי בשר ודם". אבל רש"י מביא רק פירוש השני שבמדרש — „מלאכים ממש". הביאור בזה — ראה לקו"ש ח"ה ע' 389 ואילך. ח"י ע' 100 בהערות.

72) ויצא לא, יח.

73) וראה לקו"ש ח"י שם ואילך הביאור בתורת הה"מ ב„מלאכים ממש", ה„ממש" של המלאכים שלח יעקב לעשו, אבל הרוחניות נשאר עם יעקב — שגם

און נאָכמער: דער משלח איז מבטיח, אַז דורך דעם וואָס די שלוחים זיינען מקיים שליחותם במקומם הם בבירור העולם (בכח זה וואָס זיי זיינען כמותו דהמשלח ממש), גרייטן זיי צו די וועג אויף „ואני אבוא אחריכם", אַז דער משלח אַליין (ניט נאָר שלוחו כמותו) קומט דאָרט אָן און גייט צוזאַמען מיט דעם שליח (ניט ווי ביי אַנדערע עניני שליחות, וואו ס'איז ניט מוכרח אַז דער משלח אַליין זאָל אָנקומען למקום השליחות), ואדרבה — דעמולט איז דאָס באופן נעלה יותר ווי אויב עס וואָלט געווען אָן די הכנה ובירור פון עבודת השלוחים במקום ההוא,

[ובנוגע צו כ״ק מו״ח אדמו״ר איז נאָכמער בהדגשה ובגלוי דער „אני אבוא אחריכם" — וואָרום „צדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי"[74], וואָרום ער האָט שוין איצטער ניט די הגבלות פון אַ גוף גשמי, אפילו פון זיין גוף, און ניט נאָר וואָס „שבק חיים לכל חי"[75], נאָר „אני אבוא אחריכם", ער גייט־מיט מיט יעדן שליח].

ביז אַז דאָס ווערט אַ הכנה וכלי אויף „אני אבוא אחריכם" פון דעם אויבערשטן (דער משלח הראשון) — עס ווערט אַ דירה לעצמותו ית' בתחתונים.

ז. און בשעת מ'שטייט אין אַ שבת ווען מ'לעבט מיט פ' וישלח, און דאָס איז אויך ערב י״ט כסלו (ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער עיקר ענין פון יפוצו מעינותיך חוצה) — איז ספּעציעל אונטערשטראָכן מצות הדור (דורנו זה) — אַז יעדער איד דאַרף ווערן אַ „שליח" אין הפצת התורה והיהדות און הפצת המעינות חוצה.

ובנוגע לפועל — טאָפּאָרו דאַ פּלאַחו[76]:

מצות הדור איז — אַז יעדער איד פון דעם דור במיוחד, אנשים נשים וטף[77] — דאַרף גלייך ווערן אַ „שליח" צו פאַרשפּרייטן „דבר ה' זו הלכה" בכל מקום שידו מגעת.

ובפשטות ממש: טאָמער עס זיינען נאָך דאָ אידן וואָס האָבן ניט מקיים געווען מצות הדור (אויך די וואָס זיינען דאָס מקיים, קענען זיי אין דעם אַלעמאָל מוסיף זיין) — האָבן זיי אַ חיוב ואחריות (און אַנדערע דאַרפן זיי אויף דעם מעורר זיין) צו גלייך ווערן „שלוחים" צו פאַרשפּרייטן אידישקייט.

ובהדגשה — „גלייך", דאָס ניט אָפּלייגן ועאכו״כ ניט ח״ו אָפּשטופּן וכו', נאָר דאָס מקיים זיין גלייך למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן ובמהרה בימינו — וואָרום אין דעם באַשטייט מצות הדור!

וכמובן ופשוט, אַז וויפל „שלוחים" עס זיינען שוין פאַראַן בעולם — זיינען נאָך דאָ גענוג ערטער אין „חוצה" וואו צדק ויושר און אידישקייט האָבן נאָך ניט דערגרייכט, אָדער אפילו אין די ערטער וואו עס האָט דערגרייכט — איז

בבואם לעשו ובהמצאם אצלו (בגופם ובנפשם) לא ניתקו מהתקשרותם ליעקב, עד שכאילו באו לעשו רק בגופם וב„ממש" שלהם בלבד. עיי״ש (ע' 107 ואילך) ההוראה בנוגע לשלוחי רבותינו נשיאינו.

74) זח״ג עא, ב. אגה״ק סי' זך וביאורו.

75) אגה״ק שם (קמו, א) בשם מארז״ל. ולע״ע מצאתיו בנוסח גט חליצה וכתובת יבמין — הובא ברמב״ם הל' יבום פ״ד ה״ל. שם הל״ב. רי״ף יבמות ספי״ב.

76) ראה ס' השיחות הש״ת ע' 105. תש״ב ע' 84. תש״ד ע' 104. ועוד.

77) כנראה במוחש בהצלחת החינוך דהטף — כששומעים עד״ז מטף.

דאָס נאָך ניט בתכלית השלימות, אַזוי אַז דער משלח אַליין קען נאָך ניט דאָרט אַליין קומען, והראי' — אַז ער איז דאָרט נאָך ניט געקומען, און די גאולה איז נאָך ניט געקומען!

ו„איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[21] — וויבאַלד אַז נשיא דורנו זאָגט אַן אַז דאָס איז מצות הדור, האָט מען זיכער כחות אויף דעם. ואין הדבר תלוי אלא ברצון.

ח. און דערצו האָט מען אויף דעם אַ לימוד מיוחד ונתינת כח מיוחדת פון היינטיקע פרשה (נוסף אויף די כחות וואָס מ'האָט בזה בכל הזמנים) — „וישלח":

באַ יעדער איד דאַרף זיין „וישלח גו' מלאכים אל עשו גו' ארצה שעיר שדה אדום". ולכל לראש — מצוה בו יותר מבשלוחו — דורך אַליין ווערן אַ „שליח" און זיך אַליין „אַרויסשיקן" [נאָר דערנאָך, ווען ער ווערט נתעלה צו אַ העכערע דרגא אין שליחות, קען ער דעמולט איבערגעבן אַ שליח (אַ צווייטן) די עבודה הקודמת, וכיו"ב], ד.ה. אַרויס־גיין פון זיך אַליין. וואָס הייסט אַרויס־גיין פון זיך אַליין? גיט חסידות אַן איינ־פאַכען אויספּרואוו: בשעת מ'הייסט אים טאָן אַ זאַך, און אים ווילט זיך עס ניט טאָן, והראי' אַז ער טוט עס ניט, און ער וויל בעסער טאָן אַן אַנדער זאַך (שבקדושה) — איז אַ ראי'[78] אַז ער דאַרף טאָן דוקא די זאַך וואָס אים ווילט זיך ניט, והראי' — אַז דער צד שכנגד שטעלט זיך אַזוי אַנטקעגן דעם. און דאָס הייסט אַרויסגיין פון זיך — טאָן וואָס אים ווילט זיך ניט טאָן.

ועוד והוא העיקר — ווערן אַ „שליח" דורך „אַרויסגיין" בפשטות (ניט נאָר פון זיך, נאָר) פון די ד' אמות של ביהכנ"ס שלו וביהמ"ד שלו במשך כמה זמן, תורה ותפלה, און אַוועקפאָרן אין אַן אָרט, אין „חוצה" — אפילו אויב דאָס איז „ארצה שעיר שדה אדום", עאכו"כ אַז רוב ערטער בזמננו פאָדערן ניט אַזאַ בירור קשה — און זיך דאָרט באַזעצן מיט די כוונה צו דאָרט מפיץ זיין צדק ויושר, אידישקייט און הפצת המעינות חוצה.

ט. אין דעם ענין האָט מען נאָך אַ לימוד פון הנהגת יעקב בפרשתנו. ובהקדים אַ דבר תמוה אין דעם ביאור בדרושי חסידות הנ"ל (ס"ד):

אין די דרושים שטייט אַז יעקב האָט געשיקט מלאכים צו עשו'ן, בכדי אים מודיע זיין אַז ער האָט שוין דורכגעטאָן אַלע בירורים[79], און איז שוין גרייט צו די גאולה (רעכענענדיק אַז אויך עשו איז שוין לאחרי הבירור), און דורך מברר זיין עשו'ן (און ממשיך זיין די אורות דתהו של עשו), קען מען גלייך ברענגען די גאולה[80].

---

78) דוגמא בהלכה: אוהב ושונא — שונא קודם, לכוף יצרו (ב"מ לב, סע"ב. רמב"ם הל' רוצח ושמירת נפש פי"ג הי"ג).

79) ועפ"ז מתורץ מה שהדגיש לעשו — ותרי"ג מצות שמרתי.

80) כן משמע בתו"א ותו"ח שבהערות 37-36. וכן מובח לכאורה מזה שיעקב חשב שעשו כבר נתברר (תו"א שם), כי הגאולה תלוי' בשלימות הבירורים (ע"ח שער מ"ן ומ"ד דרוש א ואילך. תניא פל"ז. ועוד). וראה תו"ח שם (מב, סע"ב ואילך) שיעקב „כבר הי' שלם בעבודתו כמו שיהי' לעתיד לבא" ושלח מלאכים אל עשו „כמו שהוא למעלה אחר הבירור לגמרי כו' שזהו בחינת ומדריגת דעולם הבא כו'". ואולי יש לומר היסוד לזה — ע"פ דברי המדרש (ב"ר פע"ה, ו) בדברי יעקב (ע"י המלאכים) לעשו „ויהי לי שור וחמור גו'", „חמור זה מלך המשיח כו'". וראה לקו"ש ח"א ע' 69.

שטעלט זיך די שאלה: ווי האָט יעקב געקענט טראַכטן אַז מ'איז שוין גרייט צו די גאולה — ווען ער האָט געוואוסט א) פון דעם שטר חוב[81] פון "ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה"[82] (וואָס איז נאָך ניט מקויים געוואָרן), און ב) אַז עס זיינען דאָ שבעים אומות העולם, וביניהם עובדי עבודה זרה[83], ווי יעקב האָט געזען אויפן וועג פון חרן קיין ארץ ישראל[84]?

יוד. ויש לומר איינער פון די לימודים בזה בעבודת האדם[85]:

וויבאַלד אַז יעקב האָט געהאַט די שליחות צו ממשיך זיין די אורות דתהו פון עשו'ן (טראַכטנדיק אַז עשו איז שוין לאחרי הבירור), און דורך דעם ברענגען די גאולה; און דער אויבערשטער האָט אים ניט אָנגעזאָגט אַז ער דאַרף זיך פאַרנעמען מיט די אַנדערע אומות — איז אַ ראי' אַז ער קען מקיים זיין שליחותו און ברענגען די גאולה, ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס עס טוט זיך אַרום אים.

און דעריבער איז יעקב'ן ניט געווען נוגע (בקיום שליחותו) וואָס עס טוט זיך אַרום אים (באַ די שבעים אומות, און בנוגע צו די גזירה פון "ועבדום וענו אותם גו'"): אים איז נוגע בלויז איין זאַך — קיום שליחותו, צו מברר זיין עשו'ן. וי"ל הטעם — עשו אחיו.

און מיט דעם צוגאַנג האָט ער טאַקע מצליח געווען, ווי ס'איז געווען בפועל, אַז בשעת יעקב איז געגאַנגען מיט אַ תוקף איז עשו פאַר אים בטל געוואָרן (אפילו בלי לקיחת המנחה ששלח לו יעקב)[86], און ער האָט אין אים אויפגעטאָן דעם בירור, און אפילו עשו'ס מלאך האָט אים ניט געקענט שטערן (נאָר מפני סיבות האָט זיך די גאולה דעמולט פאַרהאַלטן, כנ"ל ס"ה).

דערפון, מעשה אבות — סימן לבנים, איז אויך דער לימוד בנוגע צו אַ שליח איצטער:

בשעת נשיא דורנו — וואָס הוי' "גלה סודו אל עבדיו הנשיאים" — שיקט איינעם אין אַ שליחות, וויסנדיק וועגן דעם חושך כפול ומכופל אין וועלט אַרום [און אפילו בנוגע צו אַ שליחות בימינו אלו (כו"כ שנים לאחרי הסתלקות כ"ק מו"ח אדמו"ר), האָט כ"ק מו"ח אדמו"ר משער געווען בזמנו (ווי ס'איז מוכח פון כמה ענינים) אַז היינט וועלן זיין אוה"ע ומנגדים וכו'] — איז דערפון גופא אַ ראי' ברורה אַז ער קען מקיים זיין שליחותו בשלימותה, ניט קוקנדיק אויף דעם אַרום, און קיינע פון די אוה"ע און מלאכים וכו' — קענען אים ניט שטערן (ווי ס'איז געווען באַ יעקב'ן).

דערפון איז פאַרשטאַנדיק דער צוגאַנג וואָס דאַרף זיין ביי אַ שליח: דעם שליח דאַרף ניט זיין נוגע וואָס עס טוט זיך אין דער וועלט אַרום אים, ניט אויף "וואָל סטריט" און ניט באַ די שבעים אומות וכיו"ב, אים דאַרף זיין נוגע נאָר איין זאַך — אין לו בעולמו אלא שליחותו צוליב וועלכע מ'האָט אים געשיקט, און וואו מ'האָט אים געשיקט, און ווער עס האָט אים געשיקט, און ווי ער דאַרף מקיים זיין שליחותו.

---

81) ראה פרש"י פרשתנו לו, ז.

82) לך טו, יג.

83) ראה רמב"ם ריש הל' ע"ז.

84) מהלך י"ז יום (פדר"א פט"ז).

85) הביאור בזה ע"ד החסידות — ראה בהמאמר ד"ה וישלח שנאמר בההתוועדות.

86) ראה סד"ה ויקח מן הבא בידו פר"ת.

ארום אים געפינט זיך טאקע א גאנצע וועלט, מיט שבעים אומות וכו' וכו', און דאס קען אים אויך זיין נוגע לעבודתו, בכדי וויסן אז „אתה בחרתנו מכל העמים", וכיו"ב — דאס אלץ איז טאקע גוט און פיין, אבער בשעת דו האסט, באקומסט א ציווי פון „עבדיו הנשיאים" אז דו דארפסט איצטער גיין טאן א שליחות מסויימת, דארף דיר ניט זיין נוגע די אלע זאכן, מערניט — קיום שליחותך!

און ס'איז א דבר ברור אז דו וועסט אין דעם מצליח זיין.

דערפון האט מען אן ענטפער אויף כמה שאלות פון שלוחים בנוגע לקיום שליחותם:

ווי קען ער מקיים זיין א שליחות כדבעי, ווען ער זעט אז ארום אים גע־פינען זיך אזוינע וואס האלטן נאך ווייט פון טוב וישר, און שבעים אומות, ובכלל — עוה"ז, וואס איז „מלא קליפות וס"א"[87], און „כל מעשה עוה"ז קשים ורעים והרשעים גוברים בו"[88] — איז דאס מבלבל לקיום שליחותו, ווייל אע"פ וואס ער זעט א תועלת פון זיין ארבעט, איז אבער במה נחשב הוא לגבי דעם חושך כפול ומכופל ארום אים?!

ענטפערט מען אים: וויבאלד אז נשיא דורנו האט דיר געשיקט אין די שליחות, און ער האט געוואוסט וועגן דעם חושך כפול ומכופל ארום — ואעפ"כ האט ער געזאגט אז מ'זאל גיין אין די שליחות, איז א ראי' ברורה אז דורך קיום השליחות קענסטו מצליח זיין און אלץ אויפטאן!

ואין הדבר תלוי אלא ברצונו. מ'דארף נאר וועלן. און נאכמער: מ'דארף נאר זאגן „רוצה אני" (אפילו אויב דאס קומט דורך „כופין אותו")[89], ווארום דאס איז פנימיות רצונו שלו (און די כפי' איז בלויז צו אראפנעמען דעם „יצרו תקפו"[89]).

ווי מ'האט געזען בפועל, אז די שלוחים וואס זיינען געגאנגען מיט דעם צוגאנג און זיך געשטעלט מיט דעם גאנצן תוקף אין מקיים זיין שליחותם (און זיך ניט גערעכנט און געטראכט וועגן דעם חושך כפול ומכופל ארום) — האבן טאקע מצליח געווען, ולמעלה מן המשוער, ומתוך שמחה וטוב לבב. און דערפון איז א לימוד פאר אלע אנדערע מכאן ולהבא — אז די וואס וועלן גיין מיט דעם צוגאנג — וועלן מצליח זיין, ומתוך שמחה וטוב לבב, און קיין דבר שבעולם וועט זיי ניט שטערן.

ביז אז דער שליח וועט דורך דעם ברענגען (בגלוי) דעם משלח ממש צו דעם מקום השליחות („ואני אבוא אחריכם"), ביז אויך דעם אויבערשטן באופן של — דירה לו יתברך בתחתונים.

און אויב מ'האט נאך אלץ שאלות — מאנט טאקע תורה און חסידות אז עס דארף זיין הבנה והשגה[90] — אבער דאס טאר ניט זיין א סתירה און אפילו ניט אן עיכוב צו טאן בפועל; ס'איז צוויי באַ־זונדערע זאכן: לכל לראש איז מצות הדור אז מ'דארף גיין אויף שליחות, און ליגן נאר אין זיין שליחות פרטית; דערנאך איז דא א צווייטער ענין — אז

---

87) תניא פל"ז.
88) שם ספ"ו. פכ"ד (ל, א).
89) רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.
90) וראה רמב"ם סוף הל' מעילה וסוף הל' תמורה.

מ'דארף זיך משתדל זיין צו פארשטיין בהבנה והשגה עד כמה שאפשר.

יא. ולסיכום:

מצות הדור ומצות היום פון יעדער איד פון אונזער דור איז — צו ווערן א „שליח" אויף פארשפרייטן צדק ויושר, און אידישקייט, און הפצת המעינות חוצה במיוחד.

און וויבאלד אז דאס איז מצות הדור, איז ניט שייך תירוצים אויף דעם, אז ער דארף נאך עפעס פארענדיקן, און דארף נאך עפעס אנהויבן וכו' וכו': מצות הדור איז — ער זאל לכל לראש ווערן א „שליח"!

ובכדי וויסן איז וואס בפרט באשטייט זיין שליחות — דארף ער פרעגן בא נשיא דורנו; ובאמת האט ער שוין דאס אויך פארשפארט — ווארום מ'קען דאס ארויסנעמען פון די ריבוי שיחות וקונטרסים וואס זיינען אפגעדרוקט. מ'דארף נאר אפגעבן א פאר סענט און קויפן דעם „קונטרס", און לערנען וואס דארטן שטייט — וועט מען קענען אליין וויסן וואס מ'דארף טאן.

און טאמער מ'קען נאך אלץ ניט קו־מען צו א מסקנא, אדער מ'האט א מניעה, אז „גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך, ומי מעכב שאור שבעיסה"[91] — האט מען די עצה מפורשת במשנה[92]: „עשה לך רב" („עשה" מלשון כפי"[93]), און דערציילן אים אלע פרטים, און אויך וועגן דעם „שאור", און פאלג וואס ער וועט דיר הייסן טאן. וועט דאס פארשפארן פרעגן כו"כ שאלות — וואו מ'זאל פארן, און וואס מ'זאל טאן, און וואס זאל מען טאן אז מ'האט א נה"ב וכו'.

יב. ויהי"ר אז דורך די עבודה פון „וישלח", ביז דער שלימות בזה — בירור ותיקון העולם, ביז „ויבן לו בית" („בית חב"ד") — וועט יעדער שליח במקומו אויפטאן א גאולה פרטית במקומו, ביז ער וועט מגלה זיין דעם „אני אבוא אחריכם", דער גילוי פון דעם משלח אליין, עצמותו ית',

און די אלע גאולות פרטיות שטעלן זיך צוזאמען און ברענגען די גאולה כללית, גילוי עצמותו ית' בכל העולם כולו — א דירה (בית) לו יתברך בתחתונים.

און דעמולט וועט זיין „וישב יעקב"[94] (ווי מ'הויבט אן לייענען אלעמאל בתפלת מנחה פון שבת פ' וישלח), קיום בקשת יעקב „לישב בשלוה"[95], ד.ה. ניט נאר באופן של התיישבות (מלשון העכבה), נאר אויך באופן פון „שלוה",

„בארץ מגורי אביו בארץ כנען"[94] — בארץ הקודש, „ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"[96], שלימות הארץ, ביז באופן פון „ירחיב ה' אלקיך את גבולך"[97], צוזא־מען מיט שלימות העם, „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[98], וכספם

---

91) ברכות יז, א.

92) אבות פ"א מ"ו. שם מט"ז. וראה בארוכה שיחת ש"פ דברים תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 247). לעיל ע' 47 ואילך; ע' 56 ואילך. ועוד.

93) ראה מאירי — הובא במדרש שמואל לאבות שם מ"ו. וראה מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תשסא. סה"מ תרל"ד ח"ב ע' רפט. ועוד.

94) ר"פ וישב (לז, א).

95) פרש"י שם, ב.

96) עקב יא, יב.

97) ראה יב, כ. שופטים יט, ח.

98) בא י, ט.

וזהבם אתם[99], כולל — כסף וזהב הרוחניים, אהבה ויראה[100], וואס זיינען מקור ושורש וכולל כל מצות עשה און כל מצות לא תעשה[101] — שלימות התורה ומצוותי'.

ובפרט דורך דעם וואס מ'טוט די עבודה בשמחה ובטוב לבב, וואס שמחה פורץ גדר[102], אויך דעם גדר פון גלות, און עס ווערט „פרצת עליך פרץ" (ווי עס שטייט בפ' וישב[103]. ומעין זה — בפ' וישלח[104]: „ויפרוץ האיש מאד מאד"), „עלה הפורץ לפניהם"[105], „אלה תולדות פרץ"[106], „שיבוא בן פרץ"[107].

און אויך פריצת גדרי הזמן — אז תיכף ומיד ממש קומט די גאולה, באופן פון „כהרף עין"[108], „כהרף עין" פון איצטער און! — עין בעין יראו[109].

99) ישעי' ס, ט.

100) ראה תו"א ר"פ וישב. תו"ח שם נה, א ואילך. לקו"ת בהעלותך לב, ד. ובכ"מ.

101) תניא פ"ד.

102) ראה המשך שמח תשמח תרנ"ז (סה"מ תרנ"ז ע' רכג ואילך).

103) לח, כט.

104) ל, מג.

105) מיכה ב, יג. ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י שם. אגדת בראשית ספס"ג.

106) רות ד, יח.

107) ב"ר פי"ב, ו.

108) לשון רש"י בא יב, מא (ממכילתא בא שם).

109) ישעי' נב, ח.

משיחות ש"פ וישלח, ח"י כסלו ה'תשמ"ז

א. ביום השי"ק זה — שבת שלפני י"ט כסלו, ויתירה מזה, ערב י"ט כסלו — מודגש הקשר והשייכות לי"ט כסלו:

ענינו של יום השבת — „מיני' מתברכין כולהו יומין"[1], היינו, שיום השבת ממשיך ברכה לכל ימי השבוע שלאחריו.

ומובן, שהמשכת הברכה מיום השבת אינה רק מפני החסרון דימי החול, שלכן, זקוקים הם להמשכת הברכה מיום השבת, אלא גם כאשר ימי החול הם שלמים, ויתירה מזה, ימים נעלים, „יומין זכאין"[2], ימי סגולה — מקבלים הם תוספת ברכה והמשכה מיום השבת.

ובנדו"ד: נוסף על גודל העילוי די"ט כסלו, יום סגולה[3], חג הגאולה של אדמו"ר הזקן, „ראש השנה לחסידות"[4], „חג החגים"[5] — נמשך בו תוספת ברכה מיום השבת שלפניו.

ומזה מובן גודל מעלת שבת זה — שבכחו לברך[6] גם את י"ט כסלו, היינו, לפעול תוספת ברכה והמשכה בעניני י"ט כסלו.

ב. ונוסף לזה, ישנו עילוי מיוחד בקביעות שנה זו — שיום השבת הוא ערב י"ט כסלו:

הקשר והשייכות דב' ענינים מודגש יותר כאשר באים בסמיכות זה לזה, ללא כל הפסק ביניהם. ובנדו"ד, שההשפעה דיום השבת על ימי השבוע („מיני' מתברכין") מודגשת יותר ביום הסמוך לשבת, יום ראשון, מוצאי שבת — י"ט כסלו, אשר, יום השבת הוא ה„ערב" שלו.

וכפי שמצינו בהלכה — בנוגע ל־אמירת „צדקתך צדק" במנחת שבת, ש־כאשר יום ראשון הוא יום מיוחד שאין אומרים בו תחנון, ברובם ככולם אין אומרים צו"צ במנחת שבת, להיותו „ערב" דיום שאין אומרים בו תחנון[7]. ומזה מובן גם הקשר והשייכות ביניהם מצד פנימיות הענינים — פנימיות ה־תורה, נשמתא דאורייתא[8].

וביום השבת גופא — מודגש הדבר ביותר בזמן הכי סמוך לי"ט כסלו, הזמן שבו מתקיימת ההתוועדות — יום השבת לאחרי חצות, זמן המנחה, רעוא דרעוין[9], קרוב לסיומו וחותמו של יום השבת („הכל הולך אחר החיתום"[10]).

ג. ולכן, בעמדנו ביום השבת שלפני י"ט כסלו, ערב י"ט כסלו, ובפרט בזמן

---

1) זח"ב סג, ב. שם פח, א.

2) ראה תענית כט, א. ושי"נ.

3) ראה שו"ת מן השמים ס"ה: ג' י"ט לחודש כסלו . . יום בשורה. וראה לקו"ש ח"י ע' 270 בהערה.

4) מכתב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע — נעתק ב„היום יום" בתחלתו. אג"ק שלו ח"א ע' רנט. ושי"נ. וראה לקו"ש ח"י ע' 224 ואילך.

5) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר — נעתק ב„היום יום" בהקדמה. אג"ק שלו ח"ז ע' ל. וראה לקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך.

6) והרי המברך הוא למעלה מן המתברך.

7) ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סו"ס רצב. סידורו לפני ובלצ"ג ד"ה מ"ס.

8) זח"ג קנב, א.

9) ראה המשך תרס"ו בסופו. ועוד.

10) ברכות יב, א.

המנחה, רעוא דרעוין, שבו מודגשת ביותר המשכת הברכה מיום השבת לי"ט כסלו — הרי זה הזמן המתאים להתבונן בקשר והשייכות דיום השבת די"ט כסלו, כולל — כדי שעי"ז יתוסף בכל עניני העבודה די"ט כסלו במעשה בפועל, „המעשה הוא העיקר"[11].

והנה, הקשר והשייכות דיום השבת לי"ט כסלו — יש למצוא בפרשת השבוע[12], כתורת אדמו"ר הזקן[13], בעל השמחה והגאולה, שצריכים „לחיות עם הזמן", עם הפרשה בתורה שקורין באותו זמן, ובנדו"ד, פ' וישלח[14].

ובהקדמה — שבפרשת השבוע בכללותה (וכן בשיעור דיום השבת[15]) ישנם כו"כ ענינים השייכים לי"ט כסלו[16], אמנם, לכל לראש יש להתעכב על ענין כללי השייך לכל הפרשה כולה — שמה של הפרשה[17], „וישלח", כדלקמן.

ד. ביאור הקשר והשייכות ד„וישלח" לי"ט כסלו:

ידוע[18] שבגאולתו של אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו התחיל עיקר הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה", היינו, שהמעיינות דפנימיות התורה (לא רק מי המעיינות, אלא המעיינות עצמם) באים באופן של הפצה עד למקום ה„חוצה"[19].

ועפ"ז מובן הקשר לשמה של הפרשה, „וישלח", ענין השליחות — כי, שלימות הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה" הוא עי"ז ש„וישלח יעקב מלאכים גו' ארצה שעיר שדה אדום"[20]:

יעקב — „נשמתו . . כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם", „נשמת ישראל סבא הכלולה מכל הנשמות"[21], שזהו ענינו של נשיא הדור, „נשיא" ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו[22], „בחי' ראש ומוח"[23] הכולל את כל הדור, „הנשיא הוא הכל"[24].

11) אבות ספ"א. וראה תניא פל"ז־לח בביאור מעלת המעשה.

12) להעיר גם מדברי השל"ה (חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצז, א)) ש„המועדים של כל השנה . . הן מועדי דרבנן . . בכולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן, כי הכל מיד ה' עלי השכיל".

13) „היום יום" — ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

14) להעיר, שגאולת י"ט כסלו בפעם הראשונה (בשנת תקנ"ט) היתה ביום ג' פ' וישב — שמתברך מש"ק פ' וישלח, ובתוך ג' ימים ראשונים ד„בתר שבתא" (פסחים קו, סע"א. וראה רמב"ם הל' שבת פכ"ט ה"ד. שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ה ס"ה. סרצ"ט ס"ח).

15) ראה סה"ש תש"ד ע' 50 ע"ד השייכות די"ט כסלו לפסוק „ואלה המלכים אשר מלכו וגו'" — בשיעור דיום הש"ק — מכיון שי"ט כסלו הוא תיקון לשבירת הכלים דתוהו.

16) להעיר מאגה"ק סימן ב' — „אחר ביאתו מפטרבורג" — שהתחלתה „קטנתי מכל החסדים", פסוק בפ' וישלח (לב, יא).

וראה גם לקו"ש ח"י ע' 100 ואילך. חט"ו ע' 274 ואילך. שם ע' 281 ואילך. ח"כ ע' 166 ואילך. ועוד.

17) כדברי כעל השמחה והגאולה (שעהיוה"א בתחלתו) ש„שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות כו'", היינו, שהשם מהוה ומחי' ומקיים את הדבר הנקרא בשם זה, ומבטא את תוכנו. ומזה מובן גם בנוגע לשמות הפרשיות.

18) שיחת י"ט כסלו תרס"ח (סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך).

19) בפרטיות יותר (בדיוק ג' התיבות „יפוצו מעינותיך חוצה") — ראה לקו"ש ח"ה ס"ע 432 ואילך. ח"י ע' 106. שם ע' 244.

20) ריש פרשתנו.

21) אגה"ק ס"ז.

22) קה"י מע' רבי. וראה לקו"ש ח"ד ע' 1051 הע' 18.

23) תניא פ"ב.

24) פרש"י חוקת כא, כא. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו „לבו (של המלך) לב כל קהל ישראל".

וי"ל דזהו הפירוש הפנימי ד"וישלח יעקב מלאכים גו' ארצה שעיר שדה אדום" — שנשיא הדור שולח שלוחים (מלאכים) לכל מקום ומקום, עד למקום הכי תחתון, "ארצה שעיר שדה אדום", כדי להפיץ תורה ויהדות, "דבר הוי' זו הלכה"[25], עד המעיינות דפנימיות התורה, גם במקום ה"חוצה", כולל "חוצה" שאין מחוץ הימנו, "ארצה שעיר שדה אדום".

וכאשר ממלאים את השליחות דהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה — אזי "ויבוא יעקב שלם"[26], "שלם בגופו . . שלם בממונו . . שלם בתורתו"[27], הן השלימות בנוגע לעצמו, והן השלימות בנוגע לפעולה עם הזולת, עד ל"חוצה" שאין מחוץ הימנו, שלימות הבירור ד"ארצה שעיר שדה אדום", שאז נעשה הענין ד"אבוא אל אדוני שעירה"[28], "בימי[29] המשיח, שנאמר[30] ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ואז, "וישב יעקב בארץ מגורי אביו"[31] (כפי שמתחילים לקרוא במנחת שבת פ' וישלח), דמכיון שכבר נשלמו כל הבירורים, אזי מתקיימת הבקשה "לישב בשלוה"[32], "בשובה ונחת תושעון"[33].

וגם בענין זה מודגש הקשר עם הפצת המעיינות חוצה — כידוע[34] מענה מלך המשיח לבעש"ט על שאלתו אימת אתי מר, לכשיפוצו מעינותיך חוצה, היינו, שע"י הפצת המעיינות חוצה פועלים ביאת משיח צדקנו.

וזוהי ההוראה דפ' וישלח בקשר ובשייכות לי"ט כסלו — שכאו"א צריך להיות "שליח" של נשיא הדור, לעסוק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, אשר, עי"ז משלימים את כל הבירורים, ואז, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", עד לסיום הכתוב — "והיתה לה' המלוכה".

ה. ביאור הדברים — בפרטיות יותר:

ב"וישלח" — ישנם ב' קצוות: מחד גיסא — המושג של שליחות הוא באופן ששולח אחר, ואילו הוא בעצמו אינו הולך למקום השליחות: אבל, לאידך גיסא, הרי "שלוחו של אדם כמותו[35]", ויתירה מזה — כמותו דהמשלח ממש[36], היינו, שע"י השליחות בא גם המשלח במקום השליחות.

וכפשטות הסיפור דפרשת השבוע — שסוכ"ס בא גם יעקב בעצמו, אלא, שענין זה הי' צריך להיות לאחרי הקדמת פעולת השלוחים (מכיון שיעקב עצמו הי' צריך להשאר עם נשיו וילדיו כו'), אשר, על ידם נתאפשר בואו של יעקב ובאופן נעלה יותר, ובלשון הכתוב[37] — "כי אמר אכפרה פניו במנחה ההולכת לפני ואחרי כן אראה פניו גו'".

---

25) שבת קלח, ב.

26) פרשתנו לג, יח.

27) פרש"י עה"פ — משבת לג, סע"ב. וראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 168 ואילך.

28) שם, יד.

29) פרש"י עה"פ.

30) עובדי' א, כא — סיום וחותם הפטורת פרשתנו.

31) ר"פ וישב.

32) פרש"י עה"פ (שם, ב).

33) ישעי' ל, טו. וראה המשך וככה תרל"ז בסופו.

34) אגה"ק דהבעש"ט (נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתו. ובכ"מ).

35) ברכות לד, ב — במשנה. ושי"נ. הובא בפרש"י עה"ת בא יב, ו. אמור כד, יד.

36) ראה שו"ת הריב"ש סרכ"ח. ועוד. לקו"ת ויקרא א, ג. ובכ"מ.

37) פרשתנו לב, כא.

ועד"ז מובן גם בנוגע לשליחות של נשיא הדור:

נשיא הדור אינו הולך בעצמו לכל מקום ומקום, עד לקצוי תבל, אלא שולח שלוחים שיעסקו בהפצת התורה והיהדות והמעיינות בכל העולם כולו, עד לפנה נדחת בקצוי תבל, חוצה שאין מחוץ הימנו, בבחינת „ארצה שעיר שדה אדום".

אמנם, מכיון ש„שלוחו של אדם כמותו", כמותו דהמשלח ממש, נמצא, שבאמצעותו של השליח, בא גם המשלח בכל מקום ומקום,

— ובפרט בנוגע לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, אשר, לאחרי הסתלקותו „אשתכח בכולהו עלמין (גם בעוה"ז) יתיר מבחיוהי"[38], מכיון שאינו מוגבל „בתוך כלי ולבוש . . מקום גשמי . . בחי' נפש הקשורה בגופו כו'"[39] —

וסוכ"ס בא המשלח עצמו ממש (נוסף לכך שהשליח הוא כמותו דהמשלח ממש) — כאמור, שהמעיינות עצמם (ובמילא, גם בעלי המעיינות[40], נשיאי הדור, שהכניסו את עצמותם בתורתם[41]) באים במקום ה„חוצה", עד למשלח האמיתי, שלוחו של אדם העליון[42] כמותו[43] (שהרי ענינו של נשיא הדור הוא — „אנכי עומד בין ה' וביניכם"[44]) — שהעולם כולו נעשה דירה למהותו ועצמותו ית'[45], בדוגמת הדירה שבה מתגלה הדר בה בכל עצמותו[46].

ו. אמנם, האמור לעיל הוא בנוגע למשלח, שהוא עושה את הפעולה ד„וישלח", לשלוח שלוחים, ובאופן שבא עמהם כו', כנ"ל בארוכה: ונוסף לזה, יש הוראה מהענין ד„וישלח" גם בנוגע לעבודתו של השליח (נוסף על כללות הענין שצריך להיות שלוחים), שעבודתו צריכה להיות (גם) באופן ד„וישלח".

ובהקדמה:

יעקב אבינו הי' (לא רק משלח, „וישלח יעקב", אלא) גם שליח — כמסופר בפרשיות שלפנ"ז „וישלח יצחק את יעקב וילך פדנה ארם"[47], „ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה"[48], שליחותו של יעקב לחרן, „חרון אף של מקום"[49], תחתון שאין תחתון למטה ממנו, ובמקום זה דוקא העמיד את בית ישראל, באופן ד„מטתו שלימה"[50]. ונוסף לזה, הי' גם

38) זח"ג עא, ב.

39) אגה"ק ביאור לסי' ז"ך.

40) ראה לקו"ש חט"ו ע' 283-4, שסדר העבודה דיפוצו מעינותיך חוצה, פעל ש„ראשי אלפי ישראל", שהם בבחי' „מעין" לגבי כל בנ"י, לא יהיו מובדלים בד' אמות שלהם (ומשם ישפיעו על כלל ישראל), אלא שיבואו בעצמם למקום ודרגת ה„חוצה", עיי"ש.

41) כשם שהקב"ה הכניס את עצמותו בתורה — „אנא נפשי כתבית יהבית" (שבת קה, א), שהרי „צדיקים דומין לבוראם" (רות רבה פ"ד, ג. ועוד).

42) לקו"ת שם.

43) להעיר ממ"ש בפרשתנו (לג, כ) „ויקרא לו א-ל אלקי ישראל", „הקב"ה קראו ליעקב א-ל" (פרש"י עה"פ — ממגילה יח, א), דמכיון ש„נש"י נשתלחו להמשיך דירתו ית' בתחתונים . . השליח כשעושה השליחות נק' כשם המשלח, ולכן שפיר נקרא יעקב א-ל" (אוה"ת פרשתנו רמח, ב).

44) ואתחנן ה, ה. וראה סה"ש תורת שלום ע' 158.

45) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

46) ראה אוה"ת בלק ע' תתקצז. שה"ש (כרך ב) ע' תרפ. המשך תרס"ו ס"ע ג. שם ע' תמה. ועוד.

47) תולדות כח, ה.

48) ר"פ ויצא.

49) פרש"י ס"פ נח.

50) ויק"ר פל"ו, ה. הובא בפרש"י עה"ת ויחי מח, לא.

הענין ד"וישלח יעקב", היינו, שמלבד היותו "שליח", הי' גם "משלח", ששלח שלוחים כו'.

ומזה מובן גם בעבודת כאו"א מישראל (שהרי יעקב הוא כללות נש"י מעולם ועד עולם, כנ"ל ס"ד), שנוסף לעבודתו ד"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", החל מירידת הנשמה בגוף[51], עד לשליחות ל"חרנה" כפשוטו, שיוצא למקום ה"חוצה" כדי להפיץ שם את המעיינות — צריך להיות אצלו גם הענין ד"וישלח יעקב", היינו, שצריך להיות גם בבחינת "משלח", כדלקמן.

ז. והביאור בזה:

לכל לראש — צריך לשלוח את עצמו, כלומר, נוסף לכך שמוסר את עצמו להיות שלוחו של נשיא הדור, הרי, עבודת השליחות עצמה היא באופן ששולח את עצמו, היינו, שיוצא מעצמו ("ער גייט אַרויס פון זיך"), "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך"[52], לצאת מטבעו ורגילותו כו'[53], ובפשטות, שפעולות השליח הם באופן שכופה את עצמו לשנות טבעו ורגילותו כו', בהתאם לרצון המשלח בכל הפרטים ופרטי פרטים.

ובפרטיות יותר — השליחות דכחות הנפש, היינו, שהכחות שלמעלה מהשכל, כח האמונה כו', ישלחו ויומשכו ויחדרו בפנימיות בכח השכל, ומכח השכל — יומשך גם במדות שבלב, וממדות שבלב — למעשה בפועל, עד להתעסקות עם הזולת כו', שזהו תוכן הענין ד"יפוצו מעינותיך חוצה"[54] בנוגע לעצמו, בכל דרגא ודרגא לפי ענינה.

וכל זה — באופן דשינוי טבעו ורגילותו, היינו, שגם כאשר טבעו להיות מונח בשכליים עמוקים, מבלי להקדיש שימת־לב שכל השכלה תבוא גם במדות שבלב, עד למעשה בפועל, ועאכו"כ בנוגע לפעולה על הזולת, אשר, טבע החכמים העוסקים במושכלות שהזולת מפריע ומבלבל כו' — אינו מתחשב כלל בטבעו ורגילותו, בידעו, שצריך למלא את רצון המשלח.

ונמצא, שגם בנוגע לעצמו ישנם ב' הקצוות שבשליחות — ששולח מישהו אחר, לכאורה, והוא בעצמו אינו הולך, ולאידך, השליח הוא כמותו דהמשלח ממש, עד שהמשלח עצמו נמצא שם:

מכיון שהעבודה היא באופן דשינוי טבעו ורגילותו, היפך הרצון והתענוג שלו, היינו, שיוצא מעצמו — הרי, הוא בעצמו (הרצון והתענוג שלו) אינו נמצא כאן, לכאורה; אבל, לאחרי שמשנה טבעו ורגילותו כדי למלא את רצון המשלח, בא לדרגא נעלית יותר, שגם המשלח שבו (הרצון והתענוג) נמצא כאן, שכן, עבודת השליחות בכל פרט ופרט היא (לא רק בכח המעשה בלבד, כי אם) באופן שחודרת בכל כחות נפשו, שכל ומדות, עד לרצון ותענוג, היינו, שהרצון והתענוג שלו הוא — רצון ותענוג המשלח[55], שכן, שלימות ענין

---

51) ד"ה ויצא יעקב תר"ל, תר"פ, תרפ"ז. ועוד.

52) ר"פ לך לך.

53) המשך תרס"ו ע' שצז ואילך. לקו"ש ח"כ ע' 305 ואילך. ועוד.

54) ראה אוה"ת לתהלים (יהל אור) ע' תנה, שהמדות (וז"א) נק' חוץ לגבי חו"ב. וי"ל, שגם המוחין נק' חוץ לגבי האמונה שלמעלה מהשכל ובפרט לגבי עצם הנפש (ראה לקו"ת ויקרא ד, ב). וראה גם לקו"ש חט"ו ע' 283.

55) ראה המשך תרס"ו ע' שכו־ז.

השליחות[56] הוא — שכל מציאותו של השליח אינה אלא מציאות המשלח[57].

ח. ונוסף לזה, צריך להיות גם הענין ד„וישלח״ כפשוטו — לשלח גם אחרים בשליחותו של נשיא הדור:

עבודתו של השליח במקום שליחותו צריכה להיות בריבוי גדול (בכמות וב־איכות) כל כך, עד שאינו יכול לעשות בעצמו את כל הפעולות שצריכים לעשות במקום זה, ובמילא, מוכרח לשלוח עוד שלוחים, „שליח עושה שליח״[58], שגם הם יעסקו במילוי ה־שליחות דהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, הן במקום זה והן במקומות אחרים, בכל הסביבה כולה.

ועי״ז ממלא את עבודת השליחות ד־הפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה בשלימותה — הן הענין ד„ויצא יעקב״, לצאת לשליחות, והן הענין ד„וישלח יעקב״, שגם הוא שולח שלוחים, כאמור, הן בנוגע לעצמו, והן בנוגע לאחרים.

ועפ״ז מובן גם המשך הפרשיות שקורין בחודש כסלו (חודש הגאולה) — ויצא, וישלח, וישב — בהתאם לסדר העבודה דהפצת המעיינות חוצה (הנקו־דה הפנימית דחודש כסלו): „ויצא״ — היציאה לעסוק בהפצת המעיינות חוצה, „וישלח״ — התעסקות בהפצת המעיינות חוצה באופן שהוא לא רק שליח, אלא גם משלח (כנ״ל בארוכה), אשר, עי״ז באים ל„וישב״, „וישב יעקב בארץ מגורי אביו״, ישיבה בשלוה, ועד לשלימותה ולתמידי[59]

---

56) להעיר מחילוקי הדרגות בענין השליחות — ראה בארוכה לקח טוב (למהר״י ענגיל) כלל א. וש״נ. וראה לקו״ש ח״ט ע׳ 323 ואילך. חי״ב ע׳ 148. ועוד.

57) להעיר משיעור היומי ברמב״ם (ריש הל׳ שכירות*) „ארבעה שומרים נאמרו בתורה ושלשה דינין יש להם״, ד׳ שומרים, שומר חנם, שואל, נושא שכר ושוכר, וג׳ דינין, שומר חנם נשבע ששמר כדרך השומרין (שלא פשע) ופטור, שואל משלם את הכל, אפילו אונס, נושא שכר והשוכר דין אחד יש להם, שחייבים על גניבה ואבידה ופטורים על האונס — די״ל הביאור בעבודת האדם לקונו, „לתקן הדעות״ (ראה רמב״ם סוף הל׳ תמורה), שהם חילוקי דרגות בשליחותו של יהודי לעשות לו ית׳ דירה בתחתונים:

שלימות העבודה היא — שומר חנם, שעבודתו אינה בשביל שכר (גשמי או רוחני), כי אם, שלא ע״מ לקבל פרס, עבודה לשמה, מאהבה, „שתהא נפשו קשורה באהבת ה׳ ונמצא שוגה בה תמיד . . ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה״ (רמב״ם סוף וחותם הל׳ תשובה),

ולאידך, הדרגא הכי התחתונה היא — שואל, שכל הנאה שלו, עבודה שלא לשמה, שדורש ותובע — ובצדק — המשכת כל טוב גשמי, בני חיי ומזוני רויחי, כפס״ד התורה „אפילו אם אתה עושה להם כסעודת שלמה בשעתו לא יצאת ידי חובתך עמהן שהן בני אברהם יצחק ויעקב״ (ב״מ רפ״ז),

וביניהם — נושא שכר ושוכר, „ממוצע״ בין שומר חנם לשואל, היינו, שאין זו עבודה לשמה, שלא ע״מ לקבל פרס, אבל לאידך, אין זה באופן דכל הנאה שלו [והחילוק שביניהם — אם העיקר הוא הדבר הנשמר, עד כדי כך שמשתעבד לדבר כו׳, אלא שישנן גם שכר — נושא שכר, או שהעיקר הוא המציאות שלו — שוכר, אלא שצריך גם לשמור את הדבר], שלהם דין אחד.

והנה, כל ד׳ אופנים אלו הם ע״פ תורה, שהרי אמרו „לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה כו׳״ (פסחים נ, ב. וש״נ. רמב״ם שם ה״ה), אלא, שצריך להשתדל לבוא לשלימות העבודה — שומר חנם, עבודה מאהבה, „שיעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה״, שלא איכפת לו מהמציאות שלו, ועד שכל מציאותו אינה אלא מציאות המשלח, כבפנים.

58) קידושין מא, א. וראה שיחת ש״פ בראשית (ב — המשך לשמח״ת תשמ״ה. ועוד.

---

*) ונעוץ תחלתן בסופן — „וכן חייב לעבוד בכל כחו, שהרי יעקב הצדיק אמר כי בכל כחי עבדתי את אביכן״, ומסיים: „לפיכך נטל שכר אף בעולם הזה, שנאמר ויפרוץ האיש מאד מאד״ (נתבאר בארוכה בלקו״ש חכ״ה ע׳ 139 ואילך).

— לאחרי גמר כל הבירורים, בגאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו, מזרעו של פרץ (שלידתו — בפ׳ וישב[60], ו„אלה תולדות פרץ . . וישי הוליד את דוד״[61], דוד מלכא משיחא.

ט. ויש להוסיף עוד הוראה נפלאה בענין השליחות — שלמדים מפ׳ וישלח:

מבואר בדרושי חסידות[62] בענין „וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו גו׳״, ש„יעקב חשב שעשו נתברר כבר וחזר לשרשו הנעלה בחי׳ המקיפים דתהו שלפני התקון, לכך שלח מלאכים לפניו, לפניו ממש, דהיינו אל בחי׳ שלמעלה ממנו במדרגה . . בחי׳ מלכין קדמאין דתהו . . להודיעו שכבר נגמר ונשלם כל סדר התקון דאצי׳ בתכלית השלימות כו׳״, היינו, שיעקב הי׳ מוכן כבר לגאולה השלימה, „ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה׳ המלוכה״.

וכאן רואים דבר פלא, לכאורה:

יעקב ידע שעדיין לא נתקיימה ה־גזירה ד„גר יהי׳ זרעך גו׳ ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה״[63] [ועשו ידע זה, כמ״ש[64] „וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו״, „מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהי׳ זרעך המוטל על זרעו של יצחק, אמר, אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שניתנה לו הארץ, ולא בפרעון ה־שטר״[65]], ומכיון שכן, הרי גם מצדו של יעקב עדיין לא הגיע (לכאורה) זמן הגאולה.

ועאכו״כ מצד מצב העולם — שהרי רוב אוה״ע (מלבד הנלווים לאברהם יצחק ויעקב[66]) עבדו עבודה זרה (אף שנאסרה לבני־נח[67]), כפי שראה יעקב בלכתו מחרן לארץ מגורי אביו (מהלך י״ז יום[68]) את הנהגתם של אוה״ע שדרו במקומות ההם[69]. ומכיון שכן, אינם ראויים עדיין לקיום היעוד[70] „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה גו׳ לעבדו שכם אחד״.

ואעפ״כ, כשסיים יעקב את שליחותו בבית לבן, שלח מיד להודיע לעשו ש„כבר נגמר ונשלם כל סדר התקון ד־אצי׳ בתכלית השלימות״, ובמילא, יכולה כבר לבוא בעוה״ז הגאולה העתידה!

ומכיון שמדתו של יעקב היא מדת האמת[71] — הרי בודאי שכן הוא באמת, היינו, שאכן היתה יכולה לבוא הגאולה העתידה תיכף ומיד, וכמפורש בקרא „וישב יעקב בארץ מגורי אביו״, ישיבה בשלוה (אלא שאח״כ[72] התערבו ענינים אחרים כו׳).

---

59) כי כו״כ שנים ישב יעקב בארץ גו׳ — עד שקפץ עליו כו׳.

60) לח, כט — סיום וחותם השיעור דיום רביעי פ׳ וישב, שבו חל כ״ף כסלו (המשך ושלימות הגאולה) בפעם הראשונה, די״ל, שבזה מרומז שע״י הפצת המעיינות חוצה (התוכן די״ט־כ״ף כסלו), נולד פרץ, שמזרעו בא מלך המשיח, נקרא הפורץ (נסמן לקמן בסיום השיחה).

61) רות ד, יח־כב.

62) תו״א ריש פרשתנו. ובארוכה — תו״ח שם.

63) לך לך טו, יג.

64) פרשתנו לו, ו.

65) פרש״י עה״פ (שם, ז). וראה בארוכה לקו״ש ח״י ע׳ 109 ואילך.

66) רמב״ם הל׳ ע״ז ספ״א.

67) רמב״ם הל׳ מלכים רפ״ט.

68) פרדר״א פט״ז.

69) וכמפורש בפרשתנו (לה, ב ובפרש״י) — „הסי־רו את אלהי הנכר אשר בתוככם והטהרו (מעבודת כוכבים) והחליפו שמלותיכם״ (שמא יש בידכם כסות של עבודת כוכבים).

70) צפני׳ ג, ט. וראה רמב״ם שם ספי״א.

71) ראה תניא פי״ג. אגה״ק ס״ו. ובכ״מ.

72) ראה לעיל הערה 59.

ומכאן למדים הוראה נפלאה בנוגע לעבודת השליחות:

שליח ששלחוהו למקום מסויים לעסוק בענין מסויים — צריך להיות מונח בכל מציאותו בשליחותו הפרטית[73], **ללא כל נפק"מ מה נעשה במקומות אחרים ובענינים אחרים כו', היינו, שאין בעולמו אלא השליחות שלו, עד כדי כך, שכאשר גומר ומסיים את** שליחותו הפרטית, **אזי, תיכף ומיד באה** הגאולה **— לא רק הגאולה הפרטית שלו, אלא גם הגאולה דכלל ישראל, עד לגאולת העולם כולו**[74].

י. ההוראה מכל האמור לעיל — בנוגע למעשה בפועל:

כללות (עיקר) הענין דהפצת המעיינות חוצה התחיל, כאמור, בגאולתו של אדמו"ר הזקן בי"ט כסלו, אבל, באופן של התחלה, ומדור לדור ניתוסף בזה עוד יותר ע"י רבותינו נשיאינו, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שעל ידו נעשית הפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל ממש, עי"ז ששלח שלוחים כו', ובאופן דמוסיף והולך בשליחותו עד לימינו אלה — בכל מקום ומקום, עד לפנה הכי רחוקה בקצוי תבל.

ולכן, צו השעה **— ע"פ הוראת נשיא דורנו, אשר, "גלה סודו אל עבדיו הנביאים"**[75] — שכל אחד ואחת, איש ואשה, מאנשי ונשי הדור, ימסור את עצמו להיות "שלוחו" של נשיא הדור, לעסוק בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה!

ו"איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[76], **היינו, שלכל אחד ואחת מאנשי הדור ניתנו כל הכחות הדרושים לעבודת השליחות, ככל פרטי ההוראות דנשיא דורנו שנתבארו במאמריו ושיחותיו ומכתביו, ונתפרסמו בדפוס, הוראה לדורות**[77], **ואין הדבר תלוי אלא** ברצונו[78] **של כל אחד ואחת למסור את עצמו לעבודת השליחות, ואז, יצא מיד לעסוק בעבודת השליחות, מתוך שמחה ובטוב לבב, ובהצלחה רבה ומופלגה.**

יא. ובנוגע לפועל:

יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהקמת (והרחבת) בתי חב"ד, בתי תורה תפלה וגמ"ח, בכל מקום ומקום — כהרמז בפרשתנו[79]**: "ויבן לו בית", ומבואר בזהר**[80] **דקאי על ביהמ"ק השלישי, "ה' . . יבנה בית"**[81]**, "דא מלכא עילאה דאיהו בונה להאי ביתא תדיר כו'", בית נצחי, "כיעקב שקראו בית"**[82]**, וצ"ל הכנה לזה מעין זה — ב"מקדש מעט"**[83]**, בביהכנ"ס ובביהמ"ד, שזהו מטרת בתי חב"ד, בתי**

---

73) ראה גם שיחות ש"פ חיי שרה, מבה"ח כסלו, ד"ך מרחשון (בקשר עם כינוס השלוחים שי') — לעיל ע' 86 ואילך.

74) כפס"ד הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) שע"י "מצוה אחת", "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

75) עמוס ג, ז.

76) תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

77) ראה אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ב ע' שפב. לקו"ש ח"ב ע' 522. ועוד.

78) ובפרט שזהו הרצון האמיתי והפנימי דכאו"א מישראל — כפס"ד הרמב"ם (הל' גירושין ספ"ב) שכאו"א "רוצה להיות מישראל . . לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות כו'", והעבודה אינה אלא לגלות את רצונו האמיתי והפנימי.

79) לג, יז.

80) פרשתנו קעב, א ואילך. וראה לקוטי לוי"צ הערות לזהר שם.

81) תהלים קכז, א.

82) פסחים פח, א.

83) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

תורה, תפלה וגמ"ח (כמדובר בארוכה כמ"פ).

ובמיוחד בנוגע לענינים שהזמן גרמא – (א) עריכת התוועדויות דחג הגאולה י"ט כסלו בכל מקום ומקום, (ב) הכנה לימי חנוכה הבעל"ט, בנוגע לכל ה־פעולות ד„מבצע חנוכה" בכל מקום ו־מקום, ובהדגשה – שהתחלת ימי חנוכה בשנה זו היא ביום השבת (בהמשך ובהתאם לכך שהשנה כולה היא „שבת לה'"[84], ובפרט שגם התחלתה וראשיתה, ר"ה, ביום השבת), וסיומם – ביום ה־שבת, ב' שבתות[85], והפטורה מיוחדת[86].

יב. וע"י מעשינו ועבודתינו בכל ה־ענינים האמורים באופן דמוסיף והולך ואור[87], „ילכו מחיל אל חיל"[88] – זוכים לקיום (ההמשך) היעוד[88] „יראה אל אלקים בציון",

ושם רואים את הדלקת המנורה דביהמ"ק – „אני מראה לכם נרות של ציון"[89], שבעת נרות המנורה, ביחד עם שמונת נרות חנוכה[90] („והדליקו נרות בחצרות קדשך"[91]), ש„אין בטלין לעו־לם"[92],

ועוד לפנ"ז – חוגגים את חג הגאולה י"ט כסלו ביחד עם משיח צדקנו (שבואו תלוי, כאמור, בהפצת המעיינות חוצה), שאז תהי' השמחה בתכלית השלימות – כינור[93] של ימות המשיח של שמונה נימין[94], ויתירה מזה – כינור של עשר נימין[93], „עלי עשור"[95], ביחד עם שירה העשירית[96],

במהרה בימינו ממש, תיכף ומיד ממש, באופן דפריצת גדרי הזמן („לא עיכבן אפילו כהרף עין"[97]) והמקום („עם ענני שמיא"[98]), ע"י ההוספה בשמחה שפורצת גדר[99], עדי קיום היעוד[100] „עלה הפורץ לפניהם", מ„תולדות פרץ" – ביאת דוד מלכא משיחא בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן.

84) בהר כה, ב. שם, ד.

85) להעיר מהשייכות דב' שבתות לגאולה – כמארז"ל (שבת קיח, ב) „אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין" (נוסף על השייכות ד„כפל" לגאולה (ראה יל"ש ר"פ לך לך. סה"מ תרכ"ז ע' טו ואילך. תר"ל ע' ט' ואילך), כולל ה„כפל" דשבת גופא – „כל עיסקא דשבתא כפול" (מדרש תהלים צב, א. וראה לקו"ת בשלח בתחלתו)).

86) להעיר מתוכנה, עיי"ש.

87) כהוראת ימי חנוכה – „מוסיף והולך . . מעלין בקודש" (שבת כא, ב).

88) תהלים פד, ח.

89) יל"ש ר"פ בהעלותך.

90) להעיר מהשייכות דשמונת נרות חנוכה ל„שמונה נסיכי אדם", שביניהם „משיח" (נתבאר בתו"א מקץ לג, סע"ג ואילך. ובכ"מ).

91) נוסח „ועל הנסים". וידועה הקושיא נרות בחצר מאי בעי, והתירוצים בזה (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 235 ואילך. וש"נ).

92) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

93) ערכין יג, ב.

94) שהם דוגמת שמונת נרות חנוכה (סה"מ תרכ"ט ע' יא. ובכ"מ).

95) תהלים צב, ד – ב„מזמור שיר ליום השבת", מעין ודוגמת „יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים" (תמיד בסופה).

96) מכילתא בשלח טו, א. תנחומא שם י. תרגום שה"ש בתחלתו. וראה אוה"ת שם.

97) מכילתא ופרש"י בא יב. מא. ועוד.

98) דניאל ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.

99) ראה בארוכה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.

100) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית ספס"ג.

חלק משיחת י"ט כסלו ה'תשמ"ז

— ע"ד הזהירות בשמירת היולדת (וגם) בבית הרפואה —

א. ידוע ומפורסם מנהגם של ישראל מקדמת דנאי — „מנהג ישראל תורה היא"[2] — לתלות בבית היולדת[3] פתקאות (או קמיעות) עם שמות ופסוקים, „שיר המעלות", וכיו"ב (בכל מקום כפי מנהגו), כסגולה לשמירה כו' ליולדת ולולד, הן בנוגע ללידה עצמה, שתהי' כשורה ובנקל[4], והן בנוגע לימים שלאחרי הלידה[5], לאורך ימים ושנים טובות.

ועוד ענין עיקרי בנוגע לרך הנולד — שמיד בצאתו לאויר העולם יהי' מוקף בעניני קדושה, כידוע שדברים שרואה ושומע תינוק אפילו בן יומו[6] יש להם השפעה גם בגדלותו (ועד שנתגלה בדורות האחרונים גם בחכמת הנפש[7]), ולכן, כשמקיפים אותו בעניני קדושה כו', הרי זה מוסיף ברכה והצלחה שיזכו לגדלו ולגדלה „לתורה[8] ולחופה ולמעשים טובים".

ובענין זה, יש להעיר ולעורר ע"ד דבר הדורש תיקון בנוגע להנהגה דימינו אלה, כדלקמן.

ב. בדורות שלפנינו היו הנשים יולדות בבתיהן (בסיוע ה„מילדת"[9]), ובמילא, היו הכל נוהגים ומקפידים בעת הלידה (החל מההכנות ללידה) על מנהג הנ"ל.

אמנם, בימינו אלה, הרי מסיבות רפואיות[10] יולדות הנשים בבית הרפואה[11] דוקא, ובמילא, לא שמים לב

---

1) מובא בס' רזיאל המלאך בסופו. ועוד. וראה תשבי אות למ"ד ערך לילית. — ומפורסם בכל תפוצות ישראל הפתקאות ד„שיר המעלות", עם הפסוקים והשמות כו', ונהרא נהרא ופשטי'.

2) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. ושם: „מנהג אבותינו תורה היא". ועד"ז במהרי"ל הובא ברמ"א שו"ע יו"ד סשע"ו ס"ד. ובמנהגים ישנים מדורא ע' 153: „והמנהג תורה היא". וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

3) להעיר מהשייכות לפרשת השבוע די"ט כסלו ש.ז. — „ויהי בעת לדתה . . תאומים", „שניהם צדיקים" (וישב לח, כז ובפרש"י).

4) ופשיטא — שלילת הענין ד„ותקש בלדתה" (וישלח לה, טז).

5) שהרי גם לאחרי הלידה (בג' ימים ראשונים) נחשבת לחולה שיש בו סכנה, ומחללין עלי' את השבת (שבת קכט, א. רמב"ם הל' שבת פ"ב הי"ג. שו"ע או"ח ואדה"ז סש"ל ס"ד).

6) ויתירה מזה — הנהגתה של היולדת בתקופת הריונה משפיעה על הולד (שלכן, מנהג נשים צדקניות שבתקופת ההריון מוסיפות כו"כ עניני זהירות והידור בתומ"צ לטובת הולד (ראה מקומות שנסמנו בספר אוצר הברית — ירושלים תשמ"ו — סימן ד')), ואפילו לפנ"ז, כידוע הזהירות בעת היציאה מן הטבילה (ראה רמ"א יו"ד סו"ס קצח — משערי דורא סוף הל' נדה (סכ"ג). רוקח וכל בו הל' נדה. וראה ש"ך יו"ד שם).

7) גם בנוגע לתקופת ההריון (וראה הערה שלפנ"ז).

8) כהוראת רבותינו נשיאינו שגם בלידת בת אומרים (בנוסח ד„מי שברך") „יגדלוה לתורה ולחופה ולמעשים טובים" — ע"פ מארז"ל (ברכות יז, א) „נשים במאי זכיין באקרויי בנייהו לבי כנישתא ובאתנויי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן".

9) ויתירה מזה — „בטרם תבוא אליהן המילדת וילדו" (שמות א, יט ובפרש"י).

10) ובמילא, הרי זה (ע"פ) הוראת התורה — כמ"ש (משפטים כא, יט) „ורפא ירפא", „מכאן שניתנה רשות (ונתינת־כח) לרופא לרפאות" (ברכות ס, סע"א. טושו"ע יו"ד ר"ס שלו).

11) כמדובר כמ"פ שלא כדאי להשתמש בשם „בית חולים", אלא אדרבה — „בית רפואה" (או „בית הרופאים"), ובפרט שדוקא זה בהתאם לתוכן והמטרה דבית זה — בית רפואה ע"י רופאים, שתפקידם לרפאות.

להקפיד על מנהג הנ״ל, כי אם, לאחרי שהיולדת והולד חוזרים מבית הרפואה לביתם (כמה ימים לאחרי הלידה),

בה בשעה שההנהגה הנ״ל חשובה עוד יותר בעת ובסמיכות ללידה עצמה (כפשוט), שאז נמצאים בבית הרפואה.

ולכן, מצוה לעורר בכל מקום ומקום שגם כאשר היולדת והולד נמצאים בבית הרפואה, יש להשתדל לתלות בחדר היולדת ובחדר הולד (או על המיטה וכיו״ב) „שיר המעלות״ וכו׳, ככל פרטי המנהגים שבדבר, כפי שנוהגים בבית, ואדרבה, בהיותם בבית הרפואה, בעת וסמיכות ללידה, נוגע הדבר יותר, כנ״ל.

ובכל מקום — בשאלת רב האם צריך כלי בתוך כלי וכיו״ב.

ג. ובנוגע לקבלת רשיון מהנהלת בית הרפואה — הרי, בהשתדלות הכי קלה, בודאי יקבלו הרשיון ללא כל התנגדות, ואדרבה — בפה מלא ובשמחה:

גם ע״פ חכמת הרפואה — הרי, הצלחת הטיפול הרפואי קשורה (במדה חשובה) גם במצבו הנפשי של החולה, שלכן, משתדלים להסיר מלבו דאגות וספיקות כו׳, לגרום לו מנוחת הנפש, ומצב רוח טוב ככל האפשרי.

ועאכו״כ בנוגע לענין הלידה — שנוגע ועיקר (הן ליולדת והן לולד) המצב הנפשי, הסרת הפחד כו׳, ומנוחת הנפש בשלימותה.

ולכן, כשיסבירו לרופא, להנהלת בית הרפואה, וכיו״ב, שהפתקאות ד„שיר המעלות״ וכיו״ב התלויות בחדר היולדת מרגיעות ומעודדות את רוחה של היולדת (שהרי באמת היא מאמינה בסגולת השמירה כו׳) — בודאי לא תהי׳ שום התנגדות מצדם, ואדרבה, יסכימו בשמחה לתת רשיון לתלות פתקאות אלו, כדי למלא את רצונה של היולדת, שתהי׳ רגועה, ובמצב של מנוחת הנפש.

ולא עוד, אלא שענין זה הוא גם לתועלת הרופא:

רופא טוב ואמיתי — נוגע לו מצבו של המטופל, ובמילא, כאשר ישנו סיבוך, חלישות וכו׳ בהמצב, הרי זה מבלבל את רוח הרופא, וגורם לו העדר מנוחת הנפש כו׳. ולכן, מעוניין גם הרופא שהמטופל יהי׳ במצב של מנוחת הנפש שלימה, שאז, גם הוא (הרופא) רגוע יותר, ובמילא, יכול לעסוק בטיפול הרפואי באופן טוב יותר, ביתר שאת וביתר עוז.

וכן הוא בנדו״ד, שכאשר תולים הפתקאות ד„שיר המעלות״ המרגיעות את רוחה של היולדת — הרי, גם הרופא המטפל נעשה רגוע יותר (ללא נפק״מ אם הוא יהודי או אינו יהודי, מאמין בעניני דת או אינו מאמין כו׳), ובמילא, הטיפול הרפואי הוא ביתר הצלחה.

ד. ובנוגע לפועל:

ראוי ונכון לפרסם בכל מקום ומקום שדרים בו יהודים ע״ד המנהג לתלות „שיר המעלות״ בחדר היולדת והולד, ענין השמירה וסגולה שבזה וכו׳ (כנ״ל בארוכה),

ובהדגשה — שיש להשתדל לקיים מנהג זה מיד בבוא היולדת לבית הרפואה, בעת ההכנה ללידה, ועאכו״כ בעת הלידה עצמה, וכן לאחרי הלידה,

כולל גם — ההשתדלות לקבלת רשיון דהנהלת בית הרפואה, ע״י ההסברה המתאימה (כנ״ל), בדברים היוצאים מן הלב[12], שבודאי יפעלו פעולתם.

---

12) ספר הישר לר״ת שער יג. הובא בשל״ה סט, א.

ויש להוסיף, שכל האמור שייך לא רק בעיר גדולה שיש בה יהודים רבים, ובמילא, גם בבתי הרפואה ישנם יולדות יהודיות רבות, אלא אפילו בעיר קטנה, ובבית הרפואה שיש בו יולדת יהודי' אחת בלבד[13] — גם שם צריכים ויכולים לעשות ולפעול בזה (ובפרט שברובם של בתי הרפואה נמצאים כמה יולדות יהודיות).

ה. ויה"ר שע"י ההוספה והריבוי בלידת בנים ובנות בישראל — הן בכמות, והן באיכות, בתכלית השמירה וכו' — תוקדם ביותר גם ביאת בן דוד, כמארז"ל[14] „אין בן דוד בא עד שיכלו נשמות שבגוף", „אוצר ששמו גוף"[15].

וכמרומז גם בפרשת השבוע[16] — לידת פרץ, שמרמז גם ל„פרצת" במספר הבנים והבנות כפשוטו, ושמזרעו בא מלך המשיח („אלה תולדות פרץ . . ויִשַי הוליד את דוד"[17]), „עלה הפורץ לפניהם"[18].

כן תהי' לנו — שהולכים בקרוב ממש לקבל פני משיח צדקנו, „בנערינו (ואח"כ) ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[19], ובאופן ש„הם הכירוהו תחילה"[20], „כימי צאתך מארץ מצרים"[21], ועד"ז (ואדרבה יתרה מזה — באופן ד„אראנו נפלאות"[22]) בגאולה העתידה, במהרה בימינו ממש.

---

13) שהרי אפילו „נפש אחת" היא „עולם מלא" (סנהדרין לז, א — במשנה. וש"נ. רמב"ם הל' סנהדרין פי"ב ה"ג).

14) יבמות סב, סע"א. וש"נ.

15) פרש"י שם.

16) סיום וחותם דחלק רביעי (דפ' שבוע זה) — שביום זה היתה שלימות הגאולה של רבינו הזקן (בכ"ף כסלו, שחל בשנה ההיא ביום ד' פ' וישב), שאז נעשה עיקר הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה" (סה"ש תו"ש ס"ע 112 ואילך), ועי"ז — אתי מר דא מלכא משיחא (אגה"ק דהבעש"ט — כש"ט בתחלתו), „הפורץ" מזרעו של „פרץ" (ראה הערות 17־18).

17) רות ד, יח־כב.

18) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית ס"פ סג.

19) בא יו"ד, ט.

20) סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב.

21) מיכה ז, טו.

22) ראה אוה"ת נ"ך עה"פ (ע' תפז). וש"נ.

משיחת ש"פ וישב, מבה"ח טבת, א' דחנוכה ה'תשמ"ז

א. אַ התוועדות בכלל איז מאחד אידן[1]. כשמו אשר יקראו לו ע"פ מנהג ישראל — „התוועדות", מלשון הכתוב[2] „הילכו שנים יחדיו בלתי אם נועדו", אַז „שנים" (אָדער מער דערפון) טרעפן זיך (און קלייבן זיך) צוזאַמען באופן של „יחדיו"[3]. און ווי מ'זעט עס בפשטות — אַז אַ התוועדות באַשטייט דערפון וואָס מערערע אידן פון פאַרשידענע חוגים קלייבן זיך צוזאַמען און ווערן נתאחד[4], על מנת זיך צונויפצורעדן און מחזק זיין איינעם דעם צווייטן בכלל, ובפרט בנוגע זייער עבודה בקיום התורה והמצוות כו'.

עאכו"כ אַ התוועדות ביום השבת — ווי דער דין איז[5], אַז „ויקהל משה .. עשה לי קהילות גדולות בשבת כדי שילמדו הדורות הבאים אחריך להקהל קהילות בכל שבת להכנס בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ללמוד בהם תורה לרבים כו'".

און די אחדות צווישן אידן ביום השבת דערגרייכט אויך אין עניני האכילה ושתי'[6], און אפילו ביי פחותים בישראל — ווי דער דין איז, אַז ביום השבת איז „אימת שבת על עמי הארץ ואינו עובר בה עבירה"[7] און דערפאַר קענען אַלע (אפילו אַ תלמיד חכם, וואָס איז שלא בערך צו אַן עם־הארץ[8]) עסן משולחנו וסעודתו, אַן אחדות גמורה ע"י אכילה ושתי' וואָס ווערט דם ובשר כבשרו של האוכל ושותה[9].

ובפרט כבשנה זו אַז דאָס איז אויך אַ שנת השמיטה — וואָס איז מאחד אידן דורך מבטל זיין די חילוקים וואָס הערן זיך אַן בשעת יעדערער טוט מלאכתו ועבודתו אין זיין באַזונדער שדה וכרם כו'[10].

ב. אין דעם אַלעם קומט צו נאָך אַ שטאַרקערע התאחדות אין די התוועדות ביום השבת בשנת השמיטה — זייענדיק אויך שבת חנוכה, און דער ערשטער טאָג חנוכה:

חנוכה איז מלשון חינוך[11], על שם

1) כידוע דברי אדה"ז ע"ד „הפתקא אשר משמי שמיא נחיתא" — הובא במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (קובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 198 ואילך. אגרות־קודש שלו ח"ג ע' תיג ואילך).

2) עמוס ג, ג.

3) ולהעיר ש„יחדיו" הוא מלשון „יחיד" שלמעלה מ„אחד" (ראה תו"א וארא נה, ב. אמרי בינה שער הק"ש פ"ה ואילך. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פי"ח. ועוד).

4) ובפרט ע"י התוועדות הקשורה עם גדולה לגימה שמקרבת (ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך).

5) שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג (ממדרש — ראה תורה שלימה ר"פ ויקהל אות ה־הי. וש"נ).

6) שענינם דוקא כאו"א בפ"ע.

7) רמב"ם הל' מעשר רפי"ב. מירושלמי דמאי פ"ד ה"א. וראה שיחת ש"פ חו"ב תשמ"ו.

8) כמובן מכמה דינים בהיחס דת"ח וע"ה (ראה אנציק' תלמודית (כרך יב) ערך חבר. ועוד).

9) ראה תניא פ"ה (ט, סע"ב). ועד כדי כך שהתכונות של הדבר הנאכל משפיע על האדם האוכלם (ראה רמב"ן שמיני יא, יא. בחיי שם, יג. עקידה ואברבנאל שם. רמב"ן ראה יד, ג. רמ"א יו"ד ספ"א ס"ז. ועוד. וראה ס' המאמרים — אידיש ע' 56 ואילך. ועוד).

10) ראה ספורנו עה"פ בהר כה, ב־ד. סה"מ תר"ל ע' קלח. וראה מכתב ל' תשרי ר"ח מ"ח ש.ז. (נדפס לקמן ח"ב בהוספות).

11) ראה הנסמן בהערות הבאות. תו"א פרשתנו ד"ה בכ"ה בכסלו (כט, ד). שערי אורה ד"ה הנ"ל פל"ז ואילך. רד"ה זאת חנוכת המזבח תר"ם. רד"ה תנו רבנן נר חנוכה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' קנב), תשי"ד (סה"מ תשי"ד ע' 82). ועוד.

חנוכת המזבח[12] וחנוכת המקדש[13] ע"י החשמונאים בימי חנוכה.

וואָס דערפאַר איז די קריאת התורה בחנוכה בפרשת הנשיאים[14] בעת חנוכת המזבח[15] והמשכן[16], ווייל[17] דאָס איז מענין היום[18] — חנוכת המזבח ע"י החשמונאים בימי חנוכה[19].

והימים האלה נזכרים ונעשים[20]: דורך קריאת פ' הנשיאים בימי החנוכה מדי שנה בשנה איז מען ממשיך דעם ענין פון חנוכת המזבח[21], און דאָס גיט דעם כח אַז אידן זאָלן מחנך זיין מחדש זייער מזבח[22] ומקדש רוחני[23], ד.ה. פאַר־שטאַרקן פון־דאָס־ניי זייער פאַרבונד מיט תורה ומצוות[24].

און אין דעם ענין פון חנוכת המקדש — איז ספּעציעל אונטערשטראָכן דער ענין האחדות (התוועדות) — כמבואר בכ"מ (בענין חנוכת הבית)[25], אַז בעת חנוכת הבית (המקדש, ועד"ז ומעין זה ב„מקדש מעט"[26], ובכל בית בישראל) מאַכט מען אַ משתה ושמחה לרבים כו'. [ווי דאָס איז געווען בפשטות באַ חנוכת המזבח והמשכן ע"י הנשיאים — אַז די י"ב נשיאים (פון די י"ב שבטים) האָבן זיך צוזאַמענגעקליבן און געקומען צו־זאַמען מיט די בקשה צו ברענגען די קרבנות כו' לחנך המזבח].

דערפאַר האַלטן כמה ראשונים[27] אַז ימי החנוכה זיינען נקבע געוואָרן למשתה ושמחה[28] (לרבים), ווייל[27] דע־

---

12) ראה מרדכי ואור זרוע (ח"ב סשכ"א) הובא בדרכי משה לטואו"ח (ורמ"א) סי' עתר ס"ק א. חדא"ג מהרש"א לשבת כא, ב (ע"פ פסיקתא רבתי פ"ו, ה. יל"ש מלכים רמז קפד. מגילת תענית פ"ט). וראה מקומות שבהערה הקודמת.

13) שבלי הלקט סי' קעד. וראה מקומות שבהערה 11.

14) נשא ז.

15) משנה מגילה ל, ב. רמב"ם הל' תפלה פי"ג הי"ז. טושו"ע או"ח סתרפ"ד ס"א.

16) טור או"ח שם ע"פ פסיקתא רבתי שבהערה 12.

17) ראה פרש"י מגילה שם. וראה לקו"ת ברכה צח, ג. מאמרי אדה"ז תקס"ו ע' קד ואילך. סידור שער החנוכה רעז, ב ואילך. וראה ד"ה זאת חנוכת המזבח תר"ם בתחלתו וסוף פ"ט.

18) להעיר מעט"ז לשו"ע או"ח סתרע"א: כל דיני חנוכה נאמרו למשה מסיני בפ' זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו מאת בני ישראל. וברוקח ריש הל' חנוכה: זאת חנוכת המזבח בגימטריא זאת יהי' בימי חשמונאים . . ביום המשח אותו מאת בגימטריא חנוכה ביום עשרים וחמשה בכסלו.

19) וגם לפי שבכ"ה כסלו נגמרה מלאכת המשכן, והקב"ה משלים ו„משלם" ענין זה ע"י חנוכת חשמונאי בימי חנוכה (ראה הנסמן בהערה 16).

20) אסתר ט, כח. וידוע פירוש האריז"ל עה"פ (ראה רמ"ז בספר תיקון שובבי"ם. הובא ונת' בס' לב דוד להחיד"א פכ"ט).

21) לקו"ת שם. ובסידור שם: כשקורא בתורה בקרבנות הנשיאים הרי דבר ה' שבפרשת קרבנות הנשיאים כאלו מתקיימת עכשיו על ידי קריאה זו כו' וכידוע בפי' קורא בתורה (תניא ספל"ז) שהוא ל' המשכה מן ההעלם לגילוי וכמו שקוראין לאדם שיבא מן המרחק כו'.

22) כידוע דמזבח החיצון ומזבח הפנימי הם חיצונית ופנימית הלב — תו"ח תרומה תמג, א ואילך. אוה"ת ויקהל ע' ב'רכז ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות בנין מקדש פ"ב. ועוד.

23) כמארז"ל [כ"ה ל' אדה"ז בלקו"ת נשא כ, סע"ב] עה"פ (תרומה כה, ח) „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם": בתוכו לא נאמר אלא בתוכם — בתוך כאו"א מישראל (ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשיך עה"פ תרומה שם. של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב).

24) ראה לקמן בפנים סוף סעיף ו ובהנסמן שם הערה 70.

25) ד"ה מזמור שיר חנוכת הבית לדוד — בלקו"ת ברכה צח, ד ואילך. בסידור יט, ד ואילך. וראה סד"ה ויגש תרס"ו.

26) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

27) מרדכי הארוך הובא בדרכי משה לטואו"ח סי' עתר ס"ק א. וראה אניצקלופדי' תלמודית (כרך טז) ערך חנכה ע' שסז. ושי"נ.

28) ראה רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג. ישי"ש לב"ק פ"ז סי' לז. לקו"ש ח"י ע' 142 ואילך. וראה שיחת מוצש"ק מקץ ליל זאת חנוכה תשמ"ו.

מולט איז געווען חנוכת המזבח ע"י החשמונאים. און דאָס האָט אין זיך אויך דעם ענין פון פרסומי ניסא[29] — לרבים.

ג. דער ענין שטייט נאָכמער בהדגשה אין דעם ערשטן טאָג חנוכה:

אין דער קריאה (מיוחדה) פון דעם ערשטן טאָג חנוכה[30] („ויהי ביום כלות משה . . נחשון בן עמינדב"[31]) לייענט מען אַז ווען משה האָט פאַרענדיקט הקמת המשכן, איז „ויקריבו נשיאי ישראל גו' ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב ושני עשר בקר גו', ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח ביום המשח אותו ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח".

ד. ה.[32] אַז פון דער היינטיקער קריאה (מלשון המשכה[33]) ווערט נמשך[34] התאחדות פון אַלע י"ב נשיאים (הכוללים כל בנ"י, אַלע י"ב שבטים, אין וועלכע עס טיילט זיך כלל ישראל). און ניט סתם התאחדות, נאָר אַן התאחדות אין זייער עבודת ה', ד. ה. אַז ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס יעדער נשיא האָט געהאַט זיין עבודה מיוחדת[35] (כנגד זיין שבט מסויים)[36] — זיינען אַלע נשיאים געקו־מען צוזאַמען און געבראַכט אַלע צוזאַמען זייערע קרבנות[37].

נאָכמער: לולא ציווי הקב"ה „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום"[38] לייגט זיך אין שכל צו זאָגן אַז הקרבת כל הנשיאים בפועל וואָלט געווען ביום אחד[39], ובפרט ע"פ הלכה: „ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח"[40] אַלע צוזאַמען, ומצוה[41] הבאה לידך אל תחמיצנה[42], ואין טעם לכאורה אַז מ'זאָל דאָס אָפּשטופּן[43].

יתירה מזה: אפילו לאחרי הציווי „נשיא אחד ליום גו'" — א) קומט דער ציווי גופא אַלס תוצאה ופרט פון הקרבת הנשיאים כולם יחד לפני המזבח, און נאָכמער ב) עס שטייט אין מדרש[44], אַז „העלה עליהם הכתוב כאילו כולם הקריבו ביום ראשון".

---

29) מרדכי שם.

30) שעם זה צריכים „לחיות" ביום זה, כתורת אדה"ז (בעל הגאולה דראש ותחלת השבוע) הידועה („היום יום" ב חשון. ס' השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. ועוד).

31) נשא ז, א־יז.

32) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חכ"ג ע' 53 ואילך.

33) ראה הערה 21.

34) ויתירה מזו — כי עגלות ובקר שהקריבו הנשיאים „קיימים לעולם" (במדב"ר פי"ב, יח).

35) כמפורש במדרש (במדב"ר פי"ג, יד ואילך. פי"ד, א־יא) פרטי הכוונות דכל נשיא.

36) כמודגש גם בזה שהביאו י"ב קרבנות, „שור לאחד".

37) ועד שהביאו שש עגלות, „עגלה על שני הנשיאים", אף שהיו י"ב נשיאים (וי"ב בקר) — כי הנשיאים הרגישו והדגישו אחדותם יחד, ושלימות (שתהי' עגלה) — כל אחד מהם תלוי' בחבירו (ראה לקו"ש חכ"ג שם).

38) נשא שם, יא.

39) בדוגמת מתן תורה (שתכליתו — השראת השכינה במשכן), שכל התורה ניתנה ביום אחד (ראה ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. שמו"ר רפמ"ז. רמב"ם בריש הקדמתו לס' היד. תניא קו"א סד"ה ולהבין פרטי ההלכות).

40) נשא שם, י.

41) ראה מכילתא ופרש"י בא יב, יז.

42) וכן הוא אצל הקב"ה כביכול — כי מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל (תהלים קמז, יט. שמו"ר פ"ל, ט. וראה סה"מ תרל"ז ח"ב ע' שכז. ועוד).

43) ומה שנצטווה בפועל „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום" — ראה לקמן ס"ד.

44) במדב"ר פי"ד, יג (בסופו). ועד"ז שם לפנ"ז פי"ג, ט. וראה לקו"ת נשא כט, ב. לקו"ש חכ"ג שם.

ד. לאידך גיסא:

די כוונה פון אחדות ישראל הנ"ל — אין א התוועדות בכלל, ובפרט ביום השבת ושנת השמיטה, ויום ראשון של חנוכה — איז, אז דער כח האחדות, וואס גיט צו שלימות ותוקף אין אלע ענינים, זאל דערנאך נמשך ווערן, און דערפון זאל אויסגעארבעט ווערן דער ציור פרטי ועבודה פרטית פון כל אחד ואחת מישראל בשליחותו המיוחדת לשמש את קונו.

וואס דערפאר איז געווען דער ציווי של הקב"ה בחנוכת המזבח „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום", און דערפאר רעכנט אויס די תורה הקרבת כל נשיא בפרט (אע"פ וואס זיי האבן מקריב גע־ווען די זעלבע קרבנות) — ווייל די התאחדות פון כל הנשיאים יחד, דארף דערנאך נמשך ווערן אין דער עבודה פרטית פון יעדער נשיא השבט לויטן סדר העבודה פון זיין שבט פרטי, כידוע אז יעדערער פון די י"ב שבטים במסילתו עולה בקו העבודה שלו[45], כל אחד לפום שיעורא דילי'[46] (און דער־פאר האט יעדער נשיא מקריב געווען מיט באזונדערע כוונות[47]).

און אזוי דריקט זיך עס אויך אויס אין ימי החנוכה (על שם חנוכת המזבח ע"י החשמונאים) — אז אע"פ וואס חנוכה איז פארבונדן מיט א משתה ושמחה לרבים ופרסומי ניסא, האט יעדער יחיד א חיוב אליין צו אנצינדן נרות, על פתח ביתו וכו'; און חנוכה באשטייט פון שמונה ימים פרטיים, און כל יום האט זיין עבודה וקריאה מיוחדת, און זיין מספר הנרות[48].

ועפ"ז ווי דאס איז אין דעם ענין החינוך בכלל: אע"פ וואס חינוך דארף זיין געבויט אויף יסודות של אמת ושל תורת אמת (וואס אמת איז בשוה בכל מקום ומקום און בא כל אדם ואדם), דארף דער חינוך אבער זיין אין אן אופן פון „חנוך[49] לנער על פי דרכו"[50], און דוקא דורך דעם איז „גם כי יזקין לא יסור ממנה". ד.ה. אז די יסודות של אמת (וואס זיינען בשוה פאר אלעמען) דארף מען אויך מלביש זיין אין אותיות וואס זיינען מתאים לכל „נער" על פי „דרכו", דרכו הפרטי המתאים לתכונת נפשו כו'.

ויש לומר, אז דער ענין — ווי דער כלל (אחדות) דארף אראפקומען אין דעם פרט (עבודה פרטית של כאו"א) — איז איינער פון די לימודים וואס מ'לערנט אפ פון היינטיקער קריאת התורה, וואו מ'לייענט אין דער זעל־בער קריאה ניט נאר וועגן התאחדות כל הנשיאים יחד (ומצדם איז מוכנה הקרבת כולם ביום אחד), נאר אויך וועגן דעם ציווי של הקב"ה „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום", ביז אויך ווי דאס קומט אראפ (פון ציווי של הקב"ה) אין מעשה בפועל, „ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה גו'".

---

45) ראה פע"ח בהקדמה לשער א'. הנסמן בלקו"ש חכ"ג שם ע' 54 הערה 14.

46) לקו"ת וסידור שבהערה 17. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פל"ט.

47) במדב"ר שבהערה 35. הובא בלקו"ת ברכה שם.

48) וכן הוא במנורה עצמה — שהיא „מקשה אחת" (תרומה כה, לו. וראה בהעלותך ח, ד), וממנה יוצאים שבעה קנים, כנגד שבעה סוגים דישראל (לקו"ת ר"פ בהעלותך. שערי אורה ד"ה כי עמך פ"ד. ובכ"מ).

49) משלי כב, ו.

50) פסוק זה הובא בדרושי חנוכה (שבהערה 11 ובהערה 74) בביאור הענין שחנוכה הוא מלשון חינוך.

ה. ויש לומר נאָכמער:

וויבאַלד אַז דער גאַנצער פּרט (דער ציווי פון „נשיא אחד ליום") קומט אַלס תוצאה און בכח פון דעם כלל (הקרבת כל הנשיאים יחד), און דער אופן ווי מ'פירט דורך די כוונה כללית איז דוקא דורך הקרבת „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום" — איז [נוסף לזה וואָס דאָס גיט כח אויף מאחד זיין אַלע נשיאים (אידן) אויך ווי יעדערער שטייט בציור פרטי שלו, איז] דער פּרט אין זיך כולל (דעם כח פון) דעם גאַנצן כלל.

ווי דאָס איז אין דעם ענין החינוך כפשוטו: אין דעם חינוך אמיתי „על פי דרכו" גיט מען אַריין אַלע יסודות אמיתיים, נאָר מ'טוט עס אַז אין אותיות ולבושים וואָס זיינען מתאים און אָפּגעמאָסטן לויט „דרכו" פון דעם מחונך.

ביז כפתגם הידוע פון כ"ק מו"ח אדמו"ר[51], אַז דער „קמץ אל"ף אָ" וואָס מ'לערנט מיט אַ קינד („על פי דרכו") איז דאָס דער „קמץ אל"ף אָ" פון „אנכי ה' אלקיך"[52], וועלכער איז אין זיך כולל דעם וואָרט „אנכי", וועלכער איז אין זיך כולל דעם ערשטן דיבור, וואָס איז כולל די עשרת הדברות[53], וואָס זיינען כולל כל התורה כולה[54], ביז כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש[55]!

---

51) אגרות־קודש שלו ח"ז ע' קמו. וראה ס' השיחות תש"ג ע' 144.

52) יתרו כ, ב. ואתחנן ה, ו.

53) פנים יפות פ' יתרו. וראה זח"ב פה, ב. תורה שלימה כרך טז מילואים סי' א ע' רד. ושי"נ. וראה לקו"א להה"מ סי' קנח. או"ת להה"מ נ, ב. אוה"ת להצ"צ פינחס ע' א'קב.

54) ראה פרש"י משפטים כד, יב. תורה שלימה שם ע' רה ואילך. ושי"נ.

55) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי ושמו"ר שבהערה 39. וראה לקו"ש חי"ט ע' 252 הערה 20־21. ושי"נ.

ד. ה. בשעת אַ מאַמע וויגט איין איר קינד מיט אַ לידל אויף די ווערטער „קמץ אל"ף אָ" (אָדער „תורה איז די בעסטע סחורה", וכיו"ב) — כמנהג נשים בישראל — איז אע"פ וואָס דאָס רעדט זיך וועגן אַ פּיצל קינד „בטרם ידע גו' מאוס ברע ובחור בטוב"[56], אַ קינד וואָס איז ניט שייך צו קיין הבנה והשגה (והראי' אַז מ'דאַרף אים איינוויגן), ליגט אין דעם „קמץ אל"ף אָ" דעם „קמץ אל"ף אָ" פון „אנכי" וואָס איז כולל כל התורה כולה.

ועד"ז איז מובן, אַז יעדער ענין פרטי בתורה וואָס מ'לערנט מיט איינעם „על פי דרכו" — איז פאַרבונדן מיט כל התורה כולה, וכנראה אַז בשעת עס קומט צו אַ ידיעה אין איין פּרט בתורה, קומט צו בכמה פון זיינע אַנדערע ידיעות בתורה, ביז — אין כל התורה כולה.

ואולי — י"ל יתירה מזו: תינוק במעי אמו „מלמדין אותו כל התורה כולה . . וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה"[57]. ומוכרח לומר אַז דערפון בלייבט אַ רושם אויך נאָך יציאת הולד לאויר העולם — וואָרום אויב ניט שטעלט זיך די שאלה: וויבאַלד אַז דערנאָך „בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו" — וואָס איז די תועלת פון „מלמדין אותו כל התורה כולה", מען טוט ניט אַ זאַך בלי שום תועלת, ובפרט בשעת ער אַליין קומט און איז דאָס משכח? נאָר דער ביאור בזה איז[58], אַז פון דעם

---

56) ישעי' ז, טז.

57) נדה ל, ב.

58) ראה עץ יוסף לעין יעקב נדה שם. וראה לקו"ת שלח מד, א. לקו"ש ח"ה ע' 13 ואילך. ח"כ ע' 109.

„מלמדין אותו כל התורה כולה" בלייבט אַ רושם (אויך לאחרי דעם „משכחו") וואָס גיט דעם כח (ואחיזה בטבע) אַז אַ בשר ודם המוגבל זאָל קענען בכלל צו־טרעטן לערנען און פאַרשטיין תורה, רצונו וחכמתו של הקב"ה, און לערנען איזה חלק וענין בתורה[59]: און נאָכמער — אַז אין יעדער ענין פּרטי וואָס מ'לערנט, אָנהויבנדיק אפילו פון „קמץ אל"ף אָ", ליגט „כל התורה כולה" (וואָס מ'האָט מיט אים געלערנט במעי אמו).

ו. ובעומק יותר:

דער כלל (אחדות) דאַרף אַראָפּקו־מען אין דעם פּרט (עבודה פּרטית), „על פי דרכו" של כאו"א, ניט נאָר בכדי אַז ער זאָל דאָס קענען מקבל זיין נאָר אדרבה: סוף מעשה במחשבה תחלה[60], די כוונה „במחשבה תחלה" (תחלת המחשבה, ביז — וואָס איז נאָך העכער פאַר מחשבה, כפירוש הנפלא בחסידות[61]) איז דוקא אין „סוף מעשה" (וואָס איז נאָך נידעריקער פאַר מעשה סתם), בשעת דאָס קומט אַראָפּ אין אַ ציור פּרטי (פון חינוך ע"פ „דרכו"), ביז אין תכלית הציור פּרטי פון מעשה בפועל (וואָס דאָס קען זיין דוקא דורך אַ חינוך „על פי דרכו", ניט דורך אַ חינוך באופן כללי וואָס איז ניט אָפּגעמאָסטן לויט זיינע כלים): און לאידך גיסא: דוקא אין „סוף מעשה" האָט מען „מחשבה תחלה", תחלת המחשבה, דער כלל הכי ראשון, ביז — ווי דאָס איז למעלה מעלה, ביז אין עצמותו ית'.

כידוע אַז די כוונה בעצמותו ית' איז — נתאווה[62] הקב"ה להיות לו יתברך[63] דירה בתחתונים, דורך מעשה ועבודה בפועל, „למעשה ידיך תכסוף"[64], „מעשינו ועבודתינו"[65] („דרכו").

און אין דעם („סוף מעשה") גופא קומט צו אַ הוספה אין „חנוכה": ס'איז מבואר אין די דרושים[66] אַז דער תוכן פון (חנוכה מלשון) חינוך (חנוכת המזבח, חינוך הנער) איז, צו מרגיל זיין איינעם (אָדער אַ זאַך) אין אַ דבר חדש[67], וואָס דערצו דאַרף מען האָבן אַ תוספת כח, וואָרום „כל התחלות קשות"[68], דעריבער איז דער סדר החינוך „על פי דרכו" — „במתנות רבות שנותנים לו", (אָבער) מתנות לפי ערכו (ע"פ דרכו) וואָס וועלן אים צוציען ער זאָל ווען לערנען[69], „כמשל התינוק שמחנכין אותו ללמוד נותנין לו מתנה יתירה כדי להרגילו להתחיל בלימוד כו', והיינו שהחינוך אינו ע"י הלימוד בלבד שזהו דבר ההוה לו תמיד אלא שמחנכין אותו ע"י איזו תוספת כמו איזה התקרבות או איזו מתנה". דעריבער האָבן די נשיאים

---

59) כחיוב כאו"א מישראל ללמוד כל חלקי התורה (הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"ד. וראה הנסמן בהערות וציונים להל' ת"ת שם (קה"ת, תשמ"ג)).

60) פיוט לכה דודי.

61) ראה תו"ח ר"פ ויגש. המשך תרס"ו ע' יט ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' איקיז ואילך.

62) תניא פל"ו. וראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו.

63) ראה לקו"ש חי"ס ע' 27 ואילך.

64) איוב יד, טו. וראה עבודת הקודש חלק העבודה פ"א ואילך. של"ה שער הגדול כט, ב ואילך.

65) ולכן „תכלית השלימות כו' של ימות המשיח ותחיית המתים שהוא גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ז הגשמי תלוי במעשינו ועבודתינו" (תניא רפל"ז).

66) תו"א פרשתנו ד"ה בכ"ה בכסלו (כט, ד). לקו"ת נשא כט, א ואילך. ברכה צח, סע"ב ואילך. שערי אורה ד"ה הנ"ל פל"ז. סידור שער החנוכה רעז, א ואילך. ועוד.

67) וראה גם פיה"מ להרמב"ם מנחות פ"ד ה"ד.

68) מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה.

69) ראה פיה"מ להרמב"ם סנהדרין ר"פ חלק (וכת חמישית). וראה הגהות הצ"צ לתו"א שם — באוה"ת חנוכה רצט, סע"ב. תתקלד, ב.

מקריב געווען א ריבוי קרבנות (מער מכפי הרגיל לאחרי זה) בחנוכת המזבח.

ד. ה. אז אע״פ וואס דער חינוך איז „ע״פ דרכו״ (בערכו) — דארף מען דוקא אין דעם אנקומען צו א המשכה חדשה ממקום עליון יותר (ווי א סדר הרגיל והוה תמיד) כדי געבן חיזוק צו טאן די עבודה חדשה[70]. און דעריבער מוז מען זאגן, אז די מעלה פון „סוף מעשה במחשבה תחלה״ שטייט נאכ־מער בגלוי אין מעשה החינוך — ווייל חינוך האט ניט בלויז די מעלה פון מעשה וואס איז הוה תמיד, נאר דאס ברענגט אריין א חידוש אין מעשה גופא, א שלב חדש אין „מעשינו ועבודתינו״, דארף עס באקומען תוספת כח והמשכה פון „מחשבה תחלה״ בכדי דאס קענען אויפטאן.

וואס דאס איז דער תוכן פון חנוכה ונרות חנוכה: „כשעמדה[71] מלכות יון הרשעה על עמך ישראל להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך״ (און האבן פורץ געווען בקדושת המזבח) — איז דוקא מצד דעם העלם והסתר (וואס איז נאך נידעריקער פון א תינוק וואס מ׳דארף ערשט מחנך זיין) האבן אידן געדארפט אנקומען צו א „חנוכה״ (חינוך) חדשה, א התגברות והמשכה חדשה אין „נר מצוה ותורה אור״[72] (חנכת המזבח מחדש), וואס דאס איז גע־ווארן דורך זייער מס״נ על קידוש השם, „ובכח מס״נ הי׳ להם כח להמשיך אור התורה מחדש („מבחי׳ עצמות אוא״ס״), והמשכה זו היא בחי׳ חנוכה, בחי׳ מתנה מרובה״[73].

און דערפאר קבעו הנס בנרות[74] — וואס באווייזט אויף דעם חיזוק והתגברות חדשה אין „נר מצוה ותורה אור״, ובפרט אז מ׳צינדט זיי אן באופן דמוסיף והולך ואור[75].

ז. דערפון האט מען דעם לימוד לכל אחד ואחת — פון די התוועדות בשבת חנוכה (וביום ראשון דחנוכה):

בימי החנוכה מדי שנה בשנה דארף בא יעדער איד צוקומען א חיזוק והתגברות חדשה (חינוך) אין „נר מצוה ותורה אור״ (חנוכת מזבח הפרטי שלו).

הן אין חינוך עצמו, והן אין חינוך הזולת (זיך מאחד זיין מיט אנדערע אידן, אויך אזא וואס שטייט נידעריקער, מחוץ פאר אים), דורך אנצינדן „נר מצוה ותורה אור״ „על פתח ביתו מבחוץ״[76], אזוי אז דאס איז משפיע ומחנך אויך א צווייטן אידן וואס גע־פינט זיך (דערווייל) „בחוץ״[77].

---

70) ראה לקו״ת ברכה שם. שערי אורה שם פמ״ב.

71) ב„ועל הנסים״ דחנוכה.

72) משלי ו, כג. שבמיוחד שייך לנר חנוכה (רש״י ד״ה בנים — שבת כג, ב. וראה דרושים שבהערה 74).

73) ועי״ ישראל נמשך גם חידוש בכל העולם כולו — כמבואר בשל״ה (חלק תושב״כ שא, סע״ב) שחנוכה (שבו הי׳ חנוכת בית המקדש) „רומז לחינוך העולם, כי העולם נברא בשביל התורה וקיום המצות, והיוונים רצו לבטל תורה ומצות בישראל, וכשגברו החשמונאים אז נתגברו התורה והמצות וממילא נתחנך העולם כו׳״ (הובא ונת׳ בלקו״ש ח״י ע׳ 282).

74) ראה בכ״ז תו״א כט, א. ל, א. לב, ב ואילך. שערי אורה שם פמ״א־ב. פנ״ג. מאמרי אדה״ז: תקס״ג כרך א ע׳ נז: אתהלך לאזניא ע׳ סג ואילך. ועוד.

75) דהלכה כבית הלל: יום ראשון מדליק אחד מכאן ואילך מוסיף והולך . . דמעלין בקודש (שבת כא, ב. שו״ע או״ח סתרע״א ס״ב).

76) שבת שם.

77) וכידוע שענינם של נרות חנוכה הוא להאיר את החושך (תו״א סד״ה רני ושמחי. סד״ה נר חנוכה. שערי אורה סד״ה בכ״ה בכסלו. סידור שער החנוכה ערה, ב־ג. ובכ״מ).

וואָס דער כח לזה נעמט מען (פון די קריאה והמשכה פון פ' הנשיאים, כנ"ל ס"ב —) לכל לראש דורך דעם וואָס מ'שטייט באחדות מיט אַנדערע אידן (ווי דער סדר איז בײַ יעדער חנוכה (חנוכת הבית כו'), כנ"ל); אָבער דערפון גופא דאַרף עס נמשך ווערן אין אַ ציור פרטי, „ע"פ דרכו", בהתאם צו זײַנע כלים בעבודתו הפרטית — סײַ בחינוך עצמו און סײַ בחינוך הזולת, ביז אין מעשה בפועל, און ביז „סוף מעשה".

און טאָן בכל זה — אין אַן אופן פון מוסיף והולך ואור מיום ליום.

ח. אין דעם אַלעם איז צוגעקומען (במשך הדורות) אַ הוספה והדגשה עיקרית — מצד דעם טאָג פון י"ט כסלו, דער חג הגאולה פון דעם אַלטן רבי'ן — וואָס קומט אַלעמאָל אויס בתוך השבעה ימים שלפני חנוכה. [ובפרט ע"פ הידוע, אַז דער שלימות (המשך) הגאולה פון דעם אַלטן רבי'ן איז געווען בימי חנוכה — „ביום ג' ב' חנוכה" איז דער אַלטער רבי אָנגעקומען פון פעטערבורג אין וויטעבסק, „והתעכב שם כל ימי החנוכה"[78]].

און זייער שייכות איז נאָכמער בהדגשה בקביעות שנה זו — ווען י"ט כסלו איז ביום ראשון בשבוע, וואָס סיום שבוע זה (ביום השביעי) איז דער ערשטער טאָג חנוכה[79], כידוע[80] אַז „נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן"[81].

ט. דער ביאור החידוש וואָס י"ט כסלו טוט אויף אין חנוכה. ובהקדמה:

כ"ק מו"ח אדמו"ר רופט אָן י"ט כסלו בשם „חג החגים"[82]. דאָס הייסט, אַז מען זאָגט: עס זײַנען דאָ „חגים", די שלש רגלים, חנוכה און פורים וכו', און ניט קוקנדיק אויף זייערע גרויסע מעלות, און אַז זיי זײַנען מן התורה כו' — איז י"ט כסלו דער „חג החגים", דער „חג" פון אַלע „חגים". שטעלט זיך די שאלה: וואָס איז דער פירוש בזה?

ויש לומר (אחד מן הביאור(ים) בזה[83]: דער תוכן פון דעם חג פון י"ט כסלו (חג הגאולה פון דעם אַלטן רבי'ן) איז — אַז

---

78) שיחת ליל א' י"ט כסלו תרצ"ג ס"א (לקו"ד ח"א יב, א). וראה סדר ברכת הנהנין לאדה"ז (פי"ג ה"ה): לא יברך החולה (ברכת הגומל) עד שיחזור לבוריו לגמרי.

79) הכולל כל ימי חנוכה (שערי אורה שם פמ"ב), מהפך שנמצא בו — נדלק והאיר כל הימים.

80) ס' יצירה פ"א מ"ז.

81) נוסף לזה שיום השבת הוא השלימות של כל מעשה בראשית בכל ימי השבוע, מתחיל מיום ראשון (שבו נברא כל השמים והארץ וכל צבאיהם (ראה פרש"י בראשית א, יד)), עד באופן של „ויכולו" (בראשית ב, א) מלשון תענוג (אוה"ת עה"פ — כרך א מח, ב ואילך. כרך ג תקח, א ואילך. ושי"נ).

וכן לאידך גיסא — יש מעלה ביום ראשון אפילו לגבי יום השבת (אף שהוא יום חול), כי הוא „יום אחד" (בראשית א, ה), לפי שהי' הקב"ה יחיד בעולמו (פרש"י עה"פ. מב"ר פ"ג, ח), והי' בכל העולם כולו טוב (ורק ביום שני נברא המחלוקת — ב"ר פ"ד, ו. זח"א יז, א ואילך. יח, א).

ויתירה מזו: בריאת הזמן היתה ברגע הראשון דיום ראשון של מעשה בראשית [כתורת המגיד שגם הזמן נברא — הובא בסידור שער הק"ש עה, סע"ד ואילך. וראה לקו"ש ח"י ע' 176 ואילך. ושי"נ. חי"ז ע' 159. ושי"נ], וכולל (ובאופן דכולו טוב) כל הזמנים*, גם הזמן דיום השבת. ומעלה זו ביום הראשון לגבי שבת — נראית בגלוי בשבוע זה, שיום ראשון שבו הוא י"ט כסלו וסיומו — חנוכה.

82) מכתב כ' כסלו תש"ג (אגרות־קודש שלו ח"ז ע' ל. ונעתק בהקדמה ל„היום יום"). הקדמה לחוברת י"ט כסלו.

83) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך.

---

*) להעיר מהמבואר עד"ז בנוגע לר"ה — מאמרי אדה"ז: תקס"ו ע' רסג; תקס"ז ע' שמ ואילך; תקס"ח (כרך א) ע' תקכט. מאמרי אדהאמ"צ דברים ח"א ע' רסח ואילך. ס' הליקוטים — דא"ח צ"צ ערך זמן ס"ג.

דעמולט האָט זיך אָנגעהויבן דער עיקר ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה", לימוד פנימיות התורה באופן של הבנה והשגה בשכל האדם[84], באופן פון „יתפרנסון[85] מיני".

וואָס דער תוכן פון פנימיות התורה איז — נשמתא דאורייתא[86], די נשמה פון גופא דאורייתא. ד. ה. אַז כשם ווי אַ נשמה (לאחרי ווי זי ווערט נתלבש ונתאחד מיט דעם גוף) איז (ניט אָפּגעטיילט פון דעם גוף ח"ו, נאָר איז) די פנימיות פון דעם גוף וכל אברי הגוף, אַזוי איז נשמתא דאורייתא ניט אָפּגעטיילט ח"ו פון גופא דאורייתא, נאָר פנימיות פון אַלע ענינים אין גופא דאורייתא, דאָס גיט אַרויס דער תוכן פנימי ונשמה פון אַלע דינים אין נגלה דתורה, כולל וועגן די שלש רגלים און וועגן חנוכה ופורים וכו' (ויתירה מזה — פון די פנימיות ונשמה, ווערט עס דערנאָך נשתלשל אין די דינים כפשוטם).

לפי"ז קומט אויס, אַז דער „חג החגים" פון י"ט כסלו איז ניט קיין באַזונדער זאַך פון די אַנדערע חגים, נאָר אדרבה: דאָס גיט די מעגלעכקייט צו פאַרשטיין בהבנה והשגה דעם תוכן פנימי ונשמה פון די אַלע חגים (די שלש רגלים און חנוכה ופורים כו'), און דורך דעם האָבן דעם אמת'ן געשמאַק אין פראַוועון די אַלע חגים, וואָס דאָס באַלעבט און מזה נשתלשלו די אַלע דיני (ושמחת) החג בנגלה דתורה. זיכער דאַרף מען מקיים זיין מצות החג כפשוטם (אין שמחה אלא בבשר ואין שמחה אלא ביין[87] וכיו"ב), אָבער תורת החסידות גיט אַריין אַ פנימיות וחיות והבנה אין קיום מצות החג. דעריבער ווערט י"ט כסלו אָנגערופן „חג החגים" — דער „חג" וואָס גיט אַרויס און באַלעבט דעם תוכן פנימי ונשמה פון אַלע „חגים".

ונוסף לזה וואָס י"ט כסלו איז „חג החגים" וואָס גיט אַרויס דעם תוכן פנימי אויך פון חנוכה — יש לומר, אַז די סמיכות פון י"ט כסלו און חנוכה בסדר זמנים בגשמיות (אַז י"ט כסלו איז בתוך שבעה ימים שלפני חנוכה) ווערט נשתלשל פון זייער שייכות רוחנית ופנימית בתוכן הענינים; און דאָס גופא (די שייכות פנימית ביניהם) ווערט נתגלה דורך י"ט כסלו, כנ"ל.

יוד. והביאור:

בכללות: כשם ווי חנוכה איז געווען אַ נצחון וגאולה פון די יונים וואָס האָבן געוואָלט „להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך"[88], וואָס האָט געבראַכט אַ חינוך (התגברות חדשה) אין „נר מצוה ותורה אור" — אַזוי איז אויך י"ט כסלו אַ גאולה פון דעם העלם והסתר אויף „יפוצו מעינותיך חוצה"[89], לימוד פנימיות התורה, וואָס האָט געבראַכט אַ

---

84) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 26. 113 ואילך. שם ע' 260 (בהוצאת קה"ת, תשמ"ג). ד"ה פדה בשלום תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה ע' עט). לקו"ד ח"א כב, א ואילך. ועוד.

85) לשון התקו"ז תיקון וא"ו בסופו. וראה הקדמת מקדש מלך לספרו. כסא מלך לתקו"ז שם. ועוד.

86) זח"ג קנב, א.

87) פסחים קט, א.

88) ראה לבוש, ב"ח וט"ז או"ח ר"ס עתר. וראה מאמרי אדה"ז תקס"ג ושערי אורה שבהערה 74. סהמ"צ להצ"צ מצות נ"ח (עא, א. שם, סע"ב ואילך). לקו"ש חכ"ה ע' 237 ואילך.

89) ראה אגה"ק הידועה דהבעש"ט (נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתו): שאלתי את פי משיח אימת אתי מר והשיב בזאת תדע בעת שיתפרסם למודך ויתגלה בעולם ויפוצו מעינותיך חוצה כו'.

חינוך (התגברות חדשה) אין „יפוצו מעינותיך חוצה"[90].

ובפרטיות יותר — די דריי ענינים פון „יפוצו", „מעינותיך" און „חוצה"[91]:

„מעינותיך": די מעינות פון פנימיות התורה (רזין דרזין דאורייתא), בחי' שמן[92] שבתורה[93] (שמן פון די נרות חנוכה דקבעוה על נס השמן) — ווי תורה שטייט בשרשה, למעלה מכל הענינים (ע"ד ווי א מעין וואס איז שרש כל מי הנהרות כו').

„חוצה": די „מעינות" דארף מען ברענגען ביז אין „חוצה" — ע"ד ווי הדלקת נרות חנוכה (שמן) איז „על פתח ביתו מבחוץ". ד.ה. ניט נאר לערנען פאר זיך, נאר זיך מאחד זיין און מאחד זיין די „מעינות" אויך מיט א איד וואס געפינט זיך אין „חוצה".

„יפוצו": דאס גופא (ברענגען די „מעינות" אין „חוצה") איז אין אן אופן פון „יפוצו" — ע"ד ווי הדלקת נרות חנוכה באופן פון „מוסיף והולך ואור": אויב מ'שטייט במקומו (ניט באופן פון מוסיף והולך), קען דאס האבן אלע מעלות אבער דאס איז ניט „יפוצו", וואס מיינט — פארשפרייטן.

ויש להוסיף, אז אויך דער עצם ענין פון „שמן" (פנימיות התורה) באווייזט אויף די המשכה למטה מטה, ביז אין „חוצה" — כידוע אז שמן מפעפע בכל דבר[94], אפילו בשעת דאס רירט אן נאר בקצהו קטן, ווערט עס נתפשט אין די גאנצע זאך[95].

וואס דאס איז דער תוכן פון „יפוצו מעינותיך חוצה": מ'זאל זיין א חסיד נוסף על שעת לימוד התורה און עבודת התפלה והמצוות בכלל, נאר אויך אין „חוצה", אין טאג טעגלעכן לעבן, און דאס זאל דורכנעמען כל חלקי הגוף, נוסף על המוח ולב, נאר אויך ביז דעם רגל[96], ביז אויך די (הנהגה מיט די) צפרניים (אויך צפרניים שברגל), כידוע פתגם בעל הגאולה[97] בנוגע צו „שורפן חסיד"[98], אז הנהגת החסיד דריקט זיך אויס אויך אין זיין הנהגה מיט זיינע אפ־געשארענע צפרניים, וואס צפרניים בכלל איז א דבר טפל, ביז א דבר חיצוני לגמרי[99], עאכו"כ לאחרי ווי זיי זיינען אפגעשארן.

90) ראה ס' השיחות תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

91) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 432 ואילך. ח"י ע' 106. חט"ו ע' 282. ועוד.

92) ולהעיר גם מדברי אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בנוגע למאסרו של אדה"ז: מה הזית הזה כשכותשין אותו הוא מוציא שמנו כו' כן ע"י הקיטרוגי' שהיו בפ"ב נתגלה הפנימי' דוקא (ס' השיחות תורת שלום ע' 26).

93) לקו"ת שה"ש ב, ד ואילך. ובארוכה — אמרי בינה שער הק"ש פנ"ד ואילך.

94) ראה חולין צז, רע"א. שו"ע יו"ד סק"ה ס"ה.

95) ויתירה מזו: שמן הוא העסענץ, העצם שבכל דבר, כי מכל דבר אפשר להוציא שמן (תו"א מקץ לט, א. קי, ד. ועוד).

96) וידועה תורת אדה"ז עה"פ (תולדות כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי: אברהם האט דערהערט דעם אייבערשטנס ציווי אויך אפילו אין פיאטע. וביאור כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע: דער תכלית פון חסידות איז אז די פיאטע זאהל דערהערין געטליכקאייט (מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר — נדפס ב„התמים" חוברת ו ע' נב [רצג, ב] ואילך. אגרות־קודש שלו ח"ג ע' תקסח ואילך. וראה שיחת י"ב תמוז תרצ"ט (תש"ח) ס"ז־ח (סה"מ תש"ח ע' 253 ואילך)).

97) לקו"ד ח"א סח, א. לקו"ש ח"י ע' 248.

98) אע"ג שמזיק לו — נדה יז, א ובתוד"ה שורפן.

99) כמובן מזה שקוצצים הצפרניים, בכל ערב שבת (לכבוד שבת וכיו"ב (ראה שו"ע או"ח סר"ס ס"א. שו"ע אדה"ז שם סעיף ב)).

ביז אַז מ'איז מפיץ די מעינות החסידות אין „חוצה" כפשוטו, אויך ביי אַנדערע אידן וואָס געפינען זיך לעת עתה ברשות הרבים (טורי דפרודא[100]), ע"ד נרות חנוכה וואָס זיינען מאיר „על פתח ביתו מבחוץ".

ע"ד המדובר לעיל, אַז פון דעם כלל (ווי די מעינות התורה שטייען בשרשן) דאַרף עס אַראָפּקומען אין דעם פרט, „חוצה", חינוך „ע"פ דרכו". ואדרבה: „סוף מעשה במחשבה תחלה", דוקא דורך דעם וואָס די „מעינות" פון פנימיות התורה ווערן נתלבש אין הבנה והשגה („חוצה" שבאדם), ביז אין „חוצה" כפשוטו באופן של „יפוצו", ווערט „נמשך עצם פנימיות התורה", וואָרום די „ירידה והשפלה" אין „סוף מעשה" ווערט נמשך מכח עליון יותר („מחשבה תחלה"), ביז העכער פאַר שרש המעינות עצמן.

עאכו"כ די גאולה (בי"ט כסלו) פון „יפוצו מעינותיך חוצה" (וואָס איז געקומען לאחרי הירידה והעלם והסתר) — נעמט זיך פון אַ מקום נאָך יותר עליון. ע"ד המדובר לעיל אַז דער ענין החינוך (חנוכה) נעמט זיך ממקום עליון יותר.

יא. די הוראה דערפון אין מעשה בפועל — „סוף מעשה במחשבה תחלה":

קומענדיק פון י"ט כסלו און שטייענדיק ביום ראשון דחנוכה — דאַרף צוקומען אַ חינוך והתגברות חדשה אין „יפוצו מעינותיך חוצה", נוסף אויף לערנען פאַר זיך, זיך אויך מאחד זיין מיט אַנדערע אידן, דורך זיי מחנך זיין און צו זיי מפיץ זיין די מעינות החסידות.

ובאותיות אחרות ומתאימות לדורנו זה (כמדובר כמ"פ לאחרונה[101]): כל אחד ואחת בדורנו זה האָט דעם ציווי פון נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר צו ווערן שלוחים און אַרויסגיין אין „חוצה" (אע"פ וואָס ס'איז „חוצה", ואדרבה — וויבאַלד אַז ס'איז „חוצה") בכדי „אָנצינדן ליכטעלעך"[102], „נר ה' נשמת אדם"[103] פון יעדער איד, דורך „נר מצוה ותורה אור".

און טאָן אין דעם במעשה בפועל, „סוף מעשה": נוסף אויף רעדן און שטורעמען וועגן דעם, און מעורר זיין אַז אַנדערע זאָלן טאָן — דאָס איז אפשר „מעשה", אָבער ניט „סוף מעשה", במילא אויך ניט „מחשבה תחלה"; „סוף מעשה" הייסט — אַז מ'גייט אַליין אַרויס און מ'רעדט מיט אַ אידן ער זאָל לערנען די מעינות החסידות, אָדער מקיים זיין אַן אַנדערע מצוה (פון „נר מצוה ותורה אור"), וואָס ער האָט נעכטן נאָך ניט געטאָן! — און דוקא דעמולט האָט מען „מחשבה תחלה", תחלת המחשבה והכוונה פון נשיא דורנו, ביז — פון עצמותו ית'.

און טאָן אין דעם באופן פון חינוך „על פי דרכו" („סוף מעשה" בתכלית): מ'לערנט מיט דעם צווייטן די מעינות החסידות, וואָס זיינען אין זיך כולל כל התורה כולה, אָבער מ'איז זיי מלביש אין אותיות וועלכע זיינען ניט „רוב טובה שאין יכול לקבל"[104], נאָר וועלכע זיינען

---

100) ראה דרושים שבהערה 77.

101) שיחות: ש"פ חיי שרה (לעיל ע' 87 ואילך: 100 ואילך). ש"פ וישלח (לעיל ע' 130 ואילך). ועוד.

102) כפתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע שכאו"א צ"ל „אַ לאָמטערנטשיק" (הובא בס' השיחות תש"א ע' 136. וראה בארוכה שיחת י"ג תמוז תשכ"ב).

103) משלי כ, כז.

104) ראה תענית כג, א (בעין יעקב).

אפגעמאסטן לויט זיינע כלים בכדי ער זאל זיי קענען מקבל זיין (ועאכו"כ זיך דערפון ניט אפשרעקן), באופן פון מן הקל אל הכבד, כידוע דרכי החינוך.

און דוקא אין דעם „סוף מעשה" ליגט „מחשבה תחלה"!

יב. איינער קען דאך מיינען: בעסער ער זאל זיך אליין זעצן לערנען תורה, תורת החסידות, אדער מאכן א חסיד'ישען פארברענגען און רעדן טיפע ענינים אין השכלה — איידער ער זאל ארויסגיין אין „חוצה" און רעדן (און גאר אמאל אויף ענגליש...) מיט א צווייטן אידן וועגן „אל"ף בי"ת" פון אידישקייט און פון חסידות, רעדן וועגן זאגן „מודה אני" בבוקר, וועגן וויסן אז ס'איז דא אן אויבערשטער און ער איז אן אויבערשטער אויף אים, וכיו"ב — לכאורה גאר איינפאכע זאכן, וואס האבן לכאורה כלל וכלל קיין ערך ניט צו טיפע השכלה, און הויכע דרגות אין עבודת ה'[105]!

זאגט מען אים: די כוונה „במחשבה תחלה" איז דוקא אין „סוף מעשה"; די כוונה בבריאת העולם איז ניט אין די עולמות העליונים, נאר דוקא אין בריאת עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו[106], און מאכן דארט א דירה לו ית' בתחתונים; און ירידת הנשמה בגוף איז ניט צוליב תיקון הנשמה, נאר בכדי לתקן הגוף ונה"ב וחלקו בעולם[107].

און בכדי דורכפירן די כוונה איז אמאל וויכטיקער צו מעורר זיין א צווייטן אידן אין „אל"ף־בי"ת" פון אידישקייט, איידער אליין שטייגען בתכלית השלימות כו'.

כסיפור הידוע וואס דער בעש"ט האט געזאגט ר' מרדכי'ן[108]: א נשמה קומט אראפ דא למטה און לעבט אפ זיבעציק אכציק יאר צו טאן א אידן א טובה איין מאל!

א מאמר נפלא: לא בשופטני עסקינן (ועאכו"כ לא ברשיעי) — רעדט מען וועגן א אידן וואס לערנט תורה און איז מקיים מצוות בכל יום ויום במשך זיינע שבעים־שמונים שנה, כולל מצות קריאת שמע, קבלת עול מלכות שמים[109], דער יסוד פון אלע מצוות, אויך די מצוה פון טאן א טובה א אידן. ועד כדי כך אז ע"פ שו"ע איז מצות קריאת שמע קודם און דערנאך גייט ער טאן א טובה א אידן (מצות צדקה וכיו"ב)[110]; ואעפ"כ זאגט דער בעש"ט, אז ירידת הנשמה בגוף קען זיין ניט צוליב מקיים זיין די אלע מצוות, כולל מצות ק"ש, נאר בכדי טאן א אידן א טובה איין און איינציקען מאל!!

ועד כדי כך, אז אפילו אויב ער לעבט ניט בלויז „ימי שנותינו בהם שבעים שנה", נאר „אם בגבורות שמונים שנה"[111] — איז דאס אלץ צוליב טאן א טובה א אידן איין מאל.

זיכער דארף ער און מוז מקיים זיין מצות ק"ש ושאר כל המצוות און יעדער טאג וכו', און ער באקומט דערפאר שכר, ש"י עולמות וכו'; אבער תכלית

105) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 91 ואילך.

106) תניא פל"ו.

107) תניא פל"ז (מח, ב). מע"ח שער כו פ"א.

108) „היום יום" ה' אייר. אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ: ח"ג ע' קעד. רצה. ח"ד ע' תקכא. ח"ה ע' קי. ח"ז ע' כא. ח"ח ע' רמו. תקיא. ועוד.

109) ראה ברכות רפ"ב.

110) באם לא שהוא פקו"נ.

111) תהלים צ, י.

ירידת נשמתו בגוף איז ניט צוליב דעם (דאָס וואָלט זיך אָפּגעטאָן אויך בלעדו ובשלימות), נאָר צוליב אַ טובה־טאָן אַ אידן, און דעם איין מאָל — דאָס איז שליחותו דוקא.

אפילו אויב מ'האָט נאָך אַלץ קשיות און מ'פאַרשטייט עס ניט אינגאַנצן — איז דאָך גאַנץ אידישקייט געבויט אויף הקדמת נעשה לנשמע[112], פריער „נעשה", דערנאָך „נשמע ונבין".

יג. און מ'האָט דעם כלל אַז „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[113], מ'האָט זיכער די כחות אויף דעם. ובפרט בנוגע צו „יפוצו מעינותיך חוצה" — ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט דערציילט כמה פעמים[114]: אַז צוליב דער מסירת נפש פון אַלטן רבי'ן האָט מען גע'פסק'נט אין בית דין שלמעלה אַז „בכל ענין של תורה יר"ש ומדות טובות תהי' יד כל מקושריו והולכי בעקבותיו על העליונה".

מובן ופשוט, אַז דאָס מיינט פדה בשלום, ניט באופן של מלחמה ח"ו נאָר דוקא בדרכי נועם ובדרכי שלום, ווי ער האָט אַליין מדגיש געווען בנוגע לגאולתו[115], אַז דאָס איז אַ גאולה פאַר־בונדן מיט „פדה בשלום"[116].

עאכו"כ בדורנו זה — ווען עס זיינען ניטאָ די מנגדים און סכנת נפשות וואָס זיינען אַמאָל געווען, נאָר מ'קען מקיים זיין וואָס די רביים ווילן און מפיץ זיין די מעינות חוצה בלי שום התנגדות, בדרכי נועם ובדרכי שלום, כמדובר כמ"פ.

ואפילו אויב אים ווייזט זיך אויס אַז דער וועלכער שטייט כנגדו איז אַ מנגד — קען זיין אַז ער קוקט ניט אין דער ריכטיקער ריכטונג, יענער איז ניט בעולמו: אָדער — אויב ער וועט מיט יענעם רעדן אויפן פאַסיקן אופן, וועט ער אין אים גופא מגלה זיין די „מעינות", חלקו ב(מעינות ה)תורה — און יענער וועט ווערן זיין ידיד נאמן כל הימים ווייל ער האָט אים געהאָלפן מגלה זיין זיינע ארץ חפץ[117] — ווי מ'האָט עס געזען במוחש בכו"כ מקומות.

יד. אין די עבודה הנ"ל איז דאָ אַ הדגשה מיוחדת פאַר נשי ובנות ישראל[118]. ובהקדמה:

ס'איז ידוע די צוויי דיעות בפירוש הגמרא[119] אַז „נשים חייבות בנר חנוכה שאף הן היו באותו הנס" [ועד"ז אין דעם וואָס שטייט „אף הן היו באותו הנס" לגבי נס יציאת מצרים[120] ונס פורים[121]]: איין דיעה[122] — אַז „על ידי אשה נעשה (עיקר[123]) הנס"[124], און אַ צווייטע

---

112) משפטים כד, ז. שבת פח, א.

113) במדב"ר פי"ב, ג.

114) קיצורים והערות לתניא ס"ע קכב ואילך. אגרות־קודש שלו ח"ד ס"ע רסד ואילך (ובהנסמן שם).

115) במכתבו הידוע: כשקריתי בספר תהלים בפסוק פדה בשלום נפשי . . יצאתי בשלום (נדפס באגרות־קודש אדה"ז (קה"ת, תש"מ) סל"ח). וראה תניא אגה"ק ס"ב.

116) ראה ד"ה פדה בשלום לאדמו"ר האמצעי (בשערי תשובה ח"א). ועוד.

117) מלאכי ג, יב. — ראה כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סמ"ד. שם סצ"ח. אגרות־קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ג ע' קפ. קפח. רפה. ח"ד ע' קיט. ח"ה ע' שמח.

118) בשבת זה נתקיימה „פגישה" של נשי ובנות ישראל.

119) שבת כג, א.

120) פסחים קי, ריש ע"ב.

121) מגילה ד, א.

122) רש"י ור"ן שבת שם. רשב"ם פסחים שם.

123) תוד"ה שאף הן מגילה שם — בשם הרשב"ם.

124) בפורים על ידי אסתר, בחנוכה על ידי יהודית (וראה לקמן הערה 127), בפסח שבזכות

דיעה[125] — אז „אף הן משמע שאינן עיקר (שהן טפלות)", נאר אז זיי זיינען געווען אין דער סכנה מיט אלע אידן און זיינען ניצל געווארן צוזאמען מיט זיי[126].

ויש לומר אז מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי (ווארום מ'קען דאך ניט זאגן אז ס'איז דא אין דעם א מחלוקת במציאות):

דער נס חנוכה (ועד"ז נס יצי"מ ונס פורים) האט ניט פאסירט ברגע אחד ובמאורע אחת ובנס אחד, נאר דאס האט גענומען צייט און באשטאנען פון כמה מאורעות ונסים ופרטים.

ועפ"ז קען מען זאגן: אין איין חלק (וזמן) ונס איז דער (עיקר) געווען ע"י אשה[127], און אין א צווייטן חלק (וזמן) ונס — זיינען די נשים געווען צוזאמען מיט די אנשים[128]:

בא חנוכה: אויך לאחרי דעם נס שנעשה ע"י אשה, האט מען געדארפט אנקומען צו נאך נסים כולל בנצחון המלחמה, ועאכו"כ דעם נס פון פך השמן, וואס אין די אנדערע נסים זיינען די נשים געווען „גם" צוזאמען מיט די אנשים.

בא יצי"מ: אויך לאחרי זה וואס די נשים האבט געהאט קינדער וכו' (וואס בזכות זה נגאלו), זיינען געווען א ריבוי נסים, במשך א ריבוי שנים, ביז מ'איז ארויס פון מצרים. ובנסים אלו זיינען די נשים געווען צוזאמען מיט די אנשים.

בא פורים: אויך לאחרי די השתדלות פון אסתר זיינען געווען כמה נסים בהצלת בני ישראל, וואס אין זיי זיינען די נשים (און אסתר) געווען צוזאמען מיט די אנשים.

טו. דערפון האט מען דעם לימוד בנוגע צו די עבודה הנ"ל פון חנוכה מלשון חינוך.

ובפרט אז דור הולך ודור בא[129], די מעלה פון נשי ובנות ישראל (בדור מצרים ובדור פורים ו)בדור חנוכה טראגט זיך איבער אויך אין די דורות שלאחרי זה[130]. ובפרט ע"פ הידוע אז רוב נשמות פון אונזער דור זיינען נשמות ישנות, דור הולך פון די דורות שלפנ"ז (און ספעציעל בדורנו זה וועל־כער איז גלגול פון דור יוצאי מצרים[131]):

מ'זעט בפועל אז אין דעם ענין החינוך האבן נשי ובנות ישראל א הויפט איינ־טייל, ובפרט חינוך פון גאר קליינע קינ־

נשים צדקניות שבאותו הדור נגאלו (סוטה יא, ב. שמו"ר פ"א, יב. וראה במדב"ר פ"ג, ו) — רשב"ם שם.

125) תוס' שם. תוד"ה היו — פסחים שם. ע"פ ירושלמי מגילה פ"ב ה"ה.

126) בפורים — אף הנשים היו בגזירת להשמיד ולהרוג, וכן בפסח שהיו משעובדות לפרעה, וכן בחנוכה הגזירה היתה „מאד עליהן" — תוס' מגילה שם.

127) שבתו של יוחנן שיכרה את ראש האויבים וחתכה ראשו ועל ידי כן ברחו כולם (ר"ן שבת שם. וראה תוס' פסחים ומגילה שם (בשם רשב"ם): ובחנוכה ע"י יהודית), או שאחותו של יהודה המכבי לבשה סמרטוטים בשעת החופה, ונתקנא לה יהודה ומאז גברו היוונים (פסקי ריא"ז הל' חנוכה פ"ב אות טו. וראה פע"ח סוף שער החנוכה: גאולת יון ע"י בת מתתיהו).

128) וראה פרש"י שבת שם: גזרו יוונים על הבתולות הנשואות כו'. ובתוס' מגילה שם, שגם „הגזירה היתה מאד עליהן". וברמב"ם הל' חנוכה רפ"ג: ופשטו ידם כו' בבנותיהם.

129) לי הכתוב — קהלת א, ד.

130) ובמיוחד בכח הנשים להביא הגאולה — כדאיתא במדרש (יל"ש רות רמז תרו בסופו. ממדרש זוטא רות) אין הדורות נגאלים אלא בשכר נשים צדקניות בישראל.

131) שער הגלגולים הקדמה כ. ל"ת וספר הליקוטים (להאריז"ל) שמות ג, ד.

דער, וואָס איז תלוי (כמעט) אינגאַנצן אין נשים ובנות — ד.ה. אַז דאָס איז ע"ד „על ידי האשה נעשה הנס".

דערנאָך ווען די קינדער וואַקסן אויף, דעמולט איז דער חינוך תלוי אין דעם איש ואשה צוזאַמען: די אשה איז דעמולט בבחי' „אף הן", צוזאַמען מיט די אנשים.

אָבער קדושה לא זזה ממקומה[132], אויך לאחרי ווי קינדער וואַקסן אויף בלייבט די מעלה פון אַן אשה לגבי האיש („על ידי האשה נעשה הנס") — כידוע אַז די אשה איז „עקרת הבית"[133], ובפרט — אין איר הענגט אָפּ נקיון ושלימות הבית ברוחניות, (און דערפון ווערט נשתלשל אַז אין איר (בעיקר) הענגט אָפּ נקיון הבית בגשמיות).

ועד"ז איז עס אויך בנוגע צו חינוך במובן הרחב — הפצת היהדות והפצת המעינות חוצה (דער תוכן פון י"ט כסלו און חנוכה, כנ"ל באריכה). ווי מ'זעט, אַז בכמה ענינים קען אַ אשה מער (ווי אַן איש) מצליח זיין אין משפיע זיין אויף אַנדערע בעניני יהדות והפצת המעינות חוצה [וכמובן — כ"ז באופן של צניעות, מהדרין מן המהדרין].

טז. ויה"ר אַז דורך די הוספה אין „מעשינו ועבודתינו" בכלל — וואָס אין דעם איז תלוי די גאולה [אפילו אויב מ'האַלט אַז מ'איז אַן עניו ושפל, מ'האַלט ניט פון זיך, אָדער ער איז באופן „הצנע לכת עם אלקיך"[134] — זאָגט דער אַלטער רבי אַז אין זיין מעשה ועבודה, „מעשינו ועבודתינו", איז תלוי די גאולה],

עאכו"כ אין „יפוצו מעינותיך חוצה", וואָס ברענגט אתי מר דא מלכא משיחא —

די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיחא צדקנו,

און אַלע אידן, „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[135], „קהל גדול"[136] (לשון יחיד) — „ישובו הנה"[136], לארצנו הקדושה, און אין ירושלים עיר הקודש, בהר הקודש, בביהמ"ק השלישי, וכספם וזהבם אתם[137], כולל „כספם וזהבם" הרוחניים[138] — „מעשינו ועבודתינו",

און מ'וועט צינדן די מנורה של שבעת נרות בביהמ"ק השלישי, ונוסף לזה — אויך נרות חנוכה במנורה של שמונה נרות, און אויך האָבן די שלימות פון עשרה (שירה העשירית[139] וכו') אין אַלע ענינים,

במהרה בימינו ממש, און אויך בלשון תרגום[140] — בעגלא דידן ממש.

---

132) ראה ע"ח שער ד פ"ג. שער לד פ"ג. שער לה פ"א. אגה"ק ביאור לסי' ז"ך.

133) ראה ב"ר פע"א, ב. זח"א קנד, א. אוה"ת נ"ך ח"ב ע' תתעא ושם ע' תתנח ואילך.

134) מיכה ו, ח.

135) כמ"ש ביצי"מ — בא י, ט.

136) ירמי' לא, ז.

137) ישעי' ס, ט.

138) ראה תו"א ריש פרשתנו. תו"ח שם נח, א ואילך. לקו"ת בהעלותך לב, ד.

139) מכילתא בשלח טו, א.

140) ראה תו"א עז, ד. לקו"ש ח"ט ע' 23 הערה 61.

משיחות ש"פ וישב, מבה"ח טבת, א' דחנוכה ה'תשמ"ז

א. ההתוועדות ביום הש"ק זה — קשורה עם כו"כ ענינים: (א) שבת, (ב) דשנת השמיטה, (ג) מברכים החודש, (ד) שבת שלאחרי י"ט כסלו, (ה) שבת חנוכה, ובזה גופא — (ו) א' דחנוכה.

והנה, בכל ענינים אלו מודגשת אחדותם של ישראל (כדלקמן), אמנם, בענינו החדש ואינו תדיר (ע"פ רוב — אחת בשנה, בשנה זו — ב' פעמים) דיום זה, שבת חנוכה[1], שקביעותו בשנה זו ביום א' דחנוכה — ישנה הדגשה נוספת ועיקרית בענין האחדות, כדלקמן.

ב. ביאור הדגשת אחדותם של ישראל — בענינים האמורים:

א) בעצם ענין השבת — „ויקהל משה", „עשה לך קהלות גדולות . . כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהילות בכל שבת ושבת"[2].

ונוסף לזה, מכיון ש„אימת שבת" פועלת שאפילו עם־הארץ אינו משקר, ויכולים לסמוך עליו כשאומר שפירותיו מתוקנין (אע"פ שבימות החול, כולל ערב שבת ומוצאי שבת, פירותיו דמאי)[3], נמצא, שביום השבת נעשה ענין האחדות דתלמיד־חכם ועם־הארץ — ב' סוגים, מן הקצה אל הקצה לגמרי — שגם ת"ח יכול לאכול על שולחנו של ע"ה, כלומר, אחדות בעניני אכילה ושתי', שנעשים דם ובשר כבשרו, ועד שמשפיעים גם על תכונות הנפש[4].

ב) האחדות דיום השבת מודגשת יותר בשנת השמיטה, שכולה (גם ימי החול שבה) „שבת לה'"[5] — דמכיון שלא עוסקים בעבודת השדה וכרם, אזי בטילה ההתחלקות בין איש לרעהו הקשורה עם החלוקה דשדה וכרם בפ"ע, חלקו המיוחד בארץ וכו', ועד כדי כך, שזוהי ההכנה ל„הקהל[6] את העם האנשים והנשים והטף", „מקץ[7] שבע שנים במועד שנת השמיטה"[8].

ג) בשבת מברכים החודש — כתקנת כ"ק מו"ח אדמו"ר[9] „לקבוע את יום הש"ק מברכים החודש ליום התוועדות", והרי ענינה של התוועדות הוא — אהבת ישראל ואחדות ישראל, כדברי רבינו הזקן ע"ד ה„פתקא אשר משמי שמיא נחיתא כו'" בביאור גודל מעלתה של התוועדות חסידית[10].

ויש להוסיף, שענין זה מודגש גם „בשמו אשר יקראו לו" ע"פ מנהג

---

1) דאף שעניין השבת ומברכים החודש הם באופן ד„תדיר" לגבי שבת חנוכה — י"ל שענינו המיוחד של יום זה („כל יומא ויומא עביד עבידתי'"), שבת חנוכה, נעשה „שער" לכל שאר עניני היום.

2) יל"ש ר"פ ויקהל. שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סר"צ ס"ג.

3) דמאי רפ"ד. רמב"ם הל' מעשר רפי"ב.

4) ראה לקו"ש חי"ג ע' 260, וכהנסמן שם.

5) בהר כה, ב. שם, ד.

6) וילך לא, יב.

7) שם, יו"ד.

8) ראה גם מכתב ל' תשרי, ר"ח מרחשון ש.ז. (נדפס לקמן ח"ב בהוספות).

9) במכתבו (נדפס בקובץ מכתבים לתהלים. אגרות־קודש שלו ח"ג ע' תכג). „היום יום" — כ"ז כסלו, ב' דחנוכה. ועוד.

10) הובא במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס בקובץ מכתבים לתהלים. אגרות־קודש שלו ח"ג ע' תיג).

ישראל („תורה היא"[11]) — „התוועדות", מלשון הכתוב[12] „הילכו שנים יחדיו בלתי אם נועדו", היינו, שעם היותם „שנים", נעשה אצלם ענין האחדות, באופן ד„יחדיו", מלשון ומאותיות יחיד, לא רק „אחד", אלא גם „יחיד"[13].

ד) בשבת שלאחרי י"ט כסלו — שבו נעשה העילוי והשלימות („ויכולו"[14], מלשון כליון, וגם מלשון תענוג[15]) דעניני י"ט כסלו, „חג החגים"[16], והרי ענינו של י"ט כסלו הוא — הגילוי דנסתר ופנימיות התורה עד בגדרי השכל, „יתפרנסון"[17], באופן של הבנה והשגה בחב"ד שבנפש, אשר, ענין זה בהכרח שיומשך ממקום הכי נעלה (וי"ל — עד למעלה מהגדרים דהעלם וגילוי — העצמיות) שבתורה, בחי' היחידה[18], המעוררת ומגלה את העצמיות דישראל, בחי' היחידה שבנפש, שהיא למעלה מהתחלקות, אצל כל ישראל בהשוואה, ענין האחדות[19].

ה) בשבת חנוכה — שהרי חנוכה קשור עם חנוכת המזבח וחנוכת המקדש[20], שאז מתאספים רבים מיש־ראל יחדיו לשמוח בחנוכה זו (במכ"ש וק"ו מעשיית משתה ושמחה בחנוכת בית פרטי דכאו"א מישראל[21]), ובפרט להדעות[22] שבימי חנוכה יש לנהוג שמחה ומשתה (כמדובר בארוכה בשנה שעברה[23]), והרי כללות הענין דמשתה ושמחה אינו שייך (כל כך) ביחיד, כי אם, בצירוף כמה וכמה מישראל[24], באופן של אחדות.

ו) ונוסף לזה, ישנה הדגשה מיוחדת בענין האחדות — ביום ראשון דחנוכה, ובפרט שחל בשנה זו ביום השבת:

בקריאת התורה דא' חנוכה[25] קורין

---

11) תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ב ע' 56 הערה 2.

12) עמוס ג, ג.

13) ראה תו"א ר"פ וארא (נה, ב). אמ"ב שער הק"ש רפ"ח (כ, א). סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פי"ח (קכד, א). ובכ"מ.

14) בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.

15) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א מב, ב ואילך. כרך ג תקח, א ואילך).

16) מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נעתק ב„היום יום" — בהקדמה. אגרות־קודש שלו ח"ז ע' ל). וראה לקו"ש ח"ה ע' 436 ואילך.

17) תקו"ז ת"ו (בסופו). וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35.

18) ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ה ואילך.

19) להעיר משיעור היומי ברמב"ם — ריש הלכות מלוה ולוה, שהרי גמילות חסדים (הלוואה) הו"ע של שלום („פדה בשלום נפשי" — הענין די"ט כסלו), „מתוך שגומל חסד בגופו לחבירו הוא מכיר שהוא אוהבו ובא לידי אחוה ושלום" (פרש"י ד"ה פדה — ברכות ח, רע"א), אהבת ישראל ואחדות ישראל.

20) שבלי הלקט סקע"ד. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"כ ע' 633 הערה ד"ה בחנוכת כו'.

21) ראה תו"א פרשתנו כט, ד ואילך. לקו"ת ברכה צח, ד ואילך. ובכ"מ.

22) ראה רמב"ם הל' חנוכה פ"ג ה"ג: ימי שמחה. וראה גם מהרש"ל (יש"ש לב"ק פ"ז סל"ז) שלדעת הרמב"ם, „אותן הסעודות שעושים בימי חנוכה . . הם סעודות מצוה". וראה גם ב"ח או"ח סתר"ע, שמדברי הרמב"ם מוכח קצת „דבחנוכה יש לנהוג שמחה ומשתה". וראה גם רמ"א שם ס"ב, ש„י"א שיש קצת מצוה בריבוי הסעודות משום דבאותן הימים הי' חנוכת המזבח".

23) שיחת נר ה' דחנוכה (לקו"ש חכ"ה ע' 400).

24) ראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. הל' מגילה פ"ב הט"ז. וראה סידור (עם דא"ח) שער הסוכות רנז, רע"ג.

25) כידוע תורת אדמו"ר הזקן („היום יום" ב' חשון) שצריכים „לחיות עם הזמן", עם עניני התורה שלומדים וקורין באותו זמן, ומובן, דקאי לא רק על פרשת השבוע, אלא גם על הקריאה הנוספת שה"ה מענינא דיומא, ובנדו"ד — הקריאה דחנוכה, שקורין בתורה בציבור.

וראה לקו"ת ברכה צח, ג: „וכמו שקורין בחנוכה ענין קרבנות הנשיאים . . ועי' קריאת התורה פ' הנשיאים ממשיכים . . כנודע מענין קורא בתורה"

אודות התחלת הענין דחנוכת המזבח והמשכן[26] ע״י קרבנות הנשיאים — „ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח ביום המשח אותו ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח״[27], ש„שוו כולם בעצה אחת[28] . . והי׳ קרבן כולן שוה . . ולא הקריב אחד מהן יותר על חבירו . . כאילו כולם הקריבו ביום ראשון״[29].

ונמצא, שבקרה״ת דיום זה מודגשת אחדותם של ישראל — וגם בעניני העבודה שבהם חלוקים זה מזה. ובהקדמה:

באחדותם של ישראל — ב׳ ענינים: (א) מצד עצם הנשמה, שהיא אצל כל ישראל בשוה, כך, שאין חידוש בענין האחדות. (ב) גם מצד העבודה בפועל בכחות הגלויים, אשר, בענין זה ישנה התחלקות לפרטים, ואעפ״כ, נעשה ענין האחדות.

ולדוגמא[30]:

בהפטורה דשבת זה (שבת הא׳ דחנוכה) נאמר[31] „ראיתי והנה מנורת זהב כולה״, דקאי על כללות נש״י („כי הנשמה קרוי׳ נר, כמ״ש[32] נר ה׳ נשמת אדם, וכללות נש״י נקרא מנורה״), „מגדולי הצדיקים ועד פחותי ערך״, שכולם באופן ד„מנורת זהב״, ל׳ יחיד, „לקיים מש״נ[33] כולך יפה רעייתי״[34].

ובפרטיות יותר — „עד ירכה עד פרחה מקשה היא״[35], „ירכה היא הרגל התחתון („מדרגות התחתונות״), ופרחה הם הפרחים עליונים („בחי׳ עליונות״, „גדולי הצדיקים הנק׳ פרחה ע״ש שתורתם ותפלתם פרחה לעילא״), כולה כאחת נק׳ מנורה״.

ובאופן ד„מקשה״, „שצריך להיות אחדות גמור זה עם זה . . הירך עם הפרחים, שכל אחד יחזיק עצמו לבחי׳ ירך, ולחבירו בחי׳ פרח, וחבירו להיפך״, בדוגמת המנורה ש„ע״י המקשה שמקישים אותה, נעשה מה שלמעלה למטה ומה שלמטה למעלה, ונתערב הכל, עליון בתחתון ותחתון בעליון, כך כל ישראל ערבים זה בזה, כלומר, מעורבים זה בזה, כי אתם קרויים אדם, כמו האדם שיש לו ראש ורגל, והראש מקבל חיות גם מהרגל שצריך לו, כך כל ישראל ביחד הם נק׳ אדם אחד, קומה אחד״.

אמנם, ביחד עם זה, יש במנורה שבעה נרות, שהם ז׳ מדרגות חלוקות בעבודת ה׳[36], היינו, שבנוגע לעבודת ה׳ נחלקים כללות ישראל („מנורת זהב כולה״) לז׳ סוגים, ז׳ סוגי עבודה.

ובפרטיות יותר — נחלקים לי״ב סוגים, כנגד י״ב השבטים, אשר, כל שבט ושבט במסילתו יעלה, כדאיתא במדרש[37] בנוגע לקרבנות הנשיאים,

---

(שעי״ז „קורא להקב״ה לבוא אליו, כביכול, כאדם הקורא לחבירו שיבוא אליו, וכבן קטן הקורא לאביו לבוא אליו כו׳״ (תניא ספל״ז)).

26) שהיתה צריכה להיות בכ״ה בכסלו, שבו נגמרה מלאכת המשכן, ולכן, „שלם לו הקב״ה חנוכת חשמונאי״ (ילק״ש מלכים רמז קפד).

27) נשא ז, יו״ד.

28) אע״פ שהיתה זו עצה של אחד הנשיאים — „נתנאל בן צוער השיאן עצה זו״ (פרש״י נשא שם, יט — מבמדב״ר פי״ב, טז).

29) במדב״ר פי״ד, יג.

30) בהבא לקמן — ראה לקו״ת ר״פ בהעלותך (ד״ה בהעלותך את הנרות, וד״ה וזה מעשה המנורה, וד״ה ראיתי והנה מנורת).

31) זכרי׳ ד, ב.

32) משלי כ, כז.

33) שה״ש ד, ז.

34) במדב״ר פי״ג, ח.

35) בהעלותך ח, ד.

36) תו״א פרשתנו כט, א. מקץ לג, ג. לקו״ת בהעלותך שם. שערי אורה שער החנוכה (רד״ה בכ״ה בכסלו, ורד״ה כי עמך). ובכ״מ.

37) במדב״ר פי״ג, יד.

„אע"פ שקרבן שוה הקריבו כולם . . כל אחד ואחד הקריבו לפי דעתו", כוונות מיוחדות כו', בהתאם לענינו המיוחד של השבט (כפי שהולך ומפרט את הכוונות השונות דפרטי הקרבנות)[38].

ועפ"ז מובן החידוש בענין האחדות שבקרבנות הנשיאים — שגם בעניני העבודה שבהם מודגשת ההתחלקות (לז' סוגים, ובפרטיות יותר) לי"ב סוגים, מ"מ, מתאחדים כולם יחד.

ג. והנה, באחדותם של י"ב הנשי־אים ביום ראשון דחנוכת המזבח — כמה פרטים:

א) עצם העובדה ש„שוו כולם בעצה אחת", ברצון אחד וכוונה אחת, „כאיש אחד בלב אחד"[39], להתנדב אותם קרבנות לחנוכת המזבח.

ולא עוד, אלא שהי' צורך בציווי „נשיא אחד ליום נשיא אחד ליום יקריבו את קרבנם לחנוכת המזבח"[40], שכן, לולי ציווי מיוחד זה, משמע[41] שהיו מקריבים את קרבנותיהם [נוסף על הבאת העגלות והבקר[42], „ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב ושנים עשר בקר עגלה על שני הנשיאים[43] ושור לאחד ויקריבו אותם לפני המשכן"[44]] ביום אחד.

ב) גם הציווי על ההתחלקות ד„נשיא אחד ליום גו'" — הי' ביום הראשון[45], היום שהתאחדו בו בעצה אחת.

ויתירה מזה — גם ההתחלקות בפועל (לא רק הציווי על ההתחלקות) התחילה כבר ביום הראשון („ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו נחשון בן עמינדב למטה יהודה"), במעמד ומצב ש„כל השבטים הם שוים וחביבים כולם לפני הקב"ה, ויתירה מזה — שהעלה עליהם הכתוב כאילו ביום ראשון הקריבו כולם, לקיים מה שנאמר כולך יפה רעייתי"[46].

---

38) ראה גם תו"א בראשית ח, ב. לקו"ת ברכה צח, ג.

39) פרש"י יתרו יט, ב (וראה מכילתא עה"פ) — בנוגע למתן תורה, שההכנה לזה ע"י האחדות — „אמר הקב"ה הואיל . . ואהבו את השלום ונעשו חני' אחת, הרי השעה שאתן להם את תורתי" (ויק"ר פ"ט, ט). ומזה מובן גם בנוגע לחנוכת המשכן והמזבח — המשך ושלימות השראת השכינה בעולם (ע"י עבודתם של ישראל), שהתחילה (מלמעלה) במ"ת („עמד משה והורידה לארץ, שנאמר וירד ה' על הר סיני", וכתיב באתי לגני אחותי כלה, אימתי כשהוקם המשכן" (תנחומא נשא טז. וראה המשך באתי לגני הש"ת בתחלתו)) וחנוכתו — שההכנה לזה היא ע"י ענין האחדות.

40) נשא ז, יא.

41) כי מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה (מכילתא ופרש"י בא יב, יז), ו„מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל", „מה שהוא עושה הוא אומר לישראל לעשות" (שמו"ר פ"ל, ט) — שצריך הקב"ה לקבל הקרבן מיד כשמביאים אותו.

42) להעיר שגם העגלות הם בגדר קרבן — כלשון הכתוב „ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות גו'", וכדאיתא במדרש (במדב"ר פי"ב, יח) „הי' משה מתיירא . . שמא אחת מן העגלות נשברה . . ונמצא קרבן של נשיאים פסול, א"ל הקב"ה והיו . . ניתן להם הווי' שיהיו קיימים לעולם". ועד"ז בנוגע להבקר – כפי שממשיך שם כמה דעות היכן הקריבום — בגלגל, כגבעון או בבית עולמים (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ח ע' 44).

43) ובזה גופא מודגש ענין האחדות — שצריך להתאחד עם עוד נשיא, ושניהם יחדיו מביאים עגלה אחת, ולולי זאת, אין כאן מציאות של עגלה, שהרי חצי עגלה אינה ראוי' לשימוש.

44) נשא ז, ג.

45) „ראשון לבריאת העולם", „יום אחד", שהי' הקב"ה יחיד בעולמו — כמפורש במדרש (במדב"ר פי"ג, ו) „מהו ביום הראשון, מן היום הראשון שברא הקב"ה את העולם נתאווה לדור עם בריותיו בתחתונים . . יום ראשון אינו אומר אלא יום אחד . . שעד שהקב"ה יחיד בעולמו נתאווה לדור עם בריותיו בתחתונים . . כיון שהוקם המשכן והשרה בו הקב"ה שכינתו ובאו הנשיאים להקריב, אמר הקב"ה יכתב שביום זה נברא העולם".

46) במדב"ר פי"ד, יב (בסופו).

וראה גם שם, יג. פי"ג, ט: „כאילו כולם הקריבו ביום ראשון וכאילו כולם הקריבו ביום אחרון", היינו,

כלומר: בציווי ד„נשיא אחד ליום גו'" — ב' קצוות: מחד גיסא — הדגשה על ענין ההתחלקות, ולאידך גיסא — זמן הציווי הוא ביום ראשון, שבו התאחדו כולם.

וב' קצוות אלו הם גם בהקרבה בפועל: מחד גיסא — הקריב ביום הראשון נשיא אחד, ענין של התחלקות, ולאידך גיסא — (בקרבן שלו[47]) „כאילו ביום ראשון הקריבו כולם"[48].

ד. וביאור הענין:

אחדות — נמשכת ממקום נעלה ביותר, פשיטות שלמעלה מהתחלקות, שלכן, לא שייך שם התחלקות פרטים כו'. אמנם, תכלית הכוונה היא — שענין נעלה זה יומשך בהתחלקות לפרטים דוקא, היינו, שגם בענין ההתחלקות לפרטים יהי' ניכר הפשיטות שלמעלה מהתחלקות, כך, שכל פרט ופרט נעשה חדור בנקודה העצמית שלמעלה מהת־חלקות.

וענין זה מתבטא בחיבור ב' הקצוות הנ"ל (ההתחלקות ד„נשיא אחד ליום גו'" ביחד עם זה ש„כאילו ביום ראשון הקריבו כולם") — להורות ולהדגיש שאין להסתפק בענין האחדות, הנקודה העצמית שלמעלה מהתחלקות, אלא, צריך להמשיך זה גם בהתחלקות לפרטים, ובאופן שכל פרט ופרט נעשה חדור בנקודה העצמית שלמעלה מהת־חלקות.

ה. דוגמא לדבר — בעבודה הפרטית דכאו"א מישראל:

אמרו חז"ל[49]: „הולד . . במעי אמו . . נר דלוק לו על ראשו . . ומלמדין אותו כל התורה כולה . . וכיון שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על פיו ומשכחו כל התורה כולה". ומבואר בחסידות[50], ש„הארת התורה שהאירה הארה גדולה ועצומה בנשמתו בטרם שנתלבשה לגמרי בגוף החומרי, היא הנותנת כח ועוז שמאיר בה אור התורה אחר שנת־לבשה בגוף החומרי . . מתוך הרשימו שנשאר אחר השכחה".

והענין בזה:

התורה — היא חכמתו ורצונו של הקב"ה. ומצד גודל הפלאת מעלתה, לא שייך שהאדם התחתון יוכל להשיגה

שענין האחדות מודגש גם ביום אחרון, שבו קורין הסך־הכל דקרבנות הנשיאים יחדיו, באופן שלא ניכר קרבנו הפרטי דכל נשיא.

ויש לומר, שהחידוש באחדות דיום ראשון לגבי האחדות דיום אחרון — שגם האחדות שלפני ההתחלקות, ע"ד ובדוגמת העילוי ד„יחיד" לגבי „אחד", נמשכת וחודרת בהתחלקות לפרטים, כדלקמן בפנים.

47) כדיוק לשון הכתוב „וקרבנו", בוא"ו — כדאיתא במדרש (במדב"ר פי"ג, ח) „בכל השבטים כתיב קרבנו, ובנשיא יהודה כתיב וקרבנו, אתמהא, הוא הקריב ראשון ואמר וקרבנו, לא הי' צ"ל כן, אלא הראשון קרבנו והאחרונים וקרבנו . . אתה (יהודה) הוא שהקרבת אחרון, שכך כתיב וקרבנו, עשה אותך טפלה לאחיך, הוי כולך יפה וגו'".

48) וי"ל, שכן הוא גם במתן־תורה (השייך לחנוכת המשכן, כנ"ל הערה 39) — דאף שישנם ריבוי ענינים שהתגלותם הוצרכה להיות בזמן מסויים (ד„את הכל עשה יפה בעתו" — קהלת ג, יא. וראה קה"ר שם) וע"י איש מסויים*, מ"מ, נתינתם היתה במ"ת, וכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן למשה מסיני (כדלקמן ס"ה). וי"ל, שכן הוא בנדו"ד, דאף שקרבנו של כל נשיא הוצרך להיות בפועל ובגלוי בזמן מיוחד, „נשיא אחד ליום", מ"מ, ישנם כבר הקרבנות דכולם („בכח") ביום ראשון, „כאילו ביום ראשון הקריבו כולם".

*) ראה אגה"ק סכ"ו (קנה, א): „כל איש ישראל צריך לגלות תעלומות חכמה ולחדש שכל חדש בהעלאת כל הניצוצות שנפלו לחלקה ולגורלה".

49) נדה ל, ב.

50) לקו"ת שלח מד, א. ובכ"מ.

במוחו, כי אם, לאחרי הנתינת־כח מלימוד התורה שלמד קודם שנתלבשה נשמתו לגמרי בגוף החומרי.

והנה, הלימוד בטרם ירידת הנשמה להתלבש בגוף הוא בתכלית העילוי „כל התורה כולה"[51], ע"ד ובדוגמת הענין דמ"ת, שבו ניתנה כל התורה כולה, כידוע שכל עניני התורה, אפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש[52], כלולים בעשה"ד[53], עד להתכללות דכל עשה"ד בדיבור הראשון, והדיבור הראשון — בתיבה הראשונה, והתיבה הראשונה — באות הראשונה, אות אל"ף (בניקוד קמץ) ד„אנכי".

אמנם, תכלית הכוונה היא — שכלל זה (אל"ף ד„אנכי") שלמעלה מהת־חלקות כו', יבוא באופן של התחלקות לפרטים ופרטי פרטים כו', לימוד כל עניני התורה באופן של הבנה והשגה, אלא, שכל הפרטים צריכים להיות חדורים בנקודה הכללית והעצמית של־מעלה מהתחלקות — האל"ף ד„אנכי".

ועד כדי כך, שגם תינוק שמתחיל ללמוד אותיות ונקודות, „קמץ א אָ" (ויתירה מזה: אפילו תינוק בן יומו שמנגנים לו „קמץ א אָ" ב„שיר ערש") — הרי זה קשור עם האל"ף בניקוד קמץ („קמץ א אָ") ד„אנכי" (כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר[54]), היינו, שהאל"ף ד„אנכי" הכלל הכי גדול בתורה, ועד לעצמיות התורה שלמעלה מהתחלקות — נמשך עד לפרט הכי קטן דלימוד התורה, בתינוק שמתחיל לימוד האותיות וה־נקודות, או אפילו שמיעתם בלבד.

ומזה מובן גם בנוגע לכלל ישראל — שאחדותם של ישראל, מצד הנקודה העצמית שלמעלה מהתחלקותם לפרטים, צריכה לירד ולחדור בכל עניני העבודה הפרטיים כפי שבאים באופן של התחלקות, שגם הם יהיו חדורים עם הנקודה העצמית.

ו. ביאור הדברים בנוגע לעבודה בפועל — בקשר ובשייכות לימי חנוכה (שבת חנוכה), וי"ט כסלו (יום ראשון דשבת זו).

ובהקדים — הקשר והשייכות די"ט כסלו לחנוכה:

שלימות הגאולה של רבינו הזקן בי"ט כסלו (באופן שחזר לבוריו[55]) היתה בימי חנוכה — שהרי ביום ג' דחנוכה חזר מפטרבורג לוויטעבסק[56].

ושייכותם בתוכן הענינים: בי"ט כסלו התחיל עיקר הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה"[57], היינו, שהמעיינות דפנימיות התורה באים באופן של הפצה גם במקום החוצה. וזהו גם תוכן הענין דחנוכה — שנקבע על נס השמן, דקאי על רזין דרזין דאורייתא[58], וה„שמן" (מעיינות) צריך להאיר „על פתח ביתו מבחוץ"[59] (דלא כנרות המקדש שצרי־

---

51) גם פנימיות התורה, וי"ל דאדרבה — מכיון שעדיין לא ירדה ונתלבשה בגוף דעוה"ז הגשמי והחומרי, הרי, עיקר הלימוד הוא (לא בנוגע לענינים גשמיים דעוה"ז, כלימוד נגלה דתורה, כי אם) ברוחניות הענינים (ע"ד הלימוד בג"ע), פנימיות התורה.

52) ראה מגילה יט, ב. ירושלמי פאה פ"ב ה"ד. וראה בהנסמן בלקו"ש חי"ט ע' 252.

53) ראה ירושלמי שקלים פ"ו סה"א.

54) סה"ש תש"ג ע' 144. אגרות־קודש שלו ח"ז ע' קמו.

55) ראה ברכות הנהנין לאדה"ז (פי"ג ה"ה): לא יברך החולה (ברכת הגומל) עד שיחזור לבוריו לגמרי.

56) לקו"ד ח"א יב, א.

57) סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

58) לקו"ת שה"ש ב, ד ואילך. כד, ד ואילך. ובארוכה — אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך.

59) שבת כא, ב.

כים להיות בפנים דוקא, אלא ב"חוצה" דוקא), ובאופן ד"מוסיף והולך"[59] (דלא כנרות המקדש שצריכים להיות תמיד באותו מספר, שבעה נרות), שזהו תוכן ענין ההפצה, שאינו נשאר על עמדו, אלא הולך ומתפשט כו'.

והנה, "שמן" (פנימיות התורה) הוא נקודת התמצית ("עסענץ"[60]) דכל דבר, היינו, בחי' העצם שלמעלה מהתחלקות לפרטים, שלכן, נמצא בכל דבר, כי העצמי נמצא בכל[61].

דוגמא לדבר — בהלכה: שמן — אינו מתערב בשאר משקין[62], ולאידך גיסא — מפעפע בכל דבר[63].

וזהו תוכן הענין די"ט כסלו[64] וחנוכה — שפנימיות התורה, בחי' השמן שב־תורה, העצמיות (יחידה) דתורה של־מעלה מהתחלקות לפרטים, צריכה לירד ולחדור למטה, בכל הפרטים ופרטי פרטים, עד למעשה בפועל, "המעשה הוא העיקר"[65], באופן שגם הפרט היותר תחתון, "חוצה" שאין מחוץ הימנו, צריך להיות חדור בגילוי דתורת החסידות.

וכל זה — הן בנוגע לעבודתו בעצמו, ביחס ל"חוצה" שבו, מעצם הנפש לכחות הפנימיים, שכל ומדות, עד ללבושים דמחשבה דיבור ומעשה, עד לפרט היותר תחתון[66]; והן בנוגע לעבודתו בהפצת המעיינות חוצה כפשוטו, בכל מקום ודרגא, עד לדרגא הכי תחתונה, תחתון שאין תחתון למטה ממנו.

וענין זה מודגש ביותר בשבת זה, שבת שלאחרי י"ט כסלו שחל ביום א' דחנוכה — כאמור, שבקרה"ת דיום ראשון דחנוכה מודגש ענין האחדות (מצד העצם שלמעלה מהתחלקות), מחד גיסא, והמשכתו בפרטים כו', לאידך גיסא, כנ"ל בארוכה.

ז. ובפרטיות יותר — יש לומר, שה־חילוק דב' ענינים הנ"ל (העצם שלמעלה מהתחלקות, והמשכתו בפרטים) מתבטא בחילוק שבין י"ט כסלו וחנוכה בקבי־עות שנה זו — שי"ט כסלו חל ביום ראשון בשבוע, ויום א' דחנוכה ביום השבת:

ענינו של יום ראשון הוא — "יום אחד"[67], ש"הי' הקב"ה יחיד בעולמו"[68], היינו, שאין עדיין מציאות של נבראים (ועאכו"כ שאין שום דבר בלתי־רצוי, כמו "מחלוקת", שנבראת ביום שני[69]), כי אם, "הקב"ה יחיד בעולמו".

וענינו של יום השבת הוא — "ויכולו השמים והארץ וכל צבאם"[14], היינו,

---

60) הלשון באוה"ת בלק ע' תתקכו (בשם אדמו"ר נ"ע). וראה גם בהנסמן בלקו"ש חי"ז ס"ע 337.

61) ראה תו"א מקץ לט, א. תצוה קי, ד. לקו"ת נשא כז, ד. אמ"ב שם פנ"ו (צ, ב).

62) טבול יום פ"ב מ"ה. רמב"ם הל' טומאת אוכלין פ"ח ה"י.

63) ראה חולין צז, רע"א. רמב"ם הל' מאכלות אסורות פט"ו הל"ב.

64) להעיר, שי"ט כסלו נקרא "חג החגים" (כנ"ל הערה 16), חג דכל החגים, כולל ג' הרגלים דפסח שבועות וסוכות, והטעם בפשטות — שתורת החסידות (י"ט כסלו) מאירה ומגלה את תוכנם הפנימי של כל החגים, היינו, שכל עניני החג, עד לשמחת החג כפשוטה, בבשר ויין, עד לשמחה וריקוד ברגלים, יהיו חדורים בענינם הפנימי של החגים, כפי שמבוארים בפנימיות התורה.

65) אבות פ"א מי"ז.

66) להעיר מפתגם אדמו"ר הזקן (לקו"ד ח"א סח, א) אודות התואר "חסיד" ביחס לשריפת הצפרניים ("שורפן חסיד", "אע"ג שמזיק לו" — נדה יז, א ובתוס' שם), היינו, שענין החסידות חודר עד ל"צפרניים", חלק הכי תחתון וטפל שבגוף, עד כדי כך, שצריכים להסירו וכו'.

67) בראשית א, ה.

68) פרש"י עה"פ — מב"ר פ"ג, ח.

69) ב"ר פ"ד, ו. זח"א מו, א.

שכבר ישנה כל מציאות הבריאה בכל הפרטים ופרטי פרטים, אבל, בתכלית העילוי באופן ד"ויכולו", עד לענין התענוג[69].

ו"נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן"[70], היינו, שיום ראשון, יום אחד ("תחלתן"), ויום השבת ("סופן") קשורים זה בזה[71], ויתירה מזה — "סוף מעשה במחשבה תחלה"[72], היינו, שענין המעשה (סופן), ובמעשה גופא "סוף מעשה" (לאחרי גמר העשי') — נעוץ ומושרש בבחינת המחשבה (תחלתן), ובמחשבה גופא — "מחשבה תחלה", "תחלה" שלפני ולמעלה מבחי' המחשבה[73].

ובנוגע לעניננו — י"ט כסלו (ביום ראשון) ויום א' דחנוכה (ביום השבת):

בי"ט כסלו מודגש (בעיקר) הענין העצמי דפנימיות התורה, בחי' היחידה — כמודגש בקביעותו ביום ראשון, "יום אחד", "הקב"ה יחיד בעולמו":

ובחנוכה מודגש (בעיקר) גילוי ה"שמן" להאיר "על פתח ביתו מבחוץ", היינו, שחודר בכל הפרטים ופרטי פרטים כו', עד לפרט היותר תחתון — כמודגש בקביעותו ביום השבת, שישנם כל פרטי הבריאה, כפי שהם בתכלית העילוי ("ויכולו"), מכיון שחודר בהם גילוי אלקות.

ח. ההוראה מכל האמור לעיל — בנוגע למעשה בפועל:

מכיון שימי חנוכה (כולל — העילוי והשלימות די"ט כסלו בהם באופן ד"ויכולו") קשורים עם ענין ה"שמן", רזין דרזין שבתורה — יכול לטעון ה"קלוגינקער" שבימים אלו (בפרט) צריך להיות כל ענינו אך ורק בלימוד החסידות, להסתגר בד' אמותיו ולהתעמק בתורת החסידות, ולכל היותר (מצד הציווי "ואהבת לרעך כמוך"[74]) — לערוך התוועדות שבה ידובר אודות ענינים עמוקים בתורת החסידות.

על כך באה ההוראה מהאמור לעיל — שענין ה"שמן", פנימיות התורה, הנקודה העצמית שלמעלה מהתחלקות, צריך להיות נמשך גם בפרטים ופרטי פרטים, עד ל"סוף מעשה", באופן שכל פרט ופרט נעשה חדור בפנימיות התורה.

ובאותיות פשוטות — לא רק "להרעיש" אודות הפצת המעיינות חוצה, אלא, למלא את שליחותו של נשיא דורנו בהפצת המעיינות חוצה במעשה בפועל ממש, עד ל"סוף מעשה", היינו, ללכת למקום ה"חוצה", עד לחוצה שאין מחוץ הימנו, ולהביא לשם ה"מעיינות" ושיהיו באופן של הפצה, החל מהפצת תורה ויהדות בכללותה, כפי שחדורים במעיינות דפנימיות התורה [ע"ד האמור לעיל (ס"ה) שהתחלת לימוד אל"ף בי"ת (כולל אל"ף-בי"ת של יהדות), "קמץ א אָ", קשור עם האל"ף ד"אנכי"], בכל מקום ומקום, עד לפינה הכי רחוקה ונדחת, גם במובן הרוחני, בקצוי תבל.

ומה שטוען ש"שליחות" זו היא בבחינת "סוף מעשה" (דרגא הכי תחתונה) לגבי ההתעסקות בלימוד תורת

---

70) ספר יצירה פ"א מ"ז.

71) ובפשטות — שברגע הא' דיום ראשון, נברא כל ענין — וגם המשך הזמן, עד לרגע האחרון דיום השבת — שבעת ימי ההיקף, הכוללים כל המשך הזמן.

72) פיוט "לכה דודי".

73) ראה תו"ח ר"פ ויגש. המשך תרס"ו ע' יט ואילך. המשך תער"ב ח"ב ע' א'קיז ואילך.

74) קדושים יט, יח.

החסידות — אומרים לו, „סוף מעשה במחשבה תחלה":

ההתעסקות בהפצת התורה והיהדות והמעיינות בקצוי תבל היא אמנם בבחינת „סוף מעשה", אבל, היא הנותנת, מכיון שהיא „סוף מעשה", הרי, כדי לפעול שם צריך להמשיך מבחי' הכי נעלית — „מחשבה תחלה", „תחלה" שלמעלה מ„מחשבה" (כנ"ל ס"ז),

ולא עוד, אלא שתכלית הכוונה הנעוצה „במחשבה תחלה" היא — „סוף מעשה", שהרי נתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים[75], בתחתון שאין תחתון למטה ממנו[76].

ובמילא, יכול אתה להסתגר בד' אמות של קדושה ולעסוק בלימוד התורה, עד לפנימיות התורה, ובודאי תקבל שכר גדול ביותר, „ש"י עולמות"[77]; אבל, כדי להשלים את הכוונה העליונה, שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים[78] — מוכרח אתה לצאת למקום ה„חוצה", עד ל„חוצה" היותר תחתון, ולהאיר את ה„חוצה" ב„נר מצוה ותורה אור", עד למעיינות דפנימיות התורה, ובאופן של הפצה דוקא.

ט. ובמיוחד יש לעורר על הענין שהזמן גרמא — „מבצע חנוכה":

יש להשתדל שבכל מקום ומקום שדרים יהודים ידליקו נרות חנוכה — הן במקום מרכזי, באופן ד„פירסומי ניסא"[79], והן בביתו של כאו"א מישראל, ומה טוב — להכריז שלא יוצאים י"ח בהדלקה הפומבית, אלא כאו"א צריך להדליק נרות חנוכה בביתו[80].

ובזה נכלל גם התוכן הפנימי דהדלקת נר חנוכה — להאיר את נפשו וביתו של כאו"א מישראל ב„נר מצוה ותורה אור"[81], עד ל„שמן" שבתורה, רזין דרזין שבתורה, ולהעיר גם „בחוץ", עי"ז שמעמיד „פנס" ברה"ר, ובדרך ממילא מתקבצים בני רה"ר למקום האור[82].

וכל זה — באופן ד„מוסיף והולך . . מעליז בקודש"[59], ובאופן שההנהגה ד„מהדרין מן המהדרין" בזמן הש"ס — נעשה „מנהג פשוט" אצל כאו"א מישראל, כפס"ד הרמ"א[83], אשר, „בני ישראל יוצאים ביד רמ"א" (כידוע הפתגם ע"ד הצחות[84]).

ומובן, שכל האמור שייך (לא רק לאנשים, אלא) גם לנשים, שהרי „נשים

---

75) ראה תנחומא נשא טז. במדב"ר פי"ג, ו. ועוד.

76) תניא רפל"ו.

77) עוקצין בסופה. וש"נ.

78) להעיר מפתגם הידוע ששמע רבינו הזקן מר' מרדכי — א' הצדיקים הנסתרים מתלמידי הבעש"ט — בשם הבעש"ט, שנשמה יורדת לעולם למשך שבעים־שמונים שנה כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות, ובפרט ברוחניות („היום יום" ה' אייר). כלומר, אע"פ שבמשך ימי חייו, שבעים־שמונים שנה, יש לו ריבוי עצום ומופלג של עניני תורה ומצוות, ומקבל שכר עצום ומופלג על זה, ש"י עולמות — מ"מ, כל זה אינו תכלית הכוונה דירידת נשמתו לעולם, כי אם התכלית הוא — כדי לעשות טובה ליהודי בגשמיות, ובפרט ברוחניות!

79) שבת כג, ב.

80) שהרי „אין אדם יוצא בנרות של בית הכנסת וצריך לחזור ולהדליק בביתו" (רמ"א או"ח סתרע"א ס"ז).

81) משלי ו, כג. וראה פרש"י שבת שם (ד"ה בנים): נר מצוה דשבת וחנוכה. וראה תו"א מקץ לב, ב. ובכ"מ.

82) כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר: אַ חסיד איז אַ לאָמטערנשציק, האיש שהולך ברחוב להדליק פנסי העיר (סה"ש תש"א ע' 136).

83) או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ב.

84) שו"ת חת"ס או"ח סק"ג (הובא בהגהות חת"ס לשו"ע או"ח סתכ"ט). שו"ת שואל ומשיב מהדורא חמישאה סי"ח. ועוד.

חייבות בנר חנוכה, שאף הן היו באותו הנס"[85] (ויתירה מזה: „על ידי אשה נעשה הנס"[86]) — הן בנוגע למבצע חנוכה כפשוטו, והן בנוגע לתוכן הפנימי שבזה, להאיר בכל מקום ע"י „נר מצוה ותורה אור" — כפי רואים במוחש שכח השפעתן של נשי ישראל — בכו"כ ענינים גדול יותר מכח ההשפעה דאנשים [אלא שהפעולה בזה צריכה להיות בתכלית הצניעות, גם באופן דמהדרין מן המהדרין, כמובן וגם פשוט], ובמיוחד — בג' המצוות השייכות במיוחד לנשי ישראל: הדלקת נרות שבת קודש ויו"ט, כשרות האכילה ושתי', וטהרת המשפחה, וכן בענין החינוך (הקשור עם חנוכה — חנוכה מלשון חינוך[87]), לכל לראש — חינוך דקטן הצריך לאמו[88], וכן לאח"ז, שהרי האשה היא „עקרת הבית", שבה תלוי' הנהגת הבית כולו.

ויש לקשר כל הנ"ל עם המדובר לאחרונה אודות הקמת והרחבת בתי־חב"ד בכל מקום ומקום — שהרי חנוכה קשור עם חנוכת בית המקדש, ודוגמתו ב„מקדש מעט"[89], ביהכנ"ס וביהמ"ד, בית תורה תפלה וגמ"ח, עד לביתו הפרטי דכאו"א, ועד למקדש הרוחני שבלבו פנימה[90], ומזה מובן שחנוכה הוא זמן מסוגל ומוכשר ביותר לחנך בתי־חב"ד חדשים, וכן להוסיף ולהרחיב את בתי־חב"ד הקיימים כבר, ועד באופן שבאין־ערוך, עד שצריך חינוך כבית חדש.

י. ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים נזכה בקרוב ממש לקיום היעוד[91] „(כי אתה נרי הוי') והוי' יגי' חשכי", דקאי על הגילוי דנר חנוכה[92], היינו, שמתבטל לגמרי חושך הגלות, ויתירה מזה — „לילה כיום יאיר"[93], עדי קיום היעוד[94] „והי' לך ה' לאור עולם".

ובפשטות — גאולה אמיתית והשלימה ע"י משיח[95] צדקנו, אחד ומיוחד[96] משמונה נסיכי אדם[97], שהם דוגמת שמונת ימי חנוכה[98],

---

85) שבת כג, א. וש"נ.

86) פרש"י שם. רשב"ם ותוס' פסחים קח, ב. ויש לומר התיווך בזה — שבנוגע למאורע הפרטי דיהודית, הי' עיקר הנס ע"י אשה, ובנוגע לכללות הנס דחנוכה, אף הן היו באותו הנס. — וראה פע"ח סוף שער החנוכה: גאולת יון ע"י בת מתתיהו.

87) ראה תו"א פרשתנו כט, ד: ענין חנוכת המזבח וחנוכת הבית, הנה כתיב חנוך לנער ע"פ דרכו . . במתנות רבות שנותנים לו כו'. וראה שערי אורה שער החנוכה ד"ה בכ"ה בכסלו פל"ז ואילך.

88) ראה סוכה כח, א — במשנה. וש"נ. רמב"ם הל' סוכה רפ"ו. שו"ע אדה"ז או"ח הל' סוכה סתר"מ ס"ג.

89) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

90) כמ"ש „ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א (של"ה סט, א. ועוד. וראה המשך באתי לגני ה'שי"ת בתחלתו).

91) שמואל־ב כב, כט.

92) ד"ה כי אתה נרי ה' גו' — בתו"א מקץ מ, ב ואילך. שערי אורה שער החנוכה לד, ב ואילך.

93) תהלים קלט, יב.

94) ישעי' ס, יט.

95) להעיר מהשייכות ד„משיח" ל„שמן" — שנקרא ע"ש המשיחה („מצאתי דוד עבדי בשמן קדשי משחתיו" (תהלים פט, כא), „דוד ושלמה שנמשחו בקרן נמשכה מלכותן" (מגילה יד, א. וש"נ)), ועל ידו יהי' הגילוי ד„שמן" שבתורה, רזין דרזין, בתכלית השלימות — גילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא.

96) שהרי נאמר בו „הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד" (ישעי' נב, יג), „ירום מאברהם וכו'" (תנחומא ס"פ תולדות), ודרגתו — יחידה (רמ"ז לזח"ג רס, ב (נדפס במק"מ קצ, ב) — הובא בד"ה וידבר אלקים (הב') תרצ"ט בסופו. ועוד). וראה שער האמונה לאדהאמ"צ פנ"ו.

97) סוכה נב, ב.

98) ראה אוה"ת מקץ לג, ג ואילך. סהמ"צ להצ"צ מצות נר חנוכה (עד, א ואילך). ועוד.

ביחד עם בנין וחנוכת ביהמ"ק השלישי, שבו ידליק אהרן כה"ג[99] את המנורה,

ולא רק מנורה בת שבעה קנים, שהיא בדוגמת כנור של שבעה נימין[100], אלא גם (כנור של שמונה נימין[100], שהוא בדוגמת שמונה נרות דחנוכה[101], עד לכנור של עשר נימין[100], „עלי עשור"[102] (בדוגמת יום א' דחנוכת המזבח — „יום השמיני", ש„נטל עשר עטרות"[103])), כל ישראל ידליקו נ"ח שמונה נרות, שאינן בטלין לעולם[104].

ובלשון דפרשת השבוע — „וישב יעקב בארץ מגורי אביו"[105], היינו, שכללות ישראל, בני יעקב, וש„נשמתו . . כלולה מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם"[106], הם במעמד ומצב ד„וישב", „לישב בשלוה"[107], בתכלית השלימות ובאופן נצחי, „בארץ מגורי אביו" — יצחק[108], שלעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא „כי אתה אבינו"[109], ו(בשבטו של יהודה[110]) כבר נולד פרץ[111], וכן „תולדות פרץ . . (עד) וישי הוליד את דוד"[112], דוד מלכא משיחא, וכלו כל הקיצין[113] ו„עלה הפורץ לפניהם"[114], בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, בעגלא דידן.

---

99) להעיר מהשייכות דכה"ג דוקא לחנוכה — שהרי „הנס הי' ע"י מתתיהו בן יוחנן כה"ג, וגם נס של השמן הי' בפך של שמן שהי' חתום בחותמו של כה"ג, והכה"ג הי' לו שמונה בגדים . . הלבושים נק' יומין עילאין, לכן הם שמונת ימי חנוכה, בחי' שמונה לבושים כו'" (אוה"ת חנוכה שכו, ב).

100) ערכין יג, ב.

101) „כנור" — אותיות כ"ו נר (תקו"ז תכ"א (נב, א). פרדס שער ערכי הכינויים ערך כנור), כ"ו — מספר שם הוי', שזהו"ע דנר הוי', ובזה גופא — כנור של שבעה נימין, שם הוי' המאיר בז' מדות, „כי אתה נרי הוי'", וכנור של שמונה נימין — שם הוי' דא"א המאיר בבינה (ספירה הח'), „והוי' יגי' חשכי", חיבור ב' שמות הוי' (הוי' והוי'), ח' אותיות שמאירים יחד בח' ימי חנוכה (אוה"ת שם).

102) תהלים צב, ד.

103) פרש"י ר"פ שמיני. נשא ז, יב. וראה ד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח, תש"ד, תש"ה. ועוד.

104) ראה רמב"ן ר"פ בהעלותך.

105) ריש פרשתנו.

106) אגה"ק ס"ז.

107) פרש"י עה"פ (שם, ב).

108) להעיר, ש„יצחק" בגימטריא ח"פ הוי' — בדוגמת כנור של ח' נימין, ו„יעקב" בגימטריא ז"פ הוי' — בדוגמת כנור של ז' נימין (אוה"ת שם).

109) ישעי' סג, טז. שבת פט, ב. וראה תו"א ויצא כא, ג. ובכ"מ.

110) המקריב ביום הראשון, ש„הקריב על סדר המלוכה . . כנגד מלכי בית דוד שעתידים לעמוד ממנו שמלכו בכיפה בים וביבשה, כגון שלמה ומלך המשיח . . דכתיב וירד מים עד ים ומנהר עד אפסי ארץ . . לכך הקריב קערה כנגד הים שהוא מקיף את העולם כולו ודומה לקערה . . כף אחת עשרה זהב, כנגד עשרה דורות מן פרץ ועד דוד" (במדב"ר פי"ג, יד), „עתודים מלא, והוא יתיר וא"ו, כנגד ו' בנים שהיו מנחשון בעלי שש ברכות, ואלו הן . . משיח" (שם, יא), „וקרבנו, למה וי"ו יתירה . . כנגד ו' דברים שניטלו מאדם הראשון ועתידים לחזור על ידי בן נחשון הוא משיח" (שם, יב).

111) פרשתנו לח, כט.

112) רות ד, יח־כב.

113) סנהדרין צז, ב.

114) מיכה ב, יג. וראה ב"ר פרשתנו פפ"ה, יד ובפרש"י. אגדת בראשית ספס"ג.

שיחת יום ג' פ' מקץ, כ"ח כסלו, אור לה' דחנוכה ה'תשמ"ז
לילדים וילדות — „צבאות השם" — שיחיו
— בבית הכנסת, לאחרי תפלת מנחה והדלקת נר ה' דחנוכה

א. אמרו הי"ב פסוקים ומאמרי חז"ל[1]. ואח"כ ניגנו הניגון „ווי וואַנט משיח נאַו".

ב. זינט דעם כנס פאַר־אַ־יאָרן (בימי חנוכה[2]) איז שוין דורכגעגאַנגען אַ יאָר צייט. איז אין צוגאַב צו ווערן עלטער מיט אַ יאָר, איז דאָך יעדערער פון אייך, ובפרט די וואָס געהערן צו „צבאות השם" און פירן זיך ווי ס'פּאַסט פאַר „צבאות השם", זיכער געוואָרן אויך קליגער מיט אַ יאָר (און אַ סך מער דערפון — באיכות).

און זייענדיק פון „צבאות השם", איז פאַרשטאַנדיק אַז אייער צוגעקומענע קלוגשאַפט איז פאַרבונדן מיט דער קלוגשאַפט פון תורה, „היא חכמתכם ובינתכם"[3], די תורה וואָס דער אויבערשטער האָט אָפּגעגעבן צו יעדערן פון אייך און יעדערן פון אונז און יעדערן פון דעם גאַנצן אידישן פאָלק, בכדי זיי זאָלן זיך פירן ווי ס'פּאַסט פאַר אַן „עם חכם ונבון"[3],

און ניט נאָר בנוגע צו זיך אַליין, נאָר „ואהבת לרעך כמוך . . זה כלל גדול בתורה"[4] (ווי איר האָט ערשט געזאָגט[5]) — איינווירקן אויף אייערע חברים און חבר'טעס (אינגעלער אויף אינגעלעך און מיידעלעך אויף מיידעלעך). ביז אַז אַפילו אויב ס'איז דאָ אַ קינד וואָס פירט זיך דערווייילע ניט (מאיזו סיבה שתהי') ווי ס'פּאַסט פאַר „צבאות השם", דערציילט מען אים (אָדער איר) אַז „הנה ה' נצב עליו[6] כו' ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי"[7], דער אויבערשטער אַליין (דער „קאָמענדער־אין־טשיף"[8]) שטייט לעבן יעדער אידיש קינד, און קוקט זיך צו צי ער דינט דעם אויבערשטן ווי ס'איז פּאַסיק פאַר אַ אידיש קינד (ובפרט פאַר „צבאות השם").

און ווי מ'לערנט אָפּ ספּעציעל פון די חנוכה ליכט — אָנצינדן ליכט „על פתח ביתו מבחוץ"[9], מאַכן טאַקע ליכטיק „ביתו", בא זיך אין שטוב, אָבער אין אַזאַ אופן אַז דאָס באַלייכט דעם גאַנצן אַרום, „בחוץ"[10], מיט „נר מצוה ותורה אור"[11] (נר חנוכה), אַזוי אַז ביז אין דער גאַנ־צער וועלט זאָל מען דערקענען בגלוי

---

1) נדפסו בחוברת „י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל" (ברוקלין, תשל"ז): בחוברות „צבאות השם" בכ"מ. ועוד.

2) יום ד' פ' מקץ, אור לה' דחנוכה (לקו"ש חכ"ה ע' 393 ואילך).

3) ואתחנן ד, ו.

4) קדושים יט, יח ובתו"כ ופרש"י.

5) בה„י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל".

6) ויצא כח, יג.

7) תניא פמ"א (נו, סע"א ואילך). — מה„י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל".

8) ראה שיחה ל„צבאות השם" יום א' כ"ד כסלו, אור לא' דחנוכה תשמ"ב ס"ג (לקו"ש ח"כ ע' 447).

9) שבת כא, ב. טושו"ע או"ח סתרע"א ס"ה.

10) ראה תו"א סד"ה רני ושמחי (הב'). סד"ה נ"ח. שערי אורה סד"ה בכ"ה בכסלו. סידור שער החנוכה ערה, ב־ג. ד"ה נ"ח תרמ"ג ותש"ד בתחלתן. ועוד.

11) משלי ו, כג. ששייך במיוחד לנר חנוכה — ראה פרש"י ד"ה בנים — שבת כג, ב. תו"א לב, ב. לח, ב ואילך. מב, א ואילך. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו כב, סע"א ואילך. ועוד.

אַז (ווי איר האָט ערשט געזאָגט[5]) „בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ"[12], אַ וועלט וואָס דער אויבער־שטער האָט איר באַשאַפן און פירט מיט איר אָן[13], ביז פועל׳ן אַז עס זאָל זיין „ישמח ה׳ במעשיו"[14], אַז הנהגת העולם זאָל זיין אין אַן אופן אַז דער אויבערשטער איז דערפון צופרידן און (נאָכמער —) פריילעך כביכול, און עס איז „ישמח ישראל בעושיו"[15], אַז אידן פרייען זיך אין מקיים זיין די הוראות פון דעם אויבערשטן (ווי עס שטייט בתורתו).

איז דאָך פאַרשטאַנדיק, אַז לערנענ־דיק תורה און פירנדיק זיך לויט די הוראות אין תורה און אויך באַלייכטנ־דיק דעם אַרום במשך דעם פאַרגאַנגע־נעם יאָר — איז ביי אייך צוגעקומען גאָר אַ סך קלוגשאַפט, סיי בנוגע צו זיך אַליין, און סיי בנוגע צום באַלייכטן דעם אַרום.

ג. דעריבער איז מובן אַז ס׳איז שוין איצטער געקומען די צייט אַז מ׳זאָל אייך געבן — און איר דאַרפט גאָר פאַרלאַנ־גען (און זיכער באמת פאַרלאַנגט איר דאָס) — אַ „ניו מישאַן"[16], אַ נייעם תפקיד ושליחות אין אייער עבודה אַלס „צבאות השם", צו באַלייכטן זיך, „ביתו" און „בחוץ" מיט „נר מצוה ותורה אור".

ווי דער סדר איז בּאַ יעדער צבא, עאכו״כ „צבאות השם", אַז מ׳בלייבט ניט שטיין אויף אַן אָרט און אויפן זעלבן צו־שטאַנד (אפילו אַ גוטן אָרט און צו־שטאַנד), נאָר מ׳דאַרף שטענדיק שטייגן העכער און העכער.

ווי מ׳לערנט אָפּ ספּעציעל פון די נרות חנוכה וועלכע מ׳צינדט אַן באופן פון „מוסיף והולך"[17]: ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס בלילה הראשונה האָט מען מקיים געווען די מצוה דורך אָנצינדן איין ליכטל, צינדט מען אויף מאָרגן צוויי ליכטלעך, א.א.וו. אַזוי אויך אין „נר מצוה ותורה אור": נאָך דעם ווי אַ איד איז מקיים אַ מצוה אָדער לערנט אַ ענין אין תורה, באַנוגנט ער זיך ניט דערמיט, נאָר ער באַווייזט אַז דער אויבערשטער האָט געגעבן „נר מצוה ותורה אור" אין וועלכע מ׳האַלט אין איין וואַקסן, סיי בנוגע צו באַלייכטן זיך אַליין און סיי בנוגע צו באַלייכטן אַלע אַרום.

דעריבער איז אַ דבר הפשוט אַז איר באַנוגנט זיך ניט מיט די „מישאַנס" וואָס איר האָט אויסגעפירט ביז איצטער (ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס איר האָט זיי אויסגעפירט אויפן בעסטן אופן, און בשמחה („ישמח ישראל בעושיו"), און אויך דער אויבערשטער איז דערפון גע־ווען שמח („ישמח ה׳ במעשיו")) — וואָרום ווייבאַלד אַז איר זייט קליגער גע־וואָרן מיט אַ גאַנצן יאָר, אַ יאָר ווען איר האָט געשטיגן אין לימוד התורה און קיום המצוות, אין אַן אופן פון „מוסיף והולך" — פאַרדינט איר איצטער (און מ׳וועט אייך זיכער געבן) אַ „ניו מישאַן". ווי ערקלערט ווייטער.

ד. און ס׳איז זייער פּאַסיק אַז מ׳זאָל אָנהויבן (איבערגעבן וועגן) דער נייער

---

12) בראשית א, א.

13) ראה שעהיוה״א פ״א. לקו״ת שה״ש לו, ב. ובכ״מ.

14) תהלים קד, לא.

15) שם קמט, ב. הובא בתניא ספל״ג (מה״,י״ב פסוקים ומאמרי חז״ל").

16) ראה שיחה ל„צבאות השם" שבהערה 8 ס״ז (לקו״ש ח״כ ע׳ 443). וש״נ.

17) באופן ד„מהדרין מן המהדרין" (שבת כא, ב. טושו״ע או״ח סתרע״א ס״ב). וברמ״א (או״ח שם) שעתה הוא „מנהג פשוט".

„מישאַן" אין ימי החנוכה, און ספּעציעל אין היינטיקן טאָג חנוכה — וואָרום, ווי געזאָגט פריער, דער „אָרדער און דהי׳ דעי" (מצות היום[18]) פון ימי חנוכה ב־כלל אונטערשטרייכט די כללות'דיקע „מישאַן" (תפקיד) פון „צבאות השם": צו באַלייכטן זיך און די אייגענע שטוב („ביתו") און דעם גאַנצן אַרום („בחוץ") מיט „נר מצוה ותורה אור", און טאָן אין דעם באופן פון „מוסיף והולך", שטייגן אַלץ העכער און העכער.

און ספּעציעל ווען מ'שטייט אור לה׳ דחנוכה, ווען מ'האָט אָנגעצונדן פינף ליכטלעך — דער רוב, „מאַדזשאָריטי", פון שמונת ימי ונרות חנוכה[19]. און ווי באַוואוסט אַז „רובו ככולו"[20], בשעת מ'האָט אַ רוב, איז לייכטער צו דורכ־פירן די גאַנצע זאַך. און אין אונזער פאַל: בשעת מ'האָט אַ רוב פון נרות חנוכה, „נר מצוה ותורה אור", איז לייכ־טער דורכצופירן די שלימות פון באַ־לייכטן זיך און די וועלט מיט „נר מצוה ותורה אור".

ובפרט בשנה זו, ווען דאָס קומט אויך אויס ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב[21], טוב לשמים וטוב לבריות[22] — וואָס לערנט יעדערן אַז מ'דאַרף באַלייכטן און מאַכן גוט אין זאַכן פאַרבונדן מיט דעם אויבערשטן, און באַלייכטן און מאַכן גוט אין זאַכן פאַרבונדן מיט מענטשן אַרום זיך.

דעריבער איז פּאַסיק אַז אין דעם היינטיקן טאָג פון חנוכה זאָל מען אָנ־הויבן די נייע „מישאַן" פאַר „צבאות השם" אין באַלייכטן זיך, „ביתו" און „בחוץ".

ה. די „ניו מישאַן" — ובהקדים:

זיכער ווייסט (און פילט) יעדערער פון אייך ווי טייער און באַליבט איר זייט ביי אייערע עלטערן. און בשעת איר וועט בעטן אַ בקשה ביי אייערע עלטערן, וועלן זיי זיכער דאָס מקיים זיין.

ובפרט אַ בקשה פאַרבונדן מיט חנוכה — אַז איר וועט בעטן אייערע עלטערן „אַדישינאַל" (הוספה) „חנוכה־געלט"[23], חנוכה מתנות, און אַז די עלטערן וועלן זען אַז איר מיינט עס מיט אַן אמת, און אַז די זאַך איז אייך נוגע — וועלן זיי זיכער ערפילן אייער בקשה און אייך געבן די „מתנות".

ובנוגע לענינינו — די נייע „מישאַן" פאַר „צבאות השם":

אייער נייע „מישאַן" איז צו בעטן ביי אייערע עלטערן[24] (כמובן מיט דרך ארץ וכיבוד אב ואם) אייך צו געבן „חנוכה

18) ע"ד הלשון „מצות היום בשופר" (משנה ר"ה כו, ב).

19) בכ"ז — ראה גם שיחה שבהערה 2 (לקו"ש חכ"ה ע' 396 ואילך).

20) הוריות ג, ריש ע"ב. וש"נ.

21) ראה ב"ר פ"ד, ו. פרש"י בראשית א, ז.

22) ראה קידושין מ, א. פיה"מ להרמב"ם פאה בתחלתה. מכתב כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע ומאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר בסה"מ תש"ט ע' 18 (השני) ואילך. אוה"ת בראשית לג, א ואילך. משפטים ע' איקנז. איקסא. ועוד.

23) כידוע המנהג לתת „חנוכה־געלט" — „היום יום" כח כסלו. וראה לקוטי לוי"צ — אגרות ע' שנח. שיחת ש"פ מקץ תשט"ז. מוצאי ש"פ וישב תשל"ח. ועוד.

24) ע"פ משנ"ת „והשיב לב אבות על בנים — על ידי בנים" (מלאכי ג, כד ובפרש"י).

*) ולהעיר ממ"ש שם שאדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע הי׳ נותן דמי חנוכה בליל נר הרביעי או **החמישי** — זמן **כנס זה**. וראה לקו"ש חט"ו ע' 545.

געלט" — זיי זאָלן אייך אַרויסהעלפן דורכפירן (און זיי וועלן דאָס טאָן מער וויפל איר וועט באַ זיי בעטן) צו מאַכן פון אייער הויז (און ספּעציעל אַנהויבנ־דיק פון אייער חדר אין הויז) אַ „בית" אויף וועלכן דער אויבערשטער זאָגט[25] „ושכנתי בתוכם"[26], אַז ג־טלעכקייט און אידישקייט רוט דאָרט.

דורך[27] דעם וואָס דאָס ווערט אַ „בית תפלה", „בית תורה" און אַ „בית גמילות חסדים"[28]: אַ הויז וואו מ'בעט אויף יעדער זאַך באַם אויבערשטן (תפלה), אַ הויז וואו מ'הערט דאָרט און מ'חזר'ט און לערנט דאָרט ענינים פון תורה, און אַ הויז פון וועלכער עס גייט אַרויס צדקה וגמ"ח פאַר די וואָס נויטיקן זיך אין דעם, מענטשן אָדער מוסדות (ווי בתי חינוך, אַ חדר, תלמוד תורה, ישיבה וכיו"ב).

און אע"פ אַז אין הויז זיינען שוין דאָ די אַלע ענינים — איז דאָך צו גוט קיין שיעור ניטאָ, און ווי די נרות חנוכה לערנען אַז מ'דאַרף האַלטן אין איין וואַקסן אין „נר מצוה ותורה אור" — קען מען אין דעם אַלעמאָל צוגעבן, עס זאָל ווערן ליכטיקער און ליכטיקער.

און בשעת די עלטערן וועלן זען אַז די קינדער בעטן די „חנוכה געלט", און בעטן דאָס מיט אַן אמת — וועלן זיי עס זיכער מקיים זיין, און מאַכן פון זייער הויז (אָדער פאַרשטאַרקן) אַ בית תפלה, תורה וגמ"ח.

ובמיוחד — בשעת זיי (די עלטערן) וועלן זען אַז איר באַווייזט אַ לעבעדיקן ביישפּיל, דורך דעם וואָס איר הויבט אָן אויפשטעלן אַזאַ „בית תפלה, תורה וגמ"ח" פון אייער אייגענעם חדר, אַ חדר וואו דער אויבערשטער רוט דאָרט בגלוי — דורך דעם וואָס גלייך ווי איר שטייט אויף פון שלאָף[29] זאָגט איר דאָרט „מודה אני", און דערנאָך ברכות השחר, אין וועלכע איר דאַנקט אָפּ דעם אויבערשטן פאַר אַלע זיינע חסדים (תפלה), און איר האָט דאָרט אַ צדקה־פּושקע (גמ"ח), און אויך אַ חומש, אַ סידור וכיו"ב וואָס געהערט צו אייך (תורה)[30].

וואָס דאָס וועט זיכער צוהעלפן אַז די עלטערן זאָלן מקיים זיין אייער בקשה צו מאַכן פון דער גאַנצער שטוב אַ בית תפלה, תורה וגמ"ח, אָדער מוסיף ומרחיב זיין אין דעם — אַז אין צוגאָב צו די תפלה, תורה וגמ"ח וואָס איז שוין דאָ אין דעם בית, זאָל אין דעם צוקומען מער און מער.

ביז וואָנעט — אַז דער בית און די עלטערן אין דעם בית וועלן איינווירקן אויף זייערע קרובים און באַקאַנטע און אויף אַלע הייזער אַרום זיי, אַז זיי זאָלן אויך ווערן (אָדער ווערן גרעסערע און ליכטיקערע) בתי תפלה, תורה וגמ"ח.

ווי חנוכה לערנט — אַז מ'צינדט אָן „נר מצוה ותורה אור" „על פתח ביתו מבחוץ": לכל לראש דאַרף מען עס אָנ־

25) תרומה כה, ח.

26) בתוכו לא נאמר אלא בתוכם — בתוך כאו"א מישראל — ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשיך תרומה עה"פ. של"ה סט, א. כא, א. שכה, ב. שכו, ב. ועוד.

27) ראה לעיל ע' 44 ואילך ובהנסמן שם. ועוד.

28) ג' העמודים שעליהם „העולם עומד" ו„העולם קיים" (אבות פ"א מ"ב. שם מי"ח) — גם „עולם קטן" זה האדם (תנחומא פקודי ג. ועוד). וראה משנה סנה' לז, א שכאו"א מישראל הוא „עולם מלא".

29) ראה שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ק סי' א ס"ה. מהדו"ת סי' א ס"ז. סידור אדה"ז לפני מודה אני.

30) ראה גם לקו"ש חי"ד ע' 279 ואילך. ועוד.

צינדן „(על פתח) ביתו״, אזוי אז עס זאל זיין ניכר אז דאס איז „ביתו״, אן אמת׳ע אידישע הויז, אויף וועלכער דער אויבערשטער זאגט „ושכנתי בתוכם״; און צוזאמען דערמיט האט די הויז אויך א „פתח ביתו״, מען מאכט ליכטיק אויך „מבחוץ״, אין די אלע הייזער ארום, אנ־הויבנדיק פון די נאענטע, און דערנאך אויך די הייזער וואס זיינען ווייטער (א ביסל אדער א סך ווייטער).

ביז מ׳וועט דורכפירן די אויבנדער־מאנטע „מישאן״ — אז אין דער גאנ־צער וועלט וועט מען אנערקענען בגלוי ווי „בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ״.

און דאס ברענגט אז „ישמח ה׳ במעשיו״, ובפרט דורך דעם וואס איר האט „צוגעטראגן״ בזה דורך ערפילן די נייע „מישאן״ צו צוגעבן נאכמער שמחה בא דעם אויבערשטן,

וואס דעמולט גיט דער אויבער־שטער, זעלבסטפארשטענדלעך, מערער „חנוכה מתנות״, ברכות און הצלחות, אז איר זאלט נאכמער מצליח זיין אין „נר מצוה ותורה אור״, לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, און פארשאפן נאכ־מער נחת אייערע עלטערן, דער גאנצע משפחה און כלל ישראל.

ו. וואס דאס אלץ צוזאמען וועט נאכמער צואיילן די גאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו.

און מ׳וועט זען ווי אהרן הכהן[31] צינדט אן די מנורה אין דעם גרעסטן „בית״ — דעם אויבערשטנס „בית המקדש״[32], און ממנו יוצאה אורה לכל העולם[33].

און דורך דעם וואס איר וועט צו־געבן אין דאס אלץ אויבנדערמאנטע — וועט דאס נאכמער צוגעבן אין די „חנוכה מתנות״ וואס דער אויבער־שטער גיט יעדער אידן און אלע אידן, אנהויבנדיק פון בני ובנות ישראל.

ביז די מתנה הכי עיקרית — די גאולה האמיתית והשלימות ע״י משיח צדקנו, וואס ער איז איינער פון די שמונה נסיכי אדם[34], במהרה בימינו ממש.

* * *

ז. ווי געדערט כמה פעמים, האט מען אן אנווייזונג אויך פון דעם „ארדער און די דעי״ — פון די חלקים אין תורה וועלכע מ׳לערנט אין דעם באטרע־פענדן טאג, א תורה וואס ווערט אנגע־רופן „תורת חיים״, אן אנווייזונג[35] אין לעבן, אין טאג טעגלעכן לעבן, פון יע־דער אידן[36],

צום אלעם ערשטן אין דעם איי־גענעם לעבן, און דערנאך משפיע זיין אויך אויף אנדערע אז זיי זאלן זיך אויך אזוי אויפפירן.

---

31) דהרי כשיבנה ביהמ״ק משה ואהרן יהא עמנו (תוד״ה אחד — פסחים קיד, ב. וראה יומא ה, ב).

32) מקדש אד׳ כוננו ידיך (בשלח טו, יז ובפרש״י. זח״ג רכא, א. ועוד).

33) ראה מנחות פו, ב. ויק״ר פל״א, ז. ירושלמי ברכות פ״ד ה״ה.

34) מיכה ה, ד. סוכה נב, ב.

35) ראה זח״ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי דהוה סתים כו׳, חיים דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו׳.

36) וכתורת אדה״ז: מען בעדארף לעבן מיט דער צייט . . מיט דער פרשת השבוע און פרשת היום פון דער סדרה פון דער וואך („היום יום״ ב׳ חשון. ספר השיחות תש״ב ע׳ 29 ואילך. ועוד).

ח. צווישן די חלקים אין תורה פון היינטיקן טאָג — ווען מען אָנהויבן מיט דעם שיעור חומש בפרשת השבוע פון דעם פינפטן טאָג בשבוע (המשכו של ה' חנוכה, בהתאם לזה וואָס מ'האָט ערשט געצונדן די פינפטע ליכטל) — פון חמישי ביז ששי[37] בפ' מקץ.

דאָרט ווערט דערציילט, אַז בשעת די בני יעקב האָבן דערהערט אַז דער „שליט על הארץ"[38] (יוסף) באַשולדיקט זיי אַלס מרגלים[39] און ווייל זיי באַשטראָפן — האָבן זיי צווישן זיך גערעדט „ויאמרו איש אל אחיו אבל אשמים אנחנו על אחינו אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו ולא שמענו על כן באה אלינו הצרה הזאת"[40].

דאָס הייסט: אע"פ וואָס זיי האָבן געהערט קלאָר פון דעם שליט (יוסף), רעכענענדיק אַז ער איז אַ מצרי (ניט וויסנדיק אַז ער איז יוסף), אַז ער וויל זיי באַשטראָפן ווייל זיי זיינען ניט געווען ערלעך איצט אין מצרים — האָבן זיי אָבער גלייך געטראַכט אַז די סיבה לזה איז אַ חטא להשם, און וועלכן זיי זיינען באַגאַנגען העכער צוואַנציק יאָר לפני זה[41], אע"פ וואָס בינתיים האָבן פּאַסירט גאָר אַ סך ענינים!

און דער טעם לזה איז בפשטות: די שבטים האָבן געוואוסט אַז דער אויבערשטער פירט אָן מיט דער וועלט, און ס'איז ניטאָ קיין צופעליקע זאַך אין דער וועלט ח"ו, „והנה ה' נצב עליו כו' ובוחן כליות ולב אם עובדו כראוי", ער קוקט זיך צו צו יעדערן פון זיי און ווייסט וואָס מיט זיי האָט פּאַסירט במשך זייער גאַנצן לעבן: דעריבער האָבן זיי פאַרשטאַנען, וויבאַלד אַז „באה אלינו הצרה הזאת", מוז דאָך זיין אַ זאַך אויף וועלכער זיי דאַרפן תשובה טאָן וואָס צוליב דעם איז געקומען די צרה. האָבן זיי געזוכט און ניט געקענט געפינען אַ חסרון אין זייערע מעשים במשך די אַלע יאָרן[42], ביז דעם ענין פון מכירת יוסף העכער צוואַנציק יאָר פריער, און דעמולט האָבן זיי דערפילט אַז זיי דאַרפן דערויף תשובה טאָן, און האָבן תשובה געטאָן[43].

און דאָס האָט געמאַכט אַן ענדערונג — אַז אַנשטאָט דעם וואָס פריער האָט יוסף געהייסן „אחיכם אחד יאסר"[44], איז געוואָרן „ויאסור אותו (נאָר) לעיניהם", „וכיון שיצאו הוציאו והאכילו והשקהו"[45],

---

37) שהוא המשך להשיעור דנר ה (יום רביעי בשבוע) — כי „הצרה הזאת" (הפחדת יוסף לאחיו) התחיל בעיקר בהשיעור דנר ה, שאמר שם יוסף לאחיו „מרגלים אתם גו' ואתם האסרו גו' ויאסף אותם אל משמר גו'" (מב, יד ואילך). ומשום זה אמרו האחים (בהשיעור דיום חמישי בשבוע) „אשמים אנחנו וגו'", כדלקמן בפנים.

38) פרשתנו מב, ו.

39) שם, ט ואילך.

40) שם, כא.

41) כי מזמן מכירת יוסף (בן שבע עשרה שנה (וישב לז, ב. ב"ר פצ"א, ח)) עד עמדו לפני פרעה (בן שלשים שנה (פרשתנו מא, מו)) עברו שלש עשרה שנה, ואחי יוסף הגיעו למצרים לאחרי שבע שני השובע, בשנה הראשונה או שני' של שני הרעב, ואח"כ בא יעקב למצרים, כ"ב שנה לאחרי מכירת יוסף (פרש"י וישב לז, לד), כדברי יוסף „כי זה שנתים הרעב בקרב הארץ גו'" (ויגש מה, ו).

42) ראה במדב"ר פי"ג, יח: שהיו מפשפשים בעצמם למה אירע להם תפיסת מצרים ולא מצאו אלא זה בלבד כו'.

ולהעיר מגודל ההפלאה בענין זה, שאדם מפשפש במעשיו שנעשו במשך יותר מעשרים שנה ואינו מוצא מאומה מלבד ענין אחד שנעשה לפני יותר מעשרים שנה.

43) ראה פרש"י עה"פ (פרשתנו שם, כד) „ויסוב מעליהם ויבך": לפי ששמע שהיו מתחרטין. ובפירוש הרד"ק שם: כי שמע שהתוודו עליו.

44) פרשתנו שם, יט.

45) שם, כד ובפרש"י.

און בנוגע צו די אַנדערע ברידער — איז ניט נאָר „לכו הביאו שבר רעבון בתיכם" (ווי יוסף האָט געזאָגט פריער), נאָר נאָכמער — „להשיב[46] כספיהם", „ולתת[46] להם צידה לדרך"[47] (אַ הנהגה וואָס איז אינגאַנצן ניט פאַרשטאַנדיק, מערניט דערפאַר וואָס זיי האָבן תשובה געטאָן בינתיים, כנ"ל).

און דערנאָך האָט עס סוף סוף געבראַכט דערצו אַז יעקב ובני ביתו זיינען אַלע געקומען גאַנצערהייט אין מצרים, וואו ס'איז ניט געווען קיין רעב, און דאָרט גופא — „במיטב הארץ"[48].

ט. פון די הנהגה פון יעקב'ס זין (בני יעקב) האָט מען אַן אָפּלערנונג און אַנווייזונג פאַר יעדן אידן (וואָס יעדער איד איז אַ קינד פון יעקב אבינו[49]):

יעדער זאַך וואָס טרעפט מיט אַ מענטשן בכלל און מיט אַ אידן במיוחד [וואָס „ועמך כולם צדיקים"[50]] איז ניט צופעליק ח"ו[51], נאָר בהשגחה פרטית[52], און מיט אַ כוונה לטובה[53].

אפילו בשעת מיט אַ אידן טרעפט זיך אַ ניט־גוטוואונטשענע זאַך, דאַרף ער זיך צוקוקן און זוכן, און ווייטער זוכן, אפשר איז דאָס דערפאַר וואָס דער אויבערשטער האָט אים געפונען אַ זאַך אויף וועלכע ער דאַרף תשובה טאָן[54], אָדער געדאַרפט טאָן בעסער; און עס קען אפילו זיין אַ זאַך וואָס האָט פּאַסירט העכער צוואַנציק יאָר צוריק.

אפילו ווען די ניט־גוטוואונטשענע זאַך איז גאָר פאַרבונדן מיט אַ צופעליקע זאַך לכאורה — דאַרף ער וויסן אַז ס'איז ניטאָ קיין צופעליקייט אין דער וועלט, נאָר אַלץ איז תלוי אין דעם אויבערשטן, און דער אויבערשטער האָט אים געבראַכט צו אַזאַ מצב, בכדי אים מעורר זיין אַז ער זאָל תשובה טאָן און פאַרריכטן די זאַך וואָס האָט געפעלט, און מכאן ולהבא טאָן אין דעם אַלץ בעסער און בעסער.

און דערצו האָט מען די אָפּלערנונג, אַז בשעת ער וועט מאַכן אַ חשבון צדק און זיך ניט שרעקן אָנערקענען אַז ער האָט געטאָן אַ ניט־גוטוואונטשענע זאַך, אפילו ווען דאָס איז געווען מיט יאָרן צוריק, און ער וועט אויף דעם תשובה טאָן, און מחליט זיין אַז מכאן ולהבא וועט ער טאָן אַלץ בעסער און בעסער — וועט די תשובה אַלץ פאַרריכטן און אַלץ איבערשטעלן, ביז אַז ס'וועט זיין „והוי' יגי' חשכי"[55], ניט בלויז אָפּווישן נאָר באַלייכטן די ניט־גוטוואונטשענע זאַך, ביז אתהפכא[56] חשוכא לנהורא[57], און ס'ווערט אַלץ ליכטיקער און ליכטיקער (מוסיף והולך ווי די נרות חנוכה).

---

46) שם, כה.

47) וי"ל שגם „וימלאו את כליהם בר" הוא הוספה על „הביאו שבר רעבון בתיכם" שאמר לפנ"ז.

48) ויגש מז, ו. שם, יא.

49) ראה ברכות טז, ב. ב"מ רפ"ז. וראה אגה"ק ס"ז (קיב, א): נשמת ישראל סבא הכלולה מכל הנשמות כו'.

50) ישעי' ס, כא (מה„י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל"). וראה סנהדרין ר"פ חלק.

51) ראה רמב"ם הל' תעניות פ"א ה"ג.

52) ראה כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סקי"ט ואילך.

53) כמאחז"ל כל דעביד רחמנא לטב עביד (ברכות ס, ב. נת' בלקו"ש ח"ב ע' 393 ואילך).

54) ראה רמב"ם שם פ"א ה"ב. רפ"ה.

55) שמואל ב כב, כט.

56) ע"ד מעלת תשובה מאהבה שפועל למפרע ומהפך זדונות לזכיות לגבי תשובה מיראה שפועל מכאן ולהבא ומהפכם לשגגות (יומא פו, א־ב).

57) ראה שערי אורה ד"ה כי אתה ה' נרי ספי"ט. אוה"ת חנוכה שכה, ב ואילך.

יוד. דערביי דאַרף מען זיך אָבער איינקערן מיטן „קלוגינקן", דער יצר הרע, וואָס וויל שטערן אַ אידן פון טאָן תשובה און פאַרבעסערן זיינע וועגן, און ח"ו אים אויך אַראָפּפירן ער זאָל טאָן ניט־געוואונטשענע זאַכן.

וואָס דאָס איז די ערשטע „מישאָן" פון „צבאות השם" במשך כל השנה כולה — ניט צולאָזן דעם יצר צו אייך אָפּנאַרן ח"ו, אָדער פּרואוון אַראָפּפירן, און מאַכן שוואַכער אייער לערנען תורה און מקיים זיין מצוות.

און אויף דעם האָט מען אַ לימוד מיוחד ונתינת כח מיוחדת פון דעם שיעור תהלים פון יום ה' דחנוכה[58], וועלכער הויבט זיך אָן מיט דער בקשה „חלצני ה' מאדם רע"[59]. מ'בעט בא דעם אויבערשטן ער זאָל באַפרייען פון אַן „אדם רע" (ועאכו"כ) פון דעם יצר הרע — דער אָנפירער פון „אדם רע".

דאָס הייסט, אַז אין צוגאָב צו דעם כללות'דיקן נתינת כח פון ימי חנוכה אויף דעם ענין פון „מסרת כו' רשעים ביד צדיקים" (ווי מ'זאָגט אין „ועל הנסים"), לערנט דער שיעור תהלים יעדערן פון אייך, אַז ער האָט זיך ניט וואָס צו שרעקן פאַרן יצר הרע („אדם רע"), וואָרום ער האָט אַן אויסוועג ווי אינגאַנצן באַפרייט ווערן פון אים, דורך דעם וואָס ער בעט דעם אויבערשטן „חלצני ה' מאדם רע". וואָס דאָס וועט ברענגען אַז דער „אדם רע" זאָל זיך פאַר אים דערשרעקן און פון אים אַנטלויפן, און אויפהערן פּרואוון אים פאַרטומלען וכו'.

ואדרבה: עס וועט זיין ווי עס שטייט אין סיום המזמור — „אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך"[60] (ווי מ'האָט אויך ערשט געזאָגט בסיום תפלת מנחה): מ'דערקענט אין אייך, אַז איר זייט מיטגלידער פון „ועמך כולם צדיקים", במילא איז ביי אייך „יודו לשמך", איר האַלט אין איין לויבן דעם אויבערשטן. במילא לאָזט דאָס שוין ניט צו אַז מ'זאָל טאָן קיין ניט־געוואונטשענע זאַכן.

ביז ווי עס שטייט בסיום פון דעם שיעור תהלים[61] — אַז דער אידישער פאָלק און אַ אידישע הויז (בית) איז געבענטשט מיט „בנינו[61] כנטיעים מגודלים בנעוריהם[62] בנותינו כזויות מחוטבות גו'"[63], סיי די אינגעלעך און סיי די מיידעלעך אין דער הויז פירן זיך אויף ווי ס'פּאַסט פאַר אידישע קינדער, ווי דוד המלך ווייזט אָן אין ספר תהלים בכלל, און אין דעם מזמור במיוחד.

און בשעת „בנינו" און „בנותינו" פירן זיך אויף אַזוי, זאָגט מען (כסיום המזמור[64]) — „אשרי העם שככה לו", גליקלעך איז דער פאָלק וואָס האָט אַזוינע קינדער (בנים ובנות) וואָס פירן זיך אויף „כנטיעים מגודלים בנעוריהם" און „כזויות מחוטבות" (ביז אַז דערפאַר איז „ישמח ה' במעשיו"), און (דאָס ווערט דורך דעם און צוליב דעם וואָס) „אשרי העם שה' אלקיו", גליקלעך (און פריילעך) איז דער פאָלק וואָס דער אויבערשטער (הוי') איז „אלקיו", ע"ד

---

58) קאַפּ' קמ־קמד.

59) קמ, ב.

60) פסוק יד.

61) קמד, יב.

62) שאין בהם שום מום כל כך הם מנוקים מעבירה — פרש"י ומצו"ד שם.

63) בנותינו לא נמצא בהן דבר מעוקם ושום נדנוד עבירה — מצו"ד שם. וראה פרש"י שם.

64) פסוק טו.

„ישמח ישראל בעושיו"[65] (און „ישמח ה' במעשיו"[66]).

יא. אין צוגאב צו די אויבנדערמאנטע לימודים פון דעם שיעור חומש און שיעור תהלים — האט מען אויך א לימוד פאר „צבאות השם" פון דעם שיעור (דנר ה' דחנוכה) אין ספר המצוות להרמב"ם [ווי אידישע קינדער לערנען יעדן טאג א שיעור אין ספר המצוות להרמב"ם[67] — יעדער טאג זיין „ארדער און די דעי", די מצוה פון דעם טאג].

היינטיקער „ארדער און די דעי" בספר המצוות להרמב"ם[68] איז — דער לא תעשה[69] „הזהיר שלא למשכן אלמנה בין עני' בין עשירה שנאמר[70] לא תחבול בגד אלמנה".

וואס דערפון האט מען א לימוד אין „ואהבת לרעך כמוך", וויפל מ'דארף זיין אפגעהיט פון פארטשעפן און אנרירן א צווייטן מענטשן, א) אפילו אין א פאל ווען עס ווייזט זיך אויס אז ס'וועט יענעם ניט שאטן, און ב) אפילו ווען עס קען זיך שאטן, און ג) אפילו ווען מ'האט דערביי ניט קיין כוונה צו יענעם טשעפען:

אין דער מצוה פון „ואהבת לרעך כמוך" זיינען דערביי ניט אויסגעטייטשט פרטים ווי דארף זיין אין די אויבנדערמאנטע פאלן; אבער אין דער מצוה הנ"ל אין דעם שיעור רמב"ם, האט מען ארויס א קלארע הוראה אין די פאלן:

בשעת ס'איז דא אן אלמנה (ניט פאר קיין משפחה געדאכט), און זי איז אן עשירה, א רייכע פרוי, איר פעלט ניט קיין זאך (לכאורה) — טאר מען איר ניט טאן א זאך (נעמען א משכון) וואס וועט איר אפשר וויי־טאן און דערמאנען אז ביי איר איז דא א זאך וואס איז שלא כדבעי, אע"פ וואס א) זי איז אן עשירה, און ב) דער מלוה מיינט איר אינגאנצן ניט טשעפען, ער וויל בלויז נעמען א משכון בכדי צו באווארענען א זאך וואס ער האט איר געבארגט, און ג) דער ניט נעמען קען שאטן דעם מלוה — פונדעסטוועגן, וויבאלד אז ס'איז דא א ספק וספק ספיקא אז דאס קען וויי־טאן די אלמנה, טאר ער ניט נעמען קיין משכון, און ער דארף איינשטעלן אין סכנה די הלואה (זיין אייגענע געלט), ועד כדי כך איז דאס נוגע, אז דער אויבערשטער האט עס געמאכט פאר א מצות לא תעשה מן התורה „לא תחבול בגד אלמנה"!

יב. און דורך דעם וואס א איד איז אפגעהיט בתכלית אויף ניט אנרירן א צווייטן מענטשן (אפילו אויף א ספק) — פירט זיך דער אויבערשטער מיט אים (און באצאלט אים דערפאר) „מדה כנגד מדה"[71], און א סך מער דערפון — און ער פארהיט אים „מאדם רע", און פארהיט אים, יעדערער פון אייך און יעדערער פון אונז בתוך כלל ישראל, אז קיין זאך זאל אונז ניט קענען אנרירן, ועאכו"כ ניט דער יצר הרע, ווארום

65) אשרי העם שהוי' אלקיו.

66) דרצונו להיטיב ובפרט לעמו.

67) ראה בארוכה שיחות אחש"פ והתוועדויות שלאח"ז – תשד"מ (לקו"ש חכ"ז ע' 229 ואילך).

68) ובספר היד הוא בהל' מלוה ולוה רפ"ג — השיעור דיום א' דחנוכה (הכולל כל הימים שלאחריו — שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב. ועוד).

69) רמא (וגם רמב).

70) תצא כד, יז.

71) ראה סוטה ח, ב. ט, ב. מדרש לקח טוב שמות ג, ו. ועוד.

מ'ווערט פון אים אינגאַנצן באַפרייט, און מ'טרייבט אים אינגאַנצן אַוועק.

ואדרבה: מ'האַלט אין איין גרעסער מאַכן דעם נצחון פון „רשעים ביד צדיקים", ובאופן דמוסיף והולך, ווי מ'לערנט אָפּ פון דעם וואָס די חנוכה ליכטלעך דערציילן[72], כנ"ל.

און דאָס גיט אויך צו נאָכמער כח אויף ווירקן אַז די גאַנצע הויז זאָל זיין אַ „בית תפלה", „בית תורה" און „בית גמילות חסדים" (כמדובר לעיל ס"ה).

ביז אַז מ'איילט נאָכמער צו דעם „שיבנה בית המקדש במהרה בימינו"[73] ממש.

* * *

יג. לויט דעם סדר הרגיל, וועט מען איצטער זיך צוזאַמענרעדן אין דעם אופן ווי צו פאַרענדיקן דעם כנס:

מ'פירט זיך ביי אַלע כינוסים

— ועאכו"כ אין אַ כנס בימי חנוכה, ווען מ'איז „מוסיף והולך" אין טוב וקדושה, און אין חנוכה גופא — די פינפטע ליכטל, וואָס איז אַ יום טוב מיוחד באַ חב"ד כידוע[74], און דערצו אויך ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב —

אַז אין צוגאָב צו דעם ענין פון תפלה, וואָס מ'האָט פריער אַלע צוזאַמען גע־דאַוונט מנחה, און תורה — אמירת י"ב פסוקים ומאמרי חז"ל — פאַרענדיקט מען אויך מיט דעם ענין פון צדקה.

דעריבער וועט מען געבן יעדערן פון אייך מטבעות אויף צדקה, און וויבאַלד אַז ס'איז חנוכה — וועט מען צוגעבן אַ הוספה בזה: געבן יעדערן פון אייך דריי מטבעות, איינע אויף צדקה בכלל, אַ צווייטע אויף צדקה הקשורה עם חנוכה, און אַ דריטע — אַז יעדערער זאָל דער־מיט טאָן וואָס ער (זי) וויל, כטוב בעיניו.

און אין זכות פון די קינדער פון „צבאות השם" — וועט מען אויך געבן דריי מטבעות פון „חנוכה געלט" צו די ערוואַקסענע וואָס געפינען זיך דאָ.

יד. בכדי אונטערשטרייכן אַז יעדער זאַך וואָס אַ איד טוט איז דינען דעם אויבערשטן — דאַרף געטאָן ווערן אין אַן אופן פון „ישמח ישראל בעושיו", עאכו"כ בעניין פון „מוסיף והולך" אין אַ כנס בימי חנוכה — וועט מען (כרגיל) אויך זינגען ניגוני שמחה:

צום אַלעם ערשטן — דעם ניגון פאַר־בונדן מיטן שיעור תהלים פון נר ה' דחנוכה — „אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".

דערנאָך — זיכער אויך דעם ניגון „שיבנה בית המקדש במהרה בימינו".

און זיכער אויך דעם ניגון אין וועלכן מ'דערציילט און פראָקלאַמירט און מודיע לכולם — אַז „ניעט ניעט ניקאַוואָ", ס'איז ניטאָ קיין זאַך חוץ פון דעם אויבערשטן, „אין עוד מלבדו"[75].

---

72) כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר: מען דאַרף זיך צוהערן וואָס די ליכטלאַך — נרות חנוכה — דערציילן (שיחת ליל ש"ק וישב, כ"ו כסלו, שבת חנוכה תש"ו — נדפסה בהוספה לקונט' ברוך שעשה נסים (קה"ת, תשי"א)).

73) סוף תפלת העמידה. אבות פ"ה מ"כ.

74) ראה ס' השיחות תורת שלום ע' 84: כמה מן החסידים אומרים שבו ביום (נר ה' דחנוכה) הי' חופשת כ"ק רבינו הגדול פעם השני, ויש אומרים אשר זה הי' שייך לחסידי ווילנא אשר גם אותם החזיקו בתפיסה. — ב„היום יום" כז כסלו וברשימת כ"ק מו"ח אדמו"ר (ס' התולדות אדה"ז ע' רלג (בהוצאת תשמ"ז — ח"ג ע' 746)) שאדה"ז יצא לחרות ממאסרו השני בנר ג' דחנוכה. וי"ל דבשניהם היו עניני גאולה (גם כפשוטם).

75) ואתחנן ד, לה.

און אין צוגאב צו די געוויינלעכע שמחה אין זינגען ניגוני שמחה — דארף אין דעם איצטער זיין א תוספת שמחה, צוליב כמה טעמים: א) מ'געפינט זיך מיט א סך אידן צוזאמען, וואס דאס אליין איז א שמחה[76]. ב) בימי חנוכה, וואס זיינען „ימי שמחה" כפס"ד הרמב"ם[77]. ג) ובפרט אין די פינפטע ליכטל, וואס איז א יום טוב ויום שמחה אין ליובאוויטש (כנ"ל).

טו. ולפני כל זה — וועט מען אלע צוזאמען דאווענען נאך א תפלה, תפלת ערבית.

וואס זי איז פארבונדן מיט חנוכה במיוחד — ווארום דער זמן פון הדלקת נר חנוכה איז „משתשקע החמה"[78], זמן ערבית[79].

און די כוונה פון דעם „תשקע החמה" איז ניט אז עס זאל אזוי בלייבן ח"ו, נאר אז ס'זאל גלייך אנהויבן לייכטן בא יעדער אידן און ביי אלע אידן מיט דעם אור פון „שמש[80] ומגן ה' אלקים"[81], און מיט נאך א גרעסערע ליכטיקייט ווי ס'איז געווען לפני „שתשקע החמה" — ווארום עס ווערט „והוי' יגי' חשכי", וואס איז אויך מרמז אויף תפלת ערבית, וואס זמנה איז „חשכי", ווען „תשקע החמה", ויפגע — תיקן תפלת ערבית, כי בא השמש[82].

און דורך דעם וואס נאך אין די צייט פון חושך הגלות („חשכי")[83] טוען אידן אלץ מער און מער אז אידישקייט און ג-טלעכקייט זאל לייכטן — וועט דאס נאכמער צואיילן — ובפרט דורך קיום מצות צדקה, וואס „מקרבת את הגאולה"[84] — דעם „וה' יגי' חשכי", אין דער אייביקער ליכטיקייט, „והי' לך ה' לאור עולם"[85], אין די גאולה שאין אחרי' גלות[86], גאולה האמיתית והנצחית, ע"י משיח צדקנו.

* * *

טז. [אח"כ ניגשו שני ילדים שיחיו אל כ"ק אדמו"ר שליט"א עם פדיונות מכל הילדים שיחיו. ואח"כ ניגשו שני ילדות עם פדיונות מכל הילדות תחיינה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א קיבל הפדיונות, ואח"כ אמר:]

די פדיונות וועלן (כרגיל) געבראכט ווערן אויפן „ציון" פון כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ויה"ר אז בקרוב ממש זאל בא יעדערער פון אייך בתוככי כלל ישראל מקויים ווערן דעם יעוד „יראה אל אלקים בציון"[87], נשמות בגופים, און

---

76) ראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו הי"ח. שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט ס"א.

77) הל' חנוכה פ"ג ה"ג. וראה לקו"ש ח"י ע' 142 ואילך. שיחת מוצש"ק ליל זאת חנוכה תשמ"ז.

78) שבת כא, ב.

79) ראה שו"ע או"ח סתרע"ב ס"א: אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה. ובמג"א שם: היינו צאת הכוכבים. — פרטי הדיעות בזה — ראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך טז) ערך חנכה ס"ע שה ואילך. ובס' המנהגים חב"ד (ע' 70): מדליקים בין מנחה למעריב.

80) תהלים פד, יב.

81) השמות שבתחלת ק"ש (גם דערבין).

82) רש"י ויצא כח, יא. מחולין צא, ב.

83) ראה תו"א (מא, א) ושערי אורה (שבהערה 57) ד„והי' יגי' חשכי" קאי על החושך דדורות האחרונים דעקבתא דמשיחא.

84) ב"ב י"ד, א. תניא פל"ז (מח, ב ואילך).

85) ישעי' ס, יט.

86) ראה מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ובפע"ח סוף שער החנוכה: לעתיד לבוא . . יהי' גאולה נצחיית וקיימת.

87) תהלים פד, ח.

„הראנו ה' חסדיך"[88], דער אויבער־שטער וועט באווייזן יעדערן פון אונז, בתוך כלל ישראל, זיין חסד,

„וישעך תתן לנו"[88], ער וועט געבן יעדערן פון אונז, בתוך כלל ישראל, און כלל ישראל — זיין ישועה,

ביז „לשכון כבוד בארצנו"[89], בגאולה האמיתית והשלימה, במהרה בימינו ממש,

ומשיח צדקנו בראשנו. אמן!

[לאחרי תפלת ערבית ניגנו: „אך צדיקים גו'". (הש"צ שי' ניגן „יהי רצון כו') שיבנה בית המקדש במהרה בימינו". „ניעט ניעט ניקאָוואַ".

אח"כ נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א מטבעות למדריכים ולמדריכות, ולה„טאַנקיסטן" — שיחיו — כדי לחלק בין כל הנאספים שיחיו.

טרם צאתו התחיל לנגן „ניעט ניעט ניקאָוואַ"].

88) שם פה, ח.

89) שם, יוד. ובראב"ע עה"פ: זה המזמור לעד כי הכבוד לא הי' בבית שני.

שיחת נר ו' דחנוכה ה'תשמ"ז
— לאחרי תפלת ערבית והדלקת נר חנוכה —

א. חנוכה — קשור עם חנוכת בית המקדש[1], וכפי שאומרים בנוסח ד"ועל הנסים": "באו בניך לדביר ביתך ופנו את היכלך וטהרו את מקדשך", היינו, התחלה חדשה לאחרי ההפסק כו'.

והנה, כל הענינים הקשורים עם בית המקדש שייכים (מעין זה) גם בזמן הזה — ב"מקדש מעט":

"מקדש מעט" — קאי על בית־הכנסת ובית־המדרש[2], עד לביתו הפרטי ובנפשו פנימה דכאו"א מישראל, כמ"ש[3], "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם**", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד[4], היינו, שנפשו וביתו דכאו"א מישראל נעשים מקום להשראת השכינה, ע"י שחדורים בתורה עבודה (תפלה) וגמילות חסדים (ג' הענינים הכוללים כל עניני התומ"צ), ומהם אורה יוצאה לעולם[5] — שניכר בגלוי לעין כל שעליהם "העולם עומד"[6] (לא רק "עולם קטן זה האדם"[7], אלא גם "עולם" כפשוטו), היינו,** שהעולם כולו **נעשה מקום להשראת השכינה — דירה לו ית' בתחתונים[8].**

ונמצא, שימי חנוכה — חנוכת בית המקדש — הם "ימי סגולה" שיש בהם נתינת־כח מיוחדת לחינוך (חנוכה) ד"מקדש מעט", החל מהמקדש הרוחני בנפשו דכאו"א מישראל, ביתו הפרטי, עד לביהכ"נ וביהמ"ד, בית תורה, תפלה וגמ"ח, בית חב"ד,

— "בית" (ענין של קביעות[9]) דוקא, כדיוק הלשון "לדביר ביתך**", אשר, המקדש נקרא בכתוב בשם "**דביר**"[10], ואעפ"כ, מוסיפים ומדייקים "דביר** ביתך**", "בית" דוקא —**

הן ע"י הקמת בתים חדשים (שאז עושים חנוכת הבית כפשוטה), והן ע"י הוספה והרחבה בבתים הקיימים כבר, עד להוספה והרחבה באופן שבאין ערוך**, שלכן צריך חינוך (חנוכה) כבית חדש.**

ולהעיר, שענין ההוספה שייך במיוחד לחנוכה — שהרי הדלקת נר חנוכה (ע"פ ההלכה כדעת ב"ה[11]) היא באופן ש"יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך**"[12], וזהו המנהג הפשוט[13].**

---

1) שבלי הלקט סקע"ד. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"כ ע' 633 הערה ד"ה בחנוכת כו'.

2) יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

3) תרומה כה, ח.

4) ר"ח שער האהבה פ"ו (קרוב לתחלתו). אלשיך עה"פ. של"ה חלק תושב"כ פ' תרומה (שכה, ב. שכו, ב). ועוד.

5) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. שהש"ר פ"ד, ד (ו).

6) אבות פ"א מ"ב.

7) תנחומא פקודי ג. זח"ג לג, ב. תקו"ז תס"ט (ק, ב. קא, א). וראה מו"נ ח"א פע"ב.

8) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא פל"ו. ובכ"מ.

9) ראה שיחת יום שמח"ת (לעיל ע' 32 ואילך) ועוד.

10) ולדוגמא: "דביר ביתך" (תהלים כח, ב). ועוד.

11) שבת כא, ב. ולהעיר ש"חנוכה" ר"ת ח' נרות והלכה כבית הלל (אבודרהם סדר הדלקת נר חנוכה — הובא בעט"ז לשו"ע או"ח סי' תע"ר).

12) להעיר, שבנר חמישי דחנוכה (שהמשכו בלילה זה, ו"בקדשים הלילה הולך אחר היום", כדלקמן בפנים) ישנה הדגשה מיוחדת בשיטת ב"ה ד"מוסיף והולך" — להיותו הלילה הראשון שמספר הנרות לשיטת ב"ה (ה' נרות) גדול יותר ממספר הנרות לשיטת ב"ש (ד' נרות). וראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 396 ואילך.

13) רמ"א או"ח סתרע"א ס"ב.

ב. ומכאן באים להמדובר אתמול, נר חמישי דחנוכה — שהמשכו בלילה זה, ולהעיר ש"בקדשים[14] הלילה הולך אחר היום"[15] — לילדי ישראל שלפני בר־מצוה ובת־מצוה, להוסיף ולהדגיש גם בנוגע לגדולים, **לאחרי בר־מצוה ובת־מצוה, כדלקמן.**

ובהקדמה — שהדברים הנאמרים לילדים הם דברי תורה, **שניתנה כולה לכאו"א** מישראל, **כמ"ש[16] "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", היינו,** שהתורה כולה **ניתנה** בירושה **לכאו"א השייך ל"קהלת יעקב", "לקטן ולגדול"[17],**

אלא, שכאשר מדברים לילדים, יש למצוא את הסגנון **המתאים ושייך אליהם, סגנון השייך לדרך הלימוד ד"בן חמש שנים למקרא"[18], דרך הפשט, ואילו לגדולים, מדברים בסגנון המתאים ושייך אליהם, בשאר דרכי הלימוד, שכן, בלימוד התורה ישנו "סדר השתלשלות", מלמעלה מעלה עד אין קץ עד למטה מטה עד אין תכלית[19].**

ג. תוכן הדברים שנאמרו אתמול לילדים — "פקודה חדשה" — שהילדים יבקשו מהוריהם שהבית כולו, כולל ובמיוחד החדר של הילדים, יהי' בית תורה תפלה וגמ"ח, בית חב"ד, עי"ז שיהי' בחדרם (לכל הפחות) חומש, סידור וקופת צדקה (שלהם).

ובמיוחד — בסגנון השייך לילדים — בקשר ובשייכות עם המנהג דנתינת "מעות חנוכה":

ידוע[20] "מנהג ישראל" לתת "מעות חנוכה" לילדים — מנהג שראו (גם) אצל רבותינו נשיאינו[21], ובמילא, מלבד התוקף ד"מנהג ישראל תורה היא"[22], הרי זה גם מנהג שיש בו "מהדרין", ו"מהדרין מן המהדרין"[23].

ולכן, הציעו לילדים שיבקשו מהוריהם בקשה זו (לעשות מהבית והחדר שלהם בית תורה תפלה וגמ"ח) — כ"מעות חנוכה**" הפנימיים, ובודאי שההורים ירצו למלא את בקשתם של הילדים (ובפרט כשיבקשו בדברים היוצאים מן הלב[24]), כטבע הורים שחפצים למלא את רצונם של הילדים ככל האפשרי, ועאכו"כ — בעניני טוב וקדושה כו', כנ"ל בארוכה.**

ובהמשך לזה, יש להוסיף ולהדגיש ענין זה (גם) בנוגע לגדולים, **לאחרי בר־מצוה ובת־מצוה, ועאכו"כ אלו שלאחרי הנישואין, שיש להם "בתים" כפשוטם — שעליהם להשתדל לעשות מביתם (ומכל הבתים שמסביבם)** בית תורה תפלה וגמ"ח, **בית חב"ד.**

---

14) ובנדו"ד — "הנרות הללו קודש הם", ובפרט ע"פ הידוע שענין ה"שמן" מורה על פנימיות התורה, רזין דרזין דאורייתא (לקו"ת שה"ש ב, ד ואילך. כד, ד ואילך. ובארוכה — אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך).

15) חולין פג, סע"א. וש"נ.

16) ברכה לג, ד.

17) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד — "משנה תורה".

18) אבות ספ"ה.

19) ראה בהנסמן בלקו"ש חי"ח ע' 187. חי"ט ע' 53. חכ"א ע' 36.

20) ראה לקוטי לוי"צ אגרות ע' שנח.

21) "היום יום" כ"ח כסלו, ד' דחנוכה.

22) ראה תוד"ה נפסל (מנחות כ, ב). וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ב ע' 56 הערה 2.

23) לשון הש"ס — שבת כא, ב. ולהעיר, שבימי חנוכה מודגש שההנהגה ד"מהדרין מן המהדרין" בזמן הש"ס — נעשית "מנהג פשוט" דכאו"א מישראל, כנ"ל בפנים.

24) שנכנסים אל הלב — ראה ס' הישר לר"ת שי"ג. הובא בשל"ה סט, א.

ויכולים גם הם לקשר זאת עם המנהג ד"מעות חנוכה"[25]: ילדים גדולים לאחרי בר־מצוה ובת־מצוה — יבקשו מהוריהם, ואלו שלאחרי הנישואין — יבקש האיש מהאשה, והאשה מהאיש, וכיו"ב בנוגע לזקנים וזקנות, לעזור זה לזה בכל הקשור לעשיית בית תורה תפלה וגמ"ח.

ובפרטיות יותר בנוגע לאיש ואשה — מכיון שהסדר ע"פ תורה הוא באופן ש"הוא ימשל בך"[26], ולאידך, האשה היא "עזר כנגדו"[27], אזי, האשה תבקש מבעלה שהענין ד"והוא ימשל בך" יהי' כדי לעשות מהבית (יותר) "מקדש מעט", וכמו כן יבקש הבעל מאשתו שה"עזר כנגדו" יתבטא בעזר וסיוע לעשות מהבית (יותר) "מקדש מעט", שהרי האשה היא "עקרת הבית".

ומובן, שהאמור לעיל שייך גם בנוגע לבתים שנעשו כבר בתי תורה תפלה וגמ"ח — שיש להוסיף בזה ביתר שאת וביתר עוז, כהוראת נר חנוכה ד"מוסיף והולך" (כנ"ל ס"א).

ד. ובנוגע לפועל:

יש לנצל את ימי חנוכה הנותרים בשנה זו לפרסם בכל מקום ומקום ע"ד ההשתדלות בהקמת בתי תורה תפלה וגמ"ח, בתי חב"ד, בכל מקום ומקום, כולל ובמיוחד — לעשות מביתו הפרטי דכאו"א מישראל בית תורה תפלה וגמ"ח.

וכל זה — מתוך רעש ("שטורעם") רעש הקדושה הכי גדול, עד שירעישו את העולם ("אויפשטורעמען די וועלט"), שמהם יראו וכן יעשו אפילו אלו שנמצאים לעת־עתה בהעלם והסתר דעולם[28].

מובן וגם פשוט שהפעולה בכל הנ"ל צריכה להיות בדרכי נועם ודרכי שלום[29], באופן ד"פדה בשלום"[30] דוקא, אבל, ביחד עם זה, ברעש ("שטורעם") הכי גדול, שכן, באופן כזה דוקא נעשה הדבר באופן של הפצה, "מוסיף והולך".

ועוד נקודה בזה — שהמתעסקים לעורר על הנ"ל, צריכים להראות דוגמא חי' ולהוסיף בעצמם ובביתם בכל ענינים אלו ביתר שאת וביתר עוז, כמה פעמים ככה, שכן, טבעו של תלמיד ומושפע שמסתפק בהנהגה שהיא מעין וחלק מהנהגת הרב והמשפיע, ובמילא, כדי לפעול במדה מסויימת, צריך הרב והמשפיע להוסיף בענין זה כמה פעמים ככה, כדי שילמדו ממנו מעין זה.

*

25) להעיר ממנהג כ"ק מו"ח אדמו"ר שנתן (ובעצמו) "מעות חנוכה" לבנותיו תי', וגם לאחרי נישואיהן (לקו"ש ח"כ ע' 451 הערה 36).

26) בראשית ג, טז.

27) שם ב, כ.

28) ראה לקו"ת שלח לז, ד. ואתחנן ב, ג. ובכ"מ.

29) להעיר מרמב"ם סיום וחותם הלכות חנוכה: "הי' לפניו נר ביתו ונר חנוכה . . נר ביתו קודם משום שלום ביתו . . גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם, שנאמר דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום".

30) לשון הכתוב — תהלים נה, יט. ולהעיר מהקשר דחנוכה לי"ט כסלו (גאולת אדמו"ר הזקן באופן ד"פדה בשלום נפשי") — כידוע ששלימות הגאולה די"ט כסלו, כשחזר אדה"ז מפטרבורג לוויטעבסק, היתה בג' דחנוכה (לקו"ד ח"א יב, א), ובפרט הגאולה ממאסרו השני — שהיתה בנר חמישי דחנוכה* (סה"ש תרש ע' 84).

*) ויש דעה שיצא לחירות בנר ג' דחנוכה ("היום יום" כ"ז כסלו), וי"ל, דבשניהם היו עניני גאולה (גם כפשוטם).

ה. כמו כן יש לעורר ולזרז עוד הפעם אודות הדלקת נר חנוכה במקומות ציבוריים:

„נר חנוכה מצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ"[31], „משום פירסומי ניסא"[32], ועאכו"כ כאשר (מלבד ההדלקה „על פתח ביתו מבחוץ") מדליקים נר חנוכה (גם) „בחוץ" כפשוטו, ו„בחוץ" גופא במקום הציבורי והמרכזי ביותר — אזי ניתוסף ב„פירסומי ניסא" ביתר שאת וביתר עוז.

ולכן, יש לעורר ולזרז עוד הפעם שינצלו את ימי חנוכה הנותרים בשנה זו להדליק נרות חנוכה באופן הכי גדול ד„פירסומי ניסא", עי"ז שבכל עיר ועיירה, כפר ומושב כו', ידליקו נרות חנוכה במקום הציבורי והמרכזי ביותר.

[אם ישנה אפשרות להדליק בכמה מקומות — מה טוב, העיקר הוא, אבל, שיהי' „פירסומי ניסא" באופן הכי גדול, כאמור, במקום הציבורי והמרכזי ביותר].

ובהזדמנות זו — לעורר את הנאספים ע"ד הדלקתם נר חנוכה בביתו של כאו"א,

כולל — התוכן הרוחני והפנימי דנר חנוכה, להאיר את ביתו ב„נר מצוה ותורה אור"[33], עד שהבית יהי' בית תורה תפלה וגמ"ח, שממנו אורה יוצאה לכל הסביבה כולה, כנ"ל בארוכה.

ו. ועוד ענין עיקרי בזה — בנוגע לפעולה על בני־נח:

הדלקת נר חנוכה „על פתח ביתו מבחוץ" — פועלת על כל הנמצאים בחוץ, ברשות־הרבים, כולל גם אומות העולם, ובלשון הגמרא[31] — „עד דכליא רגלא דתרמודאי", כהפירוש הפנימי[34], שנר חנוכה מבטל („כליא") את המציאות של מרידה בה' („תרמוד אותיות מורדת"[35]), עד לביטול „רגלא דתרמודאי", הדרגא הכי תחתונה כו'.

ולכן, יש לנצל את המעמד דהדלקת נר חנוכה במקומות הכי ציבוריים ומרכזיים — לעורר גם ע"ד קיום מצוות שנצטוו בני נח, ולהדגיש, שקיומם צריך להיות „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה"[36], אשר, עי"ז מבטלים את המציאות ד„תרמודאי" (מרידה בה', ח"ו), שזהו התוכן דנרות חנוכה.

ז. ובהדגשה מיוחדת — במדינה זו:

בחסדי ה', נמצאים אנו במדינה שהיא „מלכות של חסד" (ההיפך בתכלית ד„מלכות יון הרשעה" שנוצחה בימי חנוכה[37]), אשר, נשיא המדינה מכריז ומעודד ע"ד קיום שבע מצוות בני־נח, ובהדגשה האמורה, שאין זה „דינא דמלכותא", מעשה בני־אדם, כי אם, ציווי הקב"ה, בורא העולם ומנהיגו.

---

31) שבת כא, ב.

32) פרש"י שם.

33) משלי ו, כג. וראה פרש"י שבת כג, ב (ד"ה בנים). וראה תו"א פרשתנו לב, ב. ובכ"מ.

34) ד"ה מצותה משתשקע החמה תשל"ח (נדפס בסה"מ מלוקט ח"ב ע' כה ואילך). ושי"נ.

35) עמק המלך שער קרית ארבע, ר"פ קיא. קהי"ע' תרמוד. ועוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 330. ושי"נ.

36) רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.

37) עד לאופן דאתהפכא — בדוגמת תרגום התורה ליוונית דוקא (ראה משנה מגילה ח, ב: לא התירו שיכתבו אלא יונית. ובירושלמי שם פ"א ה"ט: בדקו ומצאו שאין התורה יכולה להתרגם כל צרכה אלא יונית). ולהעיר, שבזה גופא מודגש הענין דאתהפכא — שהרי בתחילה הי' זה ענין בלתי־רצוי, „הי' היום קשה לישראל כיום שנעשה העגל" (מסכת סופרים פ"א ה"ז), אלא שאח"כ נתהפך לטוב כו' (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ד בתחלתו).

והתקווה חזקה — שיוסיף בזה עוד יותר, ובפרט כאשר יוסיפו להשתדל בענין זה.

ויש להוסיף ולקשר ענין זה עם שיעור חומש דנר חמישי דחנוכה[38] — בקביעות שנה זו:

שיעור חומש דנר חמישי, סיומו וחותמו[39] „את האלקים אני ירא"[40].

והגע עצמך:

מדובר אודות „השליט על הארץ"[41], אשר, פרעה מלך מצרים, שהי' „מושל בכיפה"[42], מינהו ל„מושל בכל ארץ מצרים"[43], באופן ש„בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים"[44],

ובתוקף תפקידו כ„מושל בכל ארץ מצרים", „ערות הארץ"[45] — כפי שראוהו אלו שדיבר עמהם, שלא הכירוהו כיוסף, אלא כ„אדוני הארץ"[46] — מכריז באופן גלוי לעין כל: „את האלקים אני ירא"!

ובנוגע לענינינו:

מכיון שנשיא המדינה מכריז „את האלקים אני ירא", שלכן, צריכים לקיים את מצוות האלקים, שבע מצוות בני־נח — יכולים וצריכים לנצל ענין זה כדי להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בפירסום והפצת שבע מצוות בני־נח לכל באי העולם.

*

ח. ויש להוסיף, שבשנה זו ישנה נתינת כח מיוחדת בנוגע לכל הענינים האמורים:

שנה זו היא שנת השמיטה — „שבת לה'"[47]. וגם התחלתה וראשיתה, „ראש השנה", הכולל את כל ימי השנה[48] — חל בשבת. ונוסף לזה, גם ימי חנוכה דשנה זו — התחלתם ביום השבת, וסיומם וחותמם — ביום השבת[49].

ומזה מובן, שבשנה זו ישנה נתינת־כח מיוחדת שהעבודה (דכל השנה כולה, ובמיוחד) בענינים השייכים לימי החנוכה, ייעשו ע"ד ובדוגמת אופן העבודה דיום השבת — ש„כל מלאכתך עשוי"[50], וכל ענינו הו"ע התענוג, „וקראת לשבת עונג"[51] — עבודה מתוך מנוחה ותענוג, ופשיטא, ללא כל התנגדות, מניעה ועיכוב, ובנקל יותר מכפי שיכולים לשער.

---

38) פרטי הענינים בנוגע לשיעור חומש זה – ראה שיחת נר חמישי דחנוכה (לעיל ע' 175 ואילך).

39) השייך (בעיקר) לסיום וחותם היום, שמחובר ללילה שלאחריו — לילה זה.

40) מב, יח.

41) שם, ו.

42) ראה מכילתא בשלח יד, ה. שמו"ר פט"ו, י. זח"ב ו, א.

43) ויגש מה, כו.

44) מקץ מא, מד.

45) שם מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד.

46) מקץ שם, ל.

47) בהר כה, ב. שם, ד.

48) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

49) להעיר, שיום ראשון ויום אחרון דחנוכה כוללים את כל ימי חנוכה (כמודגש גם בקרה"ת דקרבנות הנשיאים, „כאילו כולם הקריבו ביום ראשון וכאילו כולם הקריבו ביום אחרון" (במדב"ר פי"ג, ט)), ובפרט בשנה זו שקביעותם ביום השבת — שבת הא', ש„מיני' מתברכין כולהו יומין" (זח"ב סג, ב. פח, א), ושבת הב', שבו נעשה העלי' והשלימות שלהם, באופן ד„ויכולו" (ראה לקו"ת בהר מא, א. אוה"ת בראשית מב, ב ואילך).

50) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סש"ו ס"ח (סכ"א).

51) ישעי' נח, יג.

וכפי שראו במוחש בשנה זו ממש, שבכל המקומות שעסקו בפעולה דהדלקת נר חנוכה באופן ד„פירסומי ניסא" — הצליחו בזה, ובנקל, עד לאופן שלמעלה מכפי המשוער.

ומובן, שכאשר הקב"ה עוזר שההצלחה בזה תהי' בקלות, הרי, הכוונה בזה היא — לא לחסוך את היגיעה, כי אם, שהיגיעה תהי' בענינים נעלים עוד יותר, כידוע[52] הסיפור אודות דברי הצ"צ בקשר להצעת אדמו"ר הזקן לתת לו עניני תורה במתנה, שבכל שיקבל במתנה, יצטרך להמשיך ולהתייגע על ענינים נעלים יותר.

ועד"ז בנדו"ד, שכאשר מצליחים בקלות להדליק נר חנוכה באופן ד„פירסומי ניסא" — אין להסתפק בזה, אלא אדרבה, יש להמשיך ולהתייגע בכל זה באופן ד„מוסיף והולך", ובפרט — כש„מקשיבים לסיפורם של נרות חנוכה" (כפתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר[53]: „מ'דארף זיך צוהערן צו דעם וואס די ליכטעלעך דערציילן"), ולכל לראש — ההוראה ד„מוסיף והולך" בכל עניני „נר מצוה ותורה אור".

ועוד וגם זה עיקר — שהקביעות ביום השבת מדגישה את ההכנה ל„יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[54], החל מהטעימה ב„ערב שבת", „טועמי' חיים זכו"[55], עד לטעימה „מכל תבשיל ותבשיל"[56].

*

ט. והמעשה הוא העיקר[57]:

יש לפרסם בכל מקום ומקום שינצלו את ימי החנוכה הנותרים להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הענינים האמורים — הן בנוגע להדלקת נר חנוכה באופן ד„פירסומי ניסא", והן בנוגע לפעולות להאיר ב„נר מצוה ותורה אור" ע"י הקמת בתי תורה תפלה וגמ"ח.

וכדי להוסיף עידוד ומרץ בכל פעולות אלו — ע"י פירסום הדברים, „מצוה לפרסם עושי מצוה"[58], ובפרט ע"פ מארז"ל[59] „אילו הי' יודע ראובן שהקב"ה מכתיב עליו כו'" — כדאי ונכון שישלחו „תמונות" מהפעולות שנעשו בימי חנוכה, על מנת לפרסמם בדפוס[60].

ופשוט, שגם לאחרי ימי החנוכה יש להמשיך בכל הפעולות להאיר ב„נר מצוה ותורה אור", ואדרבה — מעלין בקודש ביתר שאת וביתר עוז, כהוראת ימי חנוכה — „מוסיף והולך . . מעלין בקודש".

יו"ד. ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתינו בענינים האמורים — הקמת בתי תורה תפלה וגמ"ח, בתי חב"ד, והדלקת נר חנוכה באופן ד„פרסומי ניסא" — נזכה בקרוב ממש לחנוכת בית המקדש השלישי, „דביר ביתך" כפשוטו, והדלקת המנורה ע"י אהרן כהן גדול[61], כפי

---

52) ראה לקו"ש חט"ו ע' 18. חכ"ד ע' 561. ועוד.

53) שיחת ליל ש"ק וישב, כ"ד כסלו, שבת חנוכה תש"ד (נדפסה בהוספה לקונטרס ד"ה ברוך שעשה נסים (ברוקלין תשי"א)).

54) תמיד בסופה.

55) ראה בהנסמן בלקו"ש חט"ז ס"ע 282. ח"כ ע' 178.

56) שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סוסר"נ.

57) אבות פ"א מי"ז.

58) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. הובא במג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג.

59) ויק"ר פל"ד, ח. רות רבה פ"ה, ו. ועוד.

60) ראה גם שיחות: מוצש"ק פ' מקץ, נר ח' דחנוכה; מוצאי זאת חנוכה; ש"פ ויגש, ט' טבת (ועוד) — תשמ"ו.

61) להעיר, שנס חנוכה קשור במיוחד עם כהן גדול — שהרי הנס הי' ע"י „מתתיהו בן יוחנן כהן גדול" (ולהעיר מהדעות אם „כהן גדול" קאי על מתתיהו או על יוחנן), וגם נס השמן הי' ב„פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול".

שקורין בקריאה המיוחדת ליום אחרון דחנוכה: „דבר[62] אל אהרן גו' בהעלותך את הנרות גו'"[63], בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

והוספה מיוחדת בכל זה — כשמתקיימת חתונה בימי חנוכה (ב„יומין זכאין", שעי"ז ניתוסף יותר בהמשכת הברכות עד אין קץ), שענינה — בנין בית בישראל[64], בנין עדי עד, על יסודי התורה והמצוה, אשר, ענין זה נעשה הכנה קרובה לקיום היעוד[65] „מהרה . . ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול מצהלות גו'", חמשה קולות שהם כנגד החמשה קולות דמתן תורה[66].

וכל ענינים אלו — בפשטות ובפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, שבימי חנוכה דשנה זו, בהמשך לנר חמישי, הולכים ביחד עם משיח צדקנו[67] להדליק נרות חנוכה „בחצרות קדשך", ולראות את הדלקת המנורה ב„דביר קדשך", „נרות של ציון"[68], „יראה אל אלקים בציון"[69], כי תקויים הבקשה „הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו . . לשכן כבוד בארצנו"[70].

---

62) ר"פ בהעלותך.

63) כולל גם הענין הרוחני דהדלקת הנרות (ראה לקו"ת ר"פ בהעלותך) — שכל שבעת הנרות, ד' הסוגים ד„נר ה' נשמת אדם", מאירים אל מול פני המנורה, ובאופן ד„בהעלותך את הנרות", „עד שתהא שלהבת עולה מאלי'" (פרש"י ר"פ בהעלותך), עד שגם הנרות נעשים „נרות להאיר".

64) ע"ד ובדוגמת בית המקדש, „ושכנתי בתוכם" — כמארז"ל (סוטה יז, א) „איש ואשה זכו שכינה ביניהם".

65) נוסח ברכת „שבע ברכות" (ע"פ ירמי' לג, י־יא).

66) ברכות ו, ב.

67) האחד ומיוחד מ„שמונה נסיכי אדם" (סוכה נב, ב) — שהם כנגד שמונת ימי חנוכה (תו"א פרשתנו (מקץ) לג, ג ואילך. ובכ"מ).

68) יל"ש ר"פ בהעלותך.

69) תהלים פד, ח.

70) שם פה, ח־י. וראה ראב"ע שם: זה המזמור לעד כי הכבוד לא הי' בבית שני (כי אם במקדש העתיד).

שיחת נר ז' דחנוכה ה'תשמ"ז
— לאחרי תפלת מנחה והדלקת נר חנוכה —

בעמדנו לאחרי הדלקת נר שביעי דחנוכה, הרי, מכיון שבקביעות שנה זו חל נר שמיני דחנוכה בערב שבת, נמצא, שנר שביעי דחנוכה הוא הזמן האחרון לבקש „מעות חנוכה" בשנה זו.

ולכן, כדאי לעורר עוד הפעם — בהמשך להמדובר לפנ"ז[1] הן בנוגע לילדים והן בנוגע למבוגרים — אודות בקשת „מעות חנוכה" האמיתיים (נוסף על „מעות חנוכה" כפשוטם) גם בש"ק:

ובהקדמה — שהתוכן הפנימי דחנוכה (חנוכת המקדש) בעבודת האדם הוא, שכל בית יהודי יהי' מקום להשראת השכינה, „ושכנתי בתוכם", „מקדש מעט", בית תורה ותפלה, „בית גדול", „שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפלה"[2], ומגדלין בו גמ"ח (כללות כל המצוות[3]).

ולכן, יבקשו הילדים מהוריהם „מעות חנוכה" — שיעשו מהחדר שלהם (עוד יותר ממה שעושים הילדים בכח עצמם) ומהבית כולו, בית תורה תפלה וגמ"ח.

וכמו כן תבקש האשה מבעלה והבעל מאשתו לעזור זל"ז בעשיית הבית כולו בית תורה תפלה וגמ"ח.

ויה"ר שכל זה ימהר את בקשת ונתינת „מעות חנוכה" דכנסת ישראל מהקב"ה — כידוע[4] שכנסת ישראל והקב"ה נמשלו לאיש ואשה — בכל המצטרך להם,

בני חיי ומזוני רויחא, ובכולם רויחא,

כולל — הצלחה בעשיית כל בית וכל חדר בית תורה תפלה וגמ"ח, בית חב"ד,

ועד שהעולם כולו יהי' בית חב"ד, בית שמגדלים בו תורה, מגדלין בו תפלה ומגדלין בו מצוות — מכיון שנעשה דירה לו ית' בתחתונים, באופן גלוי, „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'"[5],

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, אחד ומיוחד מ„שמונה נסיכי אדם",

שאז יהי' גם כינור של שמונה נימין[6], ויתירה מזה — כינור של עשר נימין[6], „עלי עשור"[7], ביחד עם השירה העשירית[8],

במהרה בימינו ממש, כאמור, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, בעגלא דידן ממש.

---

1) שיחה נר ה' ונר ו' דחנוכה (לעיל ע' 175 ואילך; 187 ואילך).

2) מלכים ב' כה, ט. מגילה כז, רע"א.

3) ראה תו"א וישב כט, ג. לקו"ת פ' ראה כג, ג. ובכ"מ.

4) דכל שיר השירים מיוסד על זה (רש"י שה"ש בתחלתו. ובכ"מ).

5) ישעי' מ, ה.

6) ערכין יג, ב.

7) תהלים צב, ד. ערכין שם.

8) ראה מכילתא בשלח טו, א. תנחומא שם יו"ד. תרגום שה"ש בתחלתו. וראה אוה"ת שם.

משיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה ה'תשמ"ז

א. אין ימי החנוכה פון היינטיקן יאר — איז פאראן א דבר הכי בולט[1], אז עס זיינען דא צוויי שבתות חנוכה; און דאס דריקט זיך אויס (אויך) אין דעם חידוש אז מ'זאגט דעמולט צוויי הפטרות של חנוכה[2]: דעם[3] ערשטן שבת חנוכה מפטירים „בנרות זכרי'"[4], און דעם צווייטן שבת „בנרות שלמה"[5].

דארף מען פארשטיין:

„מפטירין[6] בכל שבת ושבת בנביא מעין שקרא בתורה"[7], אדער (במועדים שחלו בשבת) „מעין המאורע"[8], „מענינו של יום"[9].

שטעלט זיך די שאלה: וואס פאר א שייכות האט די הפטרה („ויעש חירום") מיט „ענינו של יום" פון חנוכה? דער תוכן כללי פון דער הפטרה איז דער סיום און סך־הכל פון עשיית כלי המקדש ע"י חירום, און דערנאך וועגן עשיית כלי המקדש ע"י שלמה המלך — ניט וועגן אן ענין וואס איז „מעין המאורע" פון חנוכה.

אמת טאקע, דארט שטייט אויך וועגן „נרות שלמה", אבער א) דאס איז נאר איין פסוק (וקרוב לסוף ההפטרה), און ב) בתוך עשיית כלי המקדש (בלי שום הדגשה מיוחדת בדבר), אלע איבעריקע פסוקים אין דער הפטרה רעדן כלל ניט וועגן דעם. און ג) אפילו אין דעם פסוק וואו עס שטייט וועגן די נרות, שטייט נאר אז שלמה המלך האט געמאכט „ואת המנורות חמש מימין וחמש משמאל גו'" — ניט אז ער האט זיי אריינגעבראכט אין מקדש, און ניט אז מ'האט זיי אנגעצונדן [ואדרבה — לדיעה אחת[10] האט מען זיי טאקע ניט אנגעצונדן], און ניט פארבונדן מיט קיין שום ברכה אדער תפלה וכיו"ב, ניט קיינע אנדערע פרטים.

בשלמא אין די הפטרה פון דעם ערשטן שבת חנוכה זעט מען די שייכות

---

1) ובמילא יש לו קדימה בשימת לב האדם, כנראה ברגש האדם, רגש ע"פ תורה, וע"ד מאחז"ל שאינו דומה שמיעה לראי' (ראה מכילתא ופרש"י יתרו יט, ט. לקח טוב שלח יג, יח. נת' בהמשך וככה תרל"ז פל"ג ופנ"ז. ועוד). ולכן „אין עד נעשה דיין כו' כיון דחזיוהו כו' לא מצו חזו לי' זכותא" (ר"ה כו, א. וראה לקו"ש ח"ד ע' 121 ובהערות שם).

2) חידוש שלא מצינו דוגמתו בשאר המועדים (כי בשלש רגלים אומרים כמה הפטרות גם כשאינו חל בשבת).

3) מגילה לא, סע"א. רמב"ם הל' תפלה פי"ג הי"ז. טושו"ע או"ח סתרפ"ד ס"ב.

4) „רני ושמחי בת ציון . . ראיתי והנה מנורת זהב כולה . . חן חן לה" (זכרי' ב, יד — שם ד, ז). — ס' האשכול ע' 66. וראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך יוד) ערך הפטרה ע' טז. ושי"נ.

5) „ויעש חירום . . ואת המנורות חמש מימין וחמש משמאל . . להיכל הזהב" (מלכים א' ז, מ־נ). — אשכול שם. וראה אנציקלופדי' הנ"ל שם ע' יז. ושי"נ.

6) רמב"ם הל' תפלה שם ה"ב. טושו"ע ושו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רפד. טור ורמ"א שם סתכ"ח (ס"ח).

7) וכמודגש ביותר בשבת חנוכה שחל בראש חודש טבת — שאז מפטירים בשל חנוכה, „כיון שהמפטיר קורא (בתורה) בשל חנוכה, יש לו להפטיר מענין שקרא" (תוד"ה הדר — שבת כג, ב).

8) רש"י ד"ה הא כדאיתא — מגילה ל, ב.

9) תוד"ה כאן — שם כג, ב.

10) מנחות צט, א. וראה ברייתא דמלאכת המשכן פ"י. ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג. תוספתא מנחות פי"א, ו.

מיט „ענינו של יום": דאָרט רעדט זיך באריכה (בכמה פסוקים וכמה פרטים) און מיט אַ הדגשה והפלאה וועגן „נרות זכרי'"[11] — „ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותי' עלי' שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה ושנים זיתים עלי' אחד מימין הגולה ואחד על שמאלה". און דאָס שטייט אין אַ נבואה — נבואת זכרי' אויף דער מנורה בבית שני[12], און דערנאָך ווי דער מלאך טייטשט אויס דער פירוש אין די נבואה („זה דבר ה' אל זרובבל וגו'"), אַז דאָס גייט (אויך) אויף לעתיד לבוא[13].

משא"כ אין די הפטרה פון „ויעש חירום" זעט מען לכאורה ניט קיין שייכות מיט חנוכה, כנ"ל.

די קשיא ווערט נאָך שטאַרקער: אפילו אויב עס וואָלט ניט געווען נאָך אַ ענין מפורש אין נביאים „מעין המאורע" פון חנוכה — וואָלט אויך געווען די קשיא: עאכו"כ אַז אין המשך הכתובים אין מלכים (נאָך סיום ההפטרה פון „ויעש חירום") שטייט „ותשלם[14] כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית ה' גו' ואת הכלים נתן באוצרות בית ה'", און דערנאָך רעדט זיך באריכה וועגן הבאת הכלים למקומם בבית המקדש, און השראת השכינה במקדש („מלא כבוד ה' את בית ה'"[15]), און חנוכת בית המקדש, מיטן גאַנצן שטורעם — וואָס דאָס איז דאָך „מעין המאורע" פון חנוכה, על שם חנוכת בית המקדש (בזמן החשמונאים)[16].

נאָכמער: ס'איז דאָ אַ דיעה[17] אַז די הפטרה בכל שבת חנוכה (ניט בשבת שני' של חנוכה) זאָל זיין פון „ותשלם כל המלאכה"!

אעפ"כ איז די הלכה און מנהג ישראל בזמן הזה, אַז מפטירים (דעם צווייטן שבת· חנוכה) ניט וועגן חנוכת המקדש און ניט וועגן שלימות המקדש — הבאת הכלים למקדש והשראת השכינה במקדש, נאָר „ויעש חירום" ביז „להיכל הזהב" וואו עס רעדט זיך בלויז וועגן עשיית הכלים (איידער מ'ברענגט זיי אין מקדש און איידער ס'איז דאָ השראת השכינה), און מ'איז אפילו ניט מוסיף איין פסוק, ניט מסיים (דעם קאַפּיטל) מיט „ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה גו' ואת הכלים נתן באוצ־רות בית ה'" (און „אז יקהל שלמה גו'", התחלת חנוכת המקדש)[18] — וואָס וואָלט עכ"פ פאַרבונדן „נרות שלמה" מיט „ענינו של יום" פון חנוכה, ווייל אין דעם המשך ווערט דערציילט ווי שלמה האָט אריינגעבראַכט די מנורות אין מקדש?!

נאָך אַ נקודה אין דעם, וואָס פאַר־שטאַרקט די קשיא:

---

11) וגם תחלת ההפטרה („רני ושמחי וגו'") יש לה שייכות לחנוכה — כמשנ"ת בד"ה רני ושמחי בת ציון בתורה אור (לו, סע"ד ואילך), בשערי אורה (פ"א ופכ"ג), ובסידור שער החנוכה (רעה, רע"ג ואילך). ועוד.

12) נסמן לקמן הערה 20.

13) ויק"ר ספל"ב. הובא בלקו"ת בהעלותך לג, סע"ב ואילך.

14) מ"א ז, נא ואילך.

15) שם ח, יא.

16) שבלי הלקט סי' קעד. וראה שיחת ש"פ וישב א' דחנוכה (לעיל ע' 50־149). ושנ"נ.

17) מס' סופרים פ"כ ה"י. וראה אנציקלופדי' תלמודית הנ"ל הערה 4. ושנ"נ.

18) כדעת רש"י (בסידורו סי' תמט — ע' 227) ואבודרהם (קריאת התורה בחנוכה) שקוראים עד „מעיר דוד היא ציון" (ראה אנציקלופדי' הנ"ל הערה 5. ושנ"נ).

לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש״[19], איז פאַרשטאַנדיק אַז די הפטרה פון דעם צווייטן שבת חנוכה דאַרף האָבן נאָך אַ העכערע און טיפערע שייכות מיט „ענינו של יום״ ווי די ערשטע הפטרה (עכ״פ אַן ענלעכע שייכות):

בפועל זעט מען לכאורה פונקט פאַרקערט: די ערשטע הפטרה („רני ושמחי גו׳״) האָט מער שייכות צו חנוכה ווי די צווייטע הפטרה, כנ״ל[20].

אויך דאַרף מען פאַרשטיין דער לימוד דערפון בנוגע לפועל, בלשון הש״ס — „מאי בינייהו״, ובלשון רבותינו נשיאינו[21] — דער „בכן״ אין עבודת האדם איז דער מעשה בפועל, המעשה הוא העיקר[22].

ב. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדים דעם תוכן כללי פון חנוכה:

דער תוכן כללי ועיקרי פון חנוכה איז — אתהפכא חשוכא לנהורא. פריער איז געווען „נכנסו יוונים להיכל״ און „טמאו כל השמנים שבהיכל״[23], התגברות החושך, און דערנאָך איז געווען דער נס, „ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהי׳ מונח בחותמו של כהן גדול ולא הי׳ בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים״[23]. ומבואר בחסידות[24], אַז דער נס איז נמשך געוואָרן פון אַ דרגא אין אור וואָס לגבי׳ איז „גם חושך לא יחשיך״[25], ביז אַז דער אור באַלייכט דעם חושך אַז אויך דער חושך עצמו יאיר, „והוי׳ יגי׳ חשכי״[26].

און דעריבער קבעו הנס בנרות, און „מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק כו׳, עד דכליא ריגלא דתרמודאי״[27] — ווייל דער ענין פון נרות חנוכה איז צו אויפטאָן אין דעם מקום החושך, אין „שוק״[28] (טורי דפרודא[29]) וואו עס געפינען זיך „תרמודאי״, די וואָס זיינען מורדים במלכות שמים[29] (תרמוד אותיות מורדת[30]). און אין עבודה: באַלייכטן דעם חושך העולם

---

19) ועאכו״כ בעניני חנוכה, שהלכה כבית הלל, ש„יום ראשון מדליק א׳ מכאן ואילך מוסיף והולך כו׳ דמעלין בקודש״ (שבת כא, ב. טושו״ע או״ח סתרע״א ס״ב). ועד ש„חנוכה״ ר״ת [כידוע שלמדים כמה הלכות מר״ת (ראה לדוגמא שבת פי״ב מ״ה וברע״ב ותוי״ט שם. ועוד)], „ח׳ נרות והלכה כבית הלל״ (אבודרהם סדר הדלקת נר חנוכה (ד״ה והטעם). הובא בעט״ז ופמ״ג או״ח סתר״ע).

20) ויתירה מזה: אע״פ שנרות שלמה קדמו (בזמן) מ״מ נבואת זכרי׳ היתה על בית שני, שבו חנוכת החשמונאים, לכך קוראים אותה בשבת ראשונה (אשכול שבהערה 4. ובר״ן למגילה לא, א שנבואת זכרי׳ „נבואות עתיד נינהו״). היינו, שנרות זכרי׳ קרובים יותר לחנוכה מנרות שלמה, ועד כדי כך, שזה דוחה הסברא שנרות שלמה קדמו בזמן.

21) ראה סה״מ קונטרסים ח״א קצה, סע״א ואילך. סה״מ ה׳ש״ת ע׳ יא. תש״א ע׳ 57. ס׳ השיחות ה׳ש״ת ע׳ 44 ואילך. תש״ג ס״ע 66 ואילך. וראה שיחת ש״פ ויצא (לעיל ע׳ 8-106).

22) אבות פ״א מי״ז.

23) שבת כא, ב.

24) ראה תו״א פרשתנו (מקץ) לד, א. מא, א. שם, ג. שערי אורה ד״ה בכ״ה בכסלו ספנ״ב. ד״ה (כתיב) כי אתה נרי ספי״ח. שם פי״ט. אוה״ת (בראשית כרך ב) חנוכה שכה, ב. סה״מ עטר״ת ע׳ קמח. וראה בכ״ז ד״ה ת״ר מצות נר חנוכה וד״ה מצותה משתשקע החמה תשל״ח (סה״מ מלוקט ח״ב ע׳ יז ואילך: ע׳ כה ואילך). ושי״נ.

25) ל׳ הכתוב — תהלים קלט, יב.

26) שמואל ב כב, כט.

27) שבת שם.

28) ראה פרש״י שבת שם — ד״ה ריגלא דתרמודאי.

29) ראה אוה״ת (בראשית כרך ה) חנוכה תתקמא, ב. סה״מ תר״ל ע׳ מז. תרנ״ד ע׳ קג. תר״ס ע׳ עו. תרע״ח ע׳ קיח. תרפ״ו ע׳ קעז. ועוד.

30) עמק המלך שער קרית ארבע ר״פ קיא. קהלת יעקב ערך תרמוד.

מיט „נר מצוה ותורה אור"[31], און מבטל ומתקן זיין די „תרמודאי" (כדלקמן).

ג. בכדי קלערער דאָס פאַרשטיין — דאַרף מען פריער מבאר זיין דעם תוכן פון כללות עבודת האדם:

ס'איז ידוע אַז תכלית הכוונה בבריאת העולם איז — „נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"[32], אין „עוה"ז הגשמי והחומרי ממש", „התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל עד שהוא מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש לומר אני[33] ואפסי עוד"[34], און אַ מענטש ע"י עבודתו בתומ"צ זאָל מבטל זיין (צו־ברעכן)[35] די קליפות וסט"א, און מאַכן די דברים גשמיים שבעולם (תחתונים) כלים צו אלקות[36] — „כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון האור מן החשך כו'"[34].

און די כוונה (פון „נתאווה הקב"ה כו'") איז די סיבה ויסוד (ולמעלה מזה)[37] וואָס נעמט דורך גאַנץ סדר השתל־שלות העולמות ביז בריאת עוה"ז הגשמי, און אַלע פרטים ופרטי פרטים אין דער בריאה, ד. ה. יעדער פרט פון זמן ומקום[38] ועבודת האדם[39] (אויף מאַכן עולם — זמן ומקום — אַ כלי ודירה לו יתברך), אַז דער תכלית הכוונה פון יעדער פרט שבעולם (זמן ומקום ועבודה) איז בכדי דורכפירן די כוונה פון מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים.

כידוע אַז אין רצון בכלל זיינען ניט שייך קיינע שינויים[40], עאכו"כ אין תענוג, ועאכו"כ אין „נתאווה[41] (הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים)" פון עצמותו ית', וואָס אין אים זיינען ניט שייך קיינע שינויים ח"ו[42] — וכידוע תורת אדה"ז[43], אַז „אויף אַ תאוה איז קיין קשיא ניט" (ד. ה. אַז דאָס איז אינגאַנצן ניט בגדר טעם והסברה וואו ס'איז דאָ שינויים

---

31) משלי ו, כג.

32) תניא פל"ו. וראה תנחומא נשא טז. שם בחוקותי ג. במדב"ר פי"ג, ו.

33) ל' הכתוב — ישעי' מז, ח. שם, י. צפני' ב, טו.

34) תניא שם.

35) ראה ד"ה נר חנוכה עת"ר קרוב לסופו (סה"מ עת"ר ע' קד).

36) ראה ד"ה תקעו תרס"ז (בהמשך תרס"ו ע' נשא ואילך).

37) גם היסוד ל„יסוד היסודות ועמוד החכמות" (רמב"ם ריש הל' יסוה"ת), שי"ל שהוא (ר"ת) „הוי'" (הובא בשם ר' דוד הנגיד נכדו של הרמב"ם — בסדר הדורות ד"א תתקכ"ז. שם הגדולים להחיד"א מע' רמב"ם. וראה גם „פירוש" לרמב"ם שם), הד' אותיות שבהן נכללות (ונרמזות) כל העשר ספירות (אגה"ת פ"ד. לקו"ת ר"פ ראה), וכל סדר השתלשלות. ונתאווה הקב"ה כו' הוא היסוד גם לזה — וי"ל ע"ד בחי' קוצו של יו"ד, שהוא היסוד וכולל בתוכו כל הד' אותיות דשם הוי'.

וי"ל שזהו כפי ש„נתאווה הקב"ה כו'" נתלבש כבר בגדר דשם הוי' [עכ"פ כפי שהוא שם העצמי (ראה ס' הליקוטים־דא"ח צ"צ ערך הוי' בתחלתו. וש"נ)], אבל מובן ש„נתאווה כו'" הוא בעצמותו ית', שהוא למעלה מעלה מכל גדר כו'.

38) שגדר ובחי' שם עולם נופל על בחי' מקום ובחי' זמן (שעהיוה"א פ"ז (פב, א)).

39) הג' ענינים דעולם שנה נפש. „אשר על ג' בחינות אלו הוא יסוד של הספר יצירה" — אוה"ת יתרו ע' תתטז. תורת שמואל סה"מ תרכ"ח ע' קמד.

40) ראה ס' הליקוטים־דא"ח צ"צ ערך רצון. וש"נ. ועוד.

41) וכמאחז"ל (במדב"ר רפ"י) עה"פ (שה"ש ה, טו) שוקיו עמודי שש, שוקיו זה העולם שנשתוקק הקב"ה לבראותו (וראה ד"ה מצותה משתשקע (הנ"ל הערה 24) סעיף ה' השייכות דמחז"ל זה עם מחז"ל „עד שתכלה רגל מן השוק").

42) כמ"ש (מלאכי ג, ו) „אני ה' לא שניתי", אפילו בשם הוי', עאכו"כ בעצמותו ית'. וראה הערה 37.

43) הובא באוה"ת בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ז ואילך. סה"מ תש"ב ע' 34.

כו'): איז דערפון מובן, אז די כוונה פון „נתאוה הקב"ה כו'" שטייט שטענדיק אין יעדער פרט שבעולם (בלי שינוי).

אבער היות אז די כוונה פון „נתאווה הקב"ה" איז עס זאל זיין א „דירה בתחתונים", איז די התהוות העולם באופן כזה אז גדר העולם (פון עולם שנה נפש) באשטייט פון א התחלקות בריבוי פרטים[44] וואס זיינען (בגלוי) ניט דומה זה לזה[45]. און דעריבער דארף אויך די עבודה פון לעשות לו יתברך דירה בתחתונים זיך אויסשטעלן אין א ציור פון א ריבוי פרטים[46], א ריבוי מצוות (וריבוי בני אדם המקיימים המצוות בכל זמן ומקום) וריבוי אופני עבודה בהתאם לכל מקום ומקום שבעולם[47], וכל זמן וזמן — כל יומא ויומא עביד עבידתי' שלו[48], ועאכו"כ די ימים טובים במשך השנה, וואס יעדער מצוה און יום טוב פירט דורך באופן מסויים (לויט די דינים מיוחדים פון יעדער מצוה) די כוונה כללית פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים.

דערפון איז פארשטאנדיק אז אין יעדער מצוה און יום טוב שפיגלט זיך אפ די כוונה כללית פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים[49], און אויך די פרטים ווי צו מאכן די דירה בתחתונים; נאר אין יעדער מצוה און יום טוב שפיגלט זיך עס אפ אין דעם ציור פרטי און דינים מסויימים פון דער מצוה און דעם יו"ט. ולאידך גיסא: דורך יעדער מצוה און יום טוב ווערט אויפגעטאן א חידוש וענין מיוחד אין דער כללות הענין פון מאכן די וועלט פאר א דירה בתחתונים.

ד. אזוי איז אויך מובן בנוגע צו חנוכה:

די כללות הכוונה פון „לעשות לו ית' דירה בתחתונים" שפיגלט זיך אפ אין חנוכה אין דעם ענין הנרות, וועלכע מ'צינדט אז „משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק כו', עד דכליא רגלא דתרמודאי" — בכדי צוברעכן די קליפות וסט"א וואס זיינען „נגד ה' ממש" (תרמודאי, מורדים במלכות שמים) וואס געפינען זיך אין עוה"ז הגשמי והחומרי, „התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל", און מאכן די דברים גשמיים שבעולם (תחתונים) א כלי צו אלקות דורך „נר מצוה ותורה אור" — „כד אתכפיא ס"א ואתהפך חשוכא לנהורא שיאיר אור ה' אין סוף ב"ה במקום החשך והס"א של כל עוה"ז כולו ביתר שאת ויתר עז ויתרון האור מן החושך כו'".

ה. דערפון איז פארשטאנדיק אין וואס עס באשטייט די עבודה פון מאכן א דירה לו יתברך בתחתונים:

לכאורה וואלט מען געקענט לערנען, אז די עבודה פון מאכן א דירה בתחתונים באשטייט פון צוויי גלייכע

---

44) מה רבו מעשיך (תהלים קד, כד) ומה גדלו מעשיך (שם צב, ו) — כמות ואיכות (ראה תו"א וארא נו, ב. סה"מ תרנ"ה ע' סה ואילך. פר"ת ע' רלב ואילך).

45) כמאחז"ל אין דיעותיהן שוות, אין פרצופיהן שוות כו' (ראה ברכות נח, רע"א. סנהדרין לח, א. תנחומא פינחס יוד).

46) בכדי שיהי' דירה בתחתונים, בגדרי התחתונים.

47) לדוגמא: חילוקי דינים בין רהי"ר ורה"י; בין ביהכנ"ס וחול; בין חו"ל וא"י; ועוד.

48) זח"ג צד, ריש ע"ב.

49) כי רצון העליון בכל מצוה ומצוה פרטית, אינו רק פרט מן הכלל, אלא הוא גם חלק מן העצם — הרצון העצמי בתרי"ג מצות (שלמעלה מהתחלקות) — ראה המשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב ח"ב ע' א'פא. לקו"ש ח"ל ע' 153-4 והערה 59. ושינ.

שלבים,ביידע מיט די זעלבע וויכטי־קייט: א) איין ענין — מאכן פון די דברים גשמיים שבעולם א כלי צו אלקות, דברים וואס זיינען ראוי לקדושה. ב) דערנאך דארף זיין שימוש הכלי לתכליתו בפועל — בעניני קדושה.

אבער פון דעם ביאור הנ"ל אין תניא, איז משמע אז (די התחלה ו)עיקר עבודה באשטייט פון דעם ערשטן ענין:

ווען עס רעדט זיך וועגן אן עולם דקדושה (ווי די עולמות עליונים), וואס איז לכתחילה א כלי צו אלקות (אדער — עכ"פ אן עולם של רשות, וואו ס'איז ניטא קליפות וסט"א וועלכע זיינען מנגד לאלקות), נאר א כלי צו א נידעריקערע דרגא אין גילוי אלקות (ווי אין אן עולם שלמעלה ממנו), דארף מען בלויז מגלה זיין ווי דער עולם איז א „כלי" וואס איז ראוי צו מקבל זיין א העכערן אור, דער־נאך איז זי מקבל דעם אור, און פירט אויס תכליתה;

וויבאלד אבער אז עוה"ז התחתון איז מעלים ומסתיר אויף אלקות, און דאס איז זיין עצם מהות[50] ווי ער איז לכתחילה באשאפן געווארן — „שנברא עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית' וחשך כפול ומכופל"[51],

און נאכמער[52]: עוה"ז התחתון איז (ניט בלויז א תחתון בענין הצמצום אור אלקי, נאר) „מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש" (מורדים), ד.ה. א וועלט וואס איז (מצד עצמו) נאך אינגאנצן ניט ראוי (אפילו ניט בהעלם) צו זיין א כלי לאלקות, איז פארשטאנדיק אז בכדי מאכן א דירה בתחתונים[53] — איז ניט מספיק צו מגלה זיין (דורך די עבודה בתומ"צ) מן ההעלם דעם טוב וקדושה וואס איז באהאלטן אין די דברים גשמיים, און דורך דעם מאכן א דירה לו

---

50) עד ששמו (המורה על מהותו) הוא „עולם" מלשון העלם והסתר (לקו"ת שלח לז, ד. ביאוה"ז להצ"צ ע' שנה). וראה גם לקו"ש חי"ז ע' 95.

51) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס בהתמים חוברת א' ע' ל. אגרות קודש שלו ח"ג ע' דש), שמפרט הדרגות בפחיתות העולם. וראה שם, ש„חושך כפול ומכופל" ו„מלא קליפות וסט"א כו'" נכלל בסוג אחד, שאופן החושך הוא „עד שהוא מלא קליפות וסט"א כו'".

52) כלשון אדה"ז בתניא שם — „עד שהוא מלא קליפות וס"א כו'". וי"ל הדיוק בזה, כי „מלא קליפות כו'" נעשה בסוף מע"ב — ריבוי זמן לאחרי שנתאווה כו' ונברא העולם.

כי אע"פ שגם בתחלת הבריאה הי' מציאות הקליפות, הי' זה בדוגמת קליפה שומר לפרי (של"ה יט, ב ואילך. הובא ונת' בכ"מ בדא"ח — ראה ס' הליקוטים־דא"ח צ"צ ערך קליפות (ע' פד ואילך). ערך לע"ל (ע' תרנד ואילך). וש"נ. סה"מ תרנ"ט ע' קעו. ועוד), ואח"כ ע"י החטא ירדו הקליפות להיות מנגדים לקדושה, עד שעוה"ז נעשה „עולם הקליפות", „מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש" (ראה בכ"ז ל"ת להאריז"ל פ' בראשית (ד"ה ונבאר מעלת אדה"ר). תניא ספ"ז (ובהג"ה שם). סה"מ עטר"ת ע' תטו. תרפ"ז ע' רכח).

וי"ל, שהכוונה דנתאווה כו' היתה שיתהווה עולם (לכתחילה באופן כזה) שיש בו האפשריות ועלוליות לרע — „עוה"ז הגשמי והחומרי ממש והוא התחתון במדרגה שאין תחתון למטה ממנו בענין הסתר אורו ית'", שהעלם והסתר זה (ששרשו הוא מצמצום הראשון) שאין נרגש בעולם שהתהוותו הוא מאלקות — נותן את האפשריות שיהי' „מלא קליפות וס"א שהן נגד ה' ממש" (וע"י החטא נעשה בפועל „מלא קליפות וס"א כו'"), ועבודת האדם היא לעשות דירה בתחתונים ולחדש שתתבטל גם אפשריות זו, כפי שיהי' בשלימות לע"ל (ראה סה"מ תרנ"ט, עטר"ת ותרפ"ז שם). ועצ"ע.

53) שזהו דוקא באופן שהתחתונים עצמם מצד עניגם הם יהיו דירה לו ית' — ראה ד"ה תקעו תרס"ז (בהמשך תרס"ז). לקו"ש חי"ב ע' 73. חט"ו ע' 88 ואילך ובהערות שם.

יתֿ — וואָרום עוה"ז איז מעלים ומסתיר אויף אלקות, און איז „מלא קליפות וס"א" — נאָר דערצו דאַרף מען אָנקו־מען צו אַ חידוש גמור[54], בכדי צוברעכן און מבטל זיין די קליפות וסט"א, און אַרויסנעמען מתחת ממשלתם די דברי רשות שבעולם (און די ניצוצי קדושה וועלכע זיינען געווען באַהאַלטן אין די קליפות) און זיי איבערמאַכן פאַר „כלים" צו אלקות[55], „כגון קלף התפילין כו' וכן אתרוג כו', ומעות הצדקה כו'"[56].

ולאחרי ווי מ'טוט אויף די עבודה עיקרית בדרך התחדשות, פון איבער־מאַכן דעם „תחתון" ער זאָל קענען זיין אַ „דירה" און „כלי" צו אלקות, דעמולט ברעכט דאָס אויך דורך די וועג אויף קענען אויפטאָן (מן ההעלם אל הגילוי) אַז די „כלי" לאלקות זאָל אויספירן תפקידה — קיום מצות תפילין (מיט דעם קלף גשמי, וכיו"ב)[57].

אָבער דער עיקר עבודה פון לעשות לו יתֿ דירה בתחתונים — איז אין דעם חידוש פון איבערמאַכן גשמיות העולם (וואָס איז „מלא קליפות וס"א") און דערפון מאַכן אַ „כלי" און „דירה" לאלקות. און דוקא אין דעם איז „נתאווה הקב"ה", עצמותו יתֿ, וואָרום דוקא דורך דעם מאַכט מען אַ (שינוי וחידוש בעצם הענין — אַ) „דירה בתחתונים", תחתון שאין תחתון למטה ממנו (וואָס איז „מלא קליפות וס"א") — אַ דירה לעצמותו יתֿ[58], און דורך דעם קומט מען דער־נאָך צו די עבודה פון גילוי ההעלם[59].

משא"כ מצד די עבודה פון גילוי ההעלם אליין (נוצן דערנאָך די „כלים" בפועל ובגלוי) — אַ) הערט זיך ניט (אַזוי) „תחתונים" (וואָרום די תחתונים זיינען שוין געוואָרן כלים לאלקות), און ב) מצד דעם אַליין וואָלט ניט געווען בריאת עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו, ווייל דער ענין (גילוי ההעלם) פירט זיך דורך אויך אין די עולמות העליונים[60], ואדרבה — באופן נעלה יותר[61].

ווי דאָס איז געווען אין משכן, מלֿ ושכנתֿי (וואו עס שפיגלט זיך אָפּ דער כללות הענין פון דירה בתחתונים[62]):

---

54) ראה בכ"ז בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 22 ואילך ובהנסמן שם. ח"ב ע' 74. וראה ד"ה תקעו הנ"ל.

55) וגם בזה חידוש — שמבטל (גם) האפשריות לרע מצד ההעלם והסתר בעוה"ז הגשמי — כדלעיל הערה 52.

56) כמבואר בהמשך הענין בתניא שם — פל"ז.

57) אבל גם ענין זה — שימוש הכלי לתכליתו בגילוי — נוגע לשלימות המשכת העצמות (ראה בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 245), כי ענין ה„דירה" הוא לא רק שנמצא בה כל העצם, אלא גם שהעצם נמצא בה בגילוי (ראה לקו"ש ח"ד ע' 1054).

וי"ל הטעם (נוסף להמבואר בלקו"ש ח"ה שם שזהו מצד שלימות עצמותו יתֿ שיתגלה ולא ישאר בהעלם, דהא גופא טעמא כע"י: מצד יכלתו יתֿ (שהוא כל יכול) אינו מוכרח שגילוי הוא שלימות — כי (עלה ברצונו יתֿ ש)גילוי הדבר (יהי') שלימות בגדרי התחתונים (שכל זמן שהכלי נשאר בכח ובהעלם ואינו משמש תפקידו בפועל ובגלוי — הו"ז חסרון בגדרי הנבראים), ובמילא, אם זה נשאר בהעלם ובכח אי"ז דירה בתחתונים (בשלימותה), מצד גדרי תחתונים.

58) ראה אוה"ת בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו בתחלתו (ע' ג). ד"ה תקעו הנ"ל. ועוד.

59) ראה ד"ה וביום השבת עת"ר (ס"ע קצט).

60) ומטעם זה גופא (שעולמות העליונים הם גילוי ההעלם) אא"פ לומר שתכלית הבריאה הוא בשביל עולמות העליונים — „הואיל ולהם ירידה מאור פניו יתֿ" (תניא פל"ו. ד"ה משתשקע תרע"ח. ד"ה וביום השבת הנ"ל. ד"ה אדם כי יקריב תרס"ט. ד"ה באתי לגני תשי"א).

61) ראה תניא פל"ז (מח, סע"א) שבירידת הנשמה בגוף בעוה"ז הגשמי והחומרי „גם שיהי' צדיק גמור כו' לא יגיע למעלות דביקותו בה' כו' בטרם ירידתו לעוה"ז החומרי כו'".

62) ראה לקו"ת צו י, ד. רד"ה באתי לגני הש"ת. וראה לקו"ש חכ"א ע' 150 ואילך.

„ויקחו לי — לשמי — תרומה"[63]: דער ציווי (וכוונתו) של הקב"ה איז — דער עצם ענין פון נעמען די י"ג[64] (ט"ו[65]) דברים גשמיים שבעולם („זהב וכסף ונחושת וגו'"[66]) און זיי אפגעבן פאר „תרומה" לה', מאכן דערפון „כלים" צו אלקות, נאך איידער מ'טוט עפעס וואס מיט די דברים און מ'מאכט פון זיי א משכן און כלי המשכן וואס זיינען משמש תפקידם בפועל בעבודת ה' [ועד"ז „ועשו לי מקדש", „ועשו לשמי בית קדושה": דער עצם ענין פון עשיית המקדש, נאך איידער מ'טוט אן עבודה אין משכן].

ו. וכשם ווי דאס איז אין כללות העבודה פון מאכן א דירה בתחתונים, אזוי שפיגלט זיך עס אויך אפ אין די עבודה פרטית פון חנוכה — בענין הנרות (תוכן הכללי פון חנוכה):

דער נס פון חנוכה איז געווען, אז ניט קוקנדיק אויף דער התגברות החושך פון די יוונים (שנכנסו להיכל וטמאו כל השמנים שבהיכל), האט פאסירט א נס אז „מצאו פך אחד של שמן שהי' מונח בחותמו של כהן גדול" (און ערשט דער־נאך ובכח זה[67] איז געווען דער נס אז אע"פ וואס „לא הי' בו אלא להדליק יום אחד נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים"). ד.ה. דער עצם ענין אז אין א חושך כפול ומכופל זאל זיין „גם חושך לא יחשיך", און די מנורה (ושמן) זאל זיין א כלי ראוי להדלקה (דערנאך, ובכח זה איז געווען די הדלקה בפועל, און דער נס אז „הדליקו ממנו שמונה ימים").

און וויבאלד אז דאס איז דער תוכן כללי פון חנוכה (און פון כללות עבודת ה'), דריקט זיך אויס די נקודה אין אלע פרטים ודינים פון חנוכה,

אויך בפרט אין דער הפטרה פון חנוכה:

כללות ענין ההפטרה נתחדש ע"י גזירת המלכות (בחושך הגלות)[68], ד.ה. אז דער חושך הגלות „לא יחשיך", ואדרבה — דאס גופא האט צוגעגעבן א הוספה בקריאת התורה (ההפטרה). בדוגמא ווי כללות תוכן חנוכה, כנ"ל.

און אין די הפטרה גופא קומט צו א חידוש ווען עס זיינען דא צוויי שבתות חנוכה — אז עס זיינען דא צוויי הפטרות. וואס דעמולט שטייט נאכמער בהדגשה דער תוכן פון חנוכה — אתהפכא חשוכא לנהורא.

און אויך אין דעם תוכן פון די הפטרות: בנוגע צו די ערשטע הפטרה („רני ושמחי בת ציון גו'") — כמבואר בדרושי חסידות[69] השייכות מיט חנוכה — אז אויך בחושך הגלות (ווען מ'שטייט במצב פון „בת ציון") איז „גם החושך לא יחשיך", ואדרבה — עס ווערט „רני ושמחי".

און אויך אין די צווייטע הפטרה שטייט בהדגשה דער תוכן הנ"ל, ואדרבה — מיט נאך א טיפערע הדגשה ווי אין דער ערשטער הפטרה (לויט דעם כלל פון „מעלין בקודש").

63) תרומה כה, ב ובפרש"י.

64) פרש"י שם (ד"ה תקחו). דעת זקנים מבעה"ת תרומה שם. תנחומא תרומה ה. שהש"ר פ"ד, יג. זח"ב קמח, א.

65) בחיי תרומה כה, ז. כלי יקר שם, ג.

66) תרומה שם, ג.

67) ראה מאירי שבת כא, ב. שערי אורה ד"ה בכ"ה בכסלו פמ"ב.

68) אבודרהם סדר שחרית של שבת. לבוש ושו"ע או"ח ר"ס רפד. וראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך יד) ערך הפטרה בתחלתו.

69) דלעיל הערה 11.

ז. והביאור בזה:

אין די ערשטע הפטרה רעדט זיך וועגן דעם תוכן כללי פון חנוכה, כנ"ל; אבער לאחרי ווי מ'לייענט (און לערנט) די ערשטע הפטרה — דעמולט קומט מען צו נאך א טיפערער הבנה אין די עבודה פון חנוכה, וואס מ'לערנט ארויס פון די צווייטע הפטרה: אז די (עיקר) עבודה וחידוש באשטייט (ניט אזוי פון אויסנוצן די דברים שבעולם לשמש תפקידם, נאר) אין איבערמאכן די דברים שבעולם זיי זאלן זיין „כלים" צו אלקות. ובנוגע לחנוכה (שקבעוה בנרות) — בנוגע צו מאכן פון דברים שבעולם א „מנורה":

אין די הפטרה רעדט זיך ניט וועגן הבאת הכלים במקדש, און שימוש הכלים לעבודת ה', און אויך ניט וועגן חנוכת המקדש וכו' (כנ"ל בארוכה); דארט רעדט זיך וועגן (דעם סיום וסך־הכל פון) עשיית הכלים, „ויעש חירום את הכיורות וגו'", „ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית ה'", ובמיוחד (בהדגשה בחנוכה) — „ואת המנורות גו'": נעמען דברים גשמיים פון עוה"ז הגשמי החומרי (וואו ס'איז דא א חושך כפול ומכופל, „מלא קליפות וס"א") און מאכן פון זיי „כלים" פאר דעם מקדש של הקב"ה.

דערנאך איז געקומען נאך אן ענין: „ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה וגו' ואת הכלים נתן באוצרות בית ה'", און דערנאך חנוכת המקדש והשראת השכינה (בגלוי), און די עבודה בפועל אין מקדש מיט די כלי המקדש.

אבער דער תוכן ההפטרה איז וועגן די עבודה עיקרית פון חנוכה (און פון כללות עשיית דירה בתחתונים) — צו מאכן פון חושך העולם א „כלי" און „דירה" צו דעם אויבערשטן, נאך איידער מ'ברענגט זיי אריין אין מקדש[70] און מ'באנוצט זיך מיט זיי צו דינען דעם אויבערשטן[71] — ווארום אין דעם באַשטייט דער עיקר חידוש ושינוי בעולם, וואס ברענגט דערנאך דעם המשך, דאס נוצן די כלים.

און אין דעם גופא — גיט ארויס די הפטרה כמה פרטים:

„ויעש" (התחלת כל ההפטרה): דער עיקר חידוש פון מאכן א דירה בתחתונים איז (ניט דורך כוונה במחשבה, נאר) דורך[72] מעשה בפועל[73].

---

70) ומה שנאמר „ואת המנורות חמש מימין וחמש משמאל" — ג"כ מבאר (לא הבאת הכלים במקומם במקדש, כ"א) הטעם לכמה מנורות (לא כבמשכן) ומקומם הגשמי.

71) ומודגש ביותר להדיעה שלא הדליקו מנורות של שלמה (כנ"ל הערה 10).

72) ראה בארוכה ד"ה תקעו הנ"ל (ע' שנד ואילך), ובמאמרים שלפניו ושלאחריו — שעיקר העבודה דדירה בתחתונים הוא ע"י עבד פשוט, שעבודתו הוא במעשה בפועל (בלי שום הרגשים וגילויים כו').

73) ע"ד טעם הע"ח (בתחלתו. ועד"ז בשער ההקדמות הקדמה ג') בנוגע לכללות הבריאה — כדי „שיתגלו שלימות כחותיו כו'", ולא לישאר בכח, אע"פ שלמעלה גם כח אינו חסר פועל (ראה פרדס שי"א פ"ג): וכן צ"ל בעבודת האדם — שמן הכח יבוא אל הפועל (ראה גם לקו"ש ח"כ ע' 284. וש"נ).

ואף שמבואר (המשך תרס"ו בתחלתו) שאי"ז תכלית הכוונה האמיתית (כ"א מפני שנתאווה הקב"ה כו') — י"ל, שלאחרי שנתאווה בכלל, נתאווה שיהי' בסדר השתלשלות (כולל) גם טעמים דחב"ד, וביניהם — הטעם „שיתגלו שלימות כחותיו" (וראה המשך תרס"ו ע' תמו, שטעם זה הוא בבחי' אצילות).

וי"ל הטעם לזה — כי הכוונה ד„נתאווה כו'" הוא שיהי' דירה בתחתונים, ומצד גדר התחתון צ"ל גם השלימות דהבנה והשגה, וגילויים בכלל (ראה לעיל הערה 57), „שיתגלו שלימות כחותיו" (אף שמצד למעלה אין כח חסר פועל). ולהעיר מסד"ה כי עמך ת"ש, „מפני מה נתאוה אין אנו יודעים אם מפני כו' או דהטעם דהבריאה הוא לגלות שלימות כחותיו ית' שאין כח חסר פועל [היינו הגילוי דכח זה גופא שלמעלה „אין כח חסר פועל"] ונמנע הנמנעות כו'".

און דער טעם לזה איז: כח העשי' שבהאדם איז דער כח הכי תחתון, בחי' „חושך" שבו (בערך צו שאר הכחות). ובפשטות: אין דעם כח העשי' איז אַמ־ווייניקסטן'ס ניכר מעלת האדם, ווייל גם קטן יש לו מעשה[74], ואפילו בהמה (להבדיל) יש לה מעשה[75].

און דערפאַר קומט דער כח העשי' אין פאַרבינדונג מיט עולם העשי' (עוה"ז הגשמי והחומרי) — בכדי מאַכן דאָרט אַ דירה לו ית' בתחתונים, כלים צו אלקות.

„ויעש חירום": חירום איז געווען פון שבט דן (מצד אמו)[76] — הירוד שבשבטים[77]. ד.ה. אַז אין „ויעש" גופא (דער כח הכי תחתון) איז דאָס געווען דורך איינעם וואָס קומט פון הירוד שבשבטים. און עבודה (בעיקר) מיט נחושת („לעשות כל מלאכה בנחושת"[78]), התחתון ביותר[79] (בערך צו זהב וכסף).

און דוקא דורך 1) „ויעש 2) חירום", 3) „בנחושת" — זיינען אויפגעבויט גע־וואָרן פון נחושת העולם „כלים" פאַרן מקדש לה'.

ולאידך גיסא: אפילו בײַ שלמה המלך (און פון שבט יהודה, מגדולי השבטים), מלך שהשלום שלו[80], וישב שלמה על כסא ה'[81] — האָט (דערנאָך) געדאַרפט זיין די עבודה פון „ויעש שלמה את כל הכלים". ווייל אין דעם באַשטייט די כוונה פון „נתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים".

ח. דער לימוד דערפון אין עבודת כל אחד ואחת[82]:

חנוכה לערנט אַ אידן, אַז זיין שליחות בעולם באַשטייט דערפון, אַז „גם החושך לא יחשיך": ער זאָל אַרויסגיין אין וועלט און מאַכן פון אַלע דברים גשמיים שבעולם „כלים" („מנורות") לאלקות. דערנאָך קומט צו די עבודה אַז די „מנורות" זאָלן לייכטן, און „יתרון האור (מן החושך)", לפנ"ז — קומט דער חידוש ושינוי בעצם — די עבודה מיט דעם „חושך" עצמו, איבערמאַכן אים פאַר אַ „מנורה" פון דעם אויבערשטן.

ובמיוחד — ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט אָנגעזאָגט אַז די שליחות פון יעדער אידן בדורנו זה איז — צו אַרויס־גיין אין גאַס און טרעפן נאָך אַ אידן (וואָס דער חושך העולם והגלות איז מעלים ומסתיר אויף זיין „נר ה' נשמת אדם"[83]) און מאַכן פון אים אַ „כלי", אַ „מנורה".

אין דעם אַליין באַשטייט שוין אַ שליחות: נאָך איידער מ'רעדט מיט יע־נעם וועגן ווערן אַ „נר להאיר" אפילו בביתו (עאכו"כ — „על פתח ביתו מבחוץ"[84]), נאָך איידער מ'רעדט מיט עם

74) חולין יב, ב ואילך. רמב"ם הל' טומאת אוכלין פי"ד ה"ב. הל' כלים רפ"ב.

75) ילכן „כל נפש חי' שהיא ברשותו של אדם שהזיקה כו' כגון בהמה כו' שהזיקה ברגלה בדרך הילוכה חייב לשלם נזק שלם" (רמב"ם ריש הל' נזקי ממון).

76) דה"ב ב, יג. הובא במפרשים למ"א ז, יד.

77) תנחומא תשא יג. פרש"י ויקהל לה, ג. כמבואר בתנחומא שם, שהמשכן והמקדש נעשו בשני שבטים — בצלאל (משבט יהודה, מגדולי השבטים) ואהליאב בן אחיסמך (משבט דן), וכן במקדש — ע"י שלמה (משבט יהודה) וחירום (משבט דן).

78) מ"א שם, יד.

79) ראה לקו"ש ח"ו ע' 157 ואילך. וש"נ.

80) ראה שבועות לה, ב. פרש"י שה"ש א, א. ועוד.

81) דה"א כט, כג.

82) כי אף הן היו באותו הנס, ויתירה מזה — ע"י האשה נעשה הנס (ראה לעיל ע' 162. וש"נ).

83) משלי כ, כז.

84) שבת כא, ב.

וועגן עפעס וואס פארבונדן מיט תורה און אידישקייט — דער עצם זאך וואס מ'טרעפט זיך מיט דעם אידן, און מ'זאגט אים „גוט שבת", אדער „גוט מארגן" (בימי החול), אדער מ'זאגט אים הער זיך איין — דו ביסט א איד און איך בין א איד, לאמיר זיך צונויפרעדן, וכיו"ב — אט דאס אליין ברייגנט ארויס די שייכות ביניהם, און דאס אליין מאכט פון יענעם א „מנורה" (א „כלי"), און אין דעם ליגט א כוונה עיקרית, וואס דערלאנגט גאר טיף!

ס'איז מובן ופשוט, אז דערנאך דארף זיין (און זיכער וועט זיין) א המשך און מ'דארף אויף יענעם משפיע זיין צו לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, און ווערן א „נר להאיר" (ווי ס'איז געווען דער המשך בא עשיית הכלים במשכן ובמקדש):

אבער ביחד עם זה דארף מען וויסן, אז דער יסוד והתחלת העבודה באשטייט פון יענעם מאכן א „כלי", און (דאס איז נוגע ניט בלויז אלס א הכנה צו קענען פון אים מאכן א „נר להאיר", נאר) אין דעם ליגט (עיקר) הכוונה, ווייל אין דעם באשטייט דער עיקר (און די שווערסטע) עבודה, און אין דעם באשטייט דער עיקר חידוש ושינוי (אין דעם צווייטן אידן) — צו נעמען א אידן וואס איז נאך ניט א „מנורה" (בגלוי) מצד דעם העלם והסתר פון עוה"ז הגשמי ה„מלא קליפות וס"א", און מאכן פון אים (בגלוי) א „מנורה" פון דעם אויבערשטן, און (בעיקר) דאס אליין ברעכט דורך די וועג אז ער זאל דערנאך טראכטן (אדער ער זאל קענען הערן פון א צווייטן) ווער ער איז און וואס זיין שליחות בעולם איז בעבודת ה' ע"י תומ"צ.

ט. ואיני מבקש כו' אלא לפי כחן[85], מ'גיט יעדערן די כחות דאס דורכצופירן, סיי אזא וואס שטייט בדרגת „חירום" (משבט דן כו'), און סיי אזא וואס שטייט בדרגת שלמה המלך (משבט יהודה כו'). ואין הדבר תלוי אלא ברצונו.

און דורך דעם וואס עס וועט זיין „יגעת" וועט זיכער זיין „ומצאת"[86], ביז — למעלה מן המשוער. ווי מ'האט געזען בעבר, ובפרט אין די ימי החנוכה — ווי ס'איז אהערצו אנגעקומען די ידיעות פון ארצות הברית און נאך מדינות — אז אין „מבצע חנוכה" בשנה זו, ובפרט אין אן אופן פון „פרסומי ניסא"[87], דורך אנצינדן מנורות אין מקומות מרכזיים בכמה עיירות — האט מען אין דעם געטאן כדבעי למיעבד[88] און מ'האט מצליח געווען מער וויפל מ'האט משער געווען.

דערביי דארף מען אבער צוגעבן, אז אע"פ וואס מ'האט אין דעם געטאן כדבעי למיעבד, זאל מען זיך איצטער ניט „לייגן שלאפן", נאר פון חנוכה זאל מען נעמען דעם לימוד און די כחות צו ארויסגיין ממשיך זיין טאן אין די עבודה פון לעשות לו ית' דירה בתחתונים, כמובן — ניט דורך נרות חנוכה כפשוטן (ווי מ'איז מקיים די עבודה בימי חנוכה), נאר דורך די אנדערע אופנים ופעולות בעבודה דורך וועלכע מ'מאכט א דירה בתחתונים אין די קומענדיקע טעג, כל

---

85) במדב"ר פי"ג, ב.

86) מגילה ו, ב.

87) ראה רש"י (ד"ה מבחוץ) ומאירי שבת כא, ב. וראה שו"ע או"ח סתרע"א ס"ז.

88) כתובות סז, א.

יומא ויומא עביד עבידתי' (כמדובר לעיל אַז אין דעם „נתאוה כו'" זיינען ניט שייך קיינע שינויים בזמן ומקום כו').

ויה"ר אַז מ'זאָל אויסנוצן די הוראה ונתינת כח פון חנוכה אויף די עבודה במשך די קומענדיקע טעג ובמשך כל השנה כולה, און צוזאַמען דערמיט — האָט מען אויך די הבטחה אַז פונקט ווי בימי חנוכה איז געווען „על הנסים כו'", גיט דאָס כח אין דער עבודה במשך כל השנה אַז אויב מ'דאַרף אָנקומען צו „נסים וכו'", באַקומט מען דאָס אויך.

ביז מ'וועט אויפטאָן די מעשה אחד וואָס וועט מכריע זיין „עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה"[89], ביז די תשועה והצלה העיקרית — די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

און עס וועט זיין „להודות ולהלל לשמך הגדול"[90], בבית הגדול — ביהמ"ק השלישי[91], דורך — „קהל גדול"[92], ובמהרה בימינו ממש.

89) רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.
90) ב„ועל הנסים" דחנוכה.
91) כמש"נ גדול יהי' כבוד הבית גו' (חגי ב, ט) דכפשוטו מדבר בביהמ"ק הג' (זח"א כח, א).
92) ירמי' לא, ז.

משיחות ש"פ מקץ, זאת חנוכה ה'תשמ"ז

א. החידוש המיוחד בימי חנוכה דשנה זו, הבולט ונראה לעין כל במבט ראשון[1], הוא — בענין השבת, שהרי [נוסף לכך שהשנה כולה היא שנת השמיטה, "שבת לה'"[2], והתחלתה וראשיתה ("ראש השנה"[3]) ביום השבת, הרי גם ימי חנוכה] התחלתם ביום השבת וסיומם ביום השבת[4], שתי שבתות.

וחידוש זה מודגש בעיקר בנוגע להפטרה — שהרי הקריאה בתורה דחנוכה היא אותה הקריאה בכל השנים (פ' הנשיאים), ואילו ההפטרה, הרי בשנה זו, שישנן שתי שבתות, ישנה הפטרה נוספת.

והנה, ע"פ הכלל ד"מעלין בקודש"[5], כלל המודגש ביותר בימי חנוכה, שהרי הדלקת נר חנוכה היא כדעת ב"ה[6] ש"מוסיף והולך . . מעלין בקודש"[7] — מובן, ששבת הב' דחנוכה הוא באופן ד"מעלין בקודש" לגבי שבת הא' דחנוכה.

ומכיון שכן, צריך הדבר להתבטא גם בנוגע להפטרה דשבת חנוכה — שההפטרה דשבת חנוכה הב' היא באופן ד"מעלין בקודש" לגבי ההפטרה דשבת חנוכה הא', כדלקמן.

ב. ההפטרה דשבת חנוכה[8]:

"מפטירין[9] בשבת של חנוכה בנרות זכרי'" ("רני[10] ושמחי גו' ראיתי והנה מנורת זהב כולה גו'"), ואם היו שתי שבתות בחנוכה, מפטירין בשבת ראשונה בנרות זכרי', ובשני' בנרות שלמה" ("ויעש[11] חירום וגו' ויעש שלמה גו' ואת המנורות חמש מימין וגו'").

ולכאורה, סדר זה הוא היפך הענין ד"מעלין בקודש", שהרי בהפטרה הא' בנרות זכרי' מדובר אודות ענינים נעלים וביותר לגבי ההפטרה הב' בנרות שלמה:

בהפטרה הא', בנרות זכרי', נתבאר בארוכה ובפרטיות ענינה של המנורה — "מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרותי' עלי' שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה וגו'"[12] — כו"כ מעלות גדולות ונפלאות[13], ונוסף

---

1) כטבע האדם — ע"פ תורה — שהדבר הנראה לעינים הוא בתכלית ההתאמתות יותר מדבר ששומע מעדים נאמנים, אינו דומה שמיעה לראי', שלכן, אין עד נעשה דיין (ר"ה כו, רע"א. וראה לקו"ש ח"ו ע' 121. וש"נ).

2) בהר כה, ב. שם, ד.

3) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

4) ומכיון שהתחלת וסיום ימי חנוכה כוללים את כל ימי חנוכה (כמודגש בקרבנות הנשיאים "כאילו כולם הקריבו ביום ראשון וכאילו כולם הקריבו ביום אחרון" (במדב"ר פי"ד, יג בסופו)) — נמצא, שענין השבת מודגש בכל ימי חנוכה דשנה זו.

5) שבת כא, ב.

6) להעיר מהראשי־תיבות (א' מאופני הלימוד בתורה (ראה שבת קה, רע"א. ובכ"מ)) ד"חנוכה" — ח' נרות והלכה כבית הלל (אבודרהם סדר הדלקת נר חנוכה. הובא בעט"ז לשו"ע או"ח סתרע"א ס"ב).

7) ובפרט שגם ב"ה לא פליגי על ב"ש שמדמים סדר הדלקת נר חנוכה לפרי החג, אלא משום מעלין בקודש (אוה"ת חנוכה (כרך ה') תתקמב, ב).

8) בהבא לקמן — ראה גם אנציק' תלמודית ערך הפטרה ס"ה (ע' טז־יז). וש"נ.

9) מגילה לא, א ובפרש"י. רמב"ם הל' תפלה פי"ג הי"ז. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרפ"ד ס"ב.

10) זכרי' ב, יד ואילך.

11) מ"א ז, מ ואילך.

12) זכרי' ד, ב.

13) ראה לקו"ת פ' בהעלותך. ובכ"מ.

לזה, מנורה זו מרמזת לעתיד לבוא, כמ"ש לפנ"ז[14] "כי הנני מביא את עבדי צמח", דקאי על מלך המשיח[15], ובמילא, גם המנורה היא בתכלית העילוי[16].

ולעומת זאת, בהפטרה הב', בנרות שלמה — לא מצינו דבר בנוגע למנורה, כי אם, הסיפור ע"ד עשיית המנורות, "ואת המנורות חמש מימין וחמש משמאל"[17] מספרם ומקומם בלבד[18], ונוסף לזה, לא מדובר כאן אודות המנורה שעשה משה, כי אם, עשר המנורות שעשה שלמה, אשר, לדעת ת"ק "לא היו מדליקין אלא בשל משה"[19].

ואינו מובן: כיצד מתאים סדר ההפטרות — "בשבת ראשונה בנרות זכרי', ובשני' בנרות שלמה" — עם הכלל ד"מעלין בקודש" (המודגש במיוחד בימי חנוכה)?!

ולהעיר, שיש סברא בתורה להקדים את ההפטרה בנרות שלמה להפטרה בנרות זכרי', בהתאם לסדר הזמנים, שנרות שלמה קדמו לנרות זכרי', אלא, שאעפ"כ מקדימים נרות זכרי', מפני מעלתם לגבי נרות שלמה: (א) "נבואת זכרי' היתה על בית שני, שבו חנוכת חשמונאים"[20], (ב) "נבואות עתיד נינהו"[21]. ועפ"ז, מודגש עוד יותר שסדר זה הוא (לכאורה) היפך הכלל ד"מעלין בקודש"!

ג. ויש להוסיף, שהשאלה בנוגע להפטרה דנרות שלמה היא — לא רק ביחס להפטרה דנרות זכרי', לאחרי שמפטירין בשבת ראשונה בנרות זכרי', אלא השאלה היא גם בנוגע לעצם ההפטרה, אפילו אם היו מפטירין בה בשבת ראשונה דחנוכה.

ובהקדמה — שהפטרה צריכה להיות מעין הקריאה שקורין למפטיר בתורה. ולכן, שבת חנוכה שחל בר"ח טבת מפטירין בשל חנוכה[22], "כיון שהמפטיר קורא בשל חנוכה יש לו להפטיר מענין שקרא"[23].

ולכאורה, בהפטרה דנרות שלמה לא מודגש הקשר והשייכות לחנוכה — כי:

כל מה שנזכר בה אודות הנרות (שזהו"ע דחנוכה) — אינו אלא הפסוק "ואת המנורות גו'", שנזכר ביחד עם עשיית שאר כלי המקדש.

ואדרבה — התחלת ההפטרה היא "ויעש חירום את הכיורות ואת היעים וגו' נחושת ממורט"[24], ובהמשך לזה, "ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית ה' את מזבח הזהב גו'" (וביניהם) "את המנורות גו'"[25], כלומר, פסוק זה ("את

---

14) זכרי' ג, ח.

15) ת"י, ראב"ע, רד"ק, ומצו"ד עה"פ.

16) ראה פרש"י שם, ג: הנרות מ"ט היו, רמז לאור שלעתיד לבוא אור החמה יהי' שבעתיים כאור של שבעת הימים, מ"ט אור של יום בראשית (ולהעיר מזח"א סוף פרשתנו (רד, ב). וראה לקו"ת בהעלותך לו, ב. לקמן בפנים. ואכ"מ).

17) מ"א ז, מט.

18) ובזה גופא — במצב שאי־אפשר עדיין להדליקן, שהרי זה לפני חנוכת המקדש, וראה לקמן בפנים.

19) מנחות צט, א.

20) ס' האשכול הל' סדר פרשיות והפטרות (סכ"א — ע' 66).

21) ר"ן מגילה שם.

22) טושו"ע שם ס"ג.

23) תוד"ה הדר — שבת כג, רע"ב.

24) היינו, לא רק כלי זהב, אלא גם כלי נחושת, דבר הירוד בין ג' הדברים דזהב וכסף ונחושת, ולא עוד, אלא שנעשו (לא ע"י שלמה בעצמו, כי אם) ע"י חירום, שאביו הי' ממטה נפתלי ואמו ממטה דן (ראה ערכין טז, ב), ע"ד מלאכת המשכן שנעשתה ע"י אהליאב בן אחיסמך למטה דן, מהירודין שבשבטים (פרש"י ויקהל לה, לד).

25) מ"א ז, מח־מט.

המנורות גו'") אינו התוכן העיקרי בסיפור הפטרה זו, אלא, ענין שהובא ביחד עם כו"כ ענינים, רבים.

ועוד ענין עיקרי בזה:

בהפטרה זו — "ויעש חירום" עד "להיכל זהב"[26] — מדובר רק אודות עשיית כלי המקדש (כולל "את המנורות גו'"), הכנת הכלים בלבד, לפני חנוכת המקדש.

ולהעיר: בפסוק תיכף לאח"ז, מתחיל הענין דחנוכת המקדש — "ותשלם כל המלאכה אשר עשה המלך שלמה בית ה'"[27], ובהמשך לזה — "אז יקהל שלמה גו' להעלות את ארון ברית ה'"[28], עד לסיום הענין — "ויחנכו את בית ה' המלך וכל בני ישראל . . שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום"[29].

ולכאורה, מתאים יותר להפטיר בשבת חנוכה "ותשלם כל המלאכה גו'", חנוכת המקדש — "להפטיר מענין שקרא", שהרי בקרה"ת דחנוכה מדובר אודות חנוכת המזבח והמשכן ע"י קרבנות הנשיאים, ואכן, מצינו דעה[30] שבשבת חנוכה "מפטיר בותשלם כל המלאכה" (במקום נרות זכרי'), ואעפ"כ, מנהג ישראל שמפטירין מ"ויעש חירום" עד "להיכל זהב", היינו, שמסיימים את ההפטרה פסוק אחד לפני "ותשלם כל המלאכה"!

ד. שאלות הנ"ל (על עצם ההפטרה בנרות שלמה) מתחזקות יותר — כיון שהמדובר בנוגע לשבת השני' דחנוכה:

בשבת השני' דחנוכה קורין למפטיר מ"ביום השמיני" עד "ביום שנים עשר יום", וממשיכים "זאת חנוכת המזבח גו'", ומסיימים ב"בהעלותך את הנרות גו'" עד "כן עשה את המנורה".

כלומר, בקריאה דמפטיר ישנה הדגשה מיוחדת (יותר מבשאר ימי חנוכה) הן בנוגע לחנוכת המזבח וה־משכן (בקרבנות הנשיאים דכמה ימים, מח' ועד י"ב, ונוסף לזה, הסך־הכל הכללי דקרבנות הנשיאים, "זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו"), והן בנוגע לענין הנרות ("בהעלותך את הנרות").

ואעפ"כ, ההפטרה (שצריכה להיות מענין הקריאה) היא לא "ותשלם כל המלאכה" (מענין הקריאה ד"זאת חנוכת המזבח"), ולא "ראיתי והנה מנורת זהב כולה" (מענין הקריאה ד"בהעלותך את הנרות"), כי אם, בנרות שלמה, שבו מדובר אודות עשיית כלי המקדש (כולל המנורות) לפני חנוכת המקדש, ובנוגע למנורות עצמם — (א) לא כעיקר הענין, כי אם, ביחד עם שאר כלי המקדש, (ב) לא אודות הדלקתן, כי אם, אודות עשייתן בלבד, (ג) ובפרט שלדעת ת"ק לא הדליקו בהן!

ה. ויובן בהקדים הביאור בכללות הענין ד"שתי שבתות", אשר, עפ"ז יובן גם התוכן דשתי שבתות בחנוכה, כפי שהדבר מתבטא בהפטרות דשתי השבתות, כדלקמן.

מצינו שיש עילוי מיוחד ב"שתי שבתות" — כדאיתא בגמרא[31] "אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין"[32].

26) שם, נ.
27) שם, נא.
28) שם ח, א.
29) שם, סג־סה.
30) מסכת סופרים פ"כ ה"י.

31) שבת קיח, ב.
32) להעיר מהשייכות ד"כפל" לגאולה (ראה יל"ש ר"פ לך לך. סה"מ תרכ"ז ע' טו ואילך. תר"ל ע' ט ואילך).

וצריך להבין: מהו העילוי המיוחד ד„שתי שבתות" — דלכאורה, העיקר הוא שבת הא'[33], „שבת בראשית"[34], וב־שבת הב' חוזר ונשנה הענין דשבת הא', ע"ד כל ששת ימי בראשית, ש„אנו מונין היום יום ראשון בשבת יום שני כו' עד יום השבת", אע"פ ש„כבר עברו רבבות ימים משימ"ב עד עתה", אלא, „מפני שבשבת העלי' . . למעלה מבחי' זמן, ע"כ כל יום א' הוא ממש יום ראשון כמו יום א' של ששת ימי בראשית"[35], ועד"ז בנוגע לשבת, שכל שבת הוא ממש כמו שבת בראשית, וא"כ, מהו העילוי המיוחד ד„שתי שבתות"?

והביאור בזה — כפי שמבאר אדמו"ר הזקן בלקו"ת בתחלתו במעלת שתי שבתות, (אלא שבכל שבת ישנם „ב' שבתות כהלכתן", וכמארז"ל[36] „כל עיסקא דשבתא כפול").

[ועפ"ז מתווך אדמו"ר הזקן[37] את הסתירה (לכאורה) ממ"ש בירושלמי[38] „אלו היו ישראל משמרין שבת א' כתיקונה מיד הי' בן דוד בא" — ש„אינו סותר למאמר אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות", כי, גם בשבת א' יש ב' בחי' שבת, שבת תתאה ושבת עילאה].

ו. וביאור הענין:

ענין ה„כפל" — „כל עסקא דשבתא כפול", „שתי שבתות" — מורה על עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, ע"ד ובדוגמת הענין ד„כפלים לתושי'"[39] דעבודת התשובה[40], שענינה — לדלג שור, עבודה שלמעלה ממדידה והגבלה, לא רק „תמידים כסדרם" (עבודה מסודרת דצדיקים), אלא גם „מוספים כהלכתם" (גם מלשון הליכה)[41].

דוגמא לדבר — החילוק ד„עובד אלקים" ל„אשר לא עבדו"[42], עי"ז ששונה פרקו לא (רק) מאה פעמים, אלא מאה פעמים ואחד[43]:

שונה פרקו מאה פעמים — עם היותו בדרגא נעלית ביותר, עד כדי כך, שכל ענין בתורה חדור בכל עשר כחות נפשו, ובזה גופא — כפי שכל א' כלול מעשר (מאה), תכלית השלימות, מ"מ, מכיון שעבודתו היא במדידה והגבלה, ע"פ טבעו ורגילותו, אינו „עובד אלקים", אלא, „אשר לא עבדו".

אמנם, כשיוצא מהמדידה וההגבלה דטבעו ורגילותו, „לך לך מארצך וממ־ולדתך ומבית אביך"[44], ומוסיף ללמוד עוד פעם אחת — הרי, „זאת הפעם המאה ואחת היתירה על הרגילות שהורגל . . שקולה כנגד כולן ועולה על גביהן ביתר שאת וביתר עז להיות נקרא עובד אלקים"[45].

וזהו ענין ה„כפל" — היציאה מה־מדידה וההגבלה דטבעו ורגילותו (מדידה והגבלה דקדושה), שכן, אע"פ

---

33) להעיר מהענין ד„כל התחלות קשות" (מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה), מכיון שעי"ז נעשה פתיחת הענין כו' (ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74. וש"נ).

34) וזהו גם העילוי דשנת השמיטה — „שבת לה'", „כשם שנאמר בשבת בראשית" (פרש"י ר"פ בהר).

35) לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ.

36) מדרש תהלים מזמור צב בתחלתו.

37) לקו"ת בהר מא, א.

38) תענית פ"א סה"א.

39) איוב יא, ו. וראה שמו"ר רפמ"ו.

40) ראה המשך תרס"ו ע' פו ואילך. סה"מ תש"ו ע' 36 ואילך.

41) ראה לקו"ת דרושים לש"ש סה, א. ובכ"מ.

42) מלאכי ג, יח.

43) חגיגה ט, ב. וראה תניא פט"ו.

44) ר"פ לך לך. וראה המשך תרס"ו ע' שצז ואילך. לקו"ש ח"כ ע' 305 ואילך. ועוד.

45) תניא שם.

שבכמות **ניתוסף רק פעם אחת** (ולא **מאה פעמים, ואפילו לא רבות פעמים**), **הרי,** האיכות **גוברת ומכריעה את הכמות דמאה פעמים, כאמור, ש"שקולה כנגד כולן ועולה על גביהן ביתר שאת וביתר עז", להיותה תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה (אע"פ שבפועל מתבטא הדבר בכמות דפעם אחת** (בהנ"ל), **או אפילו בהזזה** כל־שהיא **בלבד**).

ז. עפ"ז יש לבאר את ב' הבחינות דשבת — "עיסקא דשבתא כפול", "שתי שבתות":

שבת מצ"ע — הו"ע שלמעלה ממדידה והגבלה, היינו, שהעבודה בששת ימי המעשה ("עובדין דחול" — ע"פ הוראת וציווי התורה) **היא באופן של מדידה והגבלה, ואילו יום השבת, יוצא מהמדידה וההגבלה דטבעו ורגילותו כו', ועבודתו היא באופן שלמעלה ממדידה והגבלה, שתי הנהגות ע"פ תורה.**

וזהו הפירוש ד"עיסקא דשבתא כפול" — שבשבת ישנה התנועה של יציאה ממדידה והגבלה, ענין ה"כפל"[46].

ובעומק יותר — שתנועת היציאה ממדידה והגבלה דשבת היא באופן ד"כפל", שיש בה ב' דרגות, "שתי שבתות", כלומר, למעלה ממדידה והגבלה (לא רק ביחס למדידה והגבלה, אלא) גם ביחס ללמעלה **ממדידה והגבלה, היינו, שמתעלה לדרגא** שלמעלה משניהם, **עד כדי כך, שביחס לדרגא זו, הרי, הגבלה ולמעלה מהגבלה** שוים.

וענין זה מתבטא בעבודתו בפועל — שאינו מוכרח לעסוק בענינים הכי נעלים שלמעלה ממדידה והגבלה, אלא יכול לעסוק גם בענינים הכי פשוטים שב־מדידה והגבלה, אכילה ושתי' כו' — וזה נעשה עונג שבת, ויתירה מזה, ע"ז מענג את **השבת[47], ואדרבה — תכלית הכוונה אינה לצאת ממדידה והגבלה, כי אם, להמשיך אלקות למטה, בענינים של מדידה** ו**הגבלה דוקא[48].**

ח. בסגנון אחר קצת — בלשון החסידות[49]:

---

46) **וי"ל ג"כ — שכוללת** בתוכה **ההנהגה דחול, אבל באופן ד"ויכולו", כליון ועונג (אוה"ת בראשית מב, ב ואילך. ובכ"מ).**

47) שבת קיח, סע"א.

48) עפ"ז יש לבאר מ"ש בסיום וחותם הקריאה דמפטיר, "ויעש כן אהרן", "להגיד שבחו של אהרן שלא שינה" (בהעלותך ח, ג ובפרש"י) — דלכאורה אינו מובן:

מאי קמ"ל שאהרן הכהן **לא שינה מציווי הקב"ה**, עד כדי כך, ש"שבחו של אהרן" **מתבטא בכך "שלא שינה"** — הרי גם פשוט שבפשוטים שיאמרו לו להדליק את המנורה (הדלקה כשרה בזר — רמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ט ה"ז), **בודאי לא ישנה מציווי הקב"ה?!**

והביאור — שמכיון שידע אהרן את גודל העילוי דהדלקת המנורה, עד כדי כך, ש"שלך גדולה משלהם", למעלה גם מחנוכת המזבח ע"י קרבנות הנשיאים (גם ביום אחרון, שהיו הקרבנות דכל הנשיאים ביחד, "זאת חנוכת המזבח אחרי המשח אותו") — בודאי הי' בהתפעלות גדולה ביותר למעלה ממדידה והגבלה, **ואעפ"כ, קיים את הציווי** דהדלקת המנורה בכל הפרטים ופרטי פרטים, "לא שינה" — **למלא את השמן בכמות המדוייקת, לא פחות ולא יותר, ולהזהר שלא ישפך השמן כו'** מגודל ההתפעלות כו' — מדידה והגבלה בתכלית.

וזהו "שבחו של אהרן שלא שינה" — **מצד** החיבור בבת אחת **מן הקצה אל הקצה, למעלה ממדידה והגבלה** (הדה"נ **שהיא** גדולה **מדהנשיאים, כולל הקטורת) עם תכלית המדידה וההגבלה (צמצום השמן בנר והדלקת הפתילה).**

49) בהבא לקמן — ראה לקו"ת בשלח ב, ג. בהר מב, ג ואילך. ברכה צו, ד ואילך. ובכ"מ.

שבת — הו"ע עליית העולמות, מבחי' המעשה והדיבור לבחי' המחשבה, העלי' מבחי' ממכ"ע לבחי' סוכ"ע.

אמנם, זוהי בחי' הא' דשבת, שבת תתאה. ולמעלה מזה, בחי' הב' דשבת, שבת עילאה, ה"כפל" שבשבת, "שבת בשבתו", שבתו של שבת — "שגם השבת נחשב אצלו כימי החול שהוא בחינה מה שלמעלה מגדר ההשתל־שלות . . למעלה מעלה מגדר סובב וממלא כו'"[50].

וענין זה בא לידי ביטוי בעבודה:

הענין דב' שבתות כהלכתן הוא — "כהלכתן עד"מ ההליכה בסולם . . שיש בו ההליכה מלמטה למעלה ומלמעלה למטה . . עלי' ממטה למעלה לעורר בחי' עונג העליון למעלה . . והב' מלמעלה למטה שיבוא העליון לתחתון הוא בחי' גילוי עונג העליון למטה", וסדר העבודה הוא — "תחילה ההליכה מלמטה למעלה (שבת הא'), ואח"כ ההמשכה מלמעלה למטה"[51] (שבת הב').

ובחי' הב' דשבת היא ע"ד ובדוגמת הגילוי דלעתיד לבוא — "שאז יתנוצץ אור וגילוי א"ס ב"ה מה שלמעלה מגדר ההשתלשלות, ואז יבוא כל בשר להש־תחוות . . ההמשכה מלמעלה למטה"[52], עד לעולם העשי' ממש, "לפי שהוא שוה ומשוה כו' ואין שייך בו מעלה ומטה כו' לכן יהי' הגילוי גם בעשי' ממש"[53], ואדרבה — עיקר השכר הוא לנשמות בגופים דוקא[54], כשם שכל הגילויים דלעתיד לבוא הם בעוה"ז הגשמי דוקא, מכיון שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים[55], בתחתון שאין תחתון למטה ממנו דוקא[56].

ט. ועתה נבוא לביאור הענין דב' שבתות — בנוגע לחנוכה:

ענינו של חנוכה הוא — להאיר את החושך, שלכן, הדלקת נר חנוכה היא "משתשקע החמה"[57], היינו, במצב של חושך דוקא, ואעפ"כ, מאירים את החושך.

וענין זה הוא ע"י גילוי נעלה ביותר, למעלה מהשתלשלות — כמ"ש[58] "(כי אתה נרי הוי'[59]) והוי' יגי' חשכי"[60]:

"נרי הוי'" קאי על שם הוי' דז"א שהוא בבחי' השתלשלות, שם הוי' שמהוה את העולמות כו'. ולמעלה מזה — "והוי' יגי' חשכי", דקאי על שם הוי' דלעילא של־מעלה מסדר השתלשלות, שמאיר ומתגלה בחנוכה, ועל ידו נעשה הענין ד"יגי' חשכי".

אמנם, בגילוי ד"והוי' יגי' חשכי" (למעלה מסדר השתלשלות) גופא — ישנם ב' ענינים[61]:

---

50) לקו"ת ברכה צז, סע"ג ואילך.

51) לקו"ת בשלח שם.

52) לקו"ת ברכה שם, ד.

53) לקו"ת בהר מב, ב ואילך.

54) שם, א. ובכ"מ.

55) ראה תנחומא נשא טז. במדב"ר פי"ג, ו. ועוד.

56) תניא רפל"ו.

57) שבת כא, ב.

58) ש"ב כב, כט.

59) להעיר שבחי' "נרי הוי'" קשור עם נר שבת (אוה"ת חנוכה שכו, א), ועפ"ז, בשבת חנוכה שישנם ב' הנרות, נר שבת ("נרי הוי'") ונר חנוכה ("והוי' יגי' חשכי"), גם יחד, הרי גם הענין ד"נרי הוי'" (נר שבת) הוא באופן נעלה יותר מאשר בכל שבת.

60) ראה תו"א פרשתנו (מקץ) מא, א ואילך. אוה"ת חנוכה שיט, רע"ב ואילך. ובכ"מ.

61) להעיר מהביאור בפלוגתת ב"ש וב"ה (גם) בנרות חנוכה, שלדעת ב"ש אזלינן בתר בכח, ולדעת ב"ה אזלינן בתר בפועל — שגם לשיטת ב"ש יש מעלה ב"פועל", אלא שמעלת ה"בפועל" היא, שהוא אבן־הבוחן שעל ידו נתגלה ונתאמת ה"בכח", ואילו לשיטת ב"ה — המעלה היא ה"בפועל" גופא (ראה

(א) החידוש בענין האור, שיכול להאיר גם את החושך, ויתרון האור מן החושך[62]. (ב) החידוש בענין החושך, שנעשה כלי מוכשר וראוי שיתגלה בו האור.

והחידוש בענין החושך הוא מצד בחינה נעלית יותר מאשר החידוש בענין האור[63] — כי: החידוש בהאור — קשור עם גדר האור, אלא שהאור הוא בלתי־מוגבל, ואילו החידוש בהחושך — נמשך ממקום שאינו מוגדר בגדר האור[64].

דוגמא לדבר — בעבודת האדם:

תלמוד (שכל) ומעשה — הם בדוגמת אור וחושך: שכל, כח נעלה שבאדם — הו"ע האור שבו[65], ומעשה, כח הכי תחתון שבאדם, הו"ע החושך שבו[66].

ובעילוי שנעשה בתלמוד (אור) עי"ז שנמשך ומביא לידי מעשה (חושך) — ב' ענינים: (א) מעלת התלמוד, "תלמוד גדול שמביא לידי מעשה"[67], היינו, שה־המשכה במעשה היא אבן־הבוחן שה־תלמוד הוא כדבעי, עד לאופן של גדלות, "תלמוד גדול"[68], (ב) מעלת המעשה (לא מפני שמאמת את התלמוד, אלא) מצד עצמו, שהו"ע נעלה יותר ממעלת התלמוד (שלכן לעתיד לבוא יהי' "מעשה גדול"[69]), וכשהתלמוד מביא לידי מעשה — נעשה ענין חדש (למעלה ממעלת התלמוד, כולל הגדלות דתלמוד שמביא לידי מעשה)[70].

ובנוגע לעניננו — יש לומר, שב' דרגות אלו הם (בפרטיות) בשתי השבתות דחנוכה:

בשבת הא' דחנוכה מודגש החידוש בענין האור, שביכולתו להאיר גם את החושך, ובשבת הב' דחנוכה מודגש החידוש בענין "החושך"[71], מצד בחי' שלמעלה מגדר האור — בהתאם לכללות החילוק ד"שתי שבתות", ששבת הא' הו"ע העלי' דממכ"ע לסוכ"ע, אור הבלי־גבול, ושבת הב' הו"ע העלי' לבחי' שלמעלה מהגדר דממלא וסובב, למעלה מהגדרים דגבול ובלי־גבול.

י. והנה, חילוק הנ"ל שבין ב' השבתות דחנוכה — מתבטא בשתי ההפטרות[72] דב' השבתות, "בשבת

לקו"ש ח"ו ע' 73 ואילך). וכחנוכה מודגש שהלכה כב"ה (בר"ת ד"חנוכה", כנ"ל הערה 6) — מכיון שחנוכה קשור במיוחד עם גדר התחתון דוקא, כבפנים (וראה גם לקו"ש חכ"ה ס"ע 245 ואילך, ובהנסמן שם).

62) קהלת ב, יג. וראה ס' הערכים חב"ד ח"ב ערך אור ביחס לחושך ס"ח. וש"נ.

63) להעיר מהמבואר בדרושי פ' ויגש (שהולכים לקרוא בתפלת מנחה) בענין יוסף ויהודה, משכן ומקדש — שגם במשכן הי' גילוי והמשכת אלקות עד למטה בדומם, אלא שבמשכן ההדגשה היא שהאור מאיר גם במקום התחתון, והחידוש דמקדש הוא שהתחתון נעשה כלי לאלקות (ראה לקו"ש ח"ו ע' 21־20. וש"נ).

64) ראה לקו"ש ח"ז ע' 44־45.

65) ראה לקו"ת שה"ש כט, סע"ד ואילך. שערי אורה שער החנוכה ד, א. וראה ספר הערכים חב"ד ח"ב ערך אור בהירות (ע' תקכז). וש"נ.

66) מכיון שלא מאיר בו אור השכל (מעלת האדם), שהרי, גם מעשה דקטן חשיב מעשה, אף שאין בו דעת (ראה חולין יב, ב ואילך). ויתירה מזה — מעשה שייך אפילו בבהמה כו'.

67) קידושין מ, ב. וש"נ. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג. פ"ג ה"ג.

68) ראה לקו"ש חי"ח ע' 154־5.

69) סה"מ תקס"ז ע' שט ואילך. ובכ"מ.

70) ראה ד"ה וה' אמר גו' דכ"ף מרחשון תשל"ז (סה"מ מלוקט ח"א ע' רט־רי).

71) להעיר, ששבת הב' דחנוכה לעולם בחודש טבת — "ירח שהגוף נהנה מן הגוף" (מגילה יג, א), שענינו ברוחניות, שעיקר ההנאה דעצמות (גוף) הוא "מן הגוף", שהגוף עצמו (חושך) נהפך לקדושה (ר. לקו"ש חט"ו ע' 382 ואילך).

72) להעיר, שכללות ענין ההפטרה קשור עם הפיכת החושך לאור, שכן, התקנה דהפטרה היא

ראשונה בנרות זכרי', ובשני' בנרות שלמה":

בנרות זכרי' מדובר אודות המנורה כפי שהיא בתכלית השלימות, כפי שעומדת במקומה בביהמ"ק ומאירה כו', היינו שעיקר החידוש הוא בענין האור[73].

אבל בנרות שלמה, מדובר אודות עשיית המנורה בלבד, עוד לפני הדלקתה כו', היינו שעיקר החידוש הוא בענין "החושך". בעצם עשיית כלי המקדש, שלוקחים דבר גשמי, "ויקחו לי (לשמי) תרומה . . זהב וכסף ונחושת"[74], ועושים ממנו מנורה, עוד לפני הדלקתה (ועד"ז בנוגע לעשיית שאר כלי המקדש עוד לפני חנוכת המקדש) — נעשה התחתון (מקום החושך) כלי[75] ראוי ומוכשר לגילוי אלקות.

ועפ"ז מובן שסדר ההפטרות, ש"בשבת ראשונה בנרות זכרי', ובשני' בנרות שלמה", הוא באופן ד"מעלין בקודש" — כאמור, שהחידוש בענין החושך הוא מבחי' נעלית יותר מאשר החידוש בענין האור, בחי' שלמעלה גם מגדר האור, כנ"ל.

יא. ביאור הלימוד וההוראה בעבודת האדם — בנוגע להפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה:

הענין דנרות חנוכה הוא — להאיר "על פתח ביתו מבחוץ"[5], שזהו כללות הענין דהפצת התורה והיהדות כולל הפצת המעיינות חוצה, שהאור ד"נר מצוה ותורה אור"[76], עד לאור דפנימיות התורה, "שמן", יחדור גם ב"חוצה"[77].

ובזה גופא — ב' ענינים:

(א) החידוש בענין האור, שמצד תוקף האור יכול להאיר גם ב"חוצה", (ב) החידוש בענין החושך, שנעשה כלי ראוי ומוכשר לגילוי האור (עוד לפני גילוי האור בפועל), מצד בחי' שלמעלה גם מגדר האור.

ובאותיות פשוטות — בנוגע לעבודה בפועל:

כאשר מדליקים את "נר ה' נשמת אדם"[78] של היהודי הנמצא במקום ה"חוצה", ועד "בהעלותך את הנרות", "שתהא שלהבת עולה מאלי'"[79], עד שנעשה בבחי' "מנורת זהב כולה" (בפועל ובגלוי) — אזי מודגשת מעלת האור, יתרון האור כו'.

אמנם, כאשר נגשים ליהודי שנמצא במקום ה"חוצה", ואומרים לו: שמע נא,

---

"מפני שפעם א' גזרו שמד על ישראל* שלא יקראו בתורה, וקראו בנביאים מענין הפרשה . . ואח"כ כשבטלה הגזרה וחזרו לקרות בתורה, התקינו שיהא א' קורא בנביא מענין הפרשה" (שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס רפד), כלומר, שעי"ז ניתוסף הענין דקריאה בנביא, יתרון האור מן החושך.

73) אלא, שאור זה הוא באופן דיתרון האור מן החושך — מצד חושך הגלות, שעי"ז נעשה הבירור וזיכוך כו', עד שנעשו מנורת זהב כולה (ראה לקו"ת בהעלותך לה, ד. אוה"ת נ"ך ע' תקיא).

74) ר"פ תרומה ובפרש"י.

75) להעיר מהידוע ששורש הכלים למעלה משורש האורות, וסוף מעשה במחשבה תחלה.

76) משלי ו, כג.

77) ראה בארוכה שיחות ש"פ וישב, א' דחנוכה (לעיל ע' 158 ואילך. ע' 169 ואילך).

78) משלי כ, כז.

79) ר"פ בהעלותך ובפרש"י.

---

*) ובחויו"ט מגילה פ"ג מ"ד: טעמא דהפטרות כתוב בספר תשבי . . שמצא כתוב **שאנטיוכס הרשע מלך יון** גזר על ישראל כו' ועתה אף שבטלה הגזירה המנהג הזה אינו בטל, היינו, שהמנהג דהפטרה קשור במיוחד עם **חנוכה** — ביטול **מלכות יון הרשעה**, עד לאופן ד"**אתהפכא** חשוכא לנהורא". (וראה גם לעיל ע' 190 הערה 37).

הנך יהודי ואני יהודי, **בוא ונדבר כו' — הרי, אע"פ שפעולה זו אינה אלא עשיית והכנת הכלי בלבד (עשיית המנורה, עוד לפני הדלקתה), יש בזה ענין עמוק — החידוש במקום** החושך (**שנעשה כלי מוכשר כו'), מצד בחי' שלמעלה מגדר האור, עצם המציאות דישראל ש"קדמו לתורה אור"**[80].

ולהעיר:

דבר ברור הוא שלאחרי הכנת הכלי פועלים סוכ"ס להאיר **את נשמתו ב"נר מצוה ותורה אור", שאז, מתגלה גם יתרון האור וכו' — כשם שלאחרי עשיית כלי המקדש, אזי, "ותשלם כל המלאכה", עד ש"ויחנכו את בית ה'", ומכיון ש"התורה היא נצחית"**[81]**, הרי בודאי שכן הוא גם בנוגע למקדש הרוחני בלבו של כאו"א מישראל**[82]**:**

אמנם החידוש המודגש בהפטרה דשבת חנוכה הב' הוא — שלא מדברים עדיין ע"ד ההמשך "ותשלם כל המלאכה", חנוכת המקדש וכו', כי אם, אודות עצם עשיית (**הכנת**) הכלים, **החל מ"ויעש חירום את הכיורות גו'", כל פרטי הכלים שעשה** חירום, מהירודין שבשבטים[83]**, ולא רק מ"זהב", אלא גם**

מ"נחושת", **הדרגא הכי תחתונה**[83] **בג' הסוגים דזהב וכסף ונחושת**[84] **(אלא, שב־נוגע להדלקת המנורה נוגע הענין ד"את המנורות" דוקא) — הנה בזה גופא מודגש ענין הכי נעלה, שמציאות התחתון (חושך) גופא נעשה כלי ראוי ומוכשר להיות דירה לעצמותו ית'.**

יב. ויה"ר שכאו"א ינצל את הגילויים הכי נעלים דחנוכה, ובפרט בשבת חנוכה, ובזה גופא בשבת הב' דחנוכה (כנ"ל בארוכה), כדי להוסיף בכל עניני העבודה דחנוכה ברגעים אחרונים אלה,

ועוד וגם זה עיקר — שבעמדנו בסיום וחותם שבת הב' דחנוכה, לאחרי חצות היום, השייך כבר גם לזמן שלאחרי השבת[85]**, יש להמשיך כל ענינים אלו גם לאחרי שיוצאים משבת הב' דחנוכה לימי החול**[86]**, שכן, כל עניני חנוכה הם באופן נצחי, אין בטלין לעולם**[87]**.**

ובפשטות — שלאחרי כל העבודה והי־גיעה במבצעי חנוכה, אשר, ע"פ הידיעות שנתקבלו מכל המקומות, היתה העבודה "כדבעי לי' למיעבד"[88]**, וכמו כן**

---

80) ראה ב"ר פ"א, ד. תדבא"ר פי"ד ופל"א. ולהעיר, שמהטעמים על זה שישראל קדמו לתורה — כי, תורה היא אור, ונשמות ישראל הן מבחי' הכלים, ושורש הכלים הוא למעלה משורש האורות (סה"מ תרס"ב ע' רפט. ובכ"מ). וראה לעיל הערה 75.

81) לשון אדה"ז — בתניא רפי"ז. וראה רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. הל' מעשה הקרבנות ספ"ב. הל' מלכים פי"א סה"ג. ובכ"מ.

82) כמ"ש (תרומה כה, ח) "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד (ר"ח שער האהבה פ"ו (קרוב לתחלתו). אלשיך עה"פ. של"ה חלק תושב"כ פ' תרומה (שכה, ב. שכו, ב). ועוד).

83) ראה לעיל הערה 24.

84) להעיר מהפתגם הידוע שפשיטות עצמות א"ס ב"ה מתגלה בפשיטות דאיש פשוט (הוספות לכש"ט סקנ"ד ואילך. וש"נ).

85) שלכן, אמירת צו"צ במנחת שבת תלוי' בתוכן יום ראשון שלאחרי השבת (שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רצב), ויתירה מזה — שלפעמים יכולים להתפלל "ערבית של מוצאי שבת בשבת" (רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ז. שו"ע אדה"ז שם סרצ"ג ס"ב).

86) ובזה גופא מודגש החידוש שבחושך — שהרי הימים שלאחרי הסיום וחותם דחנוכה (ובפרט שבת חנוכה הב') הם בבחינת "חושך" לגבי הגילויים דימי חנוכה, ואעפ"כ, נמשכים גם שם כל עניני חנוכה, כבפנים.

87) רמב"ן ר"פ בהעלותך. — וע"פ הנ"ל בפנים יומתק (יתורץ) "לעולם" — אע"פ שאינם אלא בשמונה ימים אלה.

88) ראה כתובות סז, רע"א.

היתה גם הצלחה גדולה ביותר, למעלה מכפי המשוער — הרי, לא זו בלבד שאי־אפשר להסתפק בכך וללכת „לישון"... אלא יתירה מזה, שהמשך הפעולה להאיר בחוץ ע"י „נר מצוה ותורה אור", צריך להיות באופן ד„מוסיף והולך" גם לגבי הפעולות דימי חנוכה, שהרי, לא יתכן שלאחרי העילוי והשלימות דימי חנוכה יהי' מצב של ירידה ח"ו, אלא אדרבה — „מעלין בקודש", וכמו כן בנוגע לגודל ההצלחה באופן שלמעלה מהטבע, ע"ד הנסים וה־נפלאות כו' בימים ההם בזמן הזה — שהצלחה זו נמשכת גם לאחרי ימי חנוכה, ואדרבה, באופן ד„מעלין בקודש".

והמעשה הוא העיקר[89] — להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה, החל מעשרת המבצעים הידועים הכוללים כל עניני תורה ומצוותי', כולל ובמיוחד — הקמת בתי חב"ד, בתי תורה תפלה וגמ"ח, בכל מקום ומקום, ובכל בית מישראל — לעשותו בית תורה תפלה וגמ"ח — ע"י כאו"א מישראל, „הקטנים עם הגדולים"[90], (כמדובר בארוכה במשך ימי חנוכה[91]).

ועי"ז ממהרים ומזרזים את קיום היעוד „והוי' יגי' חשכי" בפועל ובגלוי — ביטול חשכת הגלות, ואדרבה, „לילה כיום יאיר"[92], מכיון ש„והי' לך ה' לאור עולם"[93].

ומימי חנוכה אלה באים — תיכף ומיד, ברגע כמימרא — לחנוכת בית המקדש השלישי, ש„בנוי ומשוכלל הוא יגלה ויבוא משמים, שנאמר[94] מקדש אדנ־י כוננו ידיך"[95] (אפילו ביום השבת[96]).

ואז יהי' שלימות הענין ד„להודות ולהלל לשמך הגדול", ב„בית גדול" לאמיתתו ובשלימותו („גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון"[97]), ע"י „קהל גדול"[98], „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[99], שלימות העם, ו„כספם וזהבם אתם"[100], כולל כסף וזהב רוחניים, אהבה ויראה[101], כללות כל רמ"ח מ"ע ושס"ה מל"ת[102], שלימות התורה ומצוותי', ובאופן כזה — „ישובו הנה"[98], לארצנו הקדושה, שלימות הארץ, שלימות הכוללת — „ירחיב ה' אלקיך את גבולך"[103],

כן תהי' לנו — בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו ממש, בעגלא דידן.

---

89) אבות פ"א מי"ז.

90) תהלים קטו, יג.

91) שיחות: נר ה', נר ו' ונר ז' דחנוכה (לעיל ע' 178; 188; 194).

92) תהלים קלט, יב.

93) ישעי' ס, יט.

94) בשלח טו, יז.

95) פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

96) להעיר מהסיפור (לקו"ש ח"א ע' 272, ועוד) אודות דברי הצ"צ (במענה לשאלה על שדיבר אודות ביאת המשיח בזמן שיש שקו"ט אם יכול לבוא כו') — שהעיקר שיבוא משיח בפועל ממש, ואז, יתרץ גם קושיא זו!

97) חגי ב, ט. וראה זח"א כח, א.

98) ירמי' לא, ז.

99) בא י, ט.

100) ישעי' ס, ט.

101) ראה תו"א ר"פ וישב. לקו"ת בהעלותך לב, ד. ובכ"מ.

102) ראה תניא פ"ד. שם חינוך קטן.

103) פ' שופטים יט, ח ובפרש"י.

משיחות ש"פ ויגש ה'תשמ"ז

א. שבת פ' ויגש היא לאחרי **ימי חנוכה, וביחד עם זה, יש לה קשר** ושייכות **לימי חנוכה**[1] —

הן כאשר הימים האחרונים (עד לסיום וחותם) דחנוכה הם בשבוע דפ' ויגש, אשר, העלי' והשלימות שלהם („ויכולו"[2]) היא בשבת פ' ויגש.

והן כאשר „זאת חנוכה" חל ביום השבת פ' מקץ (כקביעות שנה זו), שהרי המשכת הברכה דשבת פ' מקץ („מיני' מתברכין כולהו יומין"[3]) היא לא רק לששת ימי השבוע, אלא גם ליום השבת (פ' ויגש), ולאידך, העילוי והשלימות ד„ויכולו" שבשבת פ' ויגש היא לא רק ביחס לששת ימי המעשה, אלא גם ביחס ליום השבת פ' מקץ (כמדובר כמ"פ).

ואדרבה, בקביעות שנה זו ש„זאת חנוכה" חל ביום השבת מודגש יותר הקשר והשייכות לשבת פ' ויגש שלאח"ז — כי, נוסף על הקשר והשייכות דכל שבתות השנה מצד הענין ד„זכור למעשה בראשית", הצד השווה שבכל השבתות (דוגמת שבת בראשית)[4], הרי, ב' שבתות הסמוכות זו לזו, בתוך שמונת ימים, מהוות (גם) המשך אחד, **שתחלתו ביום השבת וסיומו ביום השבת**[5].

ב. והענין בזה:

מחד גיסא — נמצאים כבר לאחרי **חנוכה, אשר, מכיון ש„כל יומא ויומא עביד עבידתי'"[6], נסתיימה כבר ה„עביד־תי'" דחנוכה (ובפשטות — שלאחרי „זאת חנוכה" אסור להדליק ולברך על נרות חנוכה, וכן בנוגע לקרוא בתורה הקריאה דחנוכה, אמירת הלל בכל יום, וכיו"ב), ומתחילה ה„עבידתי'" דהימים שלאח"ז.**

אבל לאידך גיסא — מכיון שהלכה בתורה[7] **„מעלין בקודש ו(עאכו"כ ש)אין מורידין"[8], ומודגש במיוחד בחנוכה, שהרי הדלקת נר חנוכה היא כדעת ב"ה, „יום ראשון מדליק אחת מכאן ואילך**

---

1) להעיר מדברי השל"ה (חלק תושב"כ, דרוש צאן יוסף (רצז, א ואילך)) „שלשה פרשיות אלו (וישב מקץ ויגש) . . מדברות מענין . . יוסף . . יען כי באלו הפרשיות חלו ימי חנוכה או לפניהן או לאחריהן . . יש שייכות לאותן הפרשיות שחלו בהן כי הכל מיד ה' השכיל, וענין יוסף יהי' ג"כ במלכות חשמונאי . . כמו שיתבאר כו'", עיי"ש בארוכה.

2) בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. אוה"ת עה"פ. ובכ"מ.

3) זח"ב סג, ב. פח, א.

4) ראה מו"נ ח"ב פל"א (הובא ברמב"ן ואתחנן ה, יב). חינוך מצוה לב. שער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פי"ז סכ"ט.

5) להעיר מהמבואר (פרדס ש"ד פ"ז. ועוד) שבברה"ע הי' מעין שבת סמוך ומקור לו.

6) זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.

7) ובנוגע להלכה — אין ענין יוצא מידי פשוטה של הלכה, במכ"ש וק"ו מהא ד„אין מקרא יוצא מידי פשוטו" (שבת סג, א. וש"נ), ש„בשלשה מקומות הלכה עוקבת מקרא" (סוטה טז, א), משא"כ בהלכה, הרי כל ענינה שנאמרת „בלשון ברורה ודרך קצרה . . עד שיהיו כל הדינין גלויין לקטן ולגדול" (כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לספר היד), ובמילא, לא שייך בזה יוצא מן הכלל.

ולהעיר מהעילוי דהלכה — שהיא בחי' אמת לאמיתו שבתורה, „והוי' עמו שהלכה כמותו" (סנהדרין צג, ב), למעלה מהענין ד„אלו ואלו דברי אלקים חיים" (עירובין יג, ב. וש"נ), ע"ד ובדוגמת העילוי דשם הוי' לגבי שם אלקים (ראה אוה"ת יתרו ע' תתצ ואילך. ועוד), שם המפורש שם העצם ושם המיוחד (נסמן בלקו"ש חט"ו ע' 233־4).

8) ראה ברכות כח, א. וש"נ. רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ה הכ"א. ובכ"מ.

מוסיף והולך . . דמעלין בקודש ואין מורידין[9] (ומודגש גם בשמו אשר יקראו לו, „חנוכה", ר"ת ח' נרות והלכה כבית הלל[10]) — הרי, לא יתכן שתיכף לאחרי חנוכה תתחיל העבידתי' באופן של ירידה ח"ו (היפך גם דההלכה ד„לא מורידין"), אלא אדרבה, בהכרח לומר שלאחרי חנוכה ניתוסף על זה עילוי יותר, „מעלין בקודש".

ועניין זה מודגש בפרשת השבוע שלאחרי חנוכה, פ' ויגש (ובפרט בשבת פ' ויגש, שאז קורין בציבור את כל הפרשה כולה, ביחד עם ההפטרה, ובברכות לפני' ולאחרי') — אשר, ע"פ המבואר בפנימיות התורה כפי שנתבאר בתורת חסידות חב"ד [ב„תורה אור", „תורת חיים" ו„אור התורה"[11], דרושים של אדמו"ר הזקן (תו"א), אדמו"ר האמצעי (תו"ח) והצ"צ (אוה"ת), ג' האבות דתורת חסידות חב"ד (כנגד חכמה בינה דעת[12]), וכן בדרושי רבותינו נשיאינו שלאח"ז, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו], מובן, שפ' ויגש היא באופן ד„מעלין בקודש" לגבי הפרשה שקורין בחנוכה, פרשת הנשיאים, כדלקמן.

ג. תוכן הקריאה דחנוכה בפרשת הנשיאים היא — חנוכת המזבח והמשכן.

וכמה פרטים בזה — באופן של עילוי והוספה, „מעלין בקודש", ומהם:

ביום ראשון דחנוכה קורין בתורה אודות התכללות כל הנשיאים ביחד — „ויקריבו נשיאי ישראל . . ויביאו את קרבנם לפני ה'"[13], „ויקריבו הנשיאים את חנוכת המזבח ביום המשח אותו ויקריבו הנשיאים את קרבנם לפני המזבח"[14], „כאילו כולם הקריבו ביום ראשון"[15].

ובפרטיות יותר:

ההתכללות דכל י"ב הנשיאים ביום ראשון היא — (א) בנוגע לקרבן שהביאו כולם (וקיבלו מהם) בפועל ביום ראשון, „שש עגלות צב ושני עשר בקר",

[שגם הם היו בגדר „קרבן"[16], כמפורש בקרא „ויביאו את קרבנם לפני ה' שש עגלות צב גו'", ובלשון המד־רש[17] „קרבן של נשיאים", ולא עוד, אלא ש„בגלגל שוורים זבחו . . בנוב הקרי־בום . . בגבעון הקריבום . . בבית

---

9) שבת כא, ב. רמב"ם הל' חנוכה רפ"ד. טושו"ע או"ח הל' חנוכה סתרע"א ס"ב.

10) אבודרהם סדר הדלקת נר חנוכה. הובא בעט"ז או"ח שם.

11) להעיר מתוכן שמות הספרים — שמות שניתנו ע"י רבותינו נשיאינו, בהסכמתם או אפילו ביזמתם, או עכ"פ מפני שנהגו ישראל לקרותם בשם זה — ראה הקדמת ספרים אלה (ונפק"מ גם להלכה — בנוגע לכתיבת שמם בשטרות, בנוגע לנדרים, וכיו"ב):

„תורה אור" — שעניני החסידות אשר בו הם באופן גלוי ומואר, במכ"ש וק"ו מכללות העניין ד„תורה אור" (משלי ו, כג), גם בנוגע לנגלה דתורה, ועאכו"כ בפנימיות התורה;

„תורת חיים" — שעניני החסידות אשר בו הם נמשכים בהרחבה באופן פנימי, עד „שמתפרנסין" ונעשים חלק מחייו של היהודי, בחיי היום־יום;

ו„אור התורה" — הדגשת מעלת האור, שהוא אור התורה, שלא בערך לגמרי לשאר עניני אור: אור הנר, אור האבוקה, אור המדורה, אור הלבנה, אור השמש, אור שבעת הימים, עד לאור דלעת"ל, „שבעתיים כאור שבעת הימים" (ישעי' ל, כו) — ראה סוטה כא, א. קונטרס עה"ח בתחלתו. ועוד.

12) סה"ש תש"ב ריש ע' 19. תש"ה ע' 60. ולהעיר מהשייכות דחכמה ובינה (אדה"ז ואדהאמ"צ) ל„אור" ו„חיים" (תורה אור ותורת חיים) — ראה ספר הערכים חב"ד ערך אור מים רקיע (ע' תלג ואילך). וש"נ.

13) נשא ז, ב־ג.

14) שם, יו"ד.

15) במדב"ר פי"ד, יג.

16) כולל גם — העילוי דרזא דקורבנא עולה עד רזא דא"ס (ראה זח"ב רלט, א. זח"ג כו, ב. ובכ"מ).

17) במדב"ר פי"ב, יח.

עולמים הקריבום"[17], ובנוגע לעגלות — "ניתן להם הוי' שיהיו קיימים לעולם"[17]),

(ב) וגם בנוגע לקרבנות שהקריבו ע"ג המזבח — הרי, נוסף, לכך ש"שוו כולם בעצה אחת"[15], היתה גם הבאת הקרבנות, מצדם של הנשיאים בעלי הקרבן, ביום אחד, ולא עוד, אלא שלולי הציווי "נשיא אחד ליום גו'"[18], משמע שהיו גם מקריבים ע"ג המזבח ביום אחד,

ולא עוד, אלא שאפילו בנוגע להקרבה ע"ג המזבח נשיא אחד ליום — נאמר "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו"[19], ואיתא במדרש[20] "וכי ביום שנמשח נעשה כל חנוכת המזבח, והלא עד מלאת שנים עשר יום לא נגמרה חנוכת המזבח? אלא בא הכתוב ללמדך שכל השבטים הם שוים וחביבים כולם לפני הקב"ה, שהעלה עליהם הכתוב כאילו ביום ראשון הקריבו כולם".

ולאחרי כן, במשך ימי חנוכה, קורין בתורה (גם) הקרבנות דכל נשיא ונשיא ביומו, "נשיא אחד ליום גו'" — שבזה ישנו עילוי לגבי ההתכללות ביום ראשון, שהכלל נמשך וחודר בפרטים ופרטי פרטים[21].

ולאחרי כן, ביום האחרון דחנוכה, קורין (גם) הסך־הכל דקרבנות הנשיאים לאחרי הקריאה דההקרבה בפועל — "זאת חנוכה המזבח אחרי המשח אותו"[22], "כאילו כולם הקריבו ביום אחרון"[15], היינו, כלל שלאחרי ההמשכה וההתחלקות לפרטים, שהוא למעלה יותר מהכלל שלפני ההמשכה וההתחלקות לפרטים[23].

ועד שבאים לסיום וחותם הקריאה ד"זאת חנוכה", "בהעלותך את הנרות גו'"[24], "שלך גדולה משלהם"[25] — עילוי שבאין־ערוך[26], גם לגבי הסה"כ שלפניו.

ע"ד המשכת וגילוי אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ע שנמשכת ע"י אתעדל"ת[27], שכן, בנוגע לאתעדל"ע שיסודה ושרשה היא האתעדל"ת, לא שייך (כל כך) לומר "שלך גדולה משלהם", כי אם, בנוגע לבחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ע שנמשכת ע"י אתעדל"ת.

ד. אמנם, כל העילוי והשלימות דחנוכה היא — בנוגע לחנוכת המשכן, ולאחרי זה ישנו ענין נעלה יותר, "מעלין בקודש" — בית המקדש.

וענין זה מרומז בפ' ויגש — ע"פ המבואר בפנימיות התורה, תורת החסידות:

דרושי החסידות (בתו"א וכו') דפ' ויגש — התחלתם בענין (ובקרא) ד"קורות בתינו ארזים וגו'"[28], בביאור עניני (ומעלת) ביהמ"ק (לגבי המשכן)[29].

---

18) נשא ז, יא.

19) שם, פד.

20) במדב"ר פי"ד, יב בסופו.

21) ראה שיחות ש"פ וישב, א' דחנוכה — לעיל ע' 151־2. ע' 167־8.

22) נשא ז, פח.

23) להעיר מי"ג מדות שהתורה נדרשת כו' מכלל ופרט ומפרט וכלל ומכלל ופרט וכלל — וראה בסידור של"ה שם. ובכ"מ.

24) בהעלותך ח, ב.

25) פרש"י עה"פ.

26) גם ביחס לריבוי המתנות שניתנו בעת חנוכת המשכן, תוספת אורות עליונים שירדו בגילוי השכינה — ראה תו"א וישב כט, ד. לקו"ת נשא כט, א. ברכה צח, סע"ב ואילך.

27) ראה לקו"ת שה"ש כד, א ואילך. ובכ"מ.

28) שה"ש א, יז.

29) ויש לקשר זה עם ימי חנוכה — ע"פ המבואר לעיל (שיחות ש"פ מקץ, זאת חנוכה, ע' 197 ואילך. ע' 212 ואילך), שהענין דחנוכה הוא "והוי' יגי' חשכי", ובזה גופא (שבת הב' דחנוכה), לא רק החידוש באור,

ותוכן הביאור[30]:

„המשכן הי' מארזים, כמ"ש[31] עצי שטים עומדים (המשובח שבארזים[32]), והמכסה הי' מיריעות עזים כו' והבהמ"ק הי' מאבנים ועפר דוקא (שאסור לעשות בו עץ בולט כו'[33]), רק שהיו כלונסאות של ארז בתקרת האולם[34] . . שהיו טפלים לעיקר הבנין".

וטעם הדבר, כי, „במשכן לא הי' נמצא עדיין תכלית השלימות, שהי' רק דירת עראי של הקב"ה, כמ"ש[35] ואהי' מתהלך באוהל ובמשכן כו', לכן נעשה כפי אופן סדר השתלשלות העולמות . . כותלי המשכן היו מקרשים שהן בחי' צומח, ו(רק) קרקע המשכן הי' מעפר . . שהצומח למעלה מן הדומם . . והמכסה על המשכן הי' מיריעות . . בחינת החי שלמעלה במדריגה גם מבחי' הצומח כו'.

אבל במקדש הי' בו תכלית השלימות, כי הי' דירת קבע של הקב"ה, כמ"ש[36] זאת מנוחתי עדי עד, שהי' מעין עוה"ב וכפי שיהי' באלף השביעי כשיהי' מנוחה לחיי העולמים, שאז תתעלה הארץ העליונה שהיא בחי' מל' דאצי' להיות למעלה מכולם[37], וכמ"ש[38] אשת חיל עטרת בעלה . . לכן אף בבהמ"ק שהי' מעין עוה"ב נעשה עיקר הבית מאבנים ועפר שהם בחי' דומם . . רק שכלונסאות של ארז שהי' בהתקרה הם היו בחי' תמכין לבד לעיקר התקרה הנעשה מבחי' דומם".

וזהו הפירוש „קורות בתינו ארזים וגו'":

פירוש א' — „קאי על המשכן"[39], שהי' מארזים, ואילו המקדש, שהי' מאבנים, הוא באופן נעלה יותר.

שיכול להאיר גם את החושך, אלא החידוש בחושך, שנעשה כלי, כלי מוכשר וראוי שיתגלה בו האור. וזוהי גם מעלת המקדש לגבי המשכן — שאע"פ שגם במשכן הי' מבחי' הדומם, היינו, גילוי והמשכת אלקות עד למטה מטה, בבחי' דומם, מ"מ במשכן (עיקר) החידוש הוא שהאור מאיר גם במקום התחתון, ובמקדש עיקר החידוש הוא שהתחתון נעשה כלי לאלקות (ראה לקו"ש ח"י ע' 21-20. וש"נ).

30) בהבא לקמן — ראה תו"א ריש פרשתנו. ובארוכה — תו"ח שם. אוה"ת להצ"צ שם (כרך ה תתקפה, ב), ועה"פ.

31) תרומה כו, טו.

32) תו"ח שם.

33) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ט (וגם הראב"ד ס"ל כן — ראה כס"מ שם). חינוך מצוה תצב — הובאו בתו"א שם.

34) פרטי הענינים בנוגע ל„עץ" שהי' במקדש — ראה לקו"ש חכ"ח ע' 21-219 בהערות. וש"נ.

35) שמואל ב' ז, ו.

36) תהלים קלב, יד.

37) להעיר גם מהשייכות לחנוכה: (א) הפטרה דשבת חנוכה (הא') היא „רני ושמחי בת ציון" — דאף שבחי' בת היא היותר תחתונה, כדאיתא במדרש (שמו"ר ס"פ פקודי. שהש"ר ספ"ג) משל למלך שהיתה לו בת כו' והי' קורא אותה בתי, לא זז מחבבה עד שקרא אותה אחותי ולא זז מחבבה עד שקרא אותה אמי, מ"מ, לעתיד לבוא יהי העילוי ד„בת ציון" דוקא, מכיון שספירת המלכות (בחי' בת) תעלה בתכלית העילוי כו' (תו"א מקץ לו, ד. ובכ"מ). (ב) „זאת חנוכה", לשון נקבה דוקא, ע"ד מ"ש „בזאת יבוא אהרן גו'", מצד העילוי המיוחד דספירת המלכות דוקא (ראה ס' הליקוטים (דא"ח צ"צ) ערך זאת. וש"נ).

ויש לקשר זה עם הענין ד„והוי' יגי' חשכי" שבחנוכה (כנ"ל הערה 29) — כי, בחי' בת (מלכות), מקבל, הו"ע של חושך לגבי המשפיע, לית לה מגרמא כלום, שלכן זקוק לקבל מבחי' שלמעלה ממנו, אמנם, עי"ז מתגלית בו (גם) מעלתו העצמית דוקא, למעלה מבחי' המשפיע, בבחינת „נקבה תסובב גבר" (ירמי' לא, כא. וראה תו"א סוף פרשתנו. ובכ"מ).

38) משלי יב, ד.

39) ראה אוה"ת שה"ש עה"פ: „בתו"א פ' ויגש כו' לפי זה קורות בתינו ארזים קאי על המשכן" (כפרש"י עה"פ).

ופירוש הב׳ — „קאי בבהמ"ק דשלמה"[40], „קורות בתינו דבהמ"ק דשלמה דארזים, לשבח קאמר, דמה שהי׳ במשכן דמשה דפנות מעצי ארזים, בחי׳ משפיעים . . בבתינו, הן רק בחי׳ קורות להחזיק עליהם המעזיבה, שנק׳ תמכין בלבד"[41].

ועד לסיום הכתוב, „רהיטנו ברותים", דקאי על ביהמ"ק דלעתיד לבוא, כפירוש התרגום „יתיר יהי יאי בית מקדשא דעתיד להתבנאה ביומי מלכא משיחא דכשרוהי (תקרה או קורה[42]) יהוין מן ארזין דגנתא דעדן ושירתוהי (רצפה[42]) יהוין מן ברתי ושני ושורבני", היינו, ש„הרצפה של בית המקדש דלעת"ל יהי׳ חשוב יותר מהקורות דבית המקדש דשלמה, וממילא שהקורות של בית המקדש דלעת"ל יהיו חשובים עוד יותר כו'"[42].

ה. וביאור הקשר לפ׳ ויגש, „ויגש אליו יהודה":

יוסף ויהודה הם בדוגמת המשכן ומקדש, צומח ודומם, „יוסף לשון תוספת וריבוי . . הוא ענין בחי׳ צומח . . ויהודה הוא בחי׳ ארץ, מלכות דאצילות, שהיא בחי׳ (ותעמוד) הדומם דאצי׳, ולכן יהודה לשון הודאה ובטול, שהדומם יש בו בחי׳ הביטול ביותר"[43].

ולכן, בזמן הזה, יוסף הוא למעלה מיהודה (צומח למעלה מדומם), ולכן „ויגש אליו יהודה", שיהודה נגש ליוסף כדי לקבל השפעה כו׳, „אבל לע"ל יתעלה יהודה להיות למעלה מבחי׳ יוסף".

וכמודגש גם בהפטרה (סיום וחותם הקריאה) דפ׳ ויגש — „קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל בית ישראל חבריו וקרב אותם אחד (הראשון) אל אחד (השני) גו׳ הנה אני לוקח את עץ יוסף גו׳ ונתתי אותם עליו (למעלה ממנו) את עץ יהודה ועשיתים לעץ אחד גו׳ ועבדי דוד מלך עליהם"[44], עד „ודוד עבדי נשיא להם לעולם"[45].

ו. עפ"ז יל"פ העילוי דפ׳ ויגש לגבי הקריאה דחנוכה — „מעלין בקודש":

בקריאה דחנוכה מדובר אודות חנוכת המשכן, ואילו פ׳ ויגש קשורה עם השלימות דביהמ"ק,

כי תורה בפירושה (תושבע"פ) ניתנה[46]: „קורות בתינו ארזים גו'" (שהובא ונתבאר בהתחלת דרושי החסידות דפ׳ ויגש).

ובזה גופא (נוסף לכך שמעלת המקדש לגבי המשכן היא להיותו „מעין עוה"ב מה שיהי׳ באלף השביעי כשיהי׳ מנוחה לחיי העולמים") — בית המקדש דל־עת"ל, כי:

כיון שנמצאים בזמן הגלות לאחרי חורבן בית ראשון ובית שני, הרי, מובן וגם פשוט, שהמדובר אודות ביהמ"ק

---

40) תו"ח ר"פ ויגש — כפירוש התרגום עה"פ. וראה יומא לח, א.

41) תו"ח שם (צב, ד).

42) אוה"ת שה"ש שם.

43) ויש לקשר ענין הביטול דיהודה עם קרבנות הנשיאים בחנוכת המזבח והמשכן — כדאיתא במדרש (במדב"ר פי"ג, ג. וראה אוה"ת פרשתנו שמט, ב) „שפל רוח יתמך כבוד, זה יהודה שהשפיל עצמו לפני יוסף . . אמר הקב"ה, יהודה, אתה השפלת עצמך מפני אחיך הקטן הימך, חייך כשיוקם המשכן ויבואו השבטים להקריב . . אתה הוא שתקריב ראשון".

44) יחזקאל לז, טז־כד.

45) שם, כה. וראה בד"ה ועבדי דוד תרצ"ט (תש"ח). ועוד.

46) הקדמת הרמב"ם לס׳ היד.

דלעתיד[47], **כאשר „ודוד עבדי נשיא להם לעולם", שאז יבנה ביהמ"ק** השלישי, **שהוא** נעלה יותר **מבית ראשון, וגם מבית שני,**

[**אף שנאמר בו „גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון"[48], דקאי על בית שני[49], שהי' גדול מבית ראשון בבנין, וגם בשנים (כי ב"ר עמד ת"י שנים, וב"ש עמד ת"כ שנים[50]), הרי י"א דקאי על ביהמ"ק דלעת"ל[51]**],

עד לעילוי שבאין־ערוך לגמרי, **שיהי' בו „להצדיק" את החורבן דבית ראשון ובית שני, ירידה מבהילה — צורך עלי' מבהילה (למעליותא): כדי לבוא לתכלית העילוי דבית שלישי!**

ונוסף לזה, המשך הכתוב „רהיטנו ברותים" קאי מלכתחילה על ביהמ"ק דלעת"ל, כפירוש התרגום.

וכל זה מודגש יותר בהפטרה דפ' ויגש, שהיא סיום וחותם[52] („הכל הולך אחר החיתום"[53]) דפ' ויגש — שבה מדובר אודות המעמד ומצב דלעת"ל, **עד „ודוד עבדי נשיא להם לעולם".**

ז. **המורם מכל האמור לעיל:**

לאחרי סיום ימי חנוכה, כל עניני העבודה דחנוכה, כולל קריאת התורה דימי חנוכה, הן אצל העולה לתורה ומברך, והן אצל השומעים, „שומע כעונה"[54], ואדרבה, „גדול העונה אמן יותר מן המברך", בדוגמת נצחון המלחמה ע"י הגבורים[55] — הנה, בבוא יום א' דפ' ויגש, ועאכו"כ ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב[56] **(ועד"ז ביום הששי שנאמר בו „טוב" ב"פ[57]), עד לתכלית השלימות דפ' ויגש ביום השבת, אזי** מתחיל זמן **(ובמילא — נמשך גם בבחי'** המקום[58]) חדש, **השייך** לביהמ"ק העתיד וגאולה העתידה, **ע"י „ודוד עבדי נשיא להם לעולם"**, דוד מלכא משיחא.

ליתר ביאור:

נתבאר לעיל[59] אודות התוכן הפנימי דחנוכה — שקשור עם נס ה„שמן"[60], בחי' ה„שמן" שבתורה, פנימיות התורה,

---

47) שבניני יהי' (גם) דוגמת בית ראשון ושני — כמובן מפס"ד הרמב"ם (הל' ביהב"ח פ"א ה"ד) „בנין שבנה שלמה כבר מפורש במלכים, וכן בנין העתיד להבנות אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר, ואנשי בית שני כשבנו בימי עזרא בנוהו כבנין שלמה ומעין דברים המפורשים ביחזקאל" (וראה גם הקדמת הרמב"ם לפירוש המשניות בנוגע למסכת מדות. תוי"ט בפתיחה למס' מדות). וכן הוא בפנימיות הענינים — שכולל את הענינים דבית ראשון ובית שני (ראה זח"ג רכא, א).

48) חגי ב, ט.

49) ראה ב"ב ג, סע"א ואילך ובפרש"י.

50) להעיר ששניהם (בית ראשון שעמד ת"י שנים, ובית שני שעמד ת"כ שנים) מרומזים בענין הדלקת המנורה („בהעלותך את הנרות", סיום וחותם הקריאה דחנוכה) — כי, בנוגע לשמן המנורה נאמר „כתית", „רמז ת"י ת"כ שנים הי' נוהג הדלקת המנורה" (בעה"ט ר"פ תצוה), ולמעלה מזה — דשלך (הדה"נ) גדול משלהם, אינם בטלים לעולם, ביהמ"ק השלישי, בית נצחי (הקשור עם פ' ויגש).

51) ראה זח"א כח, א.

52) ובפנימיות התורה, שבה מודגש יותר ענין האור והגילוי (כנ"ל בהערה 11) — הרי זה מודגש מיד בתחלת הפרשה, „בפירושה", התחלת הדרושים דפ' ויגש.

53) ברכות יב, א.

54) סוכה לח, ב. ובכ"מ.

55) ברכות נג, ב. נזיר בסופה.

56) פרש"י בראשית א, ז — מב"ר פ"ד, ו.

57) בראשית א, כה. שם, לא. וראה חזקוני ורמב"ן עה"פ שם, לא.

58) ראה שעהיוה"א פ"ז (פב, א): גדר ובחי' שם עולם נופל על בחי' מקום ובחי' זמן. ובלקו"ת (ברכה צח, א): שהמקום והזמן שניהם הם נבראים בבחי' א'.

59) שיחת ש"פ וישב, א' דחנוכה — ע' 158 ואילך. ע' 169 ואילך. ועוד.

60) ראה שבת כא, ב ובפרש"י (ד"ה מאי חנוכה).

רזין דרזין דאורייתא[61], ו„שמן" זה צריך להאיר „על פתח ביתו מבחוץ"[62], שזהו תוכן הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה", שה„מעיין" עצמו (לא רק המים שמתפשטים ממנו) בא באופן של הפצה גם במקום ה„חוצה", עד ל„חוץ" שאין חוצה הימנו (כנ"ל בארוכה).

דהנה, בדורות הראשונים היתה פנימיות התורה „נסתרה . . ונעלמה מכל תלמידי חכמים, כי אם ליחידי סגולה, ואף גם זאת בהצנע לכת ולא ברבים", אמנם, בזמנו של האריז"ל התחיל „מותר ומצוה לגלות זאת החכמה"[63].

ולאחרי כן ניתוסף יותר בגילוי פנימיות התורה — ע"י התגלותה של תורת החסידות, ובפרט תורת חסידות חב"ד, שעל ידה באה פנימיות התורה באופן של „יתפרנסון"[64], בהבנה והשגה בחכמה בינה ודעת, עד לגילוי תורת החסידות באופן ד„יפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה".

ובענין זה — „יפוצו מעינותיך חוצה" — ניתוסף והולך ע"י רבותינו נשיאינו מדור לדור, עד לכ"ק מו"ח אדמו"ר, שעל ידו נעשה הענין דהפצת המעיינות חוצה בכל קצוי תבל ממש, ע"י תלמידיו ושלוחיו, „חיילי בית דוד", שיוצאים ל„מלחמת בית דוד", לבטל את אלו „אשר חרפו עקבות משיחך"[65], עד לביאת המשיח, באופן ד„ברוך[66] ה' לעולם אמן ואמן"[67].

ולכן, לאחרי עבודתם של רבותינו נשיאינו בהפצת המעיינות חוצה במשך ששה דורות, „שש שנים תזרע שדך ושש שנים תזמור כרמך"[68], בעידור וניכוש „אילנא דחיי"[69] דתורת החסידות, כדי שיתן את פריו (פירות ופירי' פירות עד סוף העולם[70]), „עד[71] כי יבוא שילה"[72] — הרי, בדורנו זה, דור השביעי, „כל השביעין חביבין"[73] (בדוגמת שנת השמיטה, „בדורות שביעית חביב . . בשנים שביעי חביב"[73]), לא נותר אלא להוריד[74] ולהביא את ביהמ"ק הנצחי, „מקדש אדנ-י כוננו ידיך"[75], בגאולה האמיתית והשלימה (שאין אחרי' גלות[76]) ע"י משיח צדקנו (שביאתו תלוי' בהפצת המעיינות חוצה, כדברי מלך המשיח להבעש"ט[77]).

ובסגנון האמור — שלאחרי העבודה דימי חנוכה, שתוכנה הפצת המעיינות חוצה, כולל הקריאה דימי חנוכה, שבה

---

61) לקו"ת שה"ש ב, ד ואילך. כד, ד ואילך. ובארוכה — אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך.

62) שבת שם.

63) אגה"ק סכ"ו.

64) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה כהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע' 156 הערה 35.

65) תהלים פט, נב.

66) שם, נג.

67) ראה בארוכה שיחת שמח"ת תרס"א — נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. ס' השיחות תש"ב ס"ע 141 ואילך.

68) בהר כה, ג.

69) ראה זח"ג קכד, ב — ברע"מ. אגה"ק שם.

70) ע"ד ל' חז"ל — זבחים לז, ב. בכורות טז, א. ועוד. כולל הפירוש הפנימי — שעושים „סוף" להעלם והסתר ד„עולם" (ולהעיר מפי' מחז"ל „בן מאה כו' עבר ובטל מן העולם" — אוה"ת חיי שרה קי, ב. בשלח ע' תקל. חוקת ס"ע תתיז. ועוד).

71) ל' הכתוב — ויחי מט, י"ד (שקורין עתה בתפלת מנחה).

72) ראה לקו"ד ח"ד תרסז, ב.

73) ויק"ר פכ"ט, יא.

74) כי הוא בנוי ומשוכלל כבר (ראה לקמן בפנים).

75) בשלח טו, יז ובפרש"י. זח"ג רכא, א.

76) מכילתא בשלח טו, א. הובא בתוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב.

77) ראה אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

מודגש הענין דעניית אמן, שזהו"ע הנצחון **ד"מלחמת בית דוד",**

— לאחרי בזבוז אוצרות המלוכה[78], "הון יקר הנאסף והנקבץ במשך כמה שנים מדור אחר דור", "אוצרותיו ואוצרות אבותיו מימי קדם"[79], אשר, במשך כל השנים היו כמוסים וחתומים מעין כל רואה כו', ואעפ"כ, בשביל נצחון המלחמה פותחים את כל האוצרות, ומבזבזים אותם, לכאו"א מאנשי הצבא, כאו"א מישראל, כפי שנקראו בנ"י בעת יצי"מ ולתמיד, כמ"ש[80] "בעצם היום הזה יצאו כל צבאות הוי' **מארץ מצרים" (ויתירה מזה "על צבאותם"[81], למעלה מהניצוצין, מצבאות הוי'[82]), כמבואר בהמשך ההילולא[83] —**

אזי באים לפ' ויגש, "קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים", ביהמ"ק העתיד להבנות בימיו של מלך המשיח, "ודוד עבדי נשיא להם לעולם".

ח. ולכן:

יש להכריז ולפרסם שבימינו אלה נמצאים אנו בזמן (ומקום) מיוחד, אשר, לא נותר בו אלא ענין אחד ויחיד — וחייב אדם לומר בלשון רבו[84], כלשון כ"ק מו"ח אדמו"ר[85] עמדו הכן כולכם, לבנין ביהמ"ק העתיד בביאת דוד מלכא משיחא.

ובמילא, על כאו"א מישראל, מוטלת השליחות להביא ולגלות את ביהמ"ק העתיד — ש"בנוי ומשוכלל" בשמים, וצריך רק לירד ולהתגלות למטה[86] — תיכף ומיד ממש.

וכאמור, ענין זה שייך לכאו"א מישראל, אנשים נשים וטף, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[87], מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, ללא כל חילוקי עדות חוגים ומפלגות כו', שכן, אין זה ענין השייך לסוג או נוסח כו' מסוים, כי אם, ענין השייך לכאו"א מישראל, כל העשר סוגים ד"ראשיכם שבטיכם גו' טפכם נשיכם גו' מחוטב עציך ועד שואב מימיך"[88], שהרי הדברים האמורים לעיל מיוסדים ונעתקים מהמפורש בתורה, **תושב"כ ותושבע"פ, באופן המובן ושייך לכאו"א מישראל.**

ובלשון הכתוב[89] — בא' ההפטרות, אשר, כללות ענין ההפטרה קשור עם גזירות הגלות[90] — "עם זו יצרתי לי (למעני[91]) תהלתי יספרו", היינו, שענינו דכאו"א מישראל (כולל גם זה אשר "בשם ישראל יכונה"[92], כהמשך הפטרה

---

78) להעיר מהשייכות לפ' ויגש, והשיעור דיום השבת — שבו נאמר "וילקט יוסף את כל הכסף גו'" (פרשתנו מז, יד), ואמרו חז"ל (פסחים קיט, א. וש"נ) "שלש מטמוניות הטמין יוסף כו'" (נתבאר בתו"א פרשתנו מד, ב ואילך). ובנדו"ד — י"ל הרמז אבל גלוי: גילוי כל האוצרות שאצר והטמין יוסף דדורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, וביקש והפציר וציווה לגלותם ולהפיצם.

79) תו"ח שמות שכב, ב.

80) בא יב, מא.

81) שם, נא.

82) ד"ה בעצם היום הזה גו' — בתו"א ר"פ בא.

83) ד"ה באתי לגני תש"י פ"י ואילך.

84) ברכות מז, א. וש"נ.

85) במכתבו — נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אגרות-קודש שלו ח"ד ע' רעט.

86) ראה פרש"י ותוס' — סוכה מא, סע"א. ועוד.

87) בא י, ט.

88) ר"פ נצבים. וראה זח"ב פב, א.

89) ישעי' מג, כא.

90) ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת ר"ס רפד. ועוד.

91) פרש"י עה"פ.

92) מד, ה.

הנ"ל) לספר תהלותיו של הקב"ה, עד לתהלה עיקרית — "כי גאל ה' יעקב גו'"[93] (כסיום וחותם ההפטרה הנ"ל).

ט. ונקודת הדברים — באותיות פשוטות ומובנות לכאו"א מישראל ממש:

הענין ד"מעלין בקודש" — מובן ופשוט לכל, ולא עוד, אלא שגם מצד טבע הבריאה ישנו וצריך להיות ענין של צמיחה וגידול, לא רק בישראל, אלא גם אצל אוה"ע, ואפילו אצל בעלי־חיים, ואפילו בסוג הצומח (עד לסוג הדומם שגם בו יש בחי' צומח שבדומם[94]), ובמילא, מבין כאו"א, גם קטן שבקטנים[95], שבעניני קדושה צריך בודאי להיות עילוי והוספה, "מעלין בקודש".

ובמילא, מובן בפשטות לכאו"א שלא יתכן שלאחרי ימי חנוכה יהי' ענין של ירידה ח"ו, אלא אדרבה, "מעלין בקודש" (הוראה שלוקחים ובהדגשה מימי חנוכה, כנ"ל ס"ב), ובפשטות — שהענין דחנוכה קשור עם חנוכת המשכן, ולאחרי זה באים לחנוכה עליונה יותר, ואין עליון מזה אלא חנוכת ביהמ"ק.

ובפרט ע"פ המבואר בפנימיות התורה, תורת החסידות, הקשר והשייכות דפ' ויגש ל"קורות בתינו ארזים וגו'", כנ"ל בארוכה.

ופשיטא, שכאשר מדברים אודות ביהמ"ק בגלותנו זה האחרון — אין הכוונה לבית ראשון ובית שני, כי אם, לבית שלישי, אשר, בית זה בהכרח שיהי' באין־ערוך אפילו ביחס לבית שני, "גדול יהי' כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שכן, בשביל העילוי דבית שני, היתה "מספיקה" הירידה דחורבן בית ראשון וגלות במשך שבעים שנה, ובמילא פשוט, אשר חורבן בית שני וגלות במשך למעלה מאלף ותשע מאות שנה... אפשרי להיות אך ורק בשביל עילוי שבאין־ערוך לגמרי[96]!

ואם בזמן הגמרא — כבר "כלו כל הקיצין"[97], ומאז "עבר[98] קציר כלה קיץ ואנחנו לא נושענו"... עאכו"כ לאחרי החושך כפול ומכופל דעקבות משיחא.

ולכאורה צ"ל דהסיבה להמשך אריכות הגלות היא — כדי שיתוסף עוד יותר ביציאה ב"רכוש גדול"[99] (כפי שמצינו בגלות מצרים (שגאולתנו הי' כימי צאתך מארץ מצרים[100]), "שלא יאמר אותו צדיק ועבדום וענו אותם קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם"[101]), אמנם, בימינו אלה לא שייך עוד סיבה זו — שהרי ישנו כבר גם ה"רכוש גדול", ריבוי הכי מופלג דתורה ומצוות שקיימו בנ"י במשך כל הדורות,

---

93) שם, כג.

94) תו"ח פרשתנו צא, סע"א ואילך.

95) ואדרבה — אצל קטן מודגש יותר טבע הצמיחה והגידול כפשוטו (משא"כ בגיל העמידה וכו'), ומזה מובן גם בנוגע לצמיחה וגידול ברוחניות: ואילו גדול שבגדולים, עד לצדיק גמור — זקוק להתבוננות כו', שלמרות גודל מעלת עבודתו, יש לו צורך בצמיחה וגידול, "ילכו מחיל אל חיל", עד לאופן ד"אין להם מנוחה כו'" (ברכות בסופה. ושי"נ).

96) ראה ע"ח (שער מיעוט הירח פ"ב) דגלות בבל יש בו עילוי במצב ספי' המל' לגבי המצב בבית שני.

97) סנהדרין צז, ב.

98) ירמי' ח, כ.

99) ועד"ז בנוגע למשיח — שמיד ברגע שלאחרי החורבן "נולד מושיען של ישראל" (ראה ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. ובכ"מ), ומאז ועד היום הזה הולך וגדל כו' (ובפרט ע"י עבודתם של ישראל במשך הדורות), עד לתכלית העילוי.

100) מיכה ז, טו.

101) ברכות ט, סע"א ואילך.

ובפרט לאחרי גילוי פנימיות התורה ובאופן דהפצה, בחכמה בינה (וגם) דעת, הרי כמחז"ל[102] „דעה קנית מה חסרת".

[וזה שיכול להיות עוד יותר — הרי מכיון ש„ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים"[103], באופן דאין־סוף, לא יוכלו לעולם להגיע לתכלית וסוף הענין, ואילו כל מה שיכולים להשיג — הרי ע"פ חזקת כשרות דבנ"י, השיגו כבר; ואדרבה, בכדי שיתוסף עוד יותר בעבודתם ורכושם של ישראל — ה"ז ע"י שתבוא תיכף הגאולה האמיתית והשלימה, שאז תהי' עבודתם של ישראל בתכלית השלימות, „כמצות רצונך"[104]].

ואולי הסיבה להמשך הגלות עוד רגע אחד, היא — מפני ש„הקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים"[105] („ועמך כולים צדיקים"[106]), שיתפללו ויבקשו וידרשו ויתבעו מהקב"ה על אריכות הגלות, „עד מתי"... וידרשו ויתבעו[107] שתבוא הגאולה תיכף ומיד, „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח . . כי לישועתך קוינו כל היום", ובשבתות וימים טובים — „ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", וכיו"ב, ואז, **מיד הוא בא!!**

102) ויק"ר פ"א, ו. וש"נ.
103) איוב יא, ט. וראה הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ה"ה.
104) ראה תו"ח ר"פ ויחי (צה, א. צו, ג־ד). אוה"ת שם (כרך ו) תתשכח, ב ואילך. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך.
105) יבמות סד, סע"א. וש"נ.
106) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין רפי"א.
107) ראה מדרש תהלים (הוצאת באבער) מזמור יז. מדרש שמואל ספל"א (הובא ברד"ק סוף שמואל ב'). והובא להלכה — ב"י לטאו"ח סקפ"ח (משבלי הלקט דין סדר ברכת המזון). רוקח הל' תפלה סשכ"ב. וראה מדבר קדמות להחיד"א מערכת ק' אות טז. ובכ"מ.

אבל גם תפלה צ"ל ושלימתה „כמצות רצונך" — תיכף לאחרי הגאולה, מנוחת הנפש שאפ"ל כוונה כדרוש, שכוונה עיקר בתפלה[108].

י. אמנם, ע"פ האמור שנמצאים אנו בתקופה שכל ענינה הוא „עמדו הכן כולכם" לבנין ביהמ"ק השלישי וגאולה האמיתית והשלימה — יכול מישהו לחשוב, שבמצב זה אין צורך בענין של עבודה, כי אם, „לארוז את החבילות" . . . ולהמתין לביאת המשיח.

על כך באה ההוראה משיעור חומש דיום זה, יום השבת — משביעי עד סיום וחותם פ' ויגש:

ובהקדים — דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר[109] אודות הלימוד מהמסעות דבנ"י בהיותם במדבר („מדבר העמים", דוגמת ענין הגלות[110]), שנאמר בהם „על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו"[111], „כמאן דקביע להו דמי"[112], ולכן, גם כאשר חנו לזמן קצר בלבד (לא רק למשך זמן הכי ארוך, כהחני' ב„קדש", י"ט שנה, „כימים אשר ישבתם בשאר המסעות"[113], אלא אפילו לזמן קצר (וביותר), עד ל„ימים מספר"[114], ועד לזמן הכי קצר, „מערב עד בוקר"[115] — היתה חנייתם באופן של קביעות, כולל הקמת המשכן והעבודות בו (אע"פ שמיד למחרתו הוצרכו לפרקו כו').

108) רמב"ם הל' תפלה פ"ד הט"ז. שו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס צח.
109) לקו"ד ח"ג שצג, ב. ס' השיחות תש"א ע' 162.
110) ראה לקו"ת מסעי פח, ג ואילך. ובכ"מ.
111) בהעלותך ט, כ. שם, כג.
112) עירובין נה, ב.
113) פרש"י דברים א, מו.
114) בהעלותך ט, כ.
115) שם, כא.

ועד"ז בנוגע לענין הגלות — שגם כאשר נמצאים בגלות לזמן קצר, עוד רגע אחד בלבד (כי ברגע שלאח"ז בא משיח צדקנו), הרי, גם רגע זה צריך להיות באופן של קביעות, **ובמילא, יש „להכניס" ולמלאות רגע זה בכל עניני העבודה דתומ"צ, בכל הפרטים ופרטי פרטים (הקמת המשכן, עבודה הרוחנית).**

וענין זה מודגש בשיעור חומש היומי — „ויושב יוסף את אביו ואת אחיו ויתן להם אחוזה בארץ מצרים במיטב הארץ גו'"[116], ועד לסיום וחותם הסדרה, „וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד":

גם כאשר נמצאים בגלות (ארץ מצרים)[117]* למשך זמן קצר בלבד, אזי „ויושב יוסף[118] את אביו ואת אחיו גו' בארץ מצרים", באופן של ישיבה, „לישב בשלוה"[119]**, ולא עוד, אלא שהישיבה היא** „במיטב **הארץ",**

ובאופן ד„ויאחזו בה", „לשון אחוזה"[120], **עד ש„**ויפרו וירבו"**, הן כפשוטו, והן בעבודה הרוחנית, לקרב עוד יהודי ועוד יהודי כו' לתומ"צ[121], „כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"[122].**

ובזה גופא — באופן ד„מאד", למעלה ממדידה והגבלה[123].

[ומזה באים תיכף ומיד **ל„ויחי יעקב**

---

116) מז, יא.

117) **וטעם הדבר — כמ"ש לפנ"ז (פרשתנו מה, ח) „וישלחני אלקים גו' להחיות לכם לפליטה גדולה", כמארז"ל (פסחים פז, ב) „לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים", לברר ולהעלות את ניצוצות הקדושה שנפלו כו' (מכיון שלא מאיר אור האבוקה שיקבץ וימשוך** למקומו **את ניצוצות הקדושה, כבזמן שלמה — ראה תו"א בראשית ו, א. ובכ"מ), שעי"ז ניתוסף יותר בישראל המבררים את הניצוצות („צדקה עשה הקב"ה** בישראל **שפיזרן לבין האומות" (פסחים שם)) — „להחיות לכם לפליטה גדולה".**

118) **„ויושב** יוסף" **דייקא, היינו, שהישיבה במצרים היא ע"י (ע"פ ההוראה והנתינת־כח) דיוסף, נשיא הדור, שמנצל גם את „צוה** פרעה"**, „דינא דמלכותא דינא" (גיטין יו"ד, ב. וש"נ), לטובתם של ישראל, שיוכלו למלא את שליחותם בגלות באופן של מנוחה והתיישבות,** בשלוה.

119) **פרש"י ר"פ וישב.**

120) **פרש"י עה"פ — ברוב הדפוסים (בכמה דפוסים — לשון אחיזה, וכנראה נפלה טעות בהעתקה. וראה לקו"ש חט"ו ע' 405, ובהערה 2).**

ויש לומר שהכרחו של רש"י לפרש ש„ויאחזו" הוא „לשון אחוזה" (ולא לשון אחיזה) — מצד ההוספה **ד„וישב ישראל גו' ויאחזו בה" לגבי מש"נ בהתחלת הענין „ויושב יוסף גו' ויתן להם אחוזה", דעכצ"ל שהוספה זו מוסיפה ענין, הדגשת** תוקף ההתיישבות, „לשון אחוזה"**, ענין של** נחלה. **וי"ל דכולל גם נחלה כפשוטה: — שהרי היו במצרים ר"י שנה (מלבד אלה מיורדי מצרים שמפורש בהם שהאריכו ימים עד ליציאה ממצרים).**

121) **ראה לקו"ד ח"ד תשמו, א. ס' השיחות תש"א ס"ע 45 ואילך.**

122) **סנהדרין יט, ב. הובא בפרש"י עה"ת במדבר ג, א.**

123) **שהרי בשביל עבודה מסודרת, במדידה והגבלה, „תמידים כסדרם" — לא הי' צורך בירידה הכי גדולה דגלות, כי אם, כדי שתהי' עלי' הכי גדולה — „מוספים כהלכתם", הוספה כהלכתם, ויתירה מזה (ע"ד נצחוני בני) באופן של הליכה, באין־ערוך, למעלה מכל מדידה והגבלה.**

---

*) וי"ל ענינו ברוחניות — שישראל מקבלים את כל ניצוצות הקדושה כו' דעולם התוהו, **ירושה מעשו**, כמ"ש (מלאכי א, ב) „הלא אח עשו ליעקב" (סה"מ תר"ל ע' פח. סה"מ תרנ"ד ע' ל. ובכ"מ), כימי צאתך מארץ מצרים ש„גם ערב רב עלה אתם", כהנ"ל שהי' בארץ מצרים, שלכן, „לא תוסיפו לראותם עוד עד עולם" (ראה פע"ח ש"ח פ"ג. ועוד. תו"א בא ס, ג. ובכ"מ).

בארץ מצרים שבע עשרה שנה"[124] (שהרי „פרשה זו סתומה"[125], היינו, שאין הפסק בין סיום פ' ויגש להתחלת פ' ויחי, כ"א המוכרח, אות אחת[126]), היינו שגם בארץ מצרים נעשה הענין ד„ויחי יעקב", עד למבחר שנותיו[127], י"ז בגימטריא „טוב" (כידוע ביאור ומענה אדמו"ר הזקן להצ"צ בזה[128]), ועד לסיום וחותם פ' ויחי — „פקוד יפקוד אלקים אתכם"[129]].

כלומר, אע"פ שבפ' ויגש מודגש ענין הגאולה ומקדש העתיד, כנ"ל בארוכה, הרי, ביחד עם זה, כל זמן שנמצאים עדיין בזמן הגלות, אפילו רגע אחד בלבד, הרי זה באופן של קביעות („וישב ישראל גו'"), ובמילא, צריכה להיות העבודה בכל הפרטים ופרטי פרטים: אלא, שהעבודה בכל פרט ופרט צריכה להיות חדורה בנקודה הפנימית — שעי"ז גם ממשיכים ומגלים את מקדש העתיד[130].

ולהעיר: עבודה כזו היא באופן דחיבור הפכים[131], שכן, מחד גיסא, יש כאן תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, הכוסף והתשוקה והגעגועים כו' למקדש העתיד וגאולה האמיתית והשלימה, ולאידך גיסא, נעשית העבודה בכל ענין לפרטיו וכמדיוק בשו"ע, בתכלית המדידה וההגבלה (ע"ד האמור לעיל[132] בענין „להגיד שבחו של אהרן שלא שינה"[133]). אבל אעפ"כ, הרי „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[134], היינו, כשם שהקב"ה הוא „נמנע הנמנעות"[135], כמו כן נעשית גם עבודתו של יהודי באופן ד„נמנע הנמנעות", חיבור הפכים.

יא. ויש להוסיף, שעבודה זו צריכה להתבטא במיוחד בענינים שבהם מודגש הקשר והשייכות לביהמ"ק:

הקמת „מקדש מעט"[136], בתי תורה תפלה וגמ"ח שזהו גם מטרתם ותפקידם של „בתי-חב"ד", בכל מקום ומקום,

כולל שגם בית דירה הפרטי דכאו"א מישראל (ובבית גופא כל חדר וחדר, וכל החפצים שבחדר, מטה שולחן כסא ומנורה"[137]), נעשה בית תורה, תפלה וגמ"ח, „בית-חב"ד", בית שבו שורה השכינה, „ושכנתי בתוכם"[138],

---

124) נוסף על מש"נ לפנ"ז (פרשתנו מה, כז — סיום וחותם השיעור דיום השלישי) „ותחי רוח יעקב אביהם".

125) פרש"י ר"פ ויחי.

126) רמב"ם הל' ס"ת פ"ז ה"ד. טושו"ע יו"ד סרע"ד ס"ד.

127) ראה בעה"ט שם.

128) „היום יום" ח"י טבת. וראה בארוכה לקו"ש ח"י ע' 160 ואילך.

129) ויחי נ, ד. פרש"י שמות ג, יח.

130) ובלשון הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) „עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה", היינו, שכל מצוה פרטית, חדורה ותקפה שעי"ז מביא תשועה והצלה לכל העולם.

131) להעיר, שכן הוא גם בנוגע לביהמ"ק עצמו — גילוי אור שלמעלה ממדידה והגבלה, וביחד עם זה, דוקא במקום מדוד ומוגבל, מדות המקדש, ועאכו"כ בקד"ק — וביחד ע"ז שמקום ארון אינו מן המדה כו' (יומא כא, סע"א. וש"נ).

132) שיחת ש"פ מקץ, זאת חנוכה (ע' 211) הערה 48.

133) פרש"י בהעלותך ח, ג.

134) תנחומא נשא יא. במדב"ר פי"ב, ג.

135) ראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. הובא ונת' בס' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. ובכ"מ.

136) יחזקאל יא, טז. וראה מגילה כט, א.

137) ראה מלכים ב' ד, יו"ד. ולהעיר, שהם ד' תיקוני דשכינתא — זח"ב קלג, א. וראה גם המשך תער"ב ח"ב פשמ"ב. סה"מ קונטרסים ח"א קסד, ב ואילך. לקוטי לוי"צ לזח"ג ע' ריט.

138) תרומה כה, ח.

ובהדגשה, שענין זה שייך הן לגדולים והן לקטנים (ואדרבה — אצל קטנים הרי זה ביתר תמימות והתלהבות כו', ועי"ז פועלים גם על הגדולים, בבחינת „והשיב לב אבות על בנים", „על ידי בנים"[139]), כמדובר בארוכה בהתוועדויות שלפנ"ז.

יב. ובענין זה — ישנה הצעה נוספת:

כשם שב„בית חב"ד" המרכזי (בכל מקום) עורכים ביומין זכאין התוועדויות חסידיות, כולל סעודה כפשוטה, כדי שיתוסף גם העילוי ד„גדולה לגימה שמקרבת"[140] — יש לכ"א להשתדל שמפעם לפעם תערך התוועדות חסידית גם ב„בית־חב"ד" הפרטי, בדירתו הפרטית[141].

ובפרט — כאשר חוזרים מ„בית חב"ד הכללי בד' אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שממנו הפיץ את המעיינות בכל קצוי תבל במשך עשר שנים האחרונות בחיים חיותו בעלמא דין, ובאופן דפעולה נמשכת דוקא, הרי, נוסף על הנהוג מכבר לערוך התוועדות חסידית בביהכ"נ וביהמ"ד, בית חב"ד המרכזי, ישתדל כאו"א לערוך התוועדות חסידית גם בביתו הפרטי, „ולחזור" (מה טוב — בעצמו, ועכ"פ — להזמין מישהו שיכול לחזור) מתורתו של נשיא דורנו, שזכה ללמוד בעצמו ולשמוע בהיותו בד' אמות אלו.

ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתינו בכל הענינים הקשורים עם ביהמ"ק, הרי, מההבטחה ד„אמר הקב"ה . . אני מעלה עליהם כאילו הן עוסקין בבנין הבית"[142], נזכה תיכף ומיד לבנין הבית כפשוטו ממש, „קורות בתינו ארזים רהיטנו ברותים", בנין ביהמ"ק העתיד להבנות בימיו של מלך המשיח, „ועבדי דוד נשיא להם לעולם", ש„ילחם מלחמות ה' וינצח" ו„יבנה מקדש במקומו"[143], במהרה בימינו ממש.

139) מלאכי ג, כד ובפרש"י.

140) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

141) להעיר שגם בית המקדש הוא „בית דירה" — כי דירה קשורה בעיקר עם אכילה (כדמוכח מהדין דסוכה, „תשבו כעין תדורו", ש„עיקר מצות הישיבה בסוכה" היא האכילה בסוכה), וביהמ"ק ענינו „מוכן להיות מקריבין בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' ביהב"ח), קרבני לחמי, פרנסתי (שהש"ר פ"א, ט). ולהעיר שהוא מקום לאכילת קדשים — בעזרה, ועד שמותר (ובשעת הדחק — חייבים) לאכול קדשי קדשים גם בהיכל (ראה בכ"ז — לקו"ש חכ"ד ע' 140־41. וש"נ).

וגדולה מזו מצינו — שהסתירו את יואש בחדר המטות, עליית בית קדש הקדשים, במשך שש שנים (מלכים ב' יא, ב־ג), מצד ההכרח דקיום והמשך מלכות בית דוד.

142) תנחומא צו יד. וראה בארוכה לקו"ש חי"ת ע' 412 ואילך.

143) רמב"ם הל' מלכים ספי"א.

ברכת כ"ק אדמו"ר שליט"א
יום א' פ' ויחי, עשרה בטבת, יהפך לשמחה, ה'תשמ"ז
לפני אמירת סליחות וקריאת התורה

בעת מסירת פסק־דין רבני הקהילות ע"ד הכרח ביאת המשיח

זאָל דער אויבערשטער ממלא זיין משאלות לבבכם לטובה אין אַלע זאַכן וואָס עס שטייט דאָ, ובלשון הרמב"ם[1]: אמן כן יהי רצון.

און דאָס זאָל זיין בעגלא דידן ממש,

ובפרט אַז ס'איז שלשים יום פאַר יו"ד שבט.

מ'זאָל הערן בשורות טובות, ויהפכו ימים אלה[2] „לששון ולשמחה ולמועדים טובים"[3].

1) הל' פרה אדומה ספ"ג. — נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ח ע' 131 ואילך.
2) ע"פ ירמי' לא, יב.
3) זכרי' ח, יט. רמב"ם סיום הל' תעניות.

שיחת יום א' פ' ויחי, עשרה בטבת — יהפך לשמחה — ה'תשמ"ז
— בבית הכנסת, לאחרי תפלת מנחה —

א. דובר כמ"פ אודות חידוש המנהג[1] (כפי שנתחדש גם בביהכ"נ זה) דאמירת „דברי כבושין" ביום התענית[2]:

ענין התענית — „מדרכי התשובה הוא"[3], „כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה . . בזכרון דברים אלו נשוב להיטיב"[4], ובפרט בעת רצון — „צום ויום רצון לה'"[5].

וזהו גם תוכן המנהג דאמירת „דברי כבושין", שתוכנם, דברי התעוררות על ענין התשובה.

ויש לומר, שענין זה מרומז גם בלשון „דברי כבושין" — מלשון „יכבוש עוונותינו ותשליך במצולות ים כל חטאתם"[6], שזהו"ע (פעולת) התשובה.

ומעלה נוספת בזה — מצד הדיבור ברבים, כמאחז"ל[7] „אכל בי' עשרה שכינתא שריא" (ובפרט במעמד עשרה פעמים עשרה מישראל, מאה מישראל, ויותר ממאה כו'[8]), וכל זה „אף שאינם מדברים בדברי תורה"[9], ועאכו"כ כשעוסקים בתורה („עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"[10]), ובפרט בזמן נעלה, „יום רצון", ובמקום נעלה, בית־כנסת ובית־מדרש, „בית גדול", „שמגדלין בו תפלה, ומגדלין בו תורה"[11].

והעיקר — שעי"ז מבטלים את סיבת התענית, „מעשינו הרעים . . שגרם . . אותן הצרות"[4],

ובדרך במילא, בטל גם (המסובב) הענית — כפס"ד הרמב"ם בסיום וחותם[12] הלכות תעניות „כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח", ומוסיף, „ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר[13] כה אמר ה' צבאות צום הרביעי גו' וצום העשירי יהי' לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו".

ב. ובפרטיות יותר:

„יכבוש עוונותינו" (הענין ד„דברי כבושין") כולל לא רק ביטול העוונות, „נעקר עוונו מתחלתו"[14], אלא גם של־

---

1) ראה זכרונות כ"ק מו"ח אדמו"ר (ס' הזכרונות ח"א ע' 233. 268. „התמים" ח"ד לו, ד).

2) ראה תענית רפ"ב. רמב"ם הל' תעניות פ"ד ה"ב. שו"ע או"ח סרס תקעו (ר"ס תקעט).

3) רמב"ם שם פ"א ה"ב.

4) שם רפ"ה.

5) ישעי' נח, ה. וראה אגה"ת ספ"ב.

6) מיכה ז, יט. וראה פסיקתא דר"כ פיסקא וא"ו (לדעת ב"ה) ד„כובש" הוא מלשון „מכבסים עוונותיהם . . כשלג ילבינו". וראה לקו"ש חי"ז ע' 391 ואילך.

7) סנהדרין לט, א.

8) להעיר מהחילוקים דעשרה מאה אלף כו' — ברכות מט, ב (לדעת ר"י הגלילי).

9) אגה"ק סכ"ג.

10) אבות פ"ג מ"ו. ובאגה"ק שם „עסק התורה והמצוות בעשרה דוקא".

11) מ"ב כה, ט. מגילה כז, רע"א.

12) ונעוץ סופן בתחלתן (ספר יצירה פ"א מ"ז) — שביטול הצומות והפיכתם לימי ששון ושמחה (סוף הל' תעניות שם) הוא ע"י „דרכי התשובה" (ריש הל' תעניות).

13) זכרי' ח, יט.

14) פרש"י ד"ה כאן מאהבה — יומא פו, סע"א.

מות התשובה — „מכבסים העוונות", „אתהפכא חשוכא לנהורא"[15], „זדונות נעשו לו כזכיות"[16], ויתירה מזה — „כ־זכיות ממש"[17].

ועד"ז בנוגע להמסובב — לא רק בי־טול הצומות, „כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח", אלא גם הפיכתם לששון ולשמחה, כמפורש ברמב"ם „ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה"[18].

ויש להוסיף, שב' ענינים אלו (ביטול הענין הבלתי־רצוי והפיכתו לטוב וקדו־שה) הם דוגמת ב' הענינים[19] שכותב ה־רמב"ם בסיום וחותם ספרו בנוגע ל„או־תו הזמן" שבו יבטלו הצומות ויהפכו לש־שון ולשמחה — (א) „לא יהי' שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות", היינו, ענין שלילי, ביטול כל ענינים בלתי־רצויים, (ב) ענין חיובי[20], „ולא יהי' עסק[21] כל העולם[22] אלא לדעת את ה' בלבד[23] . . שנאמר[24] כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים".

ג. האמור לעיל, צד השוה בכל הצומות — הוא בהדגשה יתירה בעשרה בטבת:

בעשרה בטבת מצינו חומר מיוחד ל־גבי שאר הצומות (בין ד' הצומות) — כ־מובא בב"י[25] מ"ש באבודרהם[26] ש„אפילו הי' חל בשבת לא היו יכולין לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו[27] בעצם היום הזה, כמו ביום הכפורים".

והרי הדברים קל־וחומר:

אם בנוגע לענין (הבלתי־רצוי) העינוי דתענית יש תוקף מיוחד בעשרה בטבת — בנוגע לענין הטוב דיום התענית, „יום רצון לה'", עד להפיכתו לששון ול־שמחה, על אחת כמה וכמה שיש תוקף מיוחד בעשרה בטבת[28].

---

15) ראה זח"א ד, א. הובא בתניא פ"י. ובכ"מ.

16) יומא שם, רע"ב.

17) תניא פ"ז. וי"ל שהפי' ד„כזכיות" (בכ"ף הדמיון) הוא גם למעליותא (ובא לאחרי „זכיות ממש"), כי ה„זכיות" שע"י הפיכת הזדונות הם למעלה מ„זכיות" מצ"ע (ראה דרמ"צ קצא, א ואילך).

18) נתבאר בארוכה בלקו"ש חט"ו ע' 413 ואילך.

19) וי"ל גם באו"א קצת — שב' ענינים אלו קשורים עם ב' התקופות דימות המשיח: תקופה ראשונה ש„עולם כמנהגו נוהג", ללא חידוש במעשה בראשית, ותקופה שני', כשיחיו המתים, שאז יבטל מנהגו של עולם, ויהי' חידוש במעשה בראשית (ראה בכל זה — לקו"ש חט"ו ע' 417 ואילך. וש"נ).

20) נוסף לכך שגם פעולת השלילה (ביטול הרעב ומלחמה כו') אינה פעולת העדר בלבד, כי אם פעולה של חיוב ומציאות — מכיון שזהו מסובב ותוצאה מזה „שהטובה תהי' מושפעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר" (ראה בארוכה — הדרן על הרמב"ם (משיחות י"ט כסלו תשל"ה (קה"ת, תשמ"ה)) סכ"ד).

21) באופן ד„עסק" דוקא, היינו, לא מעשה ופעולה סתם, כי אם, באופן של התעסקות (ראה ב"ח לטוא"ח סמ"ז ד"ה ונוסחא), כולל — שיש בזה גם ריוח והוספה כו', כלשון חז"ל (ב"מ מ, ב) „זבון וזבין תגרא איקרי" (בתמי'). ופשיטא, שניתוסף בזה מיום ליום, היינו, אע"פ שגם ביום שלפנ"ז היתה התעסקותו ב„לדעת את ה'", הרי מיום ליום ניתוסף בזה אופן נעלה יותר.

22) גם אומות העולם, כפי שמסיים „כי מלאה הארץ דעה את ה'", אלא, שאצל ישראל תהי' ידיעת הבורא באופן נעלה יותר, באין־ערוך, כפי שממשיך: „ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולים ויודעים דברים הסתומים כו'" (ראה הדרן על הרמב"ם תשמ"ה (לקו"ש חכ"ז ע' 237 ואילך)).

23) דיוק הלשון „לא . . אלא . . בלבד" — ראה מנחות פג, ב ובתוד"ה מתני', הדרן על הרמב"ם תשמ"ה ס"ד־ה (לקו"ש שם ע' 40־238).

24) ישעי' יא, ט.

25) או"ח סתק"נ.

26) הל' תעניות.

27) יחזקאל כד, ב.

28) כמחז"ל (סוטה יא, א. וש"נ) „מדה טובה מרובה כו'".

ד. והנה, גם בעשרה בטבת ישנם שינויים משנה לשנה, הן בנוגע לקביעות בימי השבוע ובפרשת השבוע (וידועה תורת (הוראת) אדמו״ר הזקן[29] שצריכים „לחיות עם הזמן״), והן בנוגע לכללות השנה, ובשנה זו ישנם כו״כ עילויים מיוחדים, כדלקמן.

ובהקדמה:

לכל לראש, הרי, מצד ציווי והוראת התורה „מעלין בקודש״[30], „אין להם מנוחה כו׳ שנאמר[31] ילכו מחיל אל חיל״[32], מובן, שעשרה בטבת השתא הוא באופן של עילוי לגבי עשרה בטבת דשנה שעברה, ועאכו״כ לגבי השנים שלפנ״ז[33].

אמנם, עילוי זה הוא בהדגשה יתירה כאשר מוצאים בגלוי חידוש מיוחד בשנה זו שלא הי׳ בשנה שעברה. וחידוש זה פועל הוספה גם בעניני עשרה בטבת שהיו בשנה שעברה, וכמו כן בעניין הכללי דעשרה בטבת שבכל השנים[34] — כמובן מדברי הגמרא[35] „אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי״, היינו, שקדושת השבת פועלת עילוי גם בתמידין שקרבים בכל יום, „כיון דהאידנא קריבין אף הם שם שבת עליהם״[36].

ובנוגע לענייננו:

הקביעות דעשרה בטבת ביום א׳ פ׳ ויחי — היתה גם בשנה שעברה, וכבר נתבאר בארוכה[37] העילוי המיוחד בקביעות זו, הן מצד ימי השבוע, יום ראשון בשבוע, והן מצד פרשת השבוע, „ויחי יעקב בארץ מצרים״, אשר, עי״ז ניתוסף בכללות העניין דעשרה בטבת, כנ״ל בארוכה.

אמנם, בעשרה בטבת דשנה זו ניתוסף עילוי מיוחד שלא הי׳ בשנה שעברה — היותו בשנת השמיטה, „שבת לה׳״[38], ובשנת השמיטה גופא — שנה שהתחלתה וראשיתה, יו״ט של ראש השנה (הכולל את כל ימי השנה, ע״ד ובדוגמת ה„ראש״ שכולל את החיות דכל אברי הגוף, ומנהיגם גם לאחרי התפשטות החיות באברי הגוף[39]), ביום השבת[40].

---

29) „היום יום״ ב׳ חשון. סה״ש תש״ב ע׳ 29 ואילך.

30) ברכות כח, א. וש״נ.

ובפרט בבואנו מימי חנוכה, שסיומם וחותמם בחודש טבת (ולאחרי ר״ח, כפי שנמשך כבר בימים פרטיים) — שבהם מודגש העניין ד„מוסיף והולך . . מעלין בקודש״, כדעת ב״ה (שבת כא, ב. רמב״ם הל׳ חנוכה רפ״ד), וכידוע גם ש„חנוכה״ ר״ת ח׳ נרות והלכה כבית הלל (אבודרהם סדר הדלקת נר חנוכה).

31) תהלים פד, ח.

32) ברכות בסופה. וש״נ.

33) להעיר גם מאגה״ק סי״ד, ש„בכל שנה ושנה יורד ומאיר . . אור חדש ומחודש . . עליון יותר שלא הי׳ מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה״.

34) וי״ל שחידוש זה הוא בבחינת „שער״ לכל שאר העניינים דיום זה.

ולהעיר מהעניין ד„זה השער לה׳״, „דא תרעא לאעלאה״ (הקדמת הזהר ח, א), כידוע בעניין „אבוך במאי הוי זהיר טפי״ (שבת קיח, ב. וראה אגה״ק סוס״ז), שמצוה פרטית זו, המאירה אצלו („זהיר״ מלשון זוהר ואור (סה״מ תש״ח ע׳ 240)), היא בבחינת „זה השער לה׳״ בעבודתו הפרטית (סה״ש ה׳ת״ש ע׳ 22).

35) זבחים צא, רע״א.

36) פרש״י שם.

37) שיחת עשרה בטבת תשמ״ו (לקו״ש חכ״ה ע׳ 461 ואילך).

38) בהר כה, ב. שם, ד.

39) ראה לקו״ת דרושים לר״ה נח, א ואילך. עט״ר שער ר״ה בתחלתו. ובכ״מ.

40) להעיר, מהחילוק דשנת השמיטה ויום השבת (אע״פ ששנת השמיטה „שבת לה׳״, „כשם שנאמר בשבת בראשית״ (פרש״י ר״פ בהר)), שבשנת השמיטה השביתה אינה אלא בנוגע לעבודת האדמה, משא״כ השביתה דיום השבת היא בנוגע לכל עניני מלאכה, „לא תעשה כל מלאכה״. ועניינו בספירות: שמיטה

ובהתאם לכך, יש להתעכב על החידוש המיוחד דעשרה בטבת בשנה זו — היותו בשנת השמיטה, שהתחלתה וראשיתה ביום השבת [נוסף לכך שקביעותו ביום ראשון בשבוע ובפ' ויחי, כבשנה שעברה, אשר, צירוף כל ענינים אלו יחד (יום א', פ' ויחי, שנת השמיטה, ור"ה שחל בשבת) אינו רגיל כלל וכלל], ולבאר גם שחידוש זה פועל תוספת עילוי בכל עניני עשרה בטבת, כדלקמן.

ה. החידוש המיוחד דעשרה בטבת השתא — הו"ע השבת, הן מצד שנת השמיטה, "שבת לה'", ועוד יותר מצד הקביעות דיו"ט של ר"ה שחל בשבת.

והנה, ביום השבת — "כל מלאכתך עשוי"[41], וכל ענינו הוא — תענוג[42], "וקראת לשבת עונג"[43], "המענג[44] את השבת"[45], ועד מעין ודוגמת שלימות התענוג דלעת"ל, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[46].

וענינו בעבודת ה'[47] — עבודה מתוך תענוג, הן בנוגע ללימוד התורה[48], לימוד התורה מתוך תענוג (ובפרט פנימיות התורה, טעמי תורה, שבה מודגש ביותר ענין התענוג שבתורה), והן בנוגע לעבודת התפלה[49], לא (רק) בקשת צרכיו[50], כי אם, עצם ענין ההתחברות (תפלה מלשון התחברות[51]) עם הקב"ה, עד לתכלית השלימות — "אז תתענג על הוי'"[52].

וחידוש זה — ענין התענוג — קשור ומוסיף עילוי בכל עניני עשרה בטבת, הן בנוגע לכללות ענין התענית, הן בנוגע לחומר המיוחד דעשרה בטבת, הן בנוגע לקביעות ביום ראשון בשבוע, והן בנוגע ליום א' פ' ויחי, כדלקמן.

ו. ביאור הקשר דענין התענוג עם עניני התענית:

א) כללות ענין התענית — הפיכת ה־

הו"ע עליית ספירת המלכות (ארץ), ויום השבת — עליית כל הספירות (ראה דרמ"צ מצות קדושת שנה השביעית. ובכ"מ). ועפ"ז מובן העילוי שניתוסף בשנת השמיטה כשיו"ט של ר"ה חל בשבת (בנוגע לעבודת האדם) — שענין השבת חודר לא רק בספירת המלכות שבו (מעשה בפועל, החל מהמעשה שבתורה, אסוקי שמעתא אליבא דהלכתא), אלא גם בכל הספירות שבו, בכל הציור קומה שלו, היינו, שכל מציאותו וכל עניני עבודתו חדורים בענין השבת, מכיון שר"ה ("ראש" הכולל את כל ימי השנה) חל ביום השבת.

41) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח הל' שבת סשי"ו ס"ח (סכ"א).

42) להעיר ממארז"ל (ויק"ר פכ"ט, יא) "כל השביעין חביבין . . בשנים שביעי חביב . . בימים שביעי חביב", והרי "שביעי" הוא גם מלשון שובע, "משובע בכל" (שם, ח), ענין התענוג.

43) ישעי' נח, יג.

44) שבת קיח, סע"א.

45) היינו, נוסף לכך שיהודי קורא ("וקראת") וממשיך את בחי' התענוג שיש בשבת מצ"ע, הרי, ע"י עבודתו, פועל תוספת תענוג ביום השבת — "המענג את השבת" (ראה ד"ה את שבתותי הש"ת).

46) תמיד בסופה.

47) שהרי גם ביום השבת ישנו הענין ד"אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז. סנהדרין צט, ב), "אני נבראתי לשמש את קוני" (קידושין בסופה), ואדרבה, בהיותו פנוי מ"עובדין דחול", יכול ובמילא צריך להקדיש את כל זמנו (כולל ובפרט זה שנתפנה) לעבודת ה' בעניני קדושה, תורה ותפלה, כבפנים.

48) כמ"ש "ויקהל משה", "אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות כו' כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת . . ללמד ולהורות לישראל דברי תורה" (יל"ש ר"פ ויקהל. שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ג).

49) כדאיתא בירושלמי (שבת פט"ו ה"ג) "בקושי התירו לדבר דברי תורה בשבת", מכיון שעיקר השבת הו"ע התפלה (ראה תו"א הוספות קיג, א־ב).

50) ראה רמב"ם הל' תפלה פ"א ה"ב. ועוד.

51) ראה תו"א תרומה עט, סע"ד. ובכ"מ.

52) ישעי' נח, יד.

עינוי ל„יום רצון", עד לפנימיות הרצון — תענוג[53]. ודוגמתו בהלכה — תענית חלום בשבת, ש„התענית הזה תענוג הוא לו"[54], מכיון שהרצון מהפך את העינוי לעונג[55].

ב) החומר המיוחד דעשרה בטבת, ש„אפילו הי׳ חל בשבת לא היו יכולים לדחותו . . כמו יום הכיפורים" — שהרי ביוהכ"פ מודגש בעיקר הפיכת העינוי לעונג, כידוע[56] ש„להחיותם ברעב"[57] קאי על יוהכ"פ, „שהחיות (כולל שלימותו, עונג) . . הוא מבחי׳ הרעב גופא", וכ־מבואר בכ"מ[58] שיוהכ"פ הוא בחי׳ תענוג עצמי הבלתי מורגש (מעין עוה"ב שאין בו אכילה ושתי׳)[59].

ג) הקביעות ביום ראשון בשבוע — כפי שמצינו ב„אנשי מעמד" ש„לא היו מתענין . . באחד בשבת כדי שלא יצאו ממנוחה ועונג ליגיעה ותענית"[60], היינו, שבאחד בשבת מודגש יותר הצער דה־תענית, ובמילא, מודגש יותר גם ה(פיכת הצער ל)תענוג[61].

ד) יום א׳ דפ׳ ויחי, „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה"[62] — כדאיתא בזהר[63] „הא לך שבע עשרה שנין אחרנין בענוגין ותפנוקין והנאות וכיסופין כו'"[64].

ז. ויש להוסיף בזה, ע"פ המבואר ב„תורה אור" פ׳ ויחי (פרשת השבוע ב־תורת החסידות) — פנימיות התורה, כפי שבאה באופן של הבנה והשגה, „יתפר־נסון"[65], בתורת חסידות חב"ד:

על הפסוק[66] „חכלילי עינים מיין גו'", „כל חיך שהטועמו אומר לי לי"[67] — מבאר אדמו"ר הזקן בתו"א[68] דקאי על הדרגא הכי נעלית באהבת ה׳ [כפי ש־מבאר בארוכה, לפי־ערך, את פרטי ה־דרגות בענין האהבה, וביתר ביאור, „ית־פרנסון" בשלימות — במכתב הידוע דכ"ק מו"ח אדמו"ר[69]], אהבה בתענו־גים[70], „להתענג על ה׳ מרוב כל כו׳ בחינת מעלת מדרגת השבת, אז תתענג על כו׳ וקראת לשבת עונג כו׳ האהבה בתענוגים המתגלית בשבת", מצד גילוי בחי׳ היין, יינה של תורה, „שיתגלה בחי׳ חיך הטועם את היין, דהיינו בחי׳ חכמה

---

53) ראה לקו"ת שה"ש כח, רע"ד. ובכ"מ.

54) שו"ע אדה"ז או"ח הל׳ שבת סרפ"ח ס"ג.

55) המשך תרס"ו ע׳ ע. סה"מ תש"ו ע׳ 79. ועוד.

56) לקו"ת שה"ש יד, ב. ובכ"מ.

57) תהלים לג, יט.

58) ראה לקו"ת ויקרא בהוספות בסופן (נד, ד). המשך תרס"ו ע׳ תקמב.

59) ראה שיחת עשרה בטבת תשמ"ה (לקו"ש חכ"ה ע׳ 8־447). לקו"ש חט"ו ע׳ 421.

60) תענית רפ"ד.

61) ראה גם שיחת עשרה בטבת תשמ"ו (לקו"ש חכ"ה ע׳ 465).

62) ר"ש פרשתנו.

63) פרשתנו רטז, ב. וראה לקוטי לוי"צ לזח"א ר"פ וישב (ע׳ קמה־ו).

64) ובהתחלת הענין (שם, א): ויחי יעקב וגו׳ רבי חייא פתח ואמר ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ וגו׳, זכאין אינון ישראל . . לאחסין לון ירותת עלמין בעלמא דאתי לאתענגא בההוא עלמא, כמה דכתיב אז תתענג על ה׳.

65) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ד ע׳ 136 הערה 35.

66) פרשתנו מט, יב.

67) כתובות קיא, ב.

68) ד"ה חכלילי עינים מיין גו׳ — מז, א ואילך. ובארוכה תו"ח פרשתנו צח, ד ואילך. אוה"ת להצ"צ עה"פ (שסה, ב ואילך).

69) נדפס בקונטרס העבודה בסופו. אג"ק שלו ח"ב ס"ע שי ואילך.

70) להעיר גם משיעור היומי דעשרה בטבת (בשנה פשוטה) בתניא (פ"ט) — „אהבה בתענוגים, להתענג על ה׳ מעין עולם הבא".

וטעמי מצוות שהם בחי' תענוג העליון, וע"י כן נתעלה בעילוי אחר עילוי, לי לי, עד רום המעלות".

ועד לתכלית השלימות שבזה — בימות המשיח (כמ"ש לפנ"ז[71] „עד כי יבוא שילה ולו יקהת עמים", שאז יהי' „אוסרי לגפן עירה גו' חכלילי עינים מיין גו'"[72]), שאז יהי' שלימות הגילוי דטעמים וסודות התורה, כמ"ש[73] „ישקני מנשיקות פיהו", „סוד טעמי' ומסתר צפונותי'"[74], שיתגלו לעתיד לבוא[75].

ח. ענין הנ"ל (אהבה בתענוגים, שלימות האהבה) קשור גם עם כללות הענין דעבודת התשובה, שעי"ז נעשה הפיכת הצומות לששון ושמחה בימות המשיח:

נתבאר לעיל (ס"ב) שעבודת התשובה בשלימותה היא באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא, „זדונות נעשו לו כזכיות", שעי"ז נעשה הענין דאתהפכא גם במסובב — לא רק ביטול הצומות, אלא גם הפיכתם לששון ולשמחה.

והנה, שלימות התשובה[76] באופן ש„זדונות נעשו לו כזכיות" וכו' היא — ע"י תשובה מאהבה[77], ומבואר בתניא[78] שזוהי „תשובה מאהבה מעומקא דלבא באהבה רבה וחשיקה ונפש שוקקה לדבקה בו ית' וצמאה נפשו לה' כארץ עיפה וצי' . . ביתר עז מצמאון נפשות הצדיקים, כמאמרם ז"ל[79] במקום שבעלי תשובה עומדים כו'".

ומכיון ששלימות התשובה קשורה עם גודל ותוקף האהבה לה', הרי, עם היות שעיקר ההדגשה כאן היא על ענין הצמאון כו', מ"מ, מובן וגם פשוט שלאח"ז נקל יותר להגיע גם לדרגא דאהבה בתענוגים, ולא עוד, אלא באופן נעלה יותר מדרגת האהבה בתענוגים דצדיקים[80], כאמור, „במקום שבעלי תשובה עומדים כו'"[81].

וכאמור, עי"ז נעשה גם הפיכת הצומות לששון ולשמחה בימות המשיח, שאז יתגלה שלימות ענין התענוג, הן בנוגע להתגלות התענוג ד„יום רצון לה'" ב„ימים טובים וימי ששון ושמחה", והן בנוגע לכללות הזמן דימות המשיח,

---

71) פרשתנו מט, י.

72) שם, יא־יב. ובפרש"י: ואונקלוס תרגם במלך המשיח. ובתיב"ע ות"י (עה"פ חכלילי עינים גו') „מה יאין אינון עינוי דמלכא משיחא כחמרא זכיכא" (וראה אוה"ת פרשתנו שעו, א: ואי"כ יש לפרש מיין . . יין הטוב זהו"ע מו"ס דשקיט ושכיך כחמר טב כו' שבו מלובש גבו' דעת", וזהו הבחי' שיאיר במשיח . . א"נ מיין היינו מכוס של ברכה דלע"ל על יין המשומר בענביו המחזיק רכ"א לוגין . . כוסי רוי' . . שהיין המשמח . . יהי' ממו"ס דא"א . . בחי' ארך כו').

73) שה"ש ב, א.

74) פרש"י עה"פ.

75) תורת חיים שם (קא, א). וראה גם אוה"ת שם (שעה, א).

76) להעיר מהשייכות דשלימות התשובה לענין השבת (שנת השמיטה, „שבת לה'", שגם התחלתה וראשיתה ביום השבת, כנ"ל בארוכה) — „כנודע ליודעים שהשבת היא בחי' תשובה עילאה, ושב"ת אותיות תש"ב אנוש" (אגה"ת פ"י).

77) יומא פו, ב.

78) פרק ז.

79) ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

80) ראה תניא פי"ד: שיהי' הרע מאוס ממש בלב ושנאוי בתכלית השנאה או אפילו שלא בתכלית השנאה (צדיק גמור או צדיק שאינו גמור, כנ"ל פ"י), הנה זה אי אפשר שיהי' באמת לאמיתו אלא ע"י גודל ותוקף האהבה לה' בבחי' אהבה בתענוגים, להתענג על ה' מעין עוה"ב.

81) ראה זח"א קכט, ב (הובא באגה"ת ספ"ח): דאינון משכי עלייהו ברעותא דלבא יתיר כו'. וראה אגה"ת פ"ט: בינה איהי תשובה עילאה . . עיקר האהבה היא אתדבקות רוחא ברוחא כמ"ש ישקני מנשיקות פיהו כו'.

כאמור, „לא יהי׳ עסק כל העולם אלא לדעת את ה׳ בלבד . . כי מלאה הארץ דעה את ה׳״, שעי״ז באים לאהבת ה׳ בתכלית השלימות, „אינו אוהב הקב״ה אלא בדעת שידעהו, ועל פי הדעה תהי׳ האהבה״[82], וכפי שמסיים, „כמים לים מכסים״, מים הר״ע החסד, מדת אהבה[83], עד לשלימות האהבה — אהבה בתענוגים.

ט. עפ״ז יש להוסיף ביאור בדברי הרמב״ם בסיום וחותם הלכות תעניות — שמביא גם את סיום הפסוק, „והאמת והשלום אהבו״:

נתבאר פעם[84], שכוונת הרמב״ם לרמז שענין זה, „כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה״, נעשה ע״י ההנהגה ד„האמת והשלום אהבו״, אהבת ישראל[85], מכיון שע״י אהבת ישראל מבטלים את סיבת הגלות (שהי׳ — היפך דאהבת ישראל[86]), ובהבטל הסיבה בטל בדרך ממילא המסובב (הגלות), ימות המשיח.

אמנם, ביאור זה אינו מחוור לגמרי, שכן, עפ״ז צריך להיות סדר הדברים (בכתוב, ובנדו״ד) בדברי הרמב״ם להיפך — „האמת והשלום אהבו״, ועי״ז ולאח״ז „צום הרביעי גו׳ וצום העשירי יהי׳ גו׳ לששון ולשמחה ולמועדים טובים״.

ולכן, יש לומר, שבסיום הכתוב „והאמת והשלום אהבו״ מרומז ענין נעלה עוד יותר מהפיכת הצומות לששון ולשמחה ולמועדים טובים.

ובהקדמה:

גם לאחרי הפיכת הצומות לששון ולשמחה, שאז יתגלה, כאמור, שלימות ענין התענוג, אהבה בתענוגים — אין זה עדיין תכלית השלימות, ובלשון אדמו״ר הזקן בתניא[87] ש„אפילו הוא צדיק גמור עובד ה׳ ביראה ואהבה בתענוגים . . הוא דבר בפני עצמו ירא ה׳ ואוהבו״, „יש מי שהוא אוהב״[88].

תכלית השלימות היא, שלאחרי כל העילויים דאהבה בתענוגים, מגיע לתכלית הביטול לגמרי, שאינו מציאות לעצמו כלל, מכיון שכל מציאותו אינה אלא המציאות דקונו, כמבואר בכ״מ[89] בענין „עבד פשוט״ ו„עבד נאמן״ כו׳, שישנה כל מציאותו, מעשה, מדות, שכל, עד לרצון ותענוג (ואדרבה, באופן כזה דוקא יכולה להיות עבודתו בשלימות), אלא שאין זה המציאות שלו, כי אם, מציאות האדון, עד לרצון ותענוג דהאדון, בחי׳ הביטול „דאין עוד מלבדו״[90], ולמעלה מזה — „אין עוד״[91].

---

82) רמב״ם הל׳ תשובה בסופו.

83) ראה ספר הערכים חב״ד ערך אהבת ה׳ — כמים כו׳ (ע׳ תקכז ואילך). ושי״נ.

84) ראה שיחת עשרה בטבת תשמ״ה (לקו״ש חכ״ה ע׳ 453) הערה 110. וראה גם לקו״ש חט״ז ע׳ 414 ואילך.

85) וגם בענין זה מודגש הקשר עם אהבת ה׳ — כידוע שאהבת ישראל ואהבת ה׳ כולא חד (סה״ש הש״ת ע׳ 3. וראה קונטרס אהבת ישראל בתחלתו. ושי״נ).

86) ראה יומא ט, ב.

87) פרק לה.

88) תו״א הוספות לפ׳ ויקהל קיד, ד. ובכ״מ.

89) ראה המשך תרס״ו ע׳ שכו־שכז.

90) ואתחנן ד, לה.

91) שם, לט. וראה לקו״ש חכ״ה ע׳ 202 הערה 86.

92) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפל״ו. ובכ״מ.

93) אוה״ת בלק ע׳ תתקצז. המשך תרס״ו ס״ע ג. ועוד.

94) ועפ״ז מובן שהתגלות העצמות בלי שום לבוש

וזהו תוכן הענין ד„האמת והשלום אהבו":

„האמת": ענין ה„אמת" באמת לאמיתתו — אינו אלא עצמות ומהות, שכן, כל ענין של גילוי והארה כו', אינו אלא „שפת אמת", „אמת", אבל לא אמת לאמיתתו, שאינו שייך אלא בעצמות ומהות. ובנדו"ד, בעבודת האדם — תכלית הביטול, „אין עוד", עד שפועלים זה גם בעולם כולו — דירה לו ית' בתחתונים[92], בדוגמת דירת האדם שבה מתגלה האדם בכל עצמותו[93], עד שאין כאן שום מציאות כלל מלבד מציאות העצמות[94].

„והשלום": מכיון שהגיע לתכלית הביטול לגמרי, „אין עוד", שאין שום מציאות מלבד עצמות ומהות, „האמת" — הרי זה אמיתת ענין ה„שלום"[95], „שלום" (גם) מלשון שלימות[96], תכלית השלימות.

„אהבו": אם בכל ענין של עבודה יש צורך בסייעתא דשמיא[97], בעבודה נעלית כזו („האמת והשלום") — על אחת כמה וכמה. ומובן, שישנם כמה אופנים בסייעתא דשמיא, עד לאופן ד„כל הנותן בעין יפה הוא נותן"[98] בשלימותו. וענין זה נמשך מצד תוקף האהבה דהקב"ה לישראל, אשר, ה„כלי" לזה היא — אהבת ישראל להקב"ה, עד לשלימות האהבה, אהבה בתענוגים.

ויש לומר, שהענין ד„האמת והשלום אהבו" (שלאחרי ולמעלה מהפיכת הצומות לששון ולשמחה) הוא ע"ד ובדוגמת הענין ד„כמים לים מכסים" (בסיום וחותם ספר הי"ד) — שלא זו בלבד ש„מלאה הארץ דעה את הוי'", אלא יתירה מזה, שמציאות הארץ מכוסה ובטילה לגמרי עד שאין כאן אלא „דעה את הוי'", כשם שהמים מכסים את קרקע הים וכל הברואים שבו, עד שכל מציאותם אינה אלא המציאות דמי הים[99].

י. והנה, כללות הענין דביטול הצומות והפיכתם לששון ולשמחה בימות המשיח — תלוי במעשינו ועבודתינו במשך כל זמן משך הגלות, ככל הגילויים דלעתיד לבוא[100].

ובענין זה יש הוראה ונתינת־כח מפרשת השבוע — „ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה":

„יעקב" — קאי (גם) על כאו"א מישראל, שכן, „נשמתו (של יעקב) כלולה

(„כדכתיב (ישעי' ל, כ) ולא יכנף עוד מוריך, פי' שלא יתכסה ממך בכנף ולבוש" (תניא פל"ו)) אינה בסתירה לכך ש„המלך אין רואים אותו כשהוא ערום" (סנהדרין כב, א) — כי, להיותו בתכלית הביטול שאינו שום מציאות לעצמו, וכל מציאותו אינה אלא מציאות המלך, לא שייך לומר „רואים אותו", מכיון שנעשה חלק מן העצם.

95) ולכן אמרז"ל (עוקצין (וש"ס) בסופה) „לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום". ולהעיר מדיוק הלשון (א) „לא כו' אלא כו'" (ראה מנחות פג, ב ובתוד"ה מתני'), (ב) „מצא הקב"ה", היינו, שאפילו היגיעה של הקב"ה אינה מספיקה, כביכול, כי אם, באופן של מציאה דייקא.

96) ראה לקו"ת פ' ראה ל, רע"ג. ובכ"מ.

97) כמאחז"ל (קידושין ל, ב. וש"נ) אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו.

98) ראה ב"ב נג, א. וש"נ. רמב"ם הל' מכירה פכ"ה הי"ד. הל' זכי' ומתנה פי"א הכ"ב.

99) כדעת רשב"ג (מקוואות פ"ו מ"ז. ידים פ"ב מ"ב) דכל שהוא מבריית המים אינו חוצץ, אלא שאין הלכה כמותו (נתבאר בד"ה וראיתי אני, תרס"ב). — ולהעיר שפסקינן כוותי' בהא דזבחים כב, א. וכבר שקו"ט בזה בתוי"ט מקוואות שם. והאריך בזה בס' גולות עליות שם. חיבור לטהרה הל' מקוואות כלל ב' בסופו (לפענ"ד בשנויא דחיקא). ועוד. ואכ"מ.

100) ראה תניא רפל"ז. ובכ"מ.

מכל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם״[101].

והנה, (גם) כאשר יעקב נמצא בארץ מצרים, מקום הגלות — אזי „ויחי יעקב״, כידוע[102] הסיפור ע״ד שאלתו[103] של הצ״צ (בילדותו, כאשר מורו לימדו — ע״פ פי׳ בעה״ט — שיעקב חי י״ז שנותיו המובחרות בארץ מצרים) לזקנו אדמו״ר הזקן: היתכן, שיעקב אבינו, בחיר ה־אבות[104], יהיו מבחר שנות חייו י״ז שנה שגר בארץ מצרים? ויענהו אדמו״ר ה־זקן: כתיב[105] „ואת יהודה שלח גו׳ להו־רות לפניו גשנה״, „להתקין לו בית תלמוד כו׳״[106], כאשר לומדים תורה מתקרבים להשי״ת, ואז, גם במצרים נעשה „ויחי״, עד לאופן דמבחר שנותיו כו׳.

ובזה גופא — באופן של עילוי והו־ספה, דמכיון ש„צדיקים אין להם מנוחה כו׳ ילכו מחיל אל חיל״[32], ועאכו״כ יעקב אבינו, „האבות הן הן המרכבה״[107], וב־פרט „בחיר האבות״ — הרי בודאי שב־משך שבע עשרה שנה נתעלה בעילוי אחר עילוי נעלה ביותר.

וכאמור, ענין זה מהוה הוראה ונתי־נת־כח לכאו״א מישראל, שגם בזמן ה־גלות יוכל להיות אצלו מעמד ומצב ד„ויחי יעקב״, אשר, עי״ז נשלמת כוונת הירידה לגלות, ו(במילא) תיכף ומיד הגאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו[108].

יא. ובענין זה ישנה הדגשה נוספת בקשר ובשייכות לשנה זו — שנת השמי־טה, „שבת להוי״, שהתחלתה וראשיתה ביום השבת:

יום השבת מדגיש את הענין ד„כל מלאכתך עשוי״, היינו, שגם „מלאכתך״, מלאכתו של יהודי, מילוי שליחותו של הקב״ה לעשות לו ית׳ דירה בתחתונים — „עשוי״ כבר,

כפי שמעיד כ״ק מו״ח אדמו״ר נשיא דורנו, שכאו״א מאתנו, בתוככי כלל ישראל, סיים את כל הענינים[109], ולא נותר אלא „לצחצח את הכפתורים״[110], כדי להיות מוכנים, „עמדו הכן כול־כם״[111], ל(שויתי הוי׳ נגדי[112]) „מצעד״ ד־„צבאות ה׳״ (כפי שנקראים כאו״א מישראל)[113] לפני מלך מלכי המלכים הקב״ה,

שאז תהי׳ שלימות השמחה — „ישמח

---

101) אגה״ק ס״ז.

102) „היום יום״ — ח״י טבת. נת׳ בארוכה בלקו״ש ח״י ע׳ 160 ואילך.

103) להעיר, שענין זה נתבאר ע״י הקדמת שאלה דוקא — באופן ד„אור חוזר״, בדוגמת כללות העילוי שנעשה ע״י הירידה דגלות כו׳ (ראה שערי אורה כב, ב ואילך. ובכ״מ).

104) שעה״פ תולדות כז, כה. וראה ב״ר פע״ו, א. זח״א קיט, ב. שם קמז, ב.

105) ויגש מו, כח.

106) פרש״י עה״פ.

107) ב״ר פמ״ז, ו. פפ״ב, ו. וראה תניא פכ״ג. רפל״ד. ובכ״מ.

108) בכל הנ״ל — ראה גם לעיל ע׳ 8־226 ובהערות שם.

109) ראה גם לעיל ע׳ 24־222.

110) שיחת שמח״ת תרפ״ט. ותוכן הענין — ש„כפתורים״ ענינם לחבר שני צדדי הבגד, כלומר, חלק הטפל (אפילו) בלבוש, ובנוגע למעשינו ועבודתינו — שאפילו דבר הכי טפל בעבודה, ישנו כבר (ופשיטא — שלימות הלבוש, ועאכו״כ שלימות האדם, הגוף והנפש, עד לתכלית היופי וההידור), ולא נותר אלא להוסיף יופי והידור בדבר הכי טפל, לצחצח את הכפתורים.

111) סה״מ קונטרסים ח״ב שצז, ב. אג״ק אדמו״ר מוהריי״צ ח״ד ריש ע׳ רעט.

112) עיין רמ״א ריש שו״ע האו״ח.

113) בא יב, מא.

ה' במעשיו"[114] ו„ישמח ישראל בעושיו"[115], כפי שמתחברים יחדיו[116], וכן שלימות התענוג, תענוג הבורא ותענוג הנברא[117], כפי שמתחברים יחדיו, מצד בחי' היחידה בנפשו דכאו"א מישראל, הקשורה עם בחי' היחידה הכללית, משיח צדקנו[118], עד לשלימות האחדות עם „יחידו של עולם" (בחי' „יחיד" שלמעלה מבחי' „אחד"[119]), „ישראל ומלכא בלחודוהי"[120].

יב. המורם מכל האמור לעיל בנוגע למעשה בפועל — „המעשה הוא העיקר"[121]:

בעמדנו ב"יום רצון לה'", שיש בו כל העילויים האמורים לעיל — יש לקבל החלטות טובות להוסיף עוד יותר בגמר ושלימות מעשינו ועבודתינו (כולל ב„צחצוח הכפתורים",

שכן, לאחרי כל הענינים האמורים, הרי, משיח צדקנו עדיין לא בא! ובמילא, יש צורך להוסיף עוד מעשה טוב, דיבור טוב או (עכ"פ) מחשבה טובה,

אשר, כל פעולה ופעולה (מעשה, דיבור או מחשבה) בכחה לפעול את הגאולה האמיתית והשלימה, כפס"ד הרמב"ם[122] „עשה מצוה אחת, הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה"[123].

והתעוררות מיוחדת בעמדנו שלושים יום לפני יום ההילולא דעשירי („יהי' קודש"[124]) בשבט[125] — (ע"ד) „שלושים יום לפני החג"[126] — להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במילוי ההוראה ע"ד „צחצוח הכפתורים", להיות מוכנים, „עמדו הכן כולכם", לגאולה האמיתית והשלימה, תיכף ומיד, „מיד הן נגאלין"[127].

יג. ובפרטיות יותר בנוגע למעשה בפועל — יש לעורר אודות הענינים המודגשים בהפטרה דיום התענית:

---

114) תהלים קד, לא.

115) שם קמט, ב.

116) ראה לקו"ת דרושים לשמע"צ פח, ד ואילך. ובכ"מ.

117) ראה המשך וככה תרל"ז פ"ב ואילך. ועוד.

118) סה"מ תרצ"ט ע' 207 — בשם הרמ"ז (לזח"ג רס, ב — מק"מ קצ, ב). ועוד.

119) ראה תו"א ר"פ וארא (נה, ב). אמ"ב שער הק"ש רפ"ח (כ, א). סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פי"ח (קכד, א).

120) ראה זהר ח"א רח, ב. ח"ג לב, א.

121) אבות פ"א מי"ז.

122) הל' תשובה פ"ג ה"ד.

123) ויש לומר הביאור בזה (דלכאורה, מה הקשר שבין מעשה דיבור ומחשבה של אחד ובתור איש פרטי — לביאת המשיח) — ע"פ המוזכר לעיל שבחי' היחידה דכאו"א מישראל קשורה (בקשר דיחידה) עם בחי' היחידה הכללית, נשמתו של משיח צדקנו, דעפ"ז נמצא, שע"י מעשה דיבור ומחשבה שלו מביא ומגלה את עצמו, גילוי בחי' היחידה שבנשמתו, וע"פ הכלל העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו (מאמר הכעש"ט — הובא ונת' בהמשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב פרע"ב. ובכ"מ), אין פלא כלל שמביא ומגלה את העצם כולו, בחי' היחידה הכללית, משיח צדקנו. ואדרבה, הפלא הוא לאידך גיסא: כיצד יתכן שאע"פ שתופס במקצתו, שע"י תופס בכולו ממש — עדיין לא בא משיח צדקנו?! . . .

124) בחוקותי כז, לב. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ו ס"ע 290. וש"נ.

125) בכל זה — ראה בארוכה שיחת י"ב טבת (לקמן ע' 243 ואילך).

126) כפי שמצינו בנוגע לחג הפסח (פסחים ו, סע"א. וש"נ. טושו"ע ואדה"ז או"ח ר"ס תכט), ועד"ז בנוגע לשנת השמיטה — „שלושים יום לפני ר"ה" (שביעית פ"ב מ"ו. וראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל ספ"ג). ולהעיר משייכותם לגאולה: חג הפסח — „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" (מיכה ז, טו), ושמיטה — „רצית ה' ארצך שבת שבות יעקב", „עשו את השמיטין . . אותה שעה היא מרצה מעשי' להקב"ה . . לכך רצית ה' ארצך" (מדרש תהלים עה"פ פה, ב).

127) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

„שמרו משפט ועשו צדקה"[128] — הו־ספה בלימוד התורה („משפט"[129]), וב־נתינת הצדקה.

„ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם גו'"[130] — הוספה בענין דהקמת בתים, בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ"ח, בכל מקום ומקום, וכמו כן לעשות מביתו הפרטי דכאו"א מישראל בית תורה תפלה וגמ"ח (כמדובר כמ"פ), כולל — „בית ועד לחכמים"[131], שמזמן לזמן תערך בו התוועדות של כמה מישראל, מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל, ו„גדולה לגימה שמקרבת"[132], שעי"ז מת־בטלת (למעליותא) מציאותו כבית פרטי, מכיון שמתאספים בו כמה מישראל.

ועד ש„ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"[133], לא רק שפועל ומשפיע על בנ"י, אלא שפועל גם על אוה"ע[134] — ע"י שמקיים הציווי שנצטווה בפס"ד ה־רמב"ם „לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח . . מפני שצוה בהן הקב"ה כו'"[135], וזהו גם הכנה לקיום היעוד[136] „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד".

יד. בהמשך להאמור — הרי כאן ה־מקום להוסיף בדיבור טוב, בענין של נתינת תודה:

מכיון שכמה וכמה הביעו איחולים וברכות כו', עד ל„טלטולי דגברא" ו־„טלטולי דאיתתא"[137], כדי להשתתף ולשמוח יחדיו, באופן ד„טוב לב משתה תמיד"[138], על בשורה טובה דהוספה בהדפסת כתי"ק רבותינו נשיאינו והפצת וכו'[139] — הרי, מכיון שאין הזמן גרמא להשיב ולהודות לכאו"א בפרטיות, מנצ־לים הזדמנות זו כדי להודות לכולם ביחד.

ואדרבה, מכיון שהדיבור בזה הוא ב־מעמד כמה וכמה עשיריות מישראל, במקום שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפלה (כנ"ל ס"א), ובפרט בד' אמותיו דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שבהם חי ופעל במשך עשר שנים האחרונות דחיים חיותו בעלמא דין (ובאופן דפעולה נמשכת, ואדרבה — „אשתכח כו' יתיר מבחיוהי"[140]) — הרי זה ביתר שאת וביתר עוז מאשר הבעת תודה ל־כאו"א בפרטיות.

ויה"ר שנשמע ונתבשר בשורות טובות תמיד כל הימים, מתוך שמחה וטוב לבב — שמחה שלמעלה משמחה, ועונג של־מעלה מעונג,

ובפרט — ע"י ההוספה בהקמת בתי חב"ד (שהם בתי תורה, תפלה וגמ"ח) כמה פעמים ככה, הוספה בההו"ל ד־ספרים וכת"י, הפצת המעיינות, והוספה

128) ישעי' נו, א.
129) ראה לקו"ת ר"פ דברים (א, סע"ב) — ע"פ ת"א עה"פ וישב מ, יג.
130) ישעי' נו, ה.
131) אבות פ"א מ"ד.
132) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.
133) ישעי' נו, ז.
134) מהרי"י קרא ורד"ק עה"פ.
135) רמב"ם הל' מלכים ספ"ח.
136) צפני' ג, ט. רמב"ם שם ספי"א.
137) כתובות כח, א. ושי"נ.
138) משלי טו, טו. והובא להלכה — ברמ"א סיום וחותם או"ח (ולהעיר ולהאיר מפירוש רש"י עה"פ „ורבותינו דרשו מה שדרשו בחלק", דקאי על „בעלי משנה" „בעלי תלמוד" (וראה לקמן ע' 247 הערה 43 ובשוה"ג)).
139) כתי"ק רבנו הזקן ודרבותינו נשיאינו שלאחריו.
140) זח"ג עא, ב. אגה"ק סכ"ז.

כמה פעמים ככה בהחזרת והוצאה לאור (— הדלקת הנר דנר הוי' נשמת אדם) דבנ"י ממקומות פזוריהם,

שזוהי תוכן עבודת ופעולת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — "יוסף (שמו הראשון) ה' לי בן אחר"[141], שגם מ"אחר" עושים "בן"[142],

עד לקיבוץ כל בנ"י ממקומות פזוריהם כפשוטו — בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו.

טו. כרגיל, יש לסיים בענין הצדקה — כדי להשלים את ג' הקוין דתורה (קריאת התורה ואמירת ההפטרה) עבודה (תפלת המנחה) וגמ"ח, שעליהם "העולם עומד"[143], ו"העולם קיים"[144].

ויה"ר שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד שבהפטרה[128] "כי קרובה ישועתי לבוא וצדקתי להגלות" — "ישועתי" דהוי', ו"לך[145] הוי' הצדקה"[146], ובצדקה גופא — "צדקתי" דייקא, לפי הישג יד הנותן[147], למעלה מכל מדידה והגבלה, עד לצדקה העיקרית — שתמורת הענין ד"צדקה עשה הקב"ה בישראל שפיזרן לבין האומות"[148], גואל הקב"ה את כל ישראל, כסיום וחותם ההפטרה[149] "מקבץ נדחי ישראל (ויתירה מזה) עוד אקבץ עליו לנקבציו".

וכן תהי' לנו — גאולה האמיתית והשלימה דכל בנ"י, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[150], "קהל גדול ישובו הנה"[151], אשר, ברגע כמימרא, "ארו עם ענני שמיא"[152], נמצאים כולם "בביתי ובחומותי", בביהמ"ק ובקד"ק, ובתוך חומות "הר הקודש בירושלים"[153], ובכלל בארץ הקודש, שתתפשט בכל הארצות[154], כשם ש"ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים".

וכל זה — בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, שרואים זאת בעיני בשר ממש, במהרה בימינו ממש, בעגלא דידן ממש, אמן כן יהי רצון[155].

---

141) ויצא ל, כד.

142) אוה"ת להצ"צ עה"פ (רכ, א־ב). פרשתנו שפו, א ואילך. שצ, א ואילך. שצז, ב ואילך.

143) אבות פ"א מ"ב.

144) שם מי"ח.

145) דניאל ט, ז.

146) דאע"פ שיכולים לתבוע בזרוע, כמ"ש (ישעי' מו, יב) "אבירי לב הרחוקים מצדקה", "כל העולם כולו נזונין בצדקה והם נזונין בזרוע", בזכות שבידם (ברכות יז, ריש ע"ב ובפרש"י) — מ"מ, מצד ענוותנותם, מבקשים בתורת צדקה. ולהעיר מאגה"ק ס"ב: כל הקרוב אל ה' ביתר שאת כו' צריך להיות יותר שפל רוח כו'.

147) ראה שו"ע יו"ד ריש הל' צדקה.

148) פסחים פז, ב.

149) ישעי' נו, ח.

150) בא י, ט.

151) ירמי' לא, ז.

152) דניאל ז, יג. וראה סנהדרין צח, א.

153) ישעי' כז, יג.

154) ראה ספרי דברים בתחלתו. פס"ר פ' שבת ור"ח. ילק"ש ישעי' רמז תקג. לקו"ת מסעי פט, ב. ובכ"מ.

155) ראה רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג — נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ח ע' 131 ואילך.

משיחת אור ליום ג' פ' ויחי, י"ב טבת* ה'תשמ"ז
— בביהכנ"ס, לאחרי תפלת ערבית —

א. בהמשך להמדובר לעיל[1] ע"ד ההכנות ליום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר ביום העשירי („העשירי יהי' קודש"[2]) לחודש שבט, החל מ„שלושים יום לפני החג"[3] ההילולא, עשירי בטבת, „יום רצון להו'"[4] — יש להוסיף ולזרז („אין מזרזין אלא למזורזין"[5]) ובפרט בנוגע לענינים דמעשה בפועל, „המעשה הוא העיקר"[6].

ובהקדמה:

ידועה הכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר לכל אחד ואחת מבנ"י, החל מההולכים ב„דרך ישרה אשר הורנו מדרכיו . . (ו)אורחותיו"[7] — „עמדו הכן כולכם"[8], **מכיון שכבר סיימו את כל הענינים[9], מלבד „צחצוח הכפתורים" („צופוצן די קנעפלאך")[10], כדי להיות מוכנים בתכלית השלימות, עד להידור ביופי, לקבלת פני משיח צדקנו בקרוב ממש.**

ולכן, בעמדנו בסמיכות ליום ההילולא שלו, יום סגולה, אשר, „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ"[11], יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בקיום הוראתו „עמדו הכן כולכם", עי"ז שמסיימים „לצחצח את הכפתורים".

ומובן, שמצד גודל חשיבות הענין צריכה להיות „הכנה", עד להכנה רבה[12] כאמור, שלושים יום לפני החג.

ב. והנה, הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד צחצוח הכפתורים — נתפרשה על ידו בריבוי מאמריו שיחותיו ומכתביו, וריבוי גדול מהם נתפרסמו גם בדפוס[13],

[ובמילא, יכול כאו"א לעיין בפנים — לשון הרב[14], ובאופן ד„אותיות

---

*) סיום ז' ימים (היקף שלם) מיום ה' טבת — היום בו „דידן נצח" באופן גלוי לעיני כל העמים (כבית המשפט הפדרלי) בנוגע לספרי וכתבי רבותינו נשיאינו שבספריית ליובאוויטש.

1) שיחת עשרה בטבת.

2) בחוקותי כז, לב. וראה לקו"ש ח"י ס"ע 290. ושי"נ.

3) ראה פסחים ו, סע"א. ושי"נ. שו"ע אדה"ז או"ח הל' פסח ר"ס תכט.

4) ישעי' נח, ה. וראה אגה"ת ספ"ב.

5) ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

6) אבות פ"א מי"ז.

7) לשון אדה"ז באגה"ק סכ"ז.

8) סה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ריש ע' רעט.

9) ובפרט לאחרי הצער והעגמת-נפש עד שזכינו לכהנ"ל כו' — הרי בודאי שניתוסף בבירור וזיכוך כו', „לפום צערא אגרא" (אבות פ"ה מכ"א), ויתירה מאגרא (שכר) לבד, כ"א עד ל„רכוש גדול", ובזה גופא — באופן שבאין-ערוך כו'.

10) שיחת שמח"ת תרפ"ט. ולהעיר, שענין ה„כפתורים" אינו אלא לחבר שני צדדי הבגד (ראה גם שיחת ה' טבת ס"ה), כלומר, לא זו בלבד שאברי הגוף (ועאכו"כ אברי הנפש) הם בשלימות, וגם הלבושים הם בשלימות, אלא עוד זאת, שאפילו הכפתורים (דבר הכי טפל ובהלבוש) הם כשלימות, וצריך רק לצחצחם לתוספת הידור ויופי!

11) אגה"ק סכ"ז-כח.

12) ראה ביצה ב, ב ובפרש"י. אנציק' תלמודית ערך הכנה. ושי"נ.

13) הוראה לדורות — אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ב ע' שפב. לקו"ש ח"ב ע' 522. ועוד.

14) שהרי „חייב אדם לומר בלשון רבו" (ברכות מז, א. ושי"נ). וראה סה"מ תש"ח ע' 296: עיקר העיקרים הוא שמירת דברי הרב.

מחכימות"[15]],

והנקודה הכללית שבהם — להוסיף ולהרבות בלימוד התורה, בקיום המצוות בהידור, החל ממצות הצדקה, ולעסוק (כל חד לפום שיעורא דילי') בעבודת התפלה, כמבואר בארוכה ובפרטיות בכו"כ מקומות:

אבל אעפ"כ, טוב ונכון לפרט ולפרש ענין מסויים שבו תהי' (עיקר) ההכנה לעשירי בשבט, שאז, נקל יותר לקבל החלטה טובה בזה, ולקיימה בפועל תיכף ומיד[16].

ולכן, הצעתי ובקשתי, אשר, במשך כל יום ויום משלושים ימי ההכנה לעשירי בשבט — יוסיף כל אחד ואחת, כולל גם קטנים וקטנות, (א) בלימוד התורה, (ב) ובנתינת הצדקה[17] (בהוספה על לימוד התורה ונתינת הצדקה לפנ"ז).

ג. ובפרטיות יותר:

כללות ישראל — נחלקים לב' סוגים, ישכר וזבולון[18]: ישכר, יושבי אוהל, שעיקר עבודתם בלימוד התורה, וב־אופן (דוגמת) "תורתם אומנותם"[19], מכיון שאינם צריכים לדאוג לפרנסה כו'. וזבולון, בעלי עסק, שעיקר עבודתם בקיום המצוות ומעשים טובים, החל ממצות הצדקה וגמ"ח, כללות כל המצוות[20].

אבל כמפורסם, כאו"א מישראל, הן אלו השייכים לישכר והן אלו השייכים לזבולון, צריכים לעסוק בתורה ובגמ"ח, כלומר, גם יושבי אוהל "שתורתן עיקר ורוב ימיהם בה", חייבים לעסוק בצדקה וגמ"ח, כמארז"ל[21] "כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו", וגם בעלי עסק "העוסקים רוב ימיהם בצדקה וגמ"ח", חייבים לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום[22], ולא עוד, אלא שה־קביעות צריכה להיות גם בנפש[23] (נוסף על הקביעות בזמן כפשוטו), עד כדי כך, שבזמן המוקדש ללימוד התורה הרי זה באופן ד"תורתו אומנותו", היינו, שאז אין בעולמו שום דבר מלבד לימוד התורה.

ובנוגע לפועל:

בימים אלה יוסיף כאו"א בלימוד התורה — הן בעלי עסק (רוב ישראל[24]), שיוסיפו עוד יותר בקביעות עתים לתורה, הן בכמות הזמן והן באיכות הלימוד, והן (עאכו"כ) יושבי אוהל, שכל ענינם הוא לימוד התורה, הרי בודאי שצריכים להוסיף ביתר שאת וביתר עוז (הן בכמות והן באיכות) בלימוד התורה.

---

15) ראה של"ה במס' שבועות שלו (קצא, ב). מגדל עוז הל' אישות פ"ד ה"ט. סה"מ תש"א ע' 17.

16) להעיר מהמבואר בשער היחוד (לאדהאמ"צ) פ"ד ואילך — ע"ד ההכרח בהתבוננות דרך פרט דוקא.

17) להעיר מהשייכות המיוחדת דתורה וצדקה לענין הגאולה — כמ"ש (ישעי' א, כז) "ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה", דקאי על לימוד התורה, ובפרט הלכות שבתורה (לקו"ת ר"פ דברים) — כמארז"ל (ויק"ר פ"ז, ג) "אין הגליות מתכנשות אלא בזכות המשניות" (הלכות פסוקות), ואחז"ל ב"צדקה" בפרט — "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה" (ב"ב י"ד, א).

18) ראה אגה"ק ס"ה. ובכ"מ.

19) ראה שבת יא, א. רמב"ם הל' תפלה פ"ו ה"ח. טושו"ע ואדה"ז או"ח הל' תפלה סו"ס קו.

20) ראה תו"א וישב כט, ג. לקו"ת פ' ראה כג, ג. תצא לט, א. ובכ"מ.

21) יבמות קט, ב.

22) רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ח. טושו"ע יו"ד הל' ת"ת ר"ס רמו.

23) ראה לקו"ד ח"א ז, א. לקו"ש חי"ז ע' 351. ושי"נ.

24) שהרי "הרבה עשו כרבי ישמעאל ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן" (ברכות לה, ב).

ובתורה גופא — הן נגלה דתורה, והן פנימיות התורה כפי שנתגלתה בתורת החסידות, לימוד כתבי החסידות כו', כולל גם הענין דהפצת המעיינות חוצה[25], החל מה„חוצה" שבו[26], שעי"ז מצליח גם בהפצה חוצה כפשוטו, ובלשון חז"ל[27] „קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים".

וכמו כן יוסיף כאו"א בנתינת הצדקה — הן בעלי עסק שעיקר עבודתם בצדקה וגמ"ח, הרי בודאי שצריכים להוסיף בצדקה וגמ"ח, והן יושבי אוהל, שגם הם צריכים להוסיף בצדקה וגמ"ח, הן צדקה גשמית כפשוטה, והן צדקה רוחנית, עשיית טובה ליהודי בגשמיות, ובפרט ברוחניות, ע"י הפצת התורה והיהדות והמעיינות חוצה.

וכאמור, שענין זה שייך לכל אחד ואחת, גם לנשים, הן בנוגע ללימוד התורה — ובפרט ב„הלכות הצריכות להן לידע אותן כו'"[28] (כולל לימוד החסידות, לימוד הענינים דאמונת ה' ויחודו, אהבתו ויראתו כו', מצוות ש„חיובן תמידי לא יפסק מעל האדם (הן אנשים והן נשים) אפילו רגע בכל ימיו"[29]), והן בנוגע לנתינת הצדקה[30],

וכל זה — גם בנוגע לקטנים וקטנות לפני בר־מצוה ובת־מצוה, הן בנוגע ללימוד התורה, והן בנוגע ל(חינוך ב)מצות הצדקה.

ד. וכדי להקל עוד יותר בקיום כל הנ"ל, כולל ע"י ביטול המניעה והעיכוב והבלבולים מצד היצר דהיפך הטוב[31] — יש להוסיף ולקשר גם זה עם המדובר בארוכה כו"כ פעמים[32] ע"ד הוראת המשנה[33] „עשה לך רב":

בודאי קיים כאו"א (אנשים ונשים, וגם קטנים) את הוראת המשנה[34] „עשה לך רב", ומינה לעצמו רב [רבו שמלמדו תורה, ומי שקיבל על עצמו להדריכו בעניני מוסר כו'] כדי להתדבר עמו כו', ולהבחן אצלו מזמן לזמן, בכל הקשור למעמדו ומצבו בעבודת ה'.

ולכן, מן הראוי שגם פרטי ההכנות לעשירי בשבט יהיו באופן ד„עשה לך רב" — שהרי אינו יכול לסמוך על עצמו לקבוע אם ההכנה שלו היא „כדבעי לי' למיעבד"[35] או שעדיין יכול להוסיף עוד יותר, ולכן, עליו לשאול ולהתדבר בכל זה עם ה„רב".

וכדאי ונכון, שבמשך שלושים ימי ההכנה אלה, יעבור כאו"א „בחינות" אצל ה„רב" שלו,

---

25) שעל זה הי', כנראה, העגמ"נ וכו', אך ורק נסיון מלמעלה, וגם מל' נס והרמה בכל בגו"ר — ע"ד והאלקים ניסה את אברהם, ובמילא, צריך להוסיף בזה ביתר שאת וביתר עוז (ראה שיחת ה' טבת ס"ד ואילך).

26) ראה יהל אור ע' תנה.

27) ב"מ קז, סע"ב. ושי"נ.

28) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"א.

29) ס' החינוך סוף אגרת המחבר בריש הספר.

30) ואדרבה — יש מעלה יתירה בצדקה דנשים, ד„מקרבה הנייתה" (תענית כג, ב).

31) להעיר ממארז"ל (ויק"ר פכ"ד, ג) „קדושים תהיו הה"ד ישלח עזרך מקודש, רבי ברכי' בשם רבי סימון אמר מעשה בקרתני (בעיר שלנו) באבא יוסי איש ציתור (שם מקום) שהי' יושב ושונה על פתח מעין, אתגלי עלוי ההוא רוחא דהוה שרי תמן א"ל . . תהון ידעין דהא רוח ביש בעי למישרא הכא . . אזיל ואסהיד בבני מתא ואמור להון . . יפקון הכא למחר . . ואמרו דידן נצח דידן נצח ולא עלון מן תמן עד זמן דחמון כמין חרדא דדמא על אפי מיא" (שעי"ז נתבטל הרוח רע כו').

32) שיחות ש"פ דברים, שבת חזון תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 247 ואילך). ועוד.

33) אבות פ"א מ"ו ומט"ז.

34) שהטועה בדבר משנה — אינה טעות (ומציאות) — כתובות פד, ב. ושי"נ.

35) ראה כתובות סז, רע"א.

[תלמידי הישיבות (ויושבי אוהל בכלל) — אצל ה„ראש-ישיבה" וכיו"ב, בעלי עסק — אצל ה„רב" שמינו עליהם, הנשים — אצל ה„משפיעות" שלהן, ועד"ז בנוגע לקטנים וקטנות — אצל ההורים, או המורים ומורות, מדריכים ומדריכות],

ובזה גופא — ג' בחינות, בחינה א' לאחרי כל עשרה ימים[36], כדי לראות עד כמה הכין עצמו בעשרה ימים ראשונים, מעשירי בטבת עד לעשרים בו[37] (ובהם גופא — הוספה מיום ליום), שעי"ז יוסיף עוד יותר בכל עניני ההכנה במשך עשרה ימים הב', מעשרים בטבת עד ר"ח שבט[38], עד לשלימות ההכנה בעשרה ימים הג', מר"ח שבט עד לעשירי בו, „העשירי יהי' קודש".

ה. ועוד בקשה בענין זה — כדי להוסיף בזירוז הענין:

כל אחד ואחת מהעומדים לבחינות הנ"ל, יתן רשות ל„רב" הבוחן, להודיע לי ע"ד תוצאות הבחינות, וכאו"א מה-רבנים הבוחנים, ימסור הדו"ח מכל אלו שנבחנו על ידו — שכן, ידיעה זו מה-הודעה לעוד מי שהוא עד"ז תפעל להוסיף עוד יותר בכל עניני ההכנה, כדי שלא יתבייש, ח"ו, בתוצאות הבחינות, אלא אדרבה, באופן ד„מצוה לפרסם עושי מצוה"[39].

וזאת למודעי:

כל אלו ששמותיהם לא יגיעו לקראת סיום עשרה ימים, וכן לקראת סיום עשרים ימים, ולסיום כל השלושים יום, בעשירי בשבט — הרי, פירוש הדבר הוא, שלא קיימו הנ"ל, שלא נבחנו אצל ה„רב" ג"פ במשך שלושים ימי ההכנה.

ו. ויש להוסיף בזה:

הצעה הנ"ל היא — לכל אחד ואחת, הגדולים עם הקטנים, מאנשי שלומינו[40], דנשיאנו ממשיכי אדה"ז,

כולל — אלו שיצטרפו מחר להיות מאנ"ש, וכן אלו שסוכ"ס יפעלו עליהם להיות מאנ"ש,

כלומר, ענין השייך לכאו"א מישראל — כידוע פתגם רבינו הזקן שתורת החסידות אינה ענין השייך לחוג או מפלגה מיוחדת, כי אם, נחלת כל ישראל, וכ"ק מו"ח אדמו"ר הכריז ופירסם[41] שעתה הגיע הזמן לכך, היינו, שתורת החסידות היא נחלת כל ישראל בפועל ובגלוי, ובמילא, כאו"א מישראל הם „אנשי שלומינו"[42].

ז. ויה"ר שכל האמור לעיל ע"ד הכנות לעשירי בשבט יהי' בהצלחה רבה ומופלגה, כולל — שיעשו כל זה מתוך

---

36) שהרי עשר הוא מספר השלם (ראב"ע לשמות ג, טו. פרדס ש"ב). — ולהעיר מאבות ספ"ה שכל עשר שנים הם תקופה בפ"ע, וי"ל אשר מעין ודוגמא — בכל עשרה ימים.

37) יום סגולה — יום ההילולא דהרמב"ם.

ולהעיר מהשייכות המיוחדת לעשירי בשבט שנה זו — שבו מסיימים לימוד שיעור היומי ברמב"ם, הן בסדר הלימוד העיקרי דג"פ ליום (סיום מחזור שלישי — בתלת זימנא הוי חזקה), והן בסדר הלימוד דפרק א' ליום (הדגשת אחדותם של כל הלומדים, כקטן כגדול).

38) יום סגולה — „בעשתי עשר חודש באחד לחודש גו' הואיל משה באר את התורה גו'" (דברים א, ג-ה).

39) שו"ת הרשב"א ח"א סתקפ"א. הובא במג"א או"ח סקנ"ד סקכ"ג. רמ"א יו"ד סרמ"ט סי"ג.

40) לשון אדה"ז בהקדמתו לספר התניא. ועוד.

41) סה"מ תש"י ע' 94. אגרות-קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"י ע' דש.

42) להעיר, שההוספה באהבת ישראל עד לאחדות ישראל (שכולם נעשים אנ"ש) מבטלת את סיבת הגלות (ראה יומא ט, ב), ובהבטל הסיבה — בטל בדרך ממילא המסובב.

שמחה וטוב לבב, „טוב לב משתה תמיד"[43], אשר, השמחה תוסיף עוד יותר בהצלחת הענין (כנראה במוחש).

ובכל זה — ע"פ ההוראה (ונתינת־כח) בשיעורי חומש דימים אלו:

השיעור דיום שני (בקדשים הלילה הולך אחר היום[44]), שסיומו וחותמו „וידגו לרוב בקרב הארץ"[45] — שגם „בקרב הארץ" (תחתון שאין למטה ממנו) נעשה הענין ד„וידגו", היינו, שה־עסק בלימוד התורה הוא כמשל דגים שבים שכל חיותם אינה אלא בים[46], ונוסף לזה, „כדגים הללו שפרים ורבים ואין עין הרע שולטת בהם"[47], „מזרעא דיוסף (כ"ק מו"ח אדמו"ר, ששמו הראשון יוסף) קא אתינא דלא שלטא בי' עינא[48] בישא"[49].

והשיעור דיום השלישי (שהתחלתו בלילה זה, היום הולך אחר הלילה**), שסיומו וחותמו „אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי"[50] — „חכמתי (תורה) ותפלתי"[51], „בצלותי וב־בעותי"[52], כולל ובמיוחד — התפלה הפנימית והעיקרית — „עד מתי קץ הפלאות"[53], „עד מתי . . יחרף צר"[54] (לאחרי ש„חרפו עקבות משיחך"[55], רחמנא ליצלן, די והותר), ובודאי שהקב"ה מקיים תפלה ובקשה זו — בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו[56].

ו„הקיצו ורננו שוכני עפר"[57], ובעל ההילולא דעשירי בשבט עמהם,

היינו, שמלבד הענין ד„ויחי יעקב"[58] ע"ז ש„זרעו בחיים"[59],

נעשה „ויחי" כפשוטו, נשמה בגוף גשמי ממש,

ותיכף ומיד, „מיד הן נגאלין"[60],

---

43) לשון הכתוב — משלי טו, טו*. והובא להלכה — ברמ"א סוף הל' מגילה (הלכות פורים**), סיום וחותם „אורח חיים". ולהעיר ולהאיר מפירוש רש"י על הפסוק (לאחרי שמפרש פשוטו של מקרא) „ורבותינו דרשו מה שדרשו בחלק***", ושם (סנהדרין ק, ב) איתא דקאי על „בעלי משנה" על „בעלי תלמוד", עיי"ש.

44) חולין פג, סע"א. ושי"נ.

45) ויחי מח, טז.

46) ברכות ס, ב. ע"ז ג, סע"ב.

47) פרש"י עה"פ.

---

*) להעיר — ע"ד הרמז — שמספר ט"ו מורה על ענין השלימות („קיימא סיהרא באשלמותא" — זח"ב רטו, א. ועוד. וראה שמו"ר פרשה טו (כו)), ועאכו"כ ט"ו שבט"ו, שלימות שבשלימות.

**) בעת גילוי השמחה, הקשורה עם עניני התורה ומצוותי' — „ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר" (אסתר ח, טז), כדרשת חז"ל (מגילה טז, ב) „אורה זו תורה כו' ויקר אלו תפילין" (בכלות המצוות — הוקשה כל התורה (מצוות שבתורה) לתפילין" (קידושין לה, א)), ומזה נמשך ענין השמחה בתומ"צ על כל השנה כולה, בכל פרטי „אורח חיים" דכאו"א מישראל.

***) להעיר מהענין ד„כל ישראל יש להם חלק כו'" (ר"פ חלק), דיש לומר — ע"ד הרמז — שבזה מודגש שייכותה של דרשה זו לכאו"א מישראל.

---

48) ברכות כ, א. ושי"נ.

49) וי"ל — כולל „רוח בישי" שבהערה 31.

50) ויחי מח, כב.

51) פרש"י עה"פ.

52) ת"א עה"פ.

53) דניאל יב, ו.

54) תהלים עד, יו"ד.

55) שם פט, נב.

56) להעיר מהשייכות לפרשת השבוע, שסיומה וחותמה „פקוד יפקוד אלקים אתכם", „סימן זה מסור בידם מיעקב ומיוסף שבלשון זה הם נגאלים" (פרש"י שמות ג, יח).

57) ישעי' כו, יט.

58) ריש פרשתנו.

59) תענית ה, ב.

60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

בהתחלת השלושים יום, ובדרך ממילא נתגוג את העשירי בשבט ביחד עם בעל ההילולא,

ומשיח צדקנו בראשנו, בארצנו הקדושה, בירושלים עיר הקודש, ובבית המקדש (השלישי)[61], שעומד בנוי ומוכן ומשוכלל למעלה, ותיכף ומיד יורד ומתגלה למטה[62], במהרה בימינו ממש.

61) ובפרט לאחרי פ' ויגש, שבהפטרה שבה מדובר ע"ד הגאולה העתידה — „ודוד עבדי נשיא להם לעולם", ובדרושי החסידות דפ' ויגש בתחלתם מבואר הענין ד„קורות בתינו ארזים וגו'", דקאי על ביהמ"ק, ובפרט ביהמ"ק השלישי — ראה בארוכה שיחות ש"פ ויגש (לעיל ע' 217 ואילך). וש"נ.

62) ראה פרש"י ותוס' סוכה מא, סע"א. ועוד.

משיחות ש"פ ויחי, שבת חזק ה'תשמ"ז

א. דעם שבת האָט מען מסיים געווען דעם ספר ראשון פון חמשה חומשי תורה — ספר בראשית.

און כמנהג ישראל, אַז בשעת מ'איז מסיים די קריאה פון יעדער ספר מחמשה חומשי תורה, איז דער גאַנצער קהל מכריז בקול רם „חזק חזק ונתחזק"[1].

איינער פון די טעמים אויף דעם איז — ע"פ דברי המדרש „לא ימוש ספר התורה הזה מפיך[2], מלמד שהי' ספר תורה בחיקו של יהושע כו', כשסיים יהושע אמר לו הקב"ה חזק ואמץ[3], מכאן למסיים את התורה שאומרים לו חזק"[4], און אחרונים[5] זיינען מסביר דעם טעם לזה — ע"פ דברי הגמרא[6] „ארבעה צריכין חיזוק (שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו — רש"י), ואלו הן תורה ומעשים טובים כו', תורה ומעשים טובים מנין שנאמר[7] רק חזק ואמץ מאוד לשמור ולעשות ככל התורה, חזק בתורה ואמץ במעשים טובים כו'".

ד. ה. אַז אמירת „חזק חזק ונתחזק" (בסיום ספר (וענין שלם) פון חמשה חומשי תורה) איז בכדי געבן אידן[8] אַ (תוספת) חיזוק אין תורה ועבודת ה' בכללי[9], און אַ חיזוק בכפליים[10] און דריי מאָל אַזויפיל — „חזק חזק ונתחזק" (און דערנאָך — נאָכאַמאָל ע"י דעם בעל-קורא).

ב. וויבאַלד אָבער אַז אמירת „חזק חזק ונתחזק" בסיום כל ספר מחמשה חומשי תורה קומט בהמשך צו אַ ספר וחלק מסויים בתורה [ווי דאָס איז ע"פ מנהג ישראל וואָס „תורה היא"[11], וואָס יעדער זאַך אין תורה איז בתכלית הדיוק] — איז מובן אַז נוסף צו דעם חיזוק וואָס די הכרזה פון „חזק כו'" גיט אין תורה בכלל, איז דער חיזוק במיוחד

---

1) אבודרהם סדר הוצאת ספר תורה. שו"ת מהר"ם מינץ סי' פה. ערוך השולחן או"ח סקל"ט סס"ו. כתר שם טוב (גאגין) ח"א סי' לח (ואות שכב).

2) יהושע א, ח.

3) שם, ו־ז.

4) כ"ה בס' המנהיג (בסדר תפלת שבת סי' נז) בשם „בראשית רבה" (אבל בב"ר שלפנינו — ליתא. ואולי הוא גירסא אחרת בב"ר ספ"ז).

בס' המנהיג הובא זה לגבי המנהג לומר חזק לכל המסיים לקרות בתורה (וכן הובא בב"י ורמ"א או"ח סר"ס קלט. מארחות חיים הל' שני וחמישי סי' יט), אבל באבודרהם שם מביא זה גם למנהג ספרד שלא נהגו לאמרה אלא כשמסיימים כל ספר וספר מחמשה חומשי התורה, „ואולי סוברים למסיים בתורה (שנאמר בב"ר) — מן הספר ממש קאמר" (אבודרהם שם). עוד בזה — ראה כתר שם טוב שם.

5) פרי חדש או"ח שם ס"ק יא (לגבי הטעם לאמירת חזק לכל קורא המסיים).

6) ברכות לב, ב.

7) יהושע שם, ז.

8) לא רק העולה לתורה (שאליו אומרים „חזק כו'" — ראה במקומות שבהערה 4) — אלא (ע"י העולה לתורה גם ל)כל הקהל, כי כולם שומעים הקריאה (בקול רם) „חזק חזק ונתחזק". ובזה יומתק מנהגנו שגם העולה לתורה אומר „חזק חזק ונתחזק" („היום יום" יח טבת. כג תשרי), לא רק לחזק את עצמו אלא גם לחזק את כל הקהל סביבו.

9) וראה גם שו"ת מהר"ם מינץ סי' פה שהוא ע"ד שאומרים בסיום מסכת „הדרן עלך", כלומר השמר לך פן תשכח את הדברים כו', או כמו שנוהגין לומר לחזן יישר כחך, כלומר גמרת מצותיך, יהי"ר שתזכה לגמור יותר מצות.

10) ראה כתר שם טוב שם (אות שכג), שחזק הוא על העבר, ונתחזק — על העתיד.

11) ראה תוד"ה נפסל מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. מנהגים ישנים מדורא ע' 153. וראה ירושלמי פסחים פ"ד ה"א.

פארבונדן מיט דעם תוכן פון דעם ספר מסויים וועלכע מ'האט ערשט מסיים געווען, ובפרט — מיט די פרשה אחרונה בספר זה, ובזה גופא — מיט די לעצטע קריאה (פון שביעי עד סוף הפרשה), ובפרטי פרטיות — מיט דעם לעצטן פסוק בספר זה (ובפרשה זו), ווארום גלייך נאך סיום פסוק האחרון, בסמיכות ממש, קומט די הכרזה פון „חזק כו'".

ועד כדי כך אז די ברכה שלאחרי' זאגט דער עולה לתורה נאך „חזק חזק ונתחזק" (ע"י הקהל וגם ע"י הבעל-קורא), ד.ה. אז „חזק כו'" איז נכלל אין די לעצטע קריאה (פון שביעי עד סוף הפרשה) און די ברכות על קריאה זו. במילא איז מובן נאכמער כנ"ל אז „חזק כו'" דארף האבן א שייכות בתוכן מיט דעם ספר בכלל, ובפרט מיט דעם לעצטן חלק, ובפרטי פרטיות — מיט דעם לעצטן פסוק.

ויומתק ע"פ תורת אדמו"ר הזקן[12], אז מ'דארף לעבן מיט דער צייט, מיט פרשת השבוע, ובפרט מיט דעם חלק הפרשה פון דעם טאג. וואס עפ"ז איז מובן, אז בשעת מ'איז מסיים א ספר בתורה און מ'איז מכריז „חזק כו'" — לעבט מען בשעת מעשה מיט די פרשה פון דער וואך, ובפרט מיט דעם חלק פון דעם טאג (שביעי עד סוף הפרשה), ועאכו"כ אז דער לעבן דערמיט נעמט דורך די הכרזה פון „חזק כו'", וואס קומט בסיום קריאת הפרשה, און נאכמער — בהקריאה (לפני הברכה לאחרי'), כנ"ל.

וואס דערפון איז מובן, אז נוסף צו דעם חיזוק וואס די הכרזה פון „חזק כו'" גיט אין תורה בכלל, גיט דאס א חיזוק מיוחד אין דעם תוכן פון דעם ספר מסויים ופרשה מסויימת ופסוק מסויים וועלכע מ'האט ערשט מסיים געווען.

ועוד: דער תוכן וואס רעדט זיך אין דעם ספר און אין די לעצטע פרשה, ובפרט אין דעם לעצטן פסוק אין דעם ספר, וואס מ'האט ערשט מסיים געווען לייענען, גיט חיזוק („חזק חזק ונתחזק") צו אידן אין זייער קריאת (ולימוד) התורה בהספרים שלאחרי זה[13],

אין אלע ספרים שלאחרי זה, אנ-הויבנדיק ובמיוחד — אין דעם ספר הכי סמוך לו, און דארט גופא — בפרשה הראשונה, און אין די ערשטע פסוקים אין דעם ספר (ופרשה).

ג. אזוי איז אויך מובן בנוגע צו דעם היינטיקן שבת חזק — בסיום ספר ראשון פון חמשה חומשי תורה, סיום ספר בראשית:

לכל לראש — דער „חזק חזק ונתחזק" וואס מ'האט היינט מכריז גע-ווען גיט אריין א חיזוק אין תורה ועבודת ה' בכלל, כנ"ל.

ובפרט אז דאס איז דער „חזק כו'" פון דעם סיום פון ספר ראשון מחמשה חומשי תורה, וואס דערפון איז מובן אז ער איז אויך ראשון במעלה, ואדרבה — וויבאלד ער איז ראשון במעלה איז נשתלשל געווארן (נשתלשלו מהזי'[14]) אז ער שטייט אלס ראשון בסדר הספרים.

איז במילא פארשטאנדיק, אז דער „חזק כו'" פון סיום ספר ראשון (במעלה) גיט אריין א חיזוק מיוחד בתורה ועבודת ה', זייענדיק א ראשון במעלה. ובפרט

---

12) „היום יום" ב חשון. ס' השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. ועוד.

13) ראה הערות 9-10, ש„ונתחזק" הוא על העתיד, ע"ד שתזכה לגמור יותר מצוות.

14) ראה תניא רפ"ג.

ע״פ הכלל אז „כל התחלות קשות[15] — איז מובן אז דער ערשטער „חזק כו״ (בסיום ספר ראשון) דארף האבן א תוספת חיזוק ברכה והצלחה, בכדי צו קענען דורכברעכן, עפענען די וועג[16] אין חיזוק בתורה, אויך פאר דעם חיזוק אין די ספרים שלאחרי זה.

ונוסף לכל זה — איז דער חיזוק („חזק חזק ונתחזק״) בסיום ספר ראשון פארבונדן מיט דעם תוכן הספר, ובפרט פון די לעצטע פרשה (פ׳ ויחי), ובזה גופא — בסיום הפרשה, ובפרטי פרטיות — דעם לעצטן פסוק אין די פרשה, כנ״ל.

און פון דעם „חזק כו״, ווערט נמשך חיזוק בכל התורה, אנהויבנדיק (בגלוי) פון ספר שמות (הספר הכי סמוך לספר בראשית), און דארט גופא — בתחלת ספר שמות, ובפסוקים הראשונים (וואס מ׳הויבט אן לייענען בתפלת מנחה פון שבת חזק, באותו יום ווען מ׳האט מכריז געווען „חזק כו״ בסיום ספר בראשית). וכדלקמן.

און דער ביאור בכל זה דארף זיין פארשטאנדיק בפשטות, פאר יעדער איד — ווארום אויף תורה בכלל שטייט „תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב״[17], אז תורה איז א ירושה פאר יעדער איד[18], אנשים נשים וטף[19], פון גדולים שבגדולים ביז קטנים שבקטנים, וקטנות שבקטנות[20], וכמודגש אויך בנוגע צו אמירת „חזק כו״ — וואס דאס זאגן (און הערן) אלע אידן אין שול, אויך די קינדער.

ד. ה. אז ס׳איז ניט גענוג געבן א הסברה בזה ע״פ רזין דרזין דאורייתא (וואס דעמולט קענען עס פארשטיין נאר די וואס האבן א שייכות מיט רזין דרזין), נאר די רזין דרזין דארף מען מלביש זיין אין אותיות (ניט בלויז ע״ד הדרוש והרמז, נאר ביז) ע״ד הפשט, וואס איז מובן בפשטות אויך פאר א פשוט שב־פשוטים, און א בן חמש למקרא[21], און ניט בלויז פארן שכל פון נפש האלקית, נאר אויך פארן שכל פון נה״ב[22], — אפילו דעם שכל פון נה״ב פון א בן חמש למקרא.

ד. וועט מען עס פארשטיין בהקדים א דבר תמוה:

ע״פ המבואר לעיל, אז דער „חזק חזק ונתחזק״ איז א חיזוק במיוחד פון (און אין) דעם ענין וואס רעדט זיך אין דעם לעצטן פסוק (וואס קומט גלייך פאר אמירת „חזק כו״) — ווערט א תמי׳ הכי גדולה בנוגע צו דעם סיום פון ספר בראשית:

דער לעצטער פסוק פון ספר בראשית איז וועגן מיתת יוסף — „וימת יוסף בן

15) מכילתא ופרש״י יתרו יט, ה.

16) כידוע בענין פתיחת הצנור — ראה ד״ה כי כאשר השמים באוה״ת נ״ך (כרך ג) ע׳ א׳רנג; סה״מ תרע״ח ע׳ רפג. ועוד.

17) ברכה לג, ד.

18) ונוגע להלכה — ראה סנהדרין נט, א.

19) כידוע ש„תינוק בן יום אחד . . נוחל ומנחיל״ (משנה נדה מג, סע״ג ואילך. רמב״ם הל׳ נחלות ספ״א).

20) ולהעיר מהדין שבמקום שאין בן הבת יורשת (רמב״ם שם ה״ג).

21) שאינו אפילו בדרגת „בר שית״ (ראה כתובות נ, א. ב״ח לטור יו״ד סי׳ רמה (ד״ה מכניסין). הל׳ ת״ת לאדה״ז פ״א קו״א סק״א) וכ״ש וק״ו שהוא למטה מגדול בשנים.

22) כמדובר כמ״פ (ראה שיחת ש״פ וישב — לעיל ע׳ 157. ושי״נ), שהחידוש דתורת חסידות חב״ד הוא — הבנת רזין דרזין דאורייתא באופן שיתפרנסון מיני׳ אפילו בשכל דנה״ב.

מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים".

שטעלט זיך די שטורעמ'דיקע קשיא: ווי קען מען זיך שטארקן („חזק חזק ונתחזק") דערמיט וואס 1) „וימת יוסף", און 2) וואס ער איז געבליבן — „במצרים", „ערות הארץ"[23] — א ירידה הכי תחתונה, ועד כדי כך אז יעקב האט געזאגט „אל נא תקברני במצרים . . ונשאתני ממצרים", אפילו ניט אויף א זמן קצר. און 3) געבליבן ניט באופן עראי, נאר באופן קבוע ולדורות.

ולהעיר — „ויחנטו אותו ויישם בארון", „ויחנטו אותו" איז בפשטות בכדי באווארענען אז גופו (כולל הבשר וכו') זאל בלייבן קיים בשלימות[24] (און רמה ותולעה[25] זאלן אים ניט קענען אנ־רירן[26]), און נאכמער — „ויישם בארון", וואס איז מדגיש נאך א שטארקערע קביעות[27]; און ערשט לאחרי א ריבוי שנים וועט מקויים ווערן בקשת יוסף „והעליתם את עצמותי מזה"[28], און נאכ־מער: נאר „עצמותי", אן די בשר וכו' (משא"כ במצרים איז געווען „ויחנטו אותו גו'", די עצמות מיט די בשר וכו')[29]?!

נאכמער: בשלמא אויב דער סיום וואלט געווען מיט דעם איין פסוק שלפנ"ז — שבועת יוסף „ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב גו' והעליתם את עצמותי מזה" — וואלט געווען (קצת) מובן ווי מ'קען זיך דערמיט שטארקן, ווייל דאס רעדט זיך וועגן די הבטחה אז אידן וועלן סוף סוף ארויס פון גלות און מעלה זיין אויך עצמות של יוסף; אבער דער פסוק האחרון ממש, „וימת יוסף גו' ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים" — רעדט זיך פונקט בכיוון הפכי, ווי ניט קוקנדיק אויף דער הבטחה אז „אלקים פקוד יפקוד אתכם גו' והעליתם את עצמותי", איז בינתיים געווען „וימת יוסף גו' ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים"!

---

23) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד בסופו.

24) כי חניטה היא „בגין לקיימא גופא", ויעקב „בתר דאשתלים דא קיימא גופא שלים זמנין סגיאין . . בקיומא בגופא ונפשא, כגוונא דא ליוסף . . בקיומא דגופא דכתיב ויחנטו אותו כו'" (זהר סוף פרשתנו). וראה ש"ך עה"ת פרשתנו (נ, ב) „החניטה היא לקיים הבשר שלא יכלה ויהי' הגוף קיים כאלו הוא חי". וראה צרור המור עה"פ שם.

25) ראה אבות רפ"ג.

26) כדי שלא ישלוט רימה בבשרו (מדרש שכל טוב פרשתנו עה"פ (שם) ויחנטו הרופאים את ישראל).

27) ובפרט ע"פ דברי חז"ל (סוטה יג, א): ארון של מתכת עשו לו (ליוסף) מצרים וקבעוהו בנילוס הנהר כדי שיתברכו מימיו.

28) פרשתנו נ, כה.

29) ראה סוטה יג, ב: מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו, מפני שלא מיחה בכבוד אביו כו'. וראה ראב"ע בשלח יג, יט. ש"ך עה"ת סוף פרשתנו. בשלח שם. — וצ"ע כיון שויחנטו אותו (לקיים הבשר) ויישם בארון*. ועכצ"ל שרק נקרא עצמות**, אבל הארון וכל אשר בו, גם הבשר, נקבר בשכם. — וראה לקמן הערה 56.

---

*) הש"ך (בשלח שם) כותב שזה הי' העונש על ששמע כו' שנתאכל הבשר למירוק. ועפ"ז צע"ג לשון הגמרא „נקרא עצמות". דעיקר חסר מן הספר, דהרי נקרא עצמות מפני שנעשה עצמות, וזה דנעשה עצמות הוא מפני ששמע כו'.

ולהעיר גם מזהר שבהערה 24. וכבר העירו (נצו"ז לזהר שם) שצ"ע במ"ש בשו"ת החת"ס יו"ד סשל"ו, שחנטו יוסף כדרך כל החונטים (שלא נשאר שלם) וע"כ נקרא עצמות יוסף.

**) וכן משמע בחדא"ג מהרש"א שם. עיון יעקב לעין יעקב שם.

ה. וי"ל דעם ביאור בכל זה — ווי ס'איז פאַרשטאַנדיק אויך פאַר אַ פשוט שבפשוטים, און פאַר אַ בן חמש למקרא וכיו"ב:

ס'איז מובן בפשטות (אפילו פאַר אַ קליין קינד) אַז איידער אידן גייען אַריין אין גלות — דאַרפן זיי האָבן חיזוק ונתינת כח, בכדי קענען ביישטיין די נסיונות פון גלות, און בלייבן גאַנץ אין זייער אמונה און זייער לימוד התורה וקיום המצוות ועבודת ה' בכלל.

דעריבער איז פאַרשטאַנדיק אַז איידער מ'קומט צו „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" — די ירידה עיקרית אין גלות מצרים[30] — דאַרף מען אָנקומען צו ספּעציעלע חיזוק און כחות בכדי קענען עם דורכגיין.

און דאָס איז דער תוכן כללי פון ספר בראשית (וואָס קומט פאַר ספר שמות) — „ספר[31] הישר . . זה ספר אברהם יצחק ויעקב (והשבטים[32]) שנקראו ישרים" — וועגן די עבודת האבות, אַלס הכנה ונתינת כח וחיזוק לעבודת הבנים — „מעשה אבות סימן לבנים"[33] — בעיקר בשעת די בנים זיינען יורד אין גלות. כולל אויך די הבטחות של הקב"ה צו די אבות (ובמיוחד בא ברית בין הבתרים), אַז די אידן וועלן אַרויסגיין פון גלות און צוקומען צו נאָך אַ העכערע עלי' — „ואחרי כן יצאו ברכוש גדול"[34].

און וואָס מערער אין ספר בראשית, אַלץ שטאַרקער איז דער חיזוק און די כחות וואָס מ'גיט די אידן וואָס וועלן שפּעטער זיין אין גלות מצרים. ביז צו דעם סיום הספר — פ' ויחי, וואו עס רעדט זיך וועגן ברכת יעקב להשבטים, אַ ברכה והמשכה ונתינת כח צו יעדערען פון די שבטים במיוחד און צו אַלע שבטים צוזאַמען[35],

ביז מ'קומט צום סיום הפרשה — וואו יוסף איז מחזק די אידן נאָכמער בפירוש און נאָך שטאַרקער: „ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב גו'", במילא זאָלן זיי ניט פאַלן אונטערן יאָך פון גלות.

ביז — בסיום הפרשה ממש (דעם פסוק האחרון), „וימת יוסף גו' ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים" — וואָס דאָס איז גאָר דער שטאַרקסטער חיזוק ונתינת כח צו די אידן זייענדיק אין גלות:

נוסף לזה וואָס זיי האָבן דעם כח פון „מעשה אבות סימן לבנים", און נוסף אויף די הבטחות של הקב"ה לאברהם יצחק ויעקב, און הבטחת יוסף לבני ישראל („ואלקים פקוד גו'") — באַקומען אידן אין גלות עצמו אַ מציאות בפועל וואָס שטאַרקט זיי און העלפט זיי ביישטיין דעם חושך כפול ומכופל[36]:

---

30) לאחרי ש„וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא" (שמות א, ו), ו„כל זמן שהי' אחד מהם קיים מאותן שירדו למצרים לא שעבדו המצרים בישראל" (שמו"ר פ"א, ח). וראה שמו"ר (שם, ד) „הבאים מצרימה . . כאילו אותו היום נכנסו למצרים". וראה תו"א ר"פ שמות ע"ד הב' ירידות במצרים, בפ' ויגש ובפ' שמות.

31) ע"ז כה, א. וראה תו"ח לך פג, סע"ג ואילך. פד, ד ואילך. חיי שרה קלה, ב ואילך.

32) תו"ח לך פד, ד. וראה תו"ח חיי שרה שם.

33) ראה תנחומא לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך יב, ו. יב, י. יד, א. תולדות כו, א. וישלח לב, ד. סוף פרשתנו.

34) לך טו, יד.

35) פרש"י בפרשתנו מט, ס"פ כח.

36) ראה זהר פרשתנו רכב, כ (ובמק"מ ואור החמה שם). ש"ך עה"ת פרשתנו (מז, כט — ד"ה ועד"ה קרא). וראה בכ"ז — לקו"ש חכ"ה ע' 272-3. ח"ל ע' 255.

די מציאות פון יוסף וואָס געפינט זיך גאַנצערהייט מיט זיי צוזאַמען אין גלות מצרים, און ניט בלויז באופן עראי, נאָר באופן קבוע ובשלימות — מיט זיינע עצמות ובשר וכו' — „ויחנטו אותו", און „ויישם בארון במצרים"[37], וואָס דאָס שטאַרקט אידן אַז זיי זאָלן קענען סובל זיין גלות[38], און נאָכמער — שולט זיין איבער גלות, בדוגמת ובכח דיוסף ש„בלעדיך[39] לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים", און דורך גלות צוקומען צו אַן עילוי נעלה יותר („והעלה אתכם"), און עולה זיין בפועל ממצרים[40] אין ארץ ישראל,

ביז אַז דורך דעם („ויישם בארון במצרים") ווערט נתגלה די פנימיות הכוונה אין פסוק שלאחריו „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה" — „על שם גאולת ישראל נזכרו כאן"[41] — די גאולה וואָס קומט ע"י הירידה.

ו. עפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין יותר דעם תוכן פון „חזק חזק ונתחזק" בסוף ספר בראשית:

די תורה (שהיא נצחית[42]) ווייזט אַן אַ הוראה ברורה פאַר אידן אין אַלע דורות ווי זיי וועלן קענען דורכגיין דעם חושך כפול ומכופל פון גלות:

כשם ווי דער סדר איז געווען בא גלות מצרים, אַז נאָך איידער מ'איז אַריין אין גלות האָט מען באַקומען כחות וחיזוק צו דורכגיין עם — אַזוי איז דאָס ביי אַלע גליות — וואָס כל הגליות (מלכיות) נקראות על שם מצרים[43], ו„כימי[44] צאתך מארץ מצרים אראנו גו'"[45], אַז איידער מ'גייט אַריין אין גלות — „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה", כולל די אייניקלעך און אור־אייניקלעך פון די יורדי מצרים — באַקומט מען אַלע כחות און חיזוק צו קענען סובל זיין גלות, און קענען לערנען תורה און מקיים זיין מצוות בהידור מיטן גאַנצן תוקף,

אנהויבנדיק פון די כחות וואָס ווערן נמשך ע"י „מעשה אבות" (וואָס זיינען „סימן לבנים"), און די הבטחות של הקב"ה, ביז די הבטחה של יוסף „ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת",

ביז דעם שטאַרקסטן חיזוק — אַז יוסף געפינט זיך מיט אידן אין גלות, „ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים".

ובכדי דאָס נאָכמער אונטערשטרייכן ובגלוי — זיינען אַלע אידן אין שול מכריז בסיום ספר בראשית, ותיכף לאחרי דעם פסוק האחרון „וימת יוסף גו' ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים"

---

37) ראה זהר סוף פרשתנו ע"ד העילוי ד„ויישם בארון" (ובתרי יודי"ן). וראה סוטה יג, סע"א: כל אותן שנים שהיו ישראל במדבר היו שני ארונות הללו אחד של מת (יוסף) ואחד של שכינה מהלכין זה עם זה כו'. וראה אוה"ת (יהל אור) לתהלים ע' תמב ואילך.

38) ראה אור החמה שם: לא יוכלו ישראל לסבול הגלות אלא עם השכינה בתוכם והשכינה צריכה יחוד עם יסוד סוד יוסף ולזה הוצרך שלא יעלוהו.

וכלשון הש"ך שם: אמר יעקב ליוסף „אתה צריך שתגן עליהם כו' ואתה צריך למשוך להם חן וחסד כל זמן שהם בגלות וללכת עמהם ולמשכם במדבר כו'".

39) מקץ מא, מד.

40) וגם בהיותם במדבר העמים (לאחרי גאולת מצרים) הלכו ביחד ובכח ארון יוסף — ראה הערה 37. ש"ך שבהערה 38.

41) שמו"ר פ"א, ה.

42) ראה תניא רפי"ז. ובכ"מ.

43) ב"ר פט"ז, ד.

44) מיכה ז, טו.

45) ומובן גם לבן חמש שגלות מצרים הו"ע כללי ולדורות — כי בקידוש של שבת ויו"ט ובכמה תפלות אומרים „זכר ליציאת מצרים".

— „חזק חזק ונתחזק": שטאַרקט זיך דערמיט וואָס יוסף געפינט זיך מיט אונז אין גלות, מיט זיינע עצמות ובשר וכו'!

ביז אַז אויך אנשים פשוטים און אויך קינדער זיינען אַזוי מכריז, און זיי פאַר־שטייען אויך דעם חיזוק הכי גדול שבזה — און זיי שטאַרקן און מינטערן איינעם דעם צווייטן, „חזק חזק ונתחזק", און מיט וואָס — דערמיט וואָס „וימת יוסף גו' ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים", יוסף געפינט זיך גאַנצערהייט אין גלות מיט אידן!

ובמילא גיט דאָס אַריין אַ חיזוק אין די עבודה פון אידן נאָך זייענדיק אין גלות — אין זייער לימוד התורה וקיום המצוות בהידור (כפשטות הפירוש אין „חזק חזק ונתחזק" — חיזוק אין תורה, וואָס איז פון די ארבעה וואָס „צריכין חיזוק", „שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו", כנ"ל ס"א).

ז. ובאם הדברים אמורים אין אַלע דורות פון גלות — עאכו"כ בדורנו זה, דרא דעקבתא דמשיחא, וואָס מצד ירידת הדורות (בהבנה והשגה בתורה וכו') האָט דער אויבערשטער בחסדו הגדול אַנגעוויזן אידן הוראות גלויות כו' [נוסף לזה וואָס אַ איד דאַרף אַליין זיך משתדל זיין געפינען אַ רמז פון יעדער זאַך בנוגע לעבודתו[46]]:

שמו (הראשון) פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא דורנו (בדוגמא ווי יוסף איז גע־ווען נשיא בדורו) — איז יוסף, און עבודתו פון נשיא דורנו איז בדומה בכמה פרטים לעבודת יוסף[47],

אָנהויבנדיק פון די עבודה המרומזת בשמו „יוסף" — „יוסף ה' לי בן אחר"[48], כידוע הפירוש בזה[49], אַז יוסף מאַכט (אויך) פון „אחר" אַ „בן" — וואָס דאָס גייט (כפשוט — אויך) אויף די כללות העבודה פון הפצת המעינות חוצה ביז אין חוצה שאין חוצה ממנה, און מאַכן פון „אחר" (חוצה) אַ „בן" להקב"ה.

ביז — מאַכן אַזאַ „בן" וואָס איז נאָך העכער פאַר יוסף אַליין (כביכול) — „בנימין", „שהוא לבדו נולד בארץ כנען"[50] (משא"כ יוסף ושאר השבטים נולדו בחוץ לארץ).

ביז אַז ביי אים איז געווען אַ חידוש (לגבי שאר כל השבטים) אַז ער האָט גע־האַט צוויי נעמען („בן אוני", און „בנימין"). און געבליבן (נקבע) באַ איי־נעם.

און נאָכמער: ניט קוקנדיק אויף דעם וואָס רחל האָט אים אָנגערופן בשם „בן אוני"[51], האָט אים יעקב אָנגערופן[52] בשם „בנימין"[51], און דאָס איז געבליבן שמו עד סוף כל הדורות — אַ חידוש וואָס איז ניט געווען באַ שאר השבטים. ד. ה. אַז אפילו אויב ס'איז דאָ אַ קס"ד אַז ער

---

46) ראה בארוכה במס' ברכות (נה, ב ואילך) — לימודים בעבודת האדם מכל מיני מאורעות בחיי האדם, ואפילו מחלומות. לדוגמא: השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה.

47) ראה בארוכה לקו"ש ח"ג ע' 835 ואילך. ועוד. וראה ס' השיחות תש"ה ע' 82.

48) ויצא ל, כד.

49) אוה"ת ויצא רכ, א ואילך [בביאור הב"ר פע"ג, ו]. פרשתנו שפו, א ואילך. שצ, א ואילך. שצז, ב ואילך. ועוד.

50) פרש"י וישלח לה, יח.

51) וישלח שם.

52) תיכף כשנולד — כפשטות הכתוב. וכן בנוגע לשאר השבטים — משמע מפשטות הכתובים שנקראו בשמם תיכף כשנולדו, ולא בעת הכניסה לבריתו של א"א. וצריך חיפוש בספרים.

איז „בן אוני" — טוט אויף יעקב אז עס ווערט אַ „בן ימין", אַזוי אַז עס ווערט בטל די קס"ד, און ער ווערט אַלעמאָל אָנגערופן (ויתרה מזה איין אײן וואָרט דוקא) „בנימין" בלי שום קס"ד אחרת[53].

זעט מען אַז מנוחתו־כבוד פון כ"ק מו"ח אדמו"ר (יוסף שבדורנו) — איז צוזאַמען מיט אונז אין גלות, בחצי כדור התחתון[54] — „ויישם בארון במצרים"!

און דער טעם לזה איז — בכדי דער־מיט זאָל זיין „חזק חזק ונתחזק", אַז אידן אין חושך כפול ומכופל פון דרא דעקבתא דמשיחא, זאָלן זיך שטאַרקן, און נאָכאַמאָל שטאַרקן, און ווידער־אַמאָל שטאַרקן דערמיט וואָס „יוסף", מיט זיינע עצמות, כולל אויך בפירושו (הפנימי ד„עצמות" מלשון) עצמיות, עצמותו (ומהות) דיוסף[55], נוסף אויף זיין בשר וכו'[56] — געפינט זיך מיט אונז אין גלות[57]!

במילא האָט מען ניט וואָס צו נתפעל ווערן פון גלות, און מ'האַלט זיך שטאַרק און פעסט אין ביישטיין אַלע נסיונות והעלמות והסתרים פון גלות וואָס קענען שטערן צו לימוד התורה וקיום המצוות, כולל ובמיוחד — די עבודה והליכה ב„דרך ישרה אשר הורנו מדרכיו . . (ו)אורחותיו"[58] פון „יוסף" שבדורנו — וואָס דורך דעם באַווייזט מען אַז „זרעו בחיים" במילא „אף הוא בחיים"[59] — די עבודה פון הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות חוצה, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנה (מאַכן פון „אחר" אַ „בן").

ח. וואָס כל זה איז אפילו ווען עס וואָלט נאָך געבליבן אַ ריבוי עבודה אין זמן הגלות; עאכו"כ לאחרי ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען[60] לפני כו"כ שנים — אַז איצטער פאָדערט זיך נאָר די עבודה פון „עמדו הכן כולכם", שטיין בתוקף („עמדו"), און באופן פון „הכן", און אַלע צוזאַמען באחדות („כולכם"), וואָרום מ'האָט שוין אַלץ פאַרענדיקט און ס'איז געבליבן מערניט ווי „צופוצן די קנעפּלעך"[61], מ'האָט שוין די „קנעפּ־לעך", און זיי זיינען משמש תפקידם (צו מחבר זיין צד הימין וצד השמאל של הלבוש ובהעלאת הימין על השמאל[62]), עס איז נאָר געבליבן צופוצן איין קנעפּל אָדער צוויי קנעפּלעך וכיו"ב, ד. ה. אַראָפּבלאָזן די שטויב („דאָסט"[63] — ווי מען זאָגט אין שפת המדינה) פון דעם קנעפּל, בכדי זיין בתכלית השלימות, בתכלית ההידור והיופי, לקבל פני משיח צדקנו.

---

53) ולא צריכים לשלול אפילו שכל הקורא בנימין „בן אוני" כו' — ע"ד השלילה דכל הקורא לאברהם אברם כו' (ברכות יג, א).

54) להעיר ממכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר ע"ד חצי כדור התחתון — סה"מ תש"ח ע' 232 ואילך. אגרות קודש שלו ח"ב ע' תצב ואילך.

55) מגלה עמוקות אופן יז (עה"פ בשלח יג, יט). וראה אוה"ת בשלח (כרך ז) ע' ב'תרסג.

56) כלומר, לא רק שלימות העצמיות, אלא גם שלימות הגילוי וההתפשטות כו'.

ולהעיר מפתגם כ"ק אדמו"ר נ"ע: איך וועל גאַנץ זיין . . מיט מיין עצמיות . . איך וועל גאַנץ זיין מיט מיין התפשטות (ס' השיחות תורת שלום ע' 248).

57) ומצד נשמתו כו' — הרי אדרבה: אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי (זח"ג עא, ב (וראה שם ע, ב). . אגה"ק סי' זך וביאורו).

58) ל' אדה"ז באגה"ק שם (קמו, ב).

59) תענית ה, ב.

60) במכתבו מכ"ז אד"ר תרח"ץ (נדפס בסה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אגרות־קודש שלו ח"ד ע' רעט).

61) שיחת שמח"ת תרפ"ט.

62) ראה גם שיחת ה' טבת שנה זו.

63) וי"ל הרמז ע"ד הצחות: ר"ת דא סטרא (אחרא).

גיט דאָס אידן אין גלות נאָכמער חיזוק, ווייסנדיק אַז מ'שטייט אין די לעצטע רגעים פון גלות און ס'איז נאָר געבליבן „צופוצן די קנעפּלעך", און אויך אויף דעם האָט מען דעם סיוע וחיזוק פון „ויישם (יוסף) בארון במצרים".

עאכו"כ בשעת מ'שטייט בתוך השלושים ימי הכנה[64] לפני עשירי בשבט („שלשים יום לפני החג"[65]), דער יום ההילולא פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, „יוסף" של דורנו — ווען „כל[66] מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", „מתגלה[67] ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל[68] ישועות בקרב הארץ".

ט. דער לימוד דערפון בנוגע לפועל:

שטייענדיק אין דעם דור פון כ"ק מו"ח אדמו"ר — ווען מ'האָט „יוסף" צוזאַמען מיט אונז (ובפרט דורך „זרעו בחיים"), ובפרט שטייענדיק בתוך השלשים יום לפני עשירי בשבט — דאַרף זיין „חזק חזק ונתחזק" אין דער עבודה פון אָפּטאָן די לעצטע שיריים פון „צופוצן די קנעפּלעך", דורך דעם וואָס יעדער איד, אנשים נשים וטף, איז נאָכמער מוסיף אין לימוד התורה וקיום המצוות, ובכללות — אין די שלשה עמודים שעליהם העולם עומד, תורה עבודה וגמילות חסדים, און אויך — זיין „נרות להאיר", דורך הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות חוצה.

ובמיוחד — דורך טאָן אין די אַלע ענינים באופן של קביעות אע"פ וואָס מ'געפינט זיך נאָך אין גלות — דורך מאַכן פון דעם אייגענעם בית פרטי וחדר פרטי — אַ „בית כללי", אַ „בית ועד לחכמים"[69], בית תורה תפלה וגמ"ח[70], ביז אַ „בית כללי" צו דעם כלל הכי ראשון — דער אויבערשטער אליין, דורך דעם וואָס אַ איד שטעלט צו „פרנסתי"[71] (של הקב"ה), וואָס „פרנסה" באַשטייט פון מזון לבוש[72] ובית — אַז פון זיין „מזון" און „לבוש" און „בית" מאַכט אַ איד „מזון", „לבוש" און „בית" כביכול של הקב"ה, דורך אויסנוצן זיי אויף תורה עבודה וגמ"ח (וועלכע זיינען כנגד מזון לבוש ובית[73]).

און בכדי צוגעבן נאָכמער חיזוק אין דער עבודה און קענען מנצח זיין און מהפך זיין דעם יצר שהיפך הטוב —

---

64) דדבר חשוב צריך הכנה עד להכנה דרבה (ראה ביצה ב, ב. ד, א. אנציקלופדי' תלמודית ערך הזמנה (א). ועוד).

65) ע"ד פסחים ד, סע"א. וש"נ.

66) אגה"ק סי' זך (קמז, א־ב). וראה סידור שער הל"ג בעומר (דש, ב־ג). ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י: תקס"ד (סה"מ תקס"ד ע' קד); מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' תרסו ואילך. ד"ה הנ"ל תרנ"ד: עטר"ת. ועוד.

67) אגה"ק סכ"ח (קמח, א).

68) תהלים עד, יב.

69) אבות פ"א מ"ד.

70) ראה שיחות שנה זו: יום שמח"ת (לעיל ע' 35 ואילך); ש"פ נח (לעיל ע' 44 ואילך); ש"פ חיי שרה (לעיל ע' 95 ואילך); נר ה', נר ו' ונר ז' דחנוכה (לעיל ע' 177 ואילך); ה־י"ב טבת. ועוד.

71) ראה שהש"ר עה"פ א, ט. וכמחז"ל ישראל מפרנסים לאביהם שבשמים (ראה זח"ג ז, ב. יל"ש פקודי רמז תיח). וראה מאמרים שבהערה הבאה.

72) ראה אוה"ת דברים כרך ה ע' ב'מה ואילך. סה"מ תרנ"ה ע' רלג ואילך. תרנ"ז ע' רחצ ואילך. ועוד.

73) במאמרים שבהערה הקודמת מפורש ש„פרנסה" כולל מזון ולבוש, והם כוללים הג' עמודים דתורה (מזון ולבוש) תפלה (מזון) וצדקה (לבוש). אבל בכ"מ מבואר שצרכי האדם נחלקים לג', מזון לבוש ובית (לקו"ת ס"פ ברכה. ועוד), והם כנגד תורה (בית) תפלה (מזון) וצדקה (לבוש) — ראה תו"ח ויקהל תרכז, סע"א ואילך. ועוד.

דארף מען עס אויך פארבינדן מיט קיום הוראת המשנה[74] „עשה לך רב"[75], און זיך צונויפרעדן מיט דעם „רב" וועגן זיין מצב בעבודתו הפרטית והכללית, אין די שלשה עמודים פון תורה עבודה וגמ"ח, און מאכן פון זיין בית וחדר א בית תורה תפלה וגמ"ח.

ובכל זה קומט צו א הדגשה מיוחדת — ווי מ'האט מציע געווען[76], אז אלס הכנה צו עשירי בשבט, זאל כל אחד ואחת מוסיף זיין אין לימוד התורה ונתינת הצדקה, און זיך צונויפרעדן אין דעם מיט זיין „רב", און כדאי ונכון אז במשך די שלשים ימי ההכנה זאל כאו"א אויך דורכגיין „בחינות" בא זיין „רב", און אין דעם גופא — דריי בחינות, לאחרי כל עשרה ימים, בכדי צו וויסן ווי און וויפל ער האט זיך צוגעגרייט צו עשירי בשבט: די ערשטע בחינה — בעשרים בטבת[77], די צווייטע בחינה — בראש חודש שבט[78], און די דריטע בחינה — בעשירי בשבט, „העשירי יהי' קודש"[79].

[ויש להוסיף, אז אפילו אויב ס'איז דא אזא וואס האט נאך ניט אויסגענוצט די ימי הכנה כדבעי למיעבד[80] — איז נוסף לזה וואס ער דארף אליין צוגעבן דערנאך ובאופן פון „כפליים לתושי'"[81], האט ער אין דעם אויך אן עזר וסיוע פון די אידן וואס האבן יע אויסגענוצט די ערשטע ימי הכנה כדבעי למיעבד[82]].

ויהי"ר אז עס זאל מקויים ווערן די בקשה (ווי דער רבי (מהורש"ב) נ"ע האט געשריבן אין א פדיון) — „שיפעלו הדברים בי ובהשומעים", כולל „השומעים" — ניט אזוי הערן מיט די אזניים, נאר „דערהערן"[83] (בפנימיות), כולל אויך — דערהערן דעם „קול ילד בוכה"[84], בא זיך אליין, און אין „חוצה", און מאכן פון דעם „אחר" שבחוץ א „בן".

י. און דורך דעם וואס מ'פארענדיקט די לעצטע קליינינקייטן אין „צופוצן די קנעפלעך" — וועט מען גלייך ארויסגיין פון גלות,

---

74) אבות פ"א מ"ו. שם מט"ז.

75) ראה שיחות: ש"פ דברים תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 247), ש"פ נח וש"פ וירא (לעיל ע' 44 ואילך; ע' 7-56; ע' 70 ואילך). ועוד.

76) שיחת י"ב טבת (לעיל ע' 244 ואילך).

77) יום סגולה — יום הילולא דהרמב"ם (תולדות הרמב"ם שנדפסו בשו"ת ברכת אברהם (לר"א בן הרמב"ם) — מכתי' ר' דוד הנגיד נכד הרמב"ם. שם הגדולים להחיד"א מערכת גדולים ערך רמב"ם בסופו. ועוד).

78) יום סגולה — „בעשתי עשר חודש באחד לחודש גו' הואיל משה באר את התורה גו'" (דברים א, ג-ה).

79) בחוקותי כז, לב. וראה בכורות נח, ב. זח"ב רעא, א.

80) ראה כתובות סז, רע"א.

81) ע"פ איוב יא, ו. שמו"ר פמ"ו, א.

82) כי „כל ישראל ערבים זה בזה" (שבועות לט, סע"א). ועד שכל א' מישראל בכל בוקר מכניס עצמו בהכלל ע"י אמירת „הריני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך" (שער הכוונות בתחלתו. פע"ח שער עולם העשי' פ"א. וראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר — נדפס בסה"מ תש"ט ע' 99. אגרות קודש שלו ח"ג ע' קמג).

ולהעיר מהדין דמי שאנוס שאין יכול לבוא לביהכנ"ס להתפלל עם הצבור יש לו לכוין להתפלל בשעה שהצבור מתפללין בביהכנ"ס שהוא עת רצון (טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח ס"צ ס"ט (ס"י)).

וי"ל שכן הוא בנוגע לתורה וצדקה (כללות כל המצוות) — שגם בהם עילוי כשהוא „בעשרה" (אגה"ק סכ"ג) — דמי שאנוס ואינו יכול לעסוק בתורה או ליתן צדקה בציבור, יש לו לכוין ללמוד וליתן צדקה בשעה שהצבור לומדים תורה ונותנים צדקה.

83) ראה סה"מ תש"ח ע' 252 ואילך. ועוד.

84) ראה הקדמה לסה"מ תש"ב. לקו"ש ח"ו ע' 264 ואילך. ועוד.

וואָרום אע"פ וואָס בזמן הגלות גע־פינט זיך יוסף צוזאַמען מיט אידן („ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים"), האָט אָבער יוסף מבטיח געווען אַז דער־נאָך וועט זיכער זיין „ואלקים פקוד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב", און דעמולט וועט זיין „והעליתם את עצמותי מזה" —

אַזוי וועט אויך זיין בדורנו זה, אַז אע"פ וואָס כ"ק מו"ח אדמו"ר געפינט זיך מיט אונז אין גלות און גיט אונז חיזוק — האָט מען אָבער די הבטחה אַז „ואלקים פקוד יפקוד[85] אתכם והעלה אתכם גו'", צוזאַמען מיט „עצמותי" „ועצמות" של „יוסף"[86],

און נאָכמער — „הקיצו ורננו שוכני עפר"[87], ויוסף וכל השבטים בתוכם. וכ"ק מו"ח אדמו"ר בתוכם.

און אדרבה: איצטער דאַרף מען שוין ניט וואַרטן אַ משך זמן ביז עס ווערט „והעלה אתכם", וואָרום נוסף לזה וואָס „כלו כל הקיצין ואין הדבר תלוי אלא בתשובה"[88], און זיכער האָט מען תשובה געטאָן, וואָס אפילו דורך הרהור תשובה בלבד ווערט מען אַ צדיק גמור[89] — האָט „יוסף" שבדורנו מעיד געווען כו"כ שנים לפני זה אַז ס'איז שוין אַלץ מוכן,

און מ'דאַרף נאָר „צופוצן די קנעפּ־לעך", מ'דאַרף נאָר האָבן נאָך איין בלאָז אָפּצובלאָזן די „דאַסט" פון דעם קנעפּל, און זיכער אַז זינט דעמולט האָט מען פאַרענדיקט „צופוצן די קנעפּלעך", דאַרף שוין די גאולה קומען תיכף ומיד ממש.

און אע"פ וואָס מ'האָט מיט זיך „יוסף" אין גלות („ויישם בארון במצרים"), איז די כוונה פון די ירידה אין גלות איז בכדי צוקומען צו נאָך אַ העכערע עלי',

כמובן פון דעם וואָס די גמרא[90] זאָגט בנוגע צו גלות מצרים, „שלא יאמר אותו צדיק (אברהם) ועבדום וענו אותם[91] קיים בהם, ואחרי כן יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם" — דלכאורה אינו מובן כלל: בשעת אַ בן (עאכו"כ אַ בן יחיד) האָט צער, איז אפילו אַן אב גשמי (בשר ודם) וועט טאָן כל התלוי בו אים העלפן, און דערביי ניט נתפעל ווערן וואָס „יאמר אותו צדיק", עאכו"כ אבינו שב־שמים?!

מוז מען זאָגן, אַז כוונתו של הקב"ה אין גלות מצרים איז לטובתם של בניו, אַז דורך דעם זאָל בא זיי צוקומען נאָך אַ גרעסערער עילוי („רכוש גדול") —

אעפ"כ איז די שאלה: וויפל איז דער שיעור?! „עד מתי", „עד מתי קץ הפלאות"[92], „עד מתי . . יחרף צר"[93]?!

אפילו אַן אב בשר ודם וואָלט ניט גע־קענט סובל זיין אַז זיין בן יחיד געפינט זיך אין גלות ובפרט מער פון נײַנצן הונדערט יאָר, און בפרט נאָך אַז צוזאַ־מען מיט אים געפינען זיך אַלע אידן פון

85) ראה מדרש הגדול כאן: פקד בימי משה יפקוד בימי המלך המשיח.

86) ויש לומר לימוד נפלא ואחריות גדולה בזה — ש„יוסף" בדורנו „משביע" ונתן לנו הכח (כידוע ששבועה הוא גם נתינת כח — ראה קיצורים והערות לתניא ע' נ. קונטרס ומעין מ"ד פ"א) לסיים „צחצוח הכפתורים" וכו' ולהביא הגאולה ולהעלות גם „עצמות" (עצמיות) שלו!

87) ישעי' כו, יט.

88) סנהדרין צז, ב.

89) קידושין מט, ב. שו"ע אה"ע סל"ח סל"א.

90) ברכות ט, סע"א ואילך.

91) לך טו, יג.

92) דניאל יב, ו.

93) תהלים עד, י.

אלע דורות שלפנ"ז ושלאח"ז אין גלות — עאכו"כ אבינו שבשמים האט דער־פון צער גדול (כביכול). ובפרט אז צוזא־מען מיט „בכל צרתם לו צר"[94], איז אויך „שכינתא בגלותא"[95]...

דעריבער דארפן אידן שרייען און מאנען די גאולה (ווי גערעדט כמ"פ[96] פון פוסקים[97] וכו'), און ווי מ'זאגט בתפלת כל יום — וג' פעמים ביום — „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", (נוסף על) און אויך בשבת ויו"ט — „ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", וואס דערביי דארף מען מכוון זיין פירוש המלות, און (פירוש המלות) ווי א בשר ודם פארשטייט עס (לא די כלל ווי א מלאך פארשטייט עס . . .) — „ותחזינה עינינו", אונזערע אויגן וועלן זען, „בשובך לציון", ווי דו, דער אויבערשטער, קערסט זיך אום אין ציון, ציון בפשטות, און „ברחמים" דוקא!

און אין דער לעצטער תפלה — וואס הקב"ה איז מתאוה לתפלתן של צדיקים[98] (ועמך כולם צדיקים[99]),

ובפרט דורך דעם וואס מ'איז אויך מוסיף „גדולה לגימה שמקרבת"[100], מ'זאגט „לחיים" אויף א כוס יין, איז דאס נאכמער מקרב אידן צום צווייטן[101], און במילא — אויך נאכמער מקרב די גאולה (וואס איז תלוי באהבת ישראל, ביטול סיבת הגלות[102]) —

טוען אידן אויף אז עס קומט גלייך די גאולה, „מיד הן נגאלין"[103], „מיד" נאך שנעלער פאר „כהרף"[104] עין"!

---

94) ישעי' סג, ט. וראה תענית טז, א. זח"א קכ, ב. ועוד.

95) ראה מגילה כט, א. זהר ח"א שם. ח"ג ד, ב. סו, סע"א. עה, סע"א. צ, ב. קצז, ב. ועוד.

96) לקו"ש חי"ל ע' 3-182. שיחת ש"פ ויגש — לעיל ע' 226.

97) נסמנו בשיחות שבהערה הקודמת.

98) יבמות סד, סע"א. ועוד.

99) ישעי' ס, כא. וראה סנהדרין ר"פ חלק.

100) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.

101) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר בקובץ מכתבים שבסו"ס תהלים אהל יוסף יצחק ע' 198 ואילך. אגרות-קודש שלו ח"ג ע' תיג ואילך.

102) ראה יומא ט, ב.

103) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

104) כמ"ש ביצ"מ — מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

משיחות ש"פ ויחי ה'תשמ"ז

א. שבת זו היא „שבת חזק" — ע"ש שבה מסיימים ספר שלם בתורה, ספר בראשית, שהוא ספר הראשון שבתורה (ראשון במעלה וחשיבות, ובמילא, גם ראשון בסדר כפשוטו), וכמנהג ישראל („תורה היא"[1]) שבסיום[2] הספר מכריז כל הקהל בקול רם „חזק חזק ונתחזק".

ותוכן הענין — שסיום ספר בתורה (ובפרט ספר ראשון[3]) נותן חיזוק ותוקף בכל עניניהם של ישראל, החל מעניני התורה, ומזה נמשך גם בעניני העולם, כמאמר[4] „קוב"ה אסתכל באורייתא וברא עלמא", וכן „בר נש מסתכל בה באוריי־תא ומקיים עלמא"[5].

והנה, מכיון שההכרזה „חזק חזק ונתחזק" באה בהמשך ובסמיכות ממש לסיום הספר[6], הרי מובן (א) שעיקר החיזוק נלקח מסיום הספר, היינו, הפסוק האחרון שבו, (ב) ופעולת החיזוק היא, לכל לראש (ובעיקר) בחלק התורה הסמוך לו, התחלת פ' שמות (שקורין בתפלת מנחה דשבת חזק), כדלקמן.

ובהקדמה — שענין זה צריך להיות מובן לא רק ע"פ רזין דרזין דאורייתא, אלא, מרזין דרזין דאורייתא נמשך ומתגלה' עד לאופן הלימוד ע"ד הפשט, באופן המובן גם ל„בן חמש שנים למקרא"[8], דמכיון שכל עניני התורה הם „מורשה קהלת יעקב"[9], היינו, שכל אחד ואחת[10] מישראל יורש הכל, כל התורה כולה, בודאי יכולים וצריכים להסביר לו ענינים אלו לפי־ערך שכלו והבנתו, עד שענין זה יהי' אצלו בבחינת „תורת חיים"[11], הוראה בחיים[12], כידוע[13] פתגם אדמו"ר הזקן (כפי שנתבאר ע"י אדמו"ר האמצעי) שצריכים „לחיות עם הזמן", עד לחיי הגוף כפשוטו[14].

1) תוד"ה נפסל — מנחות ל, ב. וראה בהנסמן בלקו"ש חכ"ב ע' 56 הע' 2.

2) ראה שו"ע או"ח סו"ס קלט ובנ"כ. ובספרי טעמי המנהגים.

3) להעיר מהענין ד„כל התחלות קשות" (כמובא גם בפרש"י על התורה (יתרו יט, ה), פשוטו של מקרא), מכיון שעי"ז נעשה פתיחת הצינור כו' (ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74. ושי"נ).

4) זהר ח"א קלד, סע"א. ח"ב קסא, רע"ב. ח"ג קעח, א. וראה ב"ר בתחלתו.

5) זח"ב שם.

6) ועד כדי כך, שלא ממתינים עד שהעולה לתורה יברך את הברכה שלאחרי', אלא, מנהג ישראל, שמיד בסיום הקריאה, לפני אמירת הברכה, מכריזים „חזק חזק ונתחזק" (ואין בזה הפסק כו').

7) ובפרט לאחרי ש„מותר ומצוה לגלות זאת החכמה" (אגה"ק רסכ"ו), ובאופן ד„יתפרנסון" (תקו"ז ת"ו בסופו), באופן של הבנה והשגה בחב"ד שבנפש (עד לשכל האנושי והטבעי דנה"ב), ובפרט ע"י תורת חסידות חב"ד, עד ש„יפוצו מעינותיך חוצה", שה„מעיינות" עצמם באים באופן של הפצה גם במקום ה„חוצה", חוצה שאין חוצה הימנו, לכאו"א מישראל ממש, עד לילדים קטנים, שהרי כולם צריכים לצאת מהגלות, „בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזהר . . יפקון בי' מן גלותא ברחמים" (זח"ג קכד, ב. אגה"ק שם). ולהעיר גם מזח"א קיח, א: כד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רבייא דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו'.

8) אבות ספ"ה.

9) ברכה לג, ד.

10) שהרי בת יורשת הכל — במקום שאין בן (רמב"ם ריש הל' נחלות).

11) ראה אדר"נ ספל"ד: תורה נקראת חיים.

12) ראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי דהוה סתים כו' חיים דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו'.

13) „היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

14) ראה שיחות ש"פ תבוא, ט"ז אלול תשמ"ו (לקו"ש חכ"ט ע' 280) הערה 6.

ב. סיום ספר בראשית הוא — „וימת יוסף בן מאה ועשר שנים ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים".

ולכאורה, נשאלת שאלה הכי פשוטה גם אצל בן חמש למקרא:

בהתחלת הפרשה מסופר אודות בקשתו של יעקב ליוסף „אל נא תקברני במצרים ושכבתי עם אבותי . . וקברתני בקבורתם"[15], כלומר, הן מצד העילוי ד„וקברתני בקבורתם", „במערה אשר בשדה המכפלה . . שמה קברו את אברהם . . את יצחק גו'"[16], והן מצד החסרון דארץ מצרים, „ערות הארץ"[17], תכלית הירידה.

ואילו בנוגע ליוסף — מדגישים בסיום הפרשה והספר „ויישם בארון במצרים", היינו, לא זו בלבד שלא נקבר במערת המכפלה, וגם לא בארץ ישראל בכלל, אלא עוד זאת, בחוץ לארץ גופא — „במצרים" דוקא, ובזה גופא — „ויחנטו אותו ויישם בארון", פעולה המדגישה את ענין הקביעות[18].

[בפסוק שלפנ"ז נאמר אמנם „וישבע יוסף את בני ישראל לאמר פקד יפקד אלקים אתכם והעליתם את עצמותי מזה", אבל: (א) ענין זה נאמר בפסוק שלפנ"ז, ואילו בפסוק האחרון, סיום הספר, מודגש הענין ד„ויישם בארון במצרים", (ב) „והעליתם את עצמותי מזה" הוא מצד שבועתו של יוסף שנתקיימה בפועל רק לאחר משך זמן ארוך, ואילו בנוגע לפועל מיד — „ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים" באופן של קביעות, ובמשך דורות. (ג) „והעליתם את עצמותי מזה", העצמות בלבד[19], משא"כ „ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים" — השלימות גם דבשר כו'[18]].

ונשאלת השאלה — איזה חיזוק („חזק חזק ונתחזק") לומדים ומקבלים מסיום הספר „ויישם בארון במצרים"?!

ג. וי"ל הביאור בזה — שחיזוק זה קשור, כאמור, עם התחלת פ' שמות, „ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה גו'":

בפ' שמות מתחיל עיקר הענין דגלות מצרים[20], קושי השעבוד כו', כי, אף שהירידה למצרים היתה כבר לפנ"ז, בפ' ויגש[21], הרי, בנוגע לתקופה ההיא נאמר[22] „וישב (ישיבה בשלוה[23]) ישראל

15) פרשתנו מז, כט-ל.

16) שם מט, ל-לא.

17) מקץ מב, ט. שם, יב. וראה קה"ר פ"א, ד (בסופו).

18) „כי החניטה היא לקיים הבשר שלא יכלה ויהי' הגוף קיים כאלו הוא חי" (ש"ך עה"ת פרשתנו ג, ב. עיי"ש בארוכה (סוד הענין כו')), וכן „ויישם בארון", „באופן שלא יגיעו המים אליו בתוך הארון" (פי' תרגום יונתן עה"פ).

19) ראה סוטה יג, ב: מפני מה נקרא יוסף עצמות בחייו, מפני שלא מיחה בכבוד אביו כו'. וראה ראב"ע בשלח יג, יט. ש"ך עה"ת סוף פרשתנו. בשלח שם. — וצ"ע כיון שויחנטו אותו (לקיים הבשר) ויישם בארון*. ועכצ"ל שרק נקרא עצמות, אבל הארון וכל אשר בו, גם הבשר, נקבר בשכם. — וראה לקמן הערה 30.

20) ראה גם לקו"ש ח"ל ע' 249 ואילך.

21) מו, א ואילך.

22) ס"פ ויגש.

23) ע"ד פרש"י ר"פ וישב.

*) הש"ך (בשלח שם) כתב שזה הי' העונש על ששמע כו' שנתאכל הבשר למירוק. ועפ"ז צע"ג לשון הגמרא „**נקרא** עצמות". דעיקר חסר מן הספר, דהרי נקרא עצמות מפני שנעשה עצמות, וזה **דנעשה** עצמות הוא מפני ששמע כו'.

ולהעיר גם מזהר סוף פרשתנו: בתר דאשתלים דא קיימא גופא שלים ומנין סגיאין . . ויעקב . . הוה בקיומא בגופא ונפשא. **כגוונא דא ליוסף . . בקיומא דגופא** דכתיב ויחנטו אותו כו'.

בארץ מצרים בארץ גושן („במיטב הארץ"[24]) ויאחזו בה (לשון אחוזה[25]) ויפרו וירבו מאד", ורק בפ' שמות, לאחרי ש„וימת יוסף וכל אחיו וכל הדור ההוא"[26], אזי, התחיל (עיקר) ענין הגלות, קושי השעבוד כו' (שהרי „כל זמן שאחד מן השבטים קיים לא הי' שעבוד"[27]), החל מהענין ד„הבה נתחכמה לו גו'"[28].

ועפ"ז מובן שלפני התחלת הגלות וקושי השעבוד, יש צורך בנתינת־כח וחיזוק מיוחד — שזהו"ע ד„ויישם בארון במצרים":

יוסף, המפרנס ומכלכל את ישראל[29] — נמצא יחד עם בנ"י, „ויישם בארון במצרים", ובאופן שמציאותו היא בשלימות (לא רק העצמות[30], אלא גם הבשר וכו') גם ע"פ טבע, „ויחנטו אותו ויישם בארון", ונמצא שם באופן של קביעות (עד ליציאת בנ"י מגלות מצרים).

ולכן, לאחרי שמסיימים „ויחנטו אותו ויישם בארון במצרים", מכריזים „חזק חזק ונתחזק"[31] — שזהו החיזוק להמשך ד„הבאים מצרימה", שלא להתפעל מקושי הגלות והשעבוד, מכיון שלא נמצאים בגלות לבד, אלא ביחד עם יוסף.

ובפרט — ש„יוסף" הוא גם ה„מושל בכל ארץ מצרים"[32] (מלכות שהיתה מושלת בכיפה[33]), עד ש„בלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו בכל ארץ מצרים"[34], שמזה מובן, שאף א' אינו יכול להפריע, ח"ו, לבנ"י גם בהיותם בגלות כו'.

ד. והנה, ענין זה מהוה חיזוק בנוגע לכל הגלויות — „כל המלכיות נקראו על שם מצרים כו'"[35], כל הגלויות, עד לגלות האחרון, ובגלות האחרון גופא — עד לימי הגלות האחרונים, עקבתא דמשיחא ממש, דורנו זה ותקופתנו זו.

ואדרבה — מצד הענין דירידת הדורות כו', הרי, בדורנו זה דוקא יש צורך מיוחד בזה, ולכן עשה הקב"ה שכל הוראות התורה (ובנדו"ד, החיזוק ד„ויישם בארון במצרים") יהיו באופן גלוי.

ואכן, מודגש הדבר באופן גלוי לעין כל — שהרי שמו (הראשון) של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו הוא „יוסף", יוסף שבדורנו.

---

24) ויגש מז, ו. שם, יא. פרש"י שם מה, יח.

25) פרש"י ס"פ ויגש. וראה שיחות ש"פ ויגש — לעיל ע' 226־7 ובהערה 120.

26) שמות א, ו.

27) פרש"י וארא ו, טז (משמו"ר פ"א, ח).

28) שמות א, יו"ד.

29) שלכן נקראים כל ישראל על שמו — „נוהג כצאן יוסף" (תהלים פ, ב. פרש"י ומצו"ד עה"פ).

30) כולל הפירוש הפנימי ד„עצמות" — מלשון עצמיות, עצם מציאותו דיוסף (מגלה עמוקות אופן יז (עה"פ בשלח שם). וראה אוה"ת בשלח (כרך ז') ע' ב'תרסג), כלומר, לא רק שלימות העצמיות, אלא גם שלימות הגילוי וההתפשטות כו'.

ולהעיר מפתגם כ"ק אדנ"ע: איך וועל גאַנץ זיין . . מיט מיין עצמיות . . איך וועל גאַנץ זיין מיט מיין התפשטות (סה"ש תורת שלום ע' 248).

31) ורק לאח"ז מברך (העולה לתורה) ברכה שלאחרי' (כנ"ל הערה 6), וי"ל דהיינו שאמירת הברכה קאי גם על הענין ד„חזק חזק ונתחזק", כולל עניית אמן ע"י השומעים, ואדרבה — „גדול העונה אמן יותר מן המברך", בדוגמת נצחון המלחמה ע"י הגבורים (נזיר בסופה).

32) ויגש מה, ח.

33) ראה מכילתא בשלח יד, ה. שמו"ר פט"ו, יו"ד. זח"ב ו, א.

34) מקץ מא, מד.

35) ב"ר פט"ז, ה.

וכמודגש גם בפעולתו ועבודתו, שחידושו העיקרי הו"ע הפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה, באופן ד„באר את התורה", „בשבעים לשון"[36] — שזהו"ע ד„יוסף", „יוסף ה' לי בן אחר"[37], כלומר, להתעסק גם עם יהודים אלו שלולי עבודתו היו (בגלוי) בבחינת „אחר"[38], שגם הם יהיו „בן"[39] (גם בגלוי), ועד ל„בן" הכי נעלה, „בנימין", „בן ימין", שהוא לבדו נולד בארץ ישראל[40] (וי"ל שזהו העילוי דה„אחר" שנעשה „בן" — עבודת התשובה לגבי עבודת הצדיקים[41]).

וזהו"ע ד„ויישם בארון במצרים" המודגש במיוחד בדורנו זה (דור האחרון דגלות שהוא גם דור הראשון דגאולה) — שיוסף שבדורנו, נמצא יחד אתנו עד לרגע האחרון שיוצאים (והוא בכלל, כפשוט) מהגלות, ונותן כח וחיזוק („חזק חזק ונתחזק") שלא להתפעל כלל וכלל מקשיי הגלות, אלא אדרבה — להוסיף ביתר שאת וביתר עוז במעשינו ועבודתינו, כדי לסיים ולהשלים את „צחצוח הכפתורים"[42], עד לשלימות הנצחון[43] ד„מלחמת בית דוד"[44], בביאת דוד מלכא משיחא.

ה. ויש להוסיף בכל זה:

מכיון שנמצאים אנו בימי הגלות האחרונים, לאחרי שנשלמו כבר כל הענינים, כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו שלא נשאר לנו כי אם „לצחצח את הכפתורים", ותיכף ומיד, „עמדו הכן כולכם"[45] לקבל פני משיח צדקנו,

— ובפרט שמאז ועד עתה עברו כמה עשיריות שנים שבהם עסקו גם ב„צחצוח הכפתורים" —

הרי, בהכרח לומר שכאשר יהודי פוגש איזה ענין של מניעה ועיכוב בעניני יהדות, בבחינת „הבה נתחכמה לו" — אין זה אלא ענין של נסיון, ע"ד „האלקים נסה את אברהם"[46], „נסה" (גם) מלשון נס והרמה, היינו, כדי שעי"ז יבוא לתכלית העילוי — הרמה לגבי

36) דברים א, ה ובפרש"י. ולהעיר, שענין זה הי' „בעשתי עשר חודש גו'" (שם, ג) — חודש שבט, שבעשירי שבו („העשירי יהי' קודש") חל יום ההילולא דיוסף שבדורנו, תכלית השלימות ד„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו" (ראה אגה"ק סז"ך־כח).

37) ויצא ל, כד.

38) ועד כדי כך, שה„אחר" (בנימין), קראה לו רחל (כבכמה מהשבטים שנקראו ע"י האמהות, שנביאות היו) „בן אוני", „בן צערי" (ראה זח"ב סז, ב), שבזה מודגש ביותר הקס"ד שלולי ההתעסקות עמו יהי' בבחינת „אחר". ולאידך, אף שרחל קראה לו כן — לא מצינו בשום מקום שיקרא בשם זה, ולא עוד, אלא שאין צורך אפילו באזהרה שלא לקרותו בשם זה (ע"ד „כל הקורא לאברהם אברם עובר בעשה" (ברכות יג, א)), מכיון שבודאי נעשה „בן", ועד ל„בן ימין", ועד לבתיבה אחת דוקא, „בנימין", כבפנים.

39) ראה אוה"ת עה"פ (רכ, א ואילך). פרשתנו שפו, א ואילך. שצ, א ואילך. שצז, ב ואילך.

40) פרש"י וישלח לה, יח.

41) ראה ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. ולהעיר מהחילוק דיוסף ובנימין, צדיק עליון וצדיק תחתון — תו"א ס"פ תרומה. לקו"ת ראה כה, ד ואילך. תו"ח ס"פ ויגש. סה"מ תרס"א ע' קסג. ובכ"מ.

42) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט. וראה שיחת י"ב טבת (לעיל ע' 243) הערה 10.

43) כמודגש בענין דעניית אמן, שהוא בדוגמת נצחון המלחמה (כנ"ל הערה 31).

ולהעיר מהרמז ע"ד הקשר והשייכות ל„יוסף", שנקרא בפרשתנו (מט, כו) „נזיר אחיו", והרי הענין דנצחון המלחמה נתבאר בסוף מסכת נזיר.

44) ראה שיחת שמח"ת תרס"א — נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

45) סה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ריש ע' רעט.

46) וירא כב, א.

השלימות שלפני', ע"ד החילוק דנס וטבע (כמבואר בארוכה בדרושי חסידות[47]).

כלומר: מובן וגם פשוט עד כמה גדלה מעלתו של אברהם אבינו — אפילו לפני הנסיונות[48], ועאכו"כ לאחרי כמה נסיונות, בתוכם נסיון דכבשן דאור כשדים, ועד לתשעה נסיונות, שבודאי לא הי' שום חסרון בעבודתו ומעלתו של אברהם אבינו; אלא, מכיון שרצה הקב"ה להרימו ולנשאו לדרגא נעלית עוד יותר, ועד לאין ערוך (נס) — ניסהו (נס והרמה) גם בנסיון העשירי[49].

ועד"ז בנדו"ד:

לאחרי שלימות העבודה בכל הענינים (כנ"ל), כולל גם ענין הנסיונות שעברו בנ"י במשך כל הדורות, ובמיוחד בנוגע ליוסף שבדורנו (נשיא הדור, אשר, „בתר רישא גופא אזיל"[50]), כל הנסיונות שהיו ברוסיא הסובייטית, שעמד בכולם בתוקף וגבורה עילאית, עד ליציאתו משם בשלימות, עם כל בני ביתו, ביחד עם ספרי וכתבי רבותינו נשיאנו כו' (כולל — פעולה נמשכת גם במדינה ההיא, פירות ופירי פירות כו', גם בימינו אלה) — הרי בודאי שלא חסר מאומה כו': אלא, שהקב"ה רוצה שיהי' ענין של נס והרמה באופן נעלה עוד יותר, ולכן, מביא נסיון נוסף[51].

ו. ועוד נקודה בזה — שהנסיון הוא ע"י דבר שאין בו מציאות כלל, וכל ענינו אינו אלא לפעול נס והרמה, עי"ז שמראים שלא מתפעלים כלל, שאז, מתגלה האמת שאין בו מציאות כלל, כי אם, לפעול נס והרמה:

בנוגע לנסיון העשירי — איתא במדרש[52]: „ביום השלישי, וכי מאחר שהדרך קרובה למה נתעכב שלשת ימים, כיון שראה (השטן) שלא קבלו ממנו (אברהם ויצחק), הלך ונעשה לפניהם נהר גדול, מיד ירד אברהם לתוך המים . . כיון שהגיע עד חצי הנהר הגיע המים עד צווארו, באותה שעה תלה אברהם עיניו לשמים, אמר לפניו רבש"ע כו', מיד נער הקב"ה את המעין ויבש הנהר ועמדו ביבשה".

כלומר, כל ה„נהר גדול", אשר, כבר ב„חצי הנהר הגיע המים עד צווארו" — לא היתה לו מציאות כלל (לא רק ברוחניות, אלא) גם בעוה"ז הגשמי, כי אם, ענין של דמיון בלבד, ולכן, כאשר אברהם הראה שאינו מתפעל מזה (אלא ממשיך ללכת כדי לקיים את ציווי ה'), ו„תלה אברהם עיניו לשמים" — אזי נתגלה האמת, שאין כאן מציאות של נהר כלל, „יבש הנהר ועמדו ביבשה",

---

47) ראה לקו"ת פ' ראה (יט, ב ואילך) ד"ה אחרי ה' אלקיכם וביאורו. ד"ה זה וביאורו בסהמ"צ להצ"צ בסופו. ד"ה נתת ליראיך פר"ת (ס"ע קה ואילך). ד"ה כי מנסה תש"ח (ע' 94 ואילך). ד"ה נתתי ליראיך תשל"ד (סה"מ מלוקט ח"א ע' קפה ואילך). וש"נ.

48) דבן שלש שנים הכיר את השם, „שנאמר (תולדות כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי, חושבני' מאה ושבעין ותריין" (נדרים לב, סע"א). וראה רמב"ם הל' ע"ז פ"א ה"ג.

49) להעיר, שהלשון „נסה" נתפרש רק בנוגע לנסיון העשירי, ולא בנוגע לנסיונות שלפנ"ז, גם אלו שנתפרשו בכתוב, מכיון שבו הי' עיקר (ושלימות) ענין הנס וההרמה, ועד שפעל ממשות בנסיונות שלפנ"ז, „שלא יאמרו הראשונות לא הי' בהן ממש" (פרש"י וירא כב, ב. נתבאר בארוכה בלקו"ש ח"כ ע' 73 ואילך).

50) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

51) להעיר גם ממארז"ל (נדרים כב, ב) „אלמלי חטאו ישראל לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד", היינו, שהענין הבלתי־רצוי אינו אלא כדי שעי"ז יתוסף יותר בתורה, כדברי חז"ל (מכות כג, רע"ב) „רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות".

52) תנחומא וירא כב.

ואדרבה — כל מה שנשאר ממנו, אינו אלא הענין דנס והרמה.

ועד"ז בנדו"ד — שאין לנסיון מציאות כלל גם בעוה"ז הגשמי והחומרי, „עולם הקליפות"[53], ולכן, כאשר „תלה . . עיניו לשמים", אזי נתגלה באופן גלוי לעין כל שאין כאן מציאות כלל, וכל מה שנשאר, אינו אלא הענין דנס והרמה — שעי"ז יתוסף עוד יותר בהפצת המעיינות חוצה, ע"י ההוספה בהוצאה לאור והדפסת כתבי רבותינו נשיאינו כו',

ובלשון המדרש (במק"א[54]) בנוגע להכרזה „דידן נצח דידן נצח", ש„לא עלון מן תמן עד זמן דחמון כמין חרדא דדמא על אפי מיא" (סימן לביטול המציאות דרוח רע), שאז שקט (היפך המצב הקודם ד„חמו ערבוביא במיא") המעיין והנהר הטוב שבמדרש שממנו שתו בנ"י, היינו, שעי"ז ניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בתוקף התפשטות הנהר מהמעיין, עד להפצת המעיינות (לא רק הנהר, אלא גם המעיין עצמו) חוצה.

ז. עפ"ז מובן בפשטות שכל ההדגשה צריכה להיות אך ורק בנוגע לענין הנס וההרמה, ולא בנוגע לעצם המאורע דהנסיון:

המאורע דהנסיון — אין לו מציאות כלל, כאמור, ומכיון שכן, הרי, הדיבור אודותיו הוא בדבר שאין בו ממש, ובמילא, ללא כל תועלת, ואדרבה — עי"ז שמדבר אודותיו ומחשיבו למציאות[55], מבלבל את עצמו והיצה"ר שלו כו'.

ולאידך, ענין הנס וההרמה — הוא הוא המציאות האמיתית, הכוונה והתכלית דהנסיון, כאמור, שעי"ז יתוסף עוד יותר בהפצת התורה והיהדות והפצת המעיינות חוצה.

ובאותיות פשוטות — שכל החיות וההתלהבות כו' צריך להיות בענין ד„וישמור משמרתי מצוותי חוקותי ותורותי" (כמ"ש באברהם אבינו)[56], החל מלימוד ספרי וכתבי החסידות (ופשיטא, בהקדמת לימוד נגלה דתורה — „תלמודו בידו"[57]), היינו, שכאשר יוצא־לאור ספר חדש, קונטרס או מאמר כו', צריך כאו"א ללמדו, ובהדגשה — שאין להסתפק בכך שישנם כמה וכמה שלומדים ענין זה, אלא, „כל[58] אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם"[59], ובנדו"ד, בשבילי נדפס ספר, קונטרס או מאמר זה!

ח. ויש להוסיף, שכללות הענין דלימוד התורה (גליא דתורה ופנימיות התורה) מודגש ביותר בשנה זו:

שנה זו היא שנת השמיטה — „שבת לה'"[60], „שתהא כל השנה הבטלה

---

53) תניא פ"ו (מע"ח שמ"ב ספ"ד).

54) ויק"ר פכ"ד, ג.

55) דפשיטא שאינו יכול לעשותו למציאות, כלשון חז"ל (ב"ר פל"ט, יד. וש"נ) „אם מתכנסין כל באי עולם לברוא יתוש כו'".

56) תולדות כו, ה.

57) לשון חז"ל — פסחים נ, א. וש"נ. וראה לקו"ת שה"ש כב, ד, שעי' „הלימוד שלמד בבחי' הנגלות שבתורה (בעוה"ז) מזה נעשה בחי' לבוש שבו ועל ידו יוכל להשיג פנימיות התורה" (בג"ע), ומזה מובן גם בנוגע ללימוד הנגלה והפנימיות בעוה"ז גופא.

58) סנהדרין לז, א — במשנה.

59) להעיר משיעור היומי ברמב"ם (הל' סנהדרין פי"ב ה"ג) — „כל אחד ואחד יכול לומר בשבילי נברא העולם".

ויש לומר בביאור דיוק הלשון „יכול לומר כו'" — לא „חייב לומר כו'" כבגמרא, אלא „יכול לומר כו'", כדי להדגיש את הענין ד„רשות (יכולת) . . נתונה כו'" (רמב"ם הל' תשובה רפ"ה), ותיכף ומיד ממשיך: שמא תאמרו מה לנו כו' (אף שיכול) כבר נאמר כו'.

60) בהר כה, ב.

מעבודת האדמה מוכנה לעבודתו . . שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעורר לדרוש את ה'"[61].

ונוסף לזה, התחלתה וראשיתה, „ראש השנה" (בדוגמת הראש הכולל את כל הגוף[62]) ביום השבת, כאשר „כל מלאכתך (בעניני העולם) עשוי"[63], וכל ענינו אינו אלא ההתעסקות ב„מלאכת שמים", תורה ותפלה ומצוות, עד לתכלית השלימות — באופן של תענוג („וקראת לשבת עונג"[64]), שזהו"ע תשובה עילאה (כמדובר לעיל בארוכה[65]).

ובכל ענינים אלו — כהוראת ימי חנוכה[66] (דמינייהו אזלינן), אשר, ראש חודש (הכולל כל ימי החודש[62]) טבת[67] הוא לעולם בימי חנוכה — להאיר „על פתח ביתו מבחוץ"[68], „עד דכליא רגלא דתרמודאי"[68], ביטול ענין המרידה בה' („תרמודי[69] אותיות מורדת")[70], עד לדרגא הכי תחתונה, „רגלא דתרמודאי", שכן, הנרות הללו „אין בטלים לעולם"[71], ואדרבה — „מוסיף והולך . . מעלין בקודש"[68], ע"י ההוספה בהקמת בתי תורה, תפלה וגמ"ח, כולל — שביתו הפרטי דכאו"א מישראל נעשה בית תורה, תפלה וגמ"ח (כמדובר כמ"פ בארוכה בתקופה האחרונה).

ט. והדגשה יתירה בכל הנ"ל — בימים אלה:

נמצאים אנו בעיצומן של ימי ההכנה לעשירי בשבט — שהתחלתם ע"ד וע"פ מחז"ל[72] „שלושים יום לפני החג", כמדובר לעיל בארוכה[73] ע"ד פרטי ההכנות דכל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ע"י ההוספה בתורה ובצדקה, כולל — ג' הבחינות, בחינה אחת לאחרי כל עשרה ימים: בעשרים בטבת — יום ההילולא דהרמב"ם ז"ל, בר"ח שבט — „בעשתי עשר חודש באחד לחודש גו' הואיל משה באר את התורה גו'", ולקראת העשירי בשבט, „העשירי יהי' קודש"[74], יום ההילולא.

וכל ישראל בחזקת כשרות[75] — שבודאי התחילו כבר בהכנות אלו, ואין

---

61) ספורנו עה"פ.

62) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

63) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע או"ח הל' שבת סש"ו ס"ח (סכ"א).

64) ישעי' נח, יג.

65) שיחת עשרה בטבת – לעיל ע' 234.

66) ובפרט בשנה זו — שתי שבתות, ושתי הפטרות (ראה בארוכה שיחות ש"פ מקץ, זאת חנוכה – לעיל ע' 195. 207).

67) להעיר ממעלתו של חודש טבת — „ירח שהגוף נהנה מן הגוף" (מגילה יג, א), שענינו ברוחניות, שעיקר הנאת הגוף דלמעלה (עצמות), כביכול, הוא „מן הגוף" דלמטה (ראה לקו"ש חט"ו ע' 382 ואילך), מעלת הגוף דוקא (יש הנברא הקשור עם יש האמיתי (ראה ביאוה"ז לאדהאמ"צ בשלח מג, ג. ועוד)) דכאו"א מישראל (ועאכו"כ בצירוף ואיחוד כו"כ מישראל, עד לכללות כנס"י — ישראל ומלכא בלחודוהי), שהגוף דלמעלה נהנה, כביכול, מהגוף דלמטה, והגוף דלמטה נהנה מהגוף דלמעלה, ואדרבה — „הגוף נהנה מן הגוף" קאי (בעיקר) על ההנאה ד„אחשורוש", הקב"ה שאחרית וראשית שלו (מאו"א בערכו. ועוד), מ„אסתר", כנסת ישראל.

68) שבת כא, ב.

69) עמק המלך שער קרית ארבע ר"פ קיא (קח, א). קה"י ערך תרמוד. וראה לקו"ש חט"ו ע' 330. וש"נ.

70) ראה ד"ה מצותה משתשקע דזאת חנוכה תשל"ח פ"א (סה"מ מלוקט ח"ב ע' כה). וש"נ.

71) רמב"ן ר"פ בהעלותך.

72) ראה פסחים ו, סע"א. וש"נ. טושו"ע ואדה"ז או"ח ריש הל' פסח.

73) שיחת י"ב טבת (לעיל ע' 243 ואילך).

74) בחוקותי כז, לב. וראה בהנסמן בלקו"ש ח"ו ס"ע 290.

75) רמב"ם הל' קידוה"ח פ"ב ה"ב. וראה גם הל' יסוה"ת ספ"ז.

מזרזין אלא למזורזין[76] — להוסיף בזה כהנה וכהנה[77], כולל — הפירסום וההשפעה על רבים מישראל, כמדובר לעיל[78] שענין זה שייך לכאו"א מישראל ממש, ללא יוצא מן הכלל.

י. ויה"ר שע"י מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים בימי הגלות האחרונים[79] נזכה בקרוב ממש לשלימות הענין ד„ואלה שמות בני ישראל" — כדברי המדרש[80] „על שם גאולת ישראל נזכרו כאן",

וכפי שהולך ומפרט: „ראובן שנא־מר[81] ראה ראיתי את עני עמי", וכיו"ב בשמות שאר השבטים, עד ל„אשר[82], על שם שהיו מאשרין אותן כל שומעי גאולתן וגדולתן, דכתיב[83] ואשרו אתכם כל הגוים כל תהיו אתם ארץ חפץ אמר ה' צבאות",

וכן „יוסף, ע"ש שעתיד הקב"ה להוסיף ולגאול את ישראל מן מלכות הרשעה כשם שגאל אותם ממצרים, שנאמר[84] והי' ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו וגו', וכל הענין" (המשך הכתובים בנוגע לגאולה העתידה),

ובאופן ד„ואלה שמות גו'" — לשון גילוי (גם הפירוש דהשמות), ע"ד מש"נ ביצי"מ „ובני ישראל יוצאים ביד רמה"[85], באופן ד„זה א־לי ואנוהו" (כמ"ש בשירת הים)[86], מורה באצבע ואומר זה[87],

כן תהי' לנו ב„אז ישיר"[88], „שר לא נאמר אלא ישיר (לשון עתיד), מכאן לתחיית המתים כו'"[89], כאשר „הקיצו ורננו שוכני עפר"[90], והם בתוכם, ש„אז ישיר משה ובני ישראל" את השירה העשירית[91],

בגאולה האמיתית והשלימה, כאשר „יוסיף ה' שנית ידו גו' ונשא נס לגוים ואסף נדחי ישראל ונפוצות יהודה יקבץ מארבע כנפות הארץ"[92], עד שיקויים היעוד[93] „ואמרת ביום ההוא אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני", מכיון שיתגלה תכלית השלימות דנס והרמה שע"י כללות ענין הגלות,

במהרה בימינו ממש, „מיד הן נגאלין"[94], תיכף ומיד ממש.

---

76) ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

77) ראה סנהדרין כא, א.

78) שיחת י"ב טבת — ע' 235.

79) כאשר קושי השעבוד אינו אלא בלימוד התורה, „בחומר דא ק"ו כו' ובלבנים דא לבון הלכתא" — ראה בארוכה תו"א ר"פ שמות.

80) שמו"ר פ"א, ה.

81) שמות ג, ז.

82) להעיר מזהר פרשתנו (רלד, ב) בנוגע לברכת השבטים יהודה דן ואשר, ובלקוטי לוי"צ (ע' רכט): הברכות התחילו מיהודה . . ראש הדגלים . . דן הוא סוף הדגלים . . ומזה יהי' ראי' שברך את כולן, מאחר שברך התחלה והסוף . . ונקט אח"כ אשר שברכתו הוא מאשר שמנה לחמו, הוא כי ברכת אשר הוא המשכה מבינה . . שממנה נמשך לחמו, לחם ו' . . שנמשך לאות ו' שבשם . . והוא בקו האמצעי כו', עיי"ש.

ולהעיר גם מלקוטי לוי"צ אגרות ע' תיט: „אשר בחינת תענוג הוא ע"ד כמו יצחק, מלשון צחוק ותענוג" — שמו השני דכ"ק מו"ח אדמו"ר (ועיי"ש בענין הקשר דאשר ליוסף, וראה גם קונטרס משיחות ש"פ וארא, ר"ח שבט תשמ"ז הערה 66).

83) מלאכי ג, יב.

84) ישעי' יא, יא.

85) בשלח יד, ח. ובתרגום: „בריש גלי" — שבר"ת ד„בריש" מרומז שמו של בעל ההילולא (לקו"ש ח"ג ע' 874).

86) בשלח טו, ב.

87) ראה פרש"י עה"פ. תענית בסופה. ועוד.

88) בשלח טו, א.

89) סנהדרין צא, ב. פרש"י עה"פ.

90) ישעי' כו, יט.

91) מכילתא בשלח שם. תנחומא שם יו"ד. תרגום שה"ש בתחלתו. וראה אוה"ת שה"ש שם.

92) ישעי' יא־יב.

93) שם יב, א.

94) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

משיחות ש"פ שמות, כ"ג טבת ה'תשמ"ז
— הוראות בקשר לכ"ד טבת, יום ההילולא דאדמו"ר הזקן

א. ס'איז ידוע וואָס דער צמח צדק שרייבט[1] וועגן דער הסתלקות פון דעם אלטן רבי'ן, אַז „במוש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה י"א נשבה ארון הקדש מאור ישראל משיח ה'"[2].

וויבאַלד אַז דער צ"צ באַנוגנט זיך ניט מיט אָנצייכענען דעם זמן „אור לכ"ד טבת", נאָר ער גיט צו אַז דאָס איז געווען „במוש"ק דשמות", און נאָכמער: „כ"ג (טבת)" (און ער שרייבט אפילו ניט אַז דאָס איז געווען באור לכ"ד טבת א' דפ' וארא) — איז פאַרשטאַנדיק אַז דער יום ההילולא האָט אַ שייכות מיוחדת מיט שבת פ' „שמות" און מיט „כ"ג (טבת)".

ויש לומר הטעם: וויבאַלד אַז די הסתלקות איז געווען במוצאי שבת קודש, וואָס ענינו פון מוצאי שבת קודש איז (לכל לראש) אַ המשך צו שבת[3] (כשמו בפשטות — „מוצאי שבת קודש") — באַווייזט עס אַז די הסתלקות איז געקומען בהמשך צו דעם (יום ה)שבת, פ' שמות[4], כ"ג טבת.

ב. וויבאַלד אַז מ'שטייט איצטער ביום כ"ג טבת פ' שמות, וואָס פון איס קומט מען ובסמיכות בלי הפסק כלל צו מוצאי שבת ק' פ' שמות, אור לכ"ד טבת (אַזוי ווי ס'איז געווען בשנת ההילולא),

וע"פ המבואר פון דעם בעל ההילולא עצמו[5], אַז ביום ההילולא פון אַ צדיק איז „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", „מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ" —

איז פאַרשטאַנדיק אַז איצטער איז אַ שעת רצון, צו זיך מתבונן זיין אין דער עבודה פון דעם אַלטן רבי'ן, און דער עיקר — אַראָפּברענגען דאָס אין פעולות במעשה בפועל ביז אין „בקרב הארץ" ובפרט דורך גיין „בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו"[6].

ולכל לראש — קען מען אַרויסנעמען הוראות בפועל פון שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש[7]. שמו פון דעם בעל יום ההילולא — „שניאור זלמן"[8]:

„שניאור" איז מרמז אויף דעם וואָס באַם אַלטן רבי'ן זיינען געווען „שני אור"[9], אור דתורת הנגלה ואור דתורת

---

1) נדפס במענה לשון (ווילנא תער"ב. הוצאת קה"ת, תש"י. תשכ"ז) בתחלתו. פסקי דינים להצ"צ בסופו (קה"ת, תשל"ב — קג, א [תמב, א]).

2) ביאור ג' לשונות אלו — ראה לקו"ש חט"ז ע' 33 הערה 3.

3) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ש ס"א־ב בנוגע לסעודת מלוה מלכה במוצ"ש, כדי ללות השבת כדרך שמלוין (ויש עמו) המלך כו'.

4) ביאור השייכות דיום ההילולא עם פ' שמות — ראה לקו"ש שם ע' 33 ואילך. ועוד.

5) אגה"ק סי' ז"ך וסי' כח.

6) ל' אגה"ק סי' ז"ך (קמו, א).

7) ראה שעהיוה"א (דבעל יום ההילולא) פ"א בשם הבעש"ט.

8) בהבא לקמן — ראה בארוכה לקו"ש ח"ו ע' 35 ואילך. וש"נ. לקוטי לוי"צ אגרות ע' תיח ואילך.

9) ראה יש"ש גיטין פ"ד סכ"ו (הובא בשה"ג להחיד"א מע' גדולים סוף אות ש').

הנסתר[10], און ווי זיי ווערן איין זאַך, אין איין נאָמען און נאָכמער איין וואָרט („שניאור"). ואדרבה: לכל לראש זעט מען דעם נאָמען אַלס איין נאָמען, דער־נאָך ערשט קומט מען ל„פירוש המילות", אַז דער איין נאָמען מיינט צוויי אור און ווי זיי ווערן פאַר־איינציקט, ביז לאחדים ממש[11], איין וואָרט.

און „זלמן" איז אותיות „לזמן"[12], און אין ספירות — ספירת המלכות[13], ובעבודת ה' — כח העשי'[14].

ד.ה. אַז די ענינים וואָס מ'לערנט אין „שניאור" (בתורת הנגלה ותורת הנסתר), דאַרף מען אַראָפּברענגען אין מעשה בפועל, אין זמן (ומקום), בעוה"ז הגשמי.

ג. ובנוגע לפועל[15]:

יעדער איד, אנשים נשים וטף, זאָל אויסנוצן דעם שעת רצון פון כ"ד טבת, אָנהויבנדיק פון מוצאי כו' כ"ג אור לכ"ד טבת, אויך דעם כח וברכת שבת קודש (ולפני זה) — ד„שמות" — **דנקראו „ע"ש גאולת ישראל[16] — אָנהויבנדיק פון מוסיף זיין אין דער עבודה פון דעם בעל יום ההילולא, כמרומז בשמו:**

הוספה בלימוד התורה, תורת הנגלה ותורת הנסתר (תורת החסידות). ובמיוחד — אין דער תורה פון דעם בעל יום ההילולא (וואָס ביום זה שטייט בגלוי זיין מעשה ועבודה) — סיי בתורת הנגלה, שולחן ערוך שלו, און סיי בתורת החסידות: תניא קדישא[17], מאמרי חסידות בתורה אור, בלקוטי תורה וכו'.

הוספה בעבודת התפלה — וואָס דער בעל ההילולא האָט מסדר און מחבר גע־ווען סידור התפלה[18] השוה לכל נפש [כולל אויך לימוד מאמרי חסידות פון דעם בעל ההילולא בענין התפלה, אָנ־הויבנדיק פון דעם מאמר ד"ה הקול קול יעקב, וואָס איז געשטעלט[19] און גע־דרוקט בהקדמת הסידור שלו].

הוספה בנתינת צדקה וגמילות חסדים — כידוע דער גודל ההדגשה פון דעם בעל ההילולא בנוגע לצדקה, כמבואר בתניא (ח"א וח"ג), אין זיינע אגרות, גע־דרוקטע אין אגרת הקדש שלו הנדפס בספר התניא, און אין נאָך ערטער.

ואע"פ אַז צדקה איז אַן ענין כללי, לכאורה ניט פאַרבונדן מיט אַן איש מיוחד (משא"כ תורה — וואָס נקראת

---

10) לקו"ד ח"א פג, א. וראה בית רבי ח"א פכ"ה הערה יו"ד.

11) ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

12) מכתב בעל ההילולא מי"ט כסלו תק"ס (נדפס ב„התמים" חוברת ח ע' כד). וראה לקו"ש ח"ו שם ע' 41.

13) שעהיוה"א פ"ז (פב, א).

14) להעיר מהב' תורות של בעל ההילולא שידוע שכתבן קרוב לזמן הסתלקותו — אגה"ק ד"ה איהו וחיוהי חד (ראה סהמ"צ להצ"צ ביאור ושבתה ספ"ב), ורשימה „נפש השפלה" (נדפסה באגרות קודש אדה"ז ע' קנא. ועוד) — אשר בשניהן מודגשת המעלה דעשי' (גשמיות). וראה בארוכה לקו"ש חט"ז ע' 41 ואילך.

15) **פשוט שבאם מאיזו סיבה שתהי' לא נעשה הנ"ל או חלקו בימי כג־כד טבת צ"ל תשלומין והשלמה בימים הסמוכים.**

16) שמו"ר פ"א, ה.

17) וכשמו הרגיל בפי כלל ישראל — „בעל התניא והשלחן ערוך" (וראה לקו"ש ח"ו שם ע' 36. וש"נ).

18) ונחשב אחד מעשר זכיות שהביאו גאולתו (לקו"ד ח"ד תשיח, ב).

19) ולפני זה נדפס בסוף תניא שקלוב תקס"ו בכותרת „חתימה".

על שמו[20] פון דעם בעל המאמר, ובנדו"ד — שו"ע של אדה"ז, ספר התניא של אדה"ז, סידור של אדה"ז) — געפינט מען בכ"מ אז מ'פארבינדט א צדקה מיט אן איש מסויים, ווי „צדקת רבינו מאיר בעל הנס", וכיו"ב[21].

דערפאר איז אויך כדאי, פארבינדן די הוספה בצדקה בכ"ד טבת — על שמו פון דעם בעל ההילולא לטובת המוסדות וואס טוען זיין עבודה (און די עבודה פון רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו).

ויה"ר אז די הוספה במעשינו ועבודתינו[22], ובפרט צדקה המקרבת את הגאולה[23] — זאל נאכמער מקרב וממהר זיין די גאולה, והקיצו ורננו שוכני עפר[24], ובעל ההילולא וכל הצדיקים בתוכם, ותיכף ומיד, ובתחלת הגאולה[25].

וכל זה — מתוך שמחה[26] וטוב לבב.

---

20) ע"ז יט, א. וראה קידושין לב, סע"א.

21) וכמנהג ישראל ביסוד קרן גמ"ח ע"ש פלוני.

22) שבו תלוי' הגאולה — תניא רפל"ז.

23) ב"ב י, א. וראה תניא שם.

24) ישעי' כו, יט.

25) ראה זח"א קמ, א. וראה תוד"ה אחד (פסחים קיד, ב) בנוגע למשה ואהרן (וראה גם יומא ה, ב).

26) ראה תניא פכ"ז. וכותב ע"ז: ונודע לכל פי' האריז"ל על פסוק זה.

משיחות ש"פ שמות, כ"ג טבת, מבה"ח שבט ה'תשמ"ז

א. הקביעות דשבת מברכים חודש שבט בשנה זו היא — בש"ק פ' שמות כ"ג טבת:

ש"ק פ' שמות כ"ג טבת — שייך להסתלקות-הילולא דכ"ק אדמו"ר הזקן, כלשון הצ"צ[1] אודות הסתלקותו של אדמו"ר הזקן „במוש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה י"א נשבה ארון הקודש מאור ישראל משיח ה'"[2], שאינו מסתפק ב„אור לכ"ד טבת", אלא מוסיף (ומקדים) „במוש"ק דשמות" (ולא אור ליום א' דפ' וארא[3]), ויתירה מזה — „כ"ג (טבת)", שמזה מובן, שההסתלקות שייכת (גם) ל„מוש"ק[4] דשמות[5] כ"ג (טבת)".

ובש"ק זה (בקביעות שנה זו) מברכים חודש שבט[6] — ראש החודש, הכולל כל ימי החודש[7], כולל ובפרט הימים המיו־חדים שבו, ובהם יום העשירי („העשירי יהי' קודש"[8]), יום ההסתלקות-הילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר, ממלא מקומו[9] של אדמו"ר הזקן, אשר, על ידו, ניתוסף עוד יותר, באורך ברוחב ובעומק[10], בכל עניני העבודה של אדמו"ר הזקן[11].

ולכן, יש להתעכב בהתוועדות זו על ענינם המיוחד של בעלי ההילולא — כ"ק אדמו"ר הזקן, וממלא מקומו כ"ק מו"ח אדמו"ר.

— כדברי בעל ההילולא דכ"ד טבת בביאור העילוי דיום הילולא, ש„כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות

---

1) נדפס במענה לשון בתחלתו. פסקי דינים להצ"צ בסופו (קה"ת — תשל"ב).

ולהעיר מהשייכות המיוחדת דהצ"צ לאדמו"ר הזקן — ע"פ מארז"ל (ברכות ס, א. ושי"נ. הובא בפרש"י ויגש מו, טו) „איש מזריע תחלה יולדת נקבה, אשה מזרעת תחלה יולדת זכר", בתו של אדה"ז שילדה את הצ"צ (ראה „היום יום" כ"ח אייר), ועד שע"י פתגם זה פעלו על הצ"צ שיסכים לקבל הנשיאות („התמים" חוברת ג ע' כג. סה"ש תש"א ע' 148).

2) ג' הלשונות „ארון הקודש, מאור ישראל, משיח ה'" — כנגד ג' הספירות חב"ד (נתבאר בלקו"ש חט"ז ע' 33 הערה 3).

3) אף שלכאורה עדיף לכתוב יום א' דפ' וארא ממוש"ק דשמות, מכיון שמיתה במוש"ק היא סימן דהיפך הטוב (כתובות קג, ב) — נתבאר בארוכה בלקו"ש שם הערה 8.

4) ההמשך דשבת — מוצאי שבת קודש. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"ש ס"א-ב: „ללוות את השבת ביציאתו . . כדרך שמלווין את המלך", שאז, נמצאים יחד עם המלך, „שבת המלכה" (שבת קיט, א. שו"ע שם סרס"ב ס"ד). ובפרט במוש"ק לפני חצות („כחצות שעה י"א") — ראה שע"ת לשו"ע או"ח ס"ש (בשם האריז"ל).

5) השייכות לפ' שמות — ראה לקו"ש חט"ז שם. ועוד. וראה גם שיחת ש"פ שמות, כ"ג טבת, מבה"ח שבט תשמ"ו.

6) המשכת כל עניני ברכה — הנכללים בששה לשונות דנוסח „ברכת החודש", ובאופן ד„ונאמר אמן", אישור וקיום הענין כו', בדוגמת נצחון המלחמה ע"י גיבורים (סוף נזיר).

7) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

8) בחוקותי כז, לב. וראה ספר הבהיר סק"ג. מקומות שנסמנו בלקו"ש ח"ו ס"ע 290.

9) תואר ע"פ „תורת אמת" — ראה כתובות קג, ב (ועוד): „ממלא מקום אבותיו", היינו, ש„ממלא מקומו" בכל הענינים, וכמובן, ישנם הענינים שמוסיף מדילי' ונקראים על שמו, וענינים שמחדש מדילי'.

10) ראה שער היחוד לאדמו"ר האמצעי בתחלתו.

11) כפי שהעיד בעצמו שכבר סיימו את כל הענינים, ולא נשאר אלא „לצחצח את הכפתורים" (שיחת שמח"ת תרפ"ט), ואז, „עמדו הכן כולכם" (סה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. ועוד) — לקבל פני משיח צדקנו.

בקרב[12] הארץ"[13], אשר, בכל שנה ושנה „נזכרים ונעשים" כל הענינים כבפעם הראשונה, ואדרבה, באופן נעלה יותר[14], היינו, שניתוסף עילוי גדול יותר אצל בעלי ההילולא[15], ועי"ז נמשך גם לכל ההולכים בדרכיהם, „ילדיו מעשה ידיו בקרבו יקדישו שמו יתברך[16] . . כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו נס"ו"[17], ועד לכל ישראל, שהרי „הנשיא הוא הכל"[18], ו„בתר רישא גופא אזיל"[19] —

על מנת להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בהליכה בדרכיהם ואורחותיהם, „ילכו מחיל אל חיל"[20], באופן ד„מעלין בקודש"[21].

ג. ובהקדמה — שאצל בעלי ההילולא ישנו ריבוי הכי מופלג דעניניס עיקריים כו', אבל, אין (להתחיל) לדבר אודות ריבוי ענינים ביחד, כי אם, ע"ד ענין אחד, ובאיזה ענין להתחיל — ניתי ספר ונחזי, בתורתו של בעל ההילולא, ובענין השייך וקשור לפרשת השבוע, פ' שמות:

בספר התניא, בהתחלת שער היחוד והאמונה[22], מבאר אדמו"ר הזקן א' התורות העיקריות של הבעש"ט, בענין ה„שמות" — ענין הקשור עם פרשת השבוע, „ואלה שמות **בני ישראל" — ש„שמו אשר יקראו לו בלשון הקודש הוא כלי לחיות כו' לברוא יש מאין ול־החיותו כו'".**

ובהתאם לכך, יש להתעכב על ענינם של בעלי ההילולא המודגש בשמותיהם **(שהרי השם מורה על מהות האדם כו')[23], אשר, בענין זה יש מעלה נוספת, להיותו נראה בגלוי לכאו"א מישראל למגדול ועד קטן (ללא צורך בלימוד והתבוננות עמוקה כו'), ובמילא, גם הלימוד וההוראה הוא באופן הנראה בגלוי ושייך לכאו"א מישראל למגדול ועד קטן, כדלקמן.**

ב. שמו של בעל ההילולא דכ"ד טבת — „שניאור זלמן"[24]:

„שניאור" — **„שני אור"[25], כפי שאמר**

---

12) לשון הכתוב בפרשת השבוע דיום ההילולא דאדה"ז — וארא ח, יח (ובפרש"י).

13) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

14) ראה אגה"ק סי"ד: בכל שנה ושנה יורד ומאיר . . אור חדש ומחודש . . עליון יותר שלא הי' מאיר עדיין מימי עולם אור עליון כזה.

15) נוסף על כללות הענין ד„ת"ח אין להם מנוחה כו' בעוה"ב, שנאמר ילכו מחיל אל חיל" (ברכות בסופה. וש"נ) — עילוי מיוחד, באין־ערוך, ביום ההילולא, כמובן מהענין דאמירת הקדיש כו' (ראה שער הכוונות ענין הקדיש. פע"ח שער ו' ספ"א בהגה"ה. סידור האריז"ל קודם עלינו. ועוד. הובא בשיורי ברכה לשו"ע יו"ד סו"ס שעו).

16) ע"פ ישעי' כט, כג — סיום וחותם ההפטרה דשבת פ' שמות.

17) אגה"ק סי' ז"ך.

18) פרש"י חוקת כא, כא. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו.

19) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

20) תהלים פד, ח. וראה שו"ע אדה"ז או"ח רסקנ"ה. וש"נ.

21) ברכות כח, א. וש"נ.

22) להעיר מסיפורי חסידים שהי' קס"ד אצל אדה"ז ששער היחוד והאמונה יהי' חלק ראשון דספר התניא (תושב"כ דתורת חסידות חב"ד), ועד כדי כך, שגם לאחרי המסקנא (שהוא חלק שני), נשאר הלשון „בחינוך קטן" (הקדמת שעהיוה"א) „כמו שיתבאר", לשון עתיד (בהתאם לקס"ד), בנוגע לענינים שנתבארו בחלק ראשון (ראה הערות ותיקונים לתניא עה, ב. לקו"ש ח"ד ריש ע' 1262. ח"י ריש ע' 243. ועוד).

23) להעיר מהענין ד„ר' מאיר הוה דייק בשמא" (יומא פג, ב). וראה בארוכה — לקו"ש ח"ו ע' 36־35, ובהערות, וש"נ.

24) בהבא לקמן — ראה גם לקו"ש ח"ו ע' 35 ואילך. וש"נ. לקוטי לוי"צ אגרות ע' רמט ואילך.

25) ראה ישי"ש גיטין פ"ד סכ"ו (הובא בשה"ג להחיד"א מערכת גדולים סוף אות ש'), שהשם „שניאור" הוא ע"ש ב' אנשים שנקראו „שמות שונים,

הבעש"ט[26] שאדמו"ר הזקן יאיר את העולם בשני האורות דתורת הנגלה ותורת הנסתר (ועל שם זה נקרא — „מנהג ופשט הדבר בכל ישראל"[27] — „בעל התניא והשולחן ערוך"), ובזה גופא — כפי שמתחברים ונעשים שם אחד[28], „שניאור" (ואדרבה — במבט ראשון רואים שם אחד (ויתירה מזה — תיבה אחת), ורק אח"כ מעיינים ב„פירוש המלות", שישנם „שני אור", שבזה מודגש יותר שהחיבור הוא באופן שנעשים לאחדים ממש[29]), להורות על החיבור דנגלה ונסתר דתורה שנעשים לאחדים ממש, כולל — שנסתר דתורה יהי' באופן של הבנה והשגה, „יתפרנסון"[30], ע"י תורת חסידות חב"ד שנתייסדה ע"י אדמו"ר הזקן.

ו„זלמן" — אותיות „לזמן"[31], היינו, שהגילוי ד„שני אור", כפי שמתחברים ונעשים לאחדים ממש, „שניאור", הוא באופן שחודר למטה מטה עד לגדרי העולם — זמן (ומקום)[32], היינו, שגם ב„עולם", מלשון העלם והסתר[33], יתגלה הענין ד„אין עוד"[34].

וי"ל ביאור בזה[35]:

החיבור דנגלה ונסתר דתורה עד שנעשים לאחדים („שניאור") הוא — ע"י המשכת עצם מהות התורה, יחידה שבתורה, אשר, להיותה למעלה מהגדרים דהעלם וגילוי, בכחה לחבר את שני האורות דנגלה ונסתר דתורה שיהיו לאחדים.

וע"י ההמשכה והגילוי דבחי' היחידה שבתורה, הרי זה חודר עד למטה מטה, בגדרי העולם, „זלמן" — דמכיון שהמשכה וירידה למטה מטה היא מבחי' עליונה יותר, הרי מובן, שאמיתת גילוי וביטוי פנימיות התורה הוא דוקא כשנמשכת בבחי' תחתונה ביותר, במקום שאינו „כלי" לבחי' ה„גילויים"[36].

ד. וכל זה מודגש עוד יותר אצל ממלא מקומו, בעל ההילולא דעשירי בשבט, שעל ידו ניתוסף יותר בכל הענינים האמורים — כמודגש בשמו, „יוסף יצחק":

„יוסף" — ע"ש „יוסף ה' לי בן אחר"[37], היינו, שגם מ„אחר" עושים „בן"[38]. ו„יצחק" — מלשון צחוק

„מאיר" ו„אורי", שעש"ז נקרא „שניאור", שני אור, מאיר אורי. ובשה"ג שם מסיים „דשם שניאור קדמון . . דיש שם זה בעולם ורמוז בו שני המאורות מאיר אורי".

26) לקו"ד ח"א פג, רע"א.

27) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב.

28) ונפק"מ להלכה — בכתיבת שטרות, שצריך לכתוב (לא רק בשיטה אחת, אלא — בנדו"ד, לאחדים ממש — גם) בתיבה אחת.

ולהעיר, שנפק"מ גם בנוגע לגימטריא „עם הכולל" (כאשר מצד תוכן הענין נוגע לא רק האותיות, אלא גם הכולל — ראה שומר אומנים (להר"י איגרס) ויכוח ראשון אות כ־כג).

29) ראה לקו"ת ר"פ נצבים.

30) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. וש"נ.

31) ראה מכתב אדה"ז מי"ט כסלו תק"ס — נדפס ב„התמים" חוברת ח ע' כד.

32) ראה שעהיוה"א פ"ז: גדר ובחי' שם עולם נופל על בחי' מקום ובחי' זמן דוקא. ולהעיר, שזמן הוא למטה גם ממקום, כי מקום הוא בז"א וזמן הוא במלכות (תורת לוי"צ למס' מדות ריש ע' רעג).

33) לקו"ת שלח לז, ד. ואתחנן ב, ג. ובכ"מ.

34) ואתחנן ד, לה. וראה לקו"ש חכ"ה ע' 202 הערה 86.

35) בהבא לקמן — ראה לקו"ש חט"ז ע' 39 ובהערות שם.

36) ראה גם לקו"ש שם ע' 36 ואילך — הקשר לפי שמות.

37) ויצא ל, כד.

38) ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ (רכ, א ואילך). פרשתנו ע' כה. ועוד.

ותענוג[39].

והענין בזה:

„יוסף" — לעשות מ„אחר" „בן", ע"י הפצת (התורה, עד להפצת) המעיינות חוצה, כולל — תרגום עניני התורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה („שניאור"), „בשבעים לשון"[40], גם ליהודי שנמצא לעת־עתה במעמד ומצב ד„אחר" (כדי לעשותו „בן").

ו„יצחק" — שבחי' יחידה (צחוק — תענוג) שבתורה, נמשכת ומתגלה בתורת חסידות חב"ד, ובאופן דשלימות ההבנה והשגה, „כלימוד הסוגיות בגליא שבתורה"[41], לימוד שמביא לידי תענוג („יצחק") כפשוטו, כולל — ששלימות ההבנה והשגה דתורת החסידות („יצחק") נמשך ומתגלה עד למטה מטה[42], יהודי שנמצא במעמד ומצב ד„אחר", שלכן, צריך לתרגם עבורו את עניני החסידות בלשונות דאוה"ע[43], הנה גם אצלו יהיו עניני תורת החסידות באופן של הבנה והשגה, עד לשלימות ההבנה והשגה (לפי מעמדו ומצבו בהוה), שמביא לידי תענוג.

ונמצא, שע"י עבודתו של בעל ההילולא דעשירי בשבט (ממלא מקומו של בעל ההילולא דכ"ד טבת), ניתוסף ביתר שאת וביתר עוז בענין ד„שניאור זלמן" — הגילוי ד„שניאור", חיבור נגלה ונסתר, מצד בחי' היחידה (תענוג, „יצחק") שבתורה, והמשכתה למטה מטה בגדרי העולם (עד לבחי' „אחר", שעושים ממנו „בן" — „יוסף").

ה. עפ"ז מובן, אשר, בעמדנו ביום הש"ק פ' שמות כ"ג טבת, ערב יום ההילולא דכ"ד טבת, שבו מתברך (חודש שבט, כולל ובמיוחד) יום ההילולא דעשירי בשבט — יש להוסיף ביתר שאת וביתר עז בענינם של בעלי ההילולא:

לכל לראש — הוספה בלימוד התורה, נגלה דתורה ופנימיות התורה (שנת־גלתה בתורת חסידות חב"ד באופן של הבנה והשגה), ועד שמתחברים ונעשים לאחדים ממש, „שניאור", כולל — שלימוד תורת חסידות חב"ד הוא בשלימות ההבנה וההשגה, עד לענין התענוג.

והוספה מיוחדת — בלימוד תורתם של בעלי ההילולא, אשר, מכיון „שהכניסו" את עצמותם בתורתם (כשם שהקב"ה הכניס את עצמותו בתורה, „אנא נפשי כתבית יהבית"[44], שהרי „צדיקים דומין לבוראן"[45]), הרי, ע"י לימוד תורתם מתקשרים עמהם כו'.

---

39) תו"א תולדות יז, ד ואילך. ובכ"מ. וראה גם לקוטי לוי"צ אגרות ע' תיט.

40) כמ"ש (דברים א, ג־ה) „בעשתי עשר חודש באחד לחודש (ר"ח שבט, החודש שבו חל יום ההילולא) . . הואיל משה באר את התורה", „בשבעים לשון פירשה להם" (פרש"י עה"פ).

ולהעיר, שחודש שבט הוא כנגד שבטו של יוסף, וצירוף שם הוי' שבו מרומז בפסוק (בחוקותי כז, לג) „המר ימירנו והי' הוא", תוכן עניניו של „יוסף ה' לי בן אחר", לעשות „ימירנו" מ„אחר" ל„בן" (נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ו ע' 90 ואילך. ושי"נ).

41) ל' כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע ב„מאמר הפתיחה" שלו בשעת התייסדות הישיבה ט"ו אלול תרנ"ז — נעתק במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר („התמים" חוברת א ע' כג־כד). וראה גם קונטרס עץ החיים פכ"ה.

42) ראה תו"א תולדות שם, שהצחוק דיצחק הוא מבירור החושך דוקא, אתהפכא חשוכא לנהורא.

43) ומרומז גם בשמו השני של אדה"ז — שהרי „זלמן" הוא שם לע"ז (בית שמואל שמות אנשים בערכו).

44) שבת קה, א — ע"פ גירסת הע"י.

45) רות רבה פ"ד, ג. וראה ב"ר פס"ז, ח. במדב"ר פ"י, ה. אסת"ר פ"ז, ב.

ועוד ועיקר — הוספה בהפצת המעיינות חוצה[46], שגם אלה הנמצאים ב„חוצה" (עד לחוצה שאין חוצה הימנו), ילמדו עמהם גם עניני תורת החסידות (נוסף על לימוד התורה בכלל, ובפרט הלימוד בענינים השייכים למעשה בפועל) באופן של הבנה והשגה, עד לשלימות ההבנה וההשגה (לפ"ע מעמדו ומצבו בהוה), באופן של תענוג.

ובהדגשה — שכל זה שייך לכל אחד ואחת[47] מישראל, למגדול ועד קטן, הן קטן בידיעות (עד ליהודי שבמעמד ומצב ד„אחר", כנ"ל), והן קטן בשנים[48], שכן, גם לקטן בשנים יכולים להסביר ענינים דתורת החסידות, באותיות ובסגנון המתאימים לגילו, הבנתו והשגתו כו', כמודגש גם בכך שאדמו"ר הזקן גילה עניני החסידות גם ע"י סידור וחיבור סידור תפלה[49], דבר השוה לכל נפש, ובסידור זה — ומתחיל מהקדמתו ומתחלתו.

ו. ובהמשך לזה — יש לעורר בכל מקום ומקום ע"ד שימת־לב מיוחדת בחינוך דקטנים, עד לקטני קטנים (ופשיטא גם בנוגע לגדולים):

מלבד ההשתדלות לחנכם בענינים של מעשה בפועל, החל מאמירת „מודה אני", נטילת ידים, ברכות וכו' — צריכה להיות שימת־לב מיוחדת גם בעניני דעות[50], עניני מוסר, יראת ה' ואהבת ה' כו', ע"פ המבואר בספרים, כאמור, „על פי דרכו"[51], באותיות ובסגנון המתאימים לקטנים[52].

ולדוגמא, בנוגע לאמירת „מודה אני" — לבאר ולהסביר, שסדר היום של יהודי (כשיעור משנתו, אפילו לפני נט"י, בידים שלא ניטלו ונטהרו עדיין) מתחיל באמירת „מודה אני", הודאה להקב"ה („מלך חי וקיים") על החזרת נשמתו, וב־אופן ד„מודה אני לפניך", שידע ש„שוכב לפני ממ"ה הקב"ה, כמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא . . יזכור את ה' הנצב עליו כו'"[53], אשר, כתוצאה מזה, מהסברה זו ואמירה זו — נעשית ההנהגה דכל היום ע"פ רצונו של הקב"ה.

ועד לתוכן הפנימי שבזה — ההודאה והביטול שמצד „פניך" דהנשמה, ה„אני" האמיתי דכאו"א מישראל[54].

ז. והנה, כל האמור לעיל מודגש ביותר בשנה זו — הוספה וחידוש[55] גם

46) שעיקרה התחילה ב(גאולת) אדה"ז (ממאסרו) — סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

47) שהרי גם נשים חייבות בלימוד עניני החסידות, אמונת ה' ויחודו, אהבתו ויראתו כו' — מצוות ש„חיובן תמידי לא יפסק מעל האדם אפילו רגע בכל ימיו" (ס' החינוך סוף אגרת המחבר בריש הספר).

48) להעיר מזח"א קיח, א: כד יהא קריב ליומי משיחא אפילו רביא דעלמא זמינין לאשכחא טמירין דחכמתא כו'.

49) ונחשב מעשר זכיות שעל ידם היתה גאולתו בי"ט כסלו (לקו"ד ח"ד תשיח, ב).

50) להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ג: אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה . . אלא כשם שצריך לשוב מאלו כך הוא צריך לחפש בדעות . . ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה כו'.

51) משלי כב, ו.

52) להעיר מהמבואר בלקו"ת (ויקרא ה, ד) שפנימיות התורה נכלל ב„שליש במקרא", ואדרבה, תיבת „אף" — אצילות (קבלה) — היא בסמיכות ל„עשיתיו" (מקרא) דוקא (לקו"ת בלק סט, ג — הובא בלקו"ת ויקרא שם).

53) לשון אדה"ז בסידורו לפני „מודה אני".

54) ראה „היום יום" י"א שבט, נת' בארוכה בקונטרס ענינה של תורת החסידות סי"א ובהערות.

55) נוסף על כללות הענין ד„בכל יום יהיו בעיניך כחדשים" (שו"ע אדה"ז או"ח סי' סא ס"ב. ועוד), עד ל„חדשים" ממש (פרש"י תבוא כו, טז. ועוד), וכן הענין ד„אור חדש" (כנ"ל הערה 14).

לגבי ש"ק פ' שמות כ"ד טבת דשנה שעברה[56]:

שנה זו היא שנת השמיטה — „שבת לה'"[57], וגם התחלתה וראשיתה („ראש השנה", הכולל כל ימי השנה[7]) — ביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת.

ובביאור הקשר והשייכות לבעל ההילולא דכ"ד טבת[58] — יש לומר:

שבת — הו"ע האור[59], כדאיתא במדרש[60] „מזמור שיר ליום השבת שלא שמש בו אפלה, את מוצא בכל יום ויום כתיב ויהי ערב ויהי בוקר, ובשבת לא כתיב בו ערב . . שלושים ושש שעות הי' יום".

וע"פ הביאור דבעל ההילולא בד"ה ראו כי ה' נתן לכם השבת (בהתחלת ה„לקוטי-תורה") בענין „כל עיסקא דשבתא כפול"[61], „שתי שבתות"[62] — נמצא, שיום השבת, שענינו אור, הוא באופן ד„שני אור", כפי שמתחברים ונעשים למציאות אחת („שניאור"), יום השבת (שבת א').

ושמיטה, „ושבתה הארץ גו'", עליית המלכות[63] — קשור עם הענין ד„זלמן", אותיות „לזמן", כי, כללות ענין הזמן (והמקום) הוא ממדת מלכותו ית'[32].

ח. ויש להוסיף, שבשנת השמיטה שהתחלתה בשבת מודגש יותר גילוי והמשכת אור החסידות („שניאור") עד למטה מטה („זלמן", לזמן):

מבואר בכ"מ[64] הענין והחילוק שבין שביעית לשבת, שהשביתה דשביעית אינה אלא מעבודת הארץ, והשביתה דשבת היא מכל המלאכות — שב־שביעית נעשה העלי' דספירת המלכות (ארץ), ובשבת נעשה העלי' דכל הספירות.

ועפ"ז יש לומר, שבשנת השביעית שיו"ט של ר"ה (הכולל כל ימי השנה) חל בשבת — העלי' דספירת המלכות (מצד הענין דשביעית) היא (לא רק בספירת המלכות כפי שהיא בפ"ע, אלא) גם כפי שכלולה בכל הספירות (מצד התחלתה בשבת), ממלכות שבמלכות עד למלכות שבכתר.

וענינו בעבודת האדם — שכל עניני העבודה בכחות הגלויים, במדות וב־מוחין כו', חדורים בענין הביטול וקב"ע (מלכות), ספי' המלכות.

כלומר: מחד גיסא — ישנם כל פרטי העבודה דכחות הגלויים, רגש שבלב והבנה והשגה שבמוח כו', אבל, ביחד עם זה, הרי, בכל עניני העבודה ניכר בגלוי ובהדגשה שעשייתם היא מצד ציווי המלך[65], ענין הביטול וקב"ע.

וזהו הקשר עם הגילוי וההמשכה ד„שניאור" עד למטה מטה בגדרי הזמן, („זלמן" אותיות „לזמן") — כאמור לעיל (ס"ג) שהחיבור דנגלה ונסתר שבתורה והגילוי וההמשכה עד למטה מטה הוא

---

56) ראה גם בהשיחות דש"פ שמות, מבה"ח שבט דאשתקד. לקו"ש חכ"ו ע' 299 ואילך.

57) בהר כה, ב. שם, ד.

58) נוסף על שת"ח נקרא שבת (זח"ג כט, א. ועוד. ומרומז בברכות מז, סע"ב. שבת קיט, רע"א).

59) כנוסח ה„הבדלה": „בין אור לחושך . . בין יום השביעי לששת ימי המעשה".

60) מדרש תהלים מזמור צב בתחלתו. וראה ב"ר פי"א, ב. וש"נ.

61) מדרש תהלים שם.

62) שבת קיח, ב.

63) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות קדושת שנה השביעית. תורת לוי"צ ע' קלה. לקוטי לוי"צ אגרות ע' רמד.

64) ראה סהמ"צ להצ"צ שם.

65) ע"ד העבודה בכל יום תמיד, שצ"ל „יקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ מקבל עליו עול מצוות" (ברכות רפ"ב).

ע"י גילוי היחידה שבתורה, ודוגמתו בעבודת האדם — ענין הביטול וקב"ע, שבו מתגלה הביטול דעצם הנשמה, בחי' היחידה, שחודרת בכל פרטי העבודה, עד למטה מטה ביותר.

ומזה מובן, שבשנה זו יש להוסיף עוד יותר (מלבד הוספה מצד הציווי ד„מעלין בקודש") בנוגע ללימוד והפצת החסידות, כנ"ל בארוכה.

ט. ובנוגע לפועל:

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצל את ה„עת רצון" דכ"ד טבת (החל ממוש"ק דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת)[66] כדי להוסיף:

(א) בלימוד התורה — בכלל, ובפרט בתורתו של בעל ההילולא, הן בתורת הנגלה — שולחן ערוך שלו, והן בתורת החסידות — תניא קדישא, מאמרי החסידות בתורה אור, בלקוטי תורה וכו',

(ב) בעבודת התפלה[67] — כמוזכר לעיל (ס"ה) ע"ד סידורו של אדמו"ר הזקן, כולל לימוד מאמריו בענין התפלה, ד"ה הקול קול יעקב (שנדפס בהקדמה לסידורו[68]), וכיו"ב,

(ג) בנתינת הצדקה — ע"פ המבואר בתניא[69], וכן בכו"כ אגרות קודש שלו (כולל אלו שנדפסו בחלק אגרת הקודש שבספר התניא) גודל ההדגשה בנתינת הצדקה, ומה טוב — נתינה לצדקה לענין השייך לעבודות המיוחדות של בעל ההילולא (או הנקראים על שמם וכיו"ב[70]), לטובת המוסדות שעוסקים בעבודתו (ובעבודת רבותינו נשיאינו ממלאי מקומו).

ונוסף לזה, להוסיף ולזרז („אין מזרזין אלא למזורזין"[71]) ע"ד ההכנות לעשירי בשבט (כמדובר לעיל בארוכה[72]), כולל — הבחינות אצל ה„רב" („עשה[73] לך רב"[74]), ג' בחינות, בחינה אחת בכל עשרה ימים (הבחינה הראשונה שהיתה בכ' טבת, יום ההילולא דהרמב"ם[75], בר"ח שבט, עד לעשירי שבו, שמתברכים משבת זה), כדי „לבחון" עד כמה ניתוסף אצלו בעניני ההכנה לעשירי בשבט.

וכמו כן תוספת זירוז בנוגע לפעולות בקשר להקמת בתי תורה, בתי תפלה ובתי גמ"ח (כפי שחדורים באור דתורת חסידות חב"ד — בתי חב"ד), כולל — שגם ביתו (וחדרו) הפרטי דכאו"א מישראל נעשה בית תורה תפלה וגמ"ח, בית להשראת השכינה, כמ"ש[76] „ושכנתי

---

66) **פשוט שבאם מאיזו סיבה שתהי' לא נעשה הנ"ל או חלקו בימי כג־כד טבת — צריך להיות תשלומין והשלמה בימים הסמוכים.**

67) להעיר גם מאגה"ק דהצ"צ (נדפסה בהוספות לתו"א ע' 284, ובהקדמת המו"ל לסהמ"צ להצ"צ): „ושם המחבר נאה לו שניאו"ר כמו ואהבת בגימט' ב"פ אור", וקצת משמע שם דקאי על תורה ותפלה — בהמשך להקודמו „מבקשי ה' ותורת אמת" (אף שי"ל — על נר מצוה ותורה אור).

68) ולפני זה נדפס בסוף תניא שקלוב תקס"ו בכותרת „חתימה".

69) פל"ד. פל"ז. אגה"ת פ"ג.

70) וכמנהג ישראל ביסוד קרן גמ"ח ע"ש פלוני.

71) ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

72) שיחת י"ב טבת (לעיל ע' 243). ש"פ ויחי (לעיל ע' 8־267).

73) אבות פ"א מ"ו ומט"ו.

74) להעיר מהרמז בפרשת השבוע (ד, טז ובפרש"י) — „ואתה תהי' לו לאלקים", „לרב ולשר", רב לאהרן.

75) שקביעותו בשנה זו — ביום הרביעי, „קמי שבתא" (פסחים קו, סע"א). — ולהעיר מהקשר והשייכות דהרמב"ם ואדה"ז (ראה בארוכה לקו"ש חכ"ו ע' 26 ואילך).

76) תרומה כה, ח.

בתוכם", בתוך כל אחד ואחד[77], ע"ד וב־דוגמת השראת השכינה בביהמ"ק.

ויש לומר רמז לזה בפרשת השבוע: (א) „איש וביתו"[78], בית כפשוטו ממש, נוסף על הפי' „משפחה", כולל ההוספה דפירוש התרגום „גבר ואנש ביתי'", היינו, שעי"ז ניתוסף גם אצל בני הבית („אנש ביתי'"), בנוגע למשכן ומקדש הרוחני שבלבם פנימה, עד להוספה ב„אנש ביתי'" כפשוטו. (ב) „ויעש להם בתים"[79], „בתי'"[80] כהונה לוי' ומלכות"[81].

י. ויה"ר שעי"ז מעשינו ועבודתינו בכל הענינים האמורים, שתוכנם ונקודתם, הפצת המעיינות חוצה — נזכה לקיום הבטחתו של מלך המשיח להבעש"ט[82] שכאשר „יפוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה" אזי „אתי מר", דא מלכא משיחא[83].

ויש לקשר גם ענין זה עם פרשת השבוע — „ואלה שמות בני ישראל", כדאיתא במדרש[84] ש„על שם גאולת ישראל נקראו כאן", ומסיים — „יוסף (שמו הראשון של בעל ההילולא דעשירי בשבט[85]), ע"ש שעתיד הקב"ה להוסיף ולגאול את ישראל . . שנאמר[86] והי' ביום ההוא יוסיף וגו'".

וכמפורש בהפטרה (סיום וחותם הקריאה) — „הבאים ישרש יעקב (כדי ש)יציץ ופרח ישראל ומלאו פני תבל תנובה"[87], „והי' ביום ההוא גו' ואתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל", „והי' ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקודש בירושלים"[88].

ומזה באים להתחלת פ' וארא (שקורין עתה תיכף בזמן המנחה, רעוא דרעוין, דש"ק פ' שמות) — הגילוי ד„אני הוי'"[89], באופן של ראי' („וארא")[90], בביאת משיח

---

77) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשיך עה"פ. של"ה חלק תושב"כ פ' תרומה (שכה, ב. שכו, ב), וכן בשער האותיות אות ל. ועוד.

78) להעיר גם מדברי הזהר (פרשתנו ד, א) עה"פ: „ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ה' . . דאיהו בית המקדש, כגון עזרות ולשכות ובית האולם והדביר", ובלקוטי לוי"צ שם: „לנגד ד' אותיות דשם הוי' . . שהד' דברים הללו שבבית המקדש הם כלי קיבול לד' אותיות שם הוי'". וי"ל שדוגמתו גם בכאו"א מישראל — „חלק הוי' עמו, חלק משם הוי' ב"ה", ד' אותיות שם הוי' שבכאו"א (ראה אגה"ת פ"ד. לקו"ת ר"פ ראה. ובכ"מ).

79) פרשתנו א, כא.

80) פרש"י עה"פ.

81) די"ל שהם כנגד ג' הקוין תורה עבודה וגמ"ח.

82) באגה"ק הידועה (נדפסה בכש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

83) וראה זח"ג קכד, ב (הובא ונתבאר באגה"ק רסכ"ו): בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזהר . . יפקון בי' מן גלותא ברחמים.

84) שמו"ר פרשתנו פ"א, ה.

85) ושמו השני — „יצחק", כמ"ש (תהלים קכו, ב) „אז ימלא שחוק פינו", ולעתיד לבוא יאמרו ליצחק דוקא „כי אתה אבינו" (שבת פט, ב). ולהעיר, ש(יוסף בגימט' ו"פ הוי', יסוד, יעקב ז"פ הוי', מל', ו)„יצחק" בגימטריא ח"פ הוי' (בינה), כנגד שמונה נסיכי אדם (ראה אוה"ת חנוכה שכו, ב).

86) ישעי' יא, יא.

87) שם כז, ו. וראה ד"ה הבאים ישרש בתו"א סוף פרשתנו (נג, ג ואילך). אוה"ת פרשתנו ע' עז ואילך. כרך ז ע' ב'תקלב ואילך. ד"ה זה שנאמר בהתוועדות. ועוד.

88) ישעי' שם, יב־יג.

89) ר"פ וארא. וראה תו"א עה"פ (נו, א ואילך). אוה"ת שם (ע' קכז ואילך).

90) להעיר משיעור היומי ברמב"ם — הלכות עדות פ"ה ה"ח - „אין עד נעשה דיין", כי ע"י ראיית הדבר נעשה תכלית הוודאות וההתאמתות (יותר משמיעה מפי עדים נאמנים), שלכן, „לא מצו חזו לי' זכותא" (ר"ה כו, א. וראה לקו"ש ח"ו ע' 121. וש"נ).

צדקנו[91], שאז יהי' לימוד התורה באופן של ראי'[92], עד לקיום היעוד[93] „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'".

ו„הקיצו ורננו שוכני עפר"[94], ומשה ואהרן עמהם[95], ובעלי ההילולא דכ"ד טבת ועשירי בשבט עמהם, וכל צדיקי ונשיאי ישראל עמהם[96], וכולם יחדיו, ביחד עם כל בנ"י, יאמרו את ה„שירה העשירית"[97], „אז ישיר משה ובני ישראל"[98], „שר לא נאמר אלא ישיר, מכאן לתחיית המתים כו'"[99].

וכל זה — בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, ובמהרה בימינו ממש, „מיד הן נגאלין"[100], תיכף ומיד ממש.

---

91) להעיר מהרמז בפרשת השבוע. — „שלח נא ביד תשלח", „גואלם לעתיד" (פרשתנו ד, יג ובפרש"י). ובהמשך הענין שם — „וירכיבם על החמור", „חמור המיוחד . . שעתיד מלך המשיח להגלות עליו שנאמר עני ורוכב על חמור" (שם, כ ובפרש"י). — ולהעיר, שבענין זה רמז הקב"ה מענה לטענה „שלח נא ביד תשלח" (נתבאר בארוכה בהתוועדות).

92) לקו"ת צו יז, א ואילך. שער האמונה פ"ס. סד"ה וידבר אלקים (הב') תרצ"ט. ועוד.

93) ישעי' מ, ה.

94) שם כו, יט.

95) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד — פסחים קיד, סע"ב.

96) שהרי צדיקים קמים לתחי' מיד — ראה זח"א קמ, א.

97) ראה מכילתא בשלח טו, א. תנחומא שם יו"ד. תרגום שה"ש בתחלתו. אוה"ת שה"ש שם.

98) בשלח שם.

99) סנהדרין צא, ב. פרש"י עה"פ.

100) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

משיחות ש"פ וארא, ר"ח שבט ה'תשמ"ז

א. ענינו המיוחד של ר"ח שבט — מפורש בתושב"כ[1]: „בעשתי עשר חודש באחד לחודש (ר"ח שבט) . . הואיל משה באר את התורה גו'"[2], כלומר, התחלת לימוד וביאור „משנה תורה" (כל פרטי הענינים שנאמרו בד' הספרים שלפנ"ז, בהוספת ענינים חדשים), ובאופן ד„באר את התורה", „בשבעים לשון פירשה להם"[3].

ועפ"מ ש"נ[4] „והימים האלה נזכרים ונעשים", מובן, שענין זה חוזר ונשנה מידי שנה בשנה. ובהקדמה:

אע"פ ש„מי הוא זה ואיזהו אשר ערב לבו לגשת להשיג אפי' חלק אחד מני אלף כו'" מדרגתו של משה רבינו — „מ"מ הרי אפס קצהו ושמץ מנהו . . מאיר כו'"[5],

הן בנוגע לכללות ישראל — „אתפשטותא דמשה בכל דרא ודרא"[6],

והן בנוגע לכאו"א מישראל — „כל נפש ונפש מבית ישראל יש בה מבחי' משרע"ה"[7], ועד שענין זה מתגלה בפועל, כמ"ש[8] „ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה גו'", „אטו יראה מילתא זוטרתי היא, אין, לגבי משה מילתא זוטרתי היא"[9], ומצד בחי' משה שבקרבו נעשית היראה „מילתא זוטרתי" (גם) אצל כאו"א מישראל („דהא שואל מעמך כתיב")[7], היינו, שבחי' משה שבקרבו הו"ע הבא לידי גילוי בעבודה בפועל — „ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו גו' לשמור את מצוות ה' ואת חוקותיו גו'"[10].

ומזה מובן, שענין הנ"ל הוא בכל הדורות, עד לימינו אלה — שבבוא ר"ח שבט בכל שנה ושנה, מתחיל משה רבינו (אתפשטותא דמשה שבכל דור ודור, עד לבחי' משה שבכאו"א מישראל) לבאר את עניני התורה, כלומר, נתינת כח מיוחדת להפצת התורה לכאו"א מישראל, ובאופן ד„באר", „בשבעים לשון", גם ליהודי שנמצא במעמד ומצב שאינו שייך (לעת-עתה) ללמוד ולהבין את התורה בלשון הקודש, שלכן, בהכרח לתרגם לו את התורה בשפת המדינה, בלשון עם ועם, „בשבעים לשון" (מכיון שאי-אפשר להמתין עד שילמד תחלה לשון הקודש כו').

ב. ויש להוסיף, שהענין ד„באר את התורה" הוא גם (ובמיוחד) בנוגע לפנימיות התורה:

גם הענינים דפנימיות התורה נמשכים ומתגלים באופן ד„באר", בהבנה והשגה,

---

1) שאפילו הצדוקים מודים בו (סנהדרין לג, ב ובפרש"י. ובכ"מ). ולהעיר, שנפק"מ גם להלכה, בדיני זקן ממרא (שנתבארו בשיעורי הרמב"ם דימים אלה) — ראה אנציק' תלמודית בערכו (ע' שס). וש"נ.

2) דברים א, ג־ה.

3) פרש"י עה"פ שם, ה.

4) אסתר ט, כח. וראה רמ"ז בס' תיקון שובבים, הובא ונת' בס' לב דוד (להחיד"א) פכ"ט.

5) תניא פמ"ד.

6) תקו"ז תס"ט (קיב, רע"א. קיד, רע"א). וראה ב"ר פנ"ו, ז. זח"ג רעג, א. תניא שם.

7) תניא רפמ"ב.

8) עקב י"ד, יב.

9) ברכות לג, סע"ב. וש"נ.

10) עקב שם, יב־יג.

„יתפרנסון"[11] — ע"י תורת חסידות חב"ד, שנתייסדה ע"י אדמו"ר הזקן, אשר, יום ההילולא שלו, כ"ד טבת (שבו מתעלים כל עניני עבודתו אשר עבד[12] כל ימי חייו[13]), הי' ביום ראשון דשבוע זה, ששלימותו („ויכולו") ביום השבת הזה.

ועניין זה קשור גם עם העשירי בשבט (שנכלל ב„ראש חודש", הכולל את כל ימי החודש[14], ועאכו"כ הימים המיוחדים שבו, ובהם יום העשירי, „העשירי יהי' קודש"[15]) — יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[16]:

„עבודתו אשר עבד" דבעל ההילולא, היא — „הואיל משה (משה רבינו שב־דורנו) באר את התורה", שכן, על ידו ניתוסף עוד יותר, באורך ברוחב ובעומק[17], בשלימות ההבנה וההשגה דתורת חסידות חב"ד,

כולל ובמיוחד — „בשבעים לשון פירשה להם", תרגום עניני התורה, עד לענינים הכי עמוקים, תורת החסידות, בלשון עם ועם,

היינו, שגם ליהודי שנמצא לעת־עתה במעמד ומצב ד„אחר" (שלכן אינו שייך עדיין ללשון הקודש), וצריכים לעשותו „בן" („יוסף[18] ה' לי בן אחר"[19], לעשות מ„אחר" „בן"[20]) — יש ללמד ולהסביר גם עניני תורת החסידות („יצחק"[21], צחוק ותענוג, בחי' היחידה שבתורה), באופן של הבנה והשגה, עד לשלימות ההבנה והשגה (לפי ערכו), שמביא לידי תענוג („יצחק"), כמדובר בארוכה בהתוועדויות שלפנ"ז[22].

ג. ויש לקשר ענין זה עם פרשת השבוע:

בתחלת פרשת השבוע נאמר: „וארא אל אברהם גו' ושמי הוי' לא נודעתי להם . . לכן אמור לבני ישראל אני הוי' . . וידעתם כי אני הוי' אלקיכם גו'"[23].

ואיתא ברע"מ[24]: „וידעתם כי אני הוי' אלקיכם וגו', פקודא דא קדמאה דכל פקודין ראשיתא קדמאה דכל פקודין, למנדע לי' לקב"ה כו'",

ובלשון הרמב"ם[25] בהתחלת ספרו:

---

11) תקו"ז ת"ו בסופו. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 136 הערה 35. ושי"נ.

12) ע"ד לשון הכתוב בהפטרה דשבת זו, פ' וארא „פעולתו אשר עבד בה" (יחזקאל כט, כ) — נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"א ע' 52 ואילך.

13) אגה"ק סי' ז"ך.

14) לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

15) בחוקותי כז, לב. וראה ס' הבהיר סק"ג. מקומות שנסמנו בלקו"ש ח"ו ס"ע 290.

16) בהבא לקמן — ראה גם שיחת ש"פ וארא ר"ח שבט תשמ"ו (לקו"ש חכ"ו ע' 314 ואילך).

17) ראה שער היחוד לאדמו"ר האמצעי בתחלתו.

18) שמו הראשון של בעל ההילולא. — ולהעיר שחודש שבט (חודש הי"א) הוא כנגד (שבט הי"א, כסדר תולדותם) שבטו של יוסף (ראה שיחת ש"פ וארא תשמ"ו (לקו"ש חכ"ו ע' 314). ושי"נ).

19) ויצא ל, כד.

20) ראה אוה"ת להצ"צ עה"פ (רכ, א ואילך). ועוד.

21) שמו השני של בעל ההילולא. — ולהעיר משייכותו לחודש שבט, מכיון ש„יצחק" הו"ע הצחוק והתענוג, ענינו של שבט אשר (כדלקמן ס"ה), ולכמה דעות, חודש שבט הוא כנגד הנשיא הי"א דחנוכת המשכן (בחודש ניסן), שבט אשר (לקו"ש שם ע' 316. ושי"נ).

22) שיחות ש"פ ויחי (לעיל ע' 264); ש"פ שמות, מבה"ח שבט (לעיל ע' 274־5). ועוד.

23) ו, ג־ז.

24) פרשתנו כה, א.

25) להעיר, שבחודש זה, בעשירי שבו, מתקיים בשנה זו סיום הרמב"ם — סיום מחזור שלישי ללומדים ג' פרקים ליום (כ„המנהג הפשוט בכל ישראל שמשלימין את התורה (תושב"כ) בשנה אחת"

„יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון כו'"[26],

„למנדע", „לידע" דייקא, היינו, באופן של הבנה והשגה, עד לבחי' הדעת, „לשון התקשרות והתחברות, שמקשר דעתו בקשר אמיץ וחזק מאד ויתקע מחשבתו בחוזק בגדולת א"ס ב"ה כו'", ועד כדי כך שעי"ז נעשה לידת המדות, אהבה וענפי' ויראה וענפי'"[27].

והרי כל זה נעשה ע"י לימוד פנימיות התורה (ידיעת אלקות) באופן ד„באר", הבנה והשגה בחכמה בינה ודעת, ובמיוחד ע"י תורת חסידות חב"ד[28].

ד. ועוד ענין בקשר ושייכות לפרשת השבוע:

„אמור לבני ישראל אני הוי'", „וידעתם כי אני הוי'" — נאמר בקשר ובשייכות ליצי"מ, „והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי גו'", עד „והבאתי אתכם אל הארץ"[29], החל מהכניסה לארץ ישראל ע"י יהושע, ועד לכניסה לארץ בגאולה העתידה, כידוע[30] שהלשון „והבאתי", לשון חמישי של גאולה (בהוספה לד' לשונות של גאולה שלפנ"ז), קאי על הגאולה העתידה.

וענין זה („והבאתי אתכם אל הארץ") קשור גם עם ר"ח שבט, „ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש גו' הואיל משה באר את התורה גו'":

הענין ד„באר את התורה" — לא הי' רק בר"ח שבט, אלא, כמודגש בכתוב שבר"ח שבט „הואיל (התחיל[31]) משה באר את התורה", התחלה בלבד, שכן, ענין זה נמשך במשך כל ימי חודש שבט, עד לשבעה באדר שבו נסתלק משה[32] (כולל — כמה פרשיות שנאמרו בו ביום, כפשטות הכתובים), שכן, בידעו שמתקרב היום שבו מלאו ימיו ושנותיו[33], התחיל ללמד ולבאר „משנה תורה" באופן שיספיק לסיים לפני הסתלקותו[34].

ונמצא, שהענין ד„באר את התורה" (מר"ח שבט עד שבעה באדר) הוא ההכנה הכי אחרונה לכניסה לארץ — בהקדם הכי אפשרי, לאחרי שלושים יום דאבלו של משה (שבעה בניסן)[32], ולאחרי כן ג' ימי ההכנה[35], עד ש„והעם עלו מן הירדן בעשור לחודש הראשון"[36] (יו"ד ניסן), אשר, כל משך התקופה עד העשירי בניסן מהוה המשך סיום התקופה דהנהגת משה, ולאחרי כן (בי"א ניסן) התחילה עיקר תקופת הנהגתו של יהושע, כיבוש יהושע.

(רמב"ם הל' תפלה רפי"ג), ועד"ז בנוגע ל„משנה תורה"), וגם סיום מחזור ראשון ללומדים פרק א' ליום, וכן סיום מחזור שלישי דספר המצוות.

26) ויש לומר, שמקורו של הרמב"ם מדברי הזהר – נתבאר בארוכה בלקו"ש חכ"ז ע' 6-115.

27) תניא ספ"ג.

28) ראה לקוטי לוי"צ פרשתנו ע' נו: קדמאה הא' הוא כתר, ראשיתא קדמאה הוא ראשיתא חכ' קדמאה בינה . . למנדע דעת.

29) פרשתנו ו, ח.

30) ראה תו"ש עה"פ (סקל"ח), ובמילואים לשם (ע' קיא). ושי"נ.

31) פרש"י עה"פ.

32) קידושין לח, א. וש"נ.

33) ר"ה יא, א. וש"נ. הובא בפרש"י עה"ת ר"פ וילך.

34) ראה פרש"י עה"פ: „ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חודש באחד לחודש . . סמוך למיתה כו'", דמשמעותו, ששיער לכתחילה משך הזמן ד„באר את התורה", כדי שיסיימנה סמוך למיתה ממש.

35) יהושע א, יא. שם ג, ב. קידושין שם.

36) יהושע שם ד, יט. קידושין שם.

וכמו כן בנוגע ל„באר את התורה" דגילוי תורת חסידות חב"ד, החל מאדמו"ר הזקן (בעל ההילולא דכ"ד טבת), שזוהי ההכנה ל„והבאתי אתכם אל הארץ", בגאולה העתידה לבוא ע"י משיח צדקנו — שהרי ביאת משיח צדקנו היא ע"י ש„יפוצו מעינותיך חוצה"[37], החל מגאולת אדה"ז בי"ט כסלו, שאז התחיל עיקר הענין ד„יפוצו מעינותיך חוצה"[38], ועד לתכלית השלימות דהפצת המעיינות חוצה (חוצה כפשוטו, בכל קצוי תבל ממש) ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, כפי שהעיד בזמנו (ועאכו"כ בימינו אלה) שכבר נשלמו כל עניני העבודה, ולא נותר אלא „לצחצח את הכפתורים"[39], ותיכף ומיד — „עמדו הכן כולכם"[40], לקבלת פני משיח צדקנו.

ה. ויש להוסיף ולקשר כל הנ"ל עם שיעור תהלים היומי — כפי שנחלק לימי החודש:

השיעור דר"ח, יום א' בחודש, הוא — התחלת ספר התהלים, „אשרי האיש גו'".

וענין זה שייך במיוחד לר"ח שבט — כדאיתא במדרש[41] „במה חתם משה אשריך ישראל, ואף דוד כשבא לומר תהלה, ממקום שפסק משה משם התחיל, אשרי האיש וגו'", היינו ש„אשרי האיש" שבהתחלת ספר תהלים, קשור עם „אשריך ישראל" שבו סיים משה רבינו לימוד „משנה תורה" שהתחיל בר"ח שבט.

והנה, „אשר"[42] („אשרי" ו„אשריך") — הו"ע התענוג, כמ"ש בברכתו של אשר „מאשר[43] שמנה לחמו", „וטובל[44] בשמן רגלו"[45], דקאי על בחי' הכתר, עד לפנימיות הכתר[46].

[ובפרטיות יותר: בכתר גופא — יש ב' מדרגות, ב"פ אשרי (כמרז"ל[47] „כל פרשה שהיתה חביבה על דוד פתח בה באשרי וסיים בה באשרי, פתח באשרי דכתיב אשרי האיש, וסיים באשרי דכתיב אשרי כל חוסי בו", ומרומז גם ב„אשריך", ל' כפל, ב"פ אשרי) — חיצוניות הכתר ופנימיות הכתר, וענינם בתורה — חיצוניות התורה ופנימיות התורה, גליא וסתים[48]].

ונמצא, שב„אשרי האיש" מודגש הענין דפנימיות התורה, כפי שנתבארה בתורת חסידות חב"ד, שבה מתגלה בחי'

---

37) אגה"ק דהבעש"ט (נדפסה בכש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

38) סה"ש תורת שלום ס"ע 112 ואילך.

39) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

40) סה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ריש ע' רעט.

41) ב"ר ס"פ ויחי.

42) להעיר ש„אשר" בגימטריא תק"א (סידור האריז"ל בסדר ההגדה פיסקא ר"י הי' נותן בהם סימנים), ת"ק — הו"ע השם („הלך הקב"ה מהלך ת"ק שנה לקנות לו שם"), דקאי על דרגא השייכת לזולת, והא' יתר מת"ק — קאי על יחידו של עולם, למעלה מסדר השתלשלות כו'. ויש לקשר זה עם ענין העונג (כבפנים) — כי העונג קשור עם העצם, כמאמר אין למעלה מעונג (ראה לקו"ש חכ"ו ע' 207־8. וש"נ).

43) ויחי מט, כ.

44) ברכה לג, כד.

45) להעיר, ש„שמן" קאי על רזין דרזין שבתורה (לקו"ת שה"ש ב, ד ואילך. כד, ד ואילך. ובארוכה אמ"ב שער הק"ש פנ"ד ואילך), וענין זה הוא באופן ד„טובל בשמן רגלו", „שתהא ארצו מושכת שמן כמעין" (פרש"י שם) — הפצת המעיינות חוצה, עד כדי כך, שאפילו ה„ארץ" מושכת שמן כמעין (שיחת ש"פ וארא תשמ"ו — לקו"ש חכ"ו ע' 316).

46) אוה"ת ברכה ע' א'תתלז. וראה שם ס"ע א'תתפ ואילך.

47) ברכות יו"ד, רע"א.

48) אוה"ת שם ע' א'תתלז.

היחידה (תענוג) שבתורה[49], פנימיות הכתר.

וכמו כן בנוגע לענין הגאולה[50] — „והבאתי אתכם אל הארץ", לשון חמישי של גאולה, כנגד הגאולה (דיוצאי מצרים, אתכם, וגם — הגאולה) העתידה — שגם זה מודגש ב„אשרי[51] האיש", ממקום שחתם משה משם התחיל דוד:

הקשר ד„אשרי האיש" ל„אשריך ישראל" (אע"פ שאין זה מתאים, לכאורה, לסדר ד„תורה נביאים וכתובים", שהרי בין ספר דברים, חמשה חומשי תורה, לספר תהלים, השייך לכתובים, באים כל ספרי הנביאים), הוא — בגלל הקשר והשייכות דמשה ודוד, כידוע שמשה הוא „גואל ראשון", ודוד, שרומז למשיח[52], דוד מלכא משיחא, הוא „גואל אחרון", והרי „גואל ראשון הוא גואל אחרון"[53].

ויש להוסיף בזה — ע"פ המבואר במדרש[54] שאילו זכו ישראל היו נכנסים לארץ ע"י משה רבינו באופן דגאולה שלימה שאין אחרי' גלות, כמש"נ[55] בשירת הים „תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדנ-י כוננו ידיך", דקאי על ביהמ"ק השלישי, „כוננו ידיך, בשתי ידים, ואימתי יבנה בשתי ידים, בזמן שה' ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבוא שכל המלוכה שלו"[56], היינו, שבזמן אמירת שירת הים היו במעמד ומצב שעמדו ליכנס לארץ ע"י משה רבינו באופן דגאולה שלימה[57], אלא שאח"כ גרם החטא כו'. אבל, בכל אופן, הרי, ההמשך דמשה (גואל ראשון) הוא — דוד („ממקום שפסק משה משם התחיל"), דוד מלכא משיחא.

והמשך זה הוא ע"י הענין ד„אשרי" — הפצת התורה („באר את התורה", ההכנה הכי אחרונה לכניסה לארץ) באופן ד„אשרי", היינו: (א) גם הפצת התורה, בחי' התענוג שבתורה, (ב) שה־עבודה דהפצת התורה ופנימיות התורה היא מתוך תענוג, ובשמחה ובטוב לבב, כמ"ש[58] „עבדת את ה' אלקיך בשמחה

49) ראה בארוכה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ה ואילך.

50) להעיר מהשייכות הכללית ד„ראש חודש" לגאולה — חידוש הלבנה, „שהם עתידים להתחדש כמותה", בביאת דוד מלכא משיחא, „דוד מלך ישראל חי וקיים" (כמ"ש בנוסח ד„קידוש לבנה").

51) להעיר גם מהשייכות ד„אשר" לגאולה — לקוטי לוי"צ אגרות ע' תיט. וראה לקו"ש שם ע' 317 הערה 66, ובשוה"ג.

52) ראה אוה"ת ברכה ע' א'תתפא: התחיל דוד ספר תהלים באשרי האיש ממקום שפסק משה בברכותיו אשריך ישראל כו', י"ל כי דוד רומז על משיח . . משה . . כחו מחכמה הנק' ראשית, ומשיח יהי' סיומא שיזכה ליחידה מפנימיות עתיק, ע"כ מה שחתם משה באשריך זהו שע"י תומ"צ יזכו לגילוי הכתר המלובש בחכמה . . וזהו רק התחלה לגבי משיח, ועיקר בחי' משיח להמשיך פנימיות עתיק, ע' כי כאשר השמים החדשים כו' שלמעלה מהשמים כסאי כו' (בהפטרה דשבת ר"ח).

53) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו. דב"ר ספ"ט. זח"א רנג, א. ש' הפסוקים פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב. ובכ"מ.

54) ראה ספרי דברים א, ב. שמו"ר רפל"ב. וראה בהנסמן בלקו"ש חי"ט ע' 346 הערות 42־43.

55) בשלח טו, יז.

56) פרש"י עה"פ.

57) ועפ"ז מתורצת בפשטות התמי' שלא מצינו שהקב"ה השיב על טענתו של משה רבינו „שלח נא ביד תשלח", „שאין סופי להכניסם לארץ ולהיות גואלם לעתיד" (שמות ד, יג ובפרש"י) — שהרי נתקבלה בקשתו, שיכניסם לארץ באופן של גאולה שלימה, אלא שאח"כ כו', כבפנים.

58) תבוא כח, מז.

ובטוב[59] לבב"[60], שעי"ז גם ההצלחה היא ביתר שאת וביתר עוז.

ו. והנה, כל האמור לעיל אודות ענינו של ר"ח שבט — שייך גם כאשר ר"ח שבט חל באמצע השבוע, ונוסף לזה, ישנו עילוי מיוחד כאשר ר"ח שבט חל ביום השבת — כמדובר בארוכה בשנה שעברה (שגם אז היתה הקביעות כבשנה זו) אודות פרטי הענינים דחיבור שבת ור"ח, והשייכות המיוחדת לשבת פ' וארא ור"ח שבט, וכבר נדפסו הדברים[61] מלוקטים מדברי רז"ל, הוראה לדורות[62], כך שאין צורך לחזור עוד הפעם על כל פרטי הדברים (אם כי תמיד יכולים להוסיף ביאור כו').

ולכן, יש להוסיף ולהדגיש את החידוש המיוחד בשנה זו גם לגבי שנה שעברה — שהיא שנת השמיטה, והתחלתה וראשיתה (ראש השנה, הכולל את כל ימי השנה[14]) ביום השבת:

ענינה של שנת השמיטה, „שבת לה'"[63] — „שתהא כל השנה הבטלה מעבודת האדמה מוכנה לעבודתו . . שגם עובדי האדמה כאשר ישבתו בשנה ההיא יתעוררו לדרוש את ה'"[64], ובפרט שהתחלתה וראשיתה (הכולל כל ימי השנה) ביום השבת, כאשר „כל מלאכתך עשוי"[65] (לא רק עבודת האדמה), ובמילא, כל העבודה אינה אלא בעניני קדושה, תורה ותפלה כו'.

ונוסף לזה, שבת — ענינו תענוג, „וקראת לשבת עונג"[66], וכן שמחה — „וביום שמחתכם אלו השבתות"[67].

ומזה מובן שבר"ח שבט דשנת השמיטה שהתחלתה וראשיתה בשבת מודגש עוד יותר הענין ד„הואיל משה באר את התורה"[68] — הן מצד כללות ההוספה בלימוד התורה, והן מצד ענין התענוג דשבת[69], שעי"ז ניתוסף בהפצת פנימיות התורה, בחי' התענוג (יחידה) שבתורה, וכן באופן העבודה מתוך תענוג, שמחה וטוב לבב.

ויש להוסיף, שגם בענין זה מודגש הקשר והשייכות לגאולה („והבאתי אתכם אל הארץ") — שהרי שבת[70]

---

59) להעיר ש„טוב במלופם הוא הטוביות התוכיות הנבחרת מהטוב . . בחי' העליונה שבכתר כו'" (לקו"ת שה"ש יו"ד, סע"ד. ביאוה"ז להצ"צ וישב ע' קלא. אוה"ת ואתחנן ע' מט. וש"נ).

60) ראה תניא פכ"ו „ומקרא מלא דבר הכתוב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו', ונודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה", היינו, שגם פי' האריז"ל (לא רק פס"ד הרמב"ם בסוף הל' לולב), פנימיות התורה, הוא באופן ד„נודע לכל" — „נודע" דייקא, באופן של דעת (כנ"ל ס"ג), ולא רק ליחידי סגולה, אלא „לכל", לכל כפשוטו ממש.

61) לקו"ש חכ"ו ע' 311 ואילך.

62) כפתגם הצ"צ — ראה אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ב ע' שפב. לקו"ש ח"ב ע' 522. ועוד.

63) בהר כה, ב. שם, ד.

64) ספורנו עה"פ.

65) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח הל' שבת סש"ו ס"ח (סכ"א).

66) ישעי' נח, יג.

67) ספרי בהעלותך יו"ד, יו"ד.

68) שהרי גם בלאה"כ — „ויקהל משה", „עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם . . כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת . . ללמד ולהורות לישראל דברי תורה כו'" (ילק"ש ר"פ ויקהל. הובא בשו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סר"צ ס"ג).

69) להעיר שהענין דשבת וחול בתורה גופא הוא — סתים בתורה וגליא דתורה (ראה ל"ת להאריז"ל (בטעמי המצוות) ואתחנן ד"ה כשהי' מורי, שהאריז"ל „הי' מעיין ו' דרכים בהלכה כנגד ו' ימי המעשה, וא' על דרך הסוד כנגד יום השבת" — נת' קצת בלקו"ש ח"א ע' 52-53. וש"נ).

70) כמארז"ל (ירושלמי תענית פ"א סה"א) „אלו היו ישראל משמרין שבת א' (או „שתי שבתות" (שבת קיח, ב) — ב' הבחינות שבכל שבת (לקו"ת בהר מא, א)) כתיקונה מיד הי' בן דוד בא".

ושביעית[71] שייכים לגאולה העתידה.

ז. ההוראה מכל האמור לעיל — בנוגע למעשה בפועל, "המעשה[72] הוא העיקר"[73]:

בעמדנו בר"ח שבט, שבו "הואיל משה באר את התורה" — צריכה להיות עבודת כאו"א מישראל (מצד בחי' משה שבקרבו) בענין ד"באר את התורה", להוסיף בהפצת התורה בכלל, ובמיוחד בהפצת המעיינות חוצה.

ובהדגשה — "הואיל גו' באר גו'":

א) "הואיל" — התחיל, שבזה מודגש שישנו גם המשך הפעולה, היינו, שאינו מסתפק בפעולה חד־פעמית, כי אם, פעולה שנמשכת תקופה שלימה — לא רק יום א', ג' ימים ("בתלת זימני הוי חזקה"[74]), שבוע שלם (כל ימי ההיקף[75]), חודש שלם, אלא יותר מחודש שלם — קרוב לארבעים יום, כאמור, מר"ח שבט עד שבעה באדר (ויתירה מזה — ההמשך עד עשירי בניסן (כנ"ל ס"ד), יותר מב' חדשים), ולאח"ז: מעלין בקודש ומוסיפין על זה.

ב) "באר" — שאינו מסתפק באמירה בעלמא, כי אם, באופן ד"באר", "באר היטב"[76], היינו, הסבר וביאור בטוב טעם ודעת כו', כולל — "בשבעים לשון", גם ליהודים שאינם מבינים עדיין לשון הקודש, כנ"ל בארוכה.

ח. ויש להוסיף ולהדגיש, שהוראה זו היא ביחס לכאו"א מישראל, למגדול ועד קטן, "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[77] — "באר את התורה" לכאו"א מישראל, וע"י כאו"א מישראל:

"באר את התורה" לכאו"א מישראל — גם ליהודי שנמצא בפינה הכי רחוקה ונדחת שבקצוי תבל, גם (ובעיקר) במובן הרוחני, כלומר, מחוץ לגבול הקדושה, חוץ לירושלים וארץ ישראל, ועד כדי כך, שבחוץ־לארץ גופא נמצא בפינה הכי נדחת כו'[78] — כשם שהדין דפיקוח־נפש כפשוטו (בנוגע לחיי הגוף) הוא בנוגע לכאו"א מישראל ממש, מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, תינוק בן יומו שיצא זה־עתה לאויר העולם[79], ולא עוד, אלא שאפילו כהן גדול, ביוהכ"פ, באמצע עבודת הקטורת בקדש הקדשים, חייב להפסיק וללכת לפקח את הגל כדי להציל תינוק בן יומו! ומזה מובן גם בנוגע לפיקוח־נפש[80] ברוחניות, בנוגע לחיי הנשמה.

---

71) כמארז"ל (מדרש תהלים עה"פ פה, ב) "רצית ה' ארצך . . עשו את השמיטין . . אותה שעה היא מרצה מעשי' להקב"ה כו'".

72) אבות פ"א מי"ז.

73) וגם בשפת המדינה ("בשבעים לשון"), החל מהמדינה שבה נתגלתה תורת חסידות חב"ד — "טאָפּאָרו דאָ פלאָחו" (סה"ש ה'ש"ת ע' 105. ועוד), שפירושו, הקרדום על הבול־עץ, וענינו בעבודה — "אעא (בול עץ) דלא סליק בי' נהורא מבטשין לי'" (זח"ג קסח, א. תניא רפכ"ט), ענין הביטול, "עני ונכה רוח" (ישעי' סו, ב — בהפטרה דשבת ר"ח).

74) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

75) ראה שו"ת הרשב"א ח"א ס"ט. ובכ"מ.

76) תבוא כז, ח ובפרש"י. ולהעיר, ש"היטב" במספר האחורי בגימטריא שבעים (רא"ם, גו"א ולבוש האורה עה"פ. ועוד).

77) לשון הכתוב בא יו"ד, ט — שקורין עתה בתפלת מנחה.

78) להעיר מרמב"ם הל' ממרים פ"ג ה"ג (בשיעור דערב שבת זה) — "בני התועים האלה כו' הרי הוא כתינוק שנשבה כו' לפיכך ראוי להחזירן בתשובה ולמשכם בדברי שלום עד שיחזרו לאיתן התורה".

79) ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סש"ל ס"ח. וש"נ.

80) להעיר, ש"פיקוח (נפש)" הוא מלשון פתיחה, כמו "ולאסורים פקח קוח", "פתוח המאסר" (ישעי'

ו„באר את התורה" ע"י כאו"א מישראל — שכן, לכאו"א מישראל יש ענין מסויים שיכול להשפיע לזולתו[81] (כפי שמצינו שגם עני בישראל חייב במצות הצדקה[82], ומזה מובן גם בנוגע לצדקה רוחנית), ועד"ז בלימוד התורה — שכאשר לומד ויודע ענין א' בתורה, עליו ללמד ענין זה לאחרים, החל מילד קטן, „בן חמש שנים למקרא"[83], ועוד לפנ"ז, כשלומד צורת האותיות כו', או שמספרים לו סיפורי התורה וכיו"ב[84] — עליו ללמד ענין זה לילדים בני גילו, ובאופן ד„באר את התורה", כולל — הביאור בשפת המדינה („בשבעים לשון").

ט. והנה, ענין זה מוסיף עידוד וזירוז („אין מזרזין אלא למזורזין"[85]) בה־מדובר לאחרונה ע"ד הקמת בתי תורה, בתי תפלה, ובתי גמ"ח, כפי שחדורים באור דפנימיות התורה, באופן ד„באר את התורה", ועד — ע"י תורת חסידות חב"ד — „בתי חב"ד".

ויש לומר רמז גלוי לענין זה בהפטרה דשבת זה, שבת ר"ח — „השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית אשר תבנו לי גו'"[86]:

ידוע[87] הפירוש במ"ש שלמה[88] „השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי" — שזוהי תמיהה קיימת, היינו, ששכינתו ית' הבלתי מוגבלת, אשר, „השמים ושמי השמים (כולל עולמות עליונים) לא יכלכלוך", נמשכת ושורה ושוכנת ב„בית הזה", מכיון שנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים[89], עי"ז ש„ועשו[90] לי מקדש ושכנתי בתוכם"[91].

ומזה מובן גם הפירוש ד„אי זה בית אשר תבנו לי" — שזוהי תמיהה קיימת, כלומר, עם היות ש„השמים (אינם אלא) כסאי והארץ (אינה אלא) הדום רגלי", וא"כ, „אי זה בית אשר תבנו לי", מ"מ, ב„בית אשר תבנו לי", שורה שכינתו ית'.

והנה, מכיון שהציווי דבנין ביהמ"ק (גם מקדש העתיד) נלמד מהציווי „ועשו לי מקדש" שנאמר במשכן[92], וסיומא דקרא „ושכנתי בתוכם", „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"[93] — הרי זה כולל (ואדרבה — לכל לראש) את ביהמ"ק הרוחני בנפשו,

---

סא, א ובמפרשים שם). וענינו בעבודה י"ל — פתיחת וגילוי עצם הנפש, נקודת היהדות, שהיא בשלימות אצל כאו"א מישראל. ש„לכן, אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' כו'" (תניא פי"ח — בשיעור דר"ח שבט).

81) ויתירה מזה — בכל ענין שבעולם ישנם ב' התנועות דמשפיע ומקבל (ראה סידור (עם דא"ח) שער הת"ת צז, ג ואילך).

82) רמב"ם הל' מתנות עניים פ"ז ה"ה. טושו"ע יו"ד הל' צדקה רסרמ"ח.

83) אבות ספ"ה.

84) וגדולה מזו מצינו — שאפילו תינוק בן יומו מוסיף ופועל בכאו"א מישראל חיוב חדש, ובענין הכי עיקרי שדוחה כל התורה כולה — פיקוח נפש דהתינוק!

85) ספרי נשא בתחלתו. במדב"ר פ"ז, ו. וראה מכות כג, א.

86) ישע' סו, א.

87) ראה לקו"ש חכ"א ריש ע' 148. וש"נ.

88) מלכים א' ח, כז.

89) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

90) תרומה כה, ח.

91) ראה במדב"ר פי"ג, ב: אימתי שרתה השכינה בארץ ביום שהוקם המשכן. וראה לקו"ת צו יו"ד, ד: ומעשה המשכן הוא (תיקון) להיות דירה בתחתונים כו'. וראה רד"ה באתי לגני הש"ת.

92) ראה רמב"ם ריש הל' ביהב"ח.

93) ראה ר"ח שער האהבה פ"ו קרוב לתחלתו (ד"ה ושני הפסוקים). אלשיך עה"פ. של"ה חלק תושב"כ פ' תרומה (שכה, ב. שכו, ב). וכן בשער האותיות אות ל. ועוד.

כמבואר בספר המצוות להצ"צ[94] כל פרטי הענינים דמשכן וכליו (יריעות וכלים, מזבח החיצון ומזבח הפנימי וכו') בעבודה בנפש האדם.

ונקודת הענין — ע"פ המבואר בתו"א בתחלתו ש"השמים כסאי והארץ הדום רגלי" קאי על תורה (שמים) ומצוות (ארץ), החל ממצות הצדקה, כללות כל המצוות, בית תורה, ובית גמ"ח,

[ויש לומר — גם מצות תפילין[95], כמארז"ל[96] "הוקשה כל התורה כולה (מצוות שבתורה[97]) לתפילין", שענינם שעבוד המוח והלב, שבזה תלוי' כללות הנהגת האדם כו', וכל זה — מלבד הסגולה המיוחדת דמצות תפילין בנוגע לנצחון במלחמה[98], "שמפני קיום מצות תפילין (על הזרוע והקדקוד) יתקיים באנשי המלחמה וטרף[99] זרוע אף קדקוד"[100]],

ו"אי זה בית כו', כי הכסא והשרפרף ("הדום רגלי") אין דרכן להעמידן בחוץ אלא בתוך הבית, ובחי' בית היינו בכל מאדך, שהוא בבחי' מקיף . . ובית זה הוא בית תפלה".

[ויש להוסיף (ע"ד המוסר) בביאור המשך הכתוב "ואי זה מקום מנוחתי" — מכיון שיתכן "בית אשר תבנו לי" שאינו "מקום מנוחתי", ח"ו, כאשר בנייתו קשורה עם ענין שהוא היפך השו"ע, השגת גבול, וכיו"ב (מצוה הבאה בעבירה[101]). ולכן צריך להדגיש שצריך לבנות בית שיהי' "מקום מנוחתי", ע"פ השו"ע, כמובן וגם פשוט.

ולאידך, בכגון־דא יש ענינים שבהם לא שייך הענין דהשגת גבול, כפי שמצינו בנוגע למלמדי תינוקות כו'[102].

ופשוט, שכל זה צריך להיות ע"פ פס"ד של רבנים ומורי־הוראה (ולא על דעת עצמו כו'), כהוראת המשנה[103] (הוראה שנכפלה ב"פ ובאותו הפרק — "שנה הכתוב עליו לעכב"[104]) "עשה לך רב"].

י. ויה"ר שע"י ההוספה ב"בית אשר תבנו לי", ע"י בתי תורה בתי תפלה ובתי גמ"ח — נזכה בקרוב ממש ל"בית אשר

---

94) מצות בנין מקדש (פח, א ואילך).

95) להעיר משיעור היומי ברמב"ם (הל' ממרים פ"ד ה"ג) — "חוץ ממצות תפילין בלבד, כיצד הורה להוסיף טוטפת חמישית בתפילין ויעשנה חמש טוטפות, הרי זה חייב" (אע"פ שאין זה דבר שחייבין על זדונו כרת, וגם אינו יכול להביא לידי דבר שחייבין על זדונו כרת).

ובטעם הדבר — יש לומר:

מכיון שבכל מצוה כלולים כל המצוות (שלכן אמרו העוסק במצוה פטור מן המצוה (סוכה כה, סע"א. וש"נ), מפני שבמצוה שעוסק כלולה גם המצוה שפטור ממנה (צפע"נ כללי התומ"צ בערכו. המשך תרס"ו ס"ע סח. ובכ"מ)), צריך להיות החומר דזקן ממרא גם בשאר מצוות (שאין בהם חיוב כרת, ואינם יכולים להביא לידי חיוב כרת).

וממצוות אלו נבחרה מצות תפילין דוקא — מכיון ש"הוקשה כל התורה כולה לתפילין", כבפנים.

96) קידושין לה, א. וש"נ. שו"ע אדה"ז או"ח הל' תפילין רסל"ז.

97) ראה לקו"ש ח"ט ע' 79 הערה 3.

98) ראה המשך באתי לגני דיום ההילולא יו"ד שבט השי"ת פי"א ואילך.

99) ברכה, לג, כ.

100) הל' קטנות להרא"ש הל' תפילין סט"ו. וראה בחיי ס"פ מטות. לקו"ש ח"ט ע' 11 ובהערות שם. וש"נ.

101) ברכות מז, ב. וש"נ.

102) ב"ב כב, רע"א. רמב"ם הל' ת"ת ספ"ב. וראה לקו"ש ח"ו ס"ע 299 ואילך. וש"נ.

103) אבות פ"א מ"ו ומט"ז.

104) יומא נא, ב.

תבנו לי . . מקום מנוחתי" כפשוטו, בית המקדש השלישי[105].

ואז, יקויים גם היעוד בהמשך ההפטרה — „והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' . . על הר קדשי ירושלים . . כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בית ה'"[106].

וכהמשך ההפטרה — „השמים החדשים והארץ החדשה גו'"[107], גילוי בחי' פנימיות עתיק[108], ביחד עם „תורה חדשה מאתי תצא"[109], שלימות הגילוי דפנימיות התורה לעתיד לבוא.

ועד לסיום וחותם ההפטרה — „והי' מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבוא כל בשר להשתחוות לפני"[110], „בכל חודש ובכל שבת"[111].

וכפי שהולכים לקרוא עתה בתפלת מנחה — „בא אל פרעה", כדאיתא בזהר[112] „דעייל לי' קוב"ה אדרין בתר אדרין כו'", ומזה מובן גם (ואדרבא — במכש"כ וק"ו) בנוגע לבחי' פרעה דקדושה, „דאתפרעו ואתגליין מיני' כל נהורין"[113], בחי' עתיק[114],

וכהמשך הפרשה — „בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים"[115], ויתירה מזה, „על צבאותם"[116] (לאחרי הציווי והנתינת־כח בפרשתנו[117] „הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם"),

כן תהי' לנו — גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"[77], „קהל גדול ישובו הנה"[118], ו„הקיצו ורננו שוכני עפר"[119], ומשה ואהרן עמהם[120], ואדמו"ר הזקן וכ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו עמהם, וכל הצדיקים והחסידים וכו' עמהם,

תיכף ומיד ממש, וגם בלשון תרגום — בעגלא דידן[121].

---

105) דאף שע"י „מצוה אחת" (איזו שתהי') „הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה" (רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד), הרי, מכיון שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה (סנהדרין צ, סע"א), מובן, שההוספה בענין ה„בית", יש בה סגולה מיוחדת בנוגע לבנין ביהמ"ק, כבפנים.

106) ישעי' סו, כ.

107) שם, כב.

108) ראה ד"ה כי כאשר השמים החדשים גו' בלקו"ת שה"ש בסופו. ד"ה זה שנאמר בהתוועדות. ועוד.

109) ישעי' נא, ד. ויק"ר פי"ג, ג.

110) שם סו, כג.

111) פס"ר פ' שבת ור"ח. וראה לקו"ש חכ"א ע' 383. ושנ"ג.

112) ח"ב לד, א.

113) זח"א רי, א.

114) לקו"ת שה"ש כד, ריש ע"ד. ובכ"מ.

115) בא יב, מא.

116) שם, נא. וראה ד"ה בעצם היום הזה בתו"א ר"פ בא.

117) ו, כו.

118) ירמי' לא, ז.

119) ישעי' כו, יט.

120) ראה יומא ה, ב. תוד"ה אחד — פסחים קיד, סע"ב.

121) ראה לקו"ש ח"ט ע' 23 הערה 61.

משיחות ש"פ בא, ח' שבט ה'תשמ"ז

א. בשייכותה של שבת זו, ש"פ בא ח' שבט, ליום ההילולא דעשירי בשבט — כמה פרטים:

א) עצם ענין השבת — "מיני' מתברכין כולהו יומין"[1], המשכת הברכה לכל ימי השבוע, כולל ובמיוחד — יום ההילולא דעשירי בשבט. ובפרט שיום ההילולא חל בהתחלת השבוע (ביום שני), בימים הנקראים "בתר שבתא"[2], מוצאי שבת[3], אשר, בימים אלו מודגשת המשכת הברכה מיום השבת יותר מב־ימים שלאח"ז, "קמי שבתא" (דשבת שלאח"ז), עם היות שגם הם מקבלים המשכת הברכה מיום השבת שלפנ"ז.

ב) פרשת השבוע, שבת פ' בא — שהרי ההסתלקות בפעם הראשונה היתה ביום הש"ק פ' בא[4].

ג) הקביעות דש"פ בא בשמיני בשבט[5] — בתוך ג' ימים לעשירי בשבט, אשר, ג' ימים נחשבים (בכמה ענינים) לנקודה אחת[6].

ולכן, הרי זה הזמן המתאים להתבונן בענינו של יום ההילולא — היום אשר "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ"[7], כולל — הקשר וה־שייכות דיום ההילולא לשבת פ' בא, על מנת להסיק את המסקנא וההוראה בנוגע לעבודה בפועל, "כאשר נלך בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס"ו"[8].

ב. הנקודה הפנימית והעיקרית ד־"עבודתו אשר עבד" — נתבארה ב־תורתו ("תורה אור"[9], ובפרט פנימיות התורה, שבה מודגש יותר ענין האור והגילוי), ובמיוחד — בתורתו השייכת ליום ההילולא, המאמר וההמשך שנתן על מנת ללמוד ברבים ביום ההילולא דעשירי בשבט — "באתי לגני אחותי כלה".

---

1) זח"ב סג, ב. שם פח, א.

2) פסחים קו, סע"א.

3) שלכן, אם לא הבדיל בליל מוצאי שבת "יבדיל למחר כו' עד סוף יום ג'" (שו"ע אדה"ז או"ח סרצ"ט ס"ח), וכן בנוגע ל"שנים מקרא ואחד תרגום", "שבדיעבד יכול להשלימה עד סוף יום ג' בשבת כמ"ש לענין הבדלה" (שם סרפ"ה ס"ה).

4) להעיר משייכותה של ההסתלקות לפ' בא — "בא אל פרעה", ע"פ מ"ש בזהר (פרשתנו לד, א) ד"עייל לי' קוב"ה אדרין בתר אדרין", ומזה מובן גם (ואדרבא — במכ"ש וק"ו) בנוגע לבחי' פרעה דקדושה, "דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין" (זח"א רי, א), שזהו"ע ההסתלקות — עליית הנשמה "אדרין בתר אדרין" בבחי' ד"אתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין".

ולהעיר גם משיעור היומי ברמב"ם (הל' מלכים פ"ה הי"א) בנוגע למעלת הקבורה בארץ ישראל — "גדולי החכמים היו מוליכים מתיהם לשם, צא ולמד מיעקב אבינו ויוסף הצדיק". — ובנוגע ליוסף הצדיק — רק כאשר "פקד יפקוד אלקים אתכם", ועד אז, "ויישם בארון במצרים" (ראה בארוכה שיחות ש"פ ויחי (לעיל ע' 255 ואילך; 263 ואילך) — גם בנוגע ליוסף שבדורנו).

5) להעיר ממגילת תענית (פרק ימי הצומות — הובא במג"א או"ח סתק"פ סק"ז) ש"בח' בשבט מתו הצדיקים (הזקנים) שהיו בימי יהושע בן נון". — וראה בארוכה שיחת ש"פ בא, ח' שבט תשמ"ו (לקו"ש חכ"ו ע' 328).

6) ע"ד "כל פחות משלשה כלבוד דמי" (רמב"ם הל' שבת פט"ז ה"ח). וראה לעיל הערה 3 — בנוגע להבדלה ושנים מקרא כו'.

7) אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח.

8) אגה"ק סי' ז"ך.

9) משלי ו, כג.

ותוכן הענין:

„באתי לגני אחותי כלה . . לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחלה, דעיקר שכינה בתחתונים היתה"[10].

אשר, בענין זה מתבטאת כללות מעשינו ועבודתינו כל משך זמן הגלות, ובפרט בסוף זמן הגלות — למלא ולהשלים את תכלית הכוונה בבריאת והתהוות העולמות, שנתאווה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים[11],

באופן נעלה יותר ממה שהי' בהתחלת הבריאה — „אלה תולדות פרץ"[12] (עד „וישי הוליד את דוד"[13], דוד מלכא משיחא), למעלה מ„אלה"[14] תולדות השמים והארץ בהבראם"[15],

ובפשטות — שאין עוד אפשרות לענין של חטא (אפילו מלשון חסרון[16], ועאכו"כ חטא כפשוטו), מכיון ש„את רוח הטומאה אעביר מן הארץ"[17], כי אם, עלי' „מחיל אל חיל" בקדושה גופא, בעילוי אחר עילוי, עד אין-סוף[18].

וממשיך לבאר, שעבודה זו נעשית ע"י אנשי החיל, שעל ידם נעשה נצחון המלחמה („מלחמת בית דוד"[19]), אשר, בשביל זה „מבזבז (המלך) כל סגולות האוצרות דהון יקר הנאסף והנקבץ כמה שנים מדור אחר דור (כולל גם מה שאצרו אבותיו המלכים[20]), ואשר מעולם לא השתמש מזה לשום דבר, וכמוס וחתום מעין כל רואה, הנה בעת ניצוח המלחמה הוא מבזבז כל האוצרות כו'"[21] — כדי לסיים את נצחון המלחמה, ביאת דוד מלכא משיחא, שאז, יהי' העולם כולו דירה לו ית' בתחתונים.

כלומר, הנקודה העיקרית והפנימית דעבודתו של בעל ההילולא[22] היא — לסיים ולהשלים את העבודה דעשיית הדירה לו ית' בתחתונים,

— ע"י מעשינו ועבודתינו דאנשי הדור („הנשיא הוא הכל"[23]), דור השביעי („כל השביעין חביבין"[24]), דור אחרון של הגלות, ובמילא, דור הראשון של הגאולה, ובפרט לאחרי ש„דלה דלה לנו"[25] את המעיינות דתורת החסידות

---

10) ראה שהש"ר רפ"ה. וש"נ.

11) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. תניא רפל"ו. ובכ"מ.

12) רות ד, יח.

13) שם, כב.

14) בראשית ב, ד.

15) ראה שמו"ר פ"ל, ג.

16) ראה מלכים א' א, כא ובפרש"י. לקו"ת מטות פב, א. ובכ"מ.

17) זכרי' יג, ב.

18) ראה אגה"ק סו"ס כו.

19) ראה שיחת שמח"ת תרס"א — נדפסה בלקו"ד ח"ד תשפז, ב ואילך. סה"ש תש"ב ס"ע 141 ואילך.

20) תו"ח שמות שכב, ב. ד"ה א"ר אושעיא כו' צדקת פרזונו בישראל גו' תרפ"ט פ"ו (סה"מ קונטרסים ח"א לו, ב).

21) המשך באתי לגני ה'שי"ת פי"א.

22) להעיר, שבשמו מודגש ענין הגאולה: „יוסף — ע"ש שעתיד הקב"ה להוסיף ולגאול את ישראל, שנאמר והי' ביום ההוא יוסיף וגו'" (שמו"ר פ"א, ה), ו„יצחק" — כמ"ש (תהלים קכו, ב) „אז ימלא שחוק פינו", ולעתיד יאמרו ליצחק דוקא „כי אתה אבינו" (שבת פט, ב). ולהעיר, ששניהם שייכים לחודש שבט — כב' הדעות („אלו ואלו דברי אלקים חיים") בשייכות די"ב החדשים לי"ב השבטים, שחודש שבט מכוון כנגד שבטו של יוסף, או שבטו של אשר — תענוג, יצחק (ראה שיחת ש"פ וארא — לעיל ע' 282. וש"נ).

23) פרש"י חוקת כא, כא. וראה רמב"ם הל' מלכים פ"ג ה"ו — שיעור דערב שבת זה — „לבו (של המלך, נשיא) הוא לב כל קהל ישראל".

24) ויק"ר פכ"ט, יא. וראה רד"ה באתי לגני ה'שי"ת.

25) לשון הכתוב — שמות ב, יט. ולהעיר, שמזלו של חודש שבט, שבטו של יוסף — דלי.

באופן ד„באר את התורה"[26], כולל „בשבעים לשון"[27], תוך כדי בזבוז כל האוצרות כו', שלימות הטעימה („טועמי' חיים זכו"[28]) דגילוי פנימיות התורה לעתיד לבוא („ישקני מנשיקות פיהו"[29]), באלף הששי לאחרי חצות —

כדברי בעל ההילולא — „עמדו הכן כולכם"[30], לסיים את „צחצוח הכפ־תורים"[31], להיות מוכנים לקבלת פני משיח צדקנו[32].

ג. ובפרטיות יותר, הנה, תכליתה ומטרתה של עבודה זו, ובמילא, גם אופן עשייתה — הו"ע האחדות[33]:

התוכן דדירה לו ית' בתחתונים הוא — שמציאות העולם כולו אינה אלא דירה לו ית', בדוגמת הדירה שבה מתגלה הדר בה בכל עצמותו[34], כלומר, תכלית האחדות עם מהותו ועצמותו ית', ובלשון הכתוב[35] — „והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד".

וענין זה נעשה ע"י העבודה בענין האחדות — החל מאחדותם של ישראל, אהבת ישראל ואחדות ישראל, עד לאופן ד„ויחן"[36], לשון יחיד, „כאיש אחד בלב אחד"[37], שכן, אהבת ישראל ואחדות ישראל הוא ה„כלי" להשראת השכינה, כמ"ש[38] „ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך", שעי"ז נעשה הענין ד„ושכנתי בתוכם"[39], „בתוך כל אחד ואחד"[40], וכ־תוצאה מזה — פעולת האחדות וה־שראת השכינה גם בכל העולם כולו, דירה לו ית' בתחתונים.

וכמודגש גם במאמר דיום ההילולא — „באתי[41] לגני אחותי כלה", היינו, שכל ישראל נקראים „אחותי כלה", לשון יחיד, כולל גם הדגשת ענין האהבה וה־אחדות דהקב"ה לכנס"י[42], הקשורה גם עם אהבת ישראל זה לזה (אוהב מה שה־אהוב אוהב[43]).

וזו היתה עבודתו של בעל ההילולא:

בנוגע לאחדותם של ישראל — כידוע ומפורסם לכל עד כמה דרש ותבע וביקש כו' ע"ד אהבת ישראל ואחדות ישראל, כמבואר בריבוי מאמריו שיחותיו ומכתביו,

---

26) דברים א, ה.

27) פרש"י עה"פ. וראה בארוכה שיחת ש"פ וארא — לעיל ע' 281 ואילך.

28) ראה לקו"ש ח"כ ע' 173. וש"נ.

29) שה"ש א, ב. ובפרש"י: לבאר להם סוד טעמי' ומסתר צפונותי'.

30) סה"מ קונטרסים ח"ב שצז, ב. אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ד ריש ע' רעט.

31) ראה שיחת שמח"ת תרפ"ט.

32) להעיר גם מהכרזתו הידועה — „לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה" (בה„קול קורא" ב„הקריאה והקדושה". אגרות־קודש אדמו"ר מוהריי"צ ח"ה ס"ע שסא ואילך. ובכ"מ).

33) בהבא לקמן — ראה גם שיחת ש"פ בא, ח' שבט תשמ"ו (לקו"ש חכ"ו ע' 328 ואילך).

34) אוה"ת בלק ע' תתקצז. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד.

35) זכרי' יד, ט.

36) יתרו יט, ב.

37) פרש"י עה"פ. וראה מכילתא שם.

38) נוסח ברכת „שים שלום" בסיום וחותם תפלת העמידה. וראה תניא פל"ב.

39) תרומה כה, ח.

40) ראה של"ה שכה, ב. שכו, ב. ועוד. רד"ה באתי לגני הש"ת.

41) ובהדגשה — „באתי" לשון עבר, שהקב"ה נמצא כבר מקודם לכן (ע"ד „קדמא שכינה ואתיא" — ברכות ו, א), וממתין שגם ישראל („אחותי כלה") ידלגו ויקפצו (ע"ד דקדים ומדלג ומקפץ — שה"ש ב, ח) לגני, ע"י ההוספה בענין האחדות, כבפנים.

42) להעיר מהחילוק בין „אחותי" ל„כלה" — ראה לקו"ת שה"ש ח, ד. כט, ג. ועוד.

43) „היום יום" כ"ח ניסן. ובכ"מ.

ובנוגע לפעולת האחדות בעולם כולו — כמודגש בעבודתו בהפצת המעיינות חוצה, כולל ובמיוחד ע"י „באר את התורה", „בשבעים לשון", אשר, מלבד הפעולה בנוגע לבנ"י, שגם אלו שאינם מבינים עדיין לשון הקודש יוכלו ללמוד ולהבין את עניני החסידות בלשון עם ועם, ישנה גם הפעולה בנוגע לעולם כולו, שעניני החסידות נמשכים ומתגלים גם בגדרי העולם, שבעים לשון דאומות העולם — האחדות ד„מעיינות" עם „חוצה", ובפשטות — שגם אוה"ע יוכלו להבין (במדה מסויימת) עניני אחדות הוי' (מלבד הפעולה „לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח"[44]), אשר, זוהי ההכנה לקיום היעוד[45] „אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד", „ולא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד . . וישיגו דעת בוראם כו'"[46].

ד. האמור לעיל מודגש גם בפרשת השבוע (שבו היתה ההסתלקות), פ' בא — כפתגם אדמו"ר הזקן[47] ש„צריכים לחיות עם הזמן":

התוכן דפרשת השבוע הוא — סיום וגמר גלות מצרים (ע"י המכות האחרונות[48]), עד לגאולתם של ישראל ממצרים, „בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה'[49] מארץ מצרים"[50], „בעצם היום הזה הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם"[51], אשר, ענין זה קשור גם עם הגאולה העתידה — „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"[52].

ונמצא, שבפ' בא מרומזת הנקודה הפנימית והעיקרית דעבודתו של בעל ההילולא — סיום וגמר הגלות, ע"י מעשינו ועבודתינו דכאו"א מישראל, „צבאות ה'", אנשי החיל שפועלים את נצחון המלחמה[53] (כמבואר בארוכה בהמשך ההילולא), עד לגאולה האמיתית והשלימה, „יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים . . על צבאותם", „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", אשר, ענין זה קורין בתורה — בברכה לפני' ולאחרי'[54] — בשבת פ' בא, יום ההילולא בפעם הראשונה (ובשנה זו —

44) רמב"ם הל' מלכים ספ"ח. ולהעיר גם משיעור היומי (רפ"ו) — „אם השלימו וקבלו שבע מצוות שנצטוו בני נח עליהן אין הורגין מהם נשמה כו'", אפילו בנוגע ל„שבעת עממין ועמלק" — נתבאר בארוכה בהתוועדות.

45) צפני' ג, ט. וראה רמב"ם שם ספי"א.

46) רמב"ם בסיומו.

47) „היום יום" ב' חשון. סה"ש תש"ב ע' 29 ואילך.

48) להעיר מהתוכן הפנימי ד„ארבה" (בהתחלת הפרשה — „ארבה גימטריא יצחק", כמ"ש (יהושע כד, ג) „וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק" (כי בקדושה ע' נפש בלשון יחיד, ענין האחדות), וגם, „ארבה" ד"פ שם ב"ן, הבירור מכל בחי' ב"ן דאבי"ע להיות „יוסף ה' לי בן אחר", שמזה נעשה הצחוק והתענוג דיצחק, ע"י ענין הנצחון כו' (ראה בארוכה אוה"ת פרשתנו ע' רמט ואילך).

49) להעיר, שנקראים בשם זה גם בהלכה — „לא יפסיע על ראשי עם הקודש, אע"פ שהן הדיוטות ושפלים, בני אברהם ויצחק הם, וצבאות השם שהוציא מארץ מצרים כו'" (רמב"ם הל' סנהדרין פכ"ה ה"ב).

50) יב, מא.

51) שם, נא. וראה תו"א ותו"ח שבהערה 64.

52) מיכה ז, טו.

53) להעיר משיעור היומי ברמב"ם (הל' מלכים ספ"ד) — „ותהי' מגמתו ומחשבתו (דהמלך) להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים, ולהלחם מלחמות ה', שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו".

54) ותוכן הברכות — ביחס (גם) לענין פרטי זה: „אשר בחר בנו מכל העמים" — הבחירה בישראל להיות „צבאות ה'", ו(ברכת) „אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו", היינו, שהיותם „צבאות ה'" חודר בהם באמיתיות, עד שזהו כל חיותם.

השבת שממנה מתברך יום ההילולא, „בתר שבתא", בתוך ג' ימים, כנ"ל).

ה. ונוסף לזה, גם ענין האחדות מודגש בפרשת השבוע[55]:

א) בפסוק[56] „בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו", כלומר, למרות החי־לוקים (ע"פ תורה) שביניהם, מ"מ, מתאחדים כולם „לאחדים כאחד"[57], כאמור, „עמדו הכן כולכם"[58].

ב) ועיקר — בענין ד„צבאות ה'":

היסודות שעליהם בנוי „צבא" — צבא כפשוטו, ש„נשתלשלו מהן"[59], מהצבא האמיתי, „צבאות ה'" — הם: (א) משמעת, קבלת־עול, היינו, מילוי ציווי ופקודת המלך מבלי להתחשב בשכל והבנה כו', (ב) מס"נ כפשוטה, היינו, הנכונות להקריב את חייו כדי להציל את חבירו — תכלית השלימות דענין האחדות (ופשיטא — שלילת ענין של פירוד ומחלוקת, שכן, ע"י פירוד ומח־לוקת, ח"ו, עושה את מלאכת האויב כו'), עד כדי כך, שמסכן ומקריב את חייו להצלת הזולת. וכאמור, ב' ענינים אלו הם היסודות שעליהם בנוי צבא הראוי לשמו, שמצליח במילוי תפקידו, להגן על המדינה כולה, כולל — מלך המדינה.

ודוגמתו בנמשל (ואדרבה — עיקרו בנמשל, ומזה נשתלשל גם במשל) — „צבאות ה'" — שהיסוד הוא: (א) ענין הביטול וקבלת־עול, „ראשית העבודה ועיקרה ושרשה"[60], (ב) ענין האחדות, „לאחדים כאחד", עד כדי מסירת־נפש לטובת הזולת,

אשר, עי"ז ממלאים „צבאות ה'" את תפקידם ושליחותם בעולם — לעשות לו ית' דירה בתחתונים, כולל — ההגנה על המלך, כביכול, וגם מילוי התאווה והכוסף[61] דנתאווה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים, „למעשה[62] ידיך תכסוף"[63].

ו. ביאור הדברים:

מבואר בתו"א[64] בפירוש התואר ד„צבאות הוי'" — „פי' צבאות הוי' הוא לשון סמוך, שהצבאות נטפל לשם הוי', אבל אינו לשון שם התואר כמו הוי' צבאות . . והמשל בזה כשהאדם משכיל בגדולת ה' בהתבוננות והשגה, אזי

---

55) להעיר, שגם בבחי' „פרעה" („בא אל פרעה"), „דאתפריעו ואתגליין מיני' כל נהורין", מודגש ענין האחדות — בחינה החמישית, „החמישית לפרעה", הכוללת ומקיפה את כל ד' הדרגות שלמטה ממנה. ודוגמתו בתורה — תורת החסידות, המאחדת את כל ד' אופני הלימוד בתורה (נתבאר בארוכה בשיחת ש"פ בא תשמ"ו. וש"נ).

56) יו"ד, ט.

57) ראה לקו"ת ר"פ נצבים. ובכ"מ.

58) להעיר מהדיוק דג' הענינים־הלשונות: „עמדו" — עמידה בתוקף, כאיש צבא, שביחד עם הביטול שלו, הוא בתכלית התוקף, תוקף המלך. „הכן" — מוכנים ממש, ע"ד מ"ש בפרשתנו (יב, יא) „מתניכם חגורים נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם", ו„כולכם" — לאחדים כאחד.

59) לשון אדה"ז בתניא רפ"ג.

60) תניא רפמ"א.

61) שזהו"ע ד„באתי לגני, לגנוני", שהרי „גן" הוא מקום של תענוג.

62) איוב יד, טו. וראה שמו"ר ספל"ו. ויק"ר פל"א, ג. של"ה שער הגדול (כס, ב ואילך). עבוה"ק חלק העבודה בתחלתו.

63) היינו, לא רק באופן ש„נעשה שותף להקב"ה" (כ„במעשה בראשית" (שבת קיט, ריש ע"ב) — שהתהוותם ע"י הקב"ה, והאדם הוא „שותף"), אלא יתירה מזו — שהכל, כביכול, נעשה על ידו, ע"ד מארז"ל (ברכות לג, סע"ב. וש"נ) „הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים", שלכן, „למעשה ידיך (דוקא) תכסוף".

64) ריש פרשתנו ד"ה בעצם היום הזה גו' (ס, ג). ובארוכה — ד"ה זה בתו"ח שם (קלז, א ואילך).

נרגשת ההשגה בבחי' יש ודבר, אבל כשנתבטל במציאות לגמרי, אז אינו מרגיש ההשגה והביטול בבחי' יש ודבר מה, כי אם הוא בטל לגמרי בתכלית הביטול בלי שום הרגשה כלל . . ולכן נק' אז צבאות הוי', שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי' כו'"[65].

ובלשון הקבלה והחסידות — ש„שם הוי' הוא אצילות"[66], ושם הוי' הוא שם המיוחד[67] (דלא כשם אלקים, לשון רבים[68]), עולם האחדות. כלומר, שע"י הביטול בתכלית, מתאחד עם שם הוי', „צבאות הוי'", עד כדי כך, שכל מציאותו אינה אלא מציאות האלקות, ע"ד ובדוגמת האחדות בעולמות — עולם האצילות.

ועפ"ז מובן שבענין ד„צבאות הוי'" מודגש ביותר הביטול בתכלית, ובמילא, ניתוסף גם בענין האחדות, דמכיון שאינו מציאות לעצמו, כי אם, המציאות דאלקות, „צבאות הוי'", אזי מתאחד בתכלית עם כל ישראל, „כולן מתאימות ואב א' לכולנה"[69], עד „לאחדים כאחד" ממש.

ומזה נמשך גם בנוגע לענין הביטול והאחדות בעולם כולו — שכן, כתוצאה מהענין ד„צבאות הוי'" נעשה אח"כ גם הענין ד„הוי' צבאות" (ע"י חנה[70], ולאח"ז ע"י בנה של חנה, שמואל[71]), שם בפ"ע, הקשור עם נצחון המלחמה[72], ותוכנו — כמבואר בתו"א, שגם בעולמות בי"ע „שאינן אלקות כלל", „יתלבש בהם אור א"ס ב"ה בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים דאצי' עד דאיהו וגרמוהי חד, עד שיהי' נק' האור א"ס המלובש בהם בשם צבאות, שהוא שם התואר, שהוא עצמו הוא בחי' הצבאות ממש כענין איהו וגרמוהי חד שבאצי' . . ולא שהם נפרדים בפ"ע רק שבטלים אליו, אלא שמתייחד עמהן ממש"[73].

---

65) וי"ל שהעילוי ד„צבאות הוי'" הוא (כפש"מ שנאמר לפני מ"ת) גם לפני ביטול הגזירה דעליונים לא ירדו למטה ותחתונים לא יעלו למעלה, שנפעל במ"ת (תנחומא וארא טו. ועוד), כי, בדרגא זו אין צורך בביטול הגזירה, מכיון שלא שייך לחלק בין עליונים לתחתונים, כי מציאות דשניהם אינו אלא „שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי'"; והחידוש דמ"ת הוא — שגם לאחרי שישנה מציאותם של התחתונים, נעשה החיבור עם העליונים כו'. וראה לקמן בפנים.

66) (דגם) גרמוהי חד (ראה תו"א נח י, ב: שם הוי' בתפארת . . אפילו בהכלי מאיר שם הוי').

67) רמב"ם הל' שבועות פ"ב ה"ב. פ"ו ה"ח. הל' מלכים פ"ט ה"ג.

68) ראה פרש"י וירא כ, יג. וישלח לה, ז. וראה בכ"ז — לקו"ש חט"ו ע' 231-232. וש"נ.

69) תניא פל"ב.

70) שמואל א' א, יא. ברכות לא, ב.

71) שמואל א' טו, ב.

72) ראה שמו"ר פ"ג, ו. הובא ונת' בהמשך באתי לגני הש"ת פי"א.

73) להעיר, שהענין דשם צבאות — שיומשך אוא"ס בנבראים דבי"ע „שאינן אלקות כלל", ויהי' מיוחד עמהם כמו באצילות „שהוא בחי' אלקות ממש" — הוא חידוש גדול*. והכח לזה ממקום נעלה יותר — בחי' על הוי' (תו"א פרשתנו שם ס, ג).

ויש לקשר זה גם עם מאמר הזהר בפרשתנו (לו, רע"א) „עבד בר נש ביתא וקוב"ה אמר לי' כתוב שמי ושוי לפתחך . . ואנא אותיב לבר בפתחך לנטרא לך", ובהערות אאמו"ר (לקוטי לוי"צ לזהר ר"פ בא ע' נט) ש„כתוב שמי" „קאי על השם שדי שבחוץ המזוזה" (עיי"ש) — דלכאורה, הרי כמה שמות בפנים המזוזה, ובפרט שהשמות שבפנים הם הוי' שלמעלה משם שדי וכו' — דיש לומר, שמצד השמות הוי' שבפנים המזוזה — בר נשא וביתא הם בטלים לאלקות (ע"ד „צבאות הוי'"), ובכדי שתהי' השמירה גם כשהאדם וביתו הם בבחי' מציאות [ועד ש„את (האדם) שרי לגו ביתא, ואנא (הקב"ה) אותיב לבר

---

*) ראה אוה"ת פרשתנו ס"ע שכח „ובע"ח לא מצינו זה". וראה בארוכה ד"ה באתי לגני תש"מ (סה"מ מלוקט ח"א ע' שעז ואילך).

ז. ובאותיות פשוטות — באופן המובן גם ל„בן חמש שנים למקרא"[74], ואפילו לפנ"ז:

התחלת היום היא — „מודה אני לפניך", ביטול בתכלית, שכן, כל מציאותו („אני") אינה אלא (הביטול ו)ההודאה להקב"ה („מודה . . לפניך"), ע"ד תכלית הביטול ד„צבאות הוי'".

ולאח"ז, באמירת ברכות השחר — מודגשת מציאותו של האדם (החל בילד קטן), צרכיו וכו', „מלביש ערומים" וכיו"ב, אלא, שחדור בהכרה שהקב"ה מנהיגו ונותן לו צרכיו כו', ע"ד (ולא ממש) הענין ד„הוי' צבאות", „שהוא ית' הוא אחד עם הצבאות . . ואינן נפרדים".

כלומר:

באמירת „מודה אני" — כל מציאותו של האדם אינה אלא ההודאה להקב"ה, שכן, גם בהודאה „שהחזרת בי נשמתי", ההדגשה אינה על „נשמתי", אלא על „שהחזרת בי", היינו, התמסרות והתאחדות בתכלית עם הקב"ה, עד „רבה אמונתך", אמונה בעצמות ומהות[75].

ואמונה זו נעשית היסוד לעבודה דכל היום כולו — שגם כאשר נרגשת מציאותו וצרכיו כו', יהי' חדור בהביטול והקב"ע.

ח. ויש להוסיף ולקשר כל זה עם חלק הפרשה השייך במיוחד ליום השבת — משביעי עד סיום וחותם הפרשה:

בשיעור חומש היומי מדובר אודות מצות תפילין — „והי' לך לאות על ידך ולזכרון בין עיניך"[76], וסיומא דקרא — „למען תהי' תורת ה' בפיך", שמזה למדו חז"ל[77] גודל מעלת מצות תפילין — „הוקשה כל התורה כולה לתפילין".

וטעם הדבר — מכיון שתוכנה של מצות תפילין הוא שעבוד המוח והלב[78] (ועד שאין זה (רק) כוונת המצוה, כי אם, חלק מקיום המצוה[79]), אשר, בענין זה תלוי' כללות הנהגת האדם בכל הענינים.

ונמצא, שגם בשיעור חומש דיום השבת מודגש ענין הביטול וקב"ע — שעבוד המוח והלב, אשר, על ידם נעשה גם השעבוד דכל אברי האדם, שכל מציאותו בטלה לאלקות, „צבאות הוי'"[80], ובמילא, ניתוסף עי"ז גם בענין האחדות, כנ"ל.

ועד"ז בנוגע לפעולת האחדות ע"י המשכת אלקות בעולם — שהרי במצות התפילין מודגש הפיכת חפצא דעולם

כו"] — זה נעשה ע"י שם שדי שבחוץ המזוזה.

ולהעיר מהמשך מאמר הזהר שם „רשים על פתחא רזא דמהימנותא דילי'", דאולי יש לומר, שענין זה דוקא (שגם כשהאדם וביתו הם בבחי' מציאות הם קשורים ומיוחדים עם אלקות, והוא חדור בהאמונה שהקב"ה שומר את ביתו ואת כל אשר בביתו) הוא „רזא דמהימנותא" — בדוגמת העילוי דשם צבאות.

74) אבות ספ"ה.

75) ראה תו"א וירא יד, ב: המאור הוא בהתגלות, ולכן אפילו תינוקות יודעים שיש שם אלקה מצוי כו'.

76) יג, ט.

77) קידושין לה, א. וש"נ. שו"ע אדה"ז או"ח הל' תפילין רסל"ז.

78) ראה שו"ע (ואדה"ז) או"ח הל' תפילין סכ"ה ס"ה (סי"א).

79) ראה ב"ח או"ח הל' ציצית ס"ח (ד"ה ונקראים).

80) להעיר מהקשר דמצות תפילין לנצחון במלחמה — „שמפני קיום מצות תפילין (על הזרוע והקדקוד) יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד" (הל' קטנות להרא"ש הל' תפילין סט"ו. וראה בחיי ס"פ מטות). ויתירה מזה — „וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" (תבוא כח, י"ד), „אלו תפילין שבראש" (ברכות ו, סע"א. וש"נ), ביטול האפשרות למלחמה מלכתחילה.

(קלף גשמי מעור של בהמה) לחפצא דקדושה[81].

ט. והנה, כל האמור לעיל מודגש עוד יותר בשנה זו — מצד החידוש[82] שבה גם לגבי שנה שעברה, שגם אז היתה הקביעות דיום הש"ק פ' בא בח' שבט:

בשנה זו מודגש ביותר ענין השבת — הן מפני היותה שנת השמיטה, "שבת לה'"[83], והן מפני שיו"ט של ראש השנה (הכולל את כל ימי השנה[84]) חל בשבת.

והרי ביום השבת מודגש ענין האחדות:

בנוגע לאחדותם של ישראל — "ויקהל משה", "עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם . . כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת . . ללמד ולהורות לישראל דברי תורה כו'"[85], עד לאחדות דת"ח וע"ה בעניני אכילה ושתי', ש"שואלו . . ואוכל על פיו"[86], ועד"ז בנוגע לשנת השמיטה, "שבת לה'", "שגם עובדי האדמה . . יתעוררו לדרוש את ה'"[87], האחדות דעובדי האדמה עם תלמידי חכמים, שלכן, "מקץ שבע שנים במועד שנת השמיטה . . הקהל את העם וגו'"[88].

ובנוגע לפעולת האחדות בעולם כולו — שהרי ענינו של יום השבת הוא עליית העולמות לבחי' האלקות שלמעלה מהזמן כו'[89] (גדר העולם[90]), שעי"ז נעשה שלימות האחדות דעולם עם אלקות, לא רק באופן האחדות דיום ראשון, "יום אחד"[91], "שהי' הקב"ה יחיד בעולמו"[92] (שאחדות זו אינה בשלימותה, שהרי "עשרה דברים נבראו ביום ראשון"[93], וי"ל שגם מפני זה נאמר בכתוב "אחד" ולא "יחיד"), אלא יתירה מזה — באופן שלמעלה ממציאות העולם[94], ע"ד ובדוגמת תכלית השלימות באחדות דעולם עם אלקות לעתיד לבוא, "יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[95] ("אלה תולדות פרץ", למעלה מ"אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", (כנ"ל ס"ב)), ומעין ודוגמא — בכל שבת ושבת, "מזמור שיר ליום השבת, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"[95].

י. ועוד ענין בשנה זו — היותה שנה פשוטה:

---

81) וי"ל שלכן "הוקשה כל התורה כולה (מצוות שבתורה) לתפילין" — כי ענין המצוות הוא להמשיך אלקות בדברים הגשמיים (תניא רפל"ז). ולהעיר גם מהחילוק בין ק"ש לתפלה — ש"ק"ש הוא התבוננות בהוי' אחד כלות הנפש בחי' העלאה, ותפילין המשכת אחד על הקלף גשמי" (לקו"ת שלח מב, סע"א).

82) מלבד כללות החידוש ד"בכל יום יהיו בעיניך חדשים" (פרש"י תבוא כו, טז), ובפרט — מצד הגילוי ד"אור חדש" שבכל שנה (אגה"ק סי"ד).

83) בהר כה, ב. שם, ד.

84) ראה לקו"ת דרושים לר"ה נח, א ואילך. עט"ר שער ר"ה בתחלתו. ובכ"מ.

85) יל"ש ר"פ ויקהל. שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סר"צ ס"ג.

86) דמאי רפ"ד. רמב"ם הל' מעשר רפי"ב.

87) ספורנו ר"פ בהר.

88) וילך לא, יו"ד־יב.

89) ראה לקו"ת שה"ש כה, סע"א. ובכ"מ.

90) ראה שעהיוה"א פ"ז. ובכ"מ.

91) בראשית א, ה.

92) ב"ר פ"ג, ח. הובא בפרש"י עה"פ.

93) חגיגה יב, א.

94) להעיר שעליית העולמות בשבת היא באופן שהעולמות נשארים במציאותם בכל פרטיהם [דלא כביום ראשון, שההתהוות אינה אלא בבחי' כלל], ואעפ"כ, העלי' דשבת היא באופן ד"שבת מכל מלאכתו", גם מהמלאכה דיום ראשון.

וי"ל שזהו ע"ד העילוי דשם צבאות לגבי צבאות הוי' — ראה לעיל הערה 73.

95) תמיד בסופה.

עם היות ששנה מעוברת נקראת „שנה תמימה"[96], מכיון שמספר הימים שבה (אפילו חסרה — שפ"ג) גדול יותר ממספר הימים דשנה פשוטה (אפילו שלמה — שנ"ה), הרי לאידך, יש גם עילוי בשנה פשוטה לגבי שנה מעוברת[97].

א) „כמה דפשיט כו' טפי מעלי"[98], ענין הפשיטות — בחי' שלמעלה מהתחלקות לפרטים, שעל ידה נעשה ענין האחדות.

ב) בשנה מעוברת, שענינה חיבור והשוואת שנת הלבנה לשנת החמה — מודגש החסרון דשנת הלבנה לגבי שנת החמה, שלכן, יש צורך לחברם ולהשוותם כו'. משא"כ בשנה פשוטה — הרי אין מוזכר החסרון דשנת הלבנה לגבי שנת החמה[99].

ובפרטיות יותר:

בנוגע לישראל — החיבור ואחדות דמשפיע (חמה) ומקבל (לבנה), באופן שלא נזכר שהי' איזה חסרון בהמקבל[100], כלומר, אהבת ישראל ואחדות ישראל בתכלית השלימות.

ובנוגע לעולם כולו — כידוע[101] שמיעוט הירח (ובמילא — החסרון דשנת הלבנה לגבי שנת החמה) הוא השורש לכל הענינים הבלתי-רצויים כו', ועפ"ז, החיבור והאחדות דלבנה וחמה, עד לתכלית האחדות שלא נזכר שהי' איזה חסרון (שנה פשוטה) — מורה על תיקון העולם בתכלית השלימות, ביטול כל הענינים הבלתי-רצויים (שלימות האחדות דעולם עם אלקות), שזוהי השלימות דלעתיד לבוא, וי"ל שזהו ע"ד מש"נ[102] „והי' אור הלבנה כאור החמה".

ג) ימי הגשמים, שיש בהם (גם) ענין בלתי רצוי[103] — הרי, בשנה פשוטה הם פחות חודש מאשר בשנה מעוברת[104].

ד) בשנה פשוטה — נכנסים מחודש שבט לחודש אדר הסמוך לניסן (ללא צורך להמתין (לעבודת) חודש נוסף, כבשנה מעוברת), היינו, שמחודש שבט באים תיכף ומיד ל„מיסמך גאולה לגאו־לה"[105], „פורים לפסח"[106], עד לגאולה העתידה, „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

יא. ועוד ענין מיוחד השייך — בהשגחה פרטית — לעשירי בשבט דשנה זו:

---

96) בהר כה, ל. ערכין לא, א — במשנה. רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי"ב ה"ה. וראה יהל אור ע' סז.

97) נוסף לכך שבנדו"ד, ששנה פשוטה זו היא לאחרי — שנת העיבור — הרי, מעשירי בשבט דשנה שעברה עד לעשירי בשבט השתא, ישנם י"ג חדשים, המעלה ד(שנת העיבור) תמימה.

98) ל' חז"ל — ר"ה כו, סע"ב.

99) ומודגש יותר בשנה פשוטה שלאחרי שנת העיבור — שחודש העיבור שלפנ"ז ממלא (לא רק את החסרון בשנה שלפנ"ז, י"א יום לערך, אלא חודש שלם) גם בנוגע לעוד שנים (ראה רמב"ם הל' קידוה"ח פ"א ה"ב, פ"ו הי"א, ובמפרשים שם).

100) וע"ד שאסור לומר לבעל תשובה זכור מעשיך הראשונים (ב"מ נח, ב). ועאכו"כ כאשר התשובה היא בתכלית השלימות — „זדונות נעשו לו כזכיות" (יומא פו, ב). ויתירה מזה — „כזכיות ממש" (תניא פ"ז. וראה שיחת עשרה בטבת (לעיל ע' 232 הערה 17).

---

101) סה"מ קונטרסים ח"א קצב, א ואילך. ובכ"מ.

102) ישעי' ל, כו.

103) ראה תענית ח, ב. ב"ב כה, ב. ויק"ר ספל"ה. ועוד.

104) להעיר, שענין הגשמים מדגיש את ההתחלקות שבישראל (היפך האחדות), ולדוגמא — הולכי דרכים שמצטערין בירידת גשמים, ובעלי השדות ששמחין בירידת הגשמים, וברכה מיוחדת — „ונתתי גשמיכם בעתם" (בחוקותי כו, ד. וראה תענית כג, רע"א. פרש"י עה"פ. ועוד).

105) מגילה ו, סע"ב.

106) פרש"י שם.

בעשירי בשבט השתא — מסיימים את לימוד הרמב"ם[107] (ותיכף ומיד — "מתכיפין התחלה להשלמה"[108]) כפי שנחלק לשיעורים יומיים, ע"פ המנהג שנתקבל ונתפשט בתפוצות ישראל[109], אשר, בענין זה מודגשת אחדותם של ישראל — כמ"ש הרמב"ם בהקדמתו לחיבורו שמטרת החיבור "שתהא תורה שבעל פה סדורה בפי הכל . . שיהיו כל הדינין גלויין לקטן ולגדול".

ובזה גופא, עילוי מיוחד בסיום הרמב"ם בשנה זו (בעשירי בשבט) — מכיון ש(בהשגחה פרטית) מתאחדים ביום זה כל הסוגים דלומדי הרמב"ם — הן הלומדים ג' פרקים ליום ("משנה תורה" — ע"ד תושב"כ, ש"המנהג הפשוט בכל שמשלימין את התורה בשנה אחת"[110]), שמסיימים את המחזור השלישי[111], והן הלומדים פרק א' ליום, שמסיימים מחזור הראשון[112], והן הלומדים בספר המצוות, כולל ובמיוחד נשים וטף, שמסיימים גם הם מחזור השלישי[111] (במקביל לסדר הלימוד דג' פרקים ליום).

ונמצא, שבעשירי בשבט דשנה זו מודגשת ביותר אחדותם של ישראל — שכל ישראל מתאחדים "לאחדים כאחד" ע"י לימוד "תורה שבעל פה כולה", הלכות התורה, אחדות אמיתית ושלימה, מכיון שנעשית ע"י לימוד "תורת אמת" בשלימותה[113].

ועי"ז ממהרים ומקרבים עוד יותר את הגאולה האמיתית והשלימה — ע"י הביטול בתכלית דסיבת הגלות (היפך אהבת ישראל[114]), ובפרט ע"י לימוד הלכות[115] התורה[116], "דבר הוי' זה הלכה"[117], שמזה באים גם ל"דבר הוי' זה הקץ"[117].

יב. ההוראה מכל האמור לעיל — בנוגע לפועל:

יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בכל הפעולות דאהבת ישראל ואחדות ישראל.

החל מהאחדות שע"י לימוד התורה, השיעורים השוים לכל נפש (ענין האחדות) בחומש תהלים ותניא, כתקנת בעל ההילולא, ועד"ז שיעורי הרמב"ם וכיו"ב (מלבד השיעורים הקבועים לכאו"א בפרט, שיעורים ברבים כו'),

כולל ובמיוחד — הפצת התורה, ובאופן שחדורה בהפצת המעיינות חוצה, כהוראת בעל ההילולא,

ועד לפעולת האחדות בעולם כולו — "לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח".

---

107) להעיר גם מהרמז בפרשת השבוע (שממנה מתברך יום הבהיר דעשירי בשבט) — "רבות מופתי בארץ מצרים" (פרשתנו יא, ט), ר"ת רמב"ם (כדאיתא בספרים).

108) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.

109) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב.

110) רמב"ם הל' תפלה רפי"ג.

111) העילוי ד"חזקה" — "בתלת זימני הוי חזקה" (ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ).

112) העילוי ד"ראשון" — פתיחת הענין כו', התגברות על "כל התחלות קשות" (מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה. וראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך).

113) ראה בארוכה שיחות אחש"פ והתוועדויות שלאח"ז תשד"מ (לקו"ש חכ"ז ע' 229 ואילך).

114) ראה יומא ט, ב.

115) להעיר שס' הרמב"ם הוא ס' "הלכות הלכות" כמפורש בהקדמתו.

116) להעיר מהשייכות ד"הלכות" לגאולה — כמ"ש (ישעי' א, כז) "ציון במשפט תפדה", הלכות התורה, כמארז"ל (ויק"ר פ"ז, ג) "אין הגליות מתכנשות אלא בזכות המשניות", הלכות פסוקות (לקו"ת דברים בתחלתו).

117) שבת קלח, ב.

ונתינת כח מיוחדת בכל זה — ע"י קבלת החלטות טובות בהתוועדות שמתקיימת במעמד כמה וכמה עשיריות מישראל, אשר, „איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמר חזק"[118] (עד „חזק חזק ונתחזק"), ובאופן ד„גדולה לגימה שמקרבת"[119], ובפרט — בד' אמותיו של בעל ההילולא, נשיא דורנו, אשר, „הנשיא הוא הכל".

יג. ויה"ר שעצם קבלת החלטות טובות בענין דאהבת ישראל ואחדות ישראל תפעל ותביא תיכף את ה„שכר"[120] — ביטול סיבת הגלות, ובדרך ממילא, ביטול המסובב, הגלות.

ו„כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות" — „בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים", „לא עיכבן המקום כהרף עין"[121],

וכפי שהולכים לקרוא עתה בתפלת מנחה — „ויהי בשלח פרעה את העם"[122], היינו, שפרעה (גלות) עצמו שולח ומגרש את בנ"י מהגלות, כמ"ש לפנ"ז[123] „כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו",

ובפרט שבנ"י רוצים וחפצים, מבקשים, דורשים וצועקים כו'[124], שרצונם לצאת מהגלות תיכף ומיד, הרי בודאי ש„רצון יראיו יעשה"[125], ועאכו"כ „בנים שגלו מעל שולחן אביהם"[126], שזהו, כביכול, געגועי האב לבנים[127] וגעגועי הבנים לאביהם, געגועים גדולים ביותר —

ועד לסיומה של הקריאה בתפלת מנחה — „ובני ישראל יוצאים ביד רמה"[128], היינו, שהיציאה היא כבר „ביד רמה", מכיון שעוד לפנ"ז, בימי הגלות האחרונים, „לכל בני ישראל הי' אור במושבותם"[129],

ועד שבאים להמשך הפרשה — „אז ישיר משה ובני ישראל גו'"[130], „שר לא נאמר אלא ישיר (לשון עתיד), מכאן לתחיית המתים כו'"[131], שיקויים היעוד[132] „הקיצו ורננו שוכני עפר", ובעל ההילולא בתוכם, ש„אז ישיר משה ובני ישראל" — שירה העשירית[133].

וכל זה — תיכף ומיד ממש, עוד לפני חודש אדר („מיסמך גאולה לגאולה"), ועוד לפני עשירי בשבט,

גאולה האמיתית והשלימה, ביחד עם השלימות המשולשת, שלימות העם שלימות התורה ושלימות הארץ — בפועל ממש, למטה מעשרה טפחים, במהרה בימינו ממש.

---

118) ישעי' מא, ו.
119) ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך.
120) ראה תענית ח, ב. שו"ע או"ח הל' תענית סו"ס תקעא.
121) מכילתא ופרש"י פרשתנו יב, מא. מכילתא שם, מב.
122) ר"פ בשלח.
123) ס"פ שמות.
124) ראה לקו"ש ח"ל ע' 3-182. ושנ.
125) תהלים קמה, יט.

126) ברכות ג, סע"א.
127) ראה גם פרש"י פרשתנו יב, מב: „ליל שימורים, הי' הקב"ה שומר ומצפה לו לקיים הבטחתו להוציאם מארץ מצרים".
128) בשלח יד, ח. ובתרגום: „בריש גלי", שבר"ת ד„בריש" מרומז שמו של בעל ההילולא (לקו"ש ח"ג ע' 874).
129) פרשתנו יו"ד, כג.
130) בשלח טו, א.
131) סנהדרין צא, ב. הובא בפרש"י עה"פ.
132) ישעי' כו, יט.
133) מכילתא בשלח שם. תנחומא שם יו"ד. תרגום שה"ש בתחלתו. וראה אוה"ת שה"ש שם.

משיחות יו"ד שבט ה'תשמ"ז
— סיום הרמב"ם —

א. בקשר עם סיום ספר הי"ד להרמב"ם בשנה זו ביום העשירי[1] בשבט[2],

— שבו מסיימים רבים מישראל מחזור שלישי[3] דלימוד הרמב"ם[4] ע"פ המנהג שנתפשט ונתקבל בתפוצות ישראל[5] ללמוד ג' פרקים בכל יום (ובמקביל — סיום מחזור שלישי בלימוד ספר המצוות, גם ע"י נשים וטף), ובו מסיימים גם מחזור ראשון[6] דלימוד הרמב"ם בסדר הלימוד דפרק אחד ליום —

מן הראוי להתעכב על סיום הרמב"ם בענין הקשור עם אחדותם של ישראל, שכן, עי"ז שרבים מישראל בכל קצוי תבל מתאחדים בלימוד הרמב"ם — „משנה תורה"[7], „מקבץ לתורה שבעל פה כולה"[7], „הלכות הלכות"[7] דכל התורה כולה (גם ההלכות שאינן נוהגות בזמן הזה — משא"כ בשאר ספרי הפוסקים, עד לשו"ע) — נעשית אחדותם של כל ישראל בתכלית השלימות, עי"ז שמתאחדים בלימוד הכולל כל התורה, שלימות התורה[8].

ב. בפרק האחרון ד„הלכות מלכים ומלחמות ומלך המשיח"[9], שהוא גם סיום וחותם ספר הי"ד — כותב הרמב"ם כמה פרטים בנוגע לסדר דימות המשיח, וביניהם גם ענין הקשור עם אחדותם של ישראל, וז"ל[10]:

„יראה מפשוטם של דברי הנביאים שבתחלת ימות המשיח תהי' מלחמת גוג ומגוג, ושקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר[11] הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו'. ואינו בא לא לטמא הטהור ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות, ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא לשום שלום בעולם, שנאמר[12] והשיב לב אבות על בנים".

וממשיך, „ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו".

---

1) „העשירי יהי' קודש" — לשון הכתוב בחוקותי כז, לב. וראה ס' הבהיר סק"ג. ובהנסמן בלקו"ש ח"ו ס"ע 290.

2) ומגלגלין זכות ליום זכאי — יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר, שביום זה, „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו . . מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה . . ופועל ישועות בקרב הארץ" (אגה"ק סי' ז"ך וכ"ח. וראה גם סידור (עם דא"ח) שער הל"ג בעומר (דש, סע"ב ואילך). ובכ"מ).

3) ד„בתלת זימני הוי חזקה" (ב"מ קו, ריש ע"ב. ושי"נ).

4) להעיר מהרמז בפרשת השבוע דהשבת שממנו מתברך העשירי בשבט (ראה זח"ב סג, ב. פח, א) — „רבות מופתי בארץ מצרים" (בא יא, ט), ר"ת רמב"ם (כדאיתא בספרים).

5) ראה רמב"ם הל' ממרים פ"ב ה"ב.

6) שעי"ז נעשה פתיחת הענין כו', התגברות על „כל התחלות קשות" (מכילתא ופרש"י יתרו יט, ה. וראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך).

7) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר הי"ד.

8) ראה שיחות אחש"פ והתוועדויות שלאח"ז תשד"מ (לקו"ש חכ"ז ע' 229 ואילך).

9) כ"ה לשון הכותרת לפרקים י"א וי"ב דהל' מלכים בדפוס וינציאה (רפד. שי).

10) הלכה ב.

11) מלאכי ג, כג.

12) שם, כד.

וצריך להבין:

א) בהלכה שלאח"ז[13] כותב הרמב"ם „בימי המלך המשיח . . יתייחסו כולם על פיו . . ואינו מייחס ישראל אלא לשבטיהם, שמודיע שזה משבט פלוני וזה משבט פלוני, אבל אינו אומר על שהם בחזקת כשרות זה ממזר וזה עבד, שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה".

וע"פ הידוע גודל הדיוק בלשון הרמב"ם, „בלשון ברורה ודרך קצרה"[7] — אינו מובן: מדוע בנוגע לאליהו כותב הרמב"ם „אינו בא . . לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין"[14] — לכאורה, הול"ל „אינו אומר על מי שהוחזק כשר שהוא פסול, ולא על מי שהוחזק פסול שהוא כשר", כהלשון בהלכה שלאח"ז „אינו אומר כו'", ומדוע משנה וכותב „אינו בא כו'"?

ב) המשך ההלכה, „ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו" — הרי, הפלוגתא (לכאורה) אינה אלא בנוגע לזמן ביאתו („קודם מלחמת גוג ומגוג", או „קודם ביאת המשיח", כלומר, בסמיכות לביאת המשיח ממש), אבל, גם לדעתם „אינו בא לא לטמא הטהור וכו' אלא לשום שלום בעולם", וא"כ, הו"ל לכתוב בסדר שונה: לכל לראש — בנוגע לזמן ביאתו, „קודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא כו'", „ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו", ולאח"ז בנוגע לפעולתו של אליהו — „אינו בא כו' אלא לשום שלום בעולם", ומדוע כותב בשינוי הסדר — להביא את הדעה הנוספת בנוגע לזמן ביאתו (לא בענין שבו פליגי, אלא) לאחרי אריכות הדברים בנוגע לפעולתו, אף שבענין זה לא פליגי?!

ג. ויובן בהקדים שאלה נוספת — כיצד יתכן פלוגתא אם אליהו יבוא „קודם מלחמת גוג ומגוג" או „קודם ביאת המשיח", הרי זה היפך הכלל[15] שלא תתכן פלוגתא במציאות?!

ועד"ז נשאלת אותה שאלה בנוגע לענין ד„אינו בא כו' אלא לשום שלום בעולם":

מקור דברי הרמב"ם הוא — בסיום מסכת עדיות[16]: „א"ר יהושע מקובל אני מרבן יוחנן בן זכאי ששמע מרבו, ורבו מרבו, הלכה למשה מסיני, שאין אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב, אלא לרחק המקורבין בזרוע (שהכל מחזיקים אותם בפסולים אלא שנתקרבו בזרוע[17]), ולקרב המרחוקין בזרוע . . רבי יהודה אומר לקרב אבל לא לרחק (המשפחה הכשרה שנתרחקה בזרוע הוא מקרב, אבל אינו מרחק אותה שנתקרבה בזרוע[17]). רבי שמעון אומר להשוות המחלוקת. וחכמים אומרים לא לרחק ולא לקרב, אלא לעשות שלום בעולם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא וגו' והשיב לב אבות על בנים ולב

13) הלכה ג.

14) אף שי"ל בפשטות שהעתיק לשון המשנה, כדרכו בכ"מ.

15) ראה שד"ח מערכת כללים כלל קסד.

16) ויש לקשר עם יום ההילולא דכ"ק מו"ח אדמו"ר (כנ"ל הערה 2) — כידוע המנהג לעשות סיום מסכת ביום ההילולא, שאז עושין שמחה לגמרה של תורה (רמ"א — או"ח סתקנ"א ס"י. יו"ד סו"ס רמו).

ולהעיר שמסכת עדיות נקראת „בחירתא" (ברכות כז, א (ובפרש"י). וש"נ). כלומר, הלכות מובחרות. וי"ל שענין זה מרומז בשם „עדיות" — (גם) מלשון „עדית".

17) פי' הרע"ב.

בנים על אבותם". ופסק הרמב"ם כדברי חכמים[18].

והנה, בפירוש ד"הלכה למשה מסיני" — דלכאורה, ב"הלכה למשה מסיני . . הפירושים המקובלים מפי משה . . אין מחלוקת בהם בשום פנים"[19] — מבאר הרמב"ם בפירוש המשנה:

"לא נשמע ממשה רבינו ע"ה זה הלשון, אבל נשמע ממנו זה הענין, לפי שמשה סיפר בביאת המשיח ולשון התורה, אם יהי' נדחך בקצה השמים וגו'[20] ושב ה' אלקיך את שבותך וגו'[21] ומל ה' אלקיך וגו'[22], וזולת זה, והגיד להם גם כן מפי הגבורה בהקדמותיו וסיבותיו, ושיקדים אותו האיש לישר לו הארץ, והוא אליהו, והודיע להם שהאיש ההוא לא יוסיף ולא יגרע בתורה, אבל יסלק ויסיר החמסים בלבד, ואין בזה מחלוקת ולא הכחשה, אבל נפלה מחלוקת ברעות שיסיר, מה הם כו'".

ועד"ז בנוגע לפלוגתתם בפירוש הפסוק[23] "והשיב לב אבות על בנים וגו'"[24]:

לדעת ת"ק ור' יהודה — "עתיד לומר ברוח הקודש זה מבני בניו של זה", כלומר, שהפסוק קאי בעניני יוחסין, "אלא, שזה אומר לרחק ולקרב, וזה אומר לקרב ולא לרחק, לפי שסברתו שאין החמס אלא לרחק הכשר בלבד, וזהו שבא להסיר".

ולדעת ר"ש — "אבות אלו החכמים ובנים אלו התלמידים, שיהי' לב כולם שוה ולא יפול ביניהן מחלוקת".

ולדעת חכמים — "אתיא קרא כפשטי' לב אבות על בנים, ולא הוצרך לפרש"[25], או כדברי הרמב"ם בפירוש המשנה, "אבל חכמים אומרים אין עושק ביוחסין, כל הנקרא בשמו, הכל יתייחסו אל האמת, והתורה היא אב הכל, אבל המעקשות והרעות הם השנאות שבין בני אדם, לפי שהם חנם, והוא חומס בשנאתו, והוא אמרם לעשות שלום בעולם"[26].

אמנם, סוכ"ס הרי זו פלוגתא במציאות — שהרי, לדעת ת"ק ירחק את המקורבין בזורע ויקרב את המרוחקין בזרוע, לדעת ר' יהודה יקרב ולא ירחק, ולדעת ר"ש וחכמים לא ירחק ולא יקרב אלא יעשה שלום בעולם?!

---

18) כס"מ כאן.

19) רמב"ם בהקדמתו לפיהמ"ש. וראה הל' ממרים פ"א ה"ג.

20) נצבים ל, ד.

21) שם, ג.

22) שם, ו.

23) ראה ליקוטים למשניות, שבהבאת הפסוק רמז התנא תירוץ לשאלה הנ"ל, "דאם הוא הלכתא קרא ל"ל, אלא, דההלכה לא היתה רק שאליהו יבוא להסיר החמסים, ובאיזה חמסים היינו דפליגי בפירושי' דהך קרא, ובזה לא תקשי היכי פליגי על ההלכה".

24) ראה פי' הרע"ב והתויו"ט.

25) פי' התויו"ט.

26) ובפירוש הראב"ד — "להשוות את המחלוקת שיש בין החכמים בדברי תורה . . דריש מהני קראי דלעיל דכתיב זכרו תורת משה עבדי אשר צויתי אותו בחורב על כל ישראל חוקים ומשפטים, וכתיב בתרי' הנה אנכי שולח לכם את אליהו הנביא וגו', והשיב לב אבות על בנים וגו', כלומר, על החוקים והמשפטים ישוה לב האבות עם לב הבנים שלא תהי' עוד מחלוקת ביניהם.

וחכמים אומרים לעשות שלום בעולם, כלומר, לעשות שלום לישראל מן האומות ולבשר אותם על ביאת הגואל, וזה יום אחד לפני ביאת המשיח, והיינו דכתיב הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, כלומר, לב האבות והבנים אשר נפל בם מורך מפחד וברחו אלה פה ואלה פה מפני צרותם, ישוב אותו היום לגבורתו, וישובו אלה את אלה ויתנחמו זה בזה".

ד. ויש לומר הביאור בכל זה — בהקדמה, שבביאת אליהו הנביא לעתיד לבוא ישנם ב' אופנים:

א) כחלק ושלב (התחלה) דגאולה, שעז"נ „הנה אנכי שולח לכם את אלי' הנביא לפני בוא יום הגדול והנורא",

ב) כענין בפ"ע שעדיין אינו חלק ושלב דגאולה, כלומר, גם לאחרי שיבוא בפועל, ויעשה כמה פעולות כו', אין זה עדיין חלק ושלב דגאולה, אלא ענין בפ"ע — ע"ד ובדוגמת עניניו ופעולותיו בזמן התנ"ך[27], דברי נבואתו לאחאב, המאורע עם נביאי הבעל בהר הכרמל, וכיו"ב בכל פרטי הענינים שנאמרו בתנ"ך ובתושבע"פ אודות דברי ימי חייו של אליהו הנביא, לפני ש„ויעל אליהו בסערה השמים"[28] (בגופו ממש[29]), ועד"ז (ועיקר בנדו"ד שהוא לאחר עלותו השמים) כו"כ ענינים ומאורעות בזמנים שלאח"ז, כמבואר במדרז"ל, ובמיוחד — בתנא דבי אליהו זוטא ותנא דבי אליהו רבה.

והפלוגתא היא בפירוש הפסוק ד„הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו' והשיב לב אבות על בנים וגו'" — מה הם הענינים שנכללים בביאת אליהו כחלק ושלב דגאולה, כדלקמן.

ה. הפלוגתא במשנה — אם בא לרחק ולקרב, לקרב אבל לא לרחק, או לעשות שלום בעולם:

ע"פ האמור שלא תתכן פלוגתא במציאות — הרי, לכו"ע ירחק את המקורבין בזורע ויקרב את המרוחקין בזורע [ורק משפחה שנטמעה מחמת שלא נודע פסולה, יניחנה בכשרותה, „שהדין הוא שמשפחה שנטמעה נטמעה", משא"כ כשנודע פסולה, אלא שנתקרבו בזרוע], והפלוגתא אינה אלא האם ענין זה הוא בכלל ד„יסלק ויסיר החמסים", שקבלה בידינו ממשה רבינו אודות ביאת אליהו בקשר למשיח, או שהפעולה דריחוק וקירוב הו"ע בפ"ע, ואינה שייכת לסילוק החמסים בביאת אליהו כחלק ושלב דגאולה.

לדעת ת"ק — ריחוק המקורבין בזורע וקירוב המרוחקין בזורע, שניהם בכלל החמסים הנ"ל שיסלק אליהו:

לדעת ר' יהודה — סילוק החמס הוא רק קירוב המרוחקין בזרוע, אבל ריחוק המקורבין בזרוע — אף שאליהו יעשה זה[30] (שהרי רק משפחה שנטמעה נטמעה, משא"כ כשנודע פסולה, אלא שנתקרבו בזרוע), מ"מ, אין זה בכלל פעולתו לסלק החמס (וי"ל שס"ל שקירוב (בזרוע) אינו „חמס"):

ולדעת חכמים — „אין עושק ביוחסין", ובמילא, אף שאליהו יעשה זה, אין זה בכלל פעולתו לסלק החמסים, אלא, הפעולה דלסלק החמסים היא — „לעשות שלום בעולם".

27) ראה מלכים א' יז, א ואילך.

28) מלכים ב' ב, יא.

29) ראה אנציק' תלמודית בערכו (ע' ר'). וש"נ. ביאור מעלה זו בפנימיות הענינים — ראה ספר הליקוטים (דא"ח להצ"צ) ערך משה (ע' א'תריט ואילך). המשך תרס"ו ס"ע קנח ואילך. ובכ"מ (ע"ד החילוק דמשה ואליהו).

30) ברע"ב כאן „אינו מרחק אותה שנתקרבה בזרוע", ומפשטות הלשון משמע לכאורה שהמציאות היא שלא ירחק. וצ"ע, דממה־נפשך: אם בזמן ביאת אליהו נטמעה כבר (לאחרי שנתקרבה בזרוע) ורק אלי' וכיו"ב יודע — מהי סברת הת"ק שירחק, ואם בזמן ביאת אליהו נודע עדיין שנתקרבה בזרוע — מהי סברת ר"י שלא ירחק, הרי לא נטמעה?! משא"כ את"ל שהפירוש הוא שאינו בא לרחק, אף שירחק בפועל, כבפנים, או ששתי תקופות הן (ראה לקמן ס"ט).

ו. ופסק הרמב"ם כחכמים — „אינו בא לא לטמא הטהור, ולא לטהר הטמא, ולא לפסול אנשים שהם בחזקת כשרות ולא להכשיר מי שהוחזקו פסולין, אלא לשום שלום בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים":

הרמב"ם אינו יכול לכתוב שאליהו „אינו מטמא ומטהר פוסל ומכשיר כו'", שכן, במקרה שנודע הפסול (שלא שייך הדין ד„משפחה שנטמעה נטמעה") יפוסל ויכשיר כו',

ולכן, מדייק וכותב „אינו בא כו'", היינו, שביאת אליהו — עלי' נאמר „הנה אנכי שולח לכם את אלי' גו'", ביחד עם הקבלה שיסלק ויסיר החמסים — אינה לטמא או לטהר, לפסול או להכשיר (אף שיתכן שיצטרך לעשות זאת בפועל — בהתאם לנסיבות כו'), אלא, ביאת אליהו היא — „לשום שלום בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים".

ז. וממשיך הרמב"ם, „ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו":

ע"פ האמור לעיל, הרי, הפלוגתא אינה אלא מהי פעולתו של אליהו הנביא בסילוק החמסים, אבל, שייכותה של פעולה זו לאליהו („הנה אנכי שולח לכם את אלי' גו' והשיב לב אבות על בנים גו'") — היא לכו"ע.

ועל זה מוסיף הרמב"ם „ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת משיח יבוא אליהו" — שכל הפעולה שאליהו יסיר ויסלק החמסים („והשיב לב אבות על בנים גו'"), הו"ע בפ"ע, כלומר, פעולה שיעשה אליהו הנביא, ואילו הענין דשליחות זו דאליהו, „הנה אנכי שולח גו' לפני בוא יום הוי' הגדול והנורא" — „קודם ביאת המשיח יבוא אליהו" לבשר ביאתו, כסוגיית הגמרא[31] ש„לפני ביאת בן דוד יבוא אליהו לבשר"[32] (אע"פ שיעמוד כבר לפנ"ז, „קודם מלחמת גוג ומגוג", ויעשה כמה ענינים כו').

ועפ"ז אתי שפיר כל פרטי הדיוקים והסדר כו' — בדברי הרמב"ם:

„יראה מפשוטן של דברי הנביאים . . שקודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד[33] נביא לישר ישראל ולהכין לבם, שנאמר הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו'" — שמאורע (מציאות) זה הוא אליבא דכו"ע:

וממשיך, „ואינו בא כו' אלא לשום שלום בעולם, שנאמר והשיב לב אבות על בנים", כדעת המשנה שהקבלה אודות סילוק החמסים, „והשיב לב אבות על בנים", היא — בשייכות ליום הוי', ביאת המשיח (ובזה גופא — „לא לטמא כו' ולא לפסול כו' אלא לשום שלום בעולם", כדעת חכמים):

ומוסיף, „ויש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו" (לבשר ביאתו) — שכל סילוק החמסים, הו"ע בפ"ע, ואילו הענין דביאת אליהו לפני יום הוי' גו', הוא — „שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו"[34].

---

31) עירובין מג, ב.

32) פרש"י שם.

33) ועפ"ז יומתק שינוי הלשון „יעמוד נביא כו' ואינו בא כו' אלא כו' יבוא אליהו" — שבתחלת הענין כותב „יעמוד נביא כו'", כי, עצם המציאות דעמידת הנביא („קודם מלחמת גוג ומגוג יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם") היא לכו"ע, גם לדעת החכמים שס"ל שהגדר ד„ביאת אליהו" הוא „שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו".

34) וי"ל באופן אחר קצת — שגם לדעה זו, נכלל „והשיב לב אבות על בנים" בגדר דביאת אליהו (ולא ענין בפ"ע), אלא, שס"ל שפירוש הכתוב (לא על עניני יוחסין, ולא על לשום שלום בעולם, אלא)

ח. ולתוספת ביאור — בהסבר וטעם פלוגתתם:

ב„גאולה" — יציאה ממצב של גלות — כמה אופנים וחילוקים כו', ביחס למצב שבו נמצאים לפנ"ז.

ולדוגמא:

בעת יצי"מ (ובפרט בעת מ"ת) בטלה המציאות והאפשרות דעבדות בנוגע לבנ"י, ונעשו בני־חורין, ועי"ד ההלכה — כמ"ש[35] „כי לי בני ישראל עבדים", „ולא עבדים לעבדים"[36] (כפי שהאריך בזה המהר"ל מפראג[37]). כלומר, שגם בהיותם בגלות בבל, ועד"ז בגליות שלאח"ז, הרי, מציאותם האמיתית היא — בני חורין. וביחד עם זה, מובן וגם פשוט שאי־אפשר להשוות את מצבם של ישראל בזמן הגלות לגבי מצבם בזמן קיומה של מלכות בית דוד בארץ ישראל וכיו"ב.

ולא עוד, אלא שבאותו מצב גופא ישנם חילוקים באישים ביחס לצורך בגאולה, ולדוגמא: רבינו הקדוש, אף שהי' בזמן דמלכות רומי כו', הי' חבירו וידידו של אנטונינוס מלך רומי, ועד שנכללו ביחד — „שני גוים"[38], כמסופר במחז"ל[39], ופשיטא, שלא הי' שייך אצלו גזירת המלכות כו'. ולעומת זאת, רשב"י שלפניו, הוצרך להתחבא במערה י"ג שנה מפני גזירת מלכות רומי[40], וביחד עם זה, ידוע[41] מ"ש ר' הלל מפאריטש בשם רבינו הזקן, ש„לפני נשמות הגבוהות כמו רשב"י לא נחרב הבית כו'", כלומר, שמצד גודל מעלתו לא הי' אצלו ענין של גלות כו'.

ועד"ז בחיים הפרטיים דכאו"א מישראל: ענין הגאולה נעשה ע"י לימוד התורה, „אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה"[42], ועד"ז ע"י עבודת התפלה, ש„ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל יוצאת מהגלות והשבי' לפי שעה בחיי שעה זו תפלה ועבודה שבלב"[43]. ואעפ"כ, ברכת הגומל על ענין של גאולה, היא — ב„חבוש שיצא מבית האסורים"[44] דוקא.

ומזה מובן, שגם ביחס לגאולה העתידה ישנם כמה חילוקי דרגות — בהתאם למצב שנמצאים לפנ"ז שממנו נגאלים.

ובענין זה תלוי הפלוגתא בכל הנ"ל — אם ביטול החמסים הוא חלק ושלב בענין הגאולה, או שזהו ענין בפ"ע (ע"ד ובדוגמת ענין פרטי בחייו הפרטיים או הכלליים של איש מסויים, או אפילו ענין כללי במהלך העולם), אבל, לא חלק מהגאולה דכלל ישראל — ביחס למצבם כו' של בעלי הפלוגתא.

•

על „לישר ישראל ולהכין לבם".

אבל מפשטות לשון הרמב"ם, שבתחלת הענין („יעמוד נביא לישר ישראל ולהכין לבם") מביא רק את התחלת הפסוק, „הנה אנכי שולח לכם את אלי' וגו'", ואינו מסיים „והשיב לב אבות על בנים", והביאו רק כראי' לענין ד„לשום שלום בעולם" — משמע, שלדעת החכמים „שקודם ביאת המשיח יבוא אליהו", הרי, ביאת אליהו אינה אלא בשייכות לקודם ביאת המשיח (ביום הוי' הגדול והנורא), ואילו הענין ד„והשיב לב אבות על בנים", הו"ע בפ"ע, כבפנים.

35) בהר כה, נה.

36) קידושין כב, ב. וש"נ. רמב"ם הל' שכירות פ"ט ה"ד.

37) בספרו גבורות ה' פס"א.

38) תולדות כה, כג ובפרש"י (מע"ז יא, א).

39) ע"ז י"ד, א ואילך.

40) שבת לג, ב.

41) פלח הרמון שמות ז, א.

42) אבות פ"ו מ"ב.

43) אגה"ק ס"ד.

44) ברכות נד, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"י ה"ח.

ט. והנה, בהמשך להאמור לעיל ע"ד השלילה דפלוגתא במציאות — יש להוסיף שכן הוא בנוגע למ"ש הרמב"ם בתחלת הפרק:

„אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהי' שם חידוש במעשה בראשית, אלא עולם כמנהגו נוהג. וזה שנאמר בישעי'[45] וגר זאב עם כבש ונמר עם גדי ירבץ, משל וחידה, ענין הדבר, שיהיו ישראל יושבין לבטח עם רשעי גוים המשולים כזאב וכנמר . . ויחזרו כולם לדת האמת וכו'", ומסיים, „וכן כל כיוצא באלו הדברים בענין המשיח, הם משלים, ובימות המשיח יודע לכל לאי זה דבר הי' משל, ומה ענין רמזו בהם".

והשיג עליו הראב"ד ממ"ש בתורה[46] „והשבתי חי' רעה מן הארץ", היינו, שלדעת הראב"ד, הפירוש ד„וגר זאב עם כבש גו'" הוא כפשוטו, כלומר, שינוי מנהגו של עולם.

וגם כאן נשאלת השאלה האמורה — כיצד תתכן פלוגתא במציאות?!

ונקודת הביאור בזה — כפי שכבר נתבאר בארוכה במק"א[47] — שבודאי גם לדעת הרמב"ם יהי' חידוש במעשה בראשית, שהרי אין לך חידוש במעשה בראשית גדול יותר מתחיית המתים — א' מי"ג העיקרים, יסוד מיסודי התורה[48], עד שהכופר בזה אין לו חלק לעוה"ב[49] (כפי שמאריך הרמב"ם באגרת תחיית המתים) — אלא, שזהו ענין בפ"ע, ואינו קשור בהכרח עם ימות המשיח:

כשם שבנוגע לביאת המשיח כותב הרמב"ם[50] „אל יעלה על דעתך שהמלך המשיח צריך לעשות אותות ומופתים ומחדש דברים בעולם, או מחי' מתים וכיוצא בדברים אלו", היינו, יתכן אמנם שיעשה אותות ומופתים, אבל אין זה תנאי והכרח כו' בגדר ביאת המשיח, אלא ענין בפ"ע — כן הוא גם בנוגע לתקופה דימות המשיח, „אל יעלה על הלב שבימות המשיח יבטל דבר ממנהגו של עולם, או יהי' שם חידוש במעשה בראשית", היינו, יתכן אמנם שיהי' חידוש במעשה בראשית, אבל, אין זה תנאי והכרח כו' בגדר דימות המשיח, אלא ענין בפ"ע.

ובזה גופא — ב' אופנים:

א) החידוש במעשה בראשית — כולל הענין דתחיית המתים, ועד"ז שאר הענינים דשינוי מנהגו של עולם וחידוש במעשה בראשית — יהי' בתקופה שני' דימות המשיח,

ב) יתירה מזה — כמ"ש הרמב"ם באגרת תחיית המתים[51], „ודע שאלו היעודים וכיוצא בהם שנאמר שהם משל, אין דברינו זה החלטי וכו'", כלומר, שאף שפסק בספר הי"ד שיעודים אלו הם „משל וחידה" — כותב בעצמו[52] שאין זה

---

45) יא, ו.

46) בחוקותי כו, ו.

47) הדרן על הרמב"ם (לקו"ש בחוקותי תשמ"ה).

48) פיה"מ להרמב"ם סנהדרין פ' חלק יסוד הי"ג.

49) סנהדרין ר"פ חלק. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ו.

50) פי"א ה"ג.

51) פרק ו.

52) וגדולה מזו מצינו בספר הי"ד גופא — כידוע שכתב ספרו בכמה מהדורות ובכמה מקומות תיקן, שינה והוסיף כו'.

ולהעיר, שאעפ"כ אין זה משנה וגורע, ח"ו, בתוקף הפס"ד דגדולי ישראל שפסקו על יסוד דברי הרמב"ם במהדו"ק — כמדובר בארוכה בהתוועדות (וגם בשיחת ט"ו תמוז תשמ"ו) ע"ד המהדורות דספר הי"ד להרמב"ם (נדפס לקמן ע' 310 ואילך).

דבר החלטי, ויתכן שיהי' כפשוטו, היינו, שביאת המשיח תהי' בפועל באופן נסי, חידוש במעשה בראשית (אלא שאין זה מוכרח מצד הגדר דביאת המשיח) — וי"ל שתלוי באם יהיו ישראל במעמד ומצב ד"זכו"[53], אלא, שבספר הלכות הלכות פוסק כפי המוכרח מצד ההלכה שמשיח יבוא, משא"כ דבר התלוי במצבם של ישראל, שבו הרשות לכל אדם נתונה כו'.

•

י. ויה"ר שבקרוב ממש יבוא אליהו לבשר ביאת המשיח,

ובפרט ע"י ההוספה במעשינו ועבודתינו בלימוד התורה וקיום המצוות, אשר, ע"י קיום "מצוה אחת", "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה"[54],

כולל ובמיוחד — ע"י התאחדותם של ישראל, אהבת ישראל ואחדות ישראל, אחדות אמיתית ושלימה, ע"י תורת־אמת בשלימותה, כבלימוד הרמב"ם, הלכות כל התורה כולה (כנ"ל ס"א), אשר, עי"ז מבטלים את סיבת הגלות (היפך דאהבת ישראל[55]), ובהבטל הסיבה, בטל בדרך ממילא המסובב (הגלות),

ועד לפעולת האחדות בעולם כולו — "ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד, שנאמר[56] כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' ולעבדו שכם אחד"[57], ועד לסיום וחותם ספר הי"ד — "לא יהי' עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד . . שנאמר[58] כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים",

ו"מתכיפין התחלה להשלמה"[59] — התחלת ספר הי"ד — "יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא, וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו", היינו, שב"כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם" יהי' ניכר בגלוי "אמיתת המצאו", כמ"ש[60] "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו גו'",

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש, וכפס"ד הרמב"ם[61] — "מיד הן נגאלין", "מיד" כפשוטו[62], תיכף ומיד ממש.

53) ראה סנהדרין צח, א.
54) קידושין מ, ריש ע"ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ד.
55) יומא ט, ב. וראה גיטין נה, סע"ב ואילך.
56) צפני' ג, ט.
57) פי"א ה"ד.
58) ישעי' יא, ט.
59) נוסח "מרשות" לחתן בראשית.
60) ישעי' מ, ה.
61) הל' תשובה פ"ז ה"ה.
62) במובן מהמשך הענין (הלכה ד') — "צועק ונענה מיד, שנאמר והי' טרם יקראו גו'".

הוספה*

— ע"ד המהדורות דספר הי"ד להרמב"ם —

א. ידוע שהרמב"ם כתב את חיבורו בכמה מהדורות, כלומר, לאחר הכתיבה בפעם הא' הגי' עוד הפעם, ומכיון שבינ־תיים „הוסיף פליאות חכמה על חכמתו בעמקות ובקיאות כו'"[1], הנה בכמה מקומות תיקן, שינה והוסיף כו', ויש אומרים שאח"כ תיקן כו' גם פעם שלישית וכו'.

וכמו שמצינו בתשובות הרמב"ם[2] שהשיב לשואלים על כמה פסקי־דינים — שאכן צדקו דבריהם, וכבר תיקן פס"ד זה בחיבורו, אלא, שהנוסחא שהגיעה לידם היא הנוסחה הראשונה, לפני שחזר ועיין עוד הפעם בפסקי ההלכות, ולכן עליהם לתקן את הנוסחא שבידם כו'.

ובתקופה האחרונה נתגלו ומתגלים כתבי־יד דחיבור הרמב"ם ממהדורה יותר אחרונה, ובפרט כת"י תימן, אשר, ע"פ המקובל בתימן, קיימו יהודי תימן קשר הדוק עם הרמב"ם, ע"י שלוחים כו', ומפעם לפעם שלחו לעדכן ולהגי' את ספריהם ע"פ התיקונים וההשלמות האחרונים, עד לאחרוני האחרונים, של הרמב"ם, כך שלדבריהם המהדורה שבידם היא המתוקנת והמדוייקת ביותר[3].

ב. ועפ"ז, צ"ע בנוגע לפסקי־הדינים של הפוסקים בדורות שלאחרי הרמב"ם שפסקו על יסוד דברי הרמב"ם בספר הי"ד:

מכיון שנתגלו לאח"ז כת"י הרמב"ם (ובפרט דתימן) ובהם כמה תיקונים ושינויים כו' לגבי הפסקי־דינים דספר הרמב"ם שנתפשט בכל תפוצות ישראל, היינו, שבמספר הלכות חזר בו הרמב"ם — יש מקום לומר, לכאורה, שבהלכות אלו יש לפסוק כמשנה אחרונה דהרמב"ם.

ומזה לכאורה המסקנה הכי תמוהה — שכמה פסקי־דינים של גדולי הפוסקים בדורות שלפנינו, יסודם בטעות, ח"ו!

[ואין זה דומה להדין ד„ב"ד גדול שדרשו באחת מן המדות כו' ודנו דין, ועמד אחריהם ב"ד אחר ונראה לו טעם אחר לסתור אותו, הרי זה סותר ודן כפי מה שנראה בעיניו, שנאמר[4] אל השופט אשר יהי' בימים ההם, אינך חייב ללכת אלא אחר ב"ד שבדורך"[5] — כי, אמרה תורה שפסק ההלכה בכל דור הוא כ„ב"ד שבדורך", ובדור שלפני זה, אשר דעת הרבים היתה הפכית — ה"ז פס"ד התורה (שלא חתוכה — ניתנה[6]) ולא טעות ח"ו, ואין מביאים פר העלם דבר וכו'[7], משא"כ בנדו"ד, שהרמב"ם בעצמו חזר בו, נמצא, שהפס"ד שלהם שהי'

---

*) משיחת ט"ו תמוז תשמ"ו. יו"ד שבט תשמ"ז.

1) ע"ד שכתבו ב„הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל" לשו"ע אדה"ז — אודות רבינו הזקן.

2) ראה — לדוגמא — בס' תשובות הרמב"ם ליפסיא: סכ"ט. ס"מ. סמ"ז. ועוד. וראה גם בשו"ת ברכת אברהם (לר' אברהם בן הרמב"ם): סל"א. סמ"ד. ועוד.

3) ראה בארוכה בהקדמת המו"ל לרמב"ם (ע"פ כת"י תימן — הוצאת קאפח (ספר המדע — ירושלים תשד"מ)).

4) שופטים יז, ט.

5) רמב"ם הל' ממרים רפ"ב.

6) ירושלמי סנהדרין פ"ד ה"ב. ועוד.

7) להעיר מדברי ר' עקביא „אני שמעתי מפי המרובים" (עדיות ספ"ה).

מיוסד בהרמב״ם — אינו הוראה אלא טעות[*].

ולהעיר מהדין דעדים זוממין, ש„הרגו אין נהרגין״[9] — שא׳ הטעמים בזה, ש„לא יתן ה׳ השופטים הצדיקים העומדים לפניו לשפוך דם נקי, כי המשפט לאלקים הוא ובקרב אלקים ישפוט . . מעלה גדולה בשופטי ישראל וההבטחה שהקב״ה מסכים על ידם ועמהם בדבר המשפט״[10].

ואם הדברים אמורים בפס״ד של ב״ד בקשר למאורע מסויים[11] — בפסקי־דינים שנתפשטו בכל תפוצות ישראל, ונתקיימו הלכה למעשה במשך כו״כ דורות, על אחת כמה וכמה!

ג. ויש לומר הביאור בזה:

בנוגע לפסקי ההלכות דגדולי הפוסקים — אף שבכלל תמכו יסודו־תיהם על דברי רבותיהם, הרי, מובן וגם פשוט, שלמדו הלכות אלו לא רק בתור קבלה היא ונקבלה[12], כי אם (לאח״ז) התבוננו והתייגעו בבירור וליבון כל פרטי הסוגייא כו׳, ועד שהגיעו למסקנא — בשכלם הם — שהפס״ד הוא כך וכך[13]. וכדמוכח גם מזה שבמספר מקומות הי׳ נראה להם שההלכה הי׳א דלא כמו שפסקו רבותיהם — וחלקו עליהם.

ועפ״ז, רב בישראל שמורה הלכה עפמ״ש בספרי הפוסקים — סומך לא רק על הפס״ד של רבותיו דפוסק הנ״ל, כי אם, גם על פס״ד של אותו פוסק, שהכרעת ומסקנת הפס״ד היא (גם, עכ״פ בריבוי פעמים) ע״פ שיקול דעתו הוא.

ולכן, גם לאחרי שנתגלה שרבו חזר בו, אין זה מכריח כלל לומר שגם הפוסק־תלמידו יחזור בו, וכמארז״ל בכ״מ[14] „הא דרבי׳ הא דידי׳״, מפני

8) ראה רמב״ם הל׳ שגגות פי״ד ה״ג, דהיכא שהורו ב״ד מפני שטעו במציאות (אפילו אם טעו „לפי שהעידו בפניהם״, והתורה אמרה „על פי שנים עדים יקום דבר״), „אין זו הוראה אלא טעות״.

9) מכות ה, ב. רמב״ם הל׳ עדות פ״כ ה״ב.

10) רמב״ן שופטים יט, יט. וראה גם כס״מ לרמב״ם שם.

11) להעיר ד„סנהדרין ההורגת אחד בשבוע (אחד לשבעים שנה) נקראת חובלנית״ (מכות ז, א. רמב״ם הל׳ סנהדרין פי״ד ה״י).

12) ע״ד המשנה — יבמות עו, ב. כריתות טו, ב.

*) ועפ״ז תומתק ההוספה (החידוש) ב„וכן אם התירו . . שהעידו בפניהם״ על מ״ש לפנ״ז „הורו כו׳ ודימו ששקעה חמה״ — כי ב„העידו בפניהם״ אמרה תורה שצריך לסמוך עליהם, ואעפ״כ (מכיון שזה טעות במציאות) אין זו הוראה כו׳.

13) להעיר מדעת הרא״ש (בתשובותיו כלל ל״א ס״ט. הובא ונת׳ בקו״א להל׳ ת״ת לאדה״ז רפ״ב) שאין להורות הלכה מפסקי הלכות בלא לימוד טעמי ההלכות — דיש לומר, שטעם הדבר הוא גם (נוסף על המבואר בקו״א שם) מפני שהפס״ד צריך להיות ע״פ שיקול דעתו של הפוסק. [והפס״ד דכל רב ומורה־הוראה בימינו, י״ל שהוא — מפני שתמיד ביכלתו לעיין בהמקורות שציינו ונערכו לפניו או גם הועתקו].

אבל, יש להעיר מתשובת הר״י מיגאש (בספר תו חיים — נדפס בשד״ח כרך יו״ד ע׳ 168 [4192] ואילך) „מי שמורה מתשובת הגאונים וסומך עליהם ואעפ״י שאינו יכול להבין בתלמוד הוא יותר הגון ומשובח כו׳ לפי שהוא מה שעשה ע״פ ב״ד הגדול מומחה לרבים עשה כו״, ובברכי יוסף חחו״מ ס״ח (נדפס שם), שהבין מדבריו ז״ל שכשראה (הר״י מיגאש) דין זה בתשובת דיין, אף שהי׳ היפך מסברתו, הורה כדברי תשובת הדיין.

14) ברכות טו, א. שבת קג, ב. ועוד. ושם, יתירה מזה — שאפילו לאחרי שפסק תחילה כרבו, חזר בו ופסק אחרת.

ולהעיר גם מהידוע שרבינו הזקן חזר בו בסוף ימיו בכמה ענינים שסמך יותר מדי על המג״א (ראה שו״ת הצ״צ חאו״ח סי״ד ס״ד. שו״ת דברי נחמי׳ חאו״ח רסכ״א). ויש לומר, שכן הוא גם בנוגע לשינוי המהדורות ברמב״ם — שבתחלה פסק כרבותיו וכו׳, ואח״כ חזר בו ממה שסמך עליהם, כמש״כ בשו״ת שלו.

שיקול דעתו, היינו שגדל וכו' והוא כבר בגדר פוסק בפ"ע.

בשינויי מהדורות הרמב"ם, לכאורה י"ל, דבזה לכ"ע מסקנא כמהד"ב, שהרי הרמב"ם עצמו חזר בו —

אבל י"ל גם להיפך, דדוקא בכיו"ב תוקף יותר למהד"ק, שהרי הרמב"ם עצמו בגדולתו, כשחיבר כבר ספרו, הוי ס"ל כך.

ד. אמנם, לכאורה יש להקשות על זה ממ"ש רבינו הזקן[15], וז"ל:

„הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל, הט"ז ומ"א והנמשכים אחריהם כו', ולזאת ודאי אין לסמוך להקל למעשה על הקולות שנמצאו בדברי האחרונים ז"ל".

ומצינו עד"ז בכו"כ ספרים[16], שאילו ראו הפוסקים את דברי הראשונים (שנתגלו אח"כ כו'), היו פוסקים כמותם,

והמענה י"ל:

בנוגע להמבואר בספרים הנ"ל — הצד השוה באלה שראיתי:

סברתם הראשונה — שאין לשנות הפס"ד שנתפרסם ונתפשט (והטעם מובן — מכיון שאין זה ברור שאילו ראו טעמו ומסקנתו ופס"ד שנתגלה של הראשון הוי ס"ל כוותי' בזה[17], כי אם, רק שיש מקום לומר כך, וכל זמן שאין בירור בדבר — אין לשנות ולעשות מעשה),

אא"כ: (א) נתפרסם פס"ד אחר דפוסק שהוא בערך או יותר מגדלות דה־פוסקים שפסקו הפס"ד שלפנ"ז (כמו בדברי רבינו הזקן הנ"ל), (ב) רק בספיקא דאורייתא, להוציא ממון מחזקתו, וכיו"ב — עלינו להחמיר, ולכן לנהוג כמותו. וכמפורש בדברי אדה"ז הנ"ל (ועד"ז בכמה מספרים הנ"ל) „אין לסמוך להקל למעשה".

ועפ"ז — אדרבה: מהנ"ל מובן שבכל המקומות שאינם בסוג הנ"ל — אין לשנות הפס"ד שנתפשט ונהג בתפוצות ישראל.

ה. האמור לעיל שייך גם לפסקי־דינים של מרן המחבר ב„שולחן־ערוך":

כותב בהקדמתו לחיבורו „הסכמתי בדעתי כי להיות שלשת עמודי ההוראה אשר בני ישראל נשען עליהם בהוראו־תיהם הלא המה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל, אמרתי אל לבי שבמקום ששנים מהם מסכימים לדיעה אחת, נפסוק הלכה כמותם".

ועפ"ז צריך בירור: באם ימצא בהלכות הרמב"ם ששינה דעתו במהדורה אחרונה שלא הגיעה להב"י, ב) ועי"ז משתנה הרוב הנ"ל — מה דינו דפס"ד השו"ע דהב"י שסמך על מהד"ק דהרמב"ם,

---

15) ריש הל' מכירת חמץ (נדפסו לאחרי הלכות פסח). וראה גם הלכות נדה (סקפ"ט סי"ג סקמ"ג) „ובימי רמ"א וב"ח וט"ז וש"ך לא באו עדיין הלכות נדה להרמב"ן לדפוס במדינות אלו, לכן כתב מ"ש".

16) ומהם: מהרי"ק (שורש צד — הובא בכללי הגמרא (להב"י) בספר הליכות עולם (סו, א)). שו"ת התשב"ץ ח"א (בהקדמת חכמי ארג"ל). רמ"א (חו"מ סכ"ה סוס"ב). מג"א (או"ח סרע"א סקכ"ד). ש"ך (יו"ד סו"ס רמ"ב בקיצור הנהגות או"ח ס"ח). ט"ז (יו"ד סוסנ"ב. סוסקי"ג). באר היטב (או"ח סרכ"ג סקט"ו). חיד"א (בברכי יוסף או"ח סמ"ו סקי"א. בשו"ת חיים שאל ח"א סנ"ז. בספרו יוסיף אומץ סי' פב). ארץ החיים (כלל ד' וכלל י"ג). שו"ת כפי אהרן (ירושלים תרל"ט — ח"א אהע"ז סי"ג). פני יצחק (לוורנו תרמ"ו — ח"ב נח, ב).

17) מלבד אם גדלותו בתור פוסק — נתקבלה עד כדי כך שאין ספק כלל שהפס"ד שלו הי' מתקבל.

והרי משמיא קא זכו לי׳ לחבר „שולחן ערוך״ שלאורו הולכים כל בית ישראל.

משא״כ את״ל ע״ד האמור לעיל, שלמרות שהב״י תמך יסודותיו על שלשת עמודי ההוראה להכריע כשנים מהם — הרי לאח״ז שנה וליבן הלכות אלו ועד אשר נעשה דידי׳, אף שלפעמים הוא דלא כדרבי׳ — כדעת הרוב דהנ״ל,

אלא, שמצד גודל ענוותנותו — ברובא דרובא לא הי׳ סומך על שיקול דעתו בלבד, כי „מי זה אשר יערב לבו לגשת כו׳ ואיזהו אשר ימלאהו לבו להכניס ראשו בין ההרים הררי א־ל להכריע ביניהם ע״פ טענות כו׳״, כי אם, לאחרי ששנים מ„שלשת עמודי ההוראה״ מסכימים לדעה אחת, אזי התייגע והתעמק יותר בטעמי דעה זו, עד שהסכימה דעתו שיש להכריע כדעה זו[18].

ו. המורם מכל האמור לעיל:

בודאי טוב ונכון וכו׳ הדבר שעוסקים בבירור וליבון דברי הרמב״ם — שינוי הנוסחאות ממהדורה למהדורה, הפסקי־דינים שבהם חזר בו וכו׳, כולל — הפלפול והשקו״ט בטעמי הדברים וכו׳, ואשרי חלקם וגדול זכותם של העוסקים במלאכה קדושה זו, ו„יגדיל תורה ויאדיר״[19]:

אבל בנוגע לפסקי־דינים הלכה למעשה — הרי, לפענ״ד — נפק״מ אם זהו להוציא ממון מחזקתו, ספיקא דאורייתא וכו׳, מחמירים וכו׳ (כנ״ל), או לאו.

עדי קיום היעוד[20] „הקיצו ורננו שוכני עפר״, והרמב״ם והמחבר וכל פוסקי ישראל הראשונים עמהם, ויבארו כהנ״ל.

בגאולה האמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

18) וע״ד המבואר במק״א בפירוש מרז״ל (נגעים ספ״ט. פי״א מ״ז) „חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים״.

19) ישעי׳ מב, כא. חולין סו, ב. נדה נא, ב. רמב״ם הל׳ ת״ת ספ״ב.

20) ישעי׳ כו, יט.

משיחות ש"פ בשלח, חמשה עשר בשבט, שבת שירה, ה'תשמ"ז

א. אין דעם שבת זיינען פאַראַן כמה ענינים מיוחדים: א) חמשה עשר בחודש, ווען „קיימא סיהרא באשלמותא"[1]. ב) חמשה עשר בחודש שבט, ראש השנה לאילנות[2]. ג) שבת שירה. ד) אַן ענין וואָס איז נתגלה געוואָרן בדורנו — אָבער אַן ענין הכי קרוב אלינו דורנו זה[3] — דער שבת נאָך עשירי בשבט, דער יום ההסתלקות וההילולא פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא דורנו.

וויבאַלד אַז אַלע זאַכן זיינען בהשגחה פרטית[4], און זיכער די זאַכן פאַרבונדן מיט תורה און קביעות השנים והחדשים ע"פ התורה — איז פאַרשטאַנדיק אַז די אַלע ענינים האָבן צווישן זיך אַ שייכות: און וויבאַלד אַז אַ איד דאַרף פון יעדער זאַך אַרויסנעמען אַ לימוד און הוראה אין זיין עבודה לשמש את קונו[5] — דאַרף מען אויך אַרויסנעמען אַ הוראה פון די ענינים אין דעם שבת, און פון דער שייכות ביניהם.

און די הוראה — אַזוי ווי אַלע הוראות פון תורה — דאַרף זיין פאַר אַלע אידן, אנשים נשים וטף, ביז קטני קטנים[6], וואָרום צו יעדערן פון זיי איז אָפּגעגעבן געוואָרן כל התורה כולה (מיט אַלע מנ־הגי ישראל[7]) אַלס אַ ירושה, „מורשה[8] קהלת יעקב"[9].

ב. וי"ל דער ענין אין דעם:

אין די אַלע פיר ענינים בשבת זה — איז אונטערשטראָכן אַן עלי' ושלימות וחידוש שלא בערך וואָס קומט צו אין עבודת האדם, און ווי דאָס איז פועל ומשפיע אויך אויף אַנדערע, ביז בכל העולם כולו, אויך אויף אומות העולם[10], כדלקמן.

און וויבאַלד אַז די אַלע פיר זאַכן קו־מען צוזאַמען — האָט מען דערפון אַרויס אויך דעם לימוד און הוראה ונתינת כח פון דעם טאָג, אַז עס דאַרף צוקומען אַ

1) זח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, א. רטו, א. רכה, סע"ב. שמו"ר פט"ו, כו. ועוד.

2) כדעת ב"ה — משנה ר"ה בתחלתה.

3) ולכן יש לו קדימה לפני שאר הענינים, ע"ד נוסח התפלה „אלקינו (ואח"כ) ואלקי אבותינו", אף שבסדר הדורות קדמו אבותינו.

4) כתורת הבעש"ט הידועה — כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סקי"ט ואילך. ושי"נ.

5) כש"ט שם סקכ"ז ואילך. ושי"נ.

6) כנראה במצות הקהל, שהחיוב הוא „הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגו'" (וילך לא, יב), גם קטני קטנים (ירושלמי חגיגה רפ"א. וראה לקו"ש חכ"א ע' 489. חי"ט ע' 612. ושי"נ). וכן נראה במצות פקו"נ — שהוא בנוגע לכאו"א מישראל ממש, מגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, ואפילו בתינוק בן יומו שיצא זה עתה לאויר העולם (ראה שו"ע אדה"ז או"ח הל' שבת סשי"ל ס"ח. ושי"נ. שיחת ש"פ וארא (לעיל ע' 287 ואילך)).

7) שמנהג ישראל תורה היא (ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. ובכ"מ).

8) ברכה לג, ד.

9) ויתירה מזה: כאו"א מישראל חייב לקיים כל עניני התורה. וכן הוא בנוגע לקטנים וקטנות — מצד מצות חינוך. ובפרט להדיעה שחינוך הוא מצוה עליהם (ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך חנוך ע' קסג. ושי"נ). וגם להדיעה שמצות חינוך מוטלת על האב (ראה אנציקלופדי' שם) — י"ל שגם קטן יש לו חלק בהמצוה (כי קיום המצוה ע"י האב אא"פ בלעדו), ע"ד המבואר בנוגע לנשים במצות פו"ר (ר"ן רפ"ב דקידושין).

10) וזהו גם ענינו של שבת בכלל, שלימות ועלי' בכל הענינים ובפרט בעניני עבודה דכל ימי השבוע, ומשפיע וממשיך ברכה בעולם (כדלקמן ס"ט).

חידוש אין עבודת כל אחד ואחת, ובאופן אַז ער (זי) איז דאָס משפיע אויף דעם גאַנצן אַרום.

ג. אָנהויבנדיק פון דעם דבר הקרוב אלינו — דער שבת שלאחרי עשירי ב־שבט, דער יום ההילולא פון כ״ק מו״ח אדמו״ר[11]:

ס׳איז ידוע (ווי דער אַלטער רבי ער־קלערט אין אגרת הקודש[12]) אַז אין דעם יום ההילולא פון אַ צדיק ווערן נכלל און עס זיינען עולה למעלה „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו", און זיי שטייען דעמולט בתכלית השלימות[13],

און צוזאַמען דערמיט איז דאָס אויך „מתגלה[14] ומאיר בבחי׳ גילוי מלמעלה למטה", ביז אַז דאָס איז „פועל[15] ישועות בקרב הארץ", בכל הארץ כולה,

ולכל לראש — צו אידן, צו די וואָס האָבן געהאַט אַ שייכות צו דעם צדיק, די וואָס גייען „בדרך ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נס״ר[16]. און דורך זיי — בכל הארץ כולה, אויך צו אוה״ע.

און בשעת עס רעדט זיך וועגן אַ נשיא בישראל, וואָס „הנשיא הוא הכל"[17], און „בתר רישא גופא אזיל"[18] — איז פאַרשטאַנדיק אַז דעמולט ווערט נמשך אַ סיוע ונתינת כח צו כל אנשי הדור[19], וואָרום אַ נשיא „לא יעזוב צאן מרעיתו"[20], ואדרבה (ווי עס שטייט אין זהר[21]) — „אשתכח[22] בכולהו עלמין (אויך ב־עוה״ז הגשמי[23]) יתיר מבחיוהי", וואָרום „חיי[24] הצדיק אינם חיים בשריים כ״א חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה כו׳, והנה בהיות הצדיק חי על פני ה־אדמה היו שלשה מדות אלו בתוך כלי ולבוש שלהם בבחי׳ מקום גשמי כו׳, אבל לאחר פטירתו כו׳ הואיל ואינה ב־תוך כלי ולא בבחי׳ מקום גשמי כו׳ נקל מאד לתלמידיו לקבל חלקם מבחי׳ רוח רבם העצמות[25] שהם אמונתו ויראתו ואהבתו אשר עבד בהם את ה׳ כו׳".

און ביום ההילולא בכל שנה ושנה חזר׳ט זיך איבער די זעלבע זאַך ווי ס׳איז געווען בפעם הראשונה (כידוע דער פירוש[26] עה״פ[27] „הימים האלה נזכרים ונעשים"), ואדרבה — בכל שנה קומט צו אַן עלי׳ נוספת ויתירה אין

---

11) בהבא לקמן — ראה שיחת ש״פ בשלח תשמ״ז.

12) סי׳ זך (קמז, א־ב). וראה סידור שער הל״ג בעומר (דש, ב־ג). ד״ה להבין ענין הילולא דרשב״י: תקס״ד (סה״מ תקס״ד ע׳ קד), מאמרי אדהאמ״צ ויקרא ח״ב ע׳ תרפג ואילך, תרנ״ד, עטר״ת. ועוד.

13) ראה הדרושים בזה של״ג בעומר הוא בהוד שבהוד (סידור עם דא״ח שם. ועוד).

14) אגה״ק סכ״ח (קמח, א).

15) לשון הכתוב — תהלים עד, יב.

16) לשון אדה״ז באגה״ק סי׳ זך (קמו, א).

17) פרש״י חוקת כא, כא.

18) עירובין מא, א. וראה סוטה מה, ב.

19) וגם לאומות העולם — כי כל העולם כולו (כולל אוה״ע) נברא בשביל ישראל (פרש״י ר״פ בראשית).

20) ראה מכתב כ״ק מו״ח אדמו״ר באגרות־קודש שלו ח״א ע׳ קמא. ועוד.

21) ח״ג עא, א.

22) ראה אגה״ק סי׳ זך (קמו, א).

23) כן מפרש דברי הזהר אדה״ז באגה״ק שם. בזוהר שם: „דבחיוהי אשתכח בהאי עלמא בלחודוי ולבתר אשתכח בתלת עלמין".

24) אגה״ק — ביאור על סי׳ זך.

25) לכאורה כצ״ל (ולא „העצמיות" כבהדפוסים שראיתי) וכמ״ש תיכף בהמשך הענין.

26) האריז״ל — ראה רמ״ז בס׳ תיקון שובבי״ם, הובא ונתבאר בס׳ לב דוד להחיד״א פכ״ט.

27) אתסר ט, כח.

(דער נשמה פון) דעם בעל ההילולא — אַן עלי' שלא בערך[28], און דורך דעם — ווערט אויך אַן עלי' שלא בערך באַ כל הדור ובפרט באַ כל ההולכים „בדרך ישרה אשר הורנו".

און נאָכמער: „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"[29]. דורך דעם וואָס זרעו זיינען בחיים, און אַ חיים בהתאם צו חיי הצדיק — „חיים רוחניים שהן אמונה ויראה ו־אהבה"[24] — ווערט „אף הוא בחיים" (ווייל „חיי הצדיק אינם חיים בשריים כ"א חיים רוחניים"). ד.ה. אַז ס'איז ניט בלויז וואָס מ'באַקומט אַ השפעה פון דעם צדיק ובאופן של עלי' שלא בערך וכו', ובכל שנה ושנה קומט אין דעם צו אַ הוספה — נאָר „הוא בחיים" ממש, און אין דעם גופא קומט צו אַן עלי' שלא בערך משנה לשנה.

און בשעת עס קומט דער שבת שלאחרי יום ההילולא — ווערט דעמולט דער „ויכולו"[30] מלשון שלימות[31] אין דעם שלימות גופא פון דעם יום ההילולא — תכלית השלימות שבתכלית השלימות.

ד. דער לימוד דערפון צו כל אנשי דורנו:

פון דעם שבת שלאחרי יום ההילולא דעשירי בשבט בשנה זו — ווען די עבודה פון דעם בעל ההילולא שטייט בתכלית השלימות און דערפון ווערט נמשך צו כל אנשי הדור, ביז באופן פון „מה זרעו בחיים אף הוא בחיים" —

באַקומט יעדער איד פון דעם דור, אנשים נשים וטף, כחות צו מוסיף זיין באופן חדש ושלא בערך אין זיין עבודה, בלימוד התורה, קיום המצוות בהידור, ועבודת התפלה. ובכללות — די שלשה עמודים שעליהם העולם עומד[32], תורה עבודה (תפלה) וגמילות חסדים (וועלכע זיינען כולל כל המצוות וכל עניני עבודה).

ובמיוחד אין דער עבודה המיוחדה פון דעם בעל ההילולא — הפצת התורה והיהדות בכלל, און הפצת המעינות חוצה במיוחד, ביז אין חוצה שאין חוצה ממנו, כולל דורך מתרגם זיין חסידות בלשון עם ועם, אַזוי אַז דאָס זאָלן קענען דערגרייכן צו אידן וואָס פאַרשטייען דערווייל ניט לשון הקודש, און אויך — בנוגע די ענינים השייכים להם — צו אוה"ע[33].

---

28) כמובן ממ"ש בכתבי האריז"ל (שער הכוונות ענין הקדיש. פע"ח שער ו ספ"א בהגה"ה. סידור האריז"ל קודם עלינו. ועוד. הובא בשיורי ברכה לשו"ע יו"ד סו"ס שעו) שאמירת הקדיש שייך ג"כ לעליות הנשמה ממדריגה למדריגה בג"ע עצמו, ועפ"ז י"ל אשר בסיום אמירת הקדיש די"א חודש מסתיים סדר עליות זה ומתחיל סדר חדש בעליות הנשמה בג"ע גופא. וזהו הטעם לאמירת קדיש ביום היאָרצייט בכל שנה — מפני עליית הנשמה לדרגה נעלית יותר, ודרגא שלא בערך נעלית יותר — בדוגמת העלי' (באלו השייכים לזה) בשנה ראשונה מגיהנום לג"ע.

ועפ"ז מובן, שאף שאמרו חז"ל (ברכות בסופה. שו"ע אדה"ז תאו"ח סקנ"ה ס"א. וש"נ) „תלמידי חכמים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא שנאמר (תהלים פד, ח) ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון", היינו שמתעלים במשך כל ימי השנה, אעפ"כ אין אומרים קדיש בכל יום ורק ביום היאָרצייט — כי בכל תחלת השנה העלי' היא לעולם חדש (שלא בערך), וע"ז הוא אמירת קדיש, משא"כ במשך שאר ימות השנה הרי"ז עליות באותו עולם.

29) תענית ה, ב.

30) בראשית ב, א.

31) ראה אוה"ת עה"פ (כרך א מב, ב ואילך. כרך ג תקח, א ואילך). ועוד.

32) אבות פ"א מ"ב.

33) ראה בארוכה שיחות ש"פ ויחי וש"פ שמות (לעיל ע' 255 ואילך. ע' 264. 275 ואילך). שיחת ש"פ וארא (לעיל ע' 281 ואילך).

ה. און אין דעם חידוש ושלימות העבודה וואָס מ'האָט בשבת זה קומט צו נאָך אַ הוספה – מצד די אַנדערע דריי ענינים הנ"ל בשבת זה:

חמשה עשר בחודש:

ישראל דומין און (דערפאַר) מונין ללבנה[34], כידוע אַז דברי ימי ישראל באַשטייען פון עליות וירידות בדוגמת הלבנה, ביז אַז „הם עתידים להתחדש כמותה"[35].

און דעריבער, בשעת קיימא סיהרא באשלמותא (בחמשה עשר בחודש), דער אור הלבנה איז במילואו ובשלימותו – באַוויזט עס אַז דעמולט לייכט במילואו ובשלימותו דער אור פון עם ישראל וחיי כאו"א מישראל, ובמיוחד – אין „נר מצוה ותורה אור"[36].

וע"פ הכלל פון „מעלין בקודש"[37], איז פאַרשטאַנדיק אַז אע"פ וואָס בחדשים שלפנ"ז איז שוין געווען קיימא סיהרא באשלמותא (בחמשה עשר בחודש) – קומט צו אין דעם גופא אַן עלי' ושלימות בבכל חודש וחודש, אַזוי אויך בחודש זה, לגבי כל החדשים שלפני זה.

און נוסף לזה וואָס דער שלימות ומילוי איז דאָ באַ אידן, האָט דאָס אַ השפעה בכל העולם (אויך אויף אוה"ע) – ווי דער ענין איז בפשטות: בחמשה עשר בחודש ווערט די גאַנצע ערד און אַלע אירע באַשעפענישן באַלויכטן מיט די פולע ליכט פון דער לבנה, און יעדערער קען דאָס זען בפשטות, און גיין באַנאַכט מיטן אור הלבנה, וכיו"ב.

נאָכמער: ס'איז ידוע אַז דער אור הלבנה האָט אַ השפעה אויף עניני הארץ, צמיחה כו' בשדות ובכרמים, כמ"ש[38] „וממגד גרש ירחים", „יש פירות שהלבנה מבשלתן כו'"[39]. און אויך: „הלבנה מניע יסוד המים שכן הימים והנחלים מתוספים בתוספת הלבנה כו'"[40]. איז דערפון מובן, אַז בשעת ס'איז קיימא סיהרא בשלמותא, איז נאָך שטאַרקער די השפעת הלבנה אויף צמיחה וכו' בכל עניני העולם, אויך באַ אוה"ע.

און אין עבודת האדם איז דער ענין בזה: די שלימות העבודה פון „נר מצוה ותורה אור" ביי אַ אידן (קיימא סיהרא באשלמותא) – דאַרף זיין ניט בלויז בנוגע לעצמו, נאָר אויך באַלייכטן דעם גאַנצן אַרום, אַנדערע אידן, און חלקו בעולם, ביז כל העולם כולו, אויך אוה"ע, כפס"ד ברור ברמב"ם[41] אַז „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח".

ו. חמשה עשר בשבט, ראש השנה לאילנות:

חמשה עשר בשבט איז אַ יו"ט באַ אידן – מ'זאָגט דעמולט ניט קיין תחנון, און דערצו איז אויך אַ מנהג ישראל צו עסן פירות האילן ביום זה וכו'[42].

---

34) סוכה כט, א. ב"ר פפ"ו, ג. זח"א רלו, ב. וראה סה"מ תקס"ו ע' מח ואילך. אוה"ת בראשית ד, סע"ב ואילך.

35) נוסח קידוש לבנה, מסנהדרין מב, א.

36) משלי ו, כג.

37) ברכות כח, א. וש"נ.

38) ברכה לג, יד.

39) פירש"י עה"פ.

40) רבינו בחיי עה"פ.

41) הל' מלכים ספ"ח.

42) ראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ. וראה לקו"ש חכ"ד ע' 115 ובהנסמן שם.

וואָס איינער פון די ביאורים בזה איז — מיוסד אויפן פסוק[43] „כי האדם עץ השדה", וכמובן פון דברי הגמרא אויף דעם פסוק[44] אַז מ'פאַרגלייכט אַ אידן (אַ תלמיד חכם) צו „עץ השדה"[45].

דאַרף מען פאַרשטיין: ווי פּאַסט צו מתאר זיין מעלת האדם — מין המדבר — דערמיט וואָס ער איז „עץ השדה", אַז ער האָט די תכונות, מעלות פון „צומח"?

אמת טאַקע אַז ביי אַן אדם איז פאַראַן[46] אויך דער ענין פון „צומח" (ובפרט די צמיחה פון זיינע שערות צפרניו וכו'), אָבער ביי אַן אדם איז דאָך פאַראַן אַ פיל גרעסערע מעלה — דער ענין פון „חי" ו„מדבר". ועוד ועיקר: ניט אין צומח (שבו) באַשטייט מעלת האדם — היינט ווי איז מתאים צו זאָגן „האדם עץ השדה"?

ויש לומר הביאור בזה:

וויבאַלד איז „כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא דבר אחד לבטלה"[47], און „לא בראו אלא לכבודו"[48], מוז מען זאָגן אַז אין יעדער בריאה שבעולם כולל חלק הצומח, איז דאָ אַ מעלה ושלימות וואָס שאר חלקי העולם, כולל דעם מין המדבר, פאַרמאָגן ניט (מצד עצמם), און פון די מעלה ושלימות דאַרפן אַלע מקבל זיין און זיך אָפּלערנען.

איינע פון די מעלות אין מין הצומח[49] (לגבי שאר המינים, דומם, חי ומדבר) איז — אַז ער וואַקסט שטענדיק. כשמו — „צומח", על שם זה וואָס כל משך זמן קיומו — איז ער צומח [ע"ד ווי „חי" ווערט אָנגערופן בשם „חי", על שם זה וואָס כל משך זמן קיומו איז ער חי, ער באַוועגט זיך[50]]. משא"כ (מין החי און) מין המדבר (אַן אדם) ניט כל ימי חייו וואַקסט ער[51]: באַ זיי איז דאָ[52] די ימי הגידול, ימי העמידה, וימי הזקנה.

נאָך אַ מעלה ושלימות אין מין הצומח (אילנות) איז — אַז דער גידול תמידי איז אין אַן אופן אַז ער איז נושא פירות (ו־באופן פון גילוי כח הא"ס[53]) כל משך זמן קיומו. משא"כ באַ מין המדבר, איז דאָ אַ זמן ווען עס ווערט נפסק דער כח אויף הולדה בפועל.

און צוליב די מעלה ושלימות אין צומח (עץ) גלייכט מען צו אַן אדם צו „עץ השדה": וויבאַלד אַז דער אדם איז אַן „עולם קטן"[54], איז פונקט ווי דער „עולם גדול" איז איינגעטיילט אין פיר סוגים, דומם, צומח, חי און מדבר, אַזוי זיינען אויך באַם אדם אויך ברוחניותו, פאַראַן די פיר סוגים, כולל צומח[55].

---

43) שופטים כ, יט.

44) תענית ז, א.

45) ראה בהבא לקמן בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1115 ואילך. חכ"ד שם ואילך.

46) ראה תו"א בראשית ד"ה להבין הטעם שנש־תנה כו' (ג, ד ואילך). ועוד.

47) שבת עז, ב.

48) אבות פ"ו מי"א.

49) ובזה גופא — השלימות היא באילנות (ראה לקו"ש חכ"ד ע' 117 ובהערה 17).

50) ראה לקו"ש שם ובהנסמן שם.

51) ויש לומר ע"ד החסידות: כי אדם הוא אדמה לעליון (יבמות סא, רע"א. עשרה מאמרות מאמר אם כל חי פל"ג. של"ה ג, א. כ, ב. רסח, ב. שח, ב. ועוד), לאדם העליון — בחי' ממכ"ע, שהוא כביכול במדידה והגבלה, וצמיחה והליכה תמידית שם היא מצד בחי' סובב, שהוא למעלה ממדידה והגבלה.

52) ראה אמרי בינה שער הק"ש פצ"ח.

53) ראה אגה"ק ס"כ (קלב, א). לקו"ת שה"ש לט, ד ואילך. ובארוכה — המשך שמח תשמח תרנ"ז ע' קעו ואילך. ועוד.

54) תנחומא פקודי ג. ת"ז תס"ט (ק, א). וראה אדר"נ פל"א, ג. קה"ר א, ד. זח"א קלד, ב. ועוד.

55) ראה לעיל הערה 46. ס' הערכים-חב"ד ח"א ע' אדם ס"ז. וש"נ.

און איינער פון די ענינים וועלכער ער איז מקבל פון צומח איז – דער כח אַז בעבודה רוחנית שלו זאָל ער שטענדיק וואַקסן, במשך כל ימי חייו (סיי בימי גידול, סיי בימי עמידה, און סיי בימי זקנה) וואַקסן און שטייגן אַלץ העכער און העכער, כמאחז"ל „תלמידי חכמים אין להם מנוחה כו' שנאמר ילכו מחיל אל חיל יראה אל אלקים בציון".

און וואַקסן ניט בלויז פאַר זיך אַליין, נאָר אין אַן אופן אַז ער איז שטענדיק „נושא פירות" – דורך לערנען און משפיע זיין אויף אַנדערע, וואָס „כל המלמד את בן חבירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו"[56], ביז אויך אויף אוה"ע (וואָס אויך זיי באַקומען אַ השפעה פון אילנות ומין הצומח). ואדרבה – בענין זה איז דאָ אַ מעלה ביי אַ זקן, מצד דעם וואָס „רוב שנים יודיעו חכמה"[57].

ז. דערפון איז פאַרשטאַנדיק דער לימוד פון חמשה עשר בשבט:

לויט דעם ביאור בנוגע צו ראש השנה בכלל[58], אַז ער איז דער „ראש" (קאָפּ) פון יאָר וואָס איז אין זיך כולל כל ימי השנה, און פירט מיט זיי אָן אויך במקומם – איז פאַרשטאַנדיק די זעלבע זאַך בנוגע צו „ראש השנה לאילנות"[59] (בנוגע צו דעם ענין פון אילנות, צומח) – אַז ער איז דער „ראש" פון די עבודה באופן פון צמיחה והליכה תמידית ונושא פירות במשך כל ימי השנה. ד.ה. אַז אין דעם טאָג הויבט זיך אָן אַ סדר חדש אין עבודה פון „אדם עץ השדה" באופן פון הליכה מחיל אל חיל, ובאופן פון „נושא פירות", משפיע זיין אויף דעם אַרום.

ד.ה. במשך כל השנה דאַרף זיין עבודה באופן פון „ילכו מחיל אל חיל", און א) אַ כח מיוחד לזה נעמט מען פון ר"ה לאילנות, און ב) ועיקר: בר"ה לאילנות בכל שנה ווערט נמשך אַ כח חדש אויף נתעלה ווערן צו אַ דרגא שלא בערך נעלית יותר ווי בשנה שלפנ"ז (משא"כ די עליות במשך השנה זיינען בערך זה לזה).

און דער כח ווערט נמשך ביז ר"ה לאילנות בשנה הבאה, וואָס דעמולט באַקומט מען אַ נייעם כח צו נתעלה ווערן צו שלא בערך אַ העכערען שלב אין עבודת ההליכה מחיל אל חיל, ועשיית פירות.

ח. שבת שירה:

שבת שירה ווערט אַזוי אָנגערופן על שם שירת הים וואָס מ'לייענט בשבת זה (פ' בשלח[60]) – די שירה וואָס משה ובני ישראל האָבן געזאָגט אויף דעם נס פון קריעת ים סוף.

דער ענין פון קרי"ס האָט אויפגעטאָן אַ שלימות אין דער עבודה פון אידן – כידוע אַז קרי"ס איז געווען די שלימות פון יציאת מצרים, און אַ הכנה צו מתן תורה[61].

ובלשון החסידות – אַז קרי"ס האָט אויפגעטאָן דעם חיבור פון עלמא דאתגליא ועלמא דאתכסיא[62]. ובעבודה – דער גילוי פון העלם ועצם הנשמה.

---

56) סנהדרין יט, ב. הובא בפרש"י עה"פ במדבר ג, א.

57) איוב לב, ז.

58) ראה לקו"ת נצבים מז, א־ב. ר"ה נח, א־ב. עטרת ראש בתחלתו. ובכ"מ.

59) ראה ד"ה ארבעה ראשי שנים תשמ"ה.

60) טו, א ואילך.

61) ראה לקו"ש ח"ג ע' 698. ושי"נ.

62) ראה שער האמונה פנ"ב. ועוד. וראה ד"ה הפך ים ליבשה תשד"מ.

און דערפאַר איז שירת הים געווען אַן עבודה הכי נעלית — „שיר ורצוא דבחי' יחידה שבנפש שזהו בעצמות הנשמה ממש"[63].

און אויך אין דעם איז געווען די השפעה ניט בלויז צו אידן, נאָר אויך בכל העולם[64], כידוע אַז בשעת קרי"ס נבקעו כל מימות שבעולם[65].

ובפרטיות יותר: בסיום השירה שטייט[66] „מקדש אדנ־י כוננו ידיך ה' ימלוך לעולם ועד". וואָס דאָס גייט אויפן בית המקדש (דלעתיד[67]) — וידוע אַז דער תכלית השלימות פון עבודת ה־אדם און פון אַלע ענינים און כל העולם כולו — איז דער בית המקדש („מקדש אדנ־י") וואו ס'איז דאָ „ושכנתי בתו־כם"[68], וכדלקמן.

און בשבת שירה בכל שנה ושנה — ווען מ'לייענט מחדש שירת הים (מיט אַ ברכה לפני' ולאחרי') — חזר'ט זיך איבער דער ענין פון שירת הים, מיט דער שלימות אין עבודה וואָס דאָס באַ־דייט. ואדרבה — מצד „מעלין בקודש" איז דאָס אַ שירה חדשה, באופן חדש לגמרי בכל שנה ושנה.

ט. לויט דאָס אויבנגעזאָגטע איז פאַרשטאַנדיק די שייכות פון די אַלע פיר ענינים אין דעם שבת, און וואָס יע־דערער גיט צו אין דעם צווייטן:

אין אַלע ענינים איז אונטערשטראָכן אַז היינט הויבט זיך אָן אַ שנה חדשה און אַ תקופה חדשה וסדר חדש אין שלימות עבודת האדם — מצד דעם וואָס ס'איז: א) דער שבת נאָך אַ יום הילולא חדש, ווען עס ווערט אַן עלי' חדשה ושלא בערך אין דעם בעל ההילולא און (דורך אים אין) כל אנשי הדור, ב) חמשה עשר בחודש — ווען עס ווערט אַ שלי־מות חדשה אין ישראל שדומין ללבנה, ג) חמשה עשר בשבט — ווען עס הויבט זיך אָן אַ שנה חדשה אין צמיחה והליכה מחיל אל חיל, ד) שבת שירה — אַ שירה חדשה, וואָס באַדייט אַ שלימות חדשה אין עבודת (בעלי) השיר[69], שפיכות הנפש, נפש דכל וכללות עבודת האדם.

און אין די אַלע ענינים איז אויך אונ־טערשטראָכן — אַז נוסף צו דעם חידוש אין די אייגענע עבודה, קומט אויך צו אַ השפעה צו אַלע אַרום, כנ"ל.

ויש להוסיף אַ תוספת הדגשה בכל זה — מצד דעם חידוש בשנה זו, וואָס זי איז אַ שנת השמיטה, „שבת לה'"[70], און אַ שנה שהתחלתה וראשיתה איז מיט יו"ט של ראש השנה (וואָס פירט אָן מיט כל השנה) שחל להיות בשבת: ענינו פון שבת איז אַן עלי' („ויכולו") ושלימות חדשה בכל, כולל דכל עניני העבודה. וואָרום דע־מולט איז „כל מלאכתך עשוי'"[71] (מלאכת

63) ד"ה אז ישיר עזר"ת. תש"ז. ועי"ש המבואר שם, שזהו מה שאמר רשב"י (בעת הסתלקותו) בחד קטירא אתקטרנא כו' (זח"ב רפח, א) — יש לקשר זה עם תכלית השלימות דעבודת בעל ההילולא (דעשירי בשבת) ביום ההילולא שלו ובשבת שלאחריו.

64) נוסף על ההשפעה על מצרים.

65) מכילתא (הובא בפרש"י) פרשתנו יד, כא.

66) טו, יז־יח.

67) פרש"י עה"פ.

68) תרומה כה, ח.

69) (משנה שבת רפ"ה). תו"א קיג, א. מאמרי אדה"ז תקס"ח ע' קיג. וראה תו"א ז, ג. לקו"ת עז, סע"ג ואילך. ד"ה אז ישיר הנ"ל ספ"ב.

70) בהר כה, ב. שם, ד.

71) מכילתא ופרש"י יתרו כ, ט. טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח סש"ז ס"ח (סכ"א).

האדמה בשנת השמיטה, וכל מלאכה ביום השבת), במילא האָט ער אַ ריבוי זמן צו אויסנוצן אויף עבודת ה' (לימוד התורה, עבודת התפלה וגמ"ח (מצות))[72], ומתוך תענוג, און באופן שלא בערך – ווי דער ערך פון שבת לגבי ימי החול.

עפ"ז איז מובן, אַז בשעת מ'שטייט אין אַ שבת בשנה זו, און נאָך אַ שבת שלאחרי יום ההילולא, וחמשה עשר בחודש, וחמשה עשר בשבט, ושבת שירה – איז אַ זמן המתאים אַז עס זאָל צוקומען אַ חידוש כללי בכל עניני העבודה.

און נאָכמער – ס'איז אַ הכרח אַז עס זאָל צוקומען אַ חידוש: היות אַז ס'איז אַזאַ יאָר און אַזאַ טאָג ווען מ'גיט אידן אַזוינע כחות חדשים, וכל מה שברא הקב"ה לא ברא דבר אחד לבטלה, איז אויב מ'נוצט ניט אויס די כחות ח"ו – גייען זיי אַוועק "לבטלה" ר"ל!

יו"ד. ובכללות:

אָנהויבנדיק פון היינטיקן טאָג, דער שבת נאָך אַ יום הילולא חדש, און ראש השנה לאילנות וכו' – זאָל באַ יעדער איד צוקומען אַ צמיחה והתגברות חדשה, און באופן פון שלא בערך, אין אַלע ענינים פון זיין עבודה, ובכללות – אין די שלשה עמודים (וועלכע זיינען כולל כל עניני עבודה) פון לימוד התורה, תפלה, און גמילות חסדים (מצות) – אַז מ'זאָל אין די אַלע זאַכן מוסיף זיין ביתר שאת וביתר עוז מיט אַ שלימות חדשה.

און אין צוגאָב צו דער הוספה און חידוש באַ זיך אַליין – אויך אין הפצת התורה והיהדות און הפצת המעינות חוצה ביי אַנדערע אידן, און אויך הפצת שבע מצוות דבני נח באַ די ניט־אידן מיט וועמען מ'קומט אין באַרירונג.

יא. בהוספה אויף דעם חידוש כללי הנ"ל – איז מתאים אַז אין דער שנה ותקופה חדשה – זאָל צוקומען אויך אַ דבר חדש ממש בעבודת כאו"א מישראל[73].

בכדי וויסן אין וואָס עס באַשטייט די עבודה חדשה פון יעדער זמן – דאַרף מען זוכען און לערנען (אָפּלערנען) אין תורה, וואָס זי איז "תורה אור", אַ תורה וואָס ווייזט אָן ליכטיקע הוראות, און אין תורה גופא – אין דעם חלק וואָס מ'לייענט אין דעם זמן (התחלת תקופה זו) – שירת הים:

בסיום וחתימת השירה שטייט[66] "מקדש אדנ־י כוננו ידיך ה' ימלוך לעולם ועד".

"מקדש אדנ־י" (דער ביהמ"ק דלעתיד) איז אַן ענין כללי און תכלית השלימות פון אַלע ענינים, ועאכו"כ אין עבודת האדם – וואָרום דער תוכן פון עבודת האדם דאַרף זיין "ועשו[68] לי מקדש ושכנתי בתוכם"[74], "בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כאו"א"[75], מאַכן באַ זיך, אין זיך אַ כלי ומקום ראוי פאַר השראת השכינה, ובכללות יותר – גייט דאָס אויף די עבודה פון מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים[76], וואָס אין דעם באַ־

---

72) ראה ספורנו ר"פ בהר.

73) בהבא לקמן – ראה מכתב דימים בין יו"ד שבט וט"ו בשבט ש.ז. (לקמן ח"ב בהוספות).

74) שהוא ציור כללי הכולל המשכן, ובית ראשון שני ושלישי (ראה רמב"ם ר"ש הל' בית הבחירה).

75) ראה של"ה שכה, ב. שכו, ב. ועוד. וראה רד"ה באתי לגני הש"ת.

76) ראה תנחומא נשא טז. ועוד. וראה תניא רפל"ו. ובכ"מ.

שטייט דער תכלית וכוונה פון גאַנץ בריאת העולם — נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים[76], דורך תורה ומצוות, תורה עבודה וגמילות חסדים.

און וויבאַלד אַז דאָס איז אַזאַ ענין כללי, מוז מען זאָגן אַז דאָס איז אַן ענין נצחי בכל הזמנים ובכל המקומות[77] אויך בזמן הגלות לאחרי חורבן ביהמ"ק.

נוסף לזה וואָס יעדער דבר חשוב דאַרף האָבן אַ הכנה[78], עאכו"כ דער ביהמ"ק (השלישי) — במילא מוזן אידן איצטער מאַכן אַ הכנה מתאימה צו דעם ביהמ"ק השלישי. און ניט בלויז אַ הכנה אַז עס זאָל ניט זיין „השוכן אתם בתוך טומאתם"[79], נאָר בטהרתם, און נאָכמער בקדושתם[80], יעדער איד „בתוכו" ווערט אַ מקום הראוי פאַר בית המקדש, בית קדושה[81] (דורך דעם וואָס ס'איז דאָ די הכנה פון „ויקחו לי[82] — לשמי"[83] די י"ג[84] (ט"ו[85]) דברים פאַרן משכן ומקדש) — נאָר נאָכמער: מ'מאַכט אויך אַ הכנה וכלי פאַר דעם ביהמ"ק עצמו, דורך בויען אַ מקדש מעט, און „בית" מעין מקדש מעט זה.

וואָס דערפאַר זאָגן חז"ל, אַז לאחרי חורבן ביהמ"ק גיט מען אידן די מעג־לעכקייט [נוסף אויף טאָן די עבודות פון ביהמ"ק (בעבודה רוחנית) — תפלות ב־מקום קרבנות תקנום[86]]:

„מיום שחרב בית המקדש אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הל־כה בלבד"[87]. „ואהי' להם למקדש מעט[88] — אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות"[89]. „והשמותי את מקדשיכם"[90], מקדש מקד־שי מקדשכם לרבות בתי כנסיות ובתי מדרשות"[91]. „בית גדול[92] — בית שמגד־לין בו תורה, בית שמגדלין בו תפלה"[93].

ד.ה. אַז דורך אויפשטעלן אַ ביהכנ"ס און ביהמ"ד בזמן הגלות — אַ בית (דהיינו — לא אוהל אלא) קבוע וואָס איז ספּעציעל געווידמעט צו תפלה, אָדער תורה — מאַכט מען אויף אַ „מקדש מעט", וואָס איז מעין דעם ביהמ"ק ש־חרב, וועלכער איז מעין והכנה פון ביהמ"ק השלישי, „מקדש אדנ־י", ע"י שעושה תורתו (שהיא במקום ביהמ"ק) קבע — „הקובע מקום לתורתו"[94] — „ע"ז ממשיך מבחי' דירת קבע של הקב"ה כביכול"[95], ועד"ז בנוגע צו תפלה[96] — „הקובע מקום לתפלתו"[97].

---

77) נוסף על זה שכל התורה היא נצחית (תניא רפי"ז. ובכ"מ), ועאכו"כ שירת הים בתושב"כ, ועאכו"כ בענין זה גופא שבו מודגש „ה' ימלוך לעולם ועד".

78) ראה ביצה ב, ב. וראה אנציקלופדיי תלמודית ערך הכנה. וש"נ.

79) אחרי טז, טז.

80) ראה ע"ז כ, ב (ולפי כמה גירסאות הוא גם בסיום מס' סוטה): טהרה מביאה לידי קדושה.

81) פרש"י תרומה כה, ח.

82) תרומה שם, ב.

83) פרש"י ר"פ תרומה.

84) תנחומא תרומה ה. שהש"ר פ"ד, יג. פרש"י ודעת זקנים מבעה"ת ר"פ תרומה. זח"ב קמח, א.

85) בחיי עה"פ תרומה שם, ז. כלי יקר עה"פ שם, ג. וראה זח"ב קלה, א.

86) ראה ברכות כו, ב. ב"ר סח, יא. ועוד.

87) ברכות ח, א. וראה זח"ג רסז, א.

88) יחזקאל יא, טז.

89) מגילה כט, א.

90) בחוקותי כו, לא.

91) תו"כ עה"פ שם. וראה משנה מגילה כח, א.

92) מ"ב כה, ט.

93) מגילה כז, א.

94) גירסת הרי"ף בברכות ז, סע"ב.

95) אוה"ת ויגש שנ, א.

96) אוה"ת שם.

97) ברכות שם. וראה לקו"ת תבוא סד"ה תחת (מג, סע"א).

ובפרטיות יותר — ווערט דאָס אויפגעטאָן דורך מאַכן אַ בית קבוע פאַר תורה, תפלה און גמילות חסדים (די שלשה עמודים שעליהם העולם עומד) — „פי' העולם עומד שע"י שלשה עמודים דברים אלו ממשיכים דירת קבע של הקב"ה כו'"[98].

וואָס דעריבער האָט מען מציע געווען לאחרונה[99] — אַז מ'זאָל זיך ספּעציעל משתדל זיין אויפשטעלן בכל מקום ומקום וואו עס געפינען זיך אידן אַ „מקדש מעט", אַ בית תורה, תפלה ו־גמ"ח[100], ומה טוב — אַ בית פון אַלע דריי ·זאַכן צוזאַמען, וואָס דעמולט איז יעדערער פון די דריי קוים מוסיף אין דעם צווייטן און דריטן.

ובפשטות: מ'זאָל האָבן אַ בית קבוע וואו יעדער איד וואָס געפינט זיך במקום זה זאָל קענען דאָרט אַריינגיין לערנען תורה, מתפלל זיין להקב"ה, און געבן גמ"ח וצדקה.

ונוסף לזה — זאָל דאָס אויך זיין אַ בית שממנה יוצאה אורה לכל הסביבה ולכל העולם כולו (בדוגמת כביכול הביהמ"ק)[101], דאָס באַלייכט די גאַנצע שטאָט מיט תורה עבודה וגמילות חסדים, פאַר אַלע אידן אַרום.

ביז אַז דאָס ווערט בדוגמת (דעם ביהמ"ק —) „ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים"[102] — אַז דאָס איז משפיע אויך אויף בני נח — בנוגע זייערע ז' מצוות [בדוגמא ווי דער ביהמ"ק האָט מגין געווען אויף די אוה"ע[103]].

און דערצו האָט מען אויך מציע געווען[104] — אַז נוסף לזה וואָס מ'שטעלט אויף אַ „מקדש אדנ־י" מעט כללי וציבורי — זאָל יעדער איד, אנשים נשים וטף, דאָס טאָן בביתו הפרטי, בחדרו הפרטי, ברשותו הפרטית, בד' אמות שלו הפרטיים: מאַכן פון און אין זיי אַ „בית תורה, תפלה וגמ"ח", ד.ה. אַז בכל יום ויום זאָל דאָרטן זיין אַן ענין פון לימוד התורה, אַ תפלה לה', און נתינת גמ"ח אָדער צדקה[105].

און אויך — אין די אייגענע כחות הנפש, ומחשבה דיבור ומעשה — אַז ער מאַכט אַ „מקדש אדנ־י", אַ „בית" קבוע פון אַלע זיינע כחות הנפש ומחשבה דיבור ומעשה שלו פאַר תורה, תפלה וגמילות חסדים[106].

יב. ובהמשך לזה — איז מען מציע אַן ענין חדש אויף וועלכע מ'זאָל באַשטימען דעם קומענדיקן יאָר:

ביז איצטער איז דער ענין פון הקמת „בית תורה, תפלה וגמ"ח" — געווען איין ענין צווישן אַ סך אַנדערע ענינים של הוספה בתומ"צ.

שטייענדיק איצטער באַ די התחלה

98) אוה"ת שם. וראה המשך הענין שם.

99) וראה בארוכה שיחת ש"פ נח (לעיל ע' 44 ואילך). ושי"נ.

100) ובכחות הנפש — הם כנגד חכמה בינה ודעת, היינו „בית חב"ד" (ראה בארוכה לעיל ע' 44).

101) רש"י כת"י מנחות פו, ב.

102) ישעי' נו, ז.

103) ראה במדב"ר פ"א, ג.

104) שיחות: נר ה' (לעיל ע' 77 ואילך), נר ו' (לעיל ע' 9־188), ונר ז' — דחנוכה (לעיל ע' 194). ועוד.

105) וביום השבת — ע"י הפרשת „משנה" (פרשתנו טז, כב בנוגע למן) לצדקה בערב שבת, או ע"י הכנסת אורחים בשבת וגדולה לגימה שמקרבת (ראה סנהדרין קג, סע"ב ואילך), או ע"י לימוד התורה ובפרט בעניני צדקה, וכיו"ב.

106) ראה בארוכה שיחות ש"פ נח (לעיל ע' 45 ואילך).

פון אַ שנה חדשה ותקופה חדשה (כנ"ל), און בשבת שירה, ווען עס ווערט נתחדש מחדש דער ענין השירה, אַ שירה חדשה [דורך אַלע אידן, אנשים ונשים, „משה אמר שירה לאנשים הוא אומר והם עונין אחריו, ומרים אמרה שירה לנשים"[107]], כולל דעם פסוק און ענין פון „מקדש אדנ־י כוננו ידיך" —

איז כדאי ונכון ביותר, אַז מ'זאָל באַשטימען דעם קומענדיקן יאָר אַלס אַ זמן וואָס זיין הויפּט עבודה און עבודה עיקרית, זאָל זיין צו אויפשטעלן אַ „מקדש מעט", בית תורה תפלה וגמ"ח בכל מקום ומקום, יעדער איד אין ביתו וחדרו הפרטי וד' אמות שלו הפרטיים.

ד.ה. אַז דאָס זאָל ניט זיין נאָך אַ זאַך צווישן אַנדערע עניני עבודה, נאָר דאָס זאָל זיין די עבודה עיקרית ועבודה ראשית פון דעם קומענדיקן יאָר. ובלשון הידוע — מצוה דהוי „זהיר טפי"[108], ובלשון הקבלה והחסידות[109] — דער „שער", דורך וועלכע אַלע אַנדערע עניני תומ"צ זיינען דעמולט עולה[110].

מובן ופשוט, אַז דער ענין (דהוי זהיר טפי) איז ניט ח"ו גורע פון שאר הענינים, אדרבא מ'דאַרף מוסיף זיין אַ התגברות חדשה אין אַלע ענינים עבודה, נאָר אין דעם גופא דאַרף זיין די הדגשה מיוחדת בנוגע צו דעם ענין דהוי זהיר טפי. ואדרבה: וויבאַלד אַז דאָס ווערט דער „שער" אויף אַלע אַנדערע ענינים — איז יעדער הוספה וחידוש אין דעם „שער", גיט צו אַ הוספה וחידוש אין אַלע עניני עבודה.

יג. נאָך אַ נקודה עיקרית אין דעם — בנוגע צו דעם תפקיד מיוחד פון אידישע קינדער אין די עבודה:

באַ שירת הים (שבת שירה) געפינט מען אַ שייכות מיוחדת מיט קליינע קינדער:

דער בעל ההילולא האָט דערציילט בשבת פ' בשלח, שבת שירה תש"ב[111], אַז דער מהר"ל מפראג [וואָס ער איז געווען אַ מייסד ומבסס ומפיץ פון מנהגי ישראל] האָט קובע געווען אַ מנהג

— והלואי אַז מ'וואָלט דאָס איינגעפירט מחדש בכל קהילות ישראל איצטער —

אַז די וואָך פרשת בשלח פלעגט ער הייסן אַלע מלמדי דרדקי און אַלע עלטערן וואָס האָבן קליינע קינדער[112] פאַרזאַמלען די קינדער בשבת שירה אויפן שוהל־הויף, און פלעגט הייסן די מלמדים דערציילן די קינדער דעם סיפור פון קריעת ים סוף, ווי די פייגעלעך האָבן געזונגען און געטאַנצט בשעת משה און אַלע אידן, מענער און פרויען, האָבן געזונגען די שירה פון אז ישיר, און די קליינע קינדערלעך, האָבן געריסן פירות פון די ים בוימער[113] און

107) פרש"י ד"ה ותען להם מרים — פרשתנו טו, כא. ממכילתא עה"פ.

108) ראה שבת קיח, ב. וראה אגה"ק סוס"ז. וידוע הפירוש ד„זהיר" — געלייכט (סה"מ תש"ח ע' 240).

109) ראה לקו"ד ח"ד תשמז, ב. ס' השיחות ה'ש"ת ע' 22. ובכ"מ.

110) בדוגמא לזה שכל זמן ויום יש לו עבודה מיוחדת שלו, שהוא ה„שער" לשאר כל הענינים. כמו בתגה"פ ה„שער" הוא הענין ד„זמן חירותנו", ספירת החסד; חגה"ש — „זמן מתן תורתנו", ספירת הגבורה; חגה"ס — „זמן שמחתנו", ספירת התפארת; וכיו"ב.

111) ס' השיחות תש"ב ע' 73 ואילך.

112) והכוונה היא לילדים ולילדות — כדמוכח מקרי"ס.

113) ראה שמו"ר פכ"א, י: „היתה בת ישראל

געשפייזט די זינגענדיקע און טאַנצנדי־קע פייגעלעך.

דער מהר"ל פלעגט הייסן געבן די קליינע קינדער קאַשע, זיי זאָלן וואַרפן די הינער[114] און פייגעלעך, אַ זכרון צו די ים פירות וואָס די קליינע קינדערלעך האָבן געשפייזט די פייגעלעך. נאָכדעם פלעגט דער מהר"ל בענטשן אַלע קינ־דערלעך, אויך די עלטערן אַז זיי זאָלן דערציען זייערע קינדער לתורה חופה ומעשים טובים. ע"כ.

ויש לומר ולקשר זה מיט דברי חז"ל[115] אַז „כשנגלה הקב"ה על הים (ב־שעת קרי"ס) הם הכירוהו תחלה, ש־נאמר[116] זה א־לי ואנוהו". די קינדער וועלכע דער אויבערשטער האָט גע־שפייזט אין מצרים („ויניקהו דבש מסלע ושמן מחלמיש צור"[117]) זיינען געווען די ערשטע צו דערקענען דעם אויבערשטן, ווייל „ראו שכינתו כבר"[118].

און דער „הכירוהו" אין „נגלה הקב"ה על הים" — איז געווען אַ גילוי הכי נעלה, עד כדי כך אַז ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים, יחזקאל כו'"[119].

און דאָס האָט געבראַכט אַז זיי (די קינדער) זאָלן ברייננגען צום זאָגן — שירה „תחלה", כדאיתא במדרש[120] „מי אמר קילוס להקב"ה — התינוקות, אותן שהי' פרעה מבקש להשליך ליאור שהם מכירין להקב"ה (מצד דעם וואָס דער אויבערשטער אַליין האָט זיי געשפייזט אין מצרים) כו', בחור אחד נאה ומשובח הי' יורד ועושה לנו כל צרכינו כו', וכיון שבאו ישראל לים היו אותן התינוקות שם והם ראו להקב"ה בים התחילו אומרים לאבותיהם זהו אותו שהי' עושה לנו כל אותן הדברים כשהיינו במצרים כו'".

יד. לויט דעם קומט אויס, אַז די קינדער[121] זיינען געווען די ערשטע וועלכע האָבן געבראַכט צום זאָגן שירת הים, כולל דעם פסוק „מקדש אדנ־י כוננו ידיך".

און בשבת שירה בכל שנה ושנה — ווערט נתחדש אין דער שירה חדשה אויך דער עיקר, אַז די קינדער „הכירוהו תחלה", און צום ברייננגען זינגען שירת הים „תחלה".

דעריבער איז אַ דבר המתאים ונכון — אַז אין די עבודה במשך דעם קומענדיקן יאָר פון אויפבויען אַ „מקדש (אדנ־י) מעט" — זאָל מען לייגן אַ ספּעציעלע הדגשה אַז קינדער, אינגעלעך און מיי־

עוברת בים ובנה בידה ובוכה ופושטת ידה ונוטלת תפוח או רמון מתוך הים ונותנת לו כו'".

114) ראה שו"ע או"ח סשכ"ד ס"י־יא וסשמ"ג ובנ"כ. ספר תוספת שבת (הובא באורחות חיים סשכ"ד).

115) סוטה יא, ב.

116) פסחים טו, ב.

117) האזינו לב, יג.

118) פרש"י ד"ה הם הכירוהו — סוטה שם.

119) מכילתא ופרש"י טו, ב. ועוד.

120) שמו"ר פכ"ג, ח.

121) ואף ש„תינוקות" אלו היו כבר גדולים בשנים (עד לשמונים שנה) בעת קרי"ס (כי הנס ד„וינקהו דבש מסלע גו'" התחיל שמונים שנה לפני יצ"מ וקרי"ס), וא"כ מהו הקשר עם סיפור הנ"ל שהתינוקות זרקו פירות להעופות בעת קרי"ס?

כי: ההכרה שלהם בהקב"ה הי' כפי שהי' נראה לעיני התינוקות בהיותם בשדה במצרים („בחור אחד נאה כו'"). ולהעיר מההלכה דמעידין בגדלותם מה שראו בקטנותם (משנה כתובות כח, א. רמב"ם הל' עדות פ"ז ה"ב. פי"ד ה"ג). ועפ"ז מובן, שהתינוקות ממש שראו הקב"ה בים (שהרי כולם ראו אותו, ורק שאלו שהיו במצרים „הכירוהו תחלה") ראו אותו כפי שהוא ניכר לתינוקות, בדיוק כמו לאלו ש„הכירוהו תחלה".

דעלעך, זאָלן אין דעם נעמען אַ הויפּט־איינטייל:

יעדער אידיש קינד, אַן אינגעלע אָדער אַ מיידעלע, זאָל מאַכן פון זייערע ד' אמות, פון זיין חדר, זיין בעטל, זיין טישל וכיו"ב [יעדער קינד האָט דאָך זיינע ד' אמות, און ע"פ רוב, ובפרט במדינה זו, האָט דאָך יעדער קינד אויך אַ חדר, עכ"פ אַ טישל וכיו"ב] — אַ „בית קבוע", בית תורה תפלה וגמ"ח, וואו יעדער טאָג לערנט ער דאָרט תורה, זאָגט אַ תפלה לה', גיט צדקה, אין אַ צדקה פושקע וכיו"ב,

און דערצו לאַדט ער אויך איין זיינע חברים (און מיידעלעך — זייערע חבר־טעס) צו זיך אין צימער, און איז מיט זיי צוזאַמען מקיים די אַלע זאַכן.

און איז אויך משפיע אויף זיי — אַז זיי זאָלן אויך אַזוי טאָן.

ויש להוסיף בזה (ווי גערעדט אַמאָל בארוכה[122]):

בכדי צו צוגעבן אין דעם חיזוק און קביעות הדבר — זאָל יעדער אידיש קינד האָבן, באַקומען זיין אייגענעם סי־דור (תפלה), אייגענעם חומש (אָדער אַן אַנדער ספר של תורה), און להבדיל, אַן אייגענע צדקה־פושקע [און אָנשרייבן דאָרט (אויף דעם בלעטל וואָס קומט נאָך איידער עס הויבט זיך אָן דער סי־דור) „לה' הארץ ומלואה"[123] (אָדער אין אַ ר"ת — „לה"ו") און זיין נאָמען, כמנהג ישראל].

וואָס דאָס וועט נאָכמער צוגעבן אין זיין קביעות צו מקיים זיין די דריי עני־נים, האָבנדיק באַ זיך זיין אייגענעם סידור אין וועלכן ער קען זאָגן אַ תפלה, אַן אייגענעם חומש אין וועלכן ער קען לערנען אַן ענין בתורה, אָדער לערנען אל"ף־בי"ת,

[כמנהג ישראל אַז מ'הויבט אָן לערנען מיט אַ קינד (צום אָפּשערעניש, אָדער יעדער קינד לפום שיעורא דילי') אל"ף־בי"ת ניט בלויז פון אַ לוח וואו עס געפי־נען זיך נאָר די אותיות אַליין, נאָר פון די אותיות פון אל"ף־בי"ת ווי זיי זיינען געדרוקט אין אַ ספר של תורה, אין וועלכן מ'קען לערנען תורה; און באַ חסידים איז געווען אַ מנהג — צו לער־נען אל"ף־בי"ת פון דעם „שער־בלאַט" פון ספר התניא[124].

און דערצו באַדעקט (שמירט) מען נאָך אָן דברים מתוקים, בכדי דער קינד זאָל דאָס אַ קוש טאָן בגשמיות און עסן, במילא — אויך אַ קוש טאָן און ותורתך בתוך מעי[125] ברוחניות].

און אַן אייגענע צדקה־פושקע — אין וועלכע ער לייגט אַריין פון זיינע אייגענע געלט[126] (וועלכע די עלטערן גיבן אים, אָדער ער באַקומט אַלס פרס פאַר שקידה בתורה וכיו"ב).

---

122) שיחת ב' אלול תשל"ז (לילדי מחנות קיץ ש"י) — לקו"ש חי"ד ע' 279־280.

123) לשון הכתוב — תהלים כד, א. וראה שבת קיט, א. צוואת ר"י החסיד אות מז (סמ"ך). ומש"כ בדמשק אליעזר (לשם) שלא ליכתוב פסוק שלם (עפמש"כ בתוד"ה יתר קידושין ל, א) — הרי אין זה פסוק שלם וגם משנה וכותב „לה"". ופוק חזי מאי עמא דבר, דכו"כ נהגו לכתוב כן בספריהם. — ולהעיר מהנוהג בכו"כ אסיפות דיו"ש לכתוב „ברוך הבא בשם ה'".

124) כידוע שאדה"ז כתב גם ה„שער בלאַט" — „ספר . . בעזהי"ת" (ראה גם לקו"ש חי"ז ע' 519).

125) ראה תניא פ"ה.

126) שיכול לקנות בו חיי נפשו (תניא פל"ז).

און אפילו ווען עס רעדט זיך וועגן גאָר אַ קליין קינד, קודם שיתחיל לדבר, אפילו אַ תינוק בן יומו — זיינען די הור־אות הנ"ל שייך אויך צו אים (סיי מאַכן אַ „בית" תורה תפלה וגמ"ח, און סיי האָבן, געבן אים אַן אייגענעם סידור, חומש און צדקה־פושקע), ווייל ער האָט שוין זיינע ד' אמות — דורך דעם וואָס זיינע על־טערן (אָדער ברידער אָדער שוועסטער) הענגען אויף לעבן אים „שיר המעלות" וכיו"ב (תורה)[127], און לערנען אָן עניין אין תורה (אין זיין חומש) פאַר אים[128], און זיינען מתפלל תפלות וברכות (אין זיין סידור) צוליב אים און אויף אים, און גיבן צדקה לזכותו (אין זיין צדקה־פושקע).

און דורך דעם וואָס מ'איז זיך אין דעם משתדל „תחלה" מיט די קינדער (בהתאם לזה וואָס „הם הכירוהו תחלה") — וועט אויך צוקומען אין דעם באַ זייערע עלטערן, „והשיב לב אבות על בנים — על ידי בנים"[129],

ווי מ'זעט במוחש אַז ס'איז לייכטער משפיע זיין אויף קינדער, וואָרום זיי כאַפּן זיך צו צו ענינים חדשים מיט אַ התפעלות; און מ'זעט אויך, אַז דורך זיי קומט צו אויך אין די התפעלות פון די עלטערן.

טו. ויה"ר אַז דורך די הוספה אין „מפי[130] עוללים ויונקים יסדת עוז" — „אין עוז אלא תורה"[131] — וועט עס נאָכ־מער ממהר זיין דעם „להשבית אויב ומתנקם", „דידן נצח"[132] אין אַלע זאַכן וועלכע זיינען „אויב ומתנקם", ביז אין אַן אופן אַז עס בלייבט ניט איבער קיין שום רושם כלל פון אַ דבר המנגד, און דאָס ווערט אויפגעטאָן בדרך שלום, דורך „אין עוז אלא תורה", וואָס דרכי' דרכי נועם וכל נתיבותי' שלום[133], וכסיום ה־משניות — „לא מצא הקב"ה כלי מחזיק ברכה אלא השלום, שנאמר[134] ה' עוז (אין עוז אלא תורה) לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום",

ביז צו דער שלימות בזה — כולל ה־גליות מתכנסות בזכות המשניות[135] — בגאולה האמיתית והשלימה, כמ"ש[136] „ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ", און עס וועט זיין „ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו"[137].

און פון „זה א־לי ואנוהו" בשירת הים קומט מען צו „עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר[138] ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", כסיום מסכת תענית (דער גמר וסיום פון כל עניני תעניות וצומות און — סיבתם[139]).

---

127) ראה שיחת י"ט כסלו (לעיל ע' 146) ובהנסמן בהערה 1 שם.

128) שהרי גם תינוק בן יומו יורש כל התורה כולה (ראה משנה נדה מג, סע"ב. רמב"ם הלכות נחלות ספ"א. וראה שם ה"ג).

129) מלאכי ג, כד ובפרש"י שם.

130) תהלים ח, ג.

131) ראה ויק"ר פל"א, ה. יל"ש פרשתנו רמז רמד. שהש"ר פ"ב, ג (ג). מדרש תהלים עה"פ. ועוד.

132) ראה ויק"ר פכ"ד, ג.

133) משלי ג, יז. וראה רמב"ם סוף הל' חנוכה.

134) תהלים כט, יא.

135) ויק"ר פ"ז, ג. וראה לקו"ת ר"פ דברים סד"ה ציון במשפט תפדה.

136) זכרי' יג, ב.

137) ישעי' מ, ה. וראה תו"א ר"ש פרשתנו.

138) ישעי' כה, ט.

139) להעיר מסיום הל' תעניות להרמב"ם.

בקיום היעוד „רצית[140] ה' ארצך"[141], „הראנו ה' חסדך וישעך תתן לנו", „לשכון כבוד בארצנו", „וארצנו תתן יבולה",

און מ'וועט עסן פון די פירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, און דאָרטן גופא – פון די „עצי ירושלים"[142] אין ירושלים עיר הקודש, און דאָרטן גופא – פון די פירות וואָס וועלן וואַקסן ביהמ"ק השלישי, כמאחז"ל[143] „כשבנה שלמה ביהמ"ק צר בו כל מיני אילנות ובשעה שאילנות שבשדה עושים פירות אלו שבבית עושים פירות כו', לעתיד לבוא הקב"ה חוזר אותם כו'".

ובמהרה בימינו ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

140) תהלים פה, ב. שם, ח־י.

141) דשייך לשמיטה, קביעת שנה זו (מדרש תהלים עה"פ).

142) שבת סג, רע"א.

143) שהש"ר פ"ג, ח [ג]. והם אילנות ופירות שאכלו מהם (ראה פי' מהרז"ו שם). וראה יומא כא, ריש ע"ב. לט, ב (ושם: „מגדים של זהב", ובחדא"ג מהרש"א שם – שהפירות היו מזהב ולא לאכילה). ירושלמי שם פ"ד סוף ה"ד. תנחומא תרומה יא.

משיחות ש"פ משפטים, מבה"ח וער"ח אדר, פ' שקלים, ה'תשמ"ז

א. שבת מברכים חודש אדר צייכנט זיך אויס פון אנדערע שבתים פון יאר מיט צוויי זאכן:

א) ער בענטשט חודש אדר, וואס זיין יום טוב'דיקער אינהאלט איז — חג הפורים. נאכמער: דער נס פורים האט א ווירקונג אויף דעם גאנצן חודש (אנ־הויבנדיק פון ראש חודש אדר), ווי עס שטייט[1] „החודש אשר נהפך להם".

ב) מערסטע יארן (ווי היי־יאר) לייענט מען דעמולט פרשת שקלים[2]. ווארום אין דער צייט פון בית המקדש איז יעדער איד געווען מחוייב געבן יעדן יאר א מחצית השקל פאר די קרבנות ציבור[3], און „באחד באדר משמיעין על השקלים"[4], דעריבער האט מען גע־לייענט פרשת שקלים, כדי מודיע זיין צו ברענגען די שקלים. און אלס זכר למקדש איז אזוי אויך געבליבן בזמן הזה[5], אז מ'לייענט פ' שקלים בשבת מברכים אדר.

ולהוסיף, אז אויך — מעין עצם ענין פון נתינת מחצית השקל איז פאראן בזמן הזה (אע"פ וואס דער ציווי איז בזמן שבית המקדש הי' קיים[6]) — ווי מנהג ישראל[7] „ליתן קודם פורים מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן, זכר למחצית השקל שהיו נותנין באדר"[8].

און די צוויי ענינים אין שבת מברכים אדר איז נאך שטארקער אונטער־שטראכן היינטיקן יאר — ווען שבת מברכים אדר איז „מחר חודש", ד. ה. אז פון שבת גייט מען גלייך אריין אין (מוצאי שבת) — ראש חודש אדר. און נאכמער: שוין בתפלת המנחה פון שבת זאגט מען ניט קיין „צדקתך צדק"[9] ווייל מחר חודש. און נאך פריער — זאגט מען אין דער הפטרה פון שבת די (צוויי) פסוקים פון הפטרת מחר חודש. בא־ווייזט עס, אז שוין אין דעם שבת פ' שקלים, הויבן זיך אן עניני חודש אדר.

ב. די צוויי אויבנדערמאנטע זאכן בשבת מברכים אדר (פורים און פרשת שקלים) — האבן צווישן זיך א שייכות, ווי די גמרא זאגט[10]: „גלוי וידוע לפני מי שאמר והי' העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים

---

1) אסתר ט, כב. ובירושלמי (מגילה פ"א ה"א. שו"ע או"ח סתרפ"ח ס"ז): כל החודש כשר לקריאת המגילה כו' והחודש אשר נהפך להם כו' (וברמ"א או"ח שם: והכי נהוג). אלא שבנוגע למקרא מגילה בלבד ולא יעבור ט"ו בו. וראה לקו"ש חי"א ע' 342 בהערה ד"ה מחרת יום הפורים.

2) מלבד כשחל ר"ח אדר בשבת שאז קורין בפרשת שקלים — משנה וגמרא מגילה כט, א ואילך. רמב"ם הל' תפלה פי"ג הכ"ג. טושו"ע או"ח סתרפ"ה ס"א. וראה בכ"ז אנציקלופדי' תלמודית (כרך ב) ערך ארבע פרשיות ע' קסד ואילך. וש"נ.

3) ראה שקלים רפ"ד. רמב"ם הל' שקלים רפ"ד.

4) שקלים פ"א מ"א. מגילה שם, סע"א. רמב"ם שם פ"א ה"ט.

5) חינוך מצוה קה.

6) שקלים פ"ח מ"ח. רמב"ם שם ה"ח.

7) אשר תורה הי' — ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב. מהרי"ל הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. ועוד.

8) רמ"א או"ח ר"ס תרצד — ממהרי"ל.

9) מג"א או"ח סרצ"ב סק"ג. שו"ע אדה"ז שם ס"ז.

10) מגילה יג, סע"ב.

שקליהן לשקליו דתנן באחד באדר משמיעין על השקלים כו'״.

דאַרף מען פאַרשטיין: וואָס איז די שייכות אין אינהאַלט צווישן „שקליהן״ פון אידן בחודש אדר און יעדן יאָר מיט „שקליו״ של המן; און אין וואָס באַשטייט דער כח פון די שקלים פון אידן צו מבטל זיין גזירת המן?

ויש לומר איינע פון די ערקלערונגען אין דעם — אַז מחצית השקל און פורים ברענגען ביידע אַרויס דעם פנימיות'דיקן פאַרבונד צווישן דעם אויבערשטן מיט אידן, און ספּעציעל — מיט כביכול דעם אידישן גוף און אידישע גשמיות.

ג. וועט מען עס פאַרשטיין בהקדמה דער ביאור אין דעם אינהאַלט פון גזירת המן און נס פורים:

ס'איז באַוואוסט דער אונטערשייד צווישן פורים און חנוכה, אַז די גזירה פון די יוונים איז געווען ניט אויף די גופים פון אידן, נאָר אויף זייערע נשמות און רוחניות — „להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך״[11], משא״כ גזירת המן הרשע איז געווען (בעיקר) אויף די גופים פון אידן, „להשמיד[12] להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים״[13].

וואָס דערפאַר איז אויך דער אונטערשייד, אַז די גזירה פון די יוונים איז ניט געווען אויף אַלע אידן גלייך, וואָרום די גזירה איז ניט געווען אויף די גופים, נאָר אויף זייער דת, האָט זיך דאָס געמאָסטן לויט אַ אידן'ס איבערגעגעבנקייט צו „תורתך״ און „חוקי רצונך״, משא״כ גזירת המן איז געווען אויף אַלע אידן גלייך, „כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים״, וואָרום דאָס איז געווען בכדי מאבד זיין זייערע גופים, זייער עצם עקזיסטענץ אַלס אידן ר״ל (ניט קוקנדיק אויף די דרגא פון גילוי הנשמה), וואָס אין דעם זיינען אַלע אידן גלייך.

און דעריבער איז די עצה אויף אַראָפּנעמען די גזירה געווען — „לך כנוס את כל היהודים״[14], פאַראייניקן אידן, און ניט נאָר אַ גייסטיקע פאַראייניקונג ברוחניות, נאָר אויך ובעיקר — אַ גשמיות'דיקע פאַראייניקונג פון די גופים, מ'זאָל זיך צוזאַמענקלייבן בפשטות, און וצומו[15] — דער גוף זאָל ניט עסן, מיעוט חלבו ודמו[16], און פאַרשטאַרקן פון־דאָס־ניי קבלת התורה והמצוות אַלס נשמות בגופים דוקא.

ד. ה. אַז דער תוכן פון פורים איז — דער הצלה און נצחון פון דעם גוף פון אַ אידן, און פון אַלע אידן.

און דערפאַר טיילט זיך אויס פורים פון חנוכה דערמיט וואָס ער איז אַ „יום משתה ושמחה״[17] — אַ סעודה ושמחה גשמית[18], וואָס איז אויך פאַרבונדן מיט

---

11) ב„ועל הנסים״ דחנוכה. וראה הנסמן בהערה 13.

12) אסתר ג, יג.

13) ראה לבוש הובא בב״ח וט״ז או״ח ר״ס עת״ר: בפורים הי׳ הצלת נפשות ובחנוכה לא הי׳ הצלת נפשות כי היונים לא בקשו נפשות רק ההכנעה והעברת הדת. וראה סה״מ תרפ״א ע׳ קצא. תש״ח ע׳ 118.

14) אסתר ד, טז. וראה מנות הלוי (לר״ש אלקבץ) עה״פ.

15) אסתר שם.

16) ראה ברכות יז, א. זהר פרשתנו קיט, ב.

17) אסתר ט, יז־יח.

18) ראה רמב״ם הל׳ מגילה פ״ב הט״ו. לבוש או״ח סתרצ״ה ס״א. שו״ע או״ח שם ובנ״כ. וראה בהמצויין לעיל הערה 13. לקו״ש ח״א ע׳ 336 ובהערות שם.

אַן אחדות בגשמיות, ווי באַוואוסט אַז אַן אמת'ע שמחה איז דוקא בשעת מ'פראַ־וועט איר צוזאַמען מיט אַנדערע[19]. און אַזוי אויך די אַנדערע מצוות פון פורים זיינען פאַרבונדן ספּעציעל מיט אחדות דורך דברים גשמיים — „משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים"[20].

ד. ויש לומר בדרך אפשר דעם טעם אויף דעם (וואָס פורים באַדייט דער הצלה און נצחון פון די גופים פון אידן) — לויט דעם וואָס די גמרא[21] זאָגט אויפן פסוק[22] „קיימו וקבלו היהודים", אַז בימי הפורים „קיימו מה שקבלו כבר" בּאַ מתן תורה:

דער אויפטו פון מתן תורה איז געווען (חאָטש אברהם זקן ויושב בישיבה, און אַזוי אויך יצחק ויעקב וכו'[23]): נתינת התורה דוקא למטה אין עולם הזה הגשמי צו נשמות בגופים[24], און ניט אין אַן אופן אַז מ'האָט אויפגעהויבן דעם תחתון וגוף גשמי למעלה[25], נאָר דער אויבערשטער האָט געוואָלט דוקא „וירד ה' על הר סיני"[26], אַראָפּגעבראַכט תורה דוקא למטה[25]. ביז אין אַן אופן — אַז תורה „לא בשמים היא"[27], נאָר למטה, און דערפאַר „כשמתכנסין מלאכי השרת לפני הקב"ה לומר אימתי ר"ה ואימתי יום הכפורים הקב"ה אומר להם לי אתם שואלים? אני ואתם נלך אצל בית דין של מטה"[28]. און ווי חז"ל זאָגן[29], „קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא כו' הקב"ה אומר כו' וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי כו', מאן נוכח, (פסק'נען ביידע מתיבתות — הקב"ה און כולהו מתיבתא דרקיעא) נוכח רבה בר נחמני", אַ נשמה בגוף דוקא[30].

מתן תורה האָט אַרויסגעבראַכט די תכלית הכוונה פון דעם אויבערשטן אין באַשאַפן די וועלט — בכדי אַז אַ איד אַלס אַ נשמה בגוף דאָ למטה בעוה"ז הגשמי התחתון שאין תחתון למטה ממנו, זאָל לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, און מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים[31].

---

19) ראה רמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ח. שו"ע אדה"ז או"ח סתקכ"ט סי"א. וראה בנדו"ד — סדר היום (סדר פורים. הובא באלי' רבה או"ח סתרצ"ה ס"ק ד ובפמ"ג אשל אברהם או"ח שם ס"ק ה): יקבץ כל אנשי ביתו וחביריו דכי אדם יושב גלמוד יחיד אי אפשר לשמוח כראוי. וראה פרש"י אסתר עה"פ (ט, כח) משפחה ומשפחה: מתאספין יחד ואוכלים ושותין יחד.

20) אסתר ט, כב. וראה מנות הלוי למגילת אסתר שם. של"ה שכט, א. מגילת סתרים עה"פ אסתר שם, יט. וראה בכ"ז גם לקו"ש חכ"ב ע' 257. ובכ"מ.

21) שבת פח, א. וראה תו"א מג"א צו, ג ואילך. שערי אורה ד"ה וקבל היהודים (פט, ב ואילך). אוה"ת מג"א ע' ב'שמח ואילך. ב'שסב ואילך. סה"מ תרע"ח ע' קצו ואילך. ועוד.

22) אסתר ט, כז.

23) יומא כח, ב.

24) כתשובת משה להמלאכים (שהקב"ה ציווהו שהוא דוקא יענה) למה ניתנה תורה למטה — „למצרים ירדתם כו' משא ומתן יש ביניכם כו' יצר הרע יש ביניכם" (שבת פח, סע"ב ואילך. וראה בהנסמן בהערה הבאה).

25) ראה סה"מ תרנ"ה ע' קפה. הש"ת ע' 114. ובכ"מ.

26) יתרו יט, כ.

27) נצבים ל, יב. ב"מ נט, ב. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט.

28) דב"ר פ"ב, יד. וראה שמו"ר פט"ו, ב. ירושלמי ר"ה פ"א ה"ג. ועוד.

29) ב"מ פו, א.

30) ולדעת הרמב"ם (הל' טומאת צרעת ספ"ב) שפוסק דלא כרבה בן נחמני — „דכאן דבשעת יציאת נשמה הוא דאמר הכי הוי בכלל לא בשמים היא" — כסף משנה לרמב"ם שם. וראה לקו"ת ד"ה קא מיפלגי במתיבתא דרקיע — תזריע כד, ד. מאמרי אדה"ז הנחות הר"פ ע' קנו. לקו"ש חי"ב ע' 68.

31) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ועוד.

ובעומק יותר:

באַ מתן תורה איז געוועז די בחירה פון דעם אויבערשטן אין אידן[32]. וואָס די בחירה האָט מען כלל ניט געדאַרפט בנוגע נשמות פון אידן — נאָר דוקא בנוגע דעם גוף הגשמי פון אידן, „ובנו בחרת מכל עם ולשון[33] הוא הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"[34].

ובפרט ע"פ המבואר בכמה מקומות[35], אַז דוקא דער גוף פון אַ אידן, וואָס בו בחר הקב"ה, נעמט זיך און איז פאַרבונדן דוקא מיט (כביכול) עצמותו ית', וואָס „מציאותו[36] הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו"[37].

וואָס מצד דער בחירה אין דעם גוף הגשמי — זיינען אַלע אידן גלייך: בנוגע צו דער גילוי פון דער נשמה אין גוף — טיילן זיך אידן, איינער איז אַ צדיק גמור, אַ צווייטער אַ צדיק שאינו גמור וכו'. משא"כ בנוגע צו בחירת עצמותו ית' אין דעם גוף הגשמי („הנדמה בחומריותו לגופי כו'") — זיינען אַלע אידן גלייך ממש, פון אַ תינוק שנולד ביז אַ גדול שבגדולים, וע"ד מאחז"ל[38] „בין כך ובין כך אתם קרויים בנים".

און צוליב דער בחירה אין דעם גוף הגשמי פון אידן — האָט דער אויבערשטער געגעבן אידן תורה ומצוות למטה בארץ (באַ מתן תורה) — כידוע[39] דער סיפור וועגן דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע, אַז ער האָט אַמאָל פאַרקאַטשעט דעם אַרבל[40] און געוויזן אויף זיין האַנט צו זיין זון, כ"ק מו"ח אדמו"ר, און געזאָגט: זע ווי טייער אַ אידישער גוף איז, אַז צוליב אים האָט מען אויסגעגאָסן אַזויפיל תורה ומצוות[41].

און בימי הפורים, ווען „קיימו מה שקבלו כבר" באַ מתן תורה, ווערט באַנייט בחירת עצמותו ית' אין דעם גוף הגשמי פון אַ אידן.

וי"ל אַז דערפאַר איז דער עיקר אונטערשטרייכונג בימי הפורים בנוגע צו דעם נצחון פון אַ נשמה בגוף בעוה"ז הגשמי, וואָס האָט מבטל געוועז גזירת המן אויף די גופים פון אידן[42].

ה. ענלעך דערצו איז דער אינהאַלט פון די שקלים וואָס אידן האָבן געבראַכט אין מדבר פאַר די אדני המשכן[43], און דערנאָך — פאַר די קרבנות ציבור:

---

32) ראה מג"א או"ח סי' ס סק"ב. שו"ע אדה"ז שם סעיף ד.

33) ברכת ק"ש.

34) תניא פמ"ט (סט, סע"ב ואילך).

35) ראה ספר השיחות תורת שלום ע' 11. 120. 122. שיחת פורים תער"ב — הועתקה במכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש שלו ח"ג ס"ע תקנו ואילך). ועוד.

36) אגה"ק ס"כ (קל, סע"א ואילך).

37) בכ"ז — ראה לקו"ש חי"ח ע' 409 ובהערות שם. חכ"א ע' 219 ובהערות שם.

38) ראה קידושין לו, א. וראה לקו"ש חי"א ע' 3. וש"נ.

39) ראה לקו"ש ח"ו ע' 325. חט"ז ע' 585.

וראה שיחת פורים שבהערה 35: אז מיא זאגט איך מיינט מען דעם גוף, דעם בשר הגשמי (ובעת אמירתו דברים אלו הנה הראה בידו הימנית על ידו השמאלית, ותפסה בחזקה, ואמר): אט דער בשר הגשמי איז דאס דער איך כו', ואיילע דער גוף הגשמי איז א התהוות פון עצמות אין סוף כו'.

40) לגלות גשמיות היד.

41) וידוע פתגם אדה"ז: מען האָט גאָר קיין השגה ניט, ווי עס איז טייער באַ השי"ת דער גוף פון אַ אידן („היום יום" כט אלול).

42) ובעומק יותר י"ל — שעיקר התנגדות וגזירת המן היתה על בחירת עצמותו ית' בהגוף (שהוא מפוזר ומפורד בין העמים (אסתר ג, ח) — דומה בחומריותו כו') ונתינת התורה לנשמות בגופים דוקא: וזה הביא ל„קיימו (חיזוק חדש)' מה שקבלו כבר" במ"ת לנשמות בגופים.

43) מגילה כט, ב. פרש"י תשא ל, טו.

מ'האָט געגעבן מחצית השקל בכדי אויפטאָן "לכפר על נפשותיכם"[44], פאַר "כל העובר על הפקודים"[45], עובר על פקודי דאורייתא[46]. ווי חז"ל[47] זאָגן, אַז מחצית השקל איז געווען אַ כפרה אויפן חטא העגל.

דער ענין פון "עובר על הפקודים" (על פקודי דאורייתא) איז שייך נאָר ביי אַ נשמה בגוף גשמי וחומרי (ניט ביי אַ נשמה למעלה), און דאָס רירט אַז און איז פוגם אין דעם גוף הגשמי.

על אחת כמה וכמה דער חטא העגל — אַ חטא כללי, וואָס האָט אָנגערירט דעם גאַנצן ענין פון מתן תורה (לנשמות בגופים דוקא, כנ"ל), און די מקבלי התורה (נשמות בגופים) — כדברי חז"ל, אַז בא מתן תורה "פסקה זוהמתן"[48], און דורך דעם חטא העגל חזרה זוהמתן[49], די זוהמא אין גופי בני אדם וואָס איז געקומען דורך דעם חטא עץ הדעת[50].

ד. ה. אַז דער חטא העגל האָט פוגם געווען אין דעם גילוי פון בחירת עצמותו ית' אין דעם גוף הגשמי פון אידן.

ועד כדי כך, אַז דאָס האָט אָנגערירט אַלע אידן[51], פון אַ גדול שבגדולים ביז אַ קטן שבקטנים, פון אַן "עשיר", ביז אַ "דל", כולל — אין עני אלא בדעת ואין עשיר אלא בדעת[52], און ניט נאָר בדור ההוא, נאָר בכל הדורות עד סוף כל הדורות — כמ"ש[53] "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" — "ותמיד תמיד כש־אפקוד עליהם עונותיהם ופקדתי עליהם מעט מן העון הזה עם שאר העונות, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עון העגל"[54]. וואָס דאָס איז דאָך אַ געוואַלד־געשריי: צוליב אַ חטא וועלכע מ'איז באַגאַנגען טויזנטער יאָרן צוריק —ליידן אידן כל הדורות!...

קומט דערפון אַרויס, אַז מצות מחצית השקל באַדייט בעיקר די כפרה און תיקון אויף דעם פגם וזוהמא אין גוף הגשמי (וואָס איז געוואָרן דורכן חטא העגל).

און וויבאַלד אַז דער פגם פון חטא העגל האָט אָנגערירט די גופים פון אַלע אידן, פון אַן "עשיר" ביז אַ "דל" — דעריבער איז מצות מחצית השקל אין אַן אופן אַז "העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט".

און נאָכמער: אין מצות מחצית השקל איז אונטערשטראָכן די אחדות פון אַלע אידן — און אַן אחדות גשמית (דורך אַ מטבע גשמית) — וואָרום יעדער איד ברענגט נאָר אַ "מחצית" פון אַ שקל, און בכדי עס זאָל ווערן אַ שקל שלם דאַרף ער אָנקומען צו נאָך אַ אידן[55].

---

44) תשא שם.

45) שם, יד.

46) אור החיים תשא ל, יג בשם הזהר. הובא בסה"מ תרנ"ח ע' קמו. תרס"ה ע' קפט. פר"ת ע' רסג. ועוד.

47) ירושלמי שקלים פ"ב סוף ה"ג. תנחומא תשא י"יא. ועוד.

48) שבת קנו, א. זח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ב קצג, סע"ב.

49) זהר שם. וראה תניא ספל"ו.

50) ראה מקומות שבהערה 48.

51) וצ"ע אם כן הוא בנוגע למשה רבינו שהי' בהר בשעת חטא העגל. וראה לקו"ש ח"ג ס"ע 924.

52) ראה נדרים מא, רע"א.

53) תשא לב, לד ובפרש"י (מסנהדרין קב, א).

54) ומשום חומר חטא העגל — "תמה משה" (תוד"ה זאת — חולין מב, סע"א) כששמע שמחצית השקל יכפר על חטא זה (ראה לקו"ש ח"ג ס"ע 923 ואילך).

55) וענין זה הוא ענין הכי עיקרי במחצית השקל, עד כדי כך, שהדין הוא ש"אינו נותנו (מחצית השקל) בפעמים רבות היום מעט ולמחר מעט אלא נותנו כולו כאחת בפעם אחת" (רמב"ם ריש הל' שקלים. וראה לקו"ש חט"ז ע' 384 וש"נ), אף שבכלל

און נאָכמער: דורך די אחדות פון אידן ע"י נתינת מחצית השקל האָט מען געמאַכט די אדני המשכן, דער יסוד פון דעם משכן. ד.ה. אַז די אחדות פון אידן האָט[56] זיך אויסגעדריקט אין אויפשטעלן אַ משכן גשמי בעוה"ז הגשמי, „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[57] (ווי מ'גייט לייענען אין תפלת המנחה פון דעם שבת), השראת השכינה למטה בעוה"ז הגשמי[58] [און אויך דערנאָך — האָט מען דורך די אחדות פון אידן (ע"י מחצית השקל) געקויפט די קרבנות ציבור, וואָס איז די עבודה עיקרית אין משכן ומקדש, „בית . . מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות"[59]].

ו. דערמיט, י"ל, איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס די שקלים פון אידן האָבן מבטל געווען (די שקלים פון) גזירת המן — ווייל דער אינהאַלט פון נתינת מחצית השקל איז דער כפרה און תיקון אויף אַ פגם ח"ו, כביכול אין גילוי בחירת עצמותו ית' אין דעם גוף הגשמי פון אידן וואָס האָט זיך אויפגעטאָן באַ מתן תורה; וואָס דאָס האָט דערנאָך געגעבן דעם כח צו זיך מתגבר זיין אויף גזירת המן אויף די גופים פון אידן (ועד"ז דורעו של המן „שבכל דור כו' והקב"ה מצילנו מידם"[60]), ביז אַז עס זאָל זיין „קיימו מה שקבלו כבר", אַ פאַרשטאַרקונג נאָכמער אין בחירת עצמותו ית' אין דעם גוף הגשמי פון אידן.

און אַזוי אויך די גשמיות'דיקע אחדות צווישן אידן, „העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט", באַ מחצית השקל — האָט געגעבן כח צו מבטל זיין גזירת המן, דורך „כנוס את כל היהודים", די גשמיות'דיקע אחדות ובהדגשה בימי הפורים.

ז. לויט דעם אויבנדערמאָנטן ביאור — קען מען אויך מבאר זיין אַ שייכות צווישן די צוויי ענינים אין שבת מברכים אדר (פ' שקלים און פורים) מיט פרשת השבוע — פ' משפטים[61].

אויף „ואלה המשפטים" זאָגט רש"י „מה ראשונים מסיני אף אלו מסיני". ד.ה. אַז די „משפטים" זיינען געגעבן געוואָרן באַ מתן תורה ד.ה. צו נשמות בגופים דוקא. ווי מ'זעט בפשטות דער תוכן פון די „משפטים" אין די פרשה — אַז זיי רעדן אַלע וועגן די הנהגה בגשמיות העולם.

עפ"ז י"ל וועט מען אויך פאַרשטיין פאַרוואָס דער ערשטער פון די

„זריזין מקדימין למצוות" (פסחים ד, א).

וראה אגה"ק סכ"א בשלילת הענין לחכות בצדקה שהתנדבו „לתת מדי שנה בשנה" לתתה „מדי שבת בשבתו ולפחות מדי חודש" — היינו דוקא בי"ב (נ"ה)* פעמים! ובכלל ע"ד גודל ענין הזריזות בענין הצדקה, ש„זריזותי' דאברהם אבינו ע"ה היא העומדת לעד לנו ולבנינו עד עולם כי העקדה עצמה אינה נחשבת כ"כ לנסיון גדול לערך מעלת א"א ע"ה כו'", ובהמשך האגה"ק שם: אך גם זאת מצאנו ראינו בעבודת הצדקה מעלה פרטיות גדולה אין ערוך אלי' להיות מעשה הצדקה נעשית בפעמים רבות וכל המרבה ה"ז משובח ולא בפעם א'. כמ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה ששנו חכמים ז"ל והכל לפי רוב המעשה (נת' באוה"ת על מארז"ל ע' מא ואילך).

56) נוסף לזה ש„ברכנו אבינו" נעשה ע"י „כולנו כאחד" (ברכת „שים שלום" בסוף תפלת העמידה. וראה תניא פרק לב).

57) תרומה כה, ה.

58) ראה במדב"ר פי"ג, ב. פי"ב, ו. לקו"ת צו י, ד. רד"ה באתי לגני ה'שי"ת.

59) רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתן. סהמ"צ שורש יב. מ"ע כ.

*) שתי הקצוות בהאופנים האפשריים בקביעות השנים — י"ב חדשים בשנה פשוטה, ונ"ה שבועות בשנה מעוברת שלימה (של שפ"ה יום).

60) הגדה של פסח פיסקא „והיא שעמדה".

61) כתורת אדה"ז „מען בעדאַרף לעבן מיט דער צייט, מיט פרשת השבוע" (ס' השיחות תש"ב ע' 29. „היום יום" ב' חשון).

„משפטים" איז — „כי[62] תקנה עבד עברי שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם".

וואס לכאורה איז דאס ניט פאר־שטאנדיק: די מצוה פון עבד עברי איז א דבר בלתי רגיל כלל: דוקא בזמן הבית[63], און דעמולט גופא — רעדט זיך עס וועגן א גנב (א מיעוט דמיעוטא[64] צווישן בני ישראל, וואס כל ישראל זיינען בחזקת כשרות[65]), און א גנב שנמכר בגניבתו ע"י בית־דין[66] און דער־נאך „אין לו". ווערט די שאלה: פאר־וואס הויבט אן די תורה מיט א מצוה בלתי רגילה כלל וכלל וקשורה בחטא וכו' — און ניט מיט אנדערע מצוות אין דער זעלבער פרשה וועלכע זיינען שלא בערך מער רגיל?

ויש לומר הביאור — ווייל דוקא די מצוה ברענגט ארויס דעם תוכן און תכלית פון אלע „משפטים" —

ווי עס דארף זיין די הנהגה פון א גוף הגשמי פון א אידן, די טייערקייט פון דעם גוף הגשמי, וואס דוקא צו אים זיינען אפגעגעבן געווארן אלע „משפטים" און גאנץ תורה ומצוות:

צווישן אידן גופא איז אן עבד עברי אויף גאר א נידעריקע דרגא — א גנב, שנמכר בגניבתו. ד. ה. אז ביי אים הערט זיך אן בעיקר זיין גוף הגשמי והחומרי, און זיין נשמה שטייט בהעלם.

ובפנימיות הענינים: מצד זייער גוף ווערן אידן אנגערופן „עבד", און מצד זייער נשמה ווערן זיי אנגערופן „בן"[67].

האט מען געקענט מיינען, אז א) וואס דארף די תורה זיך פארנעמען לכל לראש מיט אויסטייטשן דינים וועגן לכאורה אן „איינפאכן" וכו' עבד עברי — בעסער וואלט געווען צו אנהויבן און רעדן וועגן העכערע ובכלל — רוחניות'דיקע ענינים, ב) וויבאלד דאס רעדט זיך וועגן א גנב שנמכר בגניבתו געמאכט פון אן אידן — אן עבד עברי — דארף מען ניט זיין זהיר בכבודו וכו'.

זאגט אן תורה „כי תקנה עבד עברי" — די תורה רעדט דא ניט וועגן דעם עצם דין פון א גנב, נאר וועגן די דינים ווי מ'דארף זיך פירן אויב („אם") מ'האט שוין געקויפט אן „עבד עברי": א) ניט קוקנדיק אויף דעם וואס ער איז אן עבד עברי שנמכר בגניבתו — גיט זיך אפ די תורה צו אנזאגן די דינים ווי מ'דארף זיך מיט אים פירן, און ב) ווי דארף מען זיך מיט אים פירן — מיט חסד ורחמים, „שש שנים יעבוד ובשביעית יצא לחפשי חנם"[68], „אם בגפו יבוא בגפו יצא וגו'", „ויצאה אשתו עמו", „חייב במזונות אשתו ובניו"[69], וכו'.

וויבאלד דאס רעדט זיך וועגן דעם גוף הגשמי פון א אידן, וואס דוקא אין אים איז געווען די בחירה פון עצמותו ית', און דערפאר האט ער אפגעגעבן גאנץ תומ"צ,

און אין די בחירה איז ניט שייך שינויים — דאס איז גלייך ביי אלע אידן, ניט קוקנדיק צי זיין נשמה שטייט בגלוי אדער ניט.

און די טייערקייט פון א אידישן גוף זעט מען מער בגלוי דוקא ביי אן עבד עברי — וואס ביי אים שטייט די נשמה בהעלם, און אעפ"כ זאגט אן תורה דייט־לעך ווי מ'דארף זיך מיט אים פירן בחסד

62) פרשתנו כא, ב.
63) קידושין סט, א. רמב"ם הל' עבדים פ"א ה"י.
64) שאפילו ר"מ אינו חושש לזה — יבמות קיט, ריש ע"ב. ע"ז לז, ב.
65) רמב"ם הל' קידוש החודש פ"ב ה"ב.
66) פרש"י פרשתנו שם.
67) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'קלט־מ. המשך תרס"ו ע' קנז. ע' שט ואילך.
68) פרשתנו שם.
69) שם, ג ובפרש"י.

וברחמים.

און דאָס גיט אַרויס דער תוכן ותכלית פון גאַנץ משפטים — דער בירור וזיכוך פון דעם גוף הגשמי וואָס צוליב דעם איז געגעבן געוואָרן תורה ומצוות.

ח. דערפון האָט מען אַ לימוד נפלא אין די געוואַלדיקע טייערקייט פון אַ אידישער גוף, און פון יעדער אידישן גוף אָן אויסנאָם, וואָס צוליב אים האָט מען געגאָסן אַזויפיל תורה ומצוות (בלשון פון דעם רבי'ן נ"ע כנ"ל).

וואָס דאָס לערנט יעדערן, אַז ניט קוקנדיק אויף זיין אייגענער חיצוניות, אָדער די חיצוניות פון אַ צווייטן אידן, ניט קוקנדיק צי ער איז אַ צדיק גמור ביי וועמען עס לייכט די נשמה בגלוי אָדער ניט — האָט יעדער איד אָן אויסנאָם, פון אַ תינוק שנולד ביז אַ צדיק גמור[70], אַ גוף אין וועלכן דער אויבערשטער אַליין האָט בוחר געווען בבחירתו החפשית.

און נאָכמער: די בחירה אין גוף ווירקט ופועל אויף דעם אידן[71], ביז אַז דאָס ברענגט אַז ער זאָל מגלה זיין די בחירה אין זיין גוף, דורך גילוי הנשמה, דורך תורה ומצוות.

ויש לקשר זה אויך מיטן שיעור רמב"ם פון דעם מוצאי שבת (ראש חודש אדר): "לעולם[72] יעסוק אדם בתורה (ומצוות[73]) אפילו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה":

אין דער הלכה זיינען אונטער־שטראָכן צוויי זאַכן:

א) "לעולם יעסוק אדם בתורה אפילו שלא לשמה", ד. ה. אפילו ווען ער האַלט נאָך באַ "שלא לשמה" (און ס'וועט נעמען נאָך אַ משך זמן ביז ער וועט צו־קומען צו "לשמה"), ווי דאָס איז באַ קטנים[74] — דאַרף ער זיך אויך עוסק זיין בתורה ומצוות — וואָרום דאָס רעדט זיך וועגן אַ איד, וועלכער האָט אַ גוף גשמי, אַ גוף קדוש, אין וועלכער דער אויבערשטער האָט בוחר געווען (אפילו אויב זיין נשמה לייכט נאָך ניט בגוף), און די נשמה וכוונה לשמה פון דער מצוה לייכט נאָך ניט בגלוי.

און נאָכמער: ב) "שמתוך שלא לשמה בא לשמה": וויבאַלד אַז זיין עצם איז אַלעמאָל גאַנץ, ווי דער רמב"ם פסק'נט[75] אַז יעדער איד "רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות כו'" — ברענגט עס סוף סוף זיכער צו עבודה "לשמה". ובפרט לויט דעם פירוש אין "מתוך שלא לשמה בא לשמה" — אַז דער "תוך" און פנימיות פון "שלא לשמה" איז "לשמה"[76].

און דעריבער, בשעת מ'טרעפט אַ אידן וואָס אויף אים זעט אויס אַז ער איז נאָך ניט שייך צו קיום המצוות בתכלית ההידור, אָדער ער איז גאָר אַ תינוק

---

70) כדמוכח ג"כ מפס"ד והלכות פקו"נ.

71) ועפ"ז יש לבאר מ"ש אדה"ז בתניא (פכ"ו) "ונודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה" ("תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וגו'") — דלכאורה אינו מובן: נראה בפועל שישנם כו"כ שלא נודע להם "פי' האר"י ז"ל על פסוק זה", ויתירה מזה: לא נודע להם בכלל אודות האריז"ל (ואודות אדה"ז)?! ובפרט שאדה"ז מביא כאן תואר הנפלא "האר"י ז"ל" (ר"ת "האלקי אדוננו רבינו יצחק זכרונו לברכה").

ויש לומר: מצד הגוף גשמי (שבו בחר הקב"ה) "נודע לכל פי' האר"י ז"ל על פסוק זה", אף שאצל כמה אי"ז בגילוי (לע"ע) בידיעת הנשמה המלובשת בגוף. וי"ל מעין דוגמא לזה — מדברי חז"ל (מגילה ג, א. וש"נ) דאע"ג דאינהו לא חזו מזלייהו חזו, ומשום זה נפלה עליהם חרדה גדולה על הגוף הגשמי, אע"פ שנשמותיהם של חגי מלאכי וזכרי' היו נעלות ביותר, לא חזו.

72) הל' תשובה פ"י ה"ה. ועד"ז בהל' ת"ת פ"ג ה"ה.

73) פסחים נ, ב.

74) רמב"ם הל' תשובה שם. וראה שם ה"א.

75) הל' גירושין ספ"ב.

76) ראה לקו"ש ח"כ ע' 50.

שנשבה בין העכו״ם, וואס ווייסט בכלל נאך ניט וועגן אל״ף־בי״ת פון אידיש־קייט — טאר מען זיך ניט מייאש זיין פון אים און ניט פון קיין אידן ח״ו,

נאר מ׳דארף זיך מיט אים פארנעמען מיטן גאנצן שטורעם בכדי ביי אים מגלה זיין די טייערקייט פון זיין גוף הגשמי דורך מגלה זיין ביי אים זיין נשמה דורך לימוד התורה וקיום המצוות.

ט. ובנוגע לפועל:

שטייענדיק בשבת מברכים החודש אדר, וואס זיין יום טוב תוכן איז חג הפורים, און פ׳ שקלים, און פ׳ משפטים — האט מען אן אנווייזונג און נתינת כח, צו זיך אריינטראכטן וכדבעי[77] אין די טייערקייט פון יעדער איד, „מנער ועד זקן טף ונשים", על מנת אז דאס זאל אים ברענגען צו משפיע זיין אויף די אידן אז זיי זאלן זיך שטארקן אין לימוד התורה און קיום המצוות.

כולל ובמיוחד — דעם פארשלאג און בקשה כפולה וועגן וועלכע מ׳האט גע־שריבן אין די בריוו[78], סיי אין דעם כללות׳דיקן אלגעמיינעם בריוו, און סיי אין דעם בריוו צו די קינדער — אז מ׳זאל באשטימען דעם קומענדיקן יאר אלס א זמן געווידמעט ספעציעל צו מאכן יעדע אידישע היים — א „מקדש מעט"[79], א בית תורה, תפלה וגמילות חסדים,

און ספעציעל — דורך דעם וואס קינ־דער, און אויך ערוואקסענע, זאלן האבן אן אייגענעם סידור, חומש (אדער אן אנדער ספר של תורה), און (להבדיל) צדקה־פושקע. און דארט אנשרייבן „להשם הארץ ומלואה", און זיין נאמען.

ווי ערקלערט אויספירלעך אין די בריוו.

יו״ד. וכפשוט: שטייענדיק אויף דעם שוועל פון חודש אדר — דארף מען טאן בהוספה ובזריזות וכדבעי אין אלע צוגרייטונגען צו „מבצע פורים": זען אז יעדער איד, „מנער ועד זקן טף ונשים", זאל וויסן און מקיים זיין די מצוות פון פורים: מקרא מגילה, משלוח מנות איש לרעהו, מתנות לאביונים, שמחת פורים, סעודת פורים וכו׳.

כולל כפשוט — דעם פנימיות׳דיקן אינהאלט פון פורים — „קיימו מה שקבלו כבר" בא מתן תורה, א באַ־נייטער חיזוק אין אלע ענינים פון תורה ומצוות, וועלכע טיילן זיך בכללות אויף „אורה ושמחה וששון ויקר"[80], „אורה זו תורה כו׳ ויקר אלו תפילין"[81].

יא. ויהי רצון, אז די אלע זאכן זאלן נאכמער צואיילן דעם „מיסמך גאולה לגאולה"[82], גאולת פורים לגאולת פסח, דער רעדן איצט בשבת וועגן גאולת פורים זאל זיין בסמיכות ממש לגאולה העתידה, וועלכע וועט זיין כימי צאתך מארץ מצרים[83], ע״י משיח צדקנו,

ותיכף ומיד ממש — נאך אין דעם שבת מברכים אדר, וועט מען בדרך ממילא פראווען פורים און פסח אין ארץ הקודש, אין ירושלים עיר הקודש, בביהמ״ק השלישי, ומתוך שמחה וטוב לבב.

77) כתובות סז, רע״א.
78) בין יו״ד שבט וט״ו שבט (נדפסו לקמן ח״ב בהוספות).
79) ראה יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.
80) אסתר ח, טז.
81) מגילה טז, ב.
82) שם ו, סע״ב.
83) מיכה ז, טו.

חלק משיחת ש"פ משפטים, פ' שקלים מבה"ח וער"ח אדר ה'תשמ"ז

— ע"ד ההשתדלות שכל ילדי ישראל שי' יעשו בית תורה, תפלה וגמ"ח —

בהמשך למכתב הכללי* המיוחד לכל ילדי ישראל שי' — באתי לעורר ולזרז עוד הפעם בבקשה כפולה **בנוגע לתוכן המכתב, שכל אחד ואחת מילדי ישראל, בכל מקום שהם, יעשה מחדרו הפרטי, מטתו ושולחנו כו' "מקדש מעט"[1], "בית" של תורה, תפלה וגמילות חסדים:**

בחדרו של כל ילד וילדה — יניחו, במקום חשוב ובולט ונראה לעין, חומש **(או ספר אחר של תורה),** סידור, **וכן (להבדיל)** קופת צדקה.

וכדאי שהחומש הסידור וקופת ה־צדקה יהיו שלהם **דוקא, וגם ירשמו את** שמם **(הילדים בעצמם, או ההורים) על הדף שלפני התחלת הסידור או החומש, ואם אפשר — גם על קופת הצדקה, וכ־מנהג ישראל — ירשמו לפנ"ז "לה' הארץ ומלואה"[2] (או בראשי־תיבות: לה"ו).**

ובודאי אין צורך להאריך בגודל התועלת שבדבר —

הן בנוגע לעצם העובדה שבחדרו של כל ילד וילדה ישנם ג' הדברים דתורה תפלה וגמילות־חסדים,

ועוד ועיקר — שעי"ז יתוסף בלימוד התורה בחומש (וכיו"ב) ובתפלה לה' מידי יום ביומו, ובימות החול — גם ב־נתינת הצדקה, וכל זה — בחיות וחביבות מיוחדת, מכיון שנעשה בחומש סידור וקופת־צדקה המיוחדים, **שייכים** להם, **כ־טבעם של ילדים,**

והן בנוגע לרשימת שמם של הילדים לאחרי "לה' הארץ ומלואה" — שעי"ז (א) מזכירים ומדגישים את השם היהודי של כאו"א מילדי ישראל, גם לאלו שלעת־עתה עדיין אינם מרבים להשתמש בשמם היהודי, (ב) ועיקר: מחנכים את ילדי ישראל ומחדירים במוחם ולבם שכל חפץ שלהם קשור עם הקב"ה, **"לה' הארץ ומלואה".**

* * *

ובקשה מיוחדת וכפולה — להורים, מחנכים ומחנכות, מדריכים ומד־ריכות, מנהלי מוסדות חינוך וכיו"ב שי':

נוסף לכך שהם עצמם, בתוככי כל בני ובנות ישראל, צריכים לעשות מביתם הפרטי בית תורה תפלה וגמ"ח, כמבואר בארוכה במכתב הכללי והכולל —

מוטלת עליהם האחריות, ביחד עם הזכות הכי גדולה, להשפיע ולפ־עול על הילדים והילדות שיעשו כל הנ"ל.

וכדי להדגיש ולהבליט את החשיבות המיוחדת בפעולתם של הילדים — באה בקשה הנ"ל בשני מכתבים:

מכתב א', בארוכה ובפרטיות — אל בני ובנות ישראל, שאצלם, ענינים אלו הם מעיקר הדין; **ומכתב א', בקיצור ונקודה — לכל ילדי ישראל, שאצלם, ענינים אלו הם מצד** חינוך,

*) "בימים שבין יו"ד שבט וט"ו בשבט" (נדפס לקמן ח"ב בהוספות). המו"ל.

1) ראה יחזקאל יא, טז. מגילה כט, א.

2) תהלים כד, א.

אבל הובטחנו[3] „חנוך לנער על פי דרכו (שעי"ז) גם כי יזקין לא יסור ממנה".

וזה מגדיל ביתר שאת ויתר עוז זכות המחנכים וגם אחריותם — כיון שנוגע לכל משך ימי חייו של המחונך/כת.

ובקשתי כפולה — כאמור — שההורים, המורים והמדריכים כו', יעוררו וישפיעו על הילדים בכל הנ"ל,

ועוד, וגם זה עיקר — שיסבירו להילדים את המבואר ומפורש בספרי קדמונינו גדולי ישראל (ומשם צומצם ונעתק תוכן המכתב הארוך, שנקודתו) — שבית המקדש הכללי כולל את ג' הדברים שעליהם העולם עומד, תורה תפלה וגמ"ח, ומעין זה צריך להיות גם בביתו וד' אמותיו של כאו"א מישראל, „מנער ועד זקן טף ונשים"[4],

ובודאי ימצאו את הסגנון והאותיות המתאימים לפי־ערך שכלם והבנתם של הילדים וגילם.

וכדאי שהמדריכים והמדריכות שי' ישאלו את הילדים והילדות שי': המשתמשים בסידור, חומש וקופת הצדקה שלהם —

מזמן לזמן ובפרט — ביומין זכאין.

* * *

בטח יפרסמו בקשה כפולה זו בכל מקום ומקום, ובמיוחד בין אלה שיש להם השפעה חשובה בענין החינוך,

ותקוותי חזקה שיתקבלו הדברים, ויפעלו פעולתם,

ובודאי יצליחו בכל זה בהצלחה רבה ומופלגה — כפי שרואים במוחש בתקופה האחרונה את מדת ההצלחה בפעולות אלו, ובודאי יהי' כן גם בעתיד,

וכפי שאמר הקב"ה שהוא המצווה: ועשו[5] לי מקדש ושכנתי בתוכם (כמועתק במכתב הכללי פי' רז"ל בהדיוק בתוכם): „ובחנוני[6] נא בזאת"!

ועוד וג"ז עיקר — שעי"ז זוכים להחיש ולהקדים בנין בית המקדש הכללי, והעיקרי, בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו ממש.

---

3) משלי כב, ו.
4) ל' מג"א — ג, יג.
5) תרומה כה, ח.
6) ל' הפסוק — מלאכי ג, י.

משיחות ש"פ תרומה, ו' אדר ה'תשמ"ז

א. ז' אדר, דער יום ההולדת און יום הסתלקות פון משה רבינו[1], פאַלט אויס (מערסטע יאָרן) נאָענט צו פרשת תרומה, און היי־יאָר — פאַלט ער אויס במוצאי שבת (יום ראשון) פ' תרומה[2].

לויט דעם וואָס דער של"ה[3] שרייבט, אַז אַלע מועדי השנה — אַלע באַשטימ־טע (אויסגעטיילטע) טעג זיינען פאַר־בונדן מיט די פרשיות אין תורה וואָס מ'לייענט דעמולט — דאַרף מען זאָגן אַז ס'איז דאָ אַ שייכות צווישן ז' אדר מיט פ' תרומה[4].

ב. דער פאַרבונד צווישן ז' אדר און פ' תרומה — איז פאַרשטאַנדיק אפילו אויבנאויפיק, בפשטות:

דער כללות'דיקער אינהאַלט פון פ' תרומה (און אויך — פרטיו) איז — וועגן דעם משכן: דער אָנזאָג פון דעם אויבערשטן צו משה רבינו „דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה גו' זהב וכסף ונחושת גו' ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם"[5]. און דער המשך כל הפרשה רעדט וועגן די פרטים ווי מ'זאָל בויען דעם משכן און מאַכן די כלי המשכן.

דער טעם פאַרוואָס דוקא משה רבינו האָט באַקומען דעם אָנזאָג צו בויען דעם משכן לה' (און ניט די צדיקים פאַר אים) — איז פאַרשטאַנדיק פון דעם וואָס עס שטייט אין מדרש[6], אַז נאָכן חטא עץ הדעת און די אַנדערע זעקס חטאים וועלכע האָבן גורם געווען אַז די שכינה זאָל נסתלק ווערן למעלה ביז אין רקיע השביעי — זיינען געווען זיבן צדיקים וועלכע האָבן צוריק ממשיך געווען די שכינה, אָנהויבנדיק פון אברהם אבינו וועלכער האָט עס ממשיך געווען פון רקיע השביעי אין רקיע הששי, ביז משה רבינו (וואָס ער איז געווען דער שביעי, און „כל השביעין חביבין"[7]) וועלכער האָט עס ממשיך געווען פון רקיע הראשון אין ארץ, „הורידה לארץ", „ביום שהוקם המשכן"[8], ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר ערקלערט (אין זיין מאמר חסידות הידוע ד"ה באתי לגני[9])[10].

דאָס הייסט: כאָטש אַז דער תכלית פון גאַנץ עבודה פון אַלע צדיקים איז — צו

---

1) מגילה יג, ב. וש"נ. וראה לקו"ש חט"ז ע' 342 ואילך.

2) נוסף לזה שהוא מתברך משבת זה, עם שאר ימי השבוע הבא, שכולם מתברכים מיום השבת (זח"ב סג, ב. פח, א).

3) ר"פ וישב.

4) ולהעיר ממ"ש בספרים (מאור עינים פ' תצוה. וראה לקו"ש שם בהערות) — השייכות (והרמז) דז' אדר לפ' תצוה, דבשנה זו חל בראש (ביום אחד) דפ' תצוה.

5) פרשתנו כה, ב־ג. שם, ח.

6) שהש"ר עה"פ ה, א.

7) ויק"ר פכ"ט, יא.

8) במדב"ר פי"ג, ב. תנחומא נשא טז. וראה במדב"ר פי"ב, ו. ועוד.

וגם לפי מאמרי חז"ל שירידת השכינה בארץ היתה במתן תורה* (שגם מ"ת הי' ע"י משה רבינו דוקא) — הרי בפשטות, שלימות הגילוי בזה היתה במשכן (ראה בארוכה לקו"ש חכ"א ע' 150 ואילך).

9) ה'שי"ת (סה"מ ה'שי"ת ע' 111 ואילך).

10) ולהעיר מהשייכות ליום הילולא דצדיק ונשיא בדורו — שהרי מאמר זה ניתן ע"י כ"ק מו"ח אדמו"ר ללמדו בש"פ בא, יו"ד שבט ה'שי"ת, יום ההילולא שלו.

---

*) וראה מח"כ לב"ר פי"ט, ז.

ממשיך זיין די שכינה בארץ — אין וועלט, האָט זיך אָבער משה אויסגע־צייכנט דערמיט וואָס ער האָט געהאַט דעם כח אויפצוטאָן עס זאָל ווערן ושכנתי (אַ משכן), בפועל — דורך עשיית המשכן. דעריבער איז דער אָנ־זאָג געווען צו אים (און דורך אים — צו זיין דור, בני ישראל): "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ביז אַז דער משכן ווערט אָנגערופן על שמו — "משכן שעשה משה"[11], "מעשי ידי" משה[12].

דערמיט איז פאַרשטאַנדיק דעם פאַר־בונד מיט ז' אדר:

ס'איז באַוואוסט אַז אין דעם יום ההילולא פון אַ צדיק זיינען עולה למעלה "כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו"[13], און דאָס איז "מתגלה ומאיר בבחי' גילוי מלמעלה למטה"[14], ביז אַז דאָס איז "פועל[15] ישועות בקרב הארץ"[16].

דאָס הייסט, אַז אין ז' אדר (דער יום הסתלקות פון משה רבינו) איז עולה למעלה און עס ווערט נתגלה ופועל בקרב הארץ "מעשיו כו' ועבודתו" פון משה רבינו, איינגעשלאָסן זיין עבודה חדשה (לגבי די צדיקים פאַר אים) פון "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (משכין זיין די שכינה בארץ).

נאָכמער: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" איז געווען ניט סתם (נאָך) אַ טייל אין עבודת משה רבינו, נאָר אין דעם איז באַשטאַנען דער עיקר עבודה פון משה רבינו, וואָס האָט אַרומגענו־מען אַלע זיינע ענינים — צו ממשיך זיין די שכינה אין וועלט, אָנהויבנדיק דורך מתן תורה (וואָס איז געקומען נאָך די הכנה פון יציאת מצרים) דאָ למטה

---

11) רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתן. וראה דה"א א, כט: משכן ה' שעשה משה.

12) סוטה ט, סע"א.

13) אגה"ק סי' זך (קמז, א־ב). וראה סידור שער הל"ג בעומר (דש, ב־ג). ד"ה להבין ענין הילולי׳ דרשב"י במאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קד; מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"ב ע' ת־סו ואילך. ד"ה הנ"ל תרנ"ד: עטר"ת. ועוד.

14) שם סכ"ח (קמח, א).

15) תהלים עד, יב. הובא באגה"ק שם.

16) וענין זה הי' בז' אדר — כדאיתא בגמרא (מגילה יג, ב) "כיון שנפל פור בחודש אדר שמח (המן) שמחה גדולה אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה, ולא הי' ידע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד"*. וראה לקו"ש חט"ז ע' 350 ובהערה 76,

---

*) בחדא"ג מהרש"א שם מבאר הטעם לזה, כי בז' אדר מת יש ללמוד מתוך הכתובים (כדאמרינן ספ"ק דקידושין (לח, א) מדכתיב וימת שם משה גו' ויבכו גו' (ברכה לד, ה. שם, ח)), משא"כ לידתו בז' אדר אינו מפורש אלא מדרש חכמים הוא (מדכתיב מאה ועשרים שנה אנכי היום, מה ת"ל היום, מלמד

שלכאורה העילוי הוא מצד יום מיתתו של משה שהי' בז' באדר; אבל לפרש"י "כדאי הלידה שתכפר על המיתה" — העילוי הוא מצד הלידה, שגם זה הי' בז' אדר – נת' בלקו"ש חכ"ו ע' 1 ואילך.

שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום כו' — קידושין שם), וזה הדרש לא הי' יודע המן.

(ויומתק בזה, שמצינו כו"כ צדיקים (וי"ל גם לפני זמן המן) שמיתתם לא היתה ביום לידתם. וגם נשמות חדשות (כמו נשמת אדה"ז (ס' השיחות תש"ה ע' 127 ואילך)) — שבנוגע אליהם אין לומר שסיבת מיתתם ביום אחר מלידתם הוא מצד שבא בהמשך (וגלגול) מאדם שלידתו הי' ביום אחר כו' (כמו ראב"ע שהוא גלגול שמואל הנביא, וי"ח שנותיו מצטרפים לנ"ב שנה של שמואל (ולכן נעשה בן שבעים — ראה סידור האריז"ל (להר"ש מרשקוב) בהגדה של פסח פיסקא אמר ראב"ע. שמחת הרגל להחיד"א פיסקא הנ"ל))).

ואולי יש לומר — שבזמן המן עדיין לא נדרש דרש זה (שלידת משה הי' בז' אדר), ולא הי' ידוע גם לא לבנ"י. כי דוחק לומר שדרש זה הי' ידוע לכל בנ"י והמן (שידע כמה הלכות בתורה — ראה מגילה יג, סע"ב. טז, א. אסת"ר פ"ז, יב. ועוד) לא ידע מזה וכל היועצים שלו ("חכמיו" — אסתר ו, יג. וראה מגילה טז, א) לא ידעו מזה וכו'.

בארץ[17], וואָס איז געווען דורך משה רבינו („משה קיבל תורה מסיני כו'"[18]), און דער שלימות דערפון — דורך „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" וואָס איז אויפגעטאָן געוואָרן דורך משה רבינו.

דעריבער קומט ז' אדר נאָענט צו פ' תרומה (און דעם יאָר — קומט עס אויס במוצאי שבת תרומה) — ווייל די פרשה גיט אַרויס דעם אינהאַלט פון „מעשיו כו' ועבודתו" פון משה רבינו, וואָס איז עולה און ווערט נתגלה אין ז' אדר — די עבודה פון „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". און אויך לאידך גיסא: אין ז' אדר שטייט בגלוי ביז „בקרב הארץ" דער אינהאַלט פון פ' תרומה — די עבודה פון משה „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ג. איינע פון די ערקלערונגען אין דעם וואָס דוקא משה רבינו האָט גע־האָט דעם כח אויף „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם":

די מצוה פון „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (וואָס שליסט אין זיך איין אויך דעם ציווי אויף דעם בית המקדש ראשון, שני ושלישי[19]) איז אַ כללות־דיקע — זי דריקט אויס דעם תכלית הכוונה פון גאַנץ בריאת העולם: בכדי מאַכן די גשמיות'דיקע וועלט אַ „משכן" און „מקדש"[20] פאַרן אויבערשטן, ובלשון הידוע: אַ דירה לו יתברך בתחתונים[21]. דאָס הייסט: אַ „דירה" — אַן אָרט וואו דער אויבערשטער געפינט זיך בקביעות ובהתיישבות[22]; און „לו" לעצמותו[23], ווי מ'זעט עס כביכול ביי אַ דירה פון אַ בשר ודם — אַז ער געפינט זיך דאָרט מיט זיין גאַנצע עצמות ומהות, ביז אַמאָל — געפינט ער זיך דאָרט אָן לבושים[24]; און „בתחתונים" — אין עולם הזה התחתון שאין תחתון למטה ממנו.

דאָס הייסט, כאָטש אַז „ועשו לי מקדש" איז נאָר איינע פון די תרי"ג מצוות[25] — שליסט עס אין זיך אָבער איין אַלע מצוות[26], וועלכע טיילן זיך אין די שלשה עמודים[27] שעליהם העולם עומד[28]: תורה עבודה וגמילות חסדים[29]:

תורה — ווערט אונטערשטראָכן אין דעם ערשטן פרט אין ציווי פון „ועשו לי מקדש": „ועשו[30] ארון גו' ונתת אל הארון את העדות (התורה[31])".

---

17) כמחז"ל (תנחומא וארא טו. שמו"ר פי"ב, ג) שבמתן תורה „בטל (הקב"ה) את הגזרה הראשונה, ואמר, התחתונים יעלו לעליונים והעליונים ירדו לתחתונים שנאמר (יתרו יט, כ) וירד ה' על הר סיני וגו'".

18) אבות רפ"א.

19) רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתן. וראה לקו"ש חט"ז ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך.

20) דאיקרי משכן — עירובין ב, א.

21) תנחומא (וראה במדב"ר) שבהערה 8. תניא פל"ו.

22) ראה שמואל ב ז, ה־ז (בית לגבי אהל). מפרשים (חדא"ג מהרש"א, עיון יעקב לע"י, ועוד) לפסחים פח, א (בית לגבי הר ושדה). וראה לקו"ש ח"ו ע' 17 ואילך.

23) ראה מאמרי אדה"ז תקס"ה (כרך א) ע' תפט ואילך (עם הגהות — אוה"ת שה"ש (כרך ב) ע' תרעט ואילך). אוה"ת בלק ע' תתקצז ואילך. המשך תרס"ו ס"ע ג. ועוד.

24) ראה כתובות מח, א. שו"ע אה"ע סו"ס עו.

25) ולדעת הרמב"ם (סהמ"צ מ"ע כ) הוא כולל גם עשיית כלי המקדש. משא"כ הרמב"ן (בהשגותיו לסהמ"צ מ"ע לג) מונה עשיית כלי המקדש למצוה בפ"ע (ראה בכ"ז לקו"ש חי"א ע' 116 ואילך. וש"נ).

26) נוסף להריבוי מצוות התלויות במקדש.

27) אבות פ"א מ"ב.

28) ראה אוה"ת דרושים לפ' זכור ס"ע א'תשפ ואילך.

29) בהבא לקמן — ראה מכתב „בימים שבין יו"ד וט"ו בשבט" ש.ז. (נדפס לקמן ח"ב בהוספות). וש"נ.

30) פרשתנו כה, י.

31) פרש"י שם, טז.

עבודה — „ועשו לי מקדש״, איז בכדי ער זאָל זיין אַ „בית לה׳ מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות״[32] — דער קו העבודה[33]. און „ביתי בית תפלה יקרא״[34] און „זה שער השמים״[35], אַלע תפלות זיינען געווענדעט און גייען אַרויף דורך דעם בית המקדש (און קודש הקדשים)[36].

גמילות חסדים — ווי דער ציווי פרטי באַלד נאָך „ועשו ארון״: „ועשית שלחן גו׳ ונתת על השולחן לחם״[37], וואָס דער בית המקדש איז געווען דער אָרט פון וועלכן דער אויבערשטער[38] האָט משפיע געווען אַלע זיינע חסדים[39] פאַר דער וועלט בכלל און פאַר אידן במיוחד.

ד. וויבאַלד אַז „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״ איז אַזאַ ענין כללי, וואָס נעמט אַרום גאַנץ תורה ומצוות, דעריבער האָט דאָס געדאַרפט אויפגעמאַכט ווערן (דעם ערשטן מאָל) דורך אַזאַ וואָס איז אַן איש כללי, איינער וואָס שליסט אין זיך איין גאַנץ תורה ומצוות, און איז זיי משפיע צו אַלע אידן אָן אויסנאָם.

דער ערשטער וואָס איז געווען אין דער דרגא איז — משה רבינו:

משה רבינו איז געווען דער ערשטער נשיא ורועה ישראל, ווי זיי זיינען נהיית לעם[40] וועלכער האָט אין זיך כולל געווען אַלע אידן, כמחז״ל[41] „משה הוא ישראל וישראל הם משה לומר לך שנשיא הדור הוא ככל הדור כי הנשיא הוא הכל״[42], און האָט צו זיי משפיע געווען אַלע זייערע צרכים[43], סיי די גשמיות׳דיקע, און סיי די רוחניות׳דיקע — גאַנץ תורה און מצוות (אָנהויבנדיק פון מתן תורה וואָס איז געווען דורך משה רבינו),

ובכללות — ווי זיי טיילן זיך אין די שלשה עמודים, תורה עבודה וגמילות חסדים, וועלכע זיינען כנגד די שלשה קוים [און ספירות, חסד גבורה און תפארת], וועלכע זיינען אין זיך כולל אַלע [עשר ספירות, דער מקור פון אַלע] השפעות והמשכות, די רוחניות׳דיקע, און דערפון ווערן נשתלשל — די גשמיות׳דיקע[44].

ווי פאַרשטאַנדיק אויך פון דברי חז״ל[45], אַז „שלשה פרנסים טובים עמדו לישראל כו׳ משה ואהרן ומרים, וג׳ מתנות טובות ניתנו על ידם כו׳ באר בזכות מרים עמוד ענן בזכות אהרן מן בזכות משה״, און אַז נאָך הסתלקות מרים און אהרן האָט זיך אָפּגעשטעלט

---

32) רמב״ם הל׳ ביהב״ח בתחלתן.

33) תפלה, שבמקום קרבנות תיקנוה (ברכות כו, א־ב. זח״ב כ, ב), ונקראת עבודה (תענית ב, סע״א. רמב״ם הל׳ תפלה בתחלתן. סהמ״צ להרמב״ם מ״ע ה. רבינו יונה לאבות שם).

34) ישעי׳ נו, ז. וראה ירושלמי שבערה 36.

35) ויצא כז, יז ובפרש״י.

36) ראה ברכות ל, א. ירושלמי ברכות פ״ד ה״ה. רמב״ם הל׳ תפלה פ״ה ה״ג. טושו״ע (ודאדה״ז) או״ח סצ״ד ס״א־ב.

37) פרשתנו כב, ג. שם, ל.

38) ששוכן בכל עצמותו בביהמ״ק, כנ״ל בפנים.

39) ראה בחיי פרשתנו שם, ג. אוה״ת פרשתנו ע׳ א׳תעו ואילך. ושי״נ. וראה מכתב שבהערה 29. ושי״נ.

40) ואין זה כלל ענין המבואר באגה״ק ס״ז, ענין האבות וכו׳.

41) פרש״י חוקת כא, כא.

42) וכמ״ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו (בהעלותך יא, כא).

43) ראה בהעלותך שם, יא ואילך. לקו״ת בהעלותך לא, ד. לג, ב. סה״מ תר״ס ע׳ קיב ואילך. סה״מ קונטרסים ח״ב שלג, ב ואילך. ועוד.

44) ראה תניא רפ״ג.

45) תענית ט, א.

דער באר מים און דער ענן — איז „חזרו שניהם בזכות משה"[46].

וואָרום אע"פ אַז משה איז געווען איינער פון די שלשה פרנסים, און האָט געהאַט זיין ספּעציעלן ענין — ירידת המן, וואָס דאָס איז פאַרבונדן מיט דעם ענין פון תורה[47] (קו האמצעי), כמחז"ל[48] עה"פ[49] „זכרו תורת משה עבדי" — „לפי שנתן נפשו עלי' נקראת על שמו" — איז ער אָבער אין זיך כולל אויך די אַנדע־רע צוויי קוים[50]: גמילות חסדים — וואָס איז אויסגעדריקט געוואָרן דורך בארה של מרים, פון וועלכע אידן האָבן באַ־קומען מים (חסד), און קו העבודה — וואָס איז אויסגעדריקט געוואָרן דורך די ענני הכבוד בזכות פון אהרן כהן גדול, ווי באַוואוסט אַז דער ענין פון אַ כהן (און זיכער אַ כהן) גדול איז „לעמוד לפני ה' לשרתו"[51] — דער ענין פון עבודה, עבודת הקרבנות.

און דעריבער האָט דוקא משה רבינו געהאַט דעם כח אויף אויפטאָן „ועשו לי מקדש", אַ מקום קבוע[52] פאַר דעם אויבערשטן — דורך דעם וואָס דאָס איז אַ בית קבוע וואו מ'דינט דעם אויבערשטן באופן של קביעות אין תורה עבודה וגמילות חסדים, וועלכע זיינען אין זיך כולל אַלע תורה ומצוות.

ה. און דער ענין פון משה רבינו („ועשו לי מקדש") שטייט בגלוי אין ז' אדר, זיין יום הולדת און יום הסתלקות, ווי געערעדט פריער אַז דעמולט שטייט בגלוי „כל מעשיו ותורתו ועבודתו אשר עבד כל ימי חייו".

און נאָכמער — דעמולט ווערט נתגלה די „עצמיות" פון משה רבינו[53], וואָס זיין „עצמיות" פאַרבינדט זיך מיט דעם עצם פון דעם אויבערשטן[*53], וואָס שטייט בגלוי אין דעם מקדש, אָן לבושים המסתירים (בדוגמא ווי אַן אדם כביכול בדירתו, כנ"ל ס"ג)[54].

ו. דערביי שטעלט זיך די שאלה: אמת טאָקע מ'שטייט היינט אין שבת פ' תרומה, ערב ז' אדר — אָבער למאי נפק"מ די אַלע אויבנדערמאָנטע זאַכן צו אידן איצטער אין חושך כפול ומכופל

---

46) ואולי י"ל — באופן נעלה יותר מכמו שהיו ע"י מרים ואהרן — שהרי חזרו לאחרי הפסק, שלזה צריכים כחות נעלים יותר.

47) דלא ניתנה תורה כו' אלא לאוכלי המן (מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד. יל"ש בשלח רמז רנח. ועוד).

48) מכילתא בשלח טו, א. תנחומא שם יו"ד.

49) מלאכי ג, כב.

50) היינו, שמשה יש בו ב' ענינים: כפי שהוא פרנס אחד בפ"ע, שבזכותו ירד המן (תורה), וכפי שהוא כולל כל הג' ענינים — מן, באר וענני הכבוד. ועד"ז הוא בנוגע לתורה (ענינו של משה): תורה היא קו אחד בין הג' קוים, ועד למצוה אחת בין התרי"ג מצוות, ולאידך — „תלמוד תורה" כולל (ומגלה) כל המצוות כולם.

51) עקב י, ח (וראה רמב"ם הל' שמיטה ויובל בסופן). וראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"ד־ה.

52) שהרי „ועשו לי מקדש" כולל משכן ומקדש. אלא שבפרטיות — המשכן הוא אוהל, דירת עראי, בערך לביהמ"ק, דירת קבע (ראה שהש"ר פ"א, טז (ג). הנסמן בהערה 22).

53) ראה אגה"ק ביאור לסי' זך.

*53) ויש לקשר זה עם (שיעור חומש דיום ראשון ד)פ' ואתה תצוה את בני ישראל (שבו חל ז' אדר בשנה זו): בחי' „אתה" שבמשה — עצמותו של משה — „תצוה" (מלשון צוותא וחיבור) ומתקשר עם בני ישראל (ראה לקו"ש חט"ז ע' 351. חכ"א ע' 177 ואילך. וש"נ).

54) וי"ל שיומתק בזה החידוש שבכתוב: ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב (איוב א, כא). שבעת לידת האדם ובעת מיתתו (ובפרט משום ענין הטהרה) — ה"ה בלי לבושים, שזה מורה על גילוי העצם שלו.

פון גלות, ווען מ'האָט ניט דעם משכן און מקדש?

ווערט מען עס פאַרשטיין לויט דעם וואָס עס שטייט אין מדרש[55] בנוגע דעם פסוק „ועשו לי מקדש" — „כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם, לא בעולם הזה ולא לעולם הבא".

פרעגט מען די שאלה[56]: ווי זאָגט מען אַז „אינו זז כו' בעוה"ז" — ווען מ'זעט אַז ס'איז ניטאָ דער בית המקדש?

און מ'פאַרענטפערט[57], אַז אויך איצטער האָט מען די „מקדש מעט"[58], „אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות"[59].

און נאָכמער[60]: אויף „ושכנתי בתוכם" זאָגן חז"ל[61], „בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוך כל אחד ואחד"[62]. און דאָס איז דער עיקר הכוונה אין (און דער תכלית פון) „ועשו לי מקדש (כדי עס זאָל זיין) ושכנתי בתוכם"[63] — אַז יעדער איד זאָל ווערן אַ „משכן" בגלוי פון דעם אויבערשטן, דורך דעם וואָס ער ווערט דורכגענומען מיט תורה עבודה וגמילות חסדים, וואָס דעמולט זאָגט דער אויבערשטער און מבטיח „ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחת.

און דעריבער זאָגט דער מדרש אַז „ועשו לי מקדש" „אינו זז לעולם, לא בעולם הזה כו'" — וואָרום דער (עיקר פון) „ועשו לי מקדש" איז „בתוך כל אחד ואחת", און דאָס איז דאָ „לעולם" — בכל זמן ובכל מקום[64]. ד.ה. בזמן שבית המקדש הי' קיים, און במקום שבית המקדש הי' קיים, און בזמן הגלות, און אין מקום הגלות — „ועשו לי מקדש", דורך בויען אַ „מקדש מעט", און בעיקר — דורך מאַכן פון זיך אַליין אַ „מקדש" לה'.

ז. דערפון איז פאַרשטאַנדיק, ווי די אויבנגערעדטע ענינים וועגן די עבודה פון משה רבינו פון „ועשו לי מקדש" — זיינען פאַראַן איצטער, כהודעת משה אין תורה שמסרה לנו, אַז „ועשו לי מקדש" „אינו זז לעולם":

דער פירוש אין „אינו זז לעולם" איז — נוסף אַז מ'האָט אַ זאַך וואָס פאַרבייט דעם מקדש און די עבודות אין מקדש (ווי תפלות במקום קרבנות תקנום) — אַז דער מקדש אַליין „רירט זיך ניט פון אָרט", מ'האָט דעם מקדש אַליין „לעולם", בכל זמן ובכל מקום[65]!

(55) ויק"ר פ"ב, ב. וראה מדרש שמואל פי"ט. ספרי בהעלותך יא, טז.

(56) ד"ה ועשו לי מקדש באוה"ת פרשתנו ע' א'תכד. ס"ע א'תמב. סה"מ תרפ"ה ע' קעח ואילך. שם ס"ע רעט ואילך. תש"ד ע' 150 ואילך. תש"ח ע' 132. ד"ה הנ"ל שנאמר בההתוועדות.

(57) אוה"ת שם ס"ע א'תמב. ע' א'תכה.

(58) יחזקאל יא, טז.

(59) מגילה כט, א.

(60) ראה דרושים שבהערה 56.

(61) ראה ראשית חכמה שער האהבה פ"ו קרוב לתחילתו (ד"ה ושני פסוקים). אלשיך עה"פ תרומה כה, ח קרוב לסופו (ד"ה עוד יתכן). של"ה סט, א. רא, א. שכה, ב. שכו, ב.

(62) והכוונה בזה היא לכל אחד ואחת, גם נשים (כמו שמצינו בכ"מ שכל אחד ואחד כולל גם נשים) — כמפורש בסד"ה ועשו לי מקדש תש"ד שם (ע' 156): אומר ועשו לשון רבים בהצווי בבנין המקדש לכל ישראל — דכל ישראל האנשים והנשים מחוייבים בבנין ביהמק"ד (רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א הי"ב). ולהעיר שגם הנשים השתתפו בנדבות המשכן. ואדרבה — „ויבואו האנשים על הנשים" (ויקהל לה, כב), האנשים נטפלו להנשים (רמב"ן עה"פ. וראה גם ראב"ע בפירוש הקצר כאן. רבינו בחיי ומדרש הגדול כאן).

(63) בתש"ד שם „אף גם בזמן שבהמ"ק הי' קיים זאת היתה עיקר הכוונה".

(64) כידוע ש„לעולם" כולל זמן וגם מקום.

(65) וראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך ג) ערך בית חוניו (וש"נ) להדיעה שלשם שמים נתכוון (מנחות קט, ב). ועצ"ע.

דורך דעם וואָס מ'האָט אַ „מקדש מעט" און דורך „ושכנתי בתוך כל אחד ואחת" — האָט מען אַ מעין און אַ דוגמא און נאָכמער — אַ זאַך וועלכע איז במקום פון דעם בית המקדש — נאָר דער ביהמ"ק אַליין איז אינו זז, מיטן עיקר השלימות פון ביהמ"ק — אַ בית און דירה פאַר דעם אויבערשטן, בכל עצמותו,

וואָרום אין דעם באַשטייט תכלית הכוונה פון בריאת העולם און יעדער פרט פון עולם — נתאוה הקב"ה להיות לו יתברך דירה בתחתונים, דעריבער מוז מען זאָגן אַז די כוונה מוז מען קע־נען דורכפירן בכל זמן ובכל מקום, סיי בזמן הבית און סיי בזמן הגלות, סיי אין ארץ ישראל און סיי אין חוץ לארץ.

ויש להוסיף, אַז „אינו זז לעולם" אונטערשטרייכט אויך, אַז די עבודה פון „ועשו לי מקדש" דאַרף זיין (נוסף על — בכל זמן ובכל מקום) באַ יעדער איד אָן אונטערשייד, מענער, פרויען און קינ־דער, און אויך אין יעדער פרט פון די עבודה פון אַ אידן, ד.ה. יעדער זאַך וואָס אַ איד טוט, צי אַ גרויסע זאַך אָדער אַ קליינע, צי אַ הייליקע זאַך, לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, אָדער אַ זאַך פון, להבדיל, דברי רשות (עסן, טרינקען וכו'), צי באַ זיך אין שטוב, אָדער באַ דער אַרבעט, אָדער אין גאַס — דאַרף ער דערפון מאַכן אַ מקדש פאַרן אויבערשטן[66].

און ווי עס שפּיגלט זיך אָפּ אין דעם משכן און מקדש אַליין, אַז אע"פ וואָס דאָס איז געווען איין משכן ומקדש, איז ער באַשטאַנען פון אַ סך טיילן, און מהם, מלמטה למעלה: „החיל, עזרת נשים, עזרת ישראל, עזרת כהנים, בין האולם למזבח, ההיכל, קודש ה־קדשים"[67]. ועד"ז אין משכן: דער חצר, דער אוהל מועד, דער קודש הקדשים. און אין זיי גופא — זיינען געווען פאַר־שידענע כלים וכו'. וואָס יעדערער פון די פרטים ווייזט אָן אויף אַ באַזונדער עבודה אין „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", און יעדער פרט שפּיגלט זיך אָפּ אין נפש האדם און אין די עבודה פון אידן — ווי ערקלערט אין ספרים.

וי"ל איין כללות'דיקן חילוק: די עבודה אין חצר המשכן אין פאַרגלייך צו די עבודה אין אוהל מועד און אין קודש הקדשים איז ענלעך צו דעם אונ־טערשייד צווישן די עבודה מיט דברי רשות, „כל מעשיך יהיו לשם שמים"[68] און „בכל דרכיך דעהו"[69], און די עבודה מיט דברי קדושה, לימוד התורה און קיום המצוות.

און איןביידע קצוות — דאַרף מען זיך אינגאַנצן אַריינלייגן אויף אויפמאַכן אַ משכן און מקדש לה', צוגעפּאַסט צו יעדער טייל פון זיין לעבן.

ח. דערפון האָט מען אַרויס אַ קלאָרע אָפּלערנונג פאַר יעדערן און יעדערע — און אין מעשה בפועל, המעשה הוא העיקר — אין די עבודה פון „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, בתוך כל אחד ואחת", אין אַן אופן פון „אינו זז לעולם"

— און יעדער איד באַקומט אויף דעם ספּעציעלע כחות פון דעם שבת פ'

---

66) וי"ל התחלת העבודה כל מעשיך לשם שמים, לאחרי זה — בכל דרכיך דעהו, לאח"ז — דירת (מקדש) הקב"ה בכל ענייניו.

67) כלים פ"א מ"ו. שם מ"ז ואילך. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז הי"ג ואילך (וראה לקו"ש חל"א ע' 149 ואילך).

68) אבות פ"ב מי"ב.

69) משלי ג, ו. וראה רמב"ם הל' דעות פ"ג ה"ב־ג.

תרומה[70], ווען מ׳לייענט „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״, און פון זיין זיין ערב ז׳ אדר, דער יום הולדת און הסתלקות פון משה רבינו, וואס זיין עיקר עבודה איז באשטאנען פון „ועשו לי מקדש״ —

ווי מ׳האט לעצטנס מציע געווען און געבעטן[71], מיט א בקשה כפולה — אז יעדער איד, מאן פרוי און קינד, זאל באשטימען דעם קומענדיקן יאר אלס א זמן דהדגשת פון מאכן יעדע אידישע הויז און יעדער צימער, יעדער טישל און בענקעל וכו׳ — א „מקדש מעט״, א בית תורה תפלה און גמילות חסדים, א הויז און צימער וואו עס הערט זיך אן אין יעדער פרט פון הויז (אפילו וכולל אין די דברי רשות) ווי מ׳דינט דערמיט דעם אויבערשטן דורך תורה תפלה און גמילות חסדים, און דורך דעם זעט מען אנטפלעקטערהייט ווי דאס איז (כביכול) דעם אויבערשטן׳ס הויז און דעם אויבערשטן׳ס צימער, און דעם אויבערשטן׳ס טישל און בענקל אויף וועלכע דער אויבערשטער זאגט „ושכנתי בתוכם״, איך רו צווישן און אין אייך, אין אן אופן פון „אינו זז לעולם״ — פונקט ווי ס׳איז געווען אין משכן משה און מקדש ראשון ומקדש שני, און ווי ס׳וועט זיין בתכלית השלימות אין מקדש שלישי!

און טאן אין דעם אין אן אופן פון „אינו זז לעולם״ — אין יעדער זמן און מקום און פרט פון זיין עבודה: יעדער רגע פון טאג און אין יעדער ארט וואו ער געפינט זיך און מיט וועלכן ענין ער זאל נאר זיין פארנומען — מאכט ער א „משכן״ און „מקדש״ פארן אויבערשטן — סיי ווען ער לערנט תורה און איז מקיים מצוות, טוט ער דאס לשמו מיט די כוונה פון מאכן א משכן ומקדש לה׳, א בית תורה תפלה וגמילות חסדים, און סיי ווען (להבדיל) ער עסט, טרינקט און שלאפט — טוט ער דאס „לשם שמים״ און „דעהו״, בכדי ער זאל האבן כחות אויף דינען דעם אויבערשטן אין תורה תפלה וגמילות חסדים.

און טוט דאס איין מאל, און נאכאמאל און נאכאמאל ביז אז „אינו זז לעולם״ שטענדיק.

ט. אין די בקשה איז ספעציעל געווענדעט צו קינדער, אינגעלעך און מיידעלעך, בכל מקום שהם — אז ער (זי) זאל מאכן זיין (איר) צימער, בעט, טישל וכו׳ — א „מקדש מעט״, בית תורה תפלה וגמילות חסדים.

און ספעציעל דורך דעם וואס דארט זאל זיך געפינען, אין אן ארט וואו אלע קענען זען — זיין (איר) אייגענער חומש (אדער אן אנדער ספר של תורה), סידור, און (להבדיל) צדקה פושקע (און דארט אנשרייבן „להשם[72] הארץ ומלואה״[73] און אונטער דעם (להבדיל) דעם קינד׳ס נאמען), אזוי אז יעדער טאג זאל ער זיי נוצן: לערנען אן ענין אין חומש (תורה), זאגן א תפלה אדער ברכה אין סידור, געבן געלט אין צדקה פושקע — כפשוט א חוץ שבת וימים טובים[74].

---

70) ובפרט בזמן רעוא דרעין בשבת זה — שאומרים אז „צדקתך צדק״, על ג׳ צדיקים שנפטרו בשעה זו משה וכו׳ (זהר פרשתנו קנו, א. טושו״ע או״ח סרצ״ב ס״ב. שו״ע אדה״ז שם ס״ה). וראה זח״ב פח, סע״ב ואילך: וההיא שעתא ברצון דעתיקא נפק נשמתי׳ (דמשה).

71) מכתב שבהערה 29. מכתב לכל ילדי ישראל „בימים שבין יו״ד שבט לט״ו בשבט״ (נדפסו לקמן ח״ב בהוספות). שיחות: אור לי״ג שבט (ב„יחידות״ הכללית): ש״פ בשלח, ט״ו בשבט (לעיל ע׳ 323 ואילך): ש״פ משפטים (לעיל ע׳ 337).

72) ל׳ הכתוב — תהלים כד, א.

73) ראה שיחת ש״פ בשלח (לעיל ע׳ 326) הערה 123.

74) ומצוה גוררת מצוה — לחנכם בעניני שויו״ט.

און דערצו קומט די ספּעציעלע בקשה וכפולה — צו עלטערן, מחנכים און מחנכות, מדריכים און מדריכות, מנהלי מוסדות חינוך וכיו״ב שי׳:

אין צוגאַב דערצו וואָס זיי אַליין, בתוככי כל בני ובנות ישראל, מאַכן זייער הויז אַ בית תורה, תפלה וגמילות חסדים —

ליגט אויף זיי די אחריות, צוזאַמען מיט דעם גרויסן, גאָר גרויסן זכות — דער חינוך פון זייערע קינדער[75], איינגעשלאָסן צו ווירקן אויף זיי דאָס אויבנגעזאָגטע, וואָס איז אַ הויפּט־נקודה אין מחנך זיין קינדער — איינוואָרצלען אין זיי די שלשה עמודים וואָס אויף זיי שטייען תורה ומצוות — תורה תפלה און גמילות חסדים, באופן של קביעות, אַזוי אַז „חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה״[76], און בּאַ זיי וועלן די דריי עמודים אַלעמאָל זיין אַ קביעות אין זייער לעבן[77], „אינו זז לעולם״, אויך ווען זיי וועלן אויפשטעלן בעז״ה ובהצלחתו אייגענע הייזער און משפחות, קינדער און קינדס־קינדער, און — עד סוף כל הדורות.

75) להעיר מפתגם כ״ק אדמו״ר (מהורש״ב) נ״ע (ס׳ השיחות תורת שלום ע׳ 54. הועתק ממכתב כ״ק מו״ח אדמו״ר (אגרות־קודש שלו ח״א ע׳ קפח ואילך)): אַט אַזוי ווי הנחת תפילין בכל יום איז אַ מצוה דאורייתא אויף יעדער אידן, אָהן אַ חילוק צי אַ גדול בתורה צי אַ איש פשוט, אַט אַזוי איז אַ חוב גמור אויף יעדער אידן טראַכטן יעדער טאָג אַ האַלבע שעה וועגן דעם חינוך פון קינדער און טאָן אַלץ וואָס בכחו איז צו טאָן, און יתר מכפי כחו פועל זיין בּאַ די קינדער אַז זיי זאָלן גיין אין דעם דרך וואָס מ׳איז זיי מדריך.

76) משלי כב, ו.

77) קביעות בנפש — ראה אוה״ת ויגש שג, א ואילך. נ״ך (כרך א) ע׳ לז ואילך. סה״מ תר״פ־פ״א ע׳ יב. תרפ״ה ע׳ שמג. תש״ח ע׳ 287 ואילך. ועוד.

און ס׳איז כדאי אַז די מדריכים און מדריכות שי׳ (כהנ״ל) זאָלן פרעגן בּאַ די קינדער פון צייט צו צייט, ובפרט אין יומין זכאין, ווי זיי באַנוצן זיך מיט זייער סידור, חומש און צדקה פּושקע.

און עס קומט אויך די ווענדונג ובקשה וכו׳ — צו די אַלע צו וועמען עס וועלן דערגרייכן די ווערטער — אַז זיי זאָלן עס מפרסם זיין אומעטום, און ספּעציעל בּאַ די וואָס פאַרנעמען זיך מיט חינוך פון קינדער.

יו״ד. דער אויבערשטער זאָל העלפן און מצליח זיין, אַז דורך דעם וואָס אידן וועלן טאָן „זייער טייל״ אין „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״, באופן פון „אינו זז לעולם״ — זאָל (און וועט) דער אויבערשטער זיכער טאָן זיין טייל, און אַראָפּברענגען דעם בית המקדש השלישי, וואָס שטייט בנוי ומשוכלל למעלה[78] — דעם בית הבחירה, בהר בעיר ובארץ הנבחר[79].

און די אַלע ענינים — וועט זיין דוקא דורך דעם עם הנבחר, אידן (ובפרט נאָך די הקדמה פון „מעשינו ועבודתינו״[80] בזמן הגלות פון מאַכן אַ „מקדש מעט״ וואָס „אינו זז לעולם״),

און מען וועט זען בגלוי ובתכלית השלימות ווי „ועשו לי מקדש״ איז „אינו זז לעולם״ — „מקדש[81] אד׳ כוננו ידיך ה׳ ימלוך לעולם ועד״[82],

במהרה בימינו ממש, און אין אַן אופן פון ממש ממש.

78) פרש״י סוכה מא, סע״א. הנסמן בלקו״ש ח״ח ע׳ 418 הערה 64.

79) מכילתא בתחלתה (בא יב, א).

80) תניא רפל״ז.

81) בשלח טו, יז־יח. וראה זח״ג רכא, א. ועוד.

82) ועפ״ז יש להמתיק ההוספה בדברי המדרש — „אינו זז לעולם כו׳ ולא לעוה״ב״, דלכאורה מאי קמ״ל.

משיחות ש"פ תצוה, פ' זכור, ופורים ה'תשמ"ז

אַ ווענדונג ספעציעל צו אידישע קינדער און צו זייערע עלטערן און מחנכים שיחיו

א. מ'שטייט היינטי דרייסיק טעג פאַר חג הפסח, ווען עס הויבן זיך אָן די צוגרייטונגען צו פסח[2]. איינער פון די גאָר וויכטיקע און הויפּט־טיילן פון חג הפסח — וואָס דערצו דאַרף מען זיך אָנהויבן איצטער צוגרייטן — איז די ראָלע פון אידישע קינדער. אָנהויבנדיק באַם סדר של פסח — וואָס איז פאַרבונדן מיט „והגדת לבנך"[3] (ביז אַז על שם זה ווערט עס אָנגערופן „הגדה של פסח"[4]), ביז אַז „מצוה למהר להתחיל הסדר בשביל התינוקות של יישנו"[5], און דערצו טוט מען פאַרשידענע זאַכן און ענדערונגען פאַר און אינמיטן דעם „סדר" בכדי להתמי' התינוקות שישאלו[6], און דער „סדר" הויבט זיך אָן מיט „כאן הבן שואל מה נשתנה".

דעריבער שלאָגט מען פאָר: אַלס פאָרטזעצונג צו דעם פאָרשלאַג[7] אַז יעדער אידיש קינד, אינגעלע אָדער מיידעלע, זאָל האָבן זייער אייגענעם סידור, חומש (אָדער אַן אַנדער ספר של תורה), און (להבדיל) צדקה־פּושקע — וואָלט געווען זייער כדאי און זייער פּאַסיק — אַז פאַר חג הפסח זאָל יעדער אידיש קינד באַקומען זיין אייגענע „הגדה של פסח", און מה טוב — אַ „הגדה" באַגלייט מיט ציורים וכו' פון די פאַרשידענע מצוות און פּאַסירונגען (אין סיפור יציאת מצרים) וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין דער „הגדה" — וואָס (די ציורים) מאַכן דעם אינהאַלט פון דער „הגדה" נאָך מער צוגענגלעך פאַר קינדער. און דאָרט אויך אָנשרייבן „להשם הארץ ומלואה", און אונטער דעם — דעם קינדס נאָמען, ווי באַם סידור און חומש כו'.

וואָס דורך דעם וואָס יעדער אידיש קינד וועט האָבן זיין אייגענע „הגדה" (ובפרט מיט ציורים) — וועט דאָס אים אַריינגעבן נאָכמער לעבעדיקייט אין פרעגן די „פיר קשיות" („מה נשתנה"), און זיך גוט צוהערן צו דעם ענטפער פון זיין פאָטער, און צו די אַנדערע טיילן פון דער „הגדה", וויבאַלד אַז דאָס איז — אַריינקוקנדיק בשעת מעשה אין זיין אייגענער שיינער „הגדה", און צוקוקן זיך צו די ציורים וכו'.

און דער אויבערשטער זאָל העלפן, אַז דאָס זאָל נאָכמער צואיילן אַז די „גרעסטע קשיא" פון אידן („בנים אתם לה' אלקיכם"[8]) — „עד מתי" וועט מען זיין אין גלות — זאָל פאַרענטפערט ווערן ותיכף ומיד מיט דעם גאָר „גרעסטן ענטפער" פון אבינו שבשמים, אַז „עבדים (איז) היינו (ל' עבר — געווען אַמאָל, און דערנאָך, אָבער אויך בעבר) ויוציאנו ה' אלקינו" — די גאולה האמיתית וה־

1) כי זהו משיחת פורים תשמ"ז. המו"ל.

2) טושו"ע (ודאדה"ז) או"ח הל' פסח ר"ס תכט.

3) בא יג, יח.

4) ראה הגדה של פסח עם לקוטי טעמים ומנהגים (הוצאת קה"ת, תשל"ג ושלאחריו) ע' ה.

5) שו"ע אדה"ז שם ר"ס תעב.

6) שם סל"א. סתע"ג סי"ד־טו. סל"ח. ס"מ. וש"נ.

7) במכתב לכל ילדי ישראל שי' „בין יו"ד וט"ו בשבט" ש.ז. (לקמן ח"ב בהוספות). שיחת ש"פ תרומה (לעיל ע' 347־8). ועוד.

8) ראה יד, א.

שלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

ב. פרשת זכור[9] („זכור את אשר עשה לך עמלק"[10]) לייענט מען אַלעמאָל אין דעם שבת פאַר פורים[11], בכדי „לסמוך[12] מחיית עמלק למחיית המן"[13].

ווי באַוואוסט, אַז די מלחמה מיט המן און זיינע מענטשן און דער נס והצלה פון פורים איז אַ פאָרזעצונג פון דער מלחמה מיט עמלק[14], וואָרום המן האגגי איז געווען מזרעו של עמלק[15]. און דערפאַר איז די קריאה פון יום הפורים[16] די פרשה פון מעשה עמלק („ויבא עמלק"[17]).

היינטיק'ס יאָר איז די סמיכות פון פ' זכור מיט פורים די סאַמע נאָענטסטע, ווי מעגלעך: פורים קומט אויס אין מוצאי שבת פרשת זכור (ויום ראשון), וואָס דעמולט גייט מען פון שבת פרשת זכור (מחיית עמלק) גלייך אַריין אין פורים און מקרא מגילה (מחיית המן) במוצאי שבת, בסמיכות ממש (וואָס נע־ענטער דערפון קען ניט זיין[18]) צו פרשת זכור.

וואָס דאָס איז אין צוגאָב דערצו, אַז אין אַזאַ קביעות איז שבת פרשת זכור אויך י"ג אדר, דער טאָג ווען „נקהלו היהודים", „לעמוד על נפשם"[19], אויף מלחמה האָבן מיט זייערע שונאים[20], „יום אשר שברו אויבי היהודים לשלוט בהם ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם"[21], וואָס דעמולט איז געווען (ענלעך צו לשון חז"ל) דער „עיקר ה־נס"[22].

דאָס הייסט, אַז היינטיק'ס יאָר איז שבת פרשת זכור (את אשר עשה לך עמלק) גופא דער טאָג ווען אידן האָבן מלחמה געהאַט מיט המן'ס נאָכפאָל־גערס — אַ המשך פון דער מלחמה מיט עמלק[23].

ג. זכירת מעשה עמלק איז אַן ענין נצחי אין אַלע דורות, אין יעדער אָרט און אין יעדער צייט[24], ווי עס שטייט[25]

---

9) משיחת פ' זכור תשמ"ז. המו"ל.

10) תצא כה, יז־יט.

11) משנה מגילה כט, סע"א. רמב"ם הל' תפלה פי"ג ה"ב. טושו"ע או"ח סתרפ"ה ס"ב.

12) רש"י שם ד"ה ומפסיקין.

13) ובגמרא מגילה שם (ל, א) שקריאת פ' זכור היא ה„זכירה" הבאה לפני ה„עשי'" בפורים („נזכרים ונעשים" — אסתר ט, כח). וראה רמב"ן ס"פ תצא ב־נוגע לקריאת פ' זכור בשבת לפני פורים — שיש מזה סמך למקרא מגילה מן התורה. וראה אנציקלופדי' תלמודית (כרך יב) ערך זכירת מעשה עמלק (ע' רכ).

14) כפירוש חז"ל עה"פ „מלחמה לה' בעמלק מדור דור" (תרגום ירושלמי ס"פ בשלח. פסיקתא דר"כ ס"פ זכור) ש„דור דור" כולל „דור מרדכי ואסתר".

15) ראה חינוך מצוה תרג: ודין הי' לקרותה (פ' זכור) ביום הפורים לפי שהוא מענינו של יום כי המן הרשע הי' מזרעו (תרגום ותרגום שני למג"א ג, א).

16) משנה מגילה ל, סע"ב. ובמג"א או"ח סתרפ"ה — שבזה יוצא מ"ע דקריאת פ' זכור.

17) בשלח יז, ח ואילך.

18) כי פורים אינו חל בשבת לפי קביעות השנים בזמן הזה. וגם באם הי' חל בשבת (בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי') — יש דיעה שמקדימין פ' זכור לשבת שלפני פורים (מגילה ל, א).

19) אסתר ט, ב; ח, יא. וראה שם ט, טז.

20) ומשום זה תקנו תענית אסתר (רא"ש ור"ן מגילה רפ"א. טואו"ח סתרפ"ו).

21) אסתר שם, א.

22) רש"י ד"ה זמן קהלה — מגילה ב, א.

23) וראה רא"ש, ר"ן וטור שם, שתענית אסתר (בי"ג אדר) הוא משום שבו נקהלו היהודים לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים וגזרו תענית (ראה תנחומא בראשית ג. שאילתות סז) — כמו שמצינו במשה שעשה תענית כשנלחם בעמלק (תנחומא בשלח כז).

24) נוסף על זה שכל התורה היא נצחית (תניא רפי"ז. ועוד).

25) ס"פ בשלח.

„מלחמה לה' בעמלק מדור דור"[26] [וב־פרט אין „דרא (דעקבתא) דמשיחא", וואָס איז איינער פון די אויסגעטיילטע (כללות'דיקע) דורות פון מלחמת עמ־לק[27]], און ווי דער רמב"ם פסק'נט[28], אַז ס'איז אַ מצות עשה מן התורה „לזכור תמיד מעשיו הרעים"[29], און לויט כמה דיעות איז זכירת מעשה עמלק אַ מצוה בכל יום[30]:

און אויך זכירת מעשה המן איז אַ מצוה בכל שנה ושנה[31] בימי הפורים דורך מקרא מגילה, „הימים האלה נזכ־רים ונעשים בכל דור ודור גו', וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם"[32], „בימים ההם בזמן הזה"[33]. ובפרט לויט תורת ה־בעש"ט[34] אינעם מאמר המשנה[35] „הקורא את המגילה למפרע לא יצא", אַז אויב מ'לייענט די מגילה „למפרע", מ'מיינט אַז דאָס איז אַ סיפור וואָס האָט (נאָר) אַמאָל פּאַסירט — איז „לא יצא"[36]:

דער תכלית פון קריאת המגילה איז אָפּצולערנען זיך פון איר ווי אַ איד דאַרף זיך פירן איצטער.

דאָס הייסט: די כוונה אין זכירת מעשה עמלק (דורך לייענען פ' זכור), און זכירת מעשה המן הרשע (דורך לייענען די מגילה) — איז בכדי עס זאָל זיין „נזכרים ונעשים", יעדער איד זאָל זיך דערמאָנען אין די אַלע זאַכן בכדי מ'זאָל זיי איצטער איבערלעבן ביז אַראָפּברענגען אין מעשה בפועל אין דינען דעם אויבערשטן.

וואָס דערצו — דאַרף מען זיך פריער אַריינטראַכטן אין וואָס איז באַשטאַנען די מלחמה און התנגדות און גזירה פון עמלק און המן הרשע, במילא קען מען דערפון וויסן אין וואָס איז באַשטאַנען די הצלה און נס, וועלכע מ'דאַרף איצטער איבערלעבן און אין וואָס מ'דאַרף זיך שטאַרקן ביז אין עבודה במעשה בפועל.

ד. דער עיקר מלחמה און התנגדות פון עמלק און המן איז געווען (ניט אַזוי אויף די רוחניות און נשמה פון אידן, נאָר) אויף דעם עצם קיום פון דעם

26) וכן נצטווה משה „כתוב זאת זכרון בספר" (בשלח יז, יד), ו„כל דבר שכתוב בתורה הדבר הוי נצחי" (צפע"נ מהד"ת ע' 134. ועד"ז שם סה, א. ועד"ז כ' בצפע"נ תרומות בהשמטות ע' 120 (הובאו במפענ"צ פ"ה סי"ב. וש"נ)).

27) תרגום יונתן עה"פ.

28) הל' מלכים פ"ה ה"ה.

29) ובמנין המצוות בתחלת ספר היד (מ"ע קפט): לזכור מה שעשה לנו עמלק תדיר. וראה סהמ"צ שם.

30) ס' חרדים מ"ע התלויות בפה פ"ד סכ"א בדעת הרמב"ם והסמ"ג. וראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' ס סעיף ד. וש"נ. אנציקלופדי' תלמודית שבהערה 13 ע' רכב. לקו"ש חי"ט ע' 221. וש"נ. וראה תו"א פרשתנו ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק (פד, ב): ומלחמה זו היא בכל דור ודור בבחי' כל נפש מישראל, כי הנה בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים (משנה פסחים קטז, ב), ולכן מזכירין יצ"מ בכל יום בוקר וערב כו', ואחר יצ"מ עומד לנגדו מלחמת עמלק כו' [ועפ"ז צ"ע מדוע זכירת מעשה עמלק אינה פעמיים בכל יום כמו זכירת יצ"מ].

31) ומכיון שהוא חלק ממצות זכירת עמלק — יש לומר שהיא מצוה תמידית, כמו מצות זכירת עמלק. בסגנון אחר: כשמקיים מצות זכירת עמלק ומחיית זכר וזרע עמלק — מקיים זכירת המן.

32) אסתר ט, כח. וראה רמב"ם סוף הל' מגילה.

33) נוסח „ועל הנסים".

34) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) סע"ח.

35) מגילה רפ"ב.

36) וי"ל הפירוש לחידודי: „לא יצא" מגזירת המן שבדורו, נגד „דתיהם שונות מכל עם", נגד יהודים — מודים בהשם וכל התורה כולה — מגילה יג, רע"א. קידושין מ, א. כי בכל דור ודור עומדים עלינו כו' (הגש"פ פיסקא „והיא שעמדה").

אידישן פאַלק — אַ מלחמה מיט דעם אידישן קערפּער, דער גוף, און די גשמיות פון אידן[37] (אין וועלכע אידן זיינען, לכאורה, ענלעך בחיצוניות צו ניט־אידן[38]), „להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים"[39] (ווי ערקלערט אין אַ פריערדיקע רייד[40]).

און דערפאַר זיינען אידן געגאַנגען מלחמה האָבן — אַ מלחמה גשמית — מיט עמלק בדורו של משה און מיט המן (עמלק) בדורו של מרדכי ואסתר — צוליב הצלת נפשות בפשטות („נקהלו ועמוד על נפשם") פון דעם גאַנצן אידישן פאַלק; און אַזאַ מלחמה אַז מ'איז אויסן אינגאַנצן מבטל זיין עמלק און המן („תמחה את זכר עמלק מתחת השמים"[41]) — ווייל זיי שטעלן איין אין סכנה דעם עצם קיום פון דעם לעבן פון עם ישראל, „נצח[42] ישראל לא ישקר"[43]. און דאָס איז אַ מלחמה ניט נאָר פון אידן למטה — נאָר „כי יד על כס י־ה מלחמה לה'"[44].

וואָרום דעם אויבערשטן איז נוגע דער קיום פון דעם גוף הגשמי פון אַ אידן[45].

און דערפאַר איז פורים באַשטימט געוואָרן אַלס אַ „יום משתה ושמחה"[46] — אַ סעודה ושמחה גשמית פון דעם אידישן גוף הגשמי, וואָס „גופא דילהון קדישא"[47], און „משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים"[48] — מצוות מיט דברים גשמיים פאַרבונדן מיט הנאה פון דעם אידישן גוף[49] — וואָרום פורים איז דער יום טוב פון דעם אידישן גוף הגשמי וועלכע פרייט זיך מיט זיין הצלה און נצחון איבער זיינע שונאים.

ה. דערמיט איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס זכירת מעשה עמלק און מעשה המן איז אַן ענין נצחי בכל דור ודור — וואָרום די מלחמה והתנגדות פון עמלק און המן איז (ניט אין אַ קליינעם פּרט, נאָר) אין דער תכלית הכוונה פון דער גאַנצער בריאה און פון די עבודה פון אַ מענטשן — וואָס תכליתה איז ניט רוחניות אַליין, נאָר אַז די נשמה זאָל אַראָפּקומען אין אַ גוף גשמי, בכדי מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים[50], אין עולם הזה הגשמי והחומרי, און בעיקר ניט דורך מבטל זיין גשמיות העולם, נאָר בכדי דערפון גופא מאַכן אַ דירה פאַרן

---

37) לבוש הובא בב"ח וט"ז או"ח ר"ס עת"ר. וראה סה"מ תרפ"א ע' קצא. תש"ח ע' 118. שיחת פורים תש"א. לקו"ש ח"א א' 212. וראה לקו"ש ח"ג ע' 917 ואילך — שי"ל שעפ"ז מובן הטעם לגזירת המן על הד' ענינים דתורה, יום טוב, מילה ותפילין, כי מצוות אלו הם בעיקר בגוף הגשמי ועל ידם ניכר ההבדל בין גופי בני ישראל וגופי אוה"ע, עיי"ש. וראה שם ע' 922 הערה 21 שי"ל שזהו ענינה של קליפת עמלק.

38) תניא פמ"ט: הגוף החומרי הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם.

39) אסתר ג, יג.

40) שיחות ש"פ משפטים (לעיל ע' 330 ואילך).

41) ס"פ תצא — פרשת זכור.

42) שמואל־א טו, כט — הפטרת פרשת זכור.

43) וי"ל שזהו הביאור שמדת הנצחון נוגע בעצם המלך, ולכן מבזבז המלך כל האוצרות (גם של אבותיו) הכמוסים וחתומים מעין כל רואה לנצחון מלחמה (המשך באתי לגני הי"ת פי"א ואילך) — כי זוהי סכנה לחיי נפשו, קיום מציאותו, וקיום כל הדורות הבאים לפניו ולאחריו.

44) שאין שמו שלם ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו (פרש"י ס"פ בשלח. תנחומא ס"פ תצא. ועוד).

45) שבחירת העצמות היא דוקא בגוף הגשמי — ראה שיחת ש"פ משפטים (לעיל ע' 332) וש"נ.

46) אסתר ט, יז־יח.

47) זח"ג ע, ב.

48) אסתר שם, כב.

49) ראה לעיל ע' 330.

50) ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ועוד.

אויבערשטן, דורך קיום המצות מיט דברים גשמיים דוקא, און מברר און מזכך זיין גשמיות העולם און מאַכן דערפון אַ כלי צו אלקות: תפילין פון קלף גשמי, פון אַ סעודה סתם אַ סעודת מצוה (סעות פורים וכו׳).

און צו דעם און געגען דעם איז געווען דער עיקר מלחמה און התנגדות פון עמלק און המן, כנ״ל. דעריבער דאַרף זיין „מלחמה לה׳ בעמלק מדור דור״ — צו מלחמה האָבן מיט די וואָס שטערן צו אויספירן די תכלית הכוונה פון ירידת הנשמה בגוף און מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים, אין עוה״ז הגשמי.

ויש לומר, אַז דאָס איז איינער פון די טעמים פאַרוואָס בנין בית המקדש איז אָפּהענגיק אין דעם אַז פריער זאָל זיין „להכרית זרעו של עמלק״ (און נאָך פריער — „להעמיד להם מלך״)[51] — ועד״ז איז אויך געווען בדור משה[52], אַז „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״[53] איז געווען נאָך דער מנוחה פון מלחמת עמלק (און נאָך דעם וואָס משה רבינו איז געוואָרן אַ מלך[54]):

דער בית המקדש („ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם״) דריקט אויס די תכלית הכוונה פון גאַנץ בריאת העולם: בכדי מאַכן די גשמיות׳דיקע וועלט אַ „משכן״ און „מקדש״ פאַרן אויבערשטן, אַ דירה לו יתברך בתחתונים[55].

און דעריבער, בכדי מ׳זאָל דאָס קענען אויפטאָן בשלימות — האָט מען פריער געדאַרפט אַראָפּנעמען און מבטל זיין די התנהגות און מלחמה פון עמלק (ניט אַזוי קעגן רוחניות און נשמה, נאָר) קעגן דעם ענין פון עבודה מיטן גוף הגשמי (און אין גשמיות העולם).

און דערפון איז די אָפּלערנונג „דור דור״ — אַז אידן דאַרפן זיך שטאַרקן ספּעציעל אין די עבודה פון אַ נשמה

---

51) סנהדרין כ, ב וברש״י שם ד״ה שלש מצות. וראה בארוכה לקו״ש חט״ז ע׳ 301 ואילך. וש״נ.

52) ראה לקו״ש שם ע׳ 302 ואילך. וראה שם הערה 49 וע׳ 308 — שכן יהי׳ בבנין בית שלישי ע״י מלך המשיח, לאחרי שילחום מלחמת ה׳, כולל מלחמת עמלק.

53) תרומה כה, ח. וציווי זה כולל הציווי גם על בית ראשון, שני ושלישי — רמב״ם הל׳ ביהב״ח בתחלתן.

54) „משה רבינו מלך הי׳״ — רמב״ם הל׳ ביהב״ח פ״ו הי״א. פרש״י (ור״ח) שבועות טו, רע״א.

55) וי״ל שזהו גם הטעם, שעל „ועשו לי מקדש״ נאמר „כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם״, באופן נצחי בכל זמן ובכל מקום, גם בגשמיות (כפירוש הפשוט ב„אינו זז לעולם״) — ע״י עשיית „מקדש מעט״ (ראה בארוכה שיחת ש״פ תרומה (לעיל ע׳ 345 ואילך. וש״נ). ומכיון שבנין ביהמ״ק תלוי בכריתת זרעו של עמלק — גם מצות מחיית עמלק הוא ציווי תמידי בכל הדורות כנ״ל בפנים.

וב׳ ענינים אלו — מלחמת עמלק ועשיית המשכן — נעשו בכחו של משה רבינו, כמבואר (לעיל ע׳ 42־340) הטעם לזה (שעשיית המשכן הי׳ דוקא ע״י משה, כי משה הוריד השכינה לארץ (שהש״ר עה״פ ה, א), ועפ״ז גם מובן הטעם שמלחמת עמלק היתה בכחו של משה — כי תוכן מלחמה זו הוא בענין הצלת ונצחון גוף הגשמי וגשמיות העולם, וזוהי הכנה להקמת המשכן.

ויש לקשר זה עם שבת זו — שבה נתעלה בשלימותו („ויכולר״) ז׳ אדר, יום הולדת ויום הסתלקותו של משה רבינו (מגילה יג, ב), היום שעבודת משה היא בתכלית השלימות, הן שלימות מצד יום לידתו והן שלימות מצד יום הסתלקותו (ראה לעיל ע׳ 2־341. 344).

נוסף על זה שכל שבת יש בו שייכות מיוחדת עם משה — כמבואר הפירוש ב„ישמח משה במתנת חלקו״ (שאומרים בתפלת העמידה דשחרית בשבת), שביום השבת חוזרין ונותנין למשה חלקו (האלף אורות) שניטל ממנו ע״י חטא העגל (סידור האריז״ל במקומו. פע״ח שער השבת פ״ח. תו״א א, ב. מאמרי אדה״ז תקס״ה (כרך ב) ס״ע תשי ואילך. ועוד).

בגוף דוקא, די עבודה אין גשמיות הע־ולם, צו מאַכן דערפון אַ דירה פאַרן אויבערשטן, „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם".

ו. דאָס אויבנגעזאָגטע איז ספּעציעל אונטערשטראָכן אין דער קביעות פון הײַנטיקן יאָר — ווען י"ג אדר, דער טאָג ווען „נקהלו ועמוד על נפשם", קומט אויס אין דעם טאָג פון שבת[56]:

אין סתם יאָרן איז י"ג אדר דער טאָג פון תענית אסתר, וואָס מ'האָט קובע געווען צוליב דעם וואָס אין דעם טאָג איז געווען „נקהלו ועמוד על נפשם", און מ'האָט געדאַרפט האָבן רחמים, האָט מען דעמולט גוזר געווען אַ תענית ביום זה[57].

ווען דאָס קומט אויס שבת — דעמולט פאַסט מען דאָנערשטאָג[58], ווייל שבת „אין עצב עמה"[59], ואדרבה — מצוה לענגו באכילה ושתי'[60].

האָט מען גערעדט פיל מאָל, אַז מ'קען ניט זאָגן אַז אין אַזאַ קביעות[61] פעלן, ח"ו, די מעלות וואָס זיינען דאָ אין תענית אסתר (אָדער אַן אַנדער תענית)[62] — די מעלה פון „יום רצון לה'"[63] און די אַנדערע עילויים וואָס אַ תענית טוט אויף; ובפרט אַז דאָס איז אַ טאָג פון שבת קודש — קען מען דאָך ניט זאָגן, אַז צוליב דעם וואָס עס קומט צו אַ מעלה אין דעם טאָג, אַז ס'איז שבת קודש, זאָל דורך דעם פעלן אַן אַנדער מעלה, און דערצו נאָך אַ מעלה חשובה!

מוז מען זאָגן, אַז אין אַזאַ קביעות פעלט נאָר דער עינוי פון העדר האכילה ושתי' פון תענית אסתר; אָבער דער עילוי פון „יום רצון לה'" האָט מען דעמולט בתכלית השלימות, ואדרבה: מ'האָט עס דעמולט דורך אכילה ושתי' ביום השבת (משא"כ אין אַנדערע יאָרן האָט מען עס נאָר דורך עינוי בהעדר האכילה ושתי'), וואָס דאָס גיט צו אַ שלימות אין דעם „יום רצון לה'" — כ־ידוע אַז דער שלימות פון רצון איז ווען דאָס איז פאַרבונדן מיט תענוג, און דאָס האָט מען ביום השבת, וואָס עניני איז עונג, „וקראת לשבת עונג"[64], מצוה ל־ענגו באכילה ושתי'.

ז. די ערקלערונג אין דעם:

איינע פון די מעלות אין אַ יום תענית איז — ווי דוד המלך זאָגט אין תהלים[65]: „לחיותם ברעב", ווי חסידות טייטשט דאָס אָפּ[66], אַז דורך דעם „רעב" (וואָס קומט פון ניט עסן און טרינקען) פון דעם ווערט מען באַלעבט („לחיותם") און מיט אַ העכערע דרגא אין חיות (העכער ווי די חיות וואָס קומט דורך עסן און טרינקען).

און מ'קען דאָס מסביר זיין בפשטות — לויט חכמת הטבע והרפואה, און ווי יעדערער פאַרשטייט עס בנוגע צו זיך

56) נוסף על האמור לעיל (סעיף ב) שזה מחזק השייכות בין פ' זכור ופורים בשנה זו.

57) כנ"ל הערה 23.

58) רא"ש, ר"ן וטור שבהערה 20.

59) משלי י, כב. ירושלמי ברכות פ"ב סוף ה"ז. הובא בתוד"ה מאן דאמר — מו"ק כג, ב.

60) ראה רמב"ם הל' שבת פ"ל. טושו"ע או"ח סרמ"ב ובנ"כ שם. שו"ע אדה"ז או"ח שם.

61) שהיא קביעות ע"פ תורה, וע"פ מהלך הלבנה כו' שבטבע הבריאה שברא הקב"ה.

62) ראה גם שיחת ש"פ בלק, י"ז תמוז (נדחה) תשל"א.

63) ישעי' נח, ה. אגה"ת ספ"ב.

64) ישעי' נח, יג.

65) לג, יט.

66) ראה לקו"ת שה"ש יד, ב. מאמרי אדה"ז תקס"ד ע' קלח. מאמרי אדהאמ"צ ויקרא ח"א ע' ר.

אַליין („מבשרי[67] אחזה")[68]: געוויינלעך באַקומט אַ מענטש חיות פון עסן, וואָס דער עסן ווערט דערנאָך דם וכו' וואָס באַלעבט דעם מענטשן. אָבער בשעת אַ מענטש פאַסט — באַקומט ער דעמולט זיין חיות פון דעם דם וואָס ער האָט פון דעם וואָס ער האָט פריער געגעסן. ובסגנון אחר: ער ווערט דעמולט באַלעבט פון חיי המוח והלב, די חיות וואָס ווערט נמשך פון מוח אין לב, און פון לב — אין אַלע אברי הגוף.

לויט דעם קומט אויס, אַז אין אַ יום אכילה ווערט אַ מענטש באַלעבט פון (דעם חיות פון) די מאכלים וואָס זיינען דומם, צומח אָדער חי[69]; אָבער אין אַ יום תענית ווערט ער באַלעבט גלייך פון דעם דם און חיות (וואָס איז שוין געוואָרן דם הוא הנפש[70]) פון דעם מדבר[71], וואָס דאָס איז אַ סך אַ העכערע דרגא אין חיות ווי די חיות פון דומם, צומח און חי[72] — ווי ערקלערט אין ספרים[73], אַז עס זיינען דאָ דרגות אין חיות, זו למעלה מזו: נפש הדומם, נפש הצומח, נפש החי, און נפש המדבר. וואָס דער נפש הדומם איז אַ נידעריקערע דרגא און מער באַהאַלטענע חיות ווי אין נפש הצומח (דערפאַר זעט מען ניט אָן קיין ענדערונג אין אַ דומם, משא"כ אַ צומח וואַקסט), און נאָך העכער און מער אַנטפּלעקט איז די חיות אין נפש החי (וואָס באַוועגט זיך), און שלא בערך נאָך העכער און מער אַנטפּלעקט איז די חיות אין נפש המדבר (וואָס האָט אויך שכל וכו').

עאכו"כ ווען עס רעדט זיך וועגן אַ איד, וואָס האָט אַ גוף קדוש[74], בפרט נאָך ווען ער איז מקיים אַ סך מצוות מיט זיין גוף הגשמי, ווערט דאָס אַ גוף וואָס איז דורכגענומען מיט חיי הנשמה, מיט תורה ומצוות און מיט אידישקייט[75] — איז דאָך פאַרשטאַנדיק דער אין ערך צווישן די חיות וואָס ער באַקומט אין אַ יום תענית גלייך פון דעם דם פון זיין

67) איוב יט, כו.

68) בהבא לקמן — ראה גם שיחת צום גדלי' תשמ"ו.

69) ולהעיר שהתכונות של הדבר הנאכל משפיעות על האדם האוכל (ראה רמב"ן שמיני יא, יא. בחיי שם, יג. עקידה ואברבנאל שם. רמב"ן ראה יד, ג. רמ"א יו"ד ספ"א ס"ד. ועוד. וראה ס' המאמרים אידיש ע' 56 ואילך. ועוד).

70) ראה יב, כג.

71) ואף שגם דם זה נעשה ממאכלי דצ"ח (שאכלם לפני התענית) — הרי זה לאחרי שכבר נתעכל כו' המאכל לגמרי ונעשה כבר מזמן דם מזוכך של האדם. משא"כ ביום האכילה — החיות היא גם מהדם, אבל מכיון שהוא סמוך לזמן האכילה, עדיין לא נזדכך הדם בשלימותו, ויש בו עדיין ההשפעה מדצ"ח שממנו נעשה הדם (ראה הערה הקודמת). ולהעיר מביאור המפרשים בטעם איסור אכילת דם שהוא הנפש (רמב"ן ואוה"ת אחרי יז, יא. חינוך מצוה קמח בתחלתה. עקידה אחרי שער מו. אברבנאל ראה יב, כג. וראה לקו"ש חי"ד ע' 51).

72) ואין לזה סתירה מהמבואר (ל"ת להאריז"ל עקב ח, ג. כש"ט סי' קצד. לקו"ת צו יג, סע"ב ואילך. ועוד) שהמדבר מקבל חיות מדצ"ח, כי „מוצא פי הוי'" שבדצ"ח הוא מעולם התהו שלמעלה מ„מוצא פי הוי'" שבמדבר שהוא מעולם התיקון — שהרי שרש עולם התיקון הוא למעלה גם מעולם התהו (ראה תו"ח וישלח מג, ד ואילך. אוה"ת שם רלא, ב ואילך. תבוא ע' תתרלו ואילך. קיצורים והערות לתניא ע' מט ואילך. סה"מ עת"ר א' מא ואילך).

73) עץ חיים שער מ"ן ומ"ד דרוש ג'. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פמ"ח (קמו, סע"א ואילך).

74) ובלשון הזהר: גופא דילהון קדישא (כנ"ל הערה 47).

75) וגם ההוספה בחיות דנה"א ע"י אתכפיא דנה"ב — „משכני אחריך נרוצה" (שה"ש א, ד) — לשון רבים (ראה לקו"ת ויקרא ב, סע"ד ואילך. מאמרי אדה"ז: כתובים כרך ב ע' כט: אתהלך־לאזניא ע' קסט. אוה"ת שה"ש כרך ג ס"ע תתטז ואילך).

אידישן און הייליקן גוף, לגבי די חיות וואָס ער באַקומט אין אַ יום אכילה פון (נפש וחיות ה)דומם, צומח וחי. ד.ה. אַז דעמולט איז „לחיותם ברעב" — דוקא דורך דעם „רעב" (ניט עסן), ווערט „לחיותם", אַ העכערע חיות ווי די וואָס קומט דורך אכילת דומם צומח וחי.

ח. דער ענין אין עבודת האדם:

יעדער מענטש ווייסט, אַז זיין טאָג טעגלעכער לעבן טיילט זיך אין צוויי טיילן (אין אַלגעמיין): די צייט ווען ער דאַוונט צום אויבערשטן, לערנט תורה, גיט צדקה און איז מקיים אַנדערע מצוות; און די צייט ווען ער פאַרנעמט זיך מיט וועלטישע זאַכן, עסן, טרינקען, שלאָפן א.ז.וו.

וואָס כאָטש אַז די גאַנצע וועלט איז באַשאַפן געוואָרן דורך דעם אויבערשטן, און יעדער פרט פון וועלט — דומם, צומח, חי ומדבר — האָט אין זיך אַ נפש פון דעם אויבערשטן, דעם דבר ה', וואָס באַלעבט אים און גיט אים חיות, פונדעסטוועגן האָט דער אויבערשטער אויסגעשטעלט אַז אין דעם זאָלן זיין חילוקים און דרגות (ווי גערעדט פריער, די חילוקים צווישן דעם חיות פון אַ דומם, צומח, חי און מדבר), און בכללות — דער חילוק צווישן דעם חיות אלקי וואָס איז זיך מתלבש צו מהווה זיין די נבראים (דומם צומח חי ומדבר) און דעם חיות אלקי אין הייליקע זאַכן (דברי קדושה), תורה, תפלה, צדקה, און מצוות[76] בכלל[77].

דאָס הייסט, אַז אויך אין אַ מאכל גשמי (פון דומם צומח אָדער חי) איז דאָ דער דבר ה' וואָס באַלעבט די זאַך, כמ"ש[78], „לא על הלחם לבדו יחי' האדם כי אם על כל מוצא פי הוי' יחי' האדם", און ווי מ'זאָגט אין ברכת „שהכל"[79] — „שהכל נהי' בדברו": אָבער זעלבסט־פאַרשטענדלעך אַז דער „מוצא פי הוי'" אין דעם לחם[80], איז כביכול נידעריקער און מער באַהאַלטן ווי דער דבר ה' און אלקות אין אַ דבר של קדושה, תורה און מצוות.

און אין אַ יום תענית באַווייזט אַ איד (דורך ניט עסן און טרינקען), אַז „לחיותם ברעב" — זיין חיות איז ניט אין און פון („מוצא פי ה'" וואָס איז נתלבש געוואָרן אין) גשמיות העולם (דומם, צומח וחי), ער עסט דעמולט ניט, און טרינקט דעמולט ניט, נאָר זיין חיות איז אין און פון רוחניות און קדושה — דאַוונען צום אויבערשטן, לערנען תורה, געבן צדקה, ווי אידן פירן זיך אין אַ יום תענית[81]. וע"ד הלשון פון דעם נביא[82] „לא רעב ללחם ולא צמא למים כי אם לשמוע את דברי ה'".

ט. דערמיט וועט מען פאַרשטיין דעם אויפטו פון קביעות שנה זו — ווען י"ג אדר קומט אויס ביום השבת:

---

76) שהם חכמתו ורצונו של הקב"ה.

77) החילוק ע"ד החסידות בין החיות דדברים גשמיים והחיות דדברי קדושה (מצוות) — ראה בארוכה תו"א מגלת אסתר ד"ה יביאו לבוש מלכות. שערי אורה ד"ה הנ"ל פ"ה ואילך (ובקיצורים לשם). סה"מ תש"ט ע' 148 בהערה. ועוד.

78) עקב ח, ג.

79) וראה רמב"ם הל' ברכות פ"ח ה"י (בהשיעור רמב"ם דיום זה להלומדים ג' פרקים ליום): על כולם אם בירך שהכל — יצא.

80) וכל הסעודה (ודברי מאכל) קרוי' לחם (ראה רש"י ויצא לא, נד. אמור כא, יז. ועוד), ולחם הוא כינוי לכל הדברים הגשמיים — ראה משלי ל, ח: ראש ועושר אל תתן לי הטרפני לחם חוקי.

81) ובלשון ההפטרה דיום התענית „שמרו משפט ועשו צדקה" (ישעי' נו, א). וראה כף החיים או"ח סתקס"ו סקט"ו. וש"נ.

82) עמוס ח, יא.

מ'קען ניט זאָגן, ווי גערעדט פריער, אַז אין אַזאַ קביעות (ווען דער תענית ווערט נדחה צו דאָנערשטאָג), פעלט ביום השבת עפּעס אין דעם עילוי פון „לחיותם ברעב" פון אַ יום תענית. נאָר אדרבה – דעמולט קומט צו אַ חידוש נעלה יותר:

אין אַ יום תענית שיידט זיך אָפּ אַ איד פון אכילה ושתי', און באַוויזט אַז זיין חיות איז ניט פון גשמיות, נאָר פון רוחניות – „לחיותם ברעב": משא"כ ווען דאָס קומט אויס אין אַ יום השבת, דעמולט איז ער מחוייב אין אכילה ו־שתי', „בשר שמן ויין ישן"[83] (צוליב עונג שבת), אָבער ער טוט עס ניט ווייל ער איז הונגעריק און דאָרשטיק, נאָר ווייל אַזוי האָט דער אויבערשטער אָנגעזאָגט אַז מצוה לענגו באכילה ושתי'.

קומט אויס, אַז אויך אין שבת איז פאַראַן דער „לחיותם ברעב" – וואָרום כאָטש ער עסט און טרינקט, טוט ער דאָס – עיקר טעם אכילתו ורצונו ה־אמתי[84] איז ע"ד ווי ער איז „רעב", האָט אין דעם ניט קיין טעם און געשמאַק[85], דער געשמאַק איז אַז ער איז דערמיט מקיים אַ מצוה פון דעם אויבערשטן – במילא באַקומט ער דעמולט זיין חיות ניט (נאָר) פון (דעם „מוצא פי ה'" אין) די מאכלים גשמיים, נאָר פון (דעם דבר ה' אין) מצות עונג שבת פון דעם אויב־ערשטן (וואָס איז (בגלוי) שלא בערך העכער פאַר דעם „מוצא פי ה'" אין מאכלים גשמיים).

נאָכמער: שבת טוט אויף אַ חידוש נפלא אין „לחיותם ברעב" לגבי דעם „לחיותם ברעב" פון אַ יום תענית[86]:

אין אַ יום התענית איז דער „לחיותם ברעב" דורך ניט עסן, ער הויבט זיך אויף העכער פון גשמיות העולם, און שטעלט זיך אַריין אין אַ מצב פון רוח־ניות, ער באַקומט זיין חיות ניט פון דעם „מוצא פי ה'" אין דברים גשמיים, נאָר די העכערע חיות פון דעם דבר ה' אין דברים רוחניים (תורה, תפלה וצדקה):

משא"כ ביום השבת שיידט ער זיך ניט אָפּ פון גשמיות, ער עסט בשר שמן (חי) און טרינקט יין ישן (צומח, דומם) – נאָר ער הויבט אויף גשמיות העולם צו די דרגא פון מצות עונג שבת, ד.ה. אַז ער טוט אויף און מאַכט אַז די חיות פון דברים גשמיים, זאָל זיין ניט בלויז פון די דרגא פון „מוצא פי ה'" וואָס איז דאָ אין יעדער מאכל גשמי מצד הבריאה, נאָר פון די דרגא אין דבר ה' וואָס איז דאָ אין אַ מצוה (מצות עונג שבת) של הקב"ה[87].

י. לויט דעם האָט מען אַן אָפּלערנונג בנוגע די אַלגעמיינע עבודה פון פרשת זכור און פורים – דער נצחון און הצלה דורך דער עבודה פון אַ נשמה בגוף דוקא, בכדי מאַכן אַ דירה לו יתברך בתחתונים:

---

83) ראה תניא פ"ז (יא, ב).

84) ראה רמב"ם הל' גירושין ספ"ב.

85) כמו שמצינו דוגמתו אצל כאו"א – שלפעמים אין לו ע"פ טבע שום טעם באכו"ש שלו (מצד פגם טעם המאכל, או בריאות הגוף וכיו"ב).

86) וע"ד העילוי דפורים לגבי יום הכפורים (שהוא רק כפורים – תקו"ז תכ"א (נז, ב)), שכל הענינים שנעשים ביוהכ"פ ע"י עינוי והעדר אכו"ש – נעשים בפורים ע"י משתה ושמחה, אכו"ש (ראה תו"א מג"א צה, סע"ד ואילך. צט, ד ואילך. הוספות קכא, א־ב. אוה"ת מג"א ע' ב'שיז־ח. ביאוה"ז להצ"צ בשלח ע' רלז. ועוד).

87) היינו לא רק אשר „כל מעשיך יהיו לשם שמים" (אבות פ"ב מי"ב) ו„בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, ו) – אלא ש„מעשיך" (אכו"ש) גופא נעשה מצוה ממש.

די כוונה פון דירה בתחתונים איז ניט אויפהויבן זיך העכער און אויסטאָן זיך לגמרי פון גשמיות העולם[88], נאָר — דורך זיין אַ נשמה בגוף און מאַכן פון גשמיות העולם גופא (ווי ער איז און בלייבט אַ תחתון) אַ מצוה (וצוותא) און אַ „דירה" פאַר דעם אויבערשטן.

און דאָס איז דער אויפטו פון די עבודה פון אַ אידן: מצד די בריאה אַליין (ווי דער אויבערשטער האָט איר באַשאַפן) זיינען דברים גשמיים (דברי רשות) אָפּגעטיילט פון דברי קדושה, כנ"ל. אָבער אַ איד האָט דעם כח צו אויפמאַכן אַ חידוש אין מעשה בראשית, אַז ער נעמט אַ דבר גשמי וואָס האָט אין זיך דעם דבר ה' ווי ער ווערט נתצמצם ונתלבש אין אַ נברא, און מאַכט דערפון אַ דבר שבקדושה און אַ מצוה, וואָס דאָס גיט אַריין אין דעם נברא אַ נייע און העכערע דרגא פון חיות אלקי — ביז אַז דאָס מאַכט דעם דבר גשמי אַליין קדושה — אַ מצוה פון דעם אויבערשטן, רצונו של הקב"ה[89].

יא. די הוראה דערפון אין דער עבודה פון יעדערן:

מען דאַרף מקיים זיין תורה ומצוות דוקא בגשמיות, אַלס אַ נשמה בגוף. און צוזאַמען דערמיט, דאַרף מען ניט „ליגן" אין די גשמיות פון וועלט, נאָר „לחיותם ברעב" — די חיות זיינע דאַרף זיין פון און אין רוחניות, ביז אַז ער מאַכט איבער אַז אויך אין די גשמיות הערט זיך ניט אָן קיין זאַך חוץ דערפון אַז דאָס איז אַ מצוה און כלי און אַ דירה פאַר דעם אויבערשטן.

אין אַנדערע ווערטער: ס'איז ניט גענוג אַז אַ איד לערנט תורה און איז מקיים מצוות און דאַוונט צום אויבערשטן, און דערנאָך האָט ער אַ צווייטן טייל פון זיין לעבן און זמן ווען ער עסט און טרינקט און פאַרנעמט זיך מיט עסק און ענלעכעס —

נאָר אויך זיינע דברי רשות און דברים גשמיים, זיין הויז, זיינע ד' אמות און יעדער זאַך וואָס ער טוט — מאַכט ער פון דעם אַ „משכן" און „מקדש" פאַר דעם אויבערשטן, אַ דירה לו יתברך בתחתונים, און באופן פון „אינו זז לעולם", בכל מקום ובכל זמן.

יב. און דורך דעם וואָס אַ איד טוט אַזוי מלמטה למעלה — איז דער אויבערשטער אַזוי ממשיך, מדה כנגד מדה, מלמעלה למטה — כידוע אַז דער בית המקדש איז געווען דער אָרט פון וועלכן דער אויבערשטער האָט משפיע געווען אַלע זיינע חסדים פאַר דער וועלט בכלל און פאַר אידן במיוחד[90] —

ער גיט אידן, מידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה[91], אַלע זייערע צרכים, רוחניים, און (ובעיקר) גשמיים, בני חיי ומזוני רויחי ובכולם רויחי, ביז אין אַן אופן פון עשירות כפשוטה, און אריכות

---

88) כמו שהי' אצל נדב ואביהוא, שעבודתם היתה בדרגא הכי נעלית (ראה אור החיים ר"פ אחרי), אבל זהו הסדר בתחלת העבודה במשכן, משא"כ אח"כ מוכרחת להיות העבודה דרצוא ושוב, נשמה בגוף (ראה בארוכה ד"ה אחרי מות תרמ"ט פ"ב. וראה מאמרי אדה"ז אתהלך־לאזניא ס"ע לג ואילך. אוה"ת אחרי ע' תקלח. ועוד).

89) ועניז זה הוא כביכול נעלה יותר ממעשה בראשית — כמאחז"ל (כתובות ה, א) „גדולים מעשה צדיקים יותר ממעשה שמים וארץ", וכמבואר בחסידות (ד"ה גדולים מעשה צדיקים תרפ"ה (סה"מ תרפ"ה ע' קמא ואילך). ועוד), שהקב"ה ברא יש מאין, וגדולים מעשה צדיקים שעושים מיש אין.

90) ראה לעיל ע' 343 הערה 39. ושי"נ.

91) ברכה שלישית דברכת המזון.

ימים[92] ושנים טובות, מתוך בריאות ה־נכונה, און קענען טאָן אַ סך (כיכולת עשיר) מעשים טובים[93].

ביז אַז מ'באַקומט די ברכה עיקרית — די גאולה האמיתית והשלימה, און דוקא בגשמיות העולם, נשמות בגופים[94], „ו־נגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר"[95], דער בשר גשמי אַליין וועט זען „כי פי ה' דיבר"[96], וואָרום גאַנץ עוה"ז הגשמי און יעדער פרט דערפון וועט זיין אַ דירה לו יתברך בגלוי, מ'וועט דאָרט זען אלקות בגלוי, דער כח הפועל בנפעל,

ואדרבה — דעמולט וועט זיין הנשמה ניזונית מהגוף[97], די נשמה (חיי רוחניים) וועט מקבל זיין און געשפייזט ווערן פון חיי הגוף הגשמי, וואָרום ס'וועט נתגלה ווערן די מעלה נפלאה אין דעם גוף הגשמי, ווי ער איז איין זאַך (כביכול) מיט עצמותו ית',

און דאָס אַלץ — בקרוב ממש, „מיסמך גאולה לגאולה"[98], ווי דער פירוש ה־פשוט אין „מיסמך" — אַז דאָס איז בסמי־כות כפשוטה, ממש, בלי שום הפסק זמן, ובדרך ממילא[99] — פראַוועט מען דע־מולט דעם המשך פון חודש אדר, און דערנאָך חג הפסח — אין דעם ביהמ"ק אדנ־י (השלישי), בגאולה האמיתית וה־שלימה ע"י משיח צדקנו.

---

92) כולל הפירוש — אריכות באיכות, „שגם בתחלתו הוא ארוך" (תו"א תולדות יח, סע"ד. מאמרי אדה"ז תקס"ט ע' יב).

93) ראה רמב"ם הל' תשובה פ"ט הטעם ליעודים גשמיים שבתורה.

94) ראה ראב"ד הל' תשובה פ"ח ה"ב ובכסף משנה שם. רמב"ן בשער הגמול. וכ"ה ההכרעה בתורת החסידות — ראה לקו"ת צו טו, ג. ש"ש סה, סע"ד. סהמ"צ להצ"צ יד, ב. וראה תשובות וביאורים (קה"ת תשל"ד*) סי' יא ע' 57 הערה 23. ושי"נ.

95) ישעי' מ, ה.

96) ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (אגרות קודש שלו ח"א ס"ע נט): וכמו שיהי' לעתיד לבוא דכתיב ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר כו' הכוונה שהבשר הגשמי של הגוף החומרי יראה ויכיר כו'. וראה תו"ח פרשתנו תפב, א ואילך. שער האמונה לאדהאמ"צ פכ"ה.

---

*) נדפס גם באג"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ב ע' עו־ז. המו"ל.

97) ראה המשך וככה תרל"ז פצ"א־ב. וראה מאמרי אדה"ז תק"ע ע' נט. אוה"ת שה"ש כרך ב ע' תשעה ואילך. כרך ג ע' א'כד ואילך. ד"ה לכל תכלה תרנ"ט. וראה ס' השיחות תורת שלום ע' 120 ואילך.

98) מגילה ו, סע"ב.

99) ע"ד פירוש כ"ק מו"ח אדמו"ר ב„לשנה הבאה בירושלים" — ס' השיחות תש"ה ע' 83.

משיחות ש"פ תשא, פ' פרה ה'תשמ"ז

א. ס'איז באוואוסט די תורה פון דעם אלטן רבי'ן[1], אז מ'דארף „לעבן מיט דער צייט", מיט דער פרשת השבוע וואס מ'לייענט און מ'לערנט אין דער צייט.

דאס הייסט, אין צוגאב דערצו וואס תורה אין אלגעמיין איז נצחית[2], און נצחית[3] אלס תורה מלשון הוראה[4], און תורה אור[5] און תורת חיים[6] („הם חיינו"[7]), א ליכטיקע אנווייזונג אין דעם טאג טעגלעכן לעבן פון יעדן אידן — זאגט אן דער אלטער רבי, אז דער לעבן פון א אידן דארף זיין ספעציעל פאר־בונדן מיט די פרשה אין תורה וואס מ'לייענט אין דער באשטימטער צייט.

און אין דער איצטיקער צייט — מיט פרשת כי תשא, וועלכע מ'האט אנגעהויבן לייענען און לערנען לעצטן שבת בא תפלת מנחה, און דערנאך — אין די טעג פון דער פארגאנגענער וואך (און יעדער טאג — איז אין דעם זיכער צוגעקומען אן עלי' בקודש[8]), ביז אז היינטיקן שבת האט מען געלייענט די גאנצע פרשה בציבור[9], וואס דאס באווייזט אז אין דעם שבת איז נאך שטארקער אונטערשטראכן דאס לעבן מיט דער פרשה, און פון דעם שבת דארף עס פארגעזעצט ווערן אין די טעג נאך דעם[10].

און וויבאלד אז תורה איז אפגעגעבן געווארן צו יעדער איד און אלע אידן, „תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"[11], דארף יעדער איד, מאן פרוי און קינד, קענען לייכט ארויסבאקומען די אנווייזונגען פון דער פרשה מיט וועלכע ער דארף לעבן אין דער צייט.

ב. אן אלגעמיינע און איינפאכע אפלערנונג פון היינטיקער פרשה — קען מען ארויסנעמען גלייך פון די ערשטע ווערטער פון פרשה — „תשא את ראש בני ישראל" [וואס זיי ווערן נכלל אין דעם ווארט „תשא", ובפרט אז דאס איז דער נאמען פון דער גאנצער פרשה[12]]:

---

1) „היום יום" ב חשון. ספר השיחות תש"ב ע' 29 ואילך. ועוד.

2) ראה רמב"ם בפירוש המשניות סנהדרין הקדמה לפרק חלק — היסוד התשיעי. רמב"ם הל' יסוה"ת רפ"ט. תניא רפי"ז. ועוד.

3) ראה לקו"ש ח"ה ע' 240. ח"ח ע' 151.

4) ראה רד"ק לתהלים יט, ח. ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק. וראה זהר שבהערה 6.

5) משלי ו, כג.

6) ראה זח"ג נג, ב: אמאי אקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי דהוה סתים כו', חיים — דכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו'.

7) בתפלת ערבית.

8) ראה ברכות כח, א (וש"נ): מעלין בקודש.

9) נוסף על זה שכל הימים שלפנ"ז מתעלים ביום השבת, עד לתכלית השלימות (ראה אוה"ת עה"פ ויכולו (בראשית ב, א) — כרך א מב, ב ואילך. כרך ג תקח, א ואילך).

10) כי משבת מיני' מתברכין כולהו יומין דשבוע הבא (זח"ב סג, ב. פח, א).

11) ברכה לג, ד.

12) כמדובר כמ"פ (לקו"ש ח"ה ע' 58. 355. ועוד) ששם הפרשה (שהוא ע"פ מנהג ישראל) מורה על תוכן כל הפרשה (ראה שעהיוה"א פ"א).

„תשא את ראש בני ישראל" מיינט בפשטות, אַז מ'דאַרף אויפהויבן דעם קאָפּ[13] פון אידן[14]:

דאָס הייסט: יעדער איד האָט אַ ראש און אַ מוח שבראש, ער איז אַ טייל פון דעם „עם[15] חכם ונבון", און דאָס איז משפיע אויף זיין אויפפירונג, אַז ער פירט זיך ווי ס'פּאַסט פאַר אַ חכם ונבון.

אין דעם זיינען אָבער שטענדיק פאַראַן שינויים און דרגות. ווי פאַרשטאַנדיק בפשטות (אויך פאַר אַ קינד), אַז ווען אַ קינד איז גאָר יונג האָט ער (און ער נוצט) ווייניקער שכל, דערנאָך ווערט ער אַ תינוק שמתחיל לדבר (וואָס דאָס איז דאָך פאַרבונדן מיט זיין שכל), וואָס דעמולט איז אביו מלמדו תורה צוה לנו משה גו'[16]. נאָך העכער — ווען ער ווערט דריי יאָר אַלט[17], און האָט אָפּשערעניש[18]. און דערנאָך — בן חמש שנים למקרא, בן עשר שנים למשנה, בן שלש עשרה למצות, בן חמש עשרה לגמרא כו'[19], בן ארבעים לבינה כו'[20].

און אַזוי, אין ענטשפּרעכענדען עלטער, באַ אַ בת ואשה, נאָך פריער — ווי בנוגע בת מצוה מיט אַ יאָר פריער, ווייל בינה יתרה נתנה באשה יותר מבאיש[21].

אויף דעם האָט יעדער איד[22] דעם אָנזאָג[23] „תשא את ראש": אין יעדער מצב וואָס ער געפינט זיך דאַרף ער אויפהויבן זיין קאָפּ, אַז זיין קאָפּ און שכל זאָל ליגן אין נאָך העכערע זאַכן, וואָס דעמולט ווערן אויפגעהויבן אַלע זיינע אַנדערע כחות[24], זיין האַרץ און זיינע געפילן, ביז זיין מחשבה דיבור ומעשה. ווי דאָס ווערט נשתלשל בגשמיות — אַז בשעת איינער הויבט אויף זיין קאָפּ (בגשמיות), ווערן אויפגעהויבן די אַנדערע טיילן פון זיין קערפּער, זיין האַרץ, זיינע הענט און פיס וכו'.

עס קען זיין אַז ער האַלט נאָך ניט באַ מוח שליט על הלב[25], אָבער פונדעסטוועגן ווייסט יעדערער, אויך אַ קליין

---

13) ראה פסיקתא דר"כ פסקא ב' (פ' שקלים). יל"ש פרשתנו רמז שפו. אוה"ת פרשתנו ע' א'תתכז. א'תתלו. א'תתלח. (כרך ח) ע' ג'צז.

14) והכח לזה הוא ע"י משה רבינו שאליו נאמר הציווי „כי תשא את ראש בנ"י". וראה הערה 22.

15) ואתחנן ד, ו.

16) ראה סוכה מב, א. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. טושו"ע יו"ד סרמ"ה ס"ה. הל' ת"ת לאדה"ז פ"א ס"א.

17) ראה רמ"א יו"ד שם ס"ח.

18) וידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר דמיום גזיזת השערות (אָפּשערעניש) של תינוק נהגו להדר להרגיל את התינוק בענין נשיאת טלית קטן וברכות השחר וברהמ"ז וק"ש שעל המטה כו' (ראה „היום יום" ד אייר. אגרות־קודש שלו ח"ח ע' תקנח. לקו"ש חכ"ב ע' 329). וראה תנחומא קדושים יד. לקו"ת ר"פ קדושים.

19) וראה המבואר בכ"מ (ע"ח שער ד (שער המוחין) ואילך. תו"א סח, ג. המשך ר"ה תש"ג פכ"א ואילך. ועוד) כללות החילוק בדרגת גילוי שכל האדם בין עיבור יניקה ומוחין (בן עשרים שנה, שאז הגיע לשלימות השכל).

20) אבות פ"ה מכ"ב.

21) נדה מה, ב. וראה פיה"מ להרמב"ם נדה שם.

22) מצד בחי' משה שבכאו"א מישראל — ראה תניא רפמ"ב (בפי' מחז"ל ברכות לג, ב). תקו"ז תיקון סט.

23) וגם הבטחה, כידוע שכל ציווי בתורה הוא גם לשון הבטחה (ראה תו"א פרשתנו פו, ג. אוה"ת שם ע' א'תתמט. ד"ה כי תשא תר"ל. תרנ"ד. ועוד).

24) להעיר ממחז"ל שהראש הוא מלך על כל האברים (שבת סג, א).

25) ראה זח"ג רכד, א. תניא פי"ב (יז, א). ועוד.

קינד, אז בשעת ער פארשטייט מיט זיין שכל אז א זאך איז גוט, פירט ער זיך אזוי בפועל.

ג. וואס מיינט עס בפשטות, אין דער עבודה פון יעדן אידן בפועל?

ניט קוקנדיק אויף די אלע הויכע ענינים אין וועלכע מ'איז געלעגן ביז איצטער — סיי אין עניני שכל בכלל, און אפילו אין עניני תורה ומצוות, מ'לערנט תורה און מ'איז זיך עוסק אין מצוות וכו' — איז דאך דערצו קיין שיעור ניטא — דארף א איד אויפהויבן זיין קאפ נאך העכער, ד.ה. לערנען מער תורה, בכמות און באיכות — זיך קאכן אין דעם מיט מער חיות וכו', ותלמוד גדול שמביא לידי מעשה[26] — הויבט דאס אויף זיינע קיומי המצוות, אז דאס זאל זיין מיט מער הידור און מיט מער חיות, ביז אז זיין הנהגה בפועל ווערט אויף א העכערן אופן.

על אחת כמה וכמה בנוגע צו רוב מענטשן, וואס בזמן הזה זיינען רוב מענטשן פארנומען די מערסטע צייט פון טאג מיט עניני עסק און פרנסה (וואכעדיקע ענינים)[27], ביז אז כמה זיינען אין דעם פארזונקען און פאר־קאכט[28], ווי א מענטש ווייסט בא זיך אליין — איז אים נאך שטארקער נוגע דאס לעבן מיט „תשא את ראש": ער זאל אויפהויבן זיין קאפ אז דער קאפ זאל ליגן אין העכערע ענינים, אין גייסטיקע ענינים.

זיכער דארף זיין משאו ומתנו באמו־נה[29], און ער דארף אין דעם ליגן מיט זיין שכל און מדות וכו' — אבער דאס דארף זיין „בלא לב ולב"[30], וכידוע דער דיוק[31] אין דעם לשון „יגיע כפיך כי תאכל"[32] — הארעווען מיט „כפיך" דוקא, אבער ניט מיט זיין קאפ, זיין קאפ דארף (בעיקר) ליגן אין העכערע זאכן.

וואס הייסט העכערע זאכן? איז דאס פארשטאנדיק בפשטות: מ'הויבט אויף דעם קאפ און שכל אז זיי זאלן ליגן אין לימוד התורה.

ובפשטות: כאטש ער איז א בעל עסק און גייט צו דער ארבעט און טוט עס באמונה — דארף ער יעדער טאג האבן א קביעות עתים לתורה[33], סיי קביעות בזמן און סיי קביעות בנפש[34]. און אפילו אויב ער האט שוין קביעות עתים לתורה, און זיכער האט עס יעדערער — דארף זיין „תשא את ראש", ער דארף אין דעם צוגעבן נאכמער אין כמות און אין איכות.

ד. און טאמער מ'קען דאס אליין ניט אינגאנצן פארשטיין, מצד דעם וואס מ'איז שטארק פארזונקען אין דאגות

---

26) קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

27) כמחז"ל „הרבה עשו כר' ישמעאל ועלתה בידן, כרשב"י ולא עלתה בידן" (ברכות לה, ב).

28) ראה תו"א נח ד"ה מים רבים.

29) ראה טושו"ע או"ח סקנ"ז. שו"ע אדה"ז שם סעיף ב.

30) ע"פ ל' הכתוב — דה"א יב, לג וכפי' ויק"ר פכ"ה, ב. הובא בפרש"י שם.

31) ראה לקו"ת שלח מב, ריש ע"ד. חוקת סו, ג. ובכ"מ. וראה ד"ה מים רבים תשל"ח ס"ב (סה"מ מלוקט ח"א ע' רעג ואילך).

32) תהלים קכח, ב.

33) רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ח. טושו"ע יו"ד סרמ"ו ס"א. הל' ת"ת לאדה"ז פ"ג ס"ד.

34) ראה אוה"ת ויגש שנ, א ואילך. לקו"ד ח"א ז, א. שיחת ש"פ תרומה (לעיל ע' 348) הערה 77. וש"נ.

הפרנסה, קען מען פרעגן ביי דעם אייגענעם קינד אדער אייניקל. ועפ"ד הצחות יש לומר: געוויינלעך איז דער סדר „שאל אביך ויגדך"[35], „והגדת לבנך"[36]; אבער בזמן הגלות, מצד דעם חושך כפול ומכופל, ובפרט מצד דעם פארזונקענקייט אין עסק ופרנסה — העלפט אמאל אז עס זאל זיין „שאל בנך ויגדך", ובפרט שטייענדיק גלייך פאר די גאולה[37], ווען עס ווערט „והשיב לב אבות על בנים — על ידי בנים"[38], ווארום די קינדער ווערן ניט (אזוי) אנגערירט פון דאגות העולם[39]:

דער קינד ווייסט אז מ'האט אים ערציגן זאגן יעדער פרי־מארגן די משנה ומחז"ל[40] „אלו דברים שאין להם שיעור", און מ'רעכנט דארט אויס א סך גרויסע זאכן, „הפאה והבכורים והראיון וגמילות חסדים", און דערנאך זאכן וואס „אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא כו', כבוד אב ואם וגמילות חסדים כו', והכנסת אורחים כו', ועיון תפלה והבאת שלום שבין אדם לחבירו ובין איש לאשתו".

אבער דערנאך איז מען מסיים: „ותלמוד תורה כנגד כולם".

פרעגט דער קינד — מיט דער גאנצער תמימות פון א קינד — בא זיין טאטן און זיין זיידן, זיין פעטער אדער עלטערער ברודער: צי האסטו היינט אויפגעעפנט א ספר און דארט אריינגעקוקט און געלערנט?

דער קינד האט געזען אז זיין טאטע האט דעם טאג געארבעט און געהארעוועט, און געטאן א סך גוטע זאכן, „גמילות חסדים", „עיון תפלה" וכיו"ב; אבער ער קוקט זיך ספעציעל צו — זוכט שטארק — „תלמוד תורה", ווויסנדיק אז דאס איז „כנגד כולם".

ובפרט אז מ'דערציילט אים אויך דעם לימוד פון „תשא את ראש", כנ"ל — פארשטארקט דאס ביי אים די שאלה און וואונדער צי די ארום אים הויבן אויף זייערע קעפ, דורך ליגן אין לימוד התורה.

און ביי א קינד זיינען ניט שייך קיינע קונצן. אויב ער באקומט ניט קיין תירוץ אויף זיין שאלה — פרעגט ער נאכאמאל, מאי האי, מאי טעמא: ער ווייסט אז די גאנצע וואך איז פ' כי תשא את ראש, קוקט ער זיך צו און פרעגט יעדער טאג: וואו איז דער „תשא את ראש" — זונטאג, מאנטאג, דינסטאג, מיטוואך, דאנערשטאג, פרייטאג, ועאכו"כ שבת?!

פארשטייט זיך, אז פון א קינד קען מען זיך ניט ארויסדרייען מיט אן ענטפער וואס האט קיין ארט ניט, ווארום א קינד פילט צי מ'זאגט אים דעם אמת, און וועלכער פאטער וויל דען זאגן זיין קינד ניט דעם אמת — במילא איז פארשטאנדיק אז די שאלה פון דעם קינד איז מעורר און רופט ארויס („והשיב לב אבות"), אז בא זיין פאטער זאל ווערן „תשא את ראש", ער

---

35) האזינו לב, ב.

36) בא יג, ח.

37) שרואים קיום הסימנים שבסוף מס' סוטה, נוסף על זה ש„כלו כל הקיצין" (סנהדרין צז, ב). וראה שיחת פורים שנה זו.

38) מלאכי ג, כד ובפרש"י.

39) ובפרט — „הבל שאין בו חטא" (שבת קיט, ב).

40) פאה פ"א מ"א. שבת קכז, א. קידושין לט, ב. רמב"ם בסדר תפלות כל השנה. הנסמן בשער הכולל (להרא"ד לאוואוט) פ"א אות יז־יט. וראה שו"ת מהרש"ל סס"ד בביאור שינויי הנוסחאות במשנה זו.

זאל זיך טאקע זעצן לערנען תורה מיט א געשמאק כו'[41].

און כאטש אז אמאל קומט דאס אן שווער, ווייל ער איז פארמאטערט פון א שווערן טאג באם ארבעט — איז דא דער כלל אז „איני מבקש כו' אלא לפי כחן"[42], ווען דער אויבערשטער מאנט א זאך, האט מען אויף דעם זיכער די כחות.

און דורך דעם וואס ס'איז דא דער „תשא את ראש" אין לימוד התורה — ווערן אויפגעהויבן די אנדערע טיילן פון א אידן'ס לעבן, זיין קיום המצוות, ביז זיין מחשבה דיבור ומעשה, זיין הנהגה בפועל, אז ער האלט זיך נאך שטאלצער (בקומה זקופה) מיט אלע זאכן פון אידישקייט, ד.ה. ניט נאר וואס ער איז מקיים „לא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים"[43], נאר ער שטייט מיט דעם שטארקסטן תוקף און שטאלץ, ביז אז אלע ארום אים אנערקענען דאס, און זיי לערנען זיך אפ פון אים.

ה. אין דעם אלעם קומט צו נאכמער אונטערשטרייכונג אין פ' כי תשא פון היינטיקן יאר:

דער ערשטער טאג פון פ' כי תשא איז געווען יום הפורים. וואס דעמולט זעט מען בגלוי דעם „כי תשא את ראש בני ישראל":

„ומרדכי[44] לא יכרע ולא ישתחוה"[45], ער האט ניט אראפגעבויגן זיין קאפ צו המן הרשע, נאר געשטאנען בקומה זקופה. ואדרבה: ביי אים איז געווען „תשא את ראש" (אויפגעהויבן העכער פון דרך הרגיל), ווארום דאס גופא וואס „כל עבדי המלך גו' כורעים ומשתחוים להמן כי כן צוה לו המלך"[45] און „מרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" — פאדערט א תוקף מיוחד אין גיין בקומה זקופה.

און נאכמער: דאס האט געבראכט אז המן הרשע זאל זאגן „ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים גו' ודתיהם שונות מכל עם"[46]. ד.ה. אז אפילו א גוי, א רשע, אנערקענט אז אפילו ווען אידן זיינען „מפוזר ומפורד בין העמים" אין גלות, שוואכט דאס זיי ניט אפ ח"ו, נאר אויך דארטן זיינען זיי אן „עם אחד"[47], און „דתיהם שונות מכל עם", ד.ה. אידן שטייען מיט א תוקף, באופן פון „תשא את ראש"[48].

ביז אז זיי זיינען לויט דעם אויך משפיע אויף די ניט־אידן — „ורבים מעמי הארץ מתיהדים"[49].

וואס דערפון האט מען א צוגאב־אנווייזונג אין דער אויבנגערעדטער עבודה פון „תשא את ראש בני ישראל":

---

41) ועניין זה נוגע גם ל„כבוד אב ואם" (שנאמר במשנה שם לפנ"ז) — כי „כבוד שמים קודם לכבוד אב ואם" (פרש"י קדושים יט, ג. תו"כ שם. יבמות ה, ב). וכמובן בפשטות: הקטן שמרגיש שאביו אינו מקיים „תלמוד תורה כנגד כולם" ח"ו — הרי זה מחליש הכבוד שלו — לאביו.

42) במדב"ר פי"ב, ג.

43) רמ"א או"ח ר"ס א. שו"ע אדה"ז שם מהדו"ק ס"א ס"ג מטור שם.

44) להעיר ממחז"ל ש„מרדכי שקול בדורו כמשה בדורו" — אסת"ר פ"ו, ב.

45) אסתר ג, ב.

46) שם, ח.

47) ראה שערי אורה ד"ה וקבל היהודים ספי"א: ונעשים בחי' כלל א' כאיש א' ממש. וראה לקו"ש חכ"ב ע' 257. וש"נ. וראה גם תולדות יעקב יוסף ריש פרשתנו.

48) ראה תו"א מג"א (צז, א. קכ, ד. ועוד), שהיהודים עמדו במס"נ במשך כל השנה (תו"א מג"א צז, א. קכ, ד. ועוד).

49) אסתר ח, יז.

דער „תשא את ראש" (הוספה אין לימוד התורה און קיום המצוות, און אין שטאַלצקייט מיט אידישקייט בכלל) דאַרף זיין אַזוי שטאַרק, אַז דאָס איז משפיע אויך אויף אַנדערע אַרום זיך,

ביז אויך אויף ניט-אידן, בנוגע צו דעם קיום פון די ז' מצוות פון בני נח, ווי דער רמב"ם פסק'נט[50], „צוה משה רבינו מפי הגבורה לכוף את כל באי העולם לקבל מצוות שנצטוו בני נח", און ניט „מפני הכרע הדעת", נאָר „מפני שצוה בהן הקב"ה בתורה והודיענו על ידי משה רבינו"[51] — אַז די ניט אידן זאָלן זיין שטאַלץ מיט מקיים זיין די ז' מצוות, דעם רצון פון דעם אויבערשטן.

ו. דערביי קען אָבער אַ איד פרעגן אַ שאלה:

ווי מאָנט מען פון אים „תשא את ראש" — ווען ער ווייסט אַז ער האָט גאָר עובר געווען אויף אַן עבירה (דורך דעם וואָס „נכנס בו רוח שטות"[52] — היפך פון חכם ונבון) — פונקט אין דער פאַרקערטער ריכטונג ווי „תשא את ראש"?!

איז די פרשה ממשיך — אדרבה: דורך דעם „תשא את ראש" (דורך געבן אַ מחצית השקל) — ווערט „לכפר על נפשותיכם"[53] פון „כל העובר על הפקודים"[54], על פקודי דאורייתא[55], ביז — אויף דעם חטא העגל[56] — דער ראש ושרש פון אַלע חטאים[57], וואָס האָט אומגעקערט „זוהמא"[58] (און מיתה) בעולם[59].

און דעמולט ווערט דער „תשא את ראש" נאָך העכער — ווי חז"ל זאָגן[60], אַז במקום שבעלי תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם. [ונוסף לזה: מיט מחצית השקל האָט מען געמאַכט די אדנים, דער יסוד פון דעם גאַנצן משכן[61], און דערנאָך — האָט מען דערמיט געקויפט די קרבנות ציבור[62]].

דאָס הייסט: קודם חטא העגל זיינען אידן געווען בדרגת „ראש", אין דער דרגא פון צדיקים[63]. און דורך מחצית השקל און זייער תשובה (אויפן חטא העגל) — איז געוואָרן „תשא את ראש", אַן עלי' אויך אין דער דרגא פון צדיקים („ראש") — די עלי' וואָס קומט דורך עבודת התשובה, וואָס במקום שבעלי

---

50) הל' מלכים ספ"ח.

51) וגם ענין זה נרמז בפורים: זה „שרבים מעמי הארץ מתייהדים" הוא לא מפני הכרע הדעת שלהם — כ"א מפני ש„נפל פחד היהודים עליהם" (אסתר שם). ולהעיר מלשון הרמב"ם „צוה משה רבינו מפי הגבורה", „לכוף".

52) סוטה ג, א.

53) פרשתנו ל, טו.

54) שם, יד.

55) אור החיים פרשתנו שם, יג (בשם הזהר). הובא בסה"מ תרנ"ח ע' קמו. תרס"ה ע' קפט. פר"ת ע' רסג. ועוד.

56) ירושלמי שקלים פ"ב סוף ה"ג. תנחומא תשא י"א. ועוד.

57) ראה פרשתנו לב, לד ובפרש"י. מסנהדרין קב, א.

58) זח"א נב, ב. קכו, ב. ח"ב קצג, סע"ב.

59) ועפ"ז תובן השייכות דפ' שקלים (בפ' תשא) עם פ' פרה — שגם הפרה באה לכפר על העגל (תנחומא חוקת ה בסופו. פרש"י שם יט, כב). נתבאר באריכה בההתוועדות.

60) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד.

61) מגילה כט, ב. פרש"י פרשתנו ל, טו.

62) ראה שקלים רפ"ד. רמב"ם הל' שקלים רפ"ד.

63) כידוע שלאחרי יצי"מ ומ"ת היו בנ"י בדרגת צדיקים.

תשובה עומדין אין צדיקים גמורים יכולין לעמוד שם. מעין דעם ענין פון „לאתבא צדיקיא בתיובתא"[64].

ויש לומר נאכמער:

די גאנצע מציאות פון רע בעולם האט דער אויבערשטער אריינגעשטעלט אין דער בריאה (כמבואר[65] בענין „נורא עלילה על בני אדם"[66]) — בכדי אז דורך דעם זאל מען האבן אויך די שלימות ועלי'[67] („תשא את ראש") פון תשובה, אדער בכדי אז אידן זאלן ביישטיין דעם נסיון פון רע, און דורך דעם מגלה זיין זייערע כחות[68].

און דוקא דורך דעם ענין — ווערט אויסגעפירט די „תאוה" פון דעם אויבערשטן (כביכול) וואס „נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים"[69], בתחתון שאין תחתון למטה ממנו, „עד שהוא מלא קליפות וסט"א שהם נגד ה' ממש"[70].

ז. פון דעם אלעם האט מען די קלארע אנווייזונג וואס מיט איר דארף איצטער לעבן יעדער איד:

בא יעדער אידן דארף זיין „תשא את ראש" אין אלע ענינים פון אידישקייט, אנהויבנדיק פון לימוד התורה, און דאס ברענגט „תשא את ראש" אין קיום המצוות און אין זיין גאנצער אויפפירונג, ביז אז ער ווירקט אזוי אין אויך אויף אנדערע אידן, ביז אויך אויף ניט-אידן.

און טאמער זעט ער שוועריקייטן, אדער ער פאלט-דורך ח"ו אין א געוויסן ענין — דארף דאס אים ניט אפשוואכן, נאר אדרבה: דאס דארף צוגעבן נאכמער שטאלץ אין „תשא את ראש", מצד דער מעלה פון עבודת התשובה.

ח. און דורך דעם וואס אידן טוען תשובה — ווערט „מיד הן נגאלין"[71], תיכף ומיד ממש, „מסמך גאולה לגאולה"[72], נאך אין חודש אדר, ובדרך ממילא — וועט (מען אין) חודש ניסן שוין זיין נאך דער גאולה,

מסמך גאולה לגאולה האמיתית והשלימה, גאולה שאין אחרי' גלות[73], ע"י משיח צדקנו, און מ'וועט האבן דעם ביהמ"ק השלישי, „מקדש אד' כוננו ידיך, ה' ימלוך לעולם ועד"[74], בעגלא דידן ממש.

64) ראה לקו"ת ר"ה נח, ד. האזינו עה, סע"ב. שמע"צ צב, ב. שה"ש מה, א. שם נ, סע"ב.

65) תו"ח תולדות ד"ה ויתן לך פ"י ואילך. שעה"ת לאדהאמ"צ ח"א כ, ד ואילך. וראה לקו"ש ח"ח ע' 395. ושינ.

66) תהלים סו, ה. תנחומא וישב ד.

67) ע"ד מש"נ (איוב מא, ג. ויק"ר פכ"ז, ב) „מי הקדימני ואשלם", שהקב"ה נותן כל האפשריות לקיים מצוות, כולל מצות התשובה.

68) ראה תניא ספ"ט. ספכ"ט.

69) תנחומא נשא טז. תניא פל"ו. ועוד.

70) תניא שם.

71) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

72) מגילה ו, סע"ב.

73) ראה מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר — פסחים קטז, ב. ועוד.

74) בשלח טו, יז-יח.

משיחות ש"פ ויק"פ, מבה"ח ניסן, פ' החודש, ה'תשמ"ז

א. מ'שטייט היינט אין אַ יום זכאי ומסוגל אויף אָננעמען החלטות טובות בנוגע צו הוספה וחיזוק אין די עבודה און שליחות וואָס כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט געגעבן יעדער איד פון אונזער דור — הפצת התורה והמצוות בכלל, ובפרט הפצת המעינות חוצה:

א) ס'איז אַ יום השבת — וואָס יעדער פרט פון דעם טאָג ווערט אַ חלק פון קיום מצות שבת[1]. און שבת איז ענינה תורה[2], און אין תורה גופא — פנימיות התורה[3].

ב) ס'איז שבת מברכים ראש חודש ניסן, און שבת פרשת החודש, וואָס איז געזאָגט געוואָרן (און דער תוכן איז וועגן) ראש חודש ניסן[4].

(ראש) חודש ניסן — איז דער חודש הגאולה[5], די גאולה פון גלות מצרים. וואָס כל המלכיות (הגליות, כולל גלות זה האחרון) נקראו על שם מצרים[6], און אויך די גאולה מגלות זה איז געגליכן צו גאולת מצרים — "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"[7]; און די גאולה קומט דאָך דורך "יפוצו מעינותיך חוצה"[8].

ג) פאַרבונדען — ראש חודש ניסן — מיט אידן יעדן אידן כמרז"ל[9] משבחר ביעקב ובניו האָט ער געגעבן דעם חודש ניסן.

ד) דער שבת בענטשט דעם טאָג פון ב' ניסן, דער יום התחלת הנשיאות פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[10] — וואָס ער גיט כח צו כל אנשי הדור[11] צו טאָן זייער עבודה בתומ"צ בכלל, ובפרט — אין הפצת התורה והיהדות, און הפצת המעינות (דפנימיות התורה) חוצה, וואָס ברענגט די גאולה, כנ"ל.

דעריבער איז איצטער אַ זמן המתאים צו אָננעמען החלטות טובות אין אַלע עניני עבודה ושליחות פון כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו — הפצת התורה והיהדות, והפצת המעינות חוצה. ובפרט בשעת מ'טוט עס "ברב עם הדרת מלך"[12], און אין אַ מקום קדוש — אַ

---

1) ואפילו "שינה בשבת — תענוג" (סידור האריז"ל (קול יעקב) אחרי סעודת שבת. של"ה קלד, ב. ילקוט ראובני ואתחנן ד, ט).

2) להעיר ממחז"ל "דכולי עלמא בשבת ניתנה תורה" (שבת פו, ב). וראה תו"א יתרו ע, ג. תו"ח שם שצג, ב. אוה"ת שם ע' תתקכא ואילך. ועוד.

3) דלית תמן לא קשיא כו' ולא מחלוקת כו' (רע"מ בזח"ג קכד, ב. הובא ונת' באגה"ק סכ"ו) — בדוגמת יום השבת לגבי ימות החול. ולכן עיקר הלימוד ביום השבת הוא בנסתר דתורה — ראה צוואת אדמו"ר מהר"ש (אגרות קודש שלו (קה"ת, ברוקלין, תשנ"ג) ע' יג). קונטרס עץ החיים פכ"ב. פכ"ה. לקו"ש ח"א ע' 53. ועוד.

4) ובשנה זו הוא גם ש"פ ויק"פ, שסיומו הוא בנוגע "בחודש הראשון באחד לחודש" (פקודי מ, יז).

5) ר"ה יא, רע"א. שמו"ר פט"ו, יא.

6) ב"ר פט"ז, ד.

7) מיכה ז, טו.

8) כמ"ש הבעש"ט באגה"ק הידועה שלו (נדפסה בכש"ט (הוצאת קה"ת) בתחלתו).

9) שמו"ר שם.

10) ראה גם לקו"ש חי"ב ע' 146 ובהערות שם.

11) ראה גם תניא פ"ב. וראה שיחת ליל שמח"ת תשמ"ז (לקו"ש חכ"ט ע' 358 ואילך). שיחת ש"פ חיי שרה (לעיל ע' 85 ואילך). ובכ"מ.

12) ל' הכתוב — משלי יד, כח.

„בית שמגדלין בו תורה"[13], און „בית שמגדלין בו תפלה"[13], און אויך גמילות חסדים.

ב. ובפרט אַז מ'געפינט זיך נאָך אין גלות, און אין גלות גופא — אין אַ מצב וואו ס'איז נאָך געבליבן (בלשון המדרש[14]) אַ „מין חרדא דדמא על אפי מיא", אַ רושם פאַרבונדן מיט דעם „רוח ביש", וואָס וויל צעשטערן דעם מעין ונהר, מקור מיים חיים, הוי' ותומ"צ שלו כולל ובפרט — דעם ענין פון הפצת המעינות חוצה —

איז איצטער נאָך שטאַרקער נוגע מוסיף זיין אין טוב וקדושה, הפצת המעינות חוצה.

דעריבער איז מען מציע:

בערב ראש חודש ניסן — וואָס ערב ראש חודש בכלל איז אַ יום מסוגל, „יום כפור קטן"[15], ובפרט ער"ח ניסן, חודש הגאולה — זאָל יעדער מאַן, פרוי און קינד, צוגעבן אַ ספּעציעלע הוספה אין אַלע דריי קוים[16], תורה, תפלה און גמילות חסדים, ובמיוחד פאַרבונדן מיט כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו:

א) לערנען ספּעציעל אַן ענין אין די תורה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר. ומה טוב — אין זיינע מאמרים פאַרבונדן מיט (גאולת) פורים אָדער פסח (גאולת מצרים), שטייענדיק איצטער אין די טעג בין פורים ופסח.

ב) זאָגן ספּעציעלע קאַפּיטלעך תהלים (נוסף אויף דעם שיעור חדשי הרגיל בתהלים), פון דעם שיעור כפי שנחלק לימי השבוע[17], און כולל אויך דעם קאַפּיטל המתאים לשנותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר[18] (קאַפּיטל קז) שראשו והתחלתו: הודו להוי' כי טוב כי לעולם חסדו —

וועלכער איז פאַרבונדען ביז באַ די ארבעה — צו אַ חיוב בברכה בשם ומלכות[19].

ג) געבן צדקה כפי השיעור פון סעודה אחת — ווי דער אַלטער רבי איז מבאר אין אגה"ת[20], אַז בזמן הזה איז „וחטאך בצדקה פרוק"[21], צדקה במקום התענית של תשובה. ובנדו"ד — צדקה במקום התענית בערב ראש חודש[22].

ומה טוב — צדקה פאַרבונדן מיט די מוסדות (תורה, תפלה, צדקה) און פעולות פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, ובמיוחד — אין די עבודה פון הפצת המעינות חוצה.

ונוסף לזה — זאָל יעדערער אויך מוסיף זיין (בכלל, ובפרט בער"ח ניסן) אין זיינע פעולות אין הפצת התורה

---

13) מגילה כז, א.

14) ויק"ר פכ"ד, ג. נת' בשיחת י"ב טבת (לעיל ע' 243 ואילך).

15) ראה פר"ח לאו"ח סתי"ז (מהרמ"ק). נ"כ השו"ע שם. של"ה קכ, ב. קעט, א. ועוד. סידור יעב"ץ. ועוד. וראה אוה"ת בא ע' רנג: ערב ראש חודש הוא נקרא כיפור קטן.

16) שעליהם העולם עומד וקיים (אבות פ"א מ"ב. שם מי"ח).

17) שנקרא אמירת תהלים בשופי — ראה מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר באגרות קודש שלו ח"ג ע' תעג ואילך.

18) ראה לקו"ש חכ"ב ע' 185 הערה 3. וש"נ.

19) ברכות נד, ב. טושו"ע או"ח סרי"ט. ס' ברה"נ לאדה"ז פי"ג הי"ב.

20) פ"ג. וראה אגה"ק ס"י.

21) דניאל ד, כד (ושם: וחטיך).

22) כידוע שבקצת קהילות מתענין בערב ר"ח ומוסיפין תפלות מיוחדות (כנדפס ב„סדר יו"כ קטן" וכיו"ב) — ראה הנסמן בהערה 15.

והיהדות והפצת המעינות חוצה, ובפרט אין „מבצע פסח"[23] — זען אַז אַנדערע אידן זאָלן האָבן אַלע זייערע צרכים פאַר פסח, סיי די גשמיות'דיקע צרכים[24], ועוד ועיקר — די רוחניות'דיקע צרכים: זיי זאָלן וויסן וועגן די דינים פון פסח, און מקיים זיין די מצוות פון פסח וכו'.

און דערנאָך — זאָל מען ממשיך זיין טאָן אין די אַלע ענינים בר"ח ניסן, וואָס בשנה זו איז דאָס יום שלישי שהוכפל בו כי טוב[25], ומה טוב — דאָס אויך פאַרבינדן מיט אַ התוועדות בר"ח ניסן פון כמה וכמה מישראל, לויט די תנאים המתאימים בכל מקום ומקום.

און מ'בעט אויך — אַז מ'זאָל דאָס מפרסם זיין צו אַנדערע אידן, וואו מ'קען זיי נאָר דערגרייכן, און דאָס מסביר זיין צו זיי אין אותיות וואָס זיי קענען פאַרשטיין.

ג. וכמובן — אַז נוסף צו די הצעות הנ"ל, קען און דאַרף יעדערער און יעדערע צוגעבן מדילי' הוספות בעניני טוב וקדושה.

ובמיוחד — גיט מען דאָס איבער צו די שלוחים פון נשיא דורנו, זיי זאָלן זיך צוזאַמענרעדן, „איש את רעהו יעזרו ולאחיו יאמר חזק"[26], און מחליט זיין וואָס מ'קען און דאַרף מוסיף זיין טאָן בכל ענינים אלו.

ויה"ר אַז דאָס זאָל מבטל זיין לגמרי דעם „מין חרדא דדמא על אפי מיא", ולא ישאר שום רושם כלל — ואדרבא תוספת אור וטוב וקדושה, און דער עיקר — נאָכמער ממהר זיין די גאולה פון דעם גלות זה האחרון, ולא עכבם אפילו כהרף עין[27], „כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות".

23) ובפרט שר"ח ניסן הוא שבועיים קודם החג, שגם לדעת רשב"ג מתחילים אז ההכנות לחג (פסחים ו, סע"א).

24) ראה רמ"א או"ח ר"ס תכ"ט. שו"ע אדה"ז שם ס"ה.

25) הלימוד מזה נתבאר בההתוועדות.

26) ישעי' מא, ו.

27) ראה מכילתא ופרש"י בא יב, מא.

משיחות ש"פ ויקרא, ה' ניסן ה'תשמ"ז

א. מ'געפינט זיך איצטער אין די ערשטע טעג פון חודש ניסן וועלכע זיינען ספעציעלע טעג:

דעם משכן אין מדבר האָט מען אויפגעשטעלט אין דעם ערשטן טאָג פון חודש, ראש חודש ניסן[1], און אין די טעג פון ראש חודש ביז י"ב ניסן, האָבן די נשיאים פון די שבטים מקריב געווען יעדן טאָג יעדערער זיין קרבן לחנוכת המזבח, נשיא אחד ליום[2].

דעריבער איז היינט דער מנהג[3] אַז פון ראש חודש ניסן ביז י"ב ניסן זאָגט מען יעדן טאָג די פרשה אין תורה[4] פון דעם קרבן נשיא השבט וועלכער האָט יענעם טאָג מקריב געווען פאַר חנוכת המזבח[5].

און דאָס איז אויך דער טעם פאַרוואָס מ'זאָגט ניט קיין תחנון אין די טעג[6] — צוליב דעם וואָס די נשיאים האָבן דעמולט מקריב געווען זייערע קרבנות, „וכל נשיא ביום שהקריב קרבנו הי' יום טוב שלו"[7]; און וויבאַלד אַז דערנאָך קומען די טעג פון פסח, קומט אויס אַז „רוב החודש בקדושה"[8] — דערפאַר זאָגט מען ניט קיין תחנון במשך דעם גאַנצן חודש ניסן.

ב. וואָס אין דעם ענין איז פאַראַן א חידוש:

כאָטש אַז אַלע פאַסירונגען אין תורה זיינען נצחיים[9], געפינט מען ניט אַז אויף יעדער פאַסירונג אין תורה זאָל מען מתקן זיין אין סדר התפלה (וכיו"ב) א זכר לדורות. אדרבה: מ'געפינט עס נאָר ביי געציילטע ענינים — וועלכע זיינען יסודות און כללים אין אידישקייט — ווי „זכר ליציאת מצרים", וכיו"ב. און דערנאָך „זכר למקדש". אָבער אויך בנוגע צום מקדש — האָט מען ניט מתקן געווען אַ זכר אויף אַלע עבודות אין מקדש, כאָטש מ'האָט (אַ טייל פון) זיי געטאָן מערערע מאָל אין מקדש.

אָבער בנוגע צו הקרבת הנשיאים בּאַ חנוכת המזבח מאַכט מען אַ זכר לדורות

---

1) פקודי מ, יז.

2) נשא ז, יא.

3) שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט סט"ז. משל"ה מס' פסחים קמ, ב. וראה גם ליקוטי עמק ברכה להשל"ה ס"ג. אלי' רבה או"ח סתכ"ט סק"י. אלי' זוטא שם סק"ד. באה"ט שם סק"ז. חק יעקב שם סק"י. סידור רי"ע דיני ניסן ס"ז. ועוד.

4) נשא ז, א ואילך.

5) וביום י"ג ניסן אומרים הפרשה דזאת חנוכת המזבח עד כן עשה את המנורה (סידור תורה אור וסידור תהלת ה'. וראה שיחת ליל י"ג ניסן תשמ"ה. ועוד), שהוא נגד שבט לוי (שו"ע אדה"ז וליקוטי עמק ברכה שבהערה 3).

6) טושו"ע או"ח סתכ"ט ס"ב. שו"ע אדה"ז שם ס"ח. וכן הוא בסידור אדה"ז (לפני „למנצח גו' יענך") בהימים שאין אומרים בהם תחנון.

ולהעיר דמ"ש שם „מנהג ספרד" — מוכרח לומר שאינו שולל שאר בני ישראל, כי סידור אדה"ז הוא שוה לכל נפש (ראה שער הכולל בהקדמה), לא רק לספרדים, ובמכ"ש עבור ההולכים בדרכיו והגרים במדינתו של אדה"ז (שרובם לא היו ספרדים). אלא י"ל ש„מנהג ספרד" בא להוסיף הדגשה מיוחדת בזה. ואכ"מ.

7) שו"ע אדה"ז שם. ממסכת סופרים פכ"א ה"א־ב. טור או"ח שם.

8) שו"ע אדה"ז שם. מב"י לטור שם. מג"א או"ח שם סק"ג.

9) ראה תניא רפי"ז.

— און א צווייטנדיקער זכר[10]: דורך זאגן פרשת הנשיא, און דורך ניט זאגן[11] תחנון[12], און ביז למשך פון א גאנצן חודש — אע"פ וואס א) הקרבת הנשיאים איז געווען נאר אן איין־און־איינציקן מאל, און ב) דאס איז געטאן געווארן אין משכן, וואס איז געווען ניט בלויז קודם דעם איצטיקן גלות, נאר פאר דעם מקדש שני, און פאר גלות בבל, און פאר דעם מקדש ראשון!

ג. דער חידוש איז נאך גרעסער:

אלע פעולות און תפלות וואס זיינען א זכר צו א געוויסער זאך („זכר ליציאת מצרים", „זכר למקדש") זיינען ניט א זכר בעלמא, נאר דורך דעם איז מען ממשיך מלמעלה מעין פון דער זאך צו וועלכער דאס איז א זכר.

אין דעם קומט צו א חידוש ביי אמירת הנשיאים — וואס מ'זאגט דערצו א ספעציעלע תפלה, און אזא תפלה וואס מ'געפינט ניט דוגמתה אין די תפלות פון כל השנה כולה:

נאך אמירת „הנשיא" איז א מנהג צו זאגן דעם „יהי רצון"[13]. וז"ל: „יהי רצון מלפניך ה' אלקי ואלקי אבותי שבאם אני עבדך משבט (פלוני) שקראתי בתורתך פרשה של הנשיא היום, אזי יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדושת זה השבט להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אמן",

וואס צווישן אלע תפלות (און עניני זכר) בכל השנה — געפינט מען ניט אזא פעולה[14], אז יעדער איד [ניט נאר יחידי סגולה] זאל בעטן אז „יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכו' הכלולות בקדושת זה השבט", און נאכמער — די בקשה איז אז דאס זאל ניט בלייבן בהעלם והסתר, נאר ווירקן אין זיין עבודה בפועל „להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך (און נאכמער —) כל ימי חיי אני (און נאכמער —) וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם"!

נאכמער: א תפלה דארף ניט זיין אויף מעשה נסים[15]. מוז מען זאגן, אז די תפלה (של כאו"א מישראל) קען מקויים ווערן בדרך הטבע, אין חושך כפול ומכופל פון זמן הגלות!

און אויך, בכלל — א תפלה פון א אידן ווערט דאך מקויים בפועל, ובפרט א תפלה ע"י רבים, כמ"ש[16] „הן א־ל כביר ולא ימאס".

---

10) נוסף על זכר לזה בימי החנוכה ע"י קריאת פ' הנשיאים (משנה מגילה ל, ב ובפרש"י. וראה שיחת ש"פ וישב — לעיל ע' 150. וש"נ) — זכר שונה לגמרי — כדמוכח גם מזה שביום הח' קורים מנשיא הח' ועד גמירא.

11) גם לא ביום השבת — בנוגע לאב הרחמים וצדקתך צדק (מג"א או"ח סרצ"ב סק"ג. שו"ע אדה"ז שם ס"ז. סידור אדה"ז במקומו).

12) וי"ל שיש בזה גם ענין חיובי — כי בימים אלו שאין אומרים בהם תחנון, משמע שנמשכות אז אותן ההמשכות וההשפעות שנמשכות בימים אחרים ע"י אמירת תחנון, כמדובר כמ"פ (ראה לקו"ש חט"ז ע' 546. ועוד).

13) מקדש מלך לזח"ג קצו, ב. ס' קב הישר פפ"ח. סידור תורה אור וסידור תהלת ה'. וראה „היום יום" א ניסן.

14) וגם התפלות הדומות לה (כמו ה„יהי רצון" לאחרי תשליך, ודהושע"ר, ולאחרי בדיקת חמץ, וה„רבונו של עולם" דספיה"ע) שמתפללים על המשכות מלמעלה וכו' — אין זה בדומה כלל לבקשה זו שהוא לכל ימי חיי כו' ועד עולם! ועוד ש„יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין כו' הכלולות בקדושת זה השבט", ושזה יפעול בעבודת האדם בפועל — „להבין ולהשכיל בתורתך וכו'", כבפנים.

15) ראה ברכות ס, א. ועוד.

16) איוב לו, ה. ברכות ח, רע"א.

ובפרט אַז מ'איז מסיים „אמן" (מלשון אמת[17]), וואָס דאָס גיט צו אַ חיזוק מיוחד אין דער ברכה, דאָס טוט אויף דער גמר „הנצחון"[18].

קומט אויס, אַז דער זכר לדורות פון הקרבת הנשיאים בּאַ חנוכת המזבח (דורך אמירת פ' הנשיאים) איז ניט נאָר אַ זכר בכלל (אויף עפּעס וואָס האָט פּאַסירט אַמאָל), נאָר דאָס איז נצחי און עד כדי כך, ביז מ'באַקומט בפועל „כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדושת זה השבט", און דאָס ווירקט „להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם"!

ד. אין דעם קומט צו נאָך אַ גרעסערער חידוש:

דער מנהג איז אַז יעדער איד זאָגט אַלע י"ב נשיאים, יעדער טאָג זאָגט ער דעם נשיא פון דעם באַטרעפנדן טאָג, און אויך דעם „יהי רצון".

שטעלט זיך די שאלה: אין דעם „יהי רצון" זאָגט מען דאָך אין אַ לשון של ספק „באם אני עבדך משבט (פלוני) כו'"[19], ד.ה. אַז ס'איז אַ ספק און עס קען גאָר זיין אַז דער זאָגער האָט קיין שייכות ניט מיט דעם שבט מסויים (וואָרום יעדער איד געהערט דאָך נאָר צו איין שבט) — קומט דאָך אויס אַז אין עלף פון די צוועלף טעג זאָגט מען אַ תפלה וואָס איז ניט שייך צום מתפלל[20]?!

מוז מען זאָגן, אַז יעדער איד איז (אפשר אַז ער זאָל זיין) כלול פון אַלע אַנדערע אידן (שבטים), און דערפאַר איז אפשר אַז יעדער איד קען מקבל זיין די אורות פון אַלע שבטים.

און מ'קען דאָס ערקלערן לויט דער הוראה פון דעם רבי'ן (מהורש"ב) נ"ע[21], אַז אפילו אַ כהן ולוי דאַרף זאָגן דעם „נשיא" און דעם „יהי רצון" בכל יום (כאָטש זיי געהערן זיכער צום שבט לוי[22]) — „כי זה שייך לעיבור", ומצד „עיבור"[23] קען אַ איד האָבן אַ שייכות צו יעדן שבט און צו אַלע שבטים.

דעריבער זאָגט יעדער איד בכל יום דעם „נשיא" און דערנאָך דעם „יהי רצון", און אפשר שתהי' על הודאי — אַז „יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדושת זה השבט כו'", מצד דעם וואָס אפשר אַז ער האָט[24] אַ שייכות צו יעדן שבט[25].

---

17) ראה שבועות לו, א ובפרש"י שם. שו"ע אדה"ז או"ח סקכ"ד ס"ט. אנציקלופדי' תלמודית (כרך ב) ערך אמן.

18) ראה נזיר בסופה.

19) כ"ה הנוסח במקומות שבהערה 13.

20) ולהעיר מדעת האחרונים שאין אומרים „באם אני כו'" (ראה מורה באצבע (להחיד"א) ס"ז סקצ"א. שו"ת מנחת אלעזר ח"ו סנ"ח, הובא בדרכי חיים ושלום סתקל"ח).

21) „היום יום" א ניסן.

22) ועד שהכהן מברך ברכת כהנים, והלוי יוצק מים על ידיו (ב"י לטור או"ח סקכ"ח ד"ה ורבינו סובר (ע"פ זח"ג קמו, ב). שו"ע או"ח שם ס"ו. שו"ע אדה"ז שם ס"י).

23) ראה תניא ספי"ד.

24) ומה שאומר „שבאם אני משבט (פלוני) כו'" (אף שיש בו מכל שבט ושבט כבפנים) — ה"ז מפני שבאם כפשוטו הוא משבט פלוני, מקבל מהאורות דשבט זה בגלוי יותר ביתר שאת ויתר עז (משא"כ אם הוא משבט אחר).

ויש לומר, שע"י שמתפלל „שבאם אני משבט כו'", ה"ז גופא מסייע לגלות שייכותו לשבט דיום זה. ולכן גם כהן או לוי מתפלל בנוסח זה כי ע"י התפלה מתגלה שייכותו לשבט פלוני. ועצ"ע.

25) גם שבט לוי, כמובן מזה שאומרים בי"ג ניסן הפרשה שכנגד שבט לוי (אבל להעיר שאין אומרים לאח"ז ה„יהי רצון") — כי שבט לוי „נתונים נתונים המה לו מאת בני ישראל" (במדבר ג, ט), „הלויים באים תחתיהם ובשליחותם" של כל בנ"י (פרש"י שם, ח).

קומט אויס, אַז נאָך דעם ווי מ'פאַרענדיקט זאָגן אַלע נשיאים (בי"ב ניסן) מיט דעם „יהי רצון" של כאו"א („יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות בקדושת זה השבט") — ווערן מקויים בקשות פון די אַלע „יהי רצון'ס", און אַ איד ווערט באַלויכטן מיט „כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות" בכל שבט ושבט — וואָס זיי זיינען כולל אַלע ניצוצות קדושות בכל העולם כולו (וואָס זיינען אַלע באַשאַפן געוואָרן „בשביל ישראל"[26], וואָס „ישראל" טיילט זיך אין י"ב שבטים), כידוע[27] אַז די י"ב שבטים זיינען כולל אַלע מעגלעכע אופני עבודה[28] (י"ב אופנים כלליים).

איז דאָך פאַרשטאַנדיק די פעולה וואָס דאָס האָט אין „להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כו'" — ווי־באַלד אַז דאָס קומט פון אַלע ניצוצות קדושות פון אַלע שבטים!

ה. ויש לומר דעם טעם אויף דעם חידוש אין הקרבת הנשיאים [א) אַז מ'מאַכט דערפון אַ זכר לדורות, ב) עד כדי כך אַז מ'בעט און עס ווערט מקויים די תפלה „יאירו נא עלי וכו'" — אַ חידוש וואָס מ'געפינט ניט בײַ קיין אַנדער זאַך]:

הקרבת הנשיאים פאַר חנוכת המזבח איז אַ יסוד והתחלה אויף דער עבודה פון אַלע אידן במשך כל הדורות[29] — כידוע[30] אַז חנוכת המזבח איז אַזוי ווי דער ענין החינוך. אַזוי ווי דער ענין החינוך שטעלט אַוועק דעם יסוד פון דער גאַנצער עבודה פון דעם מענטשן[31], אַזוי האָט חנוכת המזבח אַוועקגעשטעלט דעם יסוד אויף דער עבודה פון משכן — דער תכלית פון גאַנץ עבודת האדם[32] — „ועשו[33] לי מקדש ושכנתי בתוכם"[34].

און דערפאַר האָט חנוכת המזבח גע־דאַרפט זיין דורך אַלע שבטים — וואָס זיי נעמען אַרום אַלע מעגלעכע סוגים (פרטיים) אין עבודת ה' (כנ"ל), און דוקא דורך די נשיאים פון די שבטים, וואָרום „הנשיא הוא הכל"[35], כל השבט שלו, און דורך דעם — כל השבטים כולם (אַלע אידן).

---

26) פרש"י ר"פ בראשית. וראה תניא פל"ז (מח, א).

27) ראה פע"ח בהקדמה לשער התפלה. עמה"מ ש' עולם הבריאה פי"א בהגהה. לקו"א להה"מ סקל"ג. מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקפא ואילך. שער הכולל בהקדמה. ושי"נ. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 54 הערה 14. ושי"נ.

28) ולכן „כל אחד ואחד הקריבו לפי דעתו (במדב"ר פי"ג, יד), וכמפורש במדרש פרטי הכוונות דכל נשיא (במדב"ר שם, ואילך. פי"ד, א־יא. וראה של"ה שבהערה 3).

ולהעיר ממ"ש במקור חיים (לבעמח"ס חות יאיר) או"ח רסתכ"ט: מ"ש בשל"ה דנכון לקרות בי"ב ימי ניסן הקרבת י"ב נשיאים . . ול"נ גם כוונתם בהקרבתם ע"פ דרז"ל ברכה.

29) ראה של"ה שם שאומרים הנשיא „כי כל נשיא ונשיא הי' לו סודות גדולות אשר המשיכו שפע הרוחנית כל אחד לשבטו כל ימי עולם כו' ובקריאת הפרשה הוא מעורר קדושת היום כו'".

30) ראה תו"א וישב כט, ד. לקו"ת נשא כט, א. לעיל ע' 154. ושי"נ.

31) כמ"ש (משלי כב, ו) חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה. וראה מקומות שבהערה הקודמת.

32) ראה מכתב „בימים שבין יו"ד וט"ו בשבט" ש.ז. (נדפס לקמן ח"ב בהוספות). שיחת ש"פ תרומה — לעיל ע' 340 ואילך. ועוד.

33) תרומה כה, ח.

34) שציווי זה כולל גם הציווי על המקדש, ראשון שני ושלישי (רמב"ם הל' ביהב"ח בתחלתו. וראה לקו"ש חט"ז ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך).

35) פרש"י חוקת כא, כא.

און דעריבער איז הקרבת הנשיאים לחנוכת המשכן אַ דבר נצחי בכל הדורות[36], און דערפאַר מאַכט מען פון הקרבת הנשיאים אַ זכר נצחי לדורות — דורך אמירת פ' הנשיאים מר"ח ניסן עד י"ב בו, און דורך ניט זאָגן דעמולט תחנון. ביז אַ זכר נצחי וואָס ווערט נמשך בפועל דורך דעם וואָס מ'זאָגט דערביי „יהי רצון וכו' יאירו נא עלי כל ניצוצין קדישין וכו' להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם אמן".

ו. דערפון איז פאַרשטאַנדיק די באַזונדערע אויסגעטיילטקייט פון די איצטיקע ימי סגולה:

די טעג צייכענען זיך אויס ספעציעל דערמיט וואָס אין זיי איז אונטערשטראָכן א) די נצחיות פון נשיאי ישראל[37], ווייל יעדער נשיא בדורו איז כנשיא הראשון בדורו[38], און ב) די התקשרות וכו' פון יעדער איד (בכל דור ודור) מיט די נשיאי ישראל וואָס ווערט נמשך פון דער התקשרות וכו' — וועלכע איז געווען בזמן חנוכת המשכן — התקשרות וכו' נצחית.

עד כדי כך, אַז כאָטש די הקרבה פון די נשיאים פאַר חנוכת המזבח איז געווען מיט אַזויפיל טויזנטער יאָרן צוריק, און אין אַ באַשטימטן מקום וזמן (זמן המשכן אין מדבר), און נאָר אַן איין מאָליקע זאַך — מאַכט מען דערפון אַ זכר נצחי לדורות דורך אמירת הנשיאים פון ר"ח ביז י"ב ניסן, און דורך ניט זאָגן תחנון,

און ניט בלויז אַ זכר, נאָר יעדער איד — כולל אפילו אין חושך כפול ומכופל פון גלות — באַקומט בפועל דורך די נשיאים „כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות" פון אַלע שבטים, און דאָס ווירקט אויף זייער עבודה בפועל (פון „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כאו"א) „להבין ולהשכיל בתורתך וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם"[39]!

און דער ענין איז נאָכמער אונטערשטראָכן ווען מ'שטייט אין דעם טאָג פון שבת (בתוך די טעג פון אמירת הנשיאים), וואָס איז כולל אין זיך אַלע י"ב נשיאים: שבת זיינען עולה די טעג פון דער פאַרגאַנגענער וואָך (כולל פון ר"ח ניסן ביז ה' ניסן), און מיני' מתברכין די טעג פון דער קומענדיקער וואָך (ו' ניסן ביז י"ב ניסן).

ז. דערפון האָט מען אויך אַ לימוד בנוגע צו נשיאי ישראל בכל דור ודור,

---

36) להעיר מדברי חז"ל שהעגלות והפרות שהביאו הנשיאים „ניתן להם הוי' שיהיו קיימים לעולם" (במדב"ר פי"ב, יח).

37) וראה משנה ר"ה בתחלתה, שבאחד בניסן הוא ראש השנה למלכים — למלכי ישראל (שם ג, א).

38) ולהעיר מקהלת יעקב (לבעהמ"ס מלוא הרועים) מע' רבי שנשיא ר"ת ניצוצו של יעקב אבינו.

39) ולהעיר שלימוד זה (ע"ד נצחיות הנשיא בעבודתו במשכן ופעולתו על ישראל בכל הדורות) מבואר גם בלקו"ת פרשתנו (חסידי'שע פרשה של שבוע זה) ד"ה ויקרא אל משה: „התורה היא נצחית ושייך בחינות אלו (ד„ויקרא אל משה" באוהל מועד שבמשכן) גם עכשיו" מצד „אתפשטותא דמשה שבכל אדם" (ראה תקו"ז תיקון סט (קיב, א. קיד, א). אגה"ק בסוף הביאור לסי' זך), ואתפשטותא דמשה שבכאו"א פועל עליו „ליראה את ה' אלקיך" (עד שלגבי בחי' זו „יראה מילתא זוטרתי היא" — ברכות לג, ב (בע"י). תניא רפמ"ב), „ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו ולעבוד את ה"א גו' לשמור את מצוות ה' גו'" (עקב י, יב ואילך).

ביז דורנו זה ונשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר — אז אין חודש ניסן (און בפרט אין די טעג) איז אונטערשטראָכן זייער נצחיות, און די התקשרות פון אַלע אידן מיט דעם נשיא הדור:

צווישן די טעג פון אָנהויבס חודש ניסן (ווען מ'זאָגט דעם „נשיא") איז אויך דער טאָג פון ב' ניסן (וואָס ווערט נתעלה אין דעם שבת), דער יום ההילולא פון דעם נשיא דער רבי (מהורש"ב) נ"ע[40], און יום התחלת הנשיאות פון (בנו ממלא מקומו[41]) כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו[42] — מתאים דערמיט וואָס (התחלת) חודש ניסן איז פאַרבונדן ספּעציעל מיט נשיאים (כנ"ל) — וואָס אויך בא זיי זעט מען דעם ענין הנצחיות (נוסף אויף נצחיות ברוחניות, אויך) בגשמיות העולם, און זייער התקשרות נצחית מיט אַלע אידן דאָ[43] (און אַלע אידן מיט זיי):

ס'זיינען באַוואוסט די ווערטער וואָס דער רבי נ"ע האָט געזאָגט פאַר זיין הסתלקות[44] — „איך גיי אין הימל, די כתבים לאָז איך אייך". וואָס דער פירוש אין דעם איז[45]: דורך די „כתבים" (וואָס איך לאָז אייך) האָט מען דעם רבי'ן נ"ע („איך") ווי ער שטייט אין הימל — וואָרום „צדיקים דומין לבוראם"[46], און אַזוי ווי באַם אויבערשטן איז „אנא נפשית כתבית יהבית"[47], דער אויבערשטער האָט כביכול זיך „אַריינגעגעבן" אין תורה[48], איז עד"ז ביי צדיקים, אַז זיי גיבן זיך אינגאַנצן אַריין אין זייער תורה („כתבים"); און דעריבער — דורך זיינע „כתבים" (זיין תורה), וואָס מ'לערנט אין זיי און מ'נוצט זיי בפועל, ביז מ'איז זיי מפיץ (המעינות) חוצה — האָט מען דעם רבי'ן נ"ע אַליין (וועלכער האָט זיך דאָרט אַריינגעגעבן).

און וויבאַלד אַז מ'האָט די „כתבים" בגשמיות העולם — האָט מען דורך זיי דעם רבי'ן נ"ע בגשמיות העולם. ד.ה. אַ התקשרות נצחית בגשמיות צווישן דעם נשיא דער רבי נ"ע און אַלע אידן.

און אַזוי איז דאָס אויך בנוגע צו בנו ממלא מקומו[49] — אַז דורך זיינע כתבים, ספרים און נכסים וגם הגשמיים

---

40) ולהעיר שההסתלקות היתה במוצש"ק פ' ויקרא.

41) ראה רמב"ם הל' מלכים פ"א ה"ז: המלכות ירושה כו' ולא המלכות בלבד אלא כל השררות . . ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם (ובספרי שופטים יז, כ: כל פרנסי ישראל).

ולהעיר שכ"ק מו"ח אדמו"ר הי' בן יחיד והנשיאות עבר אליו בדרך ממילא. ובמלך אין צריך משיחה, כי משיחת אביו היא משיחתו (ראה רמב"ם הל' כלי המקדש פ"א הי"א. הל' מלכים שם הי"ב. צפע"נ (המלוקט) להל' כלי המקדש שם).

42) ולהעיר שסיום ימים אלו הוא י"ג ניסן — יום ההילולא דאדמו"ר הצ"צ, ואולי י"ל — גם יום התחלת הנשיאות של ממלא מקומו אדמו"ר מהר"ש (ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 409. ושי"נ).

43) כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לאביו אדמו"ר נ"ע (אגרות קודש שלו ח"א ע' קמא) — שרועי ישראל „הנה לא זה בלבד שלא יפרדו מעל צאן מרעיתם, הנה עוד זאת מתרפסים להדום כסא מרום, להתיצב לפני הוד א־ל רם ונשא, להגן על עם ישורון" (נוסף על המבואר באגה"ק סי' זך וביאורו). ולהעיר ממאחז"ל בנוגע למשה: מה להלן עומד ומשמש אף כאן עומד ומשמש (סוטה יג, סע"ב).

44) הועתק במכתב זקני אנ"ש — נדפס באגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' קיג.

45) ראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 24 ואילך. ושי"נ.

46) ב"ר פס"ז, ח. רות רבה פ"ד, ג. ועוד.

47) שבת קה, א (כגירסת הע"י).

48) ראה לקו"ת שלח מח, סע"ד.

49) בנו יחידו — שיורש הכל (ראה לעיל הערה 41), ויורש ה"ה המוריש עצמו (ולא רק במקום המוריש) — ראה ב"ב קנט, א. שו"ת צפע"נ דווינסק ח"א סקי"ח. ווארשא ח"ב סקי"ח. מילואים יג, א. מהדו"ת יט, א. ובלשון הכתוב — „תחת אבותיך יהיו בניך" (תהלים מה, יז. ב"ב שם).

(כדלקמן) — האָט מען אים אַליין ובגשמיות[50].

ח. ויש לומר אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו האָט עס מדגיש געווען אין זיין ערשטן מאמר (תורה) חסידות[51] (בתור נשיא)[52] — וואָס באַווייזט אַז דאָס איז אַ התחלה ועיקר ויסוד אין זיין גאַנצער נשיאות — ד"ה ראשית גוים עמלק ואחריתו גו'[53]*:

ומקום התורה והעבודה של צדיק בקדושתו הוא גם לאחר עלותו מחיי הגופות לחיים האמיתיים והארת אור עבודתו נשאר במקומו, די"ל שהמקום שבו למד ועסק בתורה וכל כליו שהשתמש בהם לצרכי העבודה קדושתו עליהם מחלקי בירורו בעולם.

און ער ברענגט אויף דעם אַ (ביאור —) סיפור וועגן זיין פאָטער דער רבי נ"ע (וואָס איז דעמולט ערשט נסתלק געוואָרן) „וראיתי פעם כי כ"ק אאמו"ר הרה"ק הכ"מ נכנס לחדר אביו כ"ק אאזמו"ר זצוקללה"ה זי"ע[54] והיו עוד סדרי החדר כמו שהיו בחייו (זה הי' בערך בשנת מ"ה או מ"ו) ונכנס לבוש בחגורה ועמד אצל השולחן למול כסא שבתו, ושפתיו נעות כמדבר, ובכה הרבה".

און דער ביאור בזה איז פאַרשטאַנדיק ביותר פון המדובר ומבואר בהמאמר שם — וואָס דער ענין (וועגן נצחיות מקום עבודתו כו' של הצדיק) קומט בהמשך צו דעם וואָס ער איז מבאר אין מאמר וועגן דעם אונטערשייד צווישן קדושה און לעו"ז (להבדיל), אַז אין די עשר ספירות דקדושה ווערט דער אור נתאחד מיט די כלים (און די כלים זיינען בטל צום אור), און דערפאַר האָבן די כלים אַ קיום עצמי, אַזוי ווי דער קיום עצמי פון דעם אור[55] (מצד דעם וואָס ער איז דבוק בהמאור, עצמותו ית' שמציאותו מעצמותו כו' וקיים בבחי' קיום עצמי).

וואָס אַזוי איז דאָס אויך ביי אַלע מצוות „שנתלבשו בענינים גשמיים, קלף הגשמי וצמר הציצית וכהאי גוונא וכל מה שברצונו ית' כלים ראוים להארת אור העליון — ה"ה קיימים בבחי' קיום עצמי".

„וי"ל שזהו"ע דקדושה לא זזה ממקומה[56], ותשמישי קדושה[57] בקדושתן

---

50) נוסף על זה שע"י „זרעו בחיים" „אף הוא בחיים" (תענית ה, ב).

51) נדפס בסה"מ תר"פ-תרפ"א בתחלתו.

52) שנאמר בש"ק פ' צו אחר מנחה*, יום האחרון של השבעה אחרי אביו אדנ"ע.

53) שהוא (מיוסד על) מאמר האחרון של אביו אדמו"ר נ"ע (פורים בסעודה, פר"ת*), בהוספות רבות וכו' ובשינויי לשונות בכ"מ. — ולהעיר ממארז"ל (מדרש תהלים בתחלתו): ממקום שחתם זה פתח זה. ובארוכה — ב"ר פ"ק, יב. ושי"נ.

54) במ"א (ראה ס' השיחות תשי"ד ע' 6 ואילך. ועוד) סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר בפרטיות יותר, שבהיותו ילד קטן הי' רגיל להכנס לחדר היחידות של כ"ק אדמו"ר מהר"ש. ופעם אחת ראה שהדלת נפתחת, ונפל עליו פחד והסתיר עצמו, וראה שאביו נכנס וכו' — כההמשך שנעתק בהמאמר.

*) כן נדשם בראש המאמר — בכת"י לא נודע למי.

*) נדפס בסה"מ פר"ת ע' רצו ואילך.

55) היינו לא רק הדביקות וקיום שבכלים מצ"ע (דאיהו וגרמוהי חד (תקו"ז בהקדמה — ד, ב), שהוא לא כמו האחדות דאיהו וחיוהי חד — ראה המשך מים רבים תרל"ו פל"ב. המשך וככה תרל"ז פק"ז. המשך תרס"ו ע' קצ. ובכ"מ), כ"א גם בחי' קיום עצמי של האור.

56) ראה ע"ח שער ד פ"ג. של"ד פ"ג. של"ה פ"א. אגה"ק ביאור לסי' זך (קמז, א).

57) ראה מגילה כו, ב. רמב"ם הל' ס"ת פי' ה"ד. וראה תו"א צ, סע"ב. שערי אורה ד"ה יביאו לבוש מלכות פ"ה ואילך ופע"ז ובקיצורים לשם. וראה לקו"ש ח"ב ע' 135. ושי"נ.

הם עומדים כו'". און אויף דעם ברענגט ער וועגן דעם מקום התורה והעבודה וכלי תשמישו פון אַ צדיק אַז קדושתם לא זזה ממקומה.

דערפון קומט אויס, אַז דער קיום נצחי פון קדושת מקום הגשמי „וכל כליו שהשתמש בהם . . (הצדיק) לצרכי העבודה" — איז „גם לאחר עלותו מחיי הגופות" איז עס ע"ד ובדוגמת דער קיום עצמי (ונצחי) פון די כלים מצד זייער ביטול און אחדות מיט דעם אור. ויש לומר נאָכמער — אַז דאָס איז פּונקט די זעלבע זאַך ווי די אורות וכלים דאצילות. וי"ל אַז דאָס איז אויך מובן ממש"כ בתניא[58] בביאור מחז"ל[59] „האבות הן הן המרכבה", אַז בכל עניניהם זיינען זיי געווען אַ מרכבה דאצילות, איז עד"ז בנוגע צו די צדיקים ונשיאים וועלכע זיינען דוגמתם.

דאָס הייסט: חיי הצדיק זיינען נצחיים[60], און ניט נאָר ברוחניות הענינים, נאָר דאָס נעמט דורך זיין מקום גשמי און זיינע כלים גשמיים, זיין טיש און בענקל כו' — ווי פאַרשטאַנדיק פון דעם לשון „קדושה לא זזה ממקומה", אַז די קדושה רירט זיך ניט, און „ממקומה"[61] — מקום הגשמי ב„חדר אביו", און אויך מקום הרוחני — מעלה ומדריגה[62].

וכדברי המאמר, אַז דער „מקום שבו למד ועסק בתורה וכל כליו שהשתמש בהם לצרכי העבודה קדושתו עליהם" — אַז אויך דער מקום וכלים שהשתמש בהם לצרכי העבודה[63] ווערן זיי דורכגענומען און באַקומען די קדושה נצחית פון דעם צדיק.

ביז נאָכמער — אַז דער מקום און די כלים כו' זיינען פּונקט ווי דער זמן ווען דער צדיק האָט זיך באַנוצט מיט זיי בפועל אַלס אַ נשמה בגוף — ווי פאַרשטאַנדיק פון דעם סיפור אין מאמר, אַז ער איז אַריין אין דעם חדר פון זיין פאָטער, „והיו עוד סדרי החדר כמו שהיו בחייו כו' ונכנס לבוש בחגורה ועמד אצל השולחן למול כסא שבתו, ושפתיו נעות כמדבר, ובכה הרבה" — פּונקט „כמו שהי' בחייו" ווען ער פלעגט אַריינגיין צו יחידות — שי"ל שענינה אַז די יחידה פון דעם וואָס גייט אַריין ווערט פאַראייניקט מיט יחידה פון דעם רבי'ן — בחיים חיותו פון דעם רבי'ן מהר"ש!

און דער ביאור בזה איז פאַרשטאַנדיק פון דעם גופא וואָס דאָס איז „קדושה (לא זזה ממקומה)": קדושה — הייליקייט — נעמט זיך דוקא פון דעם מקור הקדושה, דער אויבערשטער אַליין. איז כשם ווי דער אויבערשטער איז קיים בבחי' עצמי (ונצחי[64]) (וואָרום

---

58) פכ"ג. פל"ד. פל"ט.

59) ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו. — „אפי' בשינתם" (מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תקמ).

60) וראה אגה"ק ס' זך וביאורו.

61) והדיוק בזה יובן עוד יותר מזה שלשון „ממקומה" לא הובא בע"ת של"ד ושל"ה שבהערה 56.

62) ראה רמב"ם הל' יסוה"ת פ"ב ה"ז. מו"נ ח"א פ"ח. נת' בס' החקירה להצ"צ עד, סע"ב ואילך.

63) ולא רק כשנשאר לאח"ז רק לקדושה בלבד, כמו השולחן ועמוד (שטענדער) של הצדיק שממנו עשו הארון שבו נגנז הצדיק, שכל מציאותו רק ארון וכלי להצדיק, וי"ל כמו ארון וכלי ללוחות הברית (להעיר ממאחז"ל „קשה מיתתן של צדיקים לפני הקב"ה כשבירת הלוחות" — ירושלמי יומא פ"א ה"א ובקה"ע שם. תנחומא (באָבער) אחרי יוד. הובא בפרש"י עקב יו"ד, ו).

64) התואר „נצחי" כאן הוא בשם המושאל — כי לשון „נצחיות" אינו נופל כ"א בבחי' וגדר זמן,

מציאותו מעצמותו כו'), אַזוי איז אויך זיין קדושה ואור (וואָס איז דבוק ומעין המאור) — קיים בקיום עצמי ונצחי; און וויבאַלד אַז די קדושה ווערט נתאחד מיט די כלים (און די כלים זיינען בטל דערצו) — באַקומען אויך די כלים אַ קיום עצמי ונצחי.

ט. און דער קיום עצמי ונצחי פון קדושת הצדיק ונשיא — ווערט נמשך צו כל ההולכים „בדרך[65] ישרה אשר הורנו מדרכיו ונלכה באורחותיו נצח סלה ועד"[66], דורך דעם וואָס זיי פאַר־בינדן זיך (התקשרות) מיט דעם נשיא, נשיא דורנו, כולל אויך דורך „פאַר־בינדן זיך" מיט זיינע כתבים, ספרים וכו', „די כתבים לאָז איך אייך", אין וועלכע דער נשיא („איך" ווי ער שטייט אין הימל) האָט זיך איינגעאָנצן „אריינגע־געבן" למטה,

ובפרט דורך דעם וואָס זיי לערנען אין די כתבים וספרים, און ברענגען דאָס אַראָפּ אין מעשה בפועל, באַ זיך אַליין, און אויך — הפצת המעינות חוצה, פון די כתבים וספרים.

וואָס דורך דעם ווערט יעדער איד (וואָס פאַרבינדט זיך מיט דעם נשיא) באַלויכטן מיט „כל ניצוצין קדישין וכל האורות הקדושות הכלולות" אין דעם נשיא — וואָס בנוגע לנשיא דורנו, איז ער כולל „הכל", ווייל הנשיא הוא הכל[67], און דאָס ווירקט „להבין ולהשכיל בתורתך [כולל ובפרט בנדו"ד אין די כתבים וספרים פון דעם נשיא] וביראתך לעשות רצונך כל ימי חיי אני וזרעי וזרע זרעי מעתה ועד עולם (נצחי)".

יו"ד. ובנוגע לפועל:

מען דאַרף זיך פאַרבינדן מיט נשיא דורנו כ"ק מו"ח אדמו"ר. און דורך דעם באַקומט ער די נצחיות פון דעם נשיא, ביז אַז דאָס ווירקט „להבין ולהשכיל בתורתך", לערנען תורה, נגלה און חסידות, תורה פון רבותינו נשיאינו,

ותלמוד גדול שמביא לידי מעשה[68] — „לעשות רצונך (דהקב"ה) כל ימי חיי", קיום המצוות בכלל,

און ספּעציעל אין די צייט — די ענינים שהזמן גרמא: „מבצע פסח", גרייטן זיך, און אַנדערע אידן און כלל ישראל — צו חג הפסח, דורך שאַפן פאַר זיך און פאַר אַנדערע אידן אַלע צרכי החג, סיי די גשמיות'דיקע און סיי (ובעיקר — המעשה אשר יעשה) — די רוחניות'דיקע, וויסן די הלכות החג ומצוות החג, אָנהויבנדיק פון דער התחלה (הלכות ערב פסח), און פון דעם ליל הסדר.

יא. אין דעם אַלעם קומט צו אַ ספּעציעלע הדגשה בנוגע צו דעם ענין וואָס מ'רעדט לעצטנס[69]: „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" — וואָס דער כח אויף די עבודות פון כל המשכן קומט פון חנוכת המשכן דורך הקרבת הנשיאים (כנ"ל ס"ה) — ו„כל מקום שנאמר לי אינו זז לעולם"[70],

---

שיומשך זמן בלי סוף, אבל מה שאינו בבחי' וגדר הזמן לא שייך בו המשך הזמן כו' (לקו"ת שבת שובה סז, ג).

65) אגה"ק סכ"ז (קמו, א).

66) ו„כל מקום שנאמר נצח סלה ועד אין לו הפסק עולמית" (עירובין נד, א).

67) פרש"י חוקת כא, כא.

68) ראה קידושין מ, ב. ב"ק יז, א.

69) ראה שיחת ש"פ תרומה — לעיל ע' 346-7. ושי"נ.

70) ויק"ר פ"ב, ב. נת' בשיחת ש"פ תרומה שם — לעיל ע' 345 ואילך. לקו"ש חל"ו ע' 123 ואילך.

אַז יעדער איד, מאַן, פרוי און קינד, מאַכט זיין הויז און חדר וכו' — ע"ד אַ „מקדש מעט"[71], אַ בית תורה תפלה וגמ"ח (וצדקה), אַזוי אַז דער בית גשמי און די כלים גשמיים (דער טיש און ביינקל וכיו"ב) ווערן כלים צו קדושה (תורה, תפלה וצדקה), אַ „בית מלא ספרים"[72] וכו',

ווי אונטערשטראָכן אויך אין חג הפסח — „אשר פסח על בתי בני ישראל"[73].

און ספּעציעלע אַכט זאָל מען אין דעם לייגן בנוגע צו חינוך פון קינדער, וואָס זיי נעמען אַ הויפּט־איינטייל אין דעם סדר של פסח (מ'טוט פאַרשידענע זאַכן נאָך פאַר פסח, און מ'מאַכט שינויים בכדי שלא יישנו התינוקות ובכדי שישאלו התינוקות[74]), כולל אויך — אַז יעדער קינד זאָל האָבן זיין אייגענעם סידור, חומש און (להבדיל) צדקה־פושקע, און אויך אַן אייגענע „הגדה של פסח"[75] (מיט ציורים[76]),

און דורך דעם אַלעם מאַכט דער קינד זיין צימער און טישל און בעטל כו' — אַ „מקדש מעט", אַ כלי צו קדושה.

וואָס דעמולט באַקומט דער חדר גשמי און די כלים גשמיים און דער גאַנ־צער בית — אַ קיום עצמי, וואָרום „קדושה לא זזה ממקומה" (כנ"ל).

און מ'גייט אַהינצו אַריין „אַנגעטאָן מיט אַ קאַפּאָטאַ און אַ גאַרטל, און מ'שטייט לעבן טיש", באופן פון „דע לפני מי אתה עומד"[77], און מ'רעדט, מיט דמעות של שמחה — ווי אַ זון צו זיין פאָטער, אַ בן יחיד צו הורים זקנים[78], אַ איד (בנים אתם לה' אלקיכם[79]) צו אבינו שבשמים, וואָס דאָס פאַרשאַפט דעם פאָטער דעם גרעסטן תענוג, און דער תענוג בורא ווערט תענוג נברא[80].

ביז אַז דאָס קומט אַרויס בתכלית הגילוי ושלימות — אין דעם „מקדש גדול", ביהמ"ק השלישי, און דאָרט גופא — אין קודש הקדשים, יחידה שבמקום (שבעולם), וואו יחידה של כל נפש מישראל, פאַרבינדט זיך מיט יחידה שלמעלה, יחידו של עולם,

בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו — יחידה הכללית[81], ותיכף ומיד ממש.

---

71) ראה מגילה כט, א.

72) ע"ד מארז"ל — ירושלמי סנהדרין פ"י ה"א. תנחומא קרח ב. במדב"ר פי"ח, ג.

73) בא יב, כז.

74) ראה שו"ע אדה"ז או"ח ר"ס תעב. סתע"ג סי"ד־טו. סל"ח. ס"מ. ועוד.

75) ראה שיחת פורים — לעיל ע' 349. וש"נ.

76) שעי"ז „לא יישנו התינוקות וכו'".

77) ראה ברכות כה, ב.

78) כמאמר הבעש"ט: יעדער איד איז טייער ביי דעם אויבערשטן ווי אַ בן יחיד וואָס איז געבאָרן געוואָרן ביי עלטערן לעת זקנותם, און נאָך טייערער (כש"ט (הוצאת קה"ת) הוספות סקל"ג. וש"נ).

79) ראה יד, א. וראה תניא רפ"ב.

80) ראה המשך וככה תרל"ז פי"ב. פט"ו. וראה שיחת ש"פ ויק"פ שנה זו.

81) רמ"ז לזח"ג רס, ב (נדפס במק"מ קצ, ב). ל"ת להאריז"ל בראשית עה"פ ויתהלך חנוך. ועוד. וראה אוה"ת נצבים ע' אירעו. סה"מ תרכ"ז ע' טז. תר"ל ע' י ואילך. תרנ"ה ס"ע יט ואילך. תרצ"ט ע' 207. תש"ב ע' 51. ס' הליקוטים־דא"ח צ"צ ערך משיח. וש"נ.

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות
ליום הבהיר י"א ניסן
יום מלאות מאה ואחת שנה
להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' **הלל דוד** וזוגתו מרת **שטערנא שרה**

בתם ובניהם

חנה, ישראל ארי' ליב, לוי יצחק,

ברוך שניאור, מאיר ושמעי'

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קרינסקי

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה
בכל אשר יפנו בגשמיות וברוחניות
מתוך שמחה וטוב לבב

הוצאת ספרים
קרני הוד תורה
ליובאוויטש